ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1895

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1895

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΑΥΤΩΝ

(Πίν. 1-5)

Α'.

Προεισαγωγικαὶ παρατηρήσεις.

«Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ θησαυρῶν τῆς τέχνης ὑπῆρξεν ἀδιαλείπτως ἐκτεθειμένη ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν χιλιετηρίδα καὶ ἔτι πλέον εἰς καταστροφὰς παντὸς εἴδους ὑπὸ χειρῶν ἀγροίκων καὶ βαρβάρων. Ἰδίως δὲ κατὰ τὸν τελευταῖον ἕνα καὶ ἥμισυν αἰῶνα διὰ τῶν γνωστῶν συμβάντων τοῦ ἐπὶ Βενετῶν βομβαρδισμοῦ, διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἔλγιν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν αὐτοῦ συλήσεως καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας ἐν ἔτει 1827 τὰ κτίρια αὐτῆς ὑπέστησαν ἀξιοθρηνήτους καὶ ἀνεπανορθώτους ἀκρωτηριασμούς».

Die Akropolis von Athen nach den neusten Ausgrabungen. Von Dr L. Ross, F. Schaubert und Ch. Hansen. Berlin 1839. σελ. 1.

α') *ὁ Παρθενὼν* (454/3 πρὸ Χρ.).

1. Ὁ Παρθενὼν μετεβλήθη κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα εἰς χριστιανικὸν ναόν· καὶ ὁ μὲν ὀπισθόδομος μετεσκευάσθη τότε εἰς νάρθηκα, ἡ δὲ ἁγία τράπεζα ἐτοποθετήθη ἐν ἀψῖδι πρὸς τὸν πρόναον ἐπεκταθείσῃ. Ἄλλην διάταξιν ἔλαβον ὡσαύτως καὶ οἱ ἐν τῷ σηκῷ κίονες, προσετέθη δὲ καὶ γυναικωνῖτις. Ὁ ναὸς ἐστεγάσθη διὰ καμάρας, οἱ δὲ τοῖχοι ἐκαλύφθησαν ὑπὸ χριστιανικῶν γραφῶν.

Τὸ 1204 παρεδόθη ὁ ναὸς εἰς τὴν λατρείαν τῶν Δυτικῶν.

Τὸ 1403 κατέρρευσεν ἡ στέγη τοῦ ὀπισθοδόμου.

Τὸ 1460 μετεβλήθη ὁ Παρθενὼν εἰς τουρκικὸν τέμενος, ἀνεγερθέντος καὶ μιναρὲ κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν.

Τὸ 1672-1676 ἄρχονται αἱ ἀκριβεῖς περὶ τοῦ κτιρίου εἰδήσεις.

Τὸ 1674 δημοσιεύονται τὰ σχεδιογραφήματα τοῦ Carrey.

Τὸ 1675 νέαι πληροφορίαι παρέχονται ὑπὸ τοῦ Spon καὶ Wheler.

Τὸ 1687 τὴν 26 Σεπτεμβρίου ἡμέραν παρασκευὴν καὶ ὥραν 7 τῆς ἑσπέρας ἐξερράγη ἡ βόμβα τοῦ στρατοῦ Μοροζίνη καὶ Καίνιγσμαρκ καὶ τὸ κτίριον διερράγη εἰς δύο. Ὁλόκληρος ὁ σηκός, ὁ πρόναος, ἓξ κίονες τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς καὶ ὀκτὼ τῆς βορείας ἀνετινάχθησαν (πρβλ. Beulé, σελ. 211, ἐν Παρισίοις 1862). Τὰ τρόπαια τοῦ Μοροζίνη, ὁ Ποσειδῶν καὶ οἱ ἵπποι ἐκ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος, κατεθραύσθησαν ἐνῷ ἀπεσπῶντο.

Τὸ 1688 οἱ Τοῦρκοι ἀνήγειραν αὖθις μικρὸν τέμενος ἐντὸς τῶν ἐρειπίων.

Τὸ 1751 - 53 καταμετρήσεις ὑπὸ Stuart καὶ Revett.

Τὸ 1787 ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Choiseul-Gouffier ἔλαβε τεμάχιά τινα ἐκ τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος.

Τὸ 1801-3 ἀκολουθεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ Λόρδου Ἔλγιν καὶ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ ζωγράφου Λουζιέρη γενομένη πλήρης καὶ συστηματικὴ σύλησις.

Ὡς γνωστόν, οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ δὲν περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἁρπαγὴν τῶν ἐκ τῆς θέσεώς των καταπεσόντων γλυπτῶν καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν

ἀγαλμάτων ἐκ τῶν ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο κατέστρεψαν αὐτόν, καταβαλόντες ἐπὶ παραδείγματος κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τὰ γεῖσα πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν μετοπῶν (πρβλ. Ross ἔνθ' ἀνωτέρω ἐν ὑποσημειώσει 2, σελ. 1).

Τὸ 1826-1827 ὑφίσταται τὸ οἰκοδόμημα νέας οὐχὶ ἀσημάντους φθορὰς διὰ τοῦ βομβαρδισμοῦ, ἰδίως δὲ ἡ δυτικὴ αὐτοῦ πλευρά.

Αἱ προτάσεις τοῦ Λ. φὸν Κλέντσε πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Παρθενῶνος:

Τὸ 1841-42 ἀνεστηλώθησαν τρεῖς τῶν κιόνων τῆς βορείας πλευρᾶς, ὧν οἱ δύο καθ' ὁλοκληρίαν, ἄλλοι δὲ μέχρι τοῦ ἡμίσεος καὶ ἄλλων πάλιν σπόνδυλοί τινες μόνον.

Τὸ 1844 ἀνῳκοδομήθη ἐν μέρει ὁ βόρειος τοῖχος τοῦ σηκοῦ.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐξέθαψεν ἀπὸ τῶν χωμάτων τοὺς καταπεσόντας σπονδύλους πάντων τῶν κιόνων τῶν προπυλαίων καὶ ἐξεκάθηρε τὸ ἔδαφος ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ Παρθενῶνος, κατηδάφισε δὲ τὸ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ τουρκικὸν τέμενος.

1872. Τὸ ἔτος τοῦτο σημειοῦται ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης πλακὸς τῆς ὑπὲρ τὸ πλίνθινον τόξον τῆς μεγάλης εἰς τὸν Παρθενῶνα εἰσόδου, καθ' ὃν χρόνον τὸ τόξον τοῦτο ἐκτίσθη καὶ διὰ σιδήρου συνεδέθη τὸ ὑπερτόναιον.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειωθῇ καὶ ἡ κατὰ καιροὺς ὑπέρμετρος αὔξησις τῆς βλαστήσεως κατὰ τοὺς ἁρμοὺς καὶ τὰς διαρρωγὰς τῶν βαθμίδων καὶ τῶν μελῶν τῶν ὑπερκειμένων τῶν κιόνων.

Ὁμοίως πρέπει νὰ μνησθῶμεν καὶ τῶν πρὸς ἀφαίρεσιν τοῦ συνδέοντος τοὺς λίθους μετάλλου γενομένων βιαίων διαρρήξεων.

β') *Τὰ Προπύλαια* (437 πρὸ Χρ.).

Κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ἐγκατεστάθη εἰς τὴν βορείαν αὐτῶν πτέρυγα φραγκικὴ καγκελλαρία, ἡ δὲ μεσημβρινὴ ἔμεινε συνῳκοδομημένη μετὰ τοῦ λεγομένου φραγκικοῦ πύργου μέχρι τοῦ 1875.

Τὸ 1684 τουρκικὸν πυροβολοστάσιον ἠγείρετο ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ ναοῦ τῆς ἀπτέρου Ἀθηνᾶς Νίκης μέχρι τῆς βορείας πτέρυγος τῶν Προπυλαίων.

Τὸ 1687 ἔστησεν ἐν τῷ κτιρίῳ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ Τοῦρκος πασσᾶς.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνετινάχθη δι' ἀναφλέξεως τῆς πυρίτιδος τὸ κέντρον τοῦ κτιρίου, ὅπερ κατὰ τὸ ἔτος 1676 ἐσώζετο ἀκόμη μετὰ πάντων τῶν κιόνων αὐτοῦ, τῶν ἀετωμάτων καὶ τῆς ἐκ μαρμάρου ὀροφῆς.

Τὸ 1835 (τὴν 30 Μαρτίου) κατηδαφίσθη τὸ πυροβολοστάσιον.

Τὸ 1844 ἐξετάφησαν πᾶσαι αἱ βάσεις τῶν κιόνων καὶ τὸ 1853 ἐπηκολούθησεν ἡ ἀποκάλυψις τῆς λεγομένης πύλης Beulé.

γ') *Ὁ μικρὸς ναὸς τῆς ἀπτέρου Ἀθηνᾶς Νίκης* (Ὀλυμπ. 78).

Ὁ Σπὼν καὶ ὁ Οὐῆλερ εἶδον τὸν ναὸν ἔτι ἱστάμενον.

Τὸ 1684-5 κατηδαφίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Τὸ 1835 εὑρίσκοντο συσσωρευμένα σχεδὸν ἀνελλιπῆ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸ τῶν Προπυλαίων χώρῳ. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1835 ἤρχισεν ἡ ἀνοικοδόμησις. Καὶ τρεῖς μὲν συντετριμμένοι κίονες προσέλαβον νέους σπονδύλους ἐκ πεντελησίου μαρμάρου, μία δὲ βάσις ἀνενεώθη ὅλως διόλου καὶ λίθοι τινὲς τῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ ἀντικατεστάθησαν διὰ νέων πωρίνων. Καὶ ἑνὸς δὲ τῶν γωνιαίων κιόνων τὸ ἐπίκρανον ἀντικατεστάθη. Τῶν τεσσάρων δὲ ὑπὸ τοῦ Λόρδου Ἔλγιν εἰς Λονδῖνον μετακομισθεισῶν πλακῶν τῆς ζῳφόρου κατεσκευάσθησαν ἀπομιμήσεις ἐξ ὀπτῆς γῆς καὶ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνων ἐστήθησαν.

Ὅ,τι σήμερον βλέπομεν εἶνε ἐντελῶς νέον κτίριον διὰ τοῦ ἀρχαίου ὑλικοῦ ἀνεγερθέν.

δ') *Τὸ Ἐρέχθειον* (407 πρὸ Χρ.).

Τὸ 1751-53 εἶδον ὁ Στούαρτ καὶ Ρέβεττ τὴν δυτικὴν πρόσοψιν ἔχουσαν τέσσαρας ἡμικίονας καὶ τρία μεταξὺ αὐτῶν τετραγωνικὰ παράθυρα.

Τὸ 1804 ἀφήρεσεν ὁ Λόρδος Ἔλγιν ἐκ μὲν τῆς προστάσεως τῶν Κορῶν μίαν Καρυάτιδα, ἀντικαταστήσας αὐτὴν διὰ τειχίου κακοκτισμένου ὡς ὑποστηρίγματος· ἐκ δὲ τῆς ἀνατολικῆς προστάσεως ἕνα κίονα!

«Ἐκ πάντων τῶν συλητῶν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου, ἐν ᾧ ἡ Παλλὰς πρὶν φύγῃ ἐπὶ μακρότατον διέτριψεν, ἐν τῷ ἐσχάτῳ λειψάνῳ ἀρχαίας δόξης, τίς ἦτο ὁ ἔσχατος, ὁ χείριστος καὶ βαρβαρώτατος κλέπτης; Σκωτία, κοκκίνισε ἐκ τῆς ἐντροπῆς! — Ἰδι-

κός σου υἱὸς τοιαῦτα ἔπραξε! Ἀγγλία, χαίρω διότι ἰδικόν σου δὲν ὠνόμασες αὐτὸν ποτέ! »

Byron's Childe Harold's Pilgrimage
ᾆσμα II στ. 11.

Τῆς βορείας προστάσεως κατέρρευσεν ἐν ἔτει 1825 κατὰ τὴν πολιορκίαν ἡ λιθίνη ὀροφή.

Τὸ 1838 ἐκ τῶν κιόνων (τεσσάρων κατὰ μέτωπον καὶ δύο κατὰ τὰς πλευρὰς) οἱ τρεῖς δυτικοὶ ἀνεστηλώθησαν αὖθις. Ἡ διὰ τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ 1827 προσγενομένη σπουδαιοτέρα βλάβη ἦτο ἡ κατάπτωσις τοῦτο μὲν τριῶν κιόνων καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν στηριζομένης ὀροφῆς τῆς βορείας προστάσεως, τοῦτο δὲ τοῦ δυτικοῦ τοίχου μετὰ δύο ἐκ τῶν ἡμικιόνων. (Ἐν τῇ Förster's Bauzeitung σημειοῦνται τρεῖς ὡς ἱστάμενοι ἔτι μετ' ἐπιστυλίων ἐπ' αὐτῶν).

Τὸ 1844 ἀνήγειρεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐκ νέου τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον, ἐπεσκεύασε δὲ τὴν πρόστασιν τῶν Καρυατίδων καὶ τὸ κτίριον ἐν γένει ἐξεκάθηρε.

Ἡ δευτέρα ἐκ δυσμῶν Κόρη εἶνε ἀπομίμησις ἐξ ὀπτῆς γῆς τοῦ ὑπὸ Ἔλγιν ἀπαχθέντος πρωτοτύπου, ἡ δὲ ὄπισθεν ἱσταμένη τῆς ἀνατολικῆς σειρᾶς ἐπιδιωρθώθη ὑπὸ τοῦ Ἴμχωφ.

Τὸ 1851 περιέχονται αἱ ἑξῆς πληροφορίαι ἐν τῇ Ἀρχιτεκτονικῇ Ἐφημερίδι τοῦ Φαῖρστερ:

«Πρό τινων ἐτῶν εὑρίσκετο ἡ πρόστασις τῶν Καρυατίδων ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ Λόρδου Ἔλγιν συλήσεως καὶ τῆς ἐν τῷ πρὸ αὐτῆς χώρῳ ἐκρήξεως βόμβας κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς Ἀκροπόλεως πολιορκίαν ἐν τοιαύτῃ καταπτώσει, ὥστε παντελῶς ἀγνώριστος εἶχε κατασταθῆ.

»Μεγάλοι τοῖχοι ὡς ὑποστηρίγματα ἔφερον τὰ συντετριμμένα ἐπιστύλια καὶ ἀντικαθίστων τὴν ὡραιοτάτην τῶν Κορῶν, δυσδιακρίτους δὲ καθίστων τὰς λοιπάς. Ὁ διὰ τῆς καταπτώσεως μιᾶς τῶν μεγάλων πλακῶν τῆς ὀροφῆς μείνας κενὸς χῶρος διέκοπτε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν γραμμὴν τοῦ κτιρίου.

»Τὸ 1846 ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ τότε Γάλλου πρεσβευτοῦ Κυρίου Πισκατόρυ ἀποκατεστάθη ἡ πρόστασις εἰς ἣν εὑρίσκεται σήμερον κατάστασιν. Τὸ ἔργον μετ' ἀφοσιώσεως ἐξετέλεσεν ὁ ἀρχιτέκτων Πακάρ. Τὰ ἐλλείποντα γεῖσα καὶ ἐπιστύλια ἀντικατεστάθησαν διὰ μαρμάρων ἀκαταξέστων. Ἡ ὄπισθεν ἱσταμένη τῆς πρὸς ἀνατολὰς σειρᾶς Καρυᾶτις, ἧς μόνος ὁ κορμὸς διεσώζετο, συνεπληρώθη ἐκ μαρμάρου, ἐκμαγεῖον δὲ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἀποκειμένης Κόρης, διὰ σιδηροῦ ἄξονος στερεωμένον, ἀντικατέστησε τὸ μνησθὲν ὑποστήριγμα, ἄνωθεν δὲ ἐπετέθη τὸ ἐνταῦθα ἀνῆκον ἐπιστύλιον».

Τὸ 1851 ὑπῆρχεν ὁ σκοπός, κατά τινα ἀνακοίνωσιν τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Ἐφημερίδος τοῦ Φαῖρστερ (σελ. 338 τοῦ εἰρημένου ἔτους), ν' ἀποκατασταθῇ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ κτιρίου μέχρι τοῦ ὑπερείσματος τῆς ὀροφῆς, ἀναστηλουμένου τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατακειμένου παλαιοῦ ὑλικοῦ καὶ ἀνανεουμένου τοῦ θριγκοῦ, ἐξ οὗ τότε μόνον τὸ ἐπιστύλιον καὶ τρία τεμάχια τῆς ζῳφόρου κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πύλην εὑρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν των.

Β'.

Εἰς τὰς καταιγίδας τοῦ χρόνου ἀντέστησαν τὰ οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὲρ τὰ δισχίλια ἔτη, μόλις δὲ οἱ τελευταῖοι δύο αἰῶνες ἐπέφεραν εἰς αὐτὰ τὴν ἀνέκφραστον συμφορὰν καὶ σήμερον ἡμέτερον καθῆκον εἶνε νὰ διατηρήσωμεν διὰ τὰς μελλούσας γενεὰς ὅ,τι εὐμενὴς τύχη διέσωσε μέχρις ἡμῶν.

Ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων βλέπομεν ὅτι οὐχὶ πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν σήμερον ἱστάμενα μέρη τῶν οἰκοδομημάτων ἠδυνήθησαν νὰ ὑποστῶσι τὰ ἐπελθόντα δεινά, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι γενεὰ μεριμνῶσα ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων ὁλόκληρα κτίρια ἐκ τῶν ἐρειπίων ἐξέθαψε καὶ διὰ τοῦ ὑπάρχοντος ἀρχαίου ὑλικοῦ αὖθις ἀνέστησεν, ὡς π.χ. τὸν τῆς ἀπτέρου Ἀθηνᾶς Νίκης ναὸν καὶ ἄλλων συστατικὰ μέρη οὐχὶ ἀσήμαντα, ὡς κίονάς τινας τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὸν βόρειον αὐτοῦ τοῖχον καὶ τὴν τῶν Καρυατίδων πρόστασιν τοῦ Ἐρεχθείου.

Εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα ὀφείλω νομίζω νὰ ἐπιστήσω ἔτι ἅπαξ ἰδιαζόντως τὴν προσοχήν, διότι τοῦτο οὐσιωδῶς διευκολύνει ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας βασιζομένην ἐκτίμησιν τῶν νῦν ληπτέων μέτρων.

Χάρις εἰς ἄνδρας ὡς ὁ Σιάουμπερτ, Ρώς, Χάνσεν καὶ φὸν Κλέντσε, οἵτινες δι' ὀλίγων ἀληθῶς

μέσων ἀλλὰ μετὰ θάρρους καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐπεχείρησαν τὴν ἀνέγερσιν τῶν καταπεσόντων κτιρίων, βλέπομεν σήμερον τὸν μὲν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης πρὸς τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν πάλιν ἀνορθούμενον, τοὺς δὲ λίθους τοῦ σηκοῦ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοὺς σπονδύλους τῶν κιόνων οὐχὶ τοὐλάχιστον πάντας τὸν πρὸ αὐτοῦ χῶρον ἀναμὶξ κατέχοντας. Εἰς τὸν Beulé καὶ Pacard ὀφείλομεν τὴν νῦν τῆς Ἀκροπόλεως εἴσοδον καὶ τὴν κατάστασιν τῆς κομψῆς τῶν Κορῶν προστάσεως κτλ.

Εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους πρέπει νὰ εἴμεθα βεβαίως ἡμεῖς οἱ ἐπίγονοι εὐγνώμονες διότι διέσωσαν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ σωθῇ, τὸ ὑλικὸν δὲ τῶν κτιρίων, τὰ ὁποῖα ἡ πολιορκία εἰς ἐρείπια ἐσώρευσε, δὲν ἐγκατέλιπον εἰς τὴν φθορὰν — ὡς ἐν παραδείγματι εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται εἰς τὴν γερμανικὴν κυβέρνησιν, ἥτις τὸν ἐν Στρασβούργῳ καθεδρικὸν ναὸν δὲν ἐγκατέλιπεν εἰς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν περιήγαγον αὐτὸν αἱ σφαῖραι τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν βομβαρδισμὸν τῆς πόλεως τὸ 1870. Πρὸς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης πρέπει ν' ἀποβλέπωμεν ὡς πρὸς ἔργον, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ Ἀκρόπολις θὰ ἦτο πτωχοτέρα κατὰ ἓν κτίριον καὶ πλουσιωτέρα κατὰ ἕνα σωρὸν ἐρειπίων.

Ἀντὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων δημιουργηθείσης καταστάσεως προτιμῶμεν τὴν παροῦσαν καὶ μετὰ τῶν ἐλλείψεων ἔτι αὐτῆς, οὐδαμῶς δὲ θρηνοῦμεν διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν κιόνων τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου, ἂν καὶ ὁ τρόπος αὐτῆς δὲν δύναται νὰ κριθῇ ἄμεμπτος ἐν πᾶσι. Πάντως καλλίτερον ἦτο ν' ἀνορθωθῇ αὖθις τὸ κατακείμενον ὑλικὸν τῶν οἰκοδομημάτων, τὸ ὁποῖον δυσμενὴς τύχη μόλις πρὸ διακοσίων ἐτῶν κατεκρήμνισε, παρὰ ν' ἀφεθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παραδεδομένον εἰς φθορὰν καὶ καταστροφήν. Ὅ,τι ὅμως ἄλλοτε ἀδεξίως καὶ δι' εὐτελεστέρων μέσων κατεσκευάσθη, ὡς π. χ. ἡ πλήρωσις διακοίλων μερῶν διὰ πωρίνων λίθων ἢ διὰ πλινθίνων τειχίων, ἡ περίζωσις διερρωγότων σπονδύλων διὰ σιδηρῶν στεφανῶν συσφιγγομένων διὰ ξυλίνων σφηνῶν, ἡ ἔμφραξις ῥηγμάτων δι' ἀσβέστου κττ. — ταῦτα δύνανται σήμερον καὶ πρέπει δὲ ἅμα κατ' ἄλλον καὶ δὴ καλλίτερον τρόπον νὰ ἐκτελεσθῶσι. Τὴν παλαιὰν μέθοδον, ἣν βεβαίως κατὰ τὸ πλεῖστον δικαιολογεῖ ἡ ἔλλειψις πόρων — διότι τόσην καλοαισθησίαν ὀφείλομεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας ἄνδρας τοὺς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὰς ἐπισκευαστικὰς ἐργασίας διεξαγαγόντας, ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἂν ηὐπόρουν χρημάτων δὲν θὰ κατέφευγον εἰς νόθα ἀναπληρωτικὰ μέσα ἐπισκευῆς ἢ εἰς ὑλικὸν μὴ εὐάρμοστον, ὡς φαίνεται τοῦτο καὶ ἐκ σχετικῆς τινος παρατηρήσεως περιεχομένης ἐν τῷ συγγράμματι τῶν Ρώς, Σιάουμπερτ καὶ Χάνσεν «ὁ ναὸς τῆς ἀπτέρου Νίκης» — τὴν παλαιὰν λέγομεν μέθοδον τῶν ἐπιδιορθώσεων πρέπει ἐν τῷ μέλλοντι ν' ἀποκρούσωμεν καί, ἂν οἱ πόροι ἐπιτρέπουσι, τὰ ὑλικὰ ἐκεῖνα ν' ἀφαιρέσωμεν πάλιν καὶ τὰς ἐπισκευὰς κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐκτελέσωμεν. Ἄλλως ὅμως καὶ ταῦτα τὰ μέτρα παρέσχον ἐπὶ δύο σχεδὸν γενεὰς τὰς ἀγαθὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας, οὐδὲ θέλομεν ἐπομένως νὰ ὑποβιβάσωμεν τὴν ἀξίαν αὐτῶν περισσότερον.

Αἱ ἐπισκευαὶ καὶ ἀντικαταστάσεις, ὅπου ἀνάγκη αὐτῶν παρίσταται, πρέπει νὰ γίνωσι διὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος ὑλικοῦ ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ἀρχαίου κτιρίου, ὅπερ τόσῳ εὐκολώτερον δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ καθόσον τὸ ἀρχικὸν λίθινον ὑλικὸν τῶν οἰκοδομημάτων σήμερον ἔτι εὑρίσκεται εἰς τὴν διάθεσίν μας. *Ἀναπληρωτικόν τι μέσον δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ* μόνον ὅπου πρόκειται νὰ συμπηχθῶσιν οἱ ἁρμοὶ καὶ νὰ στερεωθῶσι μικρότερα διεσπασμένα τεμάχια.

Περὶ *συγκολλήσεως* χαλαρωθέντων ἢ ἀποσπασθέντων τεμαχίων λίθων, ἀποκεκρουσμένων γωνιῶν καὶ πλαισίων βοηθείᾳ οἱασδήποτε λιθοκόλλης οὐδεὶς πρέπει νὰ γίνῃ λόγος. Ἡ πεῖρα, τὴν ὁποίαν μὲ τοιαύτας κόλλας ἔκαμαν ἐν Γερμανίᾳ, ἰδίως ὅταν αὗται ἔχωσι διωστικὴν ἰδιότητα, ὑπῆρξεν ὅλως διόλου ἀποθαρρυντική, ἡ χρῆσις δὲ αὐτῆς συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόωρον φθορὰν πολλῶν ἀρχαίων μνημείων. Ὁ ἀποθανὼν Βιενναῖος ἀρχιτέκτων Σμίτ, ὁ ἐπισκευάσας τὸν ἐν Βιέννῃ καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ἐν Φρειβούργῳ καθεδρικοῦ ναοῦ ἐπιμόνως συνέστησε ν' ἀποφύγωσι τὴν χρῆσιν παντὸς εἴδους λιθοκόλλης. Μολονότι πᾶν τεμάχιον τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Ἀκροπόλεως εἶνε ἱερὸν δι' ἡμᾶς καὶ προσφιλές, ἢ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς, θεωροῦμεν ἀποδοκιμαστέαν τὴν προσάρμοσιν αὐτῶν διὰ μέσων,

ὧν ἡ χρησιμότης δὲν ἀπεδείχθη ἀκόμη ὑπὸ μακρᾶς πείρας.

Τὸ οἰκοδόμημα πρέπει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ διατηρήσῃ τὴν ὄψιν αὐτοῦ ὡς ἐρειπίου, διὸ ὀφείλει νὰ παραμείνῃ ἄθικτον ἀπὸ καλλυντικῶν ἐμπλάστρων, ὧν ἡ διατήρησις θὰ ἦτο ἀμφιβόλου μονιμότητος.

Ἀποκεκρουσμένα τεμάχια ἢ ὅσα δὲν δύνανται πλέον νὰ συγκρατηθῶσιν εἰς τὸ κτίριον πρέπει νὰ συλλεχθῶσι καὶ διαφυλαχθῶσι.

Πρέπει ν' ἀπομακρύνωμεν καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἔτι ἱσταμένων ἐρειπίων ἢ ὅ,τι ἀμφίβολον αὐτὴν καθιστᾷ.

Τὰ ὑφιστάμενα ἔτι μέρη τῶν οἰκοδομημάτων πρέπει νὰ στερεωθῶσι κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μηχανικῆς καὶ δὴ οὕτως ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐπὶ μακρὸν ἡ ὕπαρξις αὐτῶν. *Μὲ μέτρα ἀτελῆ καὶ ἁπλᾶς συρραφὰς δὲν πρέπει νὰ ματαιοπονῶμεν*, ἂν δὲν θέλωμεν νὰ ἐπισύρωμεν καθ' ἡμῶν τὸν ψόγον τῶν μεταγενεστέρων.

Ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητον πρὸς στερέωσιν τῶν διαφόρων τμημάτων τῶν κτιρίων κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μηχανικῆς πρέπει νὰ διεξαχθῇ διὰ πάντων τῶν ἀρίστων μέσων· ὅσα δὲ τῶν ὑπερεισμάτων κατεθραύσθησαν καὶ ἄχρηστα πρὸς τὴν οἰκοδομίαν κατέστησαν πρέπει ν' ἀντικατασταθῶσι διὰ στερεοῦ λιθίνου ὑλικοῦ, ἂν θέλωμεν νὰ καταλίπωμεν εἰς τοὺς μετέπειτα ἓν ἀπαύγασμα τῶν ἔργων τῆς ποτε ἑλληνικῆς τέχνης.

Πολλὰ θὰ ἐξετελοῦντο ἄλλοτε εὐκολώτερον, ἂν οἱ πρὸ ἡμῶν ἀποφασιστικῶς ἐπελαμβάνοντο αὐτῶν· τώρα ὅμως πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὰ πράγματα ὅπως ἔχουσι καὶ νὰ μὴ ὀπισθοχωρήσωμεν ἐνώπιον τῆς ἀνάγκης τυχὸν νὰ ἐπιβάλωμεν χεῖρα εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῶν κτιρίων.

Ἂν ὁ χρόνος καὶ αἱ περιστάσεις συνεκλόνησαν τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης βιαιότερον ἢ κατὰ τὸ προσῆκον μέτρον, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἐγκαίρως ν' ἀντιτάξωμεν τὰ πρὸς ἀντιστάθμισιν μέσα, ν' ἀπέχωμεν δὲ ἀπὸ τὰ αἰσθηματικὰ ἡμιτελῆ μέτρα.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν μηχανικῶν στερεώσεων ἀπαιτεῖται ἐξασφάλισις τῶν μνημείων καὶ κατὰ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιδράσεων, ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς βλαστήσεως μεταξὺ τῶν λίθων τῶν κτιρίων.

Ἐπικάλυψις καὶ ἐξασφάλισις τῶν ἀνοικτῶν ἁρμῶν ὥστε νὰ μὴ εἰσδύῃ εἰς αὐτοὺς κονιορτὸς καὶ ὑγρασία, καὶ ἀπομάκρυνσις πάσης βλαστήσεως εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς διατήρησιν τῶν οἰκοδομημάτων. Ταῦτα ὅμως δέον οὕτω νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ὥστε νὰ παράσχωσι τὰς καλὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας χωρὶς νὰ παραβλάψωσι τὴν νῦν εἰκόνα τοῦ ἐρειπίου.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας θὰ ῥυθμισθῇ οὐσιωδῶς ἡ λῆψις τῶν ἀπαιτουμένων μέτρων, περὶ ὧν λεπτομερῶς τὰ δέοντα θὰ διεξέλθωμεν κατωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Οὕτω δὲ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος θὰ ἐπαναπαύσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ ὕπαρξις τῶν Ἀθηναϊκῶν μνημείων ἐξησφαλίσθη καὶ διὰ τοὺς ἀκολούθους αἰῶνας.

Ἡ Ἰταλία, Γαλλία καὶ Γερμανία κατέδειξαν ἡμῖν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα σαφῶς τὴν ὁδὸν ἣν ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει ἔχομεν ν' ἀκολουθήσωμεν, ἐπεβεβαίωσαν δὲ ἱκανῶς τὸ ἀνωφελὲς καὶ τὸ ἐπικίνδυνον ἡμιτελῶν μέτρων κατὰ τὰς ἐκεῖ γενομένας ἐργασίας πρὸς ἀναστήλωσιν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων.

Γ'.

Αἱ παλαιόταται ἐπὶ τόπου παρατηρήσεις μου καὶ ἔρευναι περὶ τῶν ἀθηναϊκῶν μνημείων ἀνέρχονται εἰς τὸ ἔτος 1869, ἐπανελήφθησαν δὲ κατὰ τὸ 1879, 85 καὶ 90. Τὰ ἐξαγόμενα αὐτῶν περιέχονται ἐν τῇ Βερολιναίᾳ Zeitschrift für Bauwesen, ἐν ταῖς Illustrirte Abhandlungen, ἐν τοῖς συγγράμμασιν Aus Attika, καὶ constructive und polychrome Details der griechischen Baukunst, ἐν τῇ Kunstzeitung τοῦ von Lützow καὶ ἐν τῷ μεγαλειτέρῳ ἔργῳ Die Baukunst der Griechen (Handbuch der Architektur) α' καὶ β' ἐκδόσεως.

Παρέβαλον τὰς τότε παρατηρήσεις μου πρὸς ἐκτίμησιν τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν ἐν Ἀθήναις κτιρίων καὶ ἐκ τῆς παραθέσεως ταύτης ἐξήγαγον τὸ εὐχάριστον πάντως συμπέρασμα ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰ μελῶν δὲν μετεβλήθη.

Ὀλιγώτερον ὅμως εὐχάριστον εἶνε ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ λιθίνου ὑλικοῦ δὲν παρέμεινεν ἡ αὐτὴ καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη.

Τὰ νεώτατα φυσικὰ συμβάντα (οἱ σεισμοὶ) ἔβλαψαν τὰ κτίρια κατὰ τοσοῦτον μόνον καθ' ὅσον ἀπεσπασμένα ἤδη καὶ χαλαρῶς πρὸς τὸ σῶμα τοῦ λίθου συνεχόμενα ἀποκλάσματα ἀπεκόπησαν ἐντελῶς καὶ κατέπεσαν εἰς τὸ ἔδαφος.

Ἀπὸ μεγαλειτέρας βλάβης παρέμειναν ἀπηλλαγμένα τὰ ἐξ ὀγκολίθων συγκροτούμενα κτίσματα, διότι ἀρχῆθεν ἤδη οἱ λίθοι μιᾶς ἑκάστης διαστρώσεως μετὰ πάσης ἐπιμελείας συνεδέθησαν διὰ σιδηρῶν συνδέσμων συνεσφηνωμένων δι' ἐγχύσεως μολύβδου εἰς τοὺς τόρμους καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι διαστρώσεις πάλιν πρὸς ἀλλήλας διὰ σιδηρῶν ἢ ξυλίνων γόμφων ἐστερεώθησαν.

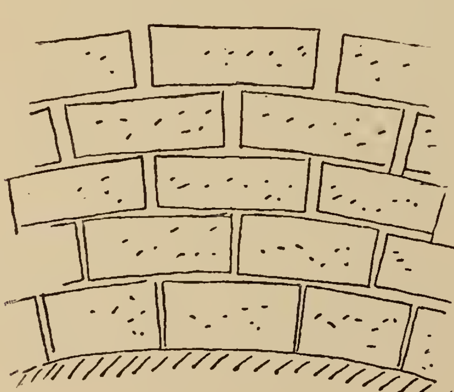
Μόνον τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως αὐτῶν πρὸς πολυαρίθμους σεισμούς, ἂν καὶ τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐλήφθησαν ἴσως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς προφυλάξεως ἀπ' αὐτῶν.

Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ βραχῶδες ἔδαφος, ἐφ' οὗ στηρίζονται τὰ ἀθηναϊκὰ οἰκοδομήματα ἐμποδίζουσι τὴν διάδοσιν τῶν σεισμῶν.

Οἱ σεισμοὶ δύνανται νὰ εἶνε ἢ ἡφαιστειογενεῖς ἢ ἄλλης φύσεως (συστολὴ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἕνεκα ἀποψύξεως τοῦ γηίνου κορμοῦ, χημικαὶ ἀλλοιώσεις τῶν πετρωμάτων π. χ. τοῦ τιτανώδους λίθου εἰς δολομίτην, ὑπόγειοι διαβρώσεις τοῦ ἐδάφους κτλ.).

Ἡ ἐνέργεια αὐτῶν καθίσταται αἰσθητὴ ἐν τῇ γηίνῃ ἐπιφανείᾳ ὡς ὠστικὴ ἢ κυματοειδής.

Αἱ δονήσεις ἀσθενῆ μὲν τὴν ἐπίδρασιν δεικνύουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πολὺ δὲ ἰσχυρὰν ἐπὶ τῶν εἰς

Σχῆμα 1.

ὕψος ἐγειρομένων μερῶν τῶν κτιρίων. Ἀκτινοειδῶς πάντοτε συμβαίνουσιν ἔκ τινος ἐπ.κέντρου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ζητηθῇ τὸ σεισμικὸν κέντρον. Αἱ ἁρμογαὶ τῶν λίθων δύνανται διὰ τοῦτο, ὡς ἐν τῷ παρακειμένῳ σχήματι φαίνεται, ἐγγὺς μὲν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους νὰ μείνωσιν ἐντελῶς συμπαγεῖς, πρὸς τὰ ἄνω ὅμως ἀνοίγουσι σημαντικῶς.

Ἡ φυσικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ εἶνε θεμελιωμένα τὰ κτίρια, καὶ ἡ μετ' ἐκτάκτου ἐπιμελείας ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γενομένη διὰ σιδήρου σύνδεσις τῶν λίθων, μάλιστα καθόσον πρὸς τὰ ἄνω ὑψοῦνται τὰ κτίσματα, καθιστῶσι περιττὴν ἄλλην στερέωσιν τῶν ἀρχαίων μερῶν αὐτῶν.

Ἐξεναντίας ὅμως πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρων λίθων ὄχι εὐάριθμοι διερράγησαν, χωρὶς νὰ μεταβάλωσι τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν θέσιν, τεμάχια δὲ αὐτῶν τινα συγκρατοῦνται ἀκόμη διὰ τυχαίας, ἰδιαζούσης τινὸς συνεπερείσεως. Κατὰ τὸ παρὸν λοιπὸν εὑρίσκονται ἐν ἰσορροπίᾳ, ἀλλ' ὁ ἐλάχιστος κλονισμὸς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς γῆς θὰ ἐπιφέρῃ κατ' ἀνάγκην πρὸς τὰ ἄνω μεγαλειτέρας μετακινήσεις, τὰς ὁποίας εὐμενής τις τύχη δύναται ἴσως νὰ μεταβάλῃ πάλιν εἰς φυσικὴν καμάραν.

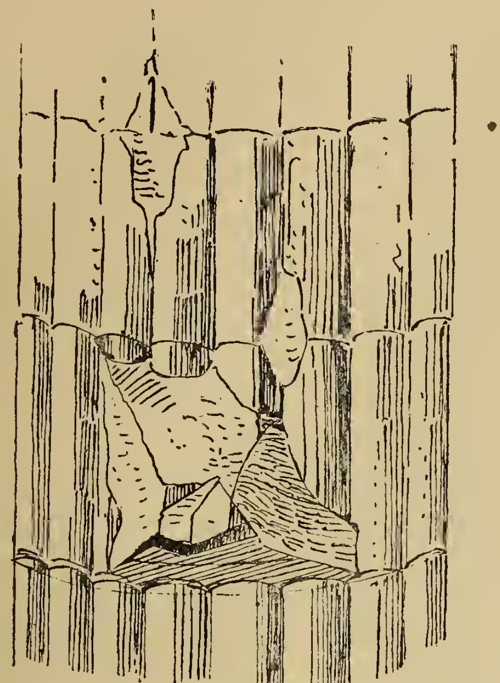
Ἐν τούτοις ἡ ἐλπὶς εἰς τοιαύτην πιθανότητα θὰ ἐνέφαινέ πως πίστιν εἰς τὸ πεπρωμένον, ὀλίγην δὲ προνοητικότητα θὰ ἤλεγχε καὶ τεχνικὴν περίνοιαν. Αἱ ἐκ συμπτώσεως σχηματιζόμεναι αὗται φυσικαὶ καμάραι πρέπει νὰ θεωρῶνται ἐπικίνδυνοι εἴς τε τὰ κτίρια καὶ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτά, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἀνάγκη νὰ αἴρωνται ἐκ μέσου ἢ κατά τινα τροπον νὰ καθίστανται ἀβλαβεῖς.

Ἀβάσιμοι ὅλως διόλου εἶνε οἱ φόβοι περὶ βλάβης δῆθεν προσγενομένης εἰς τὸν Παρθενῶνα ἢ πιθανῆς τοιαύτης ἐν τῷ μέλλοντι ἐκ τῶν πρό τινων ἐτῶν παρὰ τὰ θεμέλια αὐτοῦ ἐνεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν. Ἐν αὐταῖς οὐδὲν τῶν πρὸς προφύλαξιν ἀναγκαίων μέτρων ἠμελήθη, ἡ δ' ἐπὶ τόπου τῶν πραγμάτων ἐξέτασις οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν καταλείπει περὶ τοῦ ἀβλαβοῦς τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων.

Αἱ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1894 εἰς τὸν Παρθενῶνα ἰδίως προξενηθεῖσαι βλάβαι δύνανται νὰ καθορισθῶσιν ὡς ἑξῆς:

α') Κατάπτωσις προηγουμένως ἤδη ἀπορραγέντων τεμαχίων τοῦ πέμπτου σπονδύλου τοῦ τετάρτου κίονος τῆς βορείας πλευρᾶς κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς

δυτικῆς γωνίας ἀρίθμησιν (ἴδ. σχῆμα 2). Τὸ μέγιστον τῶν ἐνταῦθα καταπεσόντων τεμαχίων εἶνε μήκους ἑνὸς μέτρου καὶ πάχους τριάκοντα ὀκτὼ ἑκατοστῶν ὡς ἔγγιστα.

Σχῆμα 2.

Ἡ εὐστάθεια καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ κίονος πρὸς ὑποβάστασιν τοῦ ὑπερκειμένου βάρους οὐδὲν ὑπέστη ἐκ τούτου. Ἐπειδὴ ἡ ἀμοιβαία ἐπιφάνεια τῆς ἀποκρούσεως εἶνε ἐντελῶς καθαρά, θὰ ἐπετρέπετο ἐνταῦθα ἡ ἀπόπειρα τῆς στερεώσεως τῶν ἀπορραγέντων τούτων τεμαχίων, ὡς ἀπεδέχθημεν ἀνωτέρω (ἐν σελ. 8), δι' ἀναπληρωτικοῦ τινος μέσου, τουτέστιν, ὡς θ' ἀπητεῖτο ἐνταῦθα, διά τινος λιθοκόλλης. Οἴκοθεν ὅμως ἐννοεῖται ὅτι ἡ συγκόλλησις δι' ὕλης θερμαινομένης κατὰ τὴν χρῆσιν ἀποκλείεται.

Μολονότι δὲ καὶ ἐνταῦθα προτιμητέα θὰ ἦτο ἡ μετὰ καλοαισθησίας καὶ στερεῶς γινομένη ἔνθεσις ὁμοειδοῦς λίθου, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει αὐτὰ τὰ τεμάχια μὲ τὰς καθαρίας αὐτῶν ἐπιφανείας συνιστῶσι τὴν δοκιμήν. Μόνον δὲ ὅταν αὕτη μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων ἤθελε καταδείξει τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς, θὰ ἐπετρέπετο ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ αὐτοῦ μέτρου καὶ εἰς ἄλλας ὁμοίους περιστάσεις. Ἀλλὰ μόνον τότε!

β') Κατάπτωσις καὶ ἄλλων προηγουμένως ποτὲ χαλαρωθέντων τεμαχίων ὑψηλὰ κειμένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν· τὰ τεμάχια ταῦτα εἶνε συγκεντρωμένα ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ, κεῖνται δὲ ὁμοῦ μεταξὺ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου κίονος, ἀνερχόμενα εἰς τριάκοντα μέχρι τριάκοντα πέντε περίπου μεγαλείτερα καὶ μικρότερα θραύσματα. Τὸ μέγιστον ἔχει μῆκος 0,80 τοῦ μέτρου, πλάτος 0,42, ὕψος 0,26· ἄλλα δὲ πάλιν 0,50×0,35×0,15 καὶ ἄλλα ἔχουσι μόνον τὸ μέγεθος πυγμῆς.

Κατὰ τὸν γωνιαῖον βορειοδυτικὸν κίονα κατέπεσε τεμάχιον ἐπιστυλίου μήκους 0,89 τοῦ μέτρου, πλάτους 0,34 καὶ πάχους 0,20.

Ἐπειδὴ πολλὰ ἐπιστύλια διερράγησαν εἰς φύλλα, μέγας δὲ εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν θραυσμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκ συμπτώσεως μόνον ἢ διά τινα ἰδιάζουσαν ἔντασιν συγκρατοῦνται ἔτι εἰς τὰ ἐπίκρανα καὶ τοὺς σπονδύλους, δὲν ἀποκλείεται ὅτι πᾶσα μέλλουσα δόνησις δύναται σημαντικῶς νὰ πολλαπλασιάσῃ τὴν ἐσχάτως προξενηθεῖσαν βλάβην.

Πολλὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ἐφ' ὧν ἐπικάθηνται βάρη, παρέχουσιν εἰς αὐτὰ ἀμφίβολόν τι μόνον καὶ ἐπισφαλὲς ὑπέρεισμα, δύνανται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου κλονισμοῦ νὰ καταπέσωσι πρὸς ὄλεθρον τοῦ κτιρίου. Καὶ δύναται μὲν κατὰ τύχην νὰ μείνῃ τοῦτο καὶ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας ἀπηλλαγμένον πάσης βλάβης ἐπὶ ἔτη ἀκόμη, δύναται ὅμως ἡ καταστροφὴ καὶ ἀπροσδοκήτως ὅλως νὰ ἐπέλθῃ. Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο τὸ καθῆκον ἡ παροῦσα γενεὰ ἔχει, νὰ μὴ ἐγκαταλίπῃ εἰς τὴν τυφλὴν τύχην τὸ μέλλον τοῦ κτιρίου, ἀλλὰ νὰ λάβῃ πάντα τὰ μέτρα πρὸς ἀποτροπὴν ἐπαπειλοῦντος κινδύνου, καὶ ἂν ἀκόμη ἀνάγκη ἤθελε παραστῆ διὰ νέων ν' ἀντικατασταθῶσιν ὅσα τεμάχια τοῦ κτιρίου ὁ χρόνος ἱερὰ κατέστησεν ἢ ὅσα θῦμα αὐτοῦ ἐγένοντο, ἢ ἂν ἐπρόκειτο εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῶν θέσιν πάλιν νὰ στηθῶσιν ὅσα ἐν νεωτέροις χρόνοις κατέπεσαν. Τοιουτοτρόπως θὰ κληθῶμεν βεβαίως ὀλιγώτερον βάρβαροι, ἐὰν ζητήσωμεν πάσῃ θυσίᾳ νὰ διασώσωμεν τὸ ἔργον διὰ τὰς μελλούσας γενεάς, παρὰ ἐὰν ἐκ θαυμασμοῦ πρὸς αὐτὸ ἀπρακτοῦντες ἠθέλαμεν τὸ ἀφήσῃ νὰ καταρρεύσῃ.

Δ'.

Τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως.

α'.) *Ὁ Παρθενών.*

Ὡς εἶνε γνωστόν, μόνη ἡ βορειοανατολικὴ γωνία τοῦ στυλοβάτου ἑδράζεται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐνῷ πᾶν τὸ ἐντεῦθεν πρὸς μεσημβρίαν καὶ δυσμὰς ὑπόλοιπον αὐτοῦ (ἤτοι μέρος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, πᾶσα ἡ μεσημβρινὴ καὶ δυτικὴ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς βορείας) στηρίζεται ἐπὶ κρηπιδώματος ἐκ πωρίνων ὀγκολίθων ἐπικειμένων ἀλλήλοις ἄνευ ἀμμοκονίας.

Γνωστὸν εἶνε ὡσαύτως καὶ τοῦτο ὅτι αἱ τέσσαρες γωνίαι τοῦ Παρθενῶνος δὲν εἶνε ἢ δὲν εἶνε πλέον ἰσοϋψεῖς καὶ ὅτι αἱ βαθμῖδες τοῦ κρηπιδώματος κατὰ πάσας τὰς τέσσαρας πλευρὰς ἀποτελοῦσι γραμμὰς καμπύλας οὐχὶ κανονικὰς ἐπὶ καθέτου ὕψους τῆς καμπύλης 8,4 καὶ μήκους 7000 ἢ ἐπὶ καθέτου ὕψους 3,0 καὶ μήκους 3100 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου.

Πρὸς τούτοις οἱ κάθετοι ἁρμοὶ δὲν εἶνε πάντες ἀκριβῶς παρὰ στάθμην οὔτε ἡ συναφὴ πάντων εἶνε συμμετρική. Πολλοὶ αὐτῶν ἐπληρώθησαν ἀποσκληρυνθέντος ῥύπου καὶ κατέστησαν διὰ τοῦτο συμπαγέστατοι.

Ἄλλοι δὲ τῶν λίθων τοῦ τρεῖς βαθμῖδας ἔχοντος στυλοβάτου δὲν εὑρίσκονται πλέον ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν θέσει, ἀλλὰ διὰ τῆς γνωστῆς ἐκρήξεως ἐξετινάχθησαν ἐκ τῆς οἰκείας χώρας, ὥστε τινὲς προέχουσι τῆς ἀρχικῆς συνεχοῦς γραμμῆς ὀδοντοειδῶς (πρβλ. τὴν ἐμὴν πραγματείαν «ἐξ Ἀττικῆς» ἐν σελ. 473 κέ., ἐν Βερολίνῳ 1871). Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, ἣν κατὰ τὸ ἔτος 1869 λεπτομερῶς ἐξήτασα καὶ τὸ 1871 ἐν τῇ μνησθείσῃ πραγματείᾳ ἐξέθηκα, *οὐδεμία ἄλλη μεταβολὴ ἐπῆλθε κατὰ τὰ τελευταῖα εἰκοσιπέντε ἔτη*! Παραβάλλων δὲ τὰς παρατηρήσεις παρελθόντων ἐτῶν πρὸς τὴν νῦν κατάστασιν δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι αὕτη οὐσιωδῶς εὑρίσκεται σύμφωνος ἀκόμη πρὸς ἐκείνην. Κατὰ τὴν δοκιμὴν ταύτην ἀπέβλεψα ἰδίως εἰς τοὺς πληρωθέντας ὑπὸ ἀποσκληρυνθέντος ῥύπου ἁρμούς, οἵτινες οὐδένα χωρισμὸν ἢ ἄνοιγμά τι δεικνύουσιν. Αὕτη εἶνε ἡ ἀρίστη ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ὁ τελευταῖος σεισμὸς παρῆλθεν ἄνευ ἀποτελέσματός τινος διὰ τὸν στυλοβάτην τοῦ κτιρίου, ὡς ἦτο καὶ ἑπόμενον τοῦτο κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν Γ' παρατηρηθέντα.

Ἐπιβλαβῶς ἐπέδρασεν ὁ σεισμὸς ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν καταπεσόντων μικρῶν τεμαχίων.

Περὶ δὲ τῶν πλευρῶν τοῦ κτιρίου παρατηρητέον ὅτι κατὰ μὲν τὴν βορείαν αἱ τρεῖς βαθμῖδες τοῦ στυλοβάτου καὶ ἡ μαρμαρίνη εὐθυντηρία σχετικῶς διετηρήθησαν κάλλιστα, ἂν καὶ αἱ ἐπιφάνειαι αὐτῶν καλύπτονται ὑπὸ βρύων καὶ λειχήνων. Οἱ ἁρμοὶ δεικνύουσιν ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως καλὴν συνάφειαν, ἥτις ἐν μέρει προέρχεται ἐκ τοῦ ἀποσκληρυνθέντος ῥύπου, οὐδαμοῦ δὲ διαχωρισμόν τινα. Τῶν βαθμίδων τινὲς ἐξῆλθον ὀλίγον ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως, ἀλλ' οὐχὶ περισσότερον ἢ ὅσον παρετηρήθη τοῦτο ἄλλοτε. Αἱ γωνιαῖαι ὅμως βαθμῖδες περιερράγησαν καὶ διεστράφησαν.

Κατὰ δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν διάφοροι διάμεσοι λίθοι ἐξεβλήθησαν τῶν ἀρχικῶν αὐτῶν θέσεων, οἱ δὲ γωνιαῖοι κατεσπάσθησαν καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων γείσων καὶ πολλοὶ τῶν τῆς δευτέρας βαθμῖδος διερράγησαν ὁριζοντίως.

Κατὰ δὲ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν οἱ γωνιαῖοι λίθοι ἐστράφησαν ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως πρὸς τὰ ἔξω, ὅπερ ὁμοίως παρατηρεῖται ἐν μεγάλῳ μέτρῳ καὶ εἰς διαφόρους διαμέσους λίθους. Αὕτη ἡ πλευρὰ εἶνε ἡ πλεῖστον βεβλαμμένη, καὶ ἐνταῦθα ὅμως πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι σπουδαῖαι παραμορφώσεις δὲν φαίνονται ἐπιπροστεθεῖσαι εἰς τὰς παλαιὰς κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους.

Κατὰ δὲ τὴν δυτικὴν πλευρὰν λίθοι τινὲς τῆς κατωτάτης διαστρώσεως τοῦ στυλοβάτου ὑπέστησαν καθίζησιν, ἄλλως ὅμως καὶ ἐνταῦθα οἱ ἁρμοὶ ἔμειναν ἐν στενῇ συνοχῇ, εἰς οὐδένα δὲ ὑπὸ τοῦ ἀπεσκληρυμένου ῥύπου συμπαγέντα παρατηρεῖται ἴχνος χωρισμοῦ.

Ἡ ὑπερβολικὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξάπλωσις τῆς βλαστήσεως ἰδίως εἰς τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ στυλοβάτου βλάπτει τὴν ὑπόστασιν τοῦ κτιρίου. Διέχοντα μέρη μεταξὺ τῶν λίθων καὶ οἱ ἁρμοὶ αὐτῶν, εἰς οὓς δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ χῶμα καὶ ὑγρασία καὶ νὰ παρασκευασθῇ τοιουτοτρόπως τὸ ἔδαφος εἰς τὴν βλάστησιν, πρέπει νὰ πληρωθῶσι καὶ οὕτω διατηρηθῶσι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Τὸ *δάπεδον* τοῦ ναοῦ καὶ τῆς περιστάσεως δὲν δεικνύει καμμίαν βλάβην ὑπὸ τοῦ τελευταίου σεισμοῦ προσγενομένην, ἀλλ' ἡ ἀστέγαστος αὕτη ἐπιφάνεια, ἥτις ἐμβαδὸν ἔχει δισχιλίων καὶ ἑκατὸν τετραγων. μέτρων περίπου, στερεῖται παντὸς καταλλήλου τρόπου διοχετεύσεως τῶν ὑδάτων. Κατὰ καιροὺς ἡ ποσότης τῆς καταπιπτούσης βροχῆς ἀνέρχεται ἐντὸς εἰκοσιτετραώρου εἰς εἴκοσι δύο καὶ ἔτι πλέον παρισινὰς γραμμάς, ἐντὸς δὲ τῶν ἐννενήκοντα πέντε ἀθηναϊκῶν βροχερῶν ἡμερῶν εἰς 183,6 παρισινὰς γραμμάς. Καὶ ἐπὶ διακόσια μὲν ἔτη καὶ ἐπέκεινα ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἐπέφερεν εἰς τὸ κτίριον καμμίαν βλάβην, ἀλλ' ὑπὸ ὁμοίας συνθήκας, ἂν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν βορειοτέρου κλίματος, ἐπῆλθον ἀλλαχοῦ ἐν εὐρεῖ μέτρῳ καταστροφαὶ (οὕτως ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Χαϊδελβέργης), αὗται δὲ ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν καὶ ἐνταῦθα ἔγκαιρον πρόνοιαν.

Οἱ *κίονες* τοῦ τε ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος διατηροῦνται εἰσέτι πάντες (ἀνὰ ὀκτώ).

Κατὰ τὴν δυτικὴν πρόσοψιν φέρουσιν οἱ κίονες τὰ σημεῖα τῶν σφαιρῶν ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ 1827 καὶ εἶνε πολὺ βεβλαμμένοι, μάλιστα οἱ δύο μεσαῖοι κατὰ τοὺς κατωτέρους αὐτῶν σπονδύλους. Ἀλλ' ἡ εὐστάθεια αὐτῶν δὲν παραβλάπτεται ἐκ τούτου. Οἱ κορμοὶ καὶ οὕτως ἠκρωτηριασμένοι φέρουσιν ἔτι τὰ ἐπιβεβλημένα εἰς αὐτοὺς βάρη.

Ὀλιγώτερον βεβλαμμένοι εἶνε οἱ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως, μολονότι καὶ οὗτοι δὲν δεικνύουσι πλέον τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν διάστρωσιν. Αἱ ἀκμαὶ τῶν διαξεσμάτων δὲν διήκουσι πλέον εἰς συνεχῆ γραμμὴν ἀπὸ σπονδύλου εἰς σπόνδυλον ἀνερχόμεναι μεγαλοπρεπῶς, πολλοὶ σπόνδυλοι διεστράφησαν καὶ ἀντὶ τῆς ὁμαλῆς παρουσιάζουσι νῦν τεθλασμένην γραμμήν. Ἀλλ' ὅμως ταῦτα δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων συμβάντων, διότι καὶ πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἤδη παρετήρησα αὐτά, προέκυψαν δὲ ἐν παλαιοτέροις χρόνοις.

Ἐκ τῶν δεκαεπτὰ κιόνων τῆς βορείας πλευρᾶς ἵστανται ἔτι, φέροντες καὶ τὸν θριγκόν, ἓξ μὲν ἀριθμούμενοι ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, τρεῖς δὲ ἀριθμούμενοι ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς, συνιστάμενοι ἐξ ἕνδεκα σπονδύλων καὶ τοῦ ἰδιαιτέρως ἐξειργασμένου ἐπικράνου. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἀνεστηλώθησαν ἐκ μὲν τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου κίονος, ἐξ ἀνατολῶν ἀριθμουμένων, εἷς ἑκατέρου σπόνδυλος, ἐκ δὲ τοῦ ἕκτου ἑπτὰ σπόνδυλοι, ἐκ δὲ τοῦ ἑβδόμου ὀκτώ, ἐκ δὲ τοῦ ὀγδόου δύο. Ὁ ἔννατος ἀνεστηλώθη ὁλόκληρος, συμπληρωθεὶς διὰ πλινθίων. Ἐκ τοῦ δεκάτου ἀνεστηλώθησαν πέντε σπόνδυλοι, ὁ δὲ ἑνδέκατος ὁλόκληρος κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ὁ ἔννατος τρόπον.

Ἐκ τοῦ δεκάτου τετάρτου κατέπεσαν, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερα, κατὰ τὸν τελευταῖον σεισμὸν τμήματα χαλαρῶς συνεχόμενα (πρβλ. σχῆμα 2, σελ. 13).

Ἄλλη τις οὐσιώδης ἀλλοίωσις εἰς τὴν προηγουμένως παρατηρηθεῖσαν κατάστασιν δὲν ἐπῆλθεν οὐδ' ἐνταῦθα.

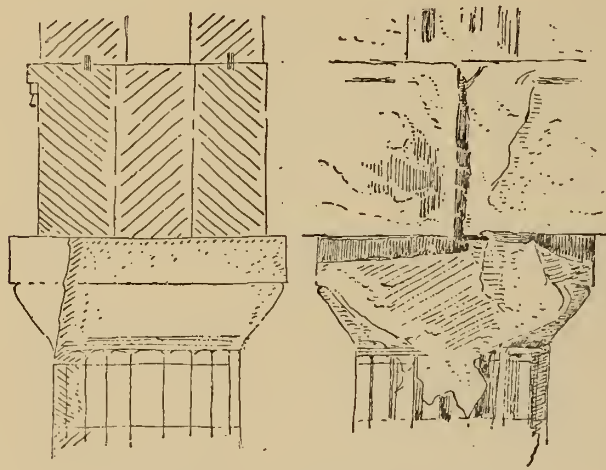
Ἐκ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ἵστανται ἔτι ἓξ κίονες μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτῶν θριγκοῦ, ἀριθμούμενοι ἀπὸ τῆς δυτικῆς γωνίας, καὶ πέντε, ἀριθμούμενοι ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς. Ἐκ τοῦ ἕκτου καὶ ἑβδόμου κίονος, ἀριθμουμένων ἐξ ἀνατολῶν, ἵστανται νῦν ἐξ ἑκατέρου εἷς σπόνδυλος· ἐκ τοῦ ὀγδόου τέσσαρες· ἐκ τοῦ ἐννάτου εἷς· ἐκ τοῦ δεκάτου τρεῖς· ἐκ τοῦ ἑνδεκάτου τέσσαρες. Ὑπὸ τὸν πρῶτον σπόνδυλον τοῦ πέμπτου κίονος ὑπεβλήθησαν πώρινοι λίθοι.

Παρὰ τὰς μετακινήσεις τῶν σπονδύλων ἑκάστων, παρὰ τοὺς ἀκρωτηριασμούς, οὓς ὑπέστησαν ὑπό τε τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ τῆς ἐκρήξεως δύνανται ἐπὶ μακρὸν ἔτι τὰ σώματα τῶν κιόνων καὶ ἐν τῇ παρούσῃ αὐτῶν καταστάσει ἄνευ προσθέτων μέσων νὰ διατηρηθῶσι καὶ μόνον δι' αἰσθητικοὺς λόγους πρέπει νὰ μὴ ἐπιτραπῶσιν ἐπισκευαὶ δι' ὑλικοῦ ἀνομοιομόρφου καὶ ποιότητος κατωτέρας.

Ἀνησυχίας ὅμως ἐμπνέει ἡ κατάστασις τῶν ἐπιστεφόντων τοὺς κίονας ἐπικράνων, τὰ ὁποῖα μὲ τοὺς τετραγωνικοὺς αὐτῶν ἄβακας ἀποτελοῦσι τὸ ὑπόβαθρον τῶν ἐπιστυλίων. Αἱ πρὸς τὰ ἔξω ἐστραμμέναι παρειαὶ τῶν ἐπικράνων τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἐβλάβησαν πολὺ ὑπὸ τῶν σφαιρῶν. Μόνον ὁ τρίτος κίων ἀπὸ μεσημβρίας ἀριθμούμενος, ἔμεινεν ἀβλαβής, πάντες ὅμως οἱ λοιποὶ ὑπέστησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλας φθοράς. Ἀπεσχισμένα καθ' ὅλον τὸ ἐκ τοῦ σώματος τῶν κιόνων προεξέχον μέρος εἶνε τὰ ἐπίκρανα τοῦ πρώτου, δευτέρου, τετάρτου καὶ πέμπτου κίονος (ἀπὸ μεσημβρίας ἀριθμουμένων), ὀλιγώτερον βεβλαμμένα εἶνε τὰ τοῦ ἕκτου, ἑβδόμου καὶ ὀγδόου· ἀλλ' οἱ ἄβακες τῶν ἐπικράνων πάντων τῶν κιόνων ἔσωθεν τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος εὑρίσκονται ἀκόμη ἐν καλῇ καταστά-

σει, μόνον δὲ κατὰ τὰς γωνίας δεικνύουσι μικράν τινα βλάβην.

Οὕτω λοιπὸν παρέχουσιν εἰς ἓν μόνον ἔτι μέρος, τὸ μεγαλείτερον ὅμως, τῶν ἐκ τριῶν πλινθίδων συγκροτουμένων ἐπιστυλίων πλῆρες ὑπόβαθρον, ἄλλα ὅμως μέρη ἰδίως τῆς ἐμπροσθίας τῶν πλινθίδων σειρᾶς ἐπικάθηνται κατὰ τὸ ἥμισυ ἔτι ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν κιόνων (πρβλ. σχῆμα 3). Κίνδυνός τις ὅμως διὰ λόγους μηχανικοὺς δὲν δύναται ἐκ τούτου νὰ προκύψῃ, καθόσον μάλιστα οἱ ἐπὶ τῶν κιόνων ἐπικαθήμενοι λίθοι εἶνε ἐπιμελῶς διὰ τῶν σιδηρῶν γόμφων συνδεδεμένοι καὶ συνηρμοσμένοι.

Κατατομή. Ἄποψις.
Σχῆμα 3.

Ἐκ τῶν ἐπικράνων τῆς *μεσημβρινῆς πλευρᾶς* βεβλαμμένον εἶνε μόνον τὸ τῆς μεσημβρινοανατοτολικῆς γωνίας, διότι ἡ προεκβεβλημένη αὐτοῦ γωνία εἶνε διερρηγμένη μέχρι τοῦ βάθους τοῦ σώματος τοῦ κίονος· ἐκ τούτου ὅμως δὲν κινδυνεύει ἡ εὐστάθεια τῶν ἐπικαθημένων ἐπιστυλίων.

Δι' ὁμοίους λόγους σημειώσεως ἀξία ἔτι εἶνε ἡ βλάβη τοῦ μεσημβρινοδυτικῆς γωνίας καὶ τοῦ κατὰ ταύτην τὴν πλευρὰν ἕκτου κίονος. Ἀλλ' αἱ πρὸς τὰ ἔσω ἐπιφάνειαι διατηροῦνται κάλλιστα.

Ἐκ τῶν ἐπικράνων τῆς *ἀνατολικῆς πλευρᾶς* βεβλαμμένα εἶνε κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἔξω ἐστραμμένην ἐπιφάνειαν τὰ τῶν δύο γωνιαίων κιόνων καὶ τὰ τοῦ τρίτου ἀφ' ἑκατέρας γωνίας ἀριθμουμένου κίονος· καὶ ἐκ τούτου ὅμως οὐδεὶς κίνδυνος διὰ λόγους μηχανικοὺς δύναται νὰ προκύψῃ. Αἱ πρὸς τὰ ἔσω ἐστραμμέναι πλευραὶ οὐδεμίαν μὲν βλάβην δεικνύουσι κατὰ τὸν ἐχῖνον, μικρὰν δέ τινα κατὰ τοὺς ἄβακας.

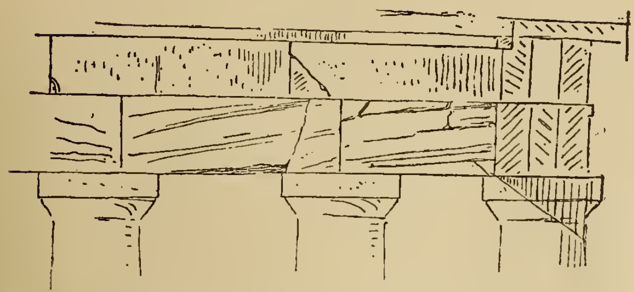
Ἐκ τῶν ἐπικράνων τῆς *βορείας πλευρᾶς*, τῶν ὑποβασταζόντων ἔτι ὑπερκείμενα βάρη, βλάβας σημειώσεως ἀξίας δεικνύουσι μόνον τὸ τοῦ ἕκτου κίονος (ἀπὸ δυσμῶν ἀριθμουμένου) καὶ τὰ τῶν δύο γωνιαίων κιόνων.

Τὰ *ἐπιστύλια* τῶν κιόνων τῆς περιστάσεως συγκροτοῦνται, ὡς γνωστόν, ἐκ τριῶν παρ' ἀλλήλας κειμένων ὀρθῶν πλινθίδων. Τὸ ὑλικὸν ὅμως αὐτῶν δὲν εἶνε τῆς αὐτῆς ἀξίας ἅπαν, ἀλλὰ διεκρίθη κατὰ ποιότητα οὕτως ὅταν ἐτοποθετεῖτο ἐνταῦθα, ὥστε τὰ καλλίτερα μὲν τεμάχια ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς πλεῖστον ἐκτεθειμένην πλευράν, εἰς τὰ κατώτερα δὲ ἠρκέσθησαν κατὰ τὰς ὀλιγώτερον προφυλασσομένας θέσεις. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἀξιοθρήνητος κατάστασις τῶν ἐπιστυλίων τοῦ ὀπισθοδόμου, ἥτις ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ, ἀφοῦ ὁ Παρθενὼν ἐστερήθη τῆς στέγης, τὰ ἐσωτερικὰ δὲ αὐτοῦ μέρη ἀπροφύλακτα μείναντα ἐξετέθησαν εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἄνεμον. Πολὺ τοῦ ἐνταῦθα χρησιμοποιηθέντος ὑλικοῦ δεικνύει στρώσεις, διασχίζεται ἑπομένως πλαγίως κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν διηκουσῶν φλεβῶν, ἐξ οὗ καὶ δὲν δύναται νὰ διατηρηθῇ ὅταν προχωρήσῃ ἡ ἀποσύνθεσις.

Ἐκ τῶν *ἐπιστυλίων τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως* διερράγησαν τὸ πρὸς τὰ ἔξω κείμενον (κάτωθεν βλεπόμενον) μεταξὺ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου κίονος καὶ τὸ μεσαῖον καὶ ἐξωτερικὸν μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου κίονος. Καὶ ἅπαξ μὲν εἶνε διερρηγμένον τὸ ἐξωτερικὸν ἐπιστύλιον τὸ ἐπὶ τοῦ κίονος τῆς μεσημβρινοανατολικῆς γωνίας ἐπικαθήμενον, τὸ γειτονεῦον δὲ ἐξωτερικὸν ὁμοίως ἅπαξ καὶ δὶς τὸ τῆς βορειοανατολικῆς. Αἱ πρὸς τὰ ἔσω πλευραὶ τῶν ἐπιστυλίων, ἐξαιρέσει τῶν ἐν τῷ σχήματι 4 ἀπεικονιζομένων δύο τεμαχίων, εὑρίσκονται ἐν καλῇ καταστάσει, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐπικείμενα μέλη καὶ τὰ γεῖσα.

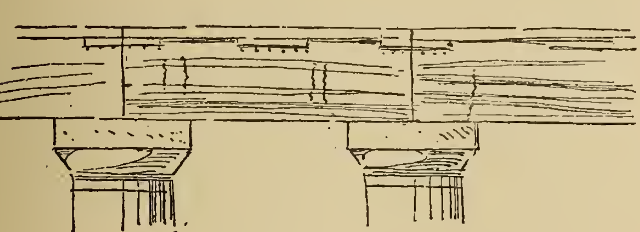
Τὰ ἐπιστύλια ὅμως τῆς παρακειμένης *μεσημβρινῆς πλευρᾶς* μετὰ τῶν ὑποβασταζόντων αὐτὰ ἐπικράνων μετέβαλον θέσιν ὑπὸ τῶν προηγηθεισῶν καταστροφῶν, μετακινηθέντα ἐν μὲν τῇ ἀνατολικῇ γωνίᾳ μέχρι τοῦ τρίτου κίονος πρὸς τὰ ἔσω, ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τοῦ τετάρτου αὖθις πρὸς τὰ ἔξω,

οὕτω δὲ χαίνοντα κατέστησαν ἐνταῦθα τὸν ἁρμόν.

Σχῆμα 4. Νοτιοανατολικὴ γωνία.
Ἄποψις ἐκ τῶν ἔνδον.

Καὶ ἡ κατάστασις αὕτη, ἣν πρὸ εἰκοσιπενταετίας παρετήρησα, δὲν ἠλλοιώθη ἔκτοτε. Πολλὰ τῶν ἐπιστυλίων τῆς πλευρᾶς ταύτης διεσχίσθησαν κατὰ τὰς στρώσεις, ταῦτα δὲ τὰ ὁριζόντια ῥήγματα διασταυροῦνται πάλιν ὑπὸ λεπτοτέρων καθέτων (πρβ. σχῆμα 5), ἐνῷ ἄλλως αἱ πλινθίδες φαίνονται ἀκόμη καλαὶ καὶ ἀσφαλεῖς εἰς ὑποβάστασιν τοῦ βάρους.

Σχῆμα 5.

Τὰ *ἐπιστύλια τῆς δυτικῆς πλευρᾶς*, ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰ ἔσω κείμενα ὡς καὶ τὰ ὑπερκείμενα αὐτῶν τρίγλυφα καὶ γεῖσα, δύνανται νὰ θεωρηθῶσι καλῶς ἔχοντα ἢ ἀμέσου ἐπισκευῆς μὴ χρῄζοντα, ἐξαιρέσει τοῦ μεταξὺ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου κίονος ἐπικαθημένου (ἀπὸ μεσημβρίας ἀριθμουμένου), ὅπερ εἶνε διερρηγμένον. Ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν διερρηγμένα εἶνε τὰ γωνιαῖα μὲ τοὺς εὐρέως χαίνοντας ἁρμούς, ὡς καὶ τὰ μεταξὺ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου κίονος (ἀπὸ μεσημβρίας ἀριθμουμένου)· τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε διερρηγμένον ἐγγύτατα τοῦ καθέτου ἁρμοῦ.

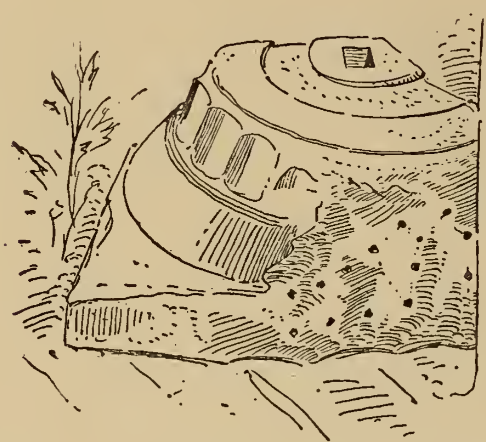
Τὰ *ἐπιστύλια τῆς βορείου πλευρᾶς* διατηροῦνται σχετικῶς κάλλιστα, καθόσον ἐνταῦθα μόνον ἡ μεταξὺ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου κίονος κειμένη προσθία πλινθὶς διερράγη, πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι ἔμειναν ἀβλαβεῖς.

Τὰ *ἐσωτερικὰ μέρη τοῦ κτιρίου*, ἤτοι ὁ σηκός, ὁ πρόναος καὶ ὁ ὀπισθόδομος εἶνε τὰ ἥκιστα καλῶς διατηρημένα ἐκ τοῦ ὅλου μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομήματος. Οὕτως ἐκ τῶν ἓξ τοῦ προνάου κιόνων, οἵτινες ἀπετελοῦντο ἐκ δεκατριῶν σπονδύλων, ὑφίστανται ἔτι κυρίως μόνον ἄμορφοι ὄγκοι. Ἐκ τῆς πρώτης πρὸς βορρᾶν ἐστραμμένης ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν τῇ ἀρχικῇ των θέσει δύο μόνον σπόνδυλοι, ἐκ τοῦ δευτέρου εἷς καὶ μόνος, ἐκ τοῦ τρίτου, τετάρτου καὶ πέμπτου μόνον τρεῖς. Ὁλόκληρος ἵσταται ὁ τῆς μεσημβρινοανατολικῆς γωνίας, ἀλλ' ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει, διότι ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ πλευρὰ τόσον βεβλαμμένη εἶνε, ὥστε οὐδὲ μία κἂν ῥάβδωσις διακρίνεται ἔτι.

Ὁ κίων οὗτος φέρει ἔτι τὸ ἐπίκρανον, τὰ τῶν ἄλλων ὅμως κεῖνται τεθραυσμένα ἐν μέρει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πάντα δὲ φέρουσι τὰς ἰδιορρύθμους ἐκείνας σιδηρᾶς περόνας, τὰς ὁποίας θὰ ἐπανεύρωμεν εἰς τὰ ἐπίκρανα τῶν κιόνων τοῦ ὀπισθοδόμου καὶ εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς ἐπιστύλια. Ἐπὶ τούτων ἐπέστησε τὴν προσοχὴν πρῶτον ὁ Bötticher, εἶτα δὲ ὁ ὑπογεγραμμένος ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ: «ἐξ Ἀττικῆς» (1862 καὶ 1871).

Εὑρίσκονται μόνον εἰς τὰ ἐπίκρανα τῶν κιόνων τοῦ προνάου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς περιστάσεως, καὶ ἐν ἐκείνοις δὲ μόνον εἰς τὰς πρὸς τὰ ἔσω ἐστραμμένας πλευράς. Ὁμοίως παρατηροῦνται καὶ εἰς τὰ ἄκρα δύο ἐσωτερικῶν κατὰ χώραν ἔτι κειμένων πλινθίδων τοῦ ἐπιστυλίου ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ (πρβλ. σχ. 6, 7 καὶ 9). Συνήθως θεωροῦνται αἱ σιδηραῖ αὗται περόναι ὡς μέσα στερεώτεως προσθέτων τεμαχίων, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι πάντα τὰ δώδεκα ἐπίκρανα τῶν κιόνων τοῦ προνάου καὶ τῆς προστάσεως τοῦ ὀπισθοδόμου ἐσωτερικῶς ἔφερον συμπληρώματα, ὡς καὶ πράγματι ἔτι καὶ νῦν φαίνεται τοῦτο εἰς δύο ἐσωτερικὰς πλινθίδας τοῦ ἐπιστυλίου ἐν τῇ προστάσει τοῦ ὀπισθοδόμου. Ὅσα λοιπὸν ἐπίκρανα εἶχον πάθει τι κατὰ τὴν ἐξεργασίαν ἢ κατόπιν βλάβην τινὰ ὑποστῇ κατὰ τὴν οἰκοδομίαν πρέπει νὰ ἐπεσκευάσθησαν κατὰ τὸν δυσδιακριτότατον τοῦτον τρόπον καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν πάλιν

ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ κτιρίου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ μέτρον τοῦτο θὰ ὑπηγόρευσαν βεβαίως λόγοι οἰκονομίας, ἐξ αὐτοῦ δὲ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξαχθῇ ὅτι ἡ οἰκοδομία συνετελεῖτο ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω, ὅπερ θὰ συνεφώνει καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἐγέστῃ ἡμιτελῆ ναὸν καὶ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ θόλον.

Σχῆμα 6. Ἐπίκρανον τοῦ προνάου φέρον σιδηρᾶς περόνας. Κεῖται ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Γωνιαῖος κίων

Σχῆμα 7. Ἐσωτερικὴ πλευρὰ τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ ὀπισθοδόμου.

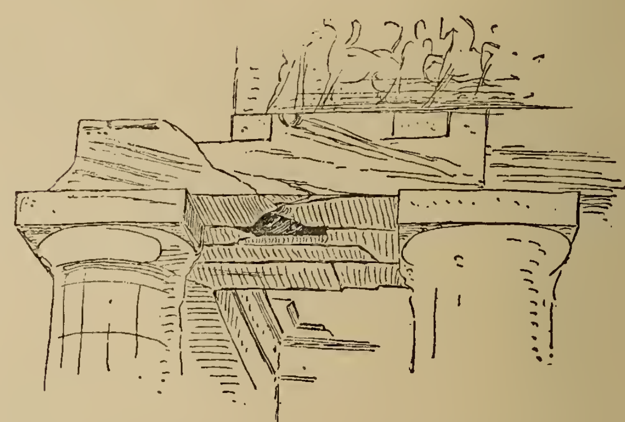
Τὰ ἓξ σώματα τῶν κιόνων τῆς προστάσεως τοῦ ὀπισθοδόμου ἵστανται πάντα ἐν τῇ ἀρχικῇ των θέσει καὶ πάντα φέρουσιν ἔτι τὸν οἰκεῖον αὐτῶν θριγκόν. Δύο τῶν κιόνων εἶνε ἐντετειχισμένοι εἰς τὸν πύργον τοῦ τουρκικοῦ μιναρέ, ὅστις καὶ σήμερον ἔτι φθάνει μέχρι τοῦ γείσου τοῦ ναοῦ, οἱ τέσσαρες ὅμως ἄλλοι ὑψοῦνται ἐλεύθεροι.

Πάντες οἱ κίονες οὗτοι ὑπέστησαν σπουδαιοτάτας βλάβας, βαρύτερον δὲ ἔπαθον οἱ μεσαῖοι, τοὺς ὁποίους εἴς τινα σημεῖα αἱ βόμβαι παντελῶς ἀμόρφους κατέστησαν.

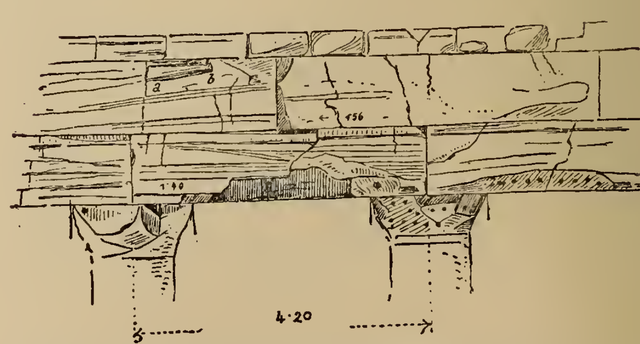
Ἐντεῦθεν λοιπὸν κατὰ πρῶτον πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐπισκευή, ἂν πρόκειται νὰ διατηρήσωμεν τὸ κτίριον ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον.

Ὁμοίως δὲ κακὴ καὶ χειροτέρα μάλιστα τῆς τῶν κιόνων τούτων καὶ ἐπικράνων αὐτῶν εἶνε ἡ κατάστασις τῶν ἐπιζευγνύντων αὐτὰ ἐπιστυλίων. Καὶ ταῦτα συγκροτοῦνται, ὡς τὰ ἐπιστεγάζοντα τοὺς κίονας τῆς περιστάσεως τοῦ ναοῦ, ἐκ τριῶν παρ' ἀλλήλας τεθειμένων πλινθίδων, ὧν τὸ ὑλικὸν εἶνε, ὡς ἀνεφέραμεν ἤδη, κατωτέρας ποιότητος.

Οἰκτρὰ εἶνε ἡ κατάστασις τοῦ πρώτου ἐπιστυλίου ἀπὸ τοῦ κίονος τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας μέχρι τοῦ ἀκολούθου δευτέρου. Καὶ αἱ τρεῖς αὐτοῦ πλινθίδες εἶνε διερρηγμέναι, καὶ τὰ ῥήγματα αὐτῶν χαίνουσι (πρβλ. σχ. 8). ἡ προσθία δὲ αὐτῶν δὶς εἶνε ἐπεσκευασμένη, ἵνα παρέχῃ ἀσφαλὲς ὑποστήριγμα εἰς τὰς ἐπικειμένας πλάκας τῶν γλυπτῶν τῆς ζωφόρου.

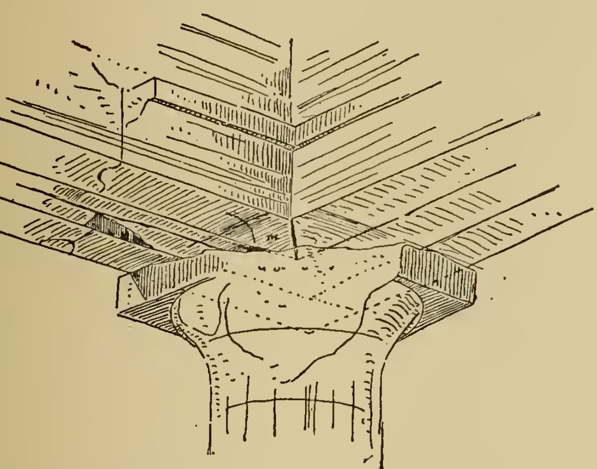

Σχῆμα 8. Βορειοδυτικὴ γωνία. Ὀπισθόδομος.

Σχῆμα 9. Τὸ τεμάχιον ab εἶνε ἀπεσπασμένον καὶ χαλαρῶς κρέμαται κινδυνεῦον νὰ καταπέσῃ.

Ἡ ὑπὸ γωνίαν 45^0 ἐν τῇ προσαρμογῇ ἀποκεκομμένη ἐσωτερικὴ πλινθίς, ἥτις ἐσημειώθη ὡς διερρηγμένη, στηρίζεται κατὰ τὸ σχ. 10 παρὰ τὸ **m** κατὰ τρόπον, προφανῆ κίνδυνον ἀπειλοῦντα, μόνον ἐπὶ μικρᾶς ἔτι τριγωνικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμικατεστραμμένου ἐπικράνου. Τοὐναντίον ὅμως τὸ ὑπὸ γωνίαν ὀρθὴν πρὸς ταύτην συνεχόμενον καὶ πρὸς τὴν παραστάδα ἐπιβαῖνον, ὁμοίως δὲ ἐκ τριῶν πλινθίδων συγκροτούμενον ἐπιστύλιον εὑρίσκεται ἐν καλῇ καταστάσει, οὐδὲν δὲ ῥῆγμα ὑπάρχει οὔτε ἐπὶ τῶν κάτω πλευρῶν τῶν πλινθίδων, οὔτε ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν παρειῶν.

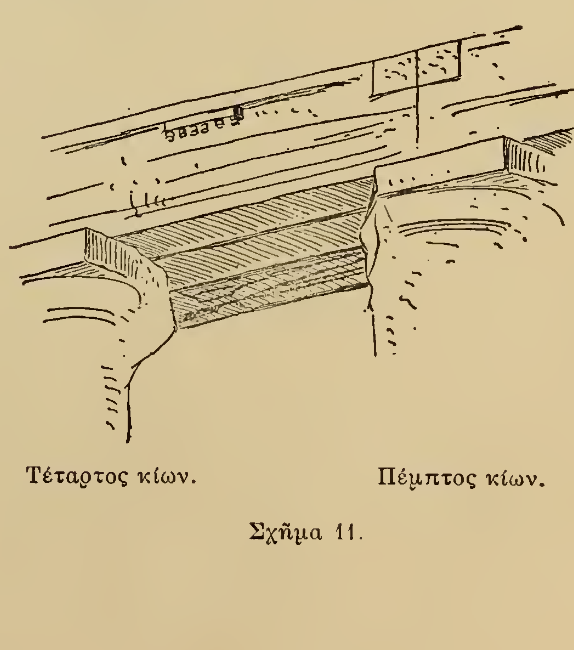
Σχῆμα 10. Βορειοδυτικὸς γωνιαῖος κίων τοῦ ὀπισθοδόμου. Ἄποψις ἐκ τῶν ἔνδον.

Πᾶσαι αἱ πλινθίδες τοῦ *ἀπὸ τοῦ δευτέρου πρὸς τὸν τρίτον κίονα* βαίνοντος ἐπιστυλίου διεσχίσθησαν κατὰ τὰς κάτω πλευρὰς πεταλοειδῶς. Ἡ ἐσωτερικὴ πλινθὶς διερράγη καθέτως ἐν τῷ μέσῳ, φανεραὶ δὲ εἶνε κατὰ τὸ κάτω ἄκρον αὐτῆς αἱ σιδηραῖ περόναι—ἤτοι αἱ κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους γενόμεναι ἐπιδιορθώσεις! Τὸ ἐπικείμενον μέγα ἐσωτερικὸν τεμάχιον τῆς ζῳφόρου διερράγη πέραν τοῦ ἁρμοῦ τοῦ ἐπιστυλίου ἐπὶ τοῦ κίονος, διὸ τὸ βάρος αὐτοῦ πίπτει ἐπὶ τῆς διερρωγυίας πλινθίδος τοῦ ἐπιστυλίου (πρβλ. σχῆμα 9).

Ἡ ἐσωτερικὴ πλινθὶς τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ *ἀπὸ τοῦ τρίτου πρὸς τὸν τέταρτον κίονα* βαίνοντος, ὡς δεικνύει αὖθις τὸ σχῆμα 9, διεσπάσθη ἐντελῶς, καθέτως δὲ διερράγη καὶ ἔκλινε πρὸς τὸ μέσον. Βλαβεῖσα ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἔτι ἐγγὺς τοῦ ἁρμοῦ ὑπαρχούσης σιδηρᾶς περόνης, φέρει ἔτι καὶ νῦν τὸ βάρος τοῦ ἐπικειμένου διερρωγότος τεμαχίου τῆς ζῳφόρου καὶ ἐλλιπῶς μόνον ἔτι στηρίζεται ἐπὶ τῶν λίαν βεβλαμμένων ἐπικράνων. Ἀμφότερα δὲ τὰ ἐπίκρανα ταῦτα, τὰ ὁποῖα φέρουσιν ἔτι τὰς σιδηρᾶς περόνας, κατέστησαν πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν ἄμορφα, διὸ καταπτώσεις τῶν χαλαρῶς μόνον συνεχομένων ἔτι συστατικῶν μερῶν καὶ ὑπὸ μετρίων κλονισμῶν δύνανται νὰ ἐπέλθωσιν. Ἐπὶ τοῦ ἀποκλίναντος μέρους τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐπιστυλίου στηρίζεται διερρωγὸς τεμάχιον τῆς ζῳφόρου, οὗ τὰ θραύσματα (πρβλ. ab τοῦ σχήματος 9) ἀπειλοῦσι κατάπτωσιν. Ἡ μεσαία ἐπὶ τῶν κιόνων τοῦ ὀπισθοδόμου στηριζομένη πλινθὶς τοῦ ἐπιστυλίου, ἥτις ἐνταῦθα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν μελῶν τῶν ἐπικαθημένων ἐπὶ τῶν κιόνων τῆς περιστάσεως δὲν φέρει βάρος τι, διεσπάσθη ἐντελῶς· ἡ ἐξωτερικὴ ὅμως ἡ ὑπερείδουσα τὴν ζῳφόρον τῶν ἱππέων ἔχει τὴν προσθίαν μὲν παρειὰν ἐν καλλιτέρᾳ καταστάσει, ἀλλὰ κατὰ τὸν βόρειον κάθετον ἁρμὸν φέρει νεώτερον συμπλήρωμα.

Τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ *ἀπὸ τοῦ τετάρτου πρὸς τὸν πέμπτον κίονα* βαίνοντος διεσχίσθη πεταλοειδῶς ἡ ἐσωτερικὴ πλινθὶς (κάτωθεν ὁρωμένη), διερράγη δὲ καὶ καθέτως (πρβλ. σχῆμα 9 καὶ 11) καὶ συνεθραύσθη· ἡ μεσαία ὅμως καὶ ἐξωτερικὴ πλινθὶς διατηροῦνται καλῶς. Ἡ τελευταία αὕτη φέρει ὁμοίως ὑπὸ τὴν ζῳφόρον κατὰ τὸν μεσημβρινὸν κάθετον ἁρμὸν νεώτερον συμπλήρωμα.

Ὀπισθόδομος.

Τέταρτος κίων. Πέμπτος κίων.

Σχῆμα 11.

Τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ βαίνοντος ἀπὸ τοῦ *πέμπτου πρὸς τὸν ἕκτον κίονα* δύο μόνον πλινθίδες κάτωθεν ὁρώμεναι ἐπίκεινται ἔτι ἐλεύθεραι, ἡ δὲ τρίτη ἡ ἐσωτερικὴ στηρίζεται κατὰ τὸ ἕτερον μὲν ἄκρον ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ μιναρέ, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο ἐπὶ τοῦ γωνιαίου κίονος. Αἱ ἐλεύθεραι αὗται πλινθίδες κάτωθεν ὁρώμεναι ὡς καὶ κατὰ τὰς ὁρατὰς προσθίας παρειὰς εἶνε ὀλίγον διερρηγμέναι ὁριζοντίως.

Καὶ τοῦ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ἐστραμμένου, ἀπὸ τοῦ γωνιαίου κίονος πρὸς τὴν παραστάδα ἐπιβαίνοντος ἐπιστυλίου δύο μόνον πλινθίδες ὁμοίως εἶνε ἐλεύθεραι, ἐνῷ ἡ τρίτη, ἡ ἐσωτερική, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ μιναρέ. Ἡ ἐξωτερικὴ διερράγη εἰς τὸ μέσον καθέτως καὶ ἐπιδιωρθώθη, τὰ δὲ ἐπικείμενα τεμάχια τῆς ζωφόρου ἐφθάρησαν πολύ.

Ἡ κατάστασις τῆς γωνίας ταύτης ἐν τῷ συνόλῳ δὲν εἶνε ἀνεπισφαλής, δὲν ἀπειλεῖ ὅμως κίνδυνον, διότι τὰ ἐπιστύλια εὑρίσκουσι στηρίγματα ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ μιναρέ.

Ἡ ὑπεράνω τῶν ἐπιστυλίων τῶν κιόνων τοῦ ὀπισθοδόμου διήκουσα *ζωφόρος* ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς μεσημβρινοδυτικῆς γωνίας μέχρι τοῦ δευτέρου κίονος, ἀριθμουμένου ἀπὸ βορρᾶ. Ἐπικάθηται δὲ μόνον ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν πλινθίδων τοῦ ἐπιστυλίου καὶ εὑρίσκεται σχετικῶς ἐν καλῇ καταστάσει· διότι καὶ ὑλικὸν ἐχρησιμοποιήθη δι' αὐτὴν ἐκλεκτόν. Σήμερον ἀποτελεῖται ἐκ δεκατεσσάρων καλῶς συνηρμοσμένων, σχεδὸν ἰσομεγέθων πλακῶν, αἵτινες κατὰ τοὺς ἁρμοὺς δεικνύουσι μὲν μετακινήσεις καὶ βλάβας ἀλλ' οὐχὶ σπουδαίας.

Πρὸς τούτοις ἐπιζευγνύουσιν αὐτὴν καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν αἱ μέχρι τῶν ὄπισθεν κειμένων λείων πλινθίδων τῆς ζωφόρου διήκουσαι πλάκες τῶν γείσων. Οὕτω δὲ σχηματίζεται διάκοιλός τις κατασκευή, ἐφ' ἧς στηρίζονται αἱ δοκοὶ τῆς ὀροφῆς.

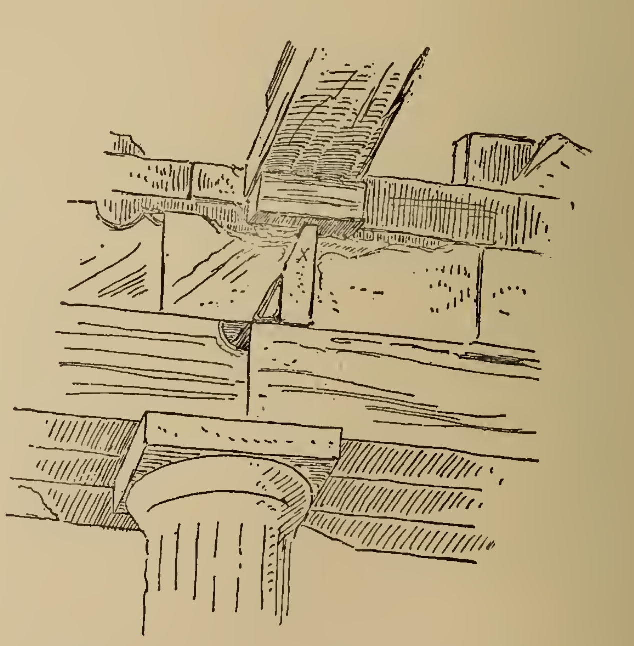
Αἱ καλύπτουσαι αὐτὴν *πλάκες τῶν γείσων*, αἵτινες ἑκατέρωθεν κατὰ μέτωπον εἶχον πλαίσια, διατηρούμενα ἔτι ἱκανῶς ὑπεράνω τῆς ζωφόρου τῶν ἱππέων, φαίνονται ἀκόμη ἐν καλῇ καταστάσει.

Ἀπὸ τοῦ θριγκοῦ τοῦ ὀπισθοδόμου πρὸς τὸν θριγκὸν τῶν κιόνων τῆς ἐν τῇ δυτικῇ προσόψει περιστάσεως ἐκτείνονται ἀκόμη τέσσαρες ἐγκάρσιαι δοκοὶ τῆς ὀροφῆς τῆς περιστάσεως. Ἐπ' αὐτῶν δὲν ἐπικάθηνται βάρη, σχετικῶς δὲ εἶνε ἐν καλῇ καταστάσει καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸν ὀπισθόδομον πλευρὰν αὐτῶν ἰδίως ἔχουσιν ἀσφαλὲς ὑποστήριγμα.

Ἐξαίρεσιν ποιεῖ ἡ ἐγκαρσία δοκὸς ἡ πρὸς τὴν παραστάδα, ἥτις δὲν ἐπιστηρίζεται ἀσφαλῶς ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου τῶν κιόνων τῆς περιστάσεως, ὡς δεικνύει τὸ σχῆμα 12. Τὸ ἐπερειδόμενον αὐτοῦ ἄκρον μόλις συγκρατεῖται ἐπὶ ἐφθαρμένου τεμαχίου γείσου, τὸ ὁποῖον μόνον ὑπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ ἀπεσπασμένου τεμαχίου X τῆς λείας ἐσωτερικῆς πλινθίδος τῆς ζωφόρου ὑποβαστάζεται! Ἰσχυροτέρα σεισμικὴ δόνησις, ἥτις μετὰ μεγαλειτέρας δυνάμεως πρὸς τὰ ἄνω ἐκδηλοῦται, θὰ ἐπιφέρῃ κατ' ἀνάγκην τὴν πτῶσιν τῆς ἐγκαρσίας δοκοῦ, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλων τεμαχίων, ἐξ οὗ θὰ ἐπέλθῃ βλάβη εἴς τε τὸν κάτωθεν κίονα καὶ ἰδίως εἰς τὸ ἐπίκρανον τὸ φέρον τὸν ὑπερκείμενον θριγκόν.

Ἄλλη σημαντικὴ βλάβη παρατηρεῖται εἰς τὸ ἐπίκρανον τοῦ δευτέρου κίονος τῆς περιστάσεως (ἀπὸ βορρᾶ ἀριθμουμένου) τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος.

Τοῦτο διεσπάσθη ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ἐπερείδονται αἱ ἐσωτερικαὶ πλινθίδες τοῦ ἐπιστυλίου, διερρωγότος καὶ αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τοῦ ἐν λόγῳ

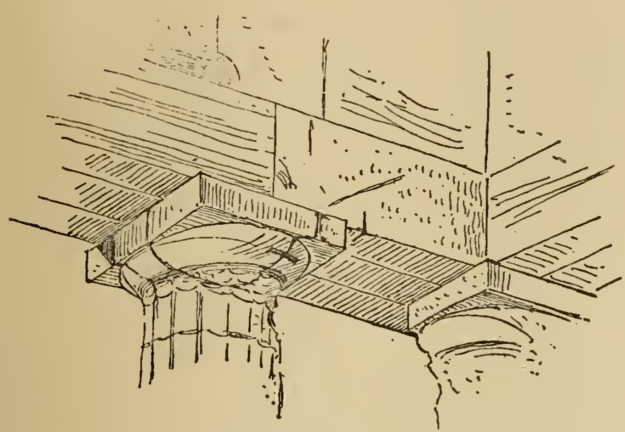

Σχῆμα 12. Δυτικὴ πλευρὰ τῆς περιστάσεως. Δεύτερος κίων ἐκ μεσημβρίας.

κίονος καὶ τοῦ γωνιαίου. Τὸ ἀπεσπασμένον τεμάχιον τοῦ ἐπικράνου μόλις συναρμόζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ σιδηροῦ συνδέσμου πρὸς τὸ κύριον

σῶμα τοῦ λίθου, ὅπερ ὅμως ὡσαύτως ἤδη εἶνε διερρηγμένον. Ὁ ὑποκείμενος σπόνδυλος εἶνε ἐκ τῶν πλαγίων πολὺ βεβλαμμένος.

Ἂν ἐκ σεισμικῆς τινος δονήσεως συμβῇ ν' ἀποσπασθῇ τὸ κακῶς συνδεδεμένον τοῦτο τεμάχιον τοῦ ἐπικράνου, τότε ὑπόκεινται εἰς κίνδυνον καταπτώσεως τὰ ἐπικείμενα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (πρβλ. σχ. 13).

Περίστασις. Δυτικὸν ἀέτωμα. Γωνιαῖος κίων (βορειοδυτικός).

Σχῆμα 13.

Τὸ *τρίγλυφον* τοῦ κτιρίου σύγκειται ἐκ τῶν ἐντὸς κειμένων λείων, ἅπαντα τὸν κύκλον αὐτοῦ διατρεχουσῶν πλινθίδων, ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν κορμῶν τῆς τριγλύφου, ἐκ τῶν μεταξὺ παρεμβεβλημένων πλακῶν τῶν μετοπῶν καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτῶν τεθειμένων ἀκαταξέστων κορμῶν. Οὗτοι συνεδέοντο καὶ ἐν μέρει ἔτι συνδέονται πρὸς τοὺς τῆς τριγλύφου διὰ σιδηρῶν συνδέσμων τοῦ σχήματος διπλοῦ ταῦ: ⊢—⊣, ὁμοίως δὲ πρὸς ἀλλήλας συνδέονται καὶ αἱ λεῖαι πλινθίδες. Ἄνωθεν ἐπικάθηνται αἱ πλάκες τῶν γείσων, αἵτινες πᾶσαν ἐκείνην τὴν κατασκευὴν ἐπιζευγνύουσι καὶ ἔξω τῆς προσθίας παρειᾶς κατὰ ὀγδοήκοντα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου προεκβάλλουσαι σχηματίζουσιν ὑπόστεγον προφυλάττον τὰ ὑποκείμενα γλυπτά.

Ἐν τῷ *δυτικῷ καὶ ἀνατολικῷ ἀετώματι* ὑπέστη μὲν ἡ κατασκευὴ αὕτη βλάβας, οὐσιωδῶς ὅμως διατηρεῖται ἀκόμη. Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν λείπουσι πλὴν τῶν μεσημβρινῶν γωνιαίων τεμαχίων τὰ προεξέχοντα πλαίσια *τριῶν* ἐκ τῶν μεταξὺ γείσων, κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν διατηροῦνται ἀκόμη τὰ γωνιαῖα τεμάχια, λείπουσιν ὅμως τὰ προεξέχοντα πλαίσια *τεσσάρων* ἐκ τῶν μεταξὺ γείσων. Αἱ πρόσθιαι παρειαὶ τῶν τριγλύφων καὶ μετοπῶν εἶνε βεβλαμμέναι καὶ σεσαθρωμέναι, οἱ ἁρμοὶ διηνοίχθησαν καὶ περισσότερον μάλιστα ἐγγὺς τῶν πλακῶν τῶν γείσων. Δι' αὐτῶν διεισδύουσιν οὕτω τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν, τὰ ὁποῖα καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα δύνανται νὰ ἔχωσι διὰ τὰ ὑποκείμενα μέλη τοῦ κτιρίου πρὸ πάντων ὅταν εὐθὺς κατόπιν ἐπέρχηται παγετός. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν καλλίτερον προφυλάσσεται τὸ δυτικὸν ἀέτωμα, τοῦ ὁποίου τὸ τοίχωμα διατηρεῖται ἀκόμη, ἐνῷ τὸ ἀνατολικὸν μικρὸν μόνον μέρος αὐτοῦ σώζει.

Κατὰ τὴν *βορείαν καὶ μεσημβρινὴν πλευρὰν* ὀλίγα μόνον γεῖσα ἔτι σώζονται, διότι τὰ πλεῖστα ἀπεσπάσθησαν καὶ κατερρίφθησαν πρὸς ἀπονωτέραν σύλησιν τῶν μετοπῶν.

Ἡ ἔλλειψις τῶν προφυλασσόντων γείσων ἐπέφερε προώρως βλάβας εἰς τὰ ὑποκείμενα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, διαρραγέντα ὑπὸ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀνέμου, τῆς βροχῆς καὶ τοῦ παγετοῦ. Ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς των δὲ κίνδυνον διατρέχουσι καὶ τὰ ἐπιστύλια ὑπὸ τοῦ διηθοῦντος ὕδατος τὴν αὐτὴν τύχην νὰ ὑποστῶσιν.

Ἐκ τῆς ὅλης κατασκευῆς τοῦ *ἀνατολικοῦ ἀετώματος* μικρὸν μόνον μέρος διεσώθη.

Διατηροῦνται ἔτι οἱ δύο γωνιαῖοι λίθοι καὶ οἱ στενοὶ οἱ πρὸς τὴν μεσημβρινοανατολικὴν γωνίαν μέχρι πέραν τῆς τετάρτης τριγλύφου διήκοντες ὀρθοστάται, ἐξ ὧν εἷς καλύπτεται ἔτι ὑπὸ γείσου. Τὸ ὄπισθεν τοίχωμα τῶν ὀρθοστατῶν εἶνε ἐν ἀταξίᾳ καὶ πλέον ἢ ἐλλιπές.

Ἐκ τοῦ *δυτικοῦ ἀετώματος* σώζονται ὁμοίως οἱ δύο γωνιαῖοι λίθοι καὶ ἐκ τῶν ὀρθοστατῶν σχεδὸν ἀκριβῶς τὸ ἥμισυ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν· ἐκ τοῦ ἄλλου ὅμως ἡμίσεος τοῦ ἀετώματος μόνον τὸ ὄπισθεν τοίχωμα εἶνε ἔτι ὁρατὸν μετά τινων ὀρθοστατῶν πρὸς τὴν μεσημβρινὴν γωνίαν. Μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου κίονος (ἀπὸ βορρᾶ ἀριθμουμένων) προβάλλει ἔτι μία πλὰξ τοῦ γείσου τοῦ ἀετώματος, ἥτις προφυλάσσει ἀπὸ τῆς βροχῆς τὸν μόνον κόσμον τοῦ ἀετώματος κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην, δύο ἠκρωτηριασμένους κορμούς.

Οἱ ἁρμοὶ τῶν ὀρθοστατῶν τοῦ ἀετώματος, οἵτινες δὲν ἀποτελοῦσι πλέον μίαν γραμμὴν (ὅπερ πρὸ εἰ-

κοσιπενταετίας ἤδη παρετήρησα), ἀλλὰ συγκλίνουσι πρὸς ἀλλήλους, συνεφάπτονται ἀλλήλων ἐντελῶς σχεδὸν κατὰ τὸν γωνιαῖον λίθον, παρεκκλίνοντες τῆς στάθμης ἐν χιλιοστὸν τοῦ μέτρου· κατὰ τὸν βόρειον γωνιαῖον λίθον μέχρι τοῦ μέσου περίπου εἶνε μετακεκινημένοι πάντες καὶ συγκρατοῦνται διὰ νεωτέρων συνδέσμων.

Τὸ ὄπισθεν τοίχωμα τοῦ ἀετώματος εἶνε πολλαχῶς κατεστραμμένον, οἱ ἁρμοὶ χαίνουσι, λίθοι τινὲς εἶνε διερρηγμένοι ἢ θραύσματα ἀπεσπάσθησαν ἀπ᾽ αὐτῶν, οὐδεμία δὲ ἀπολύτως προφύλαξις ὑπάρχει ἀπὸ τῆς εἰσχωρούσης ὑγρασίας. Τὸ τοίχωμα τοῦ ἀετώματος καθ᾽ ἑαυτὸ ὡς καὶ τὰ ὑποκείμενα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη βλάπτονται ἀναμφιβόλως ὑπό τε τῆς βροχῆς καὶ τοῦ παγετοῦ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ θριγκὸς τῆς βορείας καὶ μεσημβρινῆς πλευρᾶς· διὰ τοῦτο ἐπιβάλλονται ἐνταῦθα κατεπειγόντως σκόπιμα προφυλακτικὰ μέτρα πρὸς σωτηρίαν τῶν ὑπολειπομένων ἔτι τμημάτων τοῦ ἀετώματος.

Ε΄.

Προτάσεις πρὸς συντήρησιν τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν προτεινομένων μέτρων. — Ἐπιδιόρθωσις προηγουμένων ἐπισκευῶν.

α΄) *Ὁ Παρθενών.*

Προεισαγωγικῶς πρέπει πρῶτον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πρὸ παντὸς ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐρειπίου ἀνάγκη νὰ διατηρηθῇ, οὐδεμίαν δὲ ἀλλοίωσιν οὐσιώδη ἐπιτρέπεται νὰ ὑποστῇ ἡ εἰκών, τὴν ὁποίαν τοῦτο σήμερον παρουσιάζει.

Ἐκ τῶν ἐν κεφαλαίῳ Δ΄ λεχθέντων ἐξάγεται ὅτι αἱ ἑξῆς ἐργασίαι πρέπει νὰ ἐκτελεσθῶσι:

1) *Παντελὴς ἀπομάκρυνσις τῆς βλαστήσεως* ἀπὸ τῶν ἐρειπίων, ἔκ τε τῶν ὑποκειμένων καὶ τῶν ἀνωτέρων μερῶν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πολλὴ ἐργασία ἔγινε σχετικῶς πρὸς τὸ παρελθόν, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἔτι ἱκανή.

Ἀνάγκη νὰ ληφθῇ πᾶσα πρόνοια ὅπως μὴ βλαστήσῃ πλέον χλόη ἢ φυτόν τι οἱονδήποτε εἰς τοὺς ἁρμοὺς τοῦ στυλοβάτου καὶ μεταξὺ τῶν πλακῶν τοῦ δαπέδου τῆς περιστάσεως καὶ τοῦ σηκοῦ.

Ὅπου ἡ συναφὴ τῶν ἁρμῶν εἶνε ἀτελὴς καὶ ἡ βλάστησις ἐν ταῖς σχισμαῖς αὐτῶν οὕτω διευκολύνεται, πρέπει αὗται νὰ πληρωθῶσι διὰ λιθοκόλλης ἢ τσεμέντου (τοῦ αὐτοῦ χρώματος τοῦ ὑλικοῦ).

Πληρεστέραν θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου ὅμως δύναται νὰ παράσχῃ:

2) Ἡ διευκόλυνσις τῆς *ἐκροῆς τῶν ὑδάτων* ἀπὸ τοῦ ὑψηλότερον κειμένου δαπέδου τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ περιτειχισμένου ἔτι κυρίως Παρθενῶνος.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνάγκη νὰ ἐξαρθῶσιν αἱ πλάκες τοῦ δαπέδου καὶ νὰ τοποθετηθῶσι πλαγιώτερον πρὸς κατάκλυστρόν τι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σηκοῦ, ἀλλ᾽ ἡ ἐργασία αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἐπιφέρῃ ἀλλοίωσίν τινα τῶν ἄνω ἐπιφανειῶν τῶν πλακῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων διακρίνονται ἔτι τὰ ἴχνη τῶν ἐπιβαινόντων ἀρχαίων κιόνων.

Τὸ κατάκλυστρον δύναται νὰ κατασκευασθῇ κατὰ τρόπον ἁπλούστατον, τὸ ἐν αὐτῷ δὲ συρρέον ὕδωρ νὰ διοχετευθῇ πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὰς ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένας δεξαμενὰς ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἁπλῶς. Ἐν τῷ 1 πίνακι ἀπεικονίζεται τὸ σχέδιον αὐτοῦ.

Ἵνα μὴ βλαφθῶσιν αἱ πλάκες τοῦ δαπέδου μετὰ τῶν ἰχνῶν τῶν κιόνων, ἀνάγκη νὰ διαιρεθῇ τὸ σύστημα τῆς διεκροῆς τῶν ὑδάτων εἰς δύο μέρη, νὰ κατασκευασθῶσιν ἑπομένως δύο κατάκλυστρα, τὰ ὁποῖα θὰ ἑνωθῶσι πρὸς ἄλληλα διὰ σιδηροῦ σωλῆνος, δι᾽ ἄλλου δὲ κοινοῦ σωλῆνος θὰ διοχετεύωσι τὸ ὕδωρ αὐτῶν πρὸς τὸ βόρειον μέρος.

Τὰ κατάκλυστρα δὲν θὰ εἶνε μεγάλα καὶ θὰ ὁμοιάζωσι πρὸς τοὺς πηλοδόχους τῶν ἡμετέρων ὑδραγωγείων μετ᾽ ἐπικαλύμματος κτλ., οἵτινες ἕτοιμοι πωλοῦνται. Τὸ κατασκεύασμα τοῦτο θ᾽ ἀνταπεκρίνετο ἐντελῶς πρὸς τὰ συγγενῆ κατασκευάσματα τῶν ἀρχαίων ἰδιωτικῶν οἴκων ἢ καὶ ἀρχαίων τινῶν ναῶν (ὡς τοῦ Πανθέου ἐν Ῥώμῃ). Ὁ διοχετευτικὸς σωλὴν πλάτους δεκαπέντε περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου θὰ διέρχηται τὸν στυλοβάτην ὑπὸ τὰς μαρμαρίνας βαθμῖδας διὰ τῆς πωρίνης κρηπῖδος, ὡς οἴκοθεν δὲ ἐννοεῖται καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ σημειοῦται διά τινος μετακιονίου.

Αἱ πλάκες τοῦ δαπέδου κατὰ τὴν μετακίνησιν αὐτῶν καὶ τὴν πλαγίαν πρὸς τὸ κατάκλυστρον τοποθέτησιν πρέπει νὰ ἐνστρωθῶσιν ἐπὶ κονιάματος τσεμέντου, καὶ οἱ ἁρμοὶ δὲ νὰ συμπηχθῶσι διὰ

τσεμέντου πρὸς ἀπομάκρυνσιν πάσης ὑγρασίας ἀπὸ τῶν περιβαλλόντων τοιχωμάτων καὶ παρεμπόδισιν τῆς βλαστήσεως.

Πρόνοια πρέπει νὰ ληφθῇ ὡσαύτως πρὸς διεκροὴν τῶν ὑδάτων ἀπὸ τοῦ δαπέδου τῆς περιστάσεως ὑπὲρ τὰς βαθμῖδας τοῦ στυλοβάτου, ἐπιδιορθουμένων καταλλήλως τῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ληφθέντων ἤδη ἐνταῦθα μέτρων.

3) Οἱ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ ἐβλάβησαν διὰ τῶν θυροειδῶν ῥηγμάτων τῆς βορείας καὶ μεσημβρινῆς πλευρᾶς· κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν ἔκλινε πρὸς τὰ κάτω ὁ ὡς ὑπερτόναιον χρησιμοποιηθεὶς ὀγκόλιθος, ἐξ οὗ ἀπειλεῖται κατάπτωσις τῶν ἐπικαθημένων λίθων.

Κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ὁ τοῖχος ἐν τῷ ῥήγματι ἐστηρίχθη διὰ ξυλίνων δοκῶν, ἡ κατασκευὴ δὲ αὕτη οὔτε διαρκὴς εἶνε οὔτε τοῦ μνημείου ἀξία. Καὶ ὁ νῦν τρόπος τῆς ἀποτειχίσεως τῶν ῥηγμάτων εἶνε ἀπρόσφορος, πρέπει δὲ ἀντὶ τούτου νὰ κτισθῇ ὁ τοῖχος ἐκ νέου διὰ τοῦ αὐτοῦ ὑλικοῦ καὶ οἱ λοιποὶ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ.

Ἡ εἴσοδος πρὸς τὴν κλίμακα τοῦ τουρκικοῦ μιναρὲ πρέπει διὰ καταλλήλου καὶ κομψοῦ τρόπου νὰ περικαλυφθῇ, ἀλλ᾽ ὄχι ὑπὲρ τὸ σημερινὸν αὐτῆς ὕψος.

Αὐτὴ δὲ ἡ *κλῖμαξ* δὲν προσθέτει μὲν βεβαίως κάλλος εἰς τὸ οἰκοδόμημα, τὴν ὕπαρξιν ὅμως αὐτῆς δικαιολογεῖ ἡ ἐποχή. Εἶνε χρήσιμος ἄλλως καὶ πρὸς τὰς ἐπισκευαστικὰς ἐργασίας, τὴν διατήρησιν δὲ αὐτῆς ἀπαιτοῦσι λόγοι μηχανικοὶ χάριν τῆς στερεότητος τοῦ ὀπισθοδόμου, ἐκτὸς ἂν ἐπρόκειτο νὰ καθαιρεθῇ πᾶν τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς μεσημβρινοδυτικῆς γωνίας καὶ ἐκ νέου ν᾽ ἀνεγερθῇ. Ἀνάγκη μόνον εἶνε νὰ διασκευασθῇ ἡ κλῖμαξ αὕτη τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ μὴ κινδυνεύῃ τις διερχόμενος αὐτήν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖται νὰ διατηρηθῇ μὲν ἡ ἑλικοειδῶς ἀνερχομένη ἀψίς, νὰ ἐπισκευασθῶσι δὲ διὰ στρώσεως πλίνθων αἱ βαθμῖδες.

Ἀναγκαία εἶνε καὶ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἐν ἔτει 1870 ἐπισκευασθέντος ὑπερτοναίου τῆς μεγάλης θύρας τοῦ Παρθενῶνος εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφὴν ὡς ὁριζοντίας μαρμαρίνης δοκοῦ, καθαιρουμένου τοῦ ἀναρμόστου πλινθίνου τόξου καὶ τοῦ διὰ σιδηρῶν δεσμῶν συγκρατουμένου νῦν ἀσθενοῦς ὑπερτοναίου.

Ἡ ἀναπλήρωσις τῶν διασπασθέντων ὀγκολίθων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ σηκοῦ διὰ πλίνθων ἔγινε μὲν ἄλλοτε ἐπ᾽ ἀγαθῷ σκοπῷ, εἰς τὸ μέτρον ὅμως τοῦτο σήμερον δὲν πρέπει νὰ ἐμμείνωμεν. Αἱ πλίνθοι, αἵτινες εἶνε ἀναπλήρωμα ἀνάξιον τοῦ κτιρίου, πρέπει ν᾽ ἀφαιρεθῶσι καὶ ν᾽ ἀντικατασταθῶσι διὰ μαρμάρων ἀποκαθιστώντων τὴν ἀρχικὴν συναρμογὴν τῶν λίθων καὶ συγκρατούντων αὐτούς.

Καὶ αἱ βεβλαμμέναι παρειαὶ τῶν μαρμάρων, αἵτινες εἶνε διερρηγμέναι καὶ κατατεθραυσμέναι, ἀνάγκη νὰ ἐπιδιορθωθῶσι καθ᾽ ὅμοιον τρόπον, ἵνα μὴ καταστρέψῃ ὁλοτελῶς τὸν τοῖχον ἡ εἰσχωροῦσα ὑγρασία, ῥαγδαία βροχὴ κττ. Ἀλλ᾽ οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ διατηρηθῶσιν αἱ παρειαὶ ἐκεῖναι, αἵτινες καλύπτονται ὑπὸ βυζαντινῶν ζωγραφιῶν, διότι καὶ ταύτας ὁ χρόνος ἱερὰς κατέστησε καὶ εἶνε ἄξιαι διατηρήσεως. Τὸ οἰκοδόμημα πρέπει νὰ δύναται ἀφ᾽ ἑαυτοῦ νὰ διηγῆται εἰς ἡμᾶς τὴν ἱστορίαν του.

4) *Τὰ σώματα τῶν κιόνων τῆς περιστάσεως*, οἵτινες ὑποβαστάζουσιν ὑπερκείμενα μέλη δὲν θεωρῶ ἐπιδιορθώσεως χρῄζοντα. Αἱ βλάβαι, ἃς σὺν τῷ χρόνῳ ὑπέστησαν, δὲν συντελοῦσι μὲν πρὸς ἐξωραϊσμὸν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπικινδύνους δὲν θεωρῶ αὐτάς, λαμβάνων ὑπ᾽ ὄψιν τὸ βάρος ὅπερ φέρουσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν στερεότητα αὐτῶν (τὴν διάμετρόν των).

Τὴν ἐπιδιόρθωσιν αὐτῶν θὰ περιώριζον ἁπλῶς εἰς τὴν συγκόλλησιν τῶν κατὰ τὸν τελευταῖον σεισμὸν καταπεσόντων θραυσμάτων (κατὰ τὴν βορείαν πλευράν).

Αἱ ἄλλοτε δὲ γενόμεναι διὰ πλίνθων ἐπιδιορθώσεις σπονδύλων τινῶν κιόνων, ἐφ᾽ ὧν κανὲν βάρος δὲν ἐπικάθηται, πρέπει νὰ λείψωσιν, ἀντικαθιστάμεναι δι᾽ ἐνθέτων τεμαχίων μαρμάρου. Κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν κεῖνται ὡραῖα ἐπίκρανα, θαυμασίως ἐξειργασμένα καὶ σῶα ἔτι ἐκ τῶν κιόνων τῆς περιστάσεως. Ὡς νῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατάκεινται, θὰ καταστραφῶσι βεβαίως προώρως, ἐνῷ πρέπον θὰ ἦτο μᾶλλον ν᾽ ἀναστηλωθῶσι ταῦτα. Τινὲς τῶν εἰς τοὺς κίονας τούτων ἀνηκόντων σπονδύλων θὰ ἦτο βεβαίως ἀνάγκη νὰ συμπληρωθῶσι δι᾽ ἐνθέτων τεμαχίων, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἶνε ἄξιοι ἐπιδιορθώσεως καὶ ἀνοικοδομήσεως. Ἡ παραμέλησις τοιουτοτρόπως διατηρουμένου ὑλικοῦ τοῦ κτι-

ρίου καὶ ἡ μὴ ἀνοικοδόμησις αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀσύγγνωστος παράλειψις.

Πλὴν τῆς ἱστορικῆς αὐτῶν ἀξίας ἔχουσι καὶ ταύτην δι' ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους οἱ λίθοι οὗτοι, ὅτι χρησιμεύουσιν ὡς ὑπόδειγμα διδασκαλίας· διὰ τοῦτον δὲ ἤδη τὸν λόγον εἶνε ἄξιοι νὰ τύχωσιν ἄλλης περιποιήσεως παρ' ἡμῶν καὶ εἰς ἄλλην θέσιν νὰ στηθῶσιν ἀντὶ νὰ ἐγκαταλειφθῶσιν εἰς τὴν τύχην των ὡς σωρὸς ἐρειπίων καὶ καταστραφῶσι.

5) Τὰ *ἐπίκρανα τῶν κιόνων τῆς περιστάσεως*, ἐξαιρέσει τοῦ ἐν σχήματι 13 ἀπεικονιζομένου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, δὲν διατρέχουσιν οὐδένα κίνδυνον. Μίαν ἐπιδιόρθωσιν ὅμως τούτου δι' ἐνθέτου τεμαχίου ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς ἀντὶ τοῦ κακῶς γομφωμένου τεμαχίου θεωρῶ ἀπολύτως ἀναγκαίαν πρὸς ἀποφυγὴν δυστυχήματός τινος καὶ στερέωσιν τοῦ κτιρίου ἐν τῇ θέσει ταύτῃ. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μεταβολῆς ταύτης ἀνάγκη νὰ ὑποστηριχθῶσι τὰ ἐπικείμενα ἐπιστύλια διὰ ἰκρίων ἐπὶ μοχλευτῶν.

6) *Τὰ ἐπιστύλια, τὸ τρίγλυφον καὶ τὰ γεῖσα* δύνανται νὰ μείνωσιν ἀμετάβλητα πλὴν μικρῶν ἐπιδιορθώσεων. Ἂν καὶ εἶνε βεβλαμμένα θὰ δυνηθῶσι νὰ διατηρηθῶσιν, τυγχάνοντα τῆς ἀναγκαίας μόνον προφυλάξεως ἥτις ἔγκειται ἐν τῇ συμπήξει τῶν ἁρμῶν τῶν γείσων ἰδίως, ὅπου ταῦτα ἔτι σώζονται, ἵνα μὴ εἰσδύῃ τὸ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδωρ εἰς τὰ ὑποκείμενα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

Τὰ διεσπασμένα τεμάχια τῶν γείσων τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς πλευρᾶς δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ συμπληρωθῶσι, μόνον δὲ οἱ ἁρμοὶ πρέπει νὰ συμπηχθῶσιν, ὡς τοῦτο πανταχοῦ ἔγινεν εἰς μεσαιωνικὰ μνημεῖα, δι' *ἐνσφηνώσεως* μολύβδου ἢ διὰ λιθοκόλλης ἢ διὰ *τσεμέντου μὴ διωστικοῦ* τοῦ αὐτοῦ χρώματος τοῦ ὑλικοῦ τοῦ κτιρίου. Ἂν προτιμηθῇ τσεμέντον, τότε ἡ ἐκλογὴ πρέπει νὰ γίνῃ μετὰ μεγίστης προσοχῆς, διότι ἀνυπολόγιστος βλάβη δύναται νὰ προκύψῃ ἐκ λιθοκόλλης ἢ τσεμέντου ἔχοντος διωστικὴν ἰδιότητα. Ἡ ἀνάγκη δὲ ὑπαγορεύει ἐνταῦθα δοκιμὰς πρῶτον καὶ χρῆσιν τοιούτων μόνον ὑλικῶν, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ πηγῶν ἀξίων πάσης ἐμπιστοσύνης.

Τὰ σωζόμενα ἔτι μέρη τοῦ θριγκοῦ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν καὶ βορείαν πλευρὰν στεροῦνται τοῦ ὑπὸ τῶν πλακῶν τῶν γείσων παρεχομένου ἐπιστεγάσματος, διότι ταῦτα, ὡς προελέχθη, κατεκρημνίσθησαν ὑπὸ χειρῶν ἀγροίκων ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Οἱ λίθοι, ἐξ ὧν συγκροτεῖται τὸ τρίγλυφον, δὲν συνεφάπτονται στενῶς ἀλλήλων, ἀλλ' ἀφίνουσιν ἐν τῷ μεταξὺ πλατέα διάκενα, περὶ συμπήξεως τῶν ὁποίων διὰ τσεμέντου ἢ λιθοκόλλης δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν ἀρχαῖον τρόπον τῆς προφυλάξεως, ἤτοι εἰς τὴν διὰ γείσων ἐπιστέγασιν, ὡς ἐκτίθεται τοῦτο ἐν πίνακι 2.

Μόνον διὰ τούτου τοῦ μέτρου δύναται νὰ ἐπιτεχθῇ ἡ διαρκὴς αὐτῶν προφύλαξις καὶ αὕτη ἀνάλογος πρὸς τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ κτιρίου.

Αἱ νέαι δὲ πλάκες τῶν γείσων θὰ ἦτο ἀνάγκη τότε νὰ ἐξεργασθῶσιν ἀκριβῶς ὡς αἱ ἀρχαῖαι τοῦ κτιρίου, διότι ἡ ἁπλῆ ἐκτέλεσις τῆς ἐργασίας κατὰ τρόπον γενικῶς μόνον ἀποδίδοντα τὸν τύπον τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς δὲν παρέχει κανὲν πλεονέκτημα.

Δὲν ἀποκλείομεν τὸ δυνατὸν τῆς αὖθις χρησιμοποιήσεως καί τινων τῶν καταπεσουσῶν πλακῶν. Μόνον πρέπει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἐξεργασθῶσιν οἱ ἁρμοὶ συνεφαπτόμενοι καὶ αἱ πλάκες νὰ συνδεθῶσι διὰ συνδέσμων πρὸς παρεμπόδισιν τῆς εἰσχωρήσεως τοῦ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατος καὶ τῆς μετακινήσεως τῶν διαφόρων τεμαχίων.

Ἀλλὰ μόνον ἀρίστης ποιότητος μάρμαρον πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐνταῦθα, οὐδαμῶς τεμάχια ἔχοντα ἀλλεπαλλήλους στρώσεις ἢ φλέβας, ὁποῖα εὑρίσκονται κείμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ κτιρίου (πρβλ. σχ. 14).

Σχῆμα 14. Ἄλλων αἱ στρώσεις εἶνε ὁριζόντιαι.

Σύνδεσμοι δὲ πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὀρειχάλκινοι διότι ἡμεῖς δὲν ἔχομεν πλέον τὸν ἀρχαῖον σίδηρον τῶν διὰ ξυλανθράκων κατεργαζόμενον καὶ τὰ μάρμαρα πρέπει νὰ προφυλάξωμεν ἀπὸ πάσης διαρρήξεως καὶ διασπάσεως, ἂν μὴ μέλλῃ ν' ἀποβῇ ματαία ἀλλ' ὠφέλιμος ἡ τυχὸν μεγάλη δαπάνη, ἥτις ἀπαιτεῖται ἐνταῦθα πρὸς λῆψιν τῶν προφυλακτικῶν μέτρων.

Κατασκευὴ ἰκρίων κατὰ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς βορείας καὶ μεσημβρινῆς προσόψεως, τὰ πρὸς τὰς γωνίας τοῦ κτιρίου, θὰ καταστῇ ἀναγκαία πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μέτρων τούτων, ὡς καὶ ἡ ἐπ' αὐτῶν τοποθέτησις ἀνελκυστικῶν μηχανῶν.

Σημείωσις. Δὲν εἶνε ἀδύνατος ἡ ὕπαρξις καὶ ἄλλων βλαβῶν, ἂν καὶ οὐχὶ βεβαίως σοβαρῶν, εἴς τινα μέρη τοῦ Παρθενῶνος, μάλιστα εἰς τὰ ἐπιστύλια τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς πλευρᾶς. Αὗται ὅμως θὰ διαγνωσθῶσι τότε μόνον, ὅταν στηθῶσι τὰ ἴκρια πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τοῦ θριγκοῦ τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς πλευρᾶς. Ἐκ τούτων δὲ ἔπειτα δὲν θὰ εἶνε δύσκολον νὰ ἐπιδιορθωθῶσιν αἱ τυχὸν παρατηρηθησόμεναι βλάβαι.

Τὸ δὲ χρῶμα τῶν νέων χρησιμοποιηθησομένων μαρμάρων δὲν μᾶς ἐμβάλλει εἰς δισταγμούς, διότι καὶ τὸ ἀρχαῖον κτίριον δὲν παρουσιάζει ἑνιαῖον χρωματισμόν, ἀλλ' ἡ μὲν μεσημβρινὴ πλευρὰ εἶνε ὡς γνωστὸν λευκή, μελανοφαία δὲ ἡ βορεία καὶ χρυσότεφρος ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτική, ἥτις τελευταία ποικίλλεται καὶ διὰ τοῦ λευκοῦ τόνου τῶν ἰχνῶν τῶν σφαιρῶν.

Ἂν ὅμως τὰ νέα τεμάχια ἤθελον ἀποδειχθῇ παντάπασι μὴ συμβιβαζόμενα πρὸς τὸν νῦν ποικίλον χρωματισμὸν τοῦ ὑλικοῦ, τότε θὰ ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν καὶ *τεχνικὴ τις διάχρωσις αὐτῶν*.

Εἰς τὰ *ἀετώματα* θὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν αὐτὴν καὶ εἰς τὰ γεῖσα μέθοδον. Τὸ βεβλαμμένον ὑλικὸν πρέπει ν' απομακρυνθῇ, ὅπου καθίσταται τοῦτο ἐπάναγκες, καὶ ν' ἀνεγερθῶσι τὰ τοιχώματα ἐκ νέου ἢ καὶ μόνον νὰ ἐπιδιορθωθῶσι διὰ χρησιμοποιήσεως τοῦ ἀρχαίου λιθίνου ὑλικοῦ.

Πάντες οἱ κάθετοι ἁρμοὶ πρέπει νὰ συμπηχθῶσι διὰ μολύβδου ἐνσφηνουμένου ἢ διὰ τσεμέντου, ἵνα μὴ εἰσχωρῇ τὸ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδωρ καὶ φθείρῃ τὰ ὑποκείμενα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη. Ἐνταῦθα ἐπιβάλλεται μεγίστη πρόνοια, κατ' ἔτος δὲ ἔπειτα, ἂν ἅπαξ ἐκτελεσθῇ ἡ ἐργασία αὕτη, πρέπει νὰ ἐπιθεωρῶνται οἱ ἁρμοὶ καὶ νὰ ἐπιδιορθόνηται ὅ,τι ἐν τῷ μεταξὺ βλάβην τινὰ πάλιν ὑπέστη.

7) *Τὸ μάλιστα βεβλαμμένον μέρος εἶνε ἡ πρόστασις τοῦ ὀπισθοδόμου* μὲ τὴν ὡραίαν ζωφόρον τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἔτι ἐπ' αὐτῆς σωζομένων ἐγκαρσίων δοκῶν τῆς ὀροφῆς. Δραστήρια μόνον μέτρα δύνανται ἐνταῦθα κατὰ τὰ προειρημένα ἤδη καὶ κατὰ τὰ σχήματα 7, 8, 9, 10, 11 νὰ σώσωσι τὴν πρόστασιν ἀπὸ τελείας καταστροφῆς.

Αἱ τρεῖς ἀλλεπάλληλοι πλινθίδες τοῦ ἐπιστυλίου, αἵτινες βαίνουσιν ἀπὸ τοῦ βορειοδυτικοῦ γωνιαίου κίονος πρὸς τὸν ἀκόλουθον (ἴδε σχῆμα 7, 8, 9 καὶ 10), πρέπει ν' ἀφαιρεθῶσι καὶ ν' ἀντικατασταθῶσι διὰ νέων, διότι εἶνε ἐντελῶς διερρηγμέναι.

Ἡ προσθία δὲ παρειὰ τῶν νέων ἐπιστυλίων πρέπει νὰ προσλάβῃ πάλιν τὴν ταινίαν μὲ τὰς σταγόνας.

Ἀνανεώσεως χρήζουσι καὶ τὰ μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου κίονος ἐπιστύλια.

Ὡσαύτως πρέπει ν' ἀνανεωθῶσιν ἡ ἐσωτερικὴ καὶ μεσαία πλινθὶς τοῦ ἐπιστυλίου μεταξὺ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου κίονος ὡς καὶ ἡ ἐπικειμένη ἐσωτερικὴ πλινθὶς τοῦ τριγλύφου.

Ἐκ τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ μεταξὺ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου κίονος βεβλαμμένη εἶνε μόνον ἡ ἐσωτερικὴ πλινθὶς καὶ ἀπαιτεῖ ἀνανέωσιν.

Εἰς τὰ ἐπικείμενα ἐπιστύλια δὲν παρέχουσι πλέον τὸ ἀναγκαιοῦν ὑπέρεισμα τό τε ἐπίκρανον τοῦ βορειοδυτικοῦ γωνιαίου κίονος καὶ τὰ ἐπίκρανα τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου κίονος (σχῆμα 9 καὶ 10). Ταῦτα πρέπει ἢ διὰ νέων ὅλως διόλου ν' ἀντικατασταθῶσιν ἢ ἂν εἶνε δυνατὸν νὰ συμπληρωθῶσι διὰ προσθήκης στερεῶν τεμαχίων, διατηρουμένων τῶν ἀβλαβῶν μεινάντων ἀρχαίων τμημάτων.

Καὶ οἱ σπόνδυλοι ὑπὸ τὰ ἐν λόγῳ ἐπίκρανα τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου κίονος εἶνε ὁμοίως πολὺ βεβλαμμένοι, ἴσως δὲ καὶ αὐτῶν ἡ ἀντικατάστασις εἶνε ἀναγκαία. Τοῦτο ὅμως θὰ βεβαιωθῇ μόνον ὅταν ἀφαιρεθῶσι τὰ ἐπίκρανα. Διότι δὲν ἀποκλείεται ἡ πιθανότης ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν σπονδύλων παρατηρούμενα ῥήγματα δὲν εἶνε συνεχῆ οὔτε διήκουσι διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ κορμοῦ τῶν λίθων.

Μερικῆς ἀνανεώσεως χρήζουσι πλὴν τῶν μνησθέντων καί τινες τῶν ἐπικαθημένων ἐσωτερικῶν λείων πλινθίδων τοῦ τριγλύφου.

Πῶς θὰ κατασκευασθῶσι τὰ ἴκρια χάριν τῶν ἐργασιῶν τούτων, διδάσκουσιν οἱ πίνακες 3 καὶ 4. Τὸ ἐν σχήματι 12 ἀπεικονιζόμενον ἐπισφαλὲς ὑπέρεισμα τῆς ἐγκαρσίας δοκοῦ πρέπει νὰ στερεωθῇ διὰ παρεμβολῆς νέων ὑποστηριγμάτων.

«*Μὴ κίνει τὰ εὖ κείμενα*» — τοῦτο τὸ λόγιον

τοῦ μεγίστου τῶν Γερμανῶν πολιτικῶν, τοῦ Βίσμαρκ, ἐπιθυμῶ νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τὸν Παρθενῶνα. Τὰ εὖ κείμενα δὲν πρέπει νὰ κινήσωμεν — *ἀλλ' οὔτε νὰ ἐγκαταλείψωμεν αὐτὰ ὅπως καταστραφῶσι περισσότερον. Καθῆκον ἡμῶν εἶνε νὰ διατηρήσωμεν αὐτὰ καὶ διὰ τὰς ἐπομένας γενεάς.*

Οὕτως ἐσκέπτοντο ἀναμφιβόλως καὶ οἱ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι λόγιοι καὶ ἀρχιτέκτονες, ὅτε ἀνεστήλωναν μὲν τὸν ναὸν τῆς ἀπτέρου Ἀθηνᾶς Νίκης καὶ τὸ Ἐρέχθειον, ἐπεσκεύαζον δὲ τὸ χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

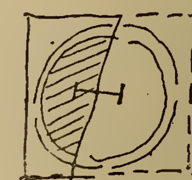
Σημείωσις. Τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἔστησε τοὺς κίονας ὁ βασιλεὺς Κροῖσος κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν βάσεων αὐτῶν ἐπιγραφήν. Τοῦ ἐν Ἀφροδισιάδι ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἐδωρήθησαν κίονές τινες ὑπὸ πολιτῶν, εἰς οὓς ἐπετράπη νὰ ἐγγράψωσι τὰ ἑαυτῶν ὀνόματα καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς δωρεᾶς ἐπὶ πινακίων προσηρτημένων εἰς τοὺς κίονας. Καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν Λαμβράνδων ἐπετράπη τὸ αὐτό. Ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ἔθιμον δὲν διδάσκει τάχα πῶς καὶ σήμερον θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξευρεθῶσι τὰ μέσα πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν ἄλλων μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν;

β'.) Τῶν *Προπυλαίων* ἡ κατάστασις καθόλου εἶνε ὑποφερτή, εὐκταῖον δὲ μόνον θὰ ἦτο ἂν τῆς Πινακοθήκης τὸ δάπεδον ἐκαθαρίζετο ἀπὸ τῆς ὁλοσχερῶς νῦν καλυπτούσης αὐτὸ χλόης καὶ ἀπέκτα στερεάν τινα στρῶσιν, ὡς ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Τὰ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατα θὰ ἠδύναντο νὰ διοχετευθῶσι πρὸς τὴν βορείαν κλιτὺν τοῦ βράχου.

Ὁ χῶρος δέ, ὅστις νῦν ἀποκλείεται διὰ σιδηρᾶς κιγκλιδωτῆς θύρας, θὰ ἠδύνατο τότε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς μουσεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἐτοποθετοῦντο καλλίτερον τὰ ἐντὸς αὐτοῦ νῦν εὑρισκόμενα γεῖσα καὶ τῶν ἐπικράνων λείψανα, ὡς καί τινες τῶν ἰωνικῶν σπονδύλων καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς ἀνήκοντα μεγάλα τῶν ἐπικράνων θραύσματα. Ταῦτα κατάκεινται σήμερον ἀνεστραμμένα, διὸ συνάγεται εἰς τὰ διαγεγλυμμένα μέρη ῥύπος καὶ ὕδωρ, φθείροντα αὐτὰ προώρως.

Τὸ ἀριστερόθεν τῆς εἰς τὴν πινακοθήκην εἰσόδου μικρὸν παράθυρον φέρει διερρηγμένην τὴν παραστάδα καὶ τὰ πεταλοειδῆ αὐτῆς ἀποσχίσματα κινδυνεύουσι νὰ καταπέσωσι. Ἡ ἀνανέωσις λοιπὸν αὐτοῦ διὰ μεγάλου τινὸς ἐνθέτου τεμαχίου εἶνε ἀναγκαία, τὰ δὲ παλαιὰ τεμάχια θὰ ἐτοποθετοῦντο εἰς τὸ εἰρημένον μουσεῖον.

Ὁ σιδηροῦς ζωστὴρ ὁ συγκρατῶν νῦν τὸν κατώτατον σπόνδυλον τοῦ γωνιαίου κίονος τῆς προσθίας στοᾶς, ὡς χονδροειδὲς καὶ ἄκομψον προφυλακτικὸν μέτρον, ἠδύνατο καὶ νὰ λείψῃ, καλλίτερον δὲ θὰ ἦτο ἂν τὰ βλαβέντα μέρη ἐπεσκευάζοντο διὰ μαρμαρίνων ἐνθέτων τεμαχίων. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ πρὸς δυσμὰς ἐξωτερικαὶ παρειαὶ τῶν δύο ἀνωτέρων σπονδύλων ὡς καὶ τὸ ἐνταῦθα ἀνῆκον ἐπίκρανον, τὸ ὁποῖον διὰ προσαρμογῆς τοῦ ἡμίσεος μέρους δύναται νὰ κατασταθῇ οὕτω στερεὸν ὥστε νὰ παρέχῃ ἐπαρκὲς ὑπέρεισμα εἰς τὸ ἀντιστοιχοῦν ἐκ τριῶν πλινθίδων ἀποτελούμενον ἐπιστύλιον.

Πρὸς ἐκτέλεσιν ὅμως τῆς ἐργασίας ταύτης ἀνάγκη νὰ στερεωθῇ τὸ βραχὺ ἐπιστύλιον τὸ ἀπὸ τῆς παραστάδος πρὸς τὸν γωνιαῖον κίονα βαῖνον.

Τὸ διερρηγμένον ἐξωτερικὸν ἐπιστύλιον, ὅπερ κεῖται ἐπὶ τοῦ βορειοδυτικοῦ γωνιαίου κίονος, πρέπει νὰ στερεωθῇ δια σιδηρῶν συνδέσμων πρὶν καταπέσῃ.

Τὸ ἐκ δύο πλινθίδων συγκείμενον ὑπερτόναιον τῆς μεσαίας θύρας δύναται ἀκόμη νὰ μείνῃ εἰς τὴν θέσιν του, ἂν καὶ ἡ ἐσωτερικὴ πλινθὶς φέρει ῥῆγμα ἐν τῷ μέσῳ κατὰ τὸ ὕψος αὐτῆς, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ κάτωθεν ὁρωμένη παρουσιάζει σχίσματα πεταλοειδῆ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶνε βραχὺ τὸ ὑπέρεισμα, ὁ κίνδυνος τῆς καταπτώσεως ἐλαττοῦται σπουδαίως.

Κατὰ τὸν δεξιὸν (μεσημβρινὸν) τοῖχον τῆς διόδου εἶνε πεπληρωμένον ἄνοιγμά τι διὰ τειχίου ἐκ μικρῶν λίθων, τὸ ὁποῖον πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ διὰ κτίσματος ὁμοίου πρὸς τὸ ἀρχαῖον.

Καὶ ἐνταῦθα ἀνάγκη εἶνε νὰ *ἐπικαλυφθῶσι πάντα τὰ μέρη καὶ νὰ συμπηχθῶσι πάντες οἱ ἁρμοὶ τῶν ἀνωτέρων διαστρώσεων* πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς εἰσχωρούσης ὑγρασίας καὶ διάσωσιν τοῦ ὑλικοῦ ἀπὸ προώρου καταστροφῆς.

Τὰ ἔτι καὶ νῦν σωζόμενα εὐτελῆ λείψανα τοῦ φραγκικοῦ πύργου δὲν συντελοῦσι μὲν πρὸς στολισμὸν τοῦ ἐρειπίου, ἀλλ' ἔχουσι τὴν ἱστορικήν των σημασίαν καὶ ὡς τοιαῦτα πρέπει νὰ διατηρηθῶσιν ὡς ἔχουσι νῦν.

γ΄) *Τὸ βάθρον τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀγρίππου* πρέπει νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τῆς βλαστήσεως καὶ ἐξάπαντος νὰ ἐπικαλυφθῇ ἵνα μὴ πάθῃ ἔτι μᾶλλον. Τὸ μνημεῖον θὰ ἐξασφαλισθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἂν ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ βάθρου προφυλαχθῇ διὰ στερεᾶς στρώσεως ἀπὸ τῆς εἰσχωρήσεως τοῦ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατος καὶ οἱ ἁρμοὶ συμπηχθῶσιν, ἡ ἐπιδιόρθωσις δὲ αὕτη ἐπιβλέπηται ἑκάστοτε καὶ εἰς τὸ μέλλον.

δ΄) *Ὁ ναὸς τῆς ἀπτέρου Ἀθηνᾶς Νίκης* ὁ ἀνακαινισθεὶς κατὰ τὴν τρίτην δεκαετηρίδα τοῦ αἰῶνος τούτου εὑρίσκεται σχετικῶς ἐν καλῇ καταστάσει. Τὸ ἔδαφος τοῦ σηκοῦ χρῄζει ἐπισκευῆς τινος καὶ τὸ σιδηροῦν κιγκλίδωμα εὐπρεπεστέρας ἀνανεώσεως.

Καὶ ἐνταῦθα ὅμως ἀπαιτεῖται προφύλαξις τῶν ἀνωτάτων διαστρώσεων καὶ τῶν ἁρμῶν ἀπὸ τῆς εἰσχωρήσεως τοῦ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατος.

ε΄) Τὸ *Ἐρέχθειον*, τὸ χαριέστατον μνημεῖον τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἔπρεπε τοὐλάχιστον ν᾽ἀποκτήσῃ αὖθις τὴν ὄψιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν δεικνύει ἡ ὑπὸ τοῦ Χάνσεν σχεδιογραφηθεῖσα ἄποψις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἐφημερίδι τοῦ Φαΐρστερ (πρβλ. προεισαγωγικὰς παρατηρήσεις Α΄). Βοηθείᾳ δὲ τῶν σχεδιογραφημάτων τοῦ Στούαρτ καὶ Ῥέβεττ καὶ τῶν κατακειμένων ἐρειπίων θὰ κατωρθώνετο τοῦτο οὐχὶ δυσκόλως. Τοιουτοτρόπως θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ὅ,τι πρὸ ἑξήκοντα ἤδη ἐτῶν ἐν σχεδίῳ ὑπῆρχε καὶ θ᾽ἀποκαθίστατο αὖθις ὅ,τι πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν πραγματικῶς ὑφίστατο ἔτι.

Ὑπερβολικὴ δὲ ἀπαίτησις δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο βεβαίως ἡ ἀνοικοδόμησις μερῶν τοῦ ναοῦ, τὰ ὁποῖα μόλις κατὰ τοῦτον τὸν αἰῶνα κατέπεσαν, καὶ ἂν ἀκόμη θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ παρεμβληθῶσι νέα τινὰ τεμάχια πρὸς ἀντικατάστασιν παλαιῶν. *Πάντως θὰ εἶνε ἄξιον τῆς περὶ αὐτοῦ φροντίδος ἔργον, ὅπερ ὑπὸ παντὸς λάτρου τῆς ἑλληνικῆς τέχνης θὰ ἐπιδοκιμασθῇ καὶ μετὰ χαρᾶς θὰ γίνῃ ἀποδεκτόν, ἂν ἐκ τοῦ καλλιτεχνικοῦ συνδυασμοῦ τῶν διαφόρων προσόψεων τοῦ πολυμόρφου κτιρίου, ὧν ἑκάστη νῦν αἰσθητικῶς ἰδιαιτέρως ἐπιδρᾷ, ἀποτελεσθῇ ἁρμονικόν τι ὅλον, ἔσω καὶ μὴ κατὰ πάντα πλῆρες.*

1) *Ἡ ἀνατολικὴ πλευρά.* Αἱ ἐν αὐτῇ ἐργασίαι θ᾽ἀποβλέψωσι κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ γωνιαίου βορειοανατολικοῦ κίονος τῆς ἀνατολικῆς προστάσεως, οὗ τήν ποτε ὕπαρξιν ἐνθυμίζει ἡ κατ᾽ ἀπομίμησιν κατασκευασθεῖσα ἐξ ὀπτῆς γῆς βάσις, καὶ αὐτὴ ἤδη φθαρεῖσα· ἔπειτα πρέπει να συνδεθῇ διὰ σιδηρῶν συνδέσμων τὸ ἐπίκρανον τοῦ γωνιαίου μεσημβρινοανατολικοῦ κίονος, τὸ ὁποῖον εἰς δύο μέρη διεχώρισε ῥῆγμα πέντε χιλιοστῶν τοῦ μέτρου, ὥστε νὰ παράσχῃ τὸ ἀναγκαῖον ὑπέρεισμα εἰς τὸ ἐπισφαλῶς νῦν ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐπιστηριζόμενον ἐπιστύλιον. Πρὸς τούτοις ἐν τῇ μεσημβρινοανατολικῇ ταύτῃ γωνίᾳ πρέπει νὰ συμπληρωθῇ καὶ συνδεθῇ τὸ ἐπιστύλιον καὶ καθ᾽ ἅπαν τὸ μῆκος τῆς πλευρᾶς οἱ ἁρμοὶ νὰ συμπηχθῶσιν. Ἀναστηλουμένου τοῦ βορειοανατολικοῦ γωνιαίου κίονος, θὰ παρουσιασθῇ ἀνάγκη καὶ δύο νέων ἐπιστυλίων ἀπὸ τοῦ γωνιαίου κίονος πρὸς τὸν ἀκόλουθον τὸν πρὸς μεσημβρίαν ἐστραμμένον καὶ πρὸς τὴν παραστάδα τοῦ βορείου τοίχου.

Τοιουτοτρόπως θὰ ἐνεφανίζετο αὖθις ἡ ἀνατολικὴ πρόστασις ἐν ἱκανῷ μέτρῳ ὡς ἄρτιόν τι ὅλον. Αἱ σωζόμεναι δὲ ἔτι πλάκες ἐλευσινιακοῦ λίθου, ἐφ᾽ ὧν ἦσαν γομφωμένα τὰ γλυπτὰ τῆς ζωφόρου, θὰ ἦτο ἀνάγκη ὁμοίως ν᾽ἀναστηλωθῶσιν εἰς τὰς θέσεις των, νὰ ταχθῶσιν ἐν τῇ προσηκούσῃ σειρᾷ, νὰ γομφωθῶσι στερεῶς πρὸς τὰ ἐπιστύλια καὶ οἱ ἁρμοὶ αὐτῶν νὰ συμπηχθῶσι, πρὸς ἀποτροπὴν πάσης ἀπὸ τοῦ ὕδατος τῶν βροχῶν βλάβης.

Ἐκ νέου πρέπει ν᾽ ἀνεγερθῇ καὶ ἡ πρὸς τὸν γωνιαῖον βορειοανατολικὸν κίονα ἀντιστοιχοῦσα παραστάς, συναπτομένη προσηκόντως πρὸς τὸν βόρειον τοῖχον, ὡς ὑπέδειξα ἀνωτέρω.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀνάγκη εἶνε ἡ μὲν κρηπὶς καὶ ὁ στυλοβάτης νὰ καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῆς βλαστήσεως, οἱ δὲ ἁρμοὶ τοῦ κρηπιδώματος νὰ συμπηχθῶσι καὶ τὰ βεβλαμμένα τούτου μέρη νὰ ἐπιδιορθωθῶσι.

2) *Βορεία πλευρά.* Ὁ τοῖχος αὐτῆς πρέπει ν᾽ ἀνυψωθῇ μέχρι τοῦ ὕψους τῆς νέας παραστάδος τῆς ἀνατολικῆς προστάσεως, καὶ τὸ παρ᾽ αὐτὴν δὲ κρηπίδωμα ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ἐπισκευασθῇ. Οἱ ἐντεῦθεν λείποντες ὀγκόλιθοι πρέπει ν᾽ ἀντικατασταθῶσι καὶ ν᾽ ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀφθόνου βλαστήσεως. Τὰ ἐξωτερικὰ δὲ διὰ πλίνθων γενόμενα ἐπιδιορθώματα πρέπει νὰ συμπληρωθῶσι καὶ ἀντικατασταθῶσιν.

Ἡ δεξαμενὴ ἀνατολικῶς τῆς βορείας προστάσεως

προτιμότερον εἶνε χάριν προφυλάξεως τῶν θεμελίων νὰ ἐπιστεγασθῇ ὥστε νὰ μὴ δέχεται τὸ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδωρ. Νὰ καλυφθῇ πρέπει καὶ ἡ ὀπὴ ἐν τῷ δαπέδῳ τῆς βορείας προστάσεως, χωρὶς ὅμως διὰ τούτου νὰ καταστῇ ἀδύνατος ἡ διὰ τοῦ ὑπογείου τούτου ἀνοίγματος δίοδος.

Ἡ *ὀροφὴ* τῆς ὡραίας προστάσεως εἶνε ἐπεσκευασμένη δι' ἀρχαίων τεμαχίων λίθων κ.τ.τ. μεταξὺ τῶν ἔτι σωζομένων ἐγκαρσίων δοκῶν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐγγύτατα τοῦ τοίχου. Τὰ τεμάχια ταῦτα πρέπει ν' ἀφαιρεθῶσιν, αἱ συμπληρώσεις δὲ νὰ γίνωσι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ὑπόδειγμα. Τὰ σωζόμενα ἔτι φατνώματα πρέπει νὰ καθαρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐπιστρώματος τῶν χωμάτων καὶ τῶν τοιούτων καὶ διὰ χρίσματος τσεμέντου νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας. Οἱ δὲ μεταξὺ λίθοι, οἵτινες ἐν τῇ γραμμῇ τοῦ ὕψους τῶν ἐπιστυλίων κεῖνται ἀκανονίστως ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ ὑπεράνω τῆς μεγαλοπρεποῦς πύλης καὶ ἀπειλοῦσι κατάπτωσιν, ἰδίως μάλιστα εἷς ἐπισφαλέστατα στηριζόμενος, πρέπει νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν οἰκείαν τάξιν. Οἱ ἁρμοὶ τοῦ ἀνωτάτου στρώματος πρέπει νὰ συμπηχθῶσι κατὰ τῆς ὑγρασίας.

Τὸ γωνιαῖον ἐπίκρανον τῆς προστάσεως ταύτης σώζεται εἰσέτι καὶ πρέπει νὰ τεθῇ αὖθις εἰς τὴν θέσιν του· ἀπὸ δὲ τοῦ κίονος τοῦ ἐν τῇ πλευρᾷ πρέπει ν' ἀφαιρεθῇ ὁ σιδηροῦς σύνδεσμος, καὶ τὰ βεβλαμμένα μέρη τοῦ σώματος αὐτοῦ νὰ ἐπιδιορθωθῶσι διὰ προσθήκης νέων σπονδύλων. Καὶ ἡ γωνία τῆς προστάσεως, ἀπὸ τῆς ὁποίας λείπει νῦν τὸ ἐπιστύλιον, πρέπει νὰ ἐπιζευχθῇ πάλιν δι' ἐπιστυλίου μέχρι τῆς παραστάδος, ἐν γένει πρέπει ν' *ἀποκατασταθῇ πᾶσα ἡ ὡραία πρόστασις*, ἀνοικοδομουμένη διὰ τοῦ ἀρχαίου ὑλικοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν πρώτην φορὰν σκέψις ἔγινε περὶ ἀνοικοδομήσεως τοῦ κτιρίου, κεῖνται ἔτι ἐνταῦθα ἡμίεργα πρὸς ἀντικατάστασιν προωρισμένα ὑλικὰ (οἷον σπόνδυλοι, ἡμίση ἐπίκρανα καὶ ἐν μέρει ἐξειργασμένα ἀνθέμια), ὁλόκληρον δὲ σχεδὸν τὸ ἀρχαῖον ὑλικὸν τῆς προστάσεως σώζεται ἔτι.

Οὐδὲν λοιπὸν ἐναντιοῦται εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ κτιρίου, τοὐναντίον μάλιστα νομίζομεν ὅτι *ὀφείλομεν νὰ τολμήσωμεν* τοῦτο, ἵνα μὴ ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὴν φθορὰν τὰ διεσπαρμένα νῦν κείμενα ὑλικὰ τῆς οἰκοδομίας.

3) Ἡ *δυτικὴ πλευρὰ* ὑπέστη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὰς πλείστας βλάβας, ἂν τὴν σημερινὴν κατάστασιν παραβάλωμεν πρὸς τὴν πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν! Ἀλλὰ τὸ συγκροτοῦν αὐτὴν ὑλικὸν δὲν ἀπωλέσθη, κατάκειται δὲ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὅπως κατέπεσεν, εἰ καὶ βεβλαμμένον—ἐπίκρανα ὁμοῦ καὶ σώματα τῶν ἡμικιόνων, οἵτινες πρὸ τοῦ δυτικοῦ τοίχου ὑψοῦντο.

Οὗτοι οἱ καταπεσόντες λίθοι πρέπει πάλιν ν' ἀναστηλωθῶσι, νὰ ἐπιζευχθῶσι δὲ διὰ τῶν ἐπιστυλίων, ἀφινομένων τῶν παραθύρων εἰς τὸν τοῖχον μεταξὺ τῶν κιόνων. Μολονότι δὲ μεταγενεστέρα προσθήκη εἶνε ἡ διακόσμησις τοῦ τοίχου δι' ἡμικιόνων καὶ παραθύρων, ἐν τούτοις ταύτην τὴν ὄψιν πρέπει νὰ λάβῃ αὖθις τὸ οἰκοδόμημα ἀνακαινιζόμενον, καὶ νὰ μὴ ἀποτολμηθῇ ἀποκατάστασις αὐτοῦ ὑπὸ ἄλλην τινὰ μορφὴν προϋπάρξασαν. Ἡ μεταγενεστέρα διασκευὴ δικαιολογεῖται ἱστορικῶς, τὰ συγκροτοῦντα δὲ αὐτὴν ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ὑφίστανται ἔτι καὶ δικαιοῦνται νὰ τύχωσι προσοχῆς.

4) *Ἡ μεσημβρινὴ πλευρά.* Ἐν τῇ προστάσει τῶν Κορῶν πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ ἡ ἐκ τσεμέντου κατεσκευασμένη Καρυᾶτις διὰ μαρμαρίνου ἀντιτύπου. Τὰ διὰ πλίνθων ἐπιδιορθώματα τῆς κρηπῖδος, ἐφ' ἧς ἵστανται αἱ Κόραι, πρέπει νὰ λείψωσι καὶ ν' ἀντικατασταθῶσι δι' ἐνθέτων μαρμαρίνων τεμαχίων. Ἀναγκαία δὲ οὐχὶ ἁπλῶς ἐκ λόγων αἰσθητικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ λόγων πρακτικῆς ὠφελείας θὰ ἦτο ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐπιστεγάσεως τῆς προστάσεως τῶν Κορῶν. Τὰ φατνώματα τῆς ὀροφῆς πρέπει ν' ἀντικατασταθῶσι διὰ νέων ἐξειργασμένων ὁμοιομόρφως πρὸς τὰ παλαιά. Πάντες δὲ οἱ ἁρμοὶ πρέπει νὰ συμπηχθῶσι μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἵνα μὴ εἰσχωρῇ δι' αὐτῶν ὕδωρ. Ἡ συνάφεια τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου πρὸς τὴν παραστάδα τῆς ἀνατολικῆς προστάσεως εἶνε ἀτελὴς νῦν καὶ πρέπει καταλλήλως ν' ἀναπληρωθῇ ἵνα καὶ ἡ πλευρὰ αὕτη ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ συνοχῇ αὐτῆς. Ὁ τοῖχος πρὸς τὸ μέρος τῆς παραστάδος πρέπει ν' ἀνυψωθῇ μέχρι τοῦ ἐπικράνου ταύτης, τὸ τελευταῖον δὲ αὐτοῦ στρῶμα πρέπει νὰ καταστῇ διὰ συμπήξεως τῶν ἁρμῶν προφυλακτικὸν στρῶμα διὰ τὰ ὑποκείμενα μέρη τοῦ τοίχου.

Τοιουτοτρόπως θὰ προεφυλάσσετο ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τὸ σωζόμενον ἐρειπωμένον ὑλικὸν καὶ

θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο, οἱ σύγχρονοι δὲ καὶ οἱ μεταγενέστεροι θὰ ἀπέκτων αὖθις διὰ παντὸς μίαν εἰκόνα τοῦ θαυμαστοῦ ναοῦ ὑπὸ μορφὴν εὐκρινεστέραν καὶ καλλιτέραν τῆς παρούσης. Καὶ τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ δισταγμῶν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐργασίας καὶ περὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ χαρακτῆρος τοῦ κτιρίου ὡς ἐρειπίου.

Ἀπέσχον τῆς ἰδέας περὶ τοποθετήσεως νέων γείσων ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς, δυτικῆς καὶ μεσημβρινῆς πλευρᾶς καὶ περὶ μετασκευῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ. Ἀρκετὸν εἶνε νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἐντεῦθεν τὰ ἐρείπια. Ἀναγκαία δὲ μόνον εἶνε ἡ συμπλήρωσις τῶν γείσων τῆς βορείας προστάσεως.

Καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀνοικοδομήσεως τῶν ἀετωμάτων καὶ τῆς στέγης (μολονότι καὶ ἐξ ἐκείνων τεμάχια σώζονται), ἕνεκα τούτου δὲ τὸ βαθέως κείμενον ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ χρησιμεύει αὐτὸ τοῦτο ὡς κατάκλυστρον διὰ τὰ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατα, πρέπει νὰ ληφθῇ μέτρον τι πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων, ὅπερ ἄλλως οὐδεμίαν δυσκολίαν παρέχει.

ϛ') *Ὁ περίβολος τῆς Ἀκροπόλεως* δεικνύει πολλὰ σαθρὰ μέρη κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν ἐγγὺς τοῦ Ἐρεχθείου, ἀπειλοῦντα κατάπτωσιν. Θεραπεία ἐνταῦθα δύναται νὰ ἐπέλθῃ μόνον διὰ καθαιρέσεως τῶν ἑτοιμορρόπων μερῶν, ἐν ᾗ περιπτώσει πρέπει νὰ ληφθῶσι καὶ πάντα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς προφύλαξιν τῶν κάτωθεν κειμένων οἰκιῶν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 10ην Φεβρουαρίου 1895.

Ιωσηφ Δουρμ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἐπανειλημμένη ἐξέτασις τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἰδίως τοῦ Παρθενῶνος μὲ ἔπεισεν ὅτι πρὸς καλλιτέραν διατήρησιν αὐτοῦ ἀναγκαία θὰ ἦτο *ἡ πλήρης ἐπισκευὴ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος*. Τοῦτο δὲν θὰ ἀπῄτει πολὺ μεγάλα μέσα οὔτε θὰ παρεῖχε δυσκολίας, διότι αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι θὰ ἦσαν ἁπλῶς συμπλήρωσις τῶν λοιπῶν πρὸς διατήρησιν τοῦ ἀετώματος τούτου ἀπαιτουμένων ἔργων.

Ἐν πίνακι 3 ἐκτίθενται αἱ ἐργασίαι αὗται καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν. Πλὴν τῆς ἀπαιτουμένης ἐνταῦθα ἐπανορθώσεως τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ὀρθοστατῶν τοῦ ἀετώματος καὶ τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ὄπισθεν τοιχώματος ἀναγκαία εἶνε ἔτι ἡ προσαρμογὴ τῶν δύο ἐλλειπόντων ὀρθοστατῶν καὶ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ μεσαίου.

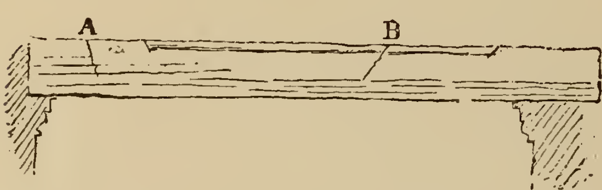
Τὰ ἐπὶ τῶν πλαγίων πλευρῶν τοῦ ἀετώματος γεῖσα (καλυπτῆρες ἄνευ σιμῶν) πρέπει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μέχρι τῶν δύο κορμῶν νὰ συμπληρωθῶσι, καὶ καλλίτερον μάλιστα τότε θὰ ἦτο ἂν ἡ συμπλήρωσις αὕτη ἐπεξετείνετο ἐν γένει ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς μεσημβρινοδυτικῆς γωνίας. Μόνον κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ ἐπιστεγασθῶσι στερεῶς καὶ καλῶς διὰ παντὸς τό τε ἀέτωμα καὶ τὰ ὑποκείμενα τοιχώματα. Πᾶς ἄλλος τρόπος θὰ ἦτο ἁπλῆ συρραφὴ καὶ πρόσκαιρος μόνον ἐπιδιόρθωσις.

Πόσον ἀναγκαία εἶνε ἡ ἀνταξία τοῦ μνημείου ἐπιστέγασις πάντων τῶν ὑψηλοτέρων τοιχωμάτων δεικνύει τὸ ὑπ' ἐμοῦ νεωστὶ παρατηρηθὲν ὅτι τέσσαρας ὅλας ἡμέρας μετὰ τὴν τελευταίαν μεγάλην βροχὴν τὸ ὕδωρ ἔσταζεν ἀπὸ τῶν ἁρμῶν τῶν ἐπιστυλίων. Τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν συναγόμενον εἰς τὰ διάκενα τῶν ὀγκολίθων, βραδέως ἔπειτα ἐκρέει διὰ τῶν συμφυῶν ἁρμῶν τῶν ὁριζοντίως κειμένων λίθων, καταστρέφον οὕτω προώρως τήν τε συναρμογὴν αὐτῶν καὶ τὸ ὑλικόν. Ταὐτὸν δὲ τοῦτο παρετήρησα καὶ ἐν τῷ «Θησείῳ» συμβαῖνον, ἐν μεγαλειτέρῳ μάλιστα μέτρῳ ἐνταῦθα καὶ ἔτι χεῖρον.

Πόσον δὲ ἀνάγκη εἶνε νὰ διοχετεύωνται τὰ ὕδατα ἐκ τοῦ σηκοῦ τοῦ Παρθενῶνος, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ταῦτα καὶ μετὰ μετρίαν βροχὴν ἐπὶ πολλὰς ἔτι ἡμέρας διατηροῦνται εἰς τὰς θέσεις ἐκείνας τοῦ δαπέδου, ὅπου αἱ πλάκες λείπουσι ἢ κατεκάθισαν, ἀργὰ δὲ μόλις ὑπὸ τοῦ ἐδάφους ἀπορροφοῦνται. Κατὰ τὰς ἐννενήκοντα πέντε ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἤτοι κατὰ τὸ ἓν τέταρτον αὐτοῦ καί τι πλέον βρέχει ἐν Ἀθήναις· ἡ μέση δὲ θερμοκρασία εἶνε δεκαοκτὼ βαθμῶν Κελσίου ὑπεράνω τοῦ μηδενικοῦ, ἡ μεγίστη δὲ τεσσαράκοντα ἑνὸς καὶ ἡ ἐλαχίστη δέκα βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιουτοτρόπως καὶ ὁ παγετὸς δὲν εἶνε ἀδύνατος, ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῆς ὑγρασίας ἐπιβάλλεται

καὶ διὰ τοῦτον ἔτι τὸν λόγον, αὐτὴ οὖσα τὸ κυριώτατον καὶ ἰδίως τὸ μόνον πρὸς διάσωσιν τῶν κτιρίων μέτρον ἀπὸ καταστροφῆς μεγαλειτέρας. Περιττὸν οὐδὲν μέτρον δύναται νὰ θεωρηθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον λαμβανόμενον, πᾶσα δὲ ἀναβολὴ δύναται ν' ἀποβῇ ὀλεθρία!

Πρὸς ἄλλην τινὰ παρατήρησιν ἀφορμὴν μοὶ παρέχει ἡ κατάστασις τῆς ἐπισφαλῶς στηριζομένης ἐγκαρσίας δοκοῦ ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς περιστάσεως. Αὕτη διεβρώθη πολύ, τὰ πλαίσια αὐτῆς διεσχίσθησαν καὶ ἀκριβέστερον ἐξεταζομένη δεικνύει εἰς τὰ σημεῖα Α καὶ Β κάθετα ῥήγματα, τὰ ὁποῖα δὲν διήκουσι μὲν δι' ὅλου τοῦ πάχους τοῦ λίθου, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶνε ἐπίφοβα ἕνεκα τῆς καταστάσεως τοῦ ὑλικοῦ.

Καὶ ἐνταῦθα ἤθελα προτείνει τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἐγκαρσίας ταύτης δοκοῦ καὶ πρὸς σύζευξιν τῆς προστάσεως τοῦ ὀπισθοδόμου πρὸς τὴν δυτικὴν τῆς περιστάσεως δύναται πολὺ νὰ συντελέσῃ ἡ ἀντικατάστασις τῶν νῦν ἐλλειπουσῶν τριῶν ἐγκαρσίων δοκῶν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἀνάγκη θὰ ἦτο νὰ στερεωθῶσιν αὗται ἀσφαλῶς διὰ μεταλλικῶν συνδέσμων συνδεόντων αὐτὰς πρὸς τὰ ἐν λόγῳ μέρη τοῦ κτιρίου.

Κατὰ τὰ εἰρημένα λοιπὸν ἐν τῇ ἐπισκευῇ τοῦ Παρθενῶνος πρωτίστως μὲν πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν στερέωσιν πάντων τῶν κιόνων καὶ ἐπιστυλίων καὶ εἰς τὴν προφύλαξιν πάντων τῶν μερῶν τοῦ κτιρίου ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν βροχῶν, κατόπιν δὲ δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν καὶ περαιτέρω, συμπληροῦντες καὶ ἀναστηλοῦντες ὅσα προσήκει καὶ ἐπιδιορθοῦντες ὅσα μικροτέρων τινῶν ἐπιδιορθώσεων χρῄζουσιν.

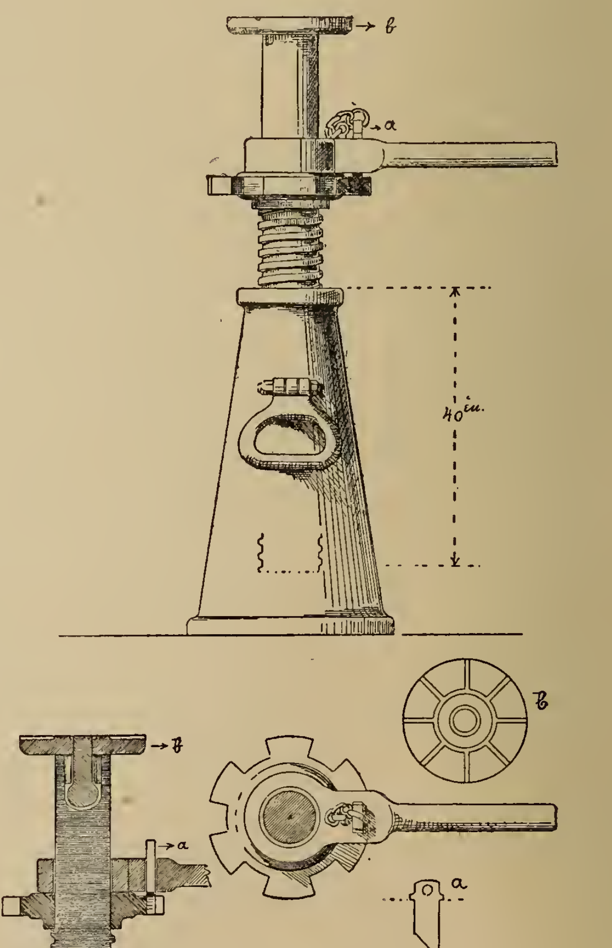
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1) Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν διὰ τὰς ἐπισκευὰς τοῦ Παρθενῶνος χρησιμοποίησιν τῆς ὑπό τινων προταθείσης *λιθοκόλλης Μάϋερ* θεωρῶ ἀναγκαῖον ν' ἀνακοινώσω εἰς τὴν βασιλικὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς ἐν τῷ Μεγάλῳ Δουκάτῳ τῆς Βάδης καὶ πρὸς τοῦτο παραθέτω ἀντίγραφον τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως ἐπιθεωρητοῦ δημοσίων ἔργων ἐν Βάδῃ.

2) Ἵνα σχηματίσω ἀσφαλῆ κρίσιν περὶ τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὴν λιθοκόλλαν Μάϋερ ἠρώτησα ἐν Φρειβούργῃ ποῖον βάρος ἔχει ἡ ὕλη αὕτη κατὰ *κυβικὸν μέτρον*. Εἰς ἀπάντησιν ἔλαβον τὴν παρατιθεμένην ἐνταῦθα ἐπιστολήν.

3) Πρὸς τούτοις ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα τὸ τιμολόγιον τοῦ καταστήματος Μάϋερ, ἐξ οὗ δῆλον γίνεται ὅτι *ἓν κυβικὸν μέτρον τῆς κόλλης* αὐτοῦ στοιχίζει *ἑπτὰ χιλιάδας μάρκων*. Ὁμοίως ἐπισυνάπτω ὁδηγὸν τῆς χρήσεως τῆς ὕλης ταύτης.

4) Ἐν τέλει ὑποβάλλω τὸ σχεδίασμα τοῦ μοχλευτοῦ οὗ θὰ γίνῃ χρῆσις εἰς τὰ κατασκευασθησόμενα ἴκρια.

Μοχλευτής.

Ἀντίγραφον.

Εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐν Καρλσρούῃ διευθύνσεως τῶν δημοσίων ἔργων.

Λουτρὰ ἐν Μπαδενβάϊλερ.

Εὐσεβάστως ἀπαντῶμεν εἰς τὸ Ὑμέτερον ἔγγραφον ὅτι πρὸς συγκόλλησιν τῶν ἁρμῶν τῶν μαρμάρων ἐν τῇ δεξαμενῇ τῶν λουτρῶν Μπαδενβάϊλερ, ἰδίως δὲ τῶν μαρμάρων τοῦ παρὰ τὴν δεξαμενὴν διαδρόμου χρῆσιν ἐκάμαμεν τῆς λιθοκόλλης τοῦ ἐν Φρειβούργῃ τῆς Βάδης καταστήματος Μάϋερ. *Ἡ λιθοκόλλα αὕτη ἀπεδείχθη ἐντελῶς ἀκατάλληλος*. Ἔχει διωστικὴν ἰδιότητα καὶ ἀπέσπασε πλῆθος ἀποκλασμάτων ἐκ τῶν μαρμαρίνων πλακῶν.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοσίων ἔργων
SCHOPFER

Ἀντίγραφον.

Πρὸς τὴν ἐν Καρλσρούῃ διεύθυνσιν τῶν δημοσίων ἔργων.

Ἀπαντῶν εἰς τὸ ἔγγραφον Ὑμῶν τῆς 2ας τούτου τοῦ μηνὸς ἀνακοινῶ εὐσεβάστως ὅτι τὸ κυβικὸν μέτρον τῆς λιθοκόλλης ζυγίζει περὶ τὰ *1500-2000 χιλιόγραμμα*.

Ἐν Φρειβούργῃ τὴν 3 Ἰανουαρίου 1895.

διὰ Φ. ΜΑΫΕΡ
KAFFENBERGER

Δαπάναι κατὰ προσέγγισιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς προτεινομένης ἐπισκευῆς τοῦ

ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ.

Διοχέτευσις τῶν ὑδάτων καὶ διασκευὴ τῶν πλακῶν τοῦ δαπέδου 748 τετρ. μ. πρὸς 20. φρ.	Φρ.	14,960
Μεγαλείτερον κατάκλυστρον . .	»	500
Μικρότερον κατάκλυστρον . .	»	300
Σωλῆνες σιδηροῖ βερνικωμένοι .	»	150
Εἰς μεταφοράν. . .	φρ.	15,910

Ἐκ μεταφορᾶς. . .	φρ.	15,910
Ἐπισκευὴ τῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ, διασκευὴ τῶν θυρῶν, ἀποτείχισις τῶν ἀνοιγμάτων, συμπλήρωσις τοῦ δαπέδου κτλ. . .	»	20,000
Ἐπισκευὴ καὶ ἀποκατάστασις τῆς κλίμακος τοῦ μιναρέ . . .	»	3,000
Κιγκλίδωμα τῆς θύρας τοῦ μιναρέ	»	1,500
Νέα μάρμαρα πεντελήσια πρὸς ἀντικατάστασιν παλαιῶν ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ:		
2 ἐπίκρανα πρὸς 1,5 κυβ. μ. = 3 κυβ. μ. πρὸς 1200	»	3,600
2 σπόνδυλοι ὁμοῦ 2 κυβ. μ. πρ. 1000	»	2,000
Ἐπιστύλια 10 πλινθίδες πρὸς 2 κυβ. μ. = 20 κυβ. μ. πρὸς 500	»	10,000
Πλάκες γείσων τοῦ ἀετώματος 4 κυβ. μ. πρὸς φρ. 500 . . .	»	2,000
Γεῖσα ἀνιόντα τοῦ ἀετώματος 15 κυβ. μ. πρὸς φρ. 500 . . .	»	7,500
Πλάκες γείσων 56 κυβ. μ. πρ. 1000	»	56,000
Ἐπισκευὴ τῶν ἐπικράνων τῆς περιστάσεως	»	1,500
Ἐγκαρσία δοκὸς καὶ ὑπέρεισμα .	»	3,000
Ἐργασίαι ἐν τῷ ἀνατολ. ἀετώματι	»	5,000
Ἐργασίαι ἐν τῷ δυτικῷ ἀετώματι.	»	5,000
Ἴκρια πρὸς ἐπισκευὴν τῶν ἐπικράνων	»	1,200
Ἴκρια διὰ τὸν ὀπισθόδομον 12 κυβ. μ. ξυλικὴ 200 φ. τὸ κυβ. μ. .	»	2,400
Ἴκρια διὰ τὸ ἀνατολ. ἀέτωμα . .	»	2,000
Ἴκρια διὰ τὸ δυτικὸν ἀέτωμα . .	»	2,000
Ἴκρια διὰ τὰ γεῖσα τῆς βορείας πλευρᾶς	»	3,000
Ἴκρια διὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευράν	»	3,000
Σιδηρικά, μοχλευταί, ἀνελκυστικαὶ μηχαναὶ καὶ διάφορα ἄλλα.	»	10,000
	Φρ.	159,610

Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δαπανῶν πρὸς τὰς ἄλλας δευτερευούσας ἐργασίας, πρὸς μισθοὺς κττ., ἐν συνόλῳ θ' ἀπαιτηθῶσι **φρ. 200,000.**

ΤΑ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΚΤΙΡΙΑ

1. Τὸ Θησεῖον.

«Ἂν τοῦ Παρθενῶνος τὰ ἐρείπια παρουσιάζουσι πολὺ μεγαλοπρεπεστέραν ὄψιν κτιρίου, τὸ δὲ Ἐρέχθειον καὶ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ὁ ναὸς κομψοτέραν ἔχουσι τὴν κατασκευὴν καὶ τὸν διάκοσμον, ἀλλ' ἔξοχος ὅμως εἶνε ἡ ἐντύπωσις ἣν τὸ Θησεῖον ἐμποιεῖ διὰ τῆς στιφρότητος τῶν μελῶν αὐτοῦ, τοῦ σθένους τῶν γλυπτῶν αὐτοῦ παραστάσεων, τῆς χρυσοφαίου διαχρώσεως τοῦ γεγηρακότος πεντελησίου μαρμάρου καὶ ἰδίως διὰ τῆς ἀρίστης αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλῳ διατηρήσεως διὰ μέσου τῶν καταιγίδων δύο χιλιετηρίδων». ΛΟΛΛΙΓΚ

Καὶ ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ εἰς τὴν καταστροφὴν ὅ,τι διὰ τοσούτων συμφορῶν τῶν αἰώνων ἀκέραιον μέχρις ἡμῶν διεσώθη. Ἀλλ' ὡς ἔχουσι νῦν τὰ κατὰ τὸ κτίριον, ἡ διατήρησις αὐτοῦ ὑπόκειται εἰς κινδύνους, πρὸ παντὸς δὲ ἀπαιτεῖται προφύλαξις ἀπό τε τοῦ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατος καὶ ἀπὸ τῆς ὑγρασίας τοῦ ἐδάφους. Ἀπὸ τῆς βροχῆς πρέπει νὰ προφυλαχθῇ ἰδίως ἡ ἔτι διατηρουμένη μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδός της ὀροφὴ τοῦ προνάου, ἥτις ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν ἀποτελεῖ ἀξιοσημείωτον ὑπόδειγμα λιθίνης ὀροφῆς ἑλληνικοῦ ναοῦ. Ἤδη δὲ παρουσιάζει αὕτη βλάβας εἴς τινα σημεῖα καὶ κατέστη διάβρεκτος, ἀσθενῆ δὲ μόνον ἐγκάρσια ἐλάσματα σιδηρᾶ ἐξασφαλίζουσιν αὐτήν. Καὶ τὰ φατνώματα μεταξὺ τῶν πλαγίων δοκῶν προφυλάσσονται ἀπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς βροχῆς διὰ τσεμέντου, ἀλλὰ τὸ στρῶμα τοῦτο δὲν ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν δοκῶν, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ δυσκόλως δύναται νὰ διατηρηθῇ ἀδιάβροχον.

Αἱ παρατηρήσεις μου κατὰ τὰς τελευταίας ραγδαίας βροχὰς ἀπέδειξαν ὅτι ἡμέρας τινὰς μετ' αὐτὰς τὸ ὕδωρ ἀπέσταζεν ἔτι ἐκ τῆς ὀροφῆς, διέρρεε δὲ καὶ διὰ τῶν ἁρμῶν τοῦ ἐπιστυλίου ὑπὸ τὴν ὡραίαν ζωφόρον καὶ μεταξὺ τῶν ἁρμῶν τοῦ ἐπιστυλίου τῆς περιστάσεως. Ναὶ μὲν σταγόνες ἁπλῶς ἦσαν αὗται, ἀλλὰ καὶ σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι καὶ φθείρουσιν.

Ἐπὶ τοῦ βυζαντιακοῦ τοίχου τῆς προσόψεως, ὅστις ἀντικατέστησε τοὺς κίονας τοῦ προνάου, ἐπερείδονται τὰ ὑπὸ τούτων ποτὲ βασταζόμενα ἐπιστύλια. Οἱ ἁρμοὶ αὐτῶν εἶνε πολὺ ἀνοικτοὶ καὶ δι' αὐτῶν στάζει τὸ ὕδωρ εἴτε ἐπὶ τῶν προσθίων παρειῶν τοῦ τοίχου εἴτε ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν ἀρχαίων παραστάδων.

Ἡ κατάστασις αὕτη εἶνε πολὺ ἐπισφαλὴς καὶ δύναται ν' ἀποβῇ ὀλεθρία εἰς τὸ πολύτιμον τοῦτο μνημεῖον ἑλληνικῆς τέχνης.

Θεραπεία εἰς αὐτὴν δύναται νὰ ἐπέλθῃ μόνον διὰ νέας πλήρους ἐπιστεγάσεως τοῦ κτιρίου κατὰ τρόπον κατασκευῆς ἀρχαῖον, ἀντικαθιστωμένης τῆς βυζαντιακῆς καμάρας τοῦ σηκοῦ. Ὡς ἀφετηρία τῆς νέας ταύτης κατασκευῆς θὰ χρησιμεύσωσι τὰ διατηρούμενα ἔτι ἀετώματα, δὲν λείπουσι δὲ καὶ ἀρχαῖα πρότυπα μαρμαρίνων καλυπτήρων τῆς στέγης. Διότι ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ τὸ κάλλος τοῦ ὑλικοῦ τοῦ ναοῦ ἀποκλείει τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρῆσιν κεράμων. Διὰ τὴν ὑπ' ὄψιν ὅμως ἐπισκευὴν δὲν ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα ὀροφὴ ἐπὶ τοῦ σηκοῦ μὲ ξύλινα φατνώματα, ἀλλ' ἀρκεῖ ὡς ὀροφὴ ἅμα καὶ στέγη τὸ ἁπλοῦν ἀνοικτὸν τέγος, τοῦ ὁποίου ἐπιβεβαιωμένοι τύποι ὑπάρχουσι.

Καὶ κατὰ τὴν ἐπισκευὴν ὅμως ταύτην πρέπει ν' ἀναχωρήσωμεν ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ κτίριον πρέπει νὰ δύναται νὰ διηγῆται τὴν ἱστορίαν του, πρὸς ὃν σκοπὸν ἀρκεῖ ἡ διατήρησις ἁπλῶς τοῦ βυζαντιακοῦ τῆς προσόψεως τοίχου μετά τινων μόνον τροποποιήσεων. Τὸ ἐν αὐτῇ ἄνοιγμα ἐπιζευγνύει ἡμικυκλικὸν τόξον θύρας, στηριζόμενον ἐπὶ γεγλυμμένων μαρμαρίνων ὑποβάθρων, παρουσιάζει ἑπομένως τεχνικοὺς τύπους, χάριν τῶν ὁποίων ἀξίζει νὰ διατηρηθῇ ὁ τοῖχος. Καθαιρετέα θὰ ἦτο ἐνταῦθα μόνον ἡ ἀνάρμοστος τετραγωνικὴ θύρα ἡ κατεσκευασμένη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ τόξου περιλαμβανόμενον ἄνοιγμα καὶ διὰ ξύλων, γυψίνων πλακῶν κττ. συγκαλυπτομένη. Ἀντὶ ὅμως ν' ἀποτειχισθῇ ἡ θύρα αὕτη καλλίτερον εἶνε ν' ἀντικατασταθῇ διὰ σιδηροῦ κιγκλιδωτοῦ, δι' οὗ θὰ ἐφωτίζετο ἐπαρκῶς καὶ ὁ σηκός, ὑπὸ φῶς δὲ θὰ ἐτίθεντο καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τοποθετημένα ἀντικείμενα τῆς τέχνης.

Ὡς δὲ ἡ ἐπιστέγασις τοῦ ναοῦ, οὕτως ἀναγκαία εἶνε καὶ ἡ στρῶσις τοῦ δαπέδου τῆς περιστάσεως διὰ μαρμαρίνων πλακῶν μὲ κλίσιν πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ δάπεδον τοῦτο ἀποτελεῖται νῦν ἐκ στρώματος

χώματος, ὅπερ κατὰ μέσον ὅρον κεῖται τριάκοντα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου βαθύτερον τῆς ἀνωτέρας βαθμῖδος τοῦ στυλοβάτου, σχηματίζον οὕτως τελείαν δεξαμενὴν περὶ τὸ κτίριον. Τὰ λιμνάζοντα ἐν αὐτῇ ὕδατα ἀδύνατον νὰ μὴ βλάψωσι σὺν τῷ χρόνῳ τὰ θεμέλια τοῦ οἰκοδομήματος.

Ἐπισκευῆς χρῄζουσι τὰ ἑξῆς μέρη τοῦ κτιρίου:

α΄) *Ὁ στυλοβάτης.* Κατὰ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πλευρὰν λείπει ἐκ τῆς μεσημβρινοδυτικῆς γωνίας ἡ ἀνωτάτη βαθμίς, κατὰ δὲ τὴν ἀνατολικὴν ἡ τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας.

β΄) *Οἱ κίονες.* Κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ὁ πέμπτος σπόνδυλος τοῦ δευτέρου κίονος (ἀριθμουμένου ἐκ τῆς μεσημβρινοανατολικῆς γωνίας) περιζωννύεται ὑπὸ σιδηροῦ ζωστῆρος. Οὗτος πρέπει ν' ἀφαιρεθῇ, ὁ δὲ διερρηγμένος σπόνδυλος ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ νέου. Ὅμοιον ζωστῆρα φέρει κατὰ τὸ δυτικὸν ἀέτωμα καὶ ὁ τέταρτος σπόνδυλος τοῦ γωνιαίου βορειοδυτικοῦ κίονος. Καὶ οὗτος πρέπει ὑπὸ νέου ν' ἀντικατασταθῇ.

Εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κανονικὴν κατάστασιν πρέπει ν' ἀποκατασταθῶσι δι' ἐνθέτων τεμαχίων καὶ οἱ δύο κίονες τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς (ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος), οἵτινες ὑπέστησαν βλάβας ὅταν ηὐρύνθη ἡ μεταξὺ αὐτῶν δίοδος, ὁμοίως δὲ ἡ τῆς βορείας πλευρᾶς.

γ΄) *Τὸ ἐπιστύλιον.* Κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν εἶνε καθέτως διερρηγμέναι δύο ἐσωτερικαὶ πλινθίδες τοῦ ἐπιστυλίου, ὁμοίως δὲ ἓν ἐσωτερικὸν ἐπιστύλιον κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ δευτέρου κίονος. Κίνδυνος ὅμως ἐκ τῶν ῥηγμάτων τούτων δὲν ἐπίκειται.

δ΄) Διὰ τῶν ἁρμῶν τῶν *πλακῶν τοῦ γείσου* διεισδύει τὸ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδωρ εἰς τὰ ὑποκείμενα μέλη. Οἱ ἁρμοὶ οὗτοι πρέπει νὰ καταστῶσι συμφυεῖς δι' ἐνσφηνώσεως μολύβδου ἢ διὰ λιθοκόλλης. Ἡ ὑπὸ κεραυνοῦ δὲ βλαβεῖσα καὶ ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς θέσεως ἐκτιναχθεῖσα μετόπη ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος ὡς καὶ τὸ ἐπικείμενον γεῖσον πρέπει νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν καὶ κατάστασιν. Ἀνάγκη δὲ ν' ἀποτειχισθῶσι τὰ κενὰ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς κατὰ τὴν βάσιν τοῦ τοίχου τοῦ ἀετώματος ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ ἡ στερεότης αὐτοῦ.

ε΄) *Τὸ τύμπανον τοῦ ἀετώματος καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ γεῖσα*, τὰ ὁποῖα ὀλίγον μόνον εἶνε βεβλαμμένα, πρέπει νὰ ἐπιδιορθωθῶσι συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν μορφήν.

Καὶ ἐνταῦθα ἑπομένως ἰσχύει ἡ ἀρχή:

Στερέωσις τῶν ὑπερεισμάτων καὶ προφύλαξις τῶν μελῶν ἀπὸ τοῦ ὕδατος τῶν βροχῶν, ὡς καὶ μικραί, δευτέρου λόγου ἄξιαι ἐπιδιορθώσεις καὶ συμπληρώσεις.

Καὶ αὖθίς ποτε δύνανται νὰ ἔλθωσι χρόνοι καὶ περιστάσεις, χρόνοι ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπέφεραν τὸν ἀφανισμὸν τοῦ παρὰ τὸν Ἰλισὸν ναοῦ καὶ τόσων ἄλλων κτιρίων!

Καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας τέχνης δύναται νὰ ἐξασθενήσῃ αὖθις!

Ἡμεῖς διὰ τοῦτο ὀφείλομεν σήμερον νὰ φροντίσωμεν νὰ μὴ ἐπέλθῃ ὄλεθρός τις εἰς τὰ μνημεῖα διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν χρόνων.

2. Ἡ πύλη τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ κατάστασις τοῦ ἐρειπίου τούτου ἐν συνόλῳ δὲν εἶνε κακή, πρὸς διατήρησιν ὅμως αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐξασφάλισιν πρέπει νὰ ληφθῶσι διάφορα μέτρα:

α΄) αἱ διὰ πλίνθων ἐπιδιορθώσεις *τῶν σωμάτων τῶν κιόνων* πρέπει νὰ λείψωσι, ν' ἀντικατασταθῶσι δὲ δι' ἐνθέτων μαρμάρων.

β΄) ἡ ἀποσπασθεῖσα γωνία *τοῦ ἐπικράνου* βορείως τῆς διόδου θὰ ἠδύνατο ν' ἀντικατασταθῇ, ἐπειδὴ σμικρύνεται ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ὑπερείσματος τοῦ ὑπερκειμένου ἐπιστυλίου. Ἄλλως ἡ παροῦσα κατάστασις δὲν συνεπάγεται οὐδένα κίνδυνον.

γ΄) ἡ *προσθία πλινθὶς τοῦ ἐπιστυλίου* τῆς διόδου εἶνε καθέτως διερρηγμένη, ἀλλὰ κατάπτωσις ἐκ τούτου δὲν ἐπίκειται. Κατὰ τὴν ὀπισθίαν δὲ πλευρὰν καὶ διὰ παντὸς τοῦ ἐπιστυλίου ἄφθονος ἐξετάθη ἡ βλάστησις, ἥτις κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν εἶνε πλουσία εἰς κιτρινόχροα ἄνθη, ῥιζοβολοῦντα ἤδη καὶ εἰς τοὺς καθέτους ἁρμούς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὄπισθεν τοῖχος τοῦ ὑπερκειμένου διαζώματος, τοῦ γείσου καὶ τοῦ ἀετώματος περιῆλθεν εἰς ἀταξίαν, πολλοὶ δὲ λίθοι λείπουσιν ἐντεῦθεν. Ἡ βλάστησις πρέπει νὰ ἐκλείψῃ, ὁ ὄπισθεν δὲ τοῖχος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κανονικήν του κατάστασιν καὶ οἱ

ἁρμοὶ νὰ συμπηχθῶσιν ἵνα προφυλαχθῶσιν ἀπὸ ἄλλας βλάβας τὰ ὑποκείμενα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

Διὰ τῶν μέτρων τούτων θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ τὸ ἐρείπιον ἐπὶ μακρὸν ἐν καλῇ καταστάσει.

3. Ὁ πύργος τῶν ἀνέμων.

Ἐνταῦθα ἐλήφθησαν πάντα τὰ πρὸς διατήρησιν τοῦ μικροῦ κτιρίου καὶ τῶν παρακειμένων ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων ἀπαιτούμενα προφυλακτικὰ μέτρα. Πρὸς ἐξασφάλισιν ὅμως αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πρέπει ν' ἀπομακρυνθῇ ἡ βλάστησις ἀπὸ τῶν ἁρμῶν τῶν λιθίνων διαστρώσεων.

4. Ἡ στοὰ τοῦ Ἀδριανοῦ.

Οὐδὲν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν κατὰ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς βορείας σειρᾶς τῶν κιόνων τῆς λεγομένης στοᾶς τοῦ Ἀδριανοῦ.

5. Τὸ Ὀλυμπιεῖον.

Τὰ λείψανα τοῦ Ὀλυμπιείου δὲν παρουσιάζουσί τι τὸ ἐπισφαλές, διὸ δὲν χρῄζουσιν ἐν τῷ παρόντι ἐπισκευῆς. Ὁ πεπτωκὼς κίων εἶνε ἐξησφαλισμένος κατὰ πάσης βλάβης διὰ τοῦ περιφράγματος.

6. Ἡ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ.

Τὸ ἄνω μέρος τῆς οἰκοδομίας ἔχει ὑποστῇ μεγάλην φθοράν. Τὸ διερρηγμένον ἐπιστύλιον τῆς ὑπὸ ἀετώματος κοσμουμένης μεσαίας κόγχης ἐστερεώθη διὰ σιδηροῦ ἐλάσματος, μολονότι τοῦτο δὲν προσηρμόσθη μεθ' ἱκανῆς ἐπιμελείας, οὕτω δὲ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη δύναται νὰ συγκρατηθῇ μετὰ τοῦ ἀετώματος. Ἐν τῷ μέλλοντι ὅμως πρέπει νὰ ληφθῇ μεγαλειτέρα πρόνοια περὶ στερεώσεως τῶν μερῶν τούτων.

Τὰ ἐπιστύλια τὰ καλύπτοντα ὁριζοντίως τὰς ἑκατέρωθεν κόγχας διερράγησαν κατὰ τὰ δύο ἐξωτερικὰ αὐτῶν ἄκρα. Διὸ δὲν στηρίζονται ἀσφαλῶς ἐπὶ τοῦ μὴ στερεοῦ ἄλλως ὑπερείσματος αὐτῶν, τῶν δύο δηλονότι ἐλευθέρων παραστάδων.

Συμπληρώσεις τινὲς καθίστανται ἐνταῦθα τόσῳ μᾶλλον ἀναγκαῖαι, καθόσον ἡ κατασκευὴ τῆς πύλης κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς ἥμισυ ἔχει τι ἐξ ὑπαρχῆς τὸ μετέωρον καὶ οὐχὶ ἱκανῶς στερεόν.

Ὑπεράνω τῶν ἐλλειπουσῶν γωνιῶν τοῦ ἐπιστυλίου προεξέχουσιν ἔτι αἱ πλάκες τῶν γείσων ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν προεκβολῇ. Ἂν λοιπὸν συμπληρωθῶσι τὰ ἄκρα τοῦ ἐπιστυλίου καὶ συνδεθῶσι καλῶς πρὸς ἄλληλα διὰ μετάλλου τὸ ἐπίκρανον τῆς παραστάδος, τὸ συμπληρωτικὸν τεμάχιον καὶ τὸ γεῖσον, τότε θὰ στερεωθῶσι καὶ τὰ ἀσθενῆ ταῦτα μέρη τοσοῦτον ὥστε νὰ δύνανται ν' ἀντιστῶσιν εἰς τοὺς σεισμούς.

7. Τὸ χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

Τὸ 1869 ἐξεχώσθη τοῦτο καὶ ἐκαθαρίσθη, ὡς δὲ δεικνύει ἡ ἐπιγραφή: *ἐπεσκευάσθη τὸ 1845 καὶ τὸ 1892.* Τὸ γείσωμα τοῦ ἐξ ὑμηττείου κυανοῦ μαρμάρου τετραγωνικοῦ κρηπιδώματος ἀνεπληρώθη κατὰ μέγα μέρος καὶ δὴ ἐντελῶς μὲν κατὰ τὴν βορείαν καὶ δυτικὴν πλευράν, ἐν μέρει δὲ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν καὶ ἀνατολικήν. Ἡ ἀρχαία κατάστασις τοῦ γεισώματος εἶνε ἑπομένως εἰς ἓν σημεῖον εὐδιάγνωστος ἔτι καὶ ἐπιτρέπει τὴν σύγκρισιν μεταξὺ παλαιοῦ καὶ νέου, παρέχει δὲ συγχρόνως καὶ τὸν λόγον τῆς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβληθείσης ἐνταῦθα ἐπισκευῆς.

Ἡ αὐτὴ ὀρθὴ ἀρχὴ ὑπηγόρευσε καὶ ἐνταῦθα τὸν τρόπον τῆς ἀνοικοδομήσεως ὡς καὶ ἐν τῇ προστάσει τῶν Κορῶν.

8. Τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου.

Τὸ μνημεῖον τοῦτο εὑρίσκεται ἐν καταστάσει λίαν ἐπισφαλεῖ, δύναται ὅμως ἔτι νὰ διατηρηθῇ καὶ σχετικῶς δι' οὐχὶ μεγάλων μέσων ν' ἀποκατασταθῇ οὕτως ὥστε καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ παραδοθῇ.

Κατὰ τὴν ὄπισθεν πλευρὰν κλίνει ἡ παραστὰς πρὸς τὰ ὄπισθεν κατά τινα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ ἐπικράνου συμπεριλαμβανομένου ὡς καὶ τῶν ἐπικειμένων τριῶν διαστρώσεων, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τρόπον ἀπειλοῦντα κίνδυνον. Τὸ κρηπίδωμα ὅμως κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην ὡς καὶ αἱ διαστρώσεις τῆς ἀνωτέρας οἰκοδομίας εὑρίσκονται ἐν σχετικῶς καλῇ καταστάσει.

Ἄλλως ὅμως ἔχουσι τὰ κατὰ τὴν προσθίαν πλευράν. Τὸ μὲν κρηπίδωμα παρουσιάζει ἐνταῦθα κενά, ὁμοίως δὲ δὲν εἶνε πλέον συνεχὲς καὶ τὸ γεί-

σωμα τῆς ἀνωτέρας οἰκοδομίας, ἡ δὲ παραστὰς ἡ παρὰ τὴν ἑτέραν τῆς κόγχης πλευρὰν κλίνει *ἐπικινδύνως* πρὸς τὰ ἐμπρός.

Πρὸς στερέωσιν ἀπαιτεῖται:

α΄) ἡ συμπλήρωσις τοῦ τοξοειδοῦς μαρμαρίνου κρηπιδώματος καὶ τοῦ ὑποκειμένου πωρίνου θεμελίου καθόσον τοὐλάχιστον ἀναγκαία αὕτη καθίσταται εἰς στήριξιν τοῦ ἐν λόγῳ κρηπιδώματος.

β΄) ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἐλλείποντος γείσου, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἡ δι' ἐπικράνου κοσμουμένη παραστάς, ὡς καὶ τῆς ἀκολούθου διαστρώσεως μετὰ τοῦ ὑποβάθρου τῆς παραστάδος.

γ΄) ἡ εἰς κάθετον θέσιν ἀναστήλωσις τῆς λίαν προκλινούσης παραστάδος καὶ ἡ εἰς τὴν προτέραν θέσιν ἐπαναφορὰ τοῦ μετακεκινημένου πως ἐπικράνου μετὰ τοῦ ἐπικειμένου γείσου. Κατὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ κρηπιδώματος καὶ τοῦ κάτω μέρους τῆς οἰκοδομίας ἀνάγκη νὰ στηριχθῶσι τὰ μέρη ταῦτα τοῦ κτιρίου διὰ πλαγίων δοκῶν.

δ΄) ἀναγκαία ἰδίως εἶνε ἡ ἐπιδιόρθωσις τῆς μεσαίας κόγχης, διότι τῆς καμάρας αὐτῆς εἷς λίθος μόλις συγκρατεῖται ἔτι.

Πᾶσα ἡ καμαρωτὴ κόγχη μετὰ τοῦ ἄνωθεν τοιχώματος προεξέκλινε ἀλλ' οὐχὶ ὅσον ἡ παραστάς, ἐνῷ αἱ στρώσεις τοῦ τοιχώματος τῆς ἐξ ἀριστερῶν ὁριζόντιον ἐπιστέγασμα φερούσης κόγχης μένουσιν ἀρκούντως ἐν τῇ θέσει των. Ἡ ἀπόκλισις αὕτη δὲν παρουσιάζει κίνδυνόν τινα διὰ τὸ ἐρείπιον.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ὑποδειχθεισῶν ἐπισκευῶν (α΄, β΄, γ΄ καὶ δ΄) καὶ τῆς συμπήξεως τῶν καθέτων ἁρμῶν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς εἰσχωρήσεως τοῦ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατος δύναται ἐπὶ πολὺν χρόνον αὖθις νὰ θεωρηθῇ ἐξησφαλισμένον τὸ ἐρείπιον.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 1 Μαρτίου 1895.

Δρ ΙΩΣΗΦ ΔΟΥΡΜ
Καθηγητής, Γενικὸς Διευθυντὴς τῶν δημοσίων ἔργων.

Ὑπολογισμὸς κατὰ προσέγγισιν τῆς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς βορείας προστάσεως τοῦ ΕΡΕΧΘΕΙΟΥ ἀπαιτουμένης δαπάνης.

(ἄνευ ἀετώματος καὶ ὀροφῆς).

1) ἴκρια καὶ μηχανήματα . . . . Φρ.	3000
2) ἐπισκευὴ καὶ συμπλήρωσις τῶν κιόνων καὶ ἐπικράνων, χρησιμοποιουμένων τῶν παλαιῶν καὶ ἐν μέρει νεωστὶ κατειργασμένων λίθων . . . »	4000
3) νέα πρὸς ἀνανέωσιν καὶ συμπλήρωσιν ὑλικά:	
ἐπιστύλια 11×0, 8×0, 8 = 7 κυβ. μ.	
πλάκες τῆς ζῳφόρου ἐλευσινίου μαρμάρου = 7 » »	
γεῖσα 11×0,4×1, 2 = 5,28 »	
δοκοὶ τῆς ὀροφῆς 4×6,6×0,6×0,5 περὶ τὰ 8,00 »	
μέλη ἄλλα τῆς ὀροφῆς ἐλλείποντα = 5,00 »	
πλάκες φατνωμάτων ὡς ἔγγιστα = 8,00 »	
40 κυβ. μ.	
κατὰ κυβ. μ. μέση τιμὴ 1000 φρ. . »	40000
4) διάταξις τῶν ὑπαρχουσῶν πλακῶν φατνωμάτων . . . . »	1920
5) ἐπιδιορθώσεις καὶ συμπληρώσεις τῶν σωζομένων μερῶν . . . . . . »	2000
6) σύνδεσμοι καὶ μόλυβδος. . . . »	1000
7) σύμπηξις τῶν ἄνω ἁρμῶν καὶ τῶν πλακῶν τῶν φατνωμάτων. . . . »	1500
8) διάφοροι μικρότεραι ἐργασίαι καὶ ἀπρόβλεπτα . . . . »	1500
	Φρ. 54920

ἢ κατὰ ποσὸν στρογγύλον **φρ. 56-60000**

(Ἐξεδόθη τῇ 10 Μαΐου 1895)

[ε] [ί]

ΕΠΙΣΤΑΤΑΙΕLΕΥΣΙΝΙΕΠΙΕΥΚΤΕ[μονος ἄρχοντος Χαιρέστρα]ΤΟΣΠΕΙΡΑΙΕΥΣΜΕΝΕΚLΕΣΗΙΠΠΟΤΟΜΑΔΕΣΗΟΙΣΑΜΦΙΣΘΕΝΕΣΠΟ[τ]-
ΑΜΙΟΣΕΛΡΑΜΜΑΤΕΥΕ⁘ΤΑΔΕΠΑΡΕL[άβομεν παρὰ τῶν προτέρων ἐ]ΠΙΣΤΑΤΟΝΠΑΡΕΥΦΙLΕΤΟΚΕΦΙΣΙΟΣΚΑΙΧΣΥΝΑΡΧΟΝΤΟΝΗΟΙΣ
ΚΤΕΣΟΣΣΥΠΑLΕΤΤΙΟΣΕΛΡΑΜΜΑΤ[ευε]
ΕΜΠΟLΕΙΑΠΑΡΧΕ
ΧΗΔΔΔΠ⊢⊢ΙΙΙ
ΙΙΙ ΑΙΛΙΝΑΙΟΙ
ΑΡΛΥΡΙΟΕΠΙΣΕΜΟ
ΤΤ𐅅ΗΗΔΔ⊢⊢⊢ΙΙΙΙC
ϟ ⍋ ⍋ ΧΡΥΣΙΟΚΥΖΙΚΕΝΟΣΣΤΑ[τῆρας]
𐅅ΔΔΠ⊢⊢⊢ ΚΑΡΧΕΣΙΑΑΡΛΥΡΑ:Π:ΣΤΑΘ[μὸν τούτων]
ΠΟΤΕΡΙΑ:ΙΙΙ:ΣΤΑΘΜΟΝΤΟΥ[των]
ΗΗΗΗΔΔΔΔΠ
ΕΝΤΟΙΕLΕΥΣΙΝΙΟΙΤΟΙΕΝΑΣ[τει]
ΦΙΑLΕΑΡΛΥΡΑΠΡΟΣΤΟΙ[τοίχωι]
ΗΥΠΟΔΕΡΙΣΧΡΥΣΕΜΕL[άνδετος]:
ΧΡΥΣΟΙΚΕΡΧΝΟΙ:Π
ΚΙΒΟΤΙΟΝΕLΕΦΑΝΤΙ[νον]
ΔΑΚΤΥLΙΟΧΡΥΣΟ:ΔΥΟ
ΣΚΕΥΕΕΝΤΟΙΕLΕΥΣΙΝΙΟΙ
ΡΡΥΜΟΙ:ΣΕΣΙΔΕΡΟΜΕ[νοι]
ΡΡΥΜΟΙ:ΑΣΙΔΕΡΟΤΟΙ
ΚΕΡΑΜΟΙΖΕΥΛΕΚΑΙΝΑ [ΔΙΙ]
ΑΜΠΡΟΝ:Ι:ΤΕΤΡΑΚΥΚL[ω καινῶ:ΙΙ]
ΑΧΣΟΝΕΜΕΛΑLΟ:ΙΙ:ΑΧΣ[ονε σμικρῶ:ΙΙ]
ΧΣΥLΑΕΣΤΡΟΧΟΣΤΕ[τρακύκλο];
ΠΤΕLΕΙΝΑ:ΔΙΙΙ:Μ
ΡΡΥΜΟΣΔΙΚΡΟ[ς σεσιδηρωμένος:Ι]
ΑΣΙΔΕΡΟΤ[ος δίκρος:Ι]

Η
ΗΗ
⍋⍋⍋⍋ϟϟϟ Χ
ϟ ΚΥ[ζικηνοὶ στατῆρες](;)
ΕΚΤΑ[ι φωκαΐδες](;)
ΗΗΗΠ⊢⊢Ι ΧΡΥΣΙΟ
ΣΦΡΑΛΙΔΕΣL[ίθιναι]
ΣΦΡΑΛΙΔΕΣLΙΘΙΝ[αι]
ΠΙ ΗΥΠΟΔΕΡΙΣΧΡΥΣΕΗΕLΚΟΣ[α]
ΚΟΘΟΝΕΣΧΑLΚΟΙ:ΠΙΙ
ΑΡΛΥΡΙΟΝΑΣΕΜΟΝ
𐅅⊢⊢⊢⊢ ΚΑΙΧΣΕΝΙΚΟΝΗΟΜΟ
ΑΡΛΥΡΙΟΝΕΠΙΣΕΜΟΝ
ΤΗ𐅄ΔΔΔΔΠ⊢⊢Ι
ΑΝΑΘΕΜΑΤΑ
ΠΡΟΣΤΟΙΤΟΙΧΟΙΗΟΡΜΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΑΚΥLΟΝ:ΔΠΙ
ΠLΑΣΤΡΑΧΡΥΣΑ
ΤΟΔΕΜΟΣΙΟΝΑΝ·ΕΘΕΚΕΝ

[φιάλη ἀργυρ]Α:ΧΡΥΣΟΜΦΑLΟΣ
[Σαλαμινοκλ]ΕΣΑΝΕΘΕΚΕ
[δακτύλιος χρ]ΥΣΟΣ:ΣΤΑΘΜΟΝΤΟΥΤΟ
[σφραγιδίω δύ]ΟΧΡΥΣΙΟΙΔΕΔΕΜΕΝΟ
Ι:ΕΠΙΣΤΟΣΑΝΕΘΕΚΕ
ΠΕΝΤΕΠΟΔΑ:Ι
ΣΣΤΡΟΜΑ:Π
ΣΤΡΟΜΑ:Ι
ΣΚΕΝΕΙ:ΔΔΔ
[σφόνδ]ΥLΟΙ
[γ]ΟΝΙΑΙ
ΤΕΤΡΑ[ποδ
[ἡμιπλίνθια]
ΙΑ
[στυλ]ΟΒΑΤΑΙ:ΙΙΙΙ
Σ:ΔΔΔΔ
[γ]ΟΝΙΑΙΟΣ
ΚΡΕ[πιδιαῖον]ΕΡΛΑΣΜΕΝΟΝ:Ι
ΛΟΝΙΑΙΟ[ν ἕ]ΤΕΡΟΝΕΡΛΑΣΜΕΝΟΝ
ΕΠΙΚΡΑΝΟΝΕ[ργασ]ΜΕΝΟΝ:Ι
ΚΡΕΠΙΔΙΑΙΟΣ[:ΔΠ:τούτων ὀκ]ΤΟΠΟΣ[:Ι]
ΟΡΘΟΣΤΑΤ[α]ΣΔ
ΑΙΛΙΝΑΙΟΙΤΕΤΡΑΠΟΔ[ες]
ΗΕΚΠΟΔΕΚΑΙ [τετράποδε:ΙΙ]
ΗΕΚΠΟΔΕΣΚΑ [ἰδίποδες:ΙΙΙ]
ΣΤΥLΙΔΕΣ:Π
[χσύλα πε]ΥΚΙΝ[α]
ΣΧΙΣΤΟ:Ι[Ι]
ΗΕΜΙΤΟΜΑ:ΔΔΔ[τρίτομα]
ΤΕΤΡΑΤΟΜΑ:𐅄ΙΙΙΑΙΛ[ίδος]
ΗΥΠΟΤΕΙΣΚΕΝΕΙΗΑΜΑ[χσιαῖα]
ΤΕΤΡΑΛΟΝΑΘΟ·ΥΡΙΑΚΑ:ΔΔΔΠ
ΚΕΡΑΜΟΚΑΙΝΟΙΖΕΥΛΕ:ΗΗΗΗ
ΑΠΟΤΟΝΕΟΚΑΘΕΙΡΕΜΕΝΑ
ΚΕΡΑΜΟΙΖΕΥΛΕΧ𐅅ΗΗ𐅄
ΣΦΟΝΔΥLΟ[ι]𐅄ΙΙΙΙ:ΣΠΕΙΡΑΙ:ΔΠΙ
ΧΣΥLΑΕΠΙΣΤΥLΙΑ:ΔΔΙ
ΕΛΔΥΟΙΝΚΕΚΟLLΕΜΕΝΟΝ:Ι
ΣΦΕΚΙΣΚΟΙΑΠΟΤΕΣΣΤΟΑΣ
ΚΑΘΕΙΡΕΜΕΝΟΙ:ΔΠΙΙΙ
ΘΥΡΟΝΙΖΕΥΛΕ:ΙΙΙ:ΗΙΚΡΙΟΤ[ῆρ]ΕΣ:Δ
ΚLΙΜΑΚΕΜΕΛΑLΟ:ΙΙ:ΣΜΙΚΡΑ:Ι
ΤΡΟΧΙLΕΙΑΜΕΛΑLΟ:ΙΙ:ΣΜΙΚΡΟ:ΙΙ:
ΗΑΜΑΧΣΑΙ:ΙΙΙ:ΚΑΝΟΝΕLΙΘΙΝ·Ο:ΙΙ:
ΗΥΠΕΡΤΕΡΙΑΤΕΤΡΑΚΥΚLΟ:Ι
[ὑ]ΠΕΡΤΕΡΙΑΜΟΝΟΚΥΚLΟ[:Ι]
[τροχ]ΟΙΤΕΤΡΑΚΥΚLΟ:ΙΙΙΙ:ΗΥΣΠLΕΧΣ:Ι
[στῆλαι χσύλ]ΙΝΑ[ι]:Δ[ΙΙ]
[. υρις δρόμον ἐφέ]LΚΕΝ:Ι
[δίσκοι:ΙΙΙΙ:σκαφ]ΕΙΟ[ν:Ι]
[λέβητε ἀπόστ]ΕLΟΝ:ΙΙ
.....[ἔχοντε]ΕΣΚΥΤΟΜΕΝ[ω:ΙΙ]
.....[ολος:Ι:ἐ]ΦΕΤΗΡΙΑΙ:ΠΙΙ
.....[βύρσα]ΙΙΘΥΡΟΝΙΖΕΥΛΟΣΚΑΙΝΟΝ
(;)[σιδήροσ τύπ]ΟΙ:ΔΔΠ:ΣΤΑΘΜΟΝ:Τ
[μοχλοὶ σιδη]ΡΟΙΔΙΙΙ:ΣΤΑΘΜΟΝ𐅄⍋ϟϟϟ

ΜΟΧLΟΙ:ΙΙΙΙ:ΣΤΑΘΜΟΝ:ΤΤΤ
ΧΟΙΝΙΚΕΣΙΔΕΡΑ:ΙΙ:ΤΕΡΕΤΡΑ:ΙΙΙ:ΧΟΑΝΑ[:ΙΙ]
ΣΜΙΝΥΑΙ:ΙΙΙΙ:ΣΙΔΕΡΙΟΗΥΠΑΜΠΡΟ:ΙΙ
ΚLΕΙΘΡΑ:ΙΙΙ:ΣΤΑΘΜΟΝ:Τ:ΠΡΙΟΝLΙΘΟΠΡΙΣΤ[ης:Ι]
ΠΡΙΣΤΙΣ:Ι:ΚΑΡΚΙΝΟΣ:Ι
ΣΙΔΕΡΟΠΑLΙΝΗΑΙΡΕΤΟ:ΤΤ𐅄
ΣΦΥΡΟΠΕLΕΚΥΣ:Ι:ΚΟΦΙΝΟΙ:Π
ΣΑΝΙΣΠΤΕLΕΙΝΕ:Ι
ΧΣΥLΑΕΚΤΟΝΑLΚΙΒΙΑΔΟ:Δ
[κον]ΤΟΣ:Ι:ΚΟΠΑΙ:ΠΙ:ΣΧΟΙΝΙ[ον]
ΡΑΔΟΣ:ΙΙΙΙ:ΚΑΝΟΝ:Ι[φ]ΙΑL[η]
[πο]ΔΑΝΙΠΤΕ[ρ]ΑΣ:ΠΙΙ
ΓΙΝ .Ι:Ο
ΤΡΟΝ
ΤΕΡΙΟ:ΙΙ
ΕLΙΣ
ΛΡΑ:Ι:LΥΧ[νεῖ
ΚΟ......(;)τράπεζ]Α Ι:ΠΙΙΙ:ΚΙΒΟ[τιον]
ΕΠΕΤΕΙΑ..............ΜΕΛΑLΟΝΜΥ[στηρίων]
ΧΧΧΧΗ..............⊢ΙΙΙΙ
ΔΔΔΔΠΙΕΚ............Ι:ΜΥΣΤΕΡΙΟΝ
𐅅 ΤΕ..........ΘΟΣΙΝΕΚΚΥΘΝΟ
LΕΜΜΑΤ[ο]ΣΣΥΜΠ[αντ]ΕΦΑLΑΙΟΝ:ΤΤΤ𐅅ΗΗ
ΑΝΑLΟΜΑΤΟΣΚΕΦΑLΑΙΟΝΕΣΤΕΝΑΚΑΤ[ον]
⊢⊢⊢ LΙΒΑΝΟΤΟΣΜΥΡΡΙΝΑΙ
ΤΟLLΙΘΟΣΑΝΑΣ[κε]ΥΑΣΑΙ
...ΙΙΙΕΚΤΟΗΙΕΡΟ·Π[λούτωνος](;)
ΑΜΦΟΡΕΣΗΥΔΑΤΟΣ[ὁῖς]
[τὸ ἱ]ΕΡΟΝΑΝΑΚ[αθαίροσι](;)
ΠΕΡΙ
ΤΑΣΘΥΡΑ[ς ἀλ]ΕΙ[φ....](;)
ΕΝΤΕΙΕΟΡΤΕΙΑ......
ΤΑΣΣΠΕΡΑΣΚΑΤΑΚ....
ΠLΙΝΘΟΙ:ΗΗΗΗ:ΕΝΟΙΚΟΔ[ομημέναι]
ΔΠ⊢ ΗΕΙΤΕΝΑΚΑΤΟΝΚΑΘΕLΚΟΝ
ΣΑΝΙΔΙΑΕΝΟΙΣΤΟΣΜΥΣΤΑΣΚ[αταγράφοσι](;)
⊢⊢ ΙΙΙ ΕΥΜΟLΠΙΔΑΙΣ
ΕΦΙΕΡΑΙΣΥΚΕΙΚΕΡΑΜΟΝ
⊢⊢ ΣΚΕ[υά]ΣΑΝΤΙ
Χ Σ[τήλη]ΝΕLΕΥΣΙΝΙΕΡΛΑΣ[α]ΜΕΝΟΙ
𐅄Δ⊢⊢ ΚΑ[ὶ γρά]ΜΜ[α]ΤΑΕΛΚΟLΑ[φσαν]ΤΙ
ΚΑΙ[στήσ]ΑΝΤΙ
ΣΑΝΙ....Ν.Ο
Π ΚΑΙΛΡ[αφο
⊢ΙΙΙ ΗΟΤΕΤ
ΚΕΦΑLΑΙΟΝ
ΗΗ𐅄ΔΔ
ΤΑΜΙΑΙ[τῶν θεῶν]
ΕΠΙΕΥΚ[τήμονος ἄρχοντος οἷς]
ΔΟΡΟΘΕΟ[ς.............ἐγραμμάτευε]
ΚΑΤΑΦΣΕ[φισματῆς βολῆς καὶ τõ δήμο]
ΗΥΠΟΘΕΜ[ενοι..............ἐντῶι]
ΟΠΙΣΘΟΔ[όμωι χρυσίον ἐν κοίτηι χαλκῆι]
ΕΚΤΕΣΤΕ[τάρτης θήκης]
ΗΙΝΑΣΕΜ[ανθῆι](;)
ΧΡΥ ΣΙΟΣΤΑΘ[μὸν]
ΤΧΧ ΕΠΙΤΟΥΤ[οι
ΑΡΛΥΡΙΟ

⊙ Ε [ο] Ι
ΤΑΔΕΓΑΡΕΔΟΜΕΝΕΓΙΣΤΑΤΑΙΣΤΟΙΣΝΕΟΙΣΕΥΒΙΟΙΑΙΘΑLΙΔΕΙ:ΧΑ[ιρεστράτωι πειραιεῖ καὶ]ΧΣΥΝΑΡΧΟΣΙΗΟΙΣΣΜΙΚΥΘΙΟΝ
ΗΑLΑΙΕΥΣΕΛΡΑΜΜΑΤΕΥΕ
ΕΜΓΟLΕΙΑΓΑΡΧΕ
ΧΗΔΔΔΓͰͰΙΙΙ
ΙΙΙ ΑΙΛΙΝΑΙΟΣ
ΑΡΛΥΡΙΟΝΕΤΕΡΟΝ
Χ𐅅ΗΗΗ𐅄ΔΔͰͰΙC
ΣΤΑΤΕΡΑΣΚΥΖΙΚΕΝΟΣ
ΚΑΡΧΕΣΙΑΑΡΛΥΡΑ:Γ
𐅅ΔΔΓͰͰͰ ΣΤΑΘΜΟΝΤΟΥΤΟΝ
ΓΟΤΕΡΙΑΤΡΙΑΣΤΑΘΜΟΝΤΟΥΤΟΝ
ΗΗΗΗΔΔΔΔΓ
ΕΝΤΟΙΟΓΙΣΘΟΔΟΜΟΙΧΡΥΣΙΟΝ
ΕΝΚΟΙΤΕΙΧΑLΚΕΙΕΚΤΕΣ
ΤΕΤΑΡΤΕΣΘΕΚΕΣΕΜ
ΧΡΥΣΙΟΣΤΑΘΜΟΝ
[ἐπὶ] ΤΟΥΤ[ωι ἀργυρίο]
[ἐν] Τ[ῶι Ἐλευσινίωι τῶι ἐν Ἄστει]
ΦΙΑLΕ[ἀργυρᾶ]
ΗΥΓΟΔΕ[ρὶς χρυσῆ μελάνδετος](;)
ΓΡΟΣΤΟΙΤΟ[ίχωι] . . . . ΣΟΙ:Γ
ΧΡΥΣΟΙΚΕΡΧ[νοι:Γ]
ΔΑΚΤΥLΙΟΧΡΥ[σῶ δύω]
ΚΙΒΟΤΙΟΝΕLΕ[φάντινον]
[σκε]ΥΕΕΝΤΟΙΕLΕΥΣΙ[νίωι]
ΡΡΥΜΟΙΣΕΣΙΔ[ηρωμένοι]
[ρρυ]ΜΟΙΑΣΙ[δήρωτοι]
[κερά]ΜΟΙΞΕΥΛ[εκαινὰ] :ΔΙΙ
[ἄμπ]ΡΟΝ:Ι:[τετρακ]ΥΚLΟΚΑΙΝΟ:ΙΙ
[ἄχσονεμεγά]L[ω:ΙΙ]
[ἄχσονεσμι]ΚΡΟ[:ΙΙ]
[χσύλα ἐστρο]ΧΟΣΤΕΤΡΑ[κύκλο]
[πτελέινα:ΔΙΙΙ]
[ρρυμὸς δίκρος σεσιδηρ]ΟΜΕΝΟΣ
[ἀσιδήρωτος δίκ]ΡΟΣ:Ι
; [τροχι]L[ε]ΙΑ:Ι
[σερὰ καὶ νὴ πήχ]ΕΟΝ:𐅄ΔΔ
ΣΕΡΑΚΑΙΝΕΓΗΧΕΟΝ:𐅄Δ
ΑΡΤΕΜΑΤΑΡΡΥΜΟΙΣ:ΔΔΔΔΙ
ΒΥΡΣΑΙΣΙΚΕLΙΚΑΙ:ΔΓΙΙΙ
ΗΙΧΣΟΓ ΚΑΙΣΤΑΤΕΡΕΣ:ΓΙΙΙ
ΚΑΤΑΔΕΣΜΑΣΙΔΕΡΑ:ΓΙΙΙ
ΧΑLΙΚ[ε]ΣΣΙΔΕΡΑΙ:ΓΙΙΙ
ΚΟΦΙΝΟ[ι] . . ΙΙΙΑΜΕ:Ι
[Ἐλευσῖνι] . . . .
[φιάλη] . . . . ΔΔΙ
[ΤΤΧΧ] [τ] ΓΙΙ
[ΗΗΗΗ] ΚΟΝ
[ΗΓ] Ν
[σταθ]ΜΟΝ
[τ]ΑΥΤΕΣ
[στα]ΘΜΟΝ
[στ]ΑΘΜΟΝ
[δ]ΑΡΕΙΚΟΙ
. . . .
. . . .
ΚΤΟΣΤΑΘΜΟΝ
[χρυσίο]
[σφραγίδες λίθιναι] Ι
[σφραγίδες λίθιναι]
[ὑποδερὶς χρυσῆ ἑλκ]ΟΣΑ
[κώθωνες χαλκοῖ:ΓΙΙ]

Στήλη α΄. 45-49: Τὰ ἐν ἀγκύλαις ἐκ τοῦ πίνακος Β τοῦ Φιλίου.

𐅅ͰͰͰͰ ΑΡΛΥΡΙΟΝΑΣΕΜ[ον]
ΚΑΙΧΣΕΝΙΚΟΝΗ[ομõ]
ΑΡΛΥΡΙΟΝΕΓΙΣ[ημον]
ΤΗ𐅄ΔΔΔΔΓͰͰΙ
ΑΝΑΘΕΜΑΤΑ
ΓΡΟΣΤΟΙΤΟΙΧΟ[ι ὁρμος]
ΧΡΥΣΟΣ:ΗΑΚΥLΟ[ν:ΔΓΙ]
ΓLΑΣΤΡΑΧΡΥΣΑ[τὸ δημόσιον]
\ΝΕΘΕΚΕΝ
ͻΙΑLΕΑΡΛΥΡΑ:Χ[ρυσόμφαλος]
ΑLΑΜΙΝΟΚLΕΣ[ἀνέθηκε]
[δ]ΑΚΤΥLΙΟΣΧΡΥ[σõς]
[σ]ΤΑΘΜΟΝΤΟΥ[το]
[σφραγιδίω δύω χρυσίωι δεδεμένω]
[ἐπιστος ἀνέθηκε]
. . . .
. . . .
ΣΦΟΝΔΥL[οι]
ΤΕΤΡΑΓΟΔ[ες]
ΗΕΜΙΓL[ινθια]
ΣΚΕΝΑΙ:ΔΔΔ . .
. . ΤΟ . . ΟLΕ . .
. . . . . ΙΝΕ . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . \
. . . . Ο . . . Γ
. . . .
. . . . ΛΟΝΙΑΙ[ος]
. . . . [στ]ΥLΟΒΑΤ[αι:ΙΙΙΙ]
. . . .
. . . .
[κρηπιδιαῖον ἐργασμένον:Ι]
[γωνιαῖον ἕ]ΤΕΡΟΝΕ[ργασμένον:Ι]
[ἐπίκραν]Ο[ν ἐρ]ΛΑΣΜΕΝΟΝ[:Ι]
[κ]ΡΕΓΙΔΙ[α]ΙΟΣ:ΔΓ:[το ὑτων ὀκτόπος:Ι]
ΟΡΘΟΣΤΑΤΑΣ:Δ:[ἑκποδας:ΙΙΙ]
Α[ἰγ]ΙΝΑΙΟΙ
ΤΕΤΡΑΓΟΔΕΣΑΜΦΟΤΕΡΑΙ:[ΓΙΙΙ]
ΗΕΚΓΟΔΕΚΑΙΤΕΤΡΑΓΟΔΕ:[ΙΙ]
ΗΕΚΓΟΔΕΣΚΑΙΔΙΓΟΔΕΣ[:ΙΙΙ]
ΣΤΥLΙΔΕΣ:ΓΙΙ:ΔΙΓΟΔΕ[ἀμφοτέραι:ΙΙ]
ΧΣΥLΑΓΕΥΚΙΝΑ:ΓΙ:ΕLΑΤΙΝ[α:ΔΔΔ]
ΣΧ[ι]ΣΤΟ:Ι:ΗΑΜΑΧΣΙ[αίω:ΙΙ]
ΗΕ[μ]ΙΤΟΜΑ:ΔΔΔ:ΤΡΙΤΟΜΑ[:𐅄ΔΔ]
ΤΕΤΡΑΤΟΜΑ:ΓΙΙΙ·ΑΙΛΙΔΟΣ[χσύλα]
ΗΥΓΟΤΕΙΣΚΕΝΕΙΗΑΜΑΧΣΙΑ[ῖα]
ΤΕΤΡΑΛΟΝΑΘΟΥΡΙΑΚΑ:ΔΔ[ΔΓ]
ΚΕΡΑΜΟΚΑΙΝΟΞΕΥΛΕΗΗΗ[Η]
ΑΓΟΤΟΝ[εω]ΚΑΘΕΙΡΕΜΕΝΑ
ΚΕΡΑΜΟΞ[ε]ΥΛΕΧ𐅅ΗΗ𐅄
ΣΦΟΝΔΥLΟ[ι]:𐅄ΙΙΙΙ[σπεῖραι:ΔΓΙ]
ΧΣΥLΑΕΓΙ[στύλια:ΔΔΙ]
ΕΛΔΥ[οῖ]ΝΚ[εκ]ΟLL[ημένον:Ι]
ΣΦΕ[κί]ΣΚΟΙΑΓΟ[τῆς στοᾶς]
ΚΑΘΕΙΡΕΜΕΝΟΙ[:ΔΓΙΙΙ]
ΘΥΡΟΝΙΞΕΥΛΕ:ΙΙΙ:Η[ικριωτῆρες:Δ]
ΚLΙΜΑΚΕΜΕΛΑLΟ[:ΙΙ]
ΣΜΙΚΡΑ:Ι

Στήλη β΄. 24-52: Ἕνεκεν ἀσαφείας τοῦ χαρτίνου ἐκτύπου, τινὰ τῶν ὑπὸ Φιλίου ἀνεγνωσμένων παρελήφθησαν ἐνταῦθα ὡς ἁπλαῖ συμπληρώσεις.

[τ]ΡΟΧΙLΕΙΑΜΕΛΑLΟ:ΙΙ
[σ]ΜΙΚΡΟ:ΙΙΗΑΜΑΧΣΑΙ:ΙΙΙ
[κ]ΑΝΟΝΕLΙΘΙΝΟ:ΙΙ
[ʽ]ΥΓΕΡΤΕΡΙΑΤΕΤΡΑΚΥΚLΟ:Ι
[ʽ]ΥΓΕΡΤΕΡΙΑΜΟΝΟΚΥΚLΟ:Ι
[τ]ΡΟΧΟΙΤΕΤΡΑΚΥΚLΟ:ΙΙΙΙ
[ʽ]ΥΣΓLΕΧΣ:Ι
[σ]ΤΕLΑΙΧΣΥLΙΝΑΙ:ΔΙΙ
.ΥΡΙΣΔΡΟΜΟΝΕΦΕLΚΕΝ:Ι
[δ]ΙΣΚΟΙ:ΙΙΙΙ:ΣΚΑΦΕΙΟΝ:Ι
[λ]ΕΒΕΤΕΑΓΟΣΤΕLΟΝ:ΙΙ
Δ Γ
(;)[ἀσ]ΚΑΝΤΕΕΣΚΥΤΟΜΕΝΟ:ΙΙ
[τρί]ΒΟLΟΣ:Ι:ΕΦΕΤΕΡΙΑΙ:ΓΙΙ
(;).ΑLΟΤΑ:ΓΙΒΥΡΣΑ:ΙΙ
[θυρῶν ζευγ]ΟΣΚΑΙΝΟΝ:Ι
(;)[σι]ΔΕΡΟΣΤΥΓΟΙ:ΔΔΓ:ΣΤΑΘΜΟΝ:Τ
[μοχλ]ΟΙΣΙΔΕΡΟΙ:ΔΙΙΙ
[στα]ΘΜΟΝ𐅅 [ΣΣΣ]
[μοχ]LΟΙ[:ΙΙΙΙ:σταθμὸν]ΤΤΤ
[χο]ΙΝΙΚΕΣΙΔΕΡΑ:ΙΙΤΕΡΕΤΡΑ:ΙΙ
[χο]ΑΝΑ:ΙΙ:ΣΜΙΝΥΑΙ:ΙΙΙΙ
[σι]ΔΕΡΙΟΗΥΓΑΜΓΡΟ:ΙΙ
[κλε]ΙΘΡΑ:ΙΙΙ:ΣΤΑΘΜΟΝ:Τ
[πρίων λιθοπρίστης]

ΙΙΙ
[τρά]ΓΕΖΑΙΓΙΙΙ

ΑΤΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

Τὸ ἐν τοῖς παρενθέτοις ὧδε πίναξιν Α΄ καὶ Β΄ ἐπιγραφικὸν κείμενον παρέχει ὡς οἷόν τε πιστὴν παράστασιν τεθραυσμένης ἀπογραφικῆς στήλης τὸ πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι εὑρόντος αὐτὴν κ. Δ. Φιλίου ἀτελέστερον ἐνταῦθα δημοσιευθείσης, ἔπειτα δέ, μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἄλλων θραυσμάτων καὶ τὴν συναρμολόγησιν, πληρέστερον ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς [1].

Ἀλλά, μελέτη ἀκριβεστέρα τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἐπιγραφικοῦ κειμένου, ἄνευ μεγαλογραμμάτου ἀπεικονίσεως, ἔσται δυσχερὴς εἰς τὸν μὴ ἔχοντα ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτὸν τὸν λίθον ἢ μὴ εὐμοιροῦντα τελείου χαρτίνου ἐκτυπώματος. Διὰ τοῦτο δ᾽ ἐκρίναμεν ἀπαραίτητον τὴν δημοσίευσιν τῶν προμνημονευθέντων πινάκων, οὓς μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἀκριβείας κατηρτίσαμεν ἐξ ἐκτύπου φιλοφρόνως παραχωρηθέντος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων, μετ᾽ ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὴν μικρογράμματον μεταγραφὴν τοῦ κ. Δ. Φιλίου. Πρὸς μείζονα δ᾽ εὐκολίαν ἐν αὐτοῖς τοῖς πίναξι μικροῖς γράμμασιν ἐν ἀγκύλαις κατεχωρίσαμεν ἁπάσας τὰς γενομένας συμπληρώσεις, εἴτε παρὰ Φιλίου καὶ Kirchhoff παρελάβομεν εἴτε ἡμεῖς παρεισηγάγομεν αὐτάς.

[1] Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς, 1888, σ. 48-54.— Mittheilungen d. D. Arch. Inst. XIX, σ. 191-193 μετὰ δύο παρενθέτων μικρογραμμάτων πινάκων. Τὴν ἐπιγραφήν, πρὸ τῆς συναρμολογήσεως, ἐξέδωκε καὶ ὁ Kirchhoff ἐν C.I.A. IV, 225 c, d, e, f, μετὰ διορθώσεων. Τὸ σπουδαῖον τῆς στήλης κείμενον πολλὴν μὲν ἤδη ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν, ποικίλα δὲ παρέχει τὰ πρὸς μελέτην ἐνδόσιμα. Ἐξ αὐτῆς συμπληρώσας κατὰ τὸν Kirchhoff τοὺς στίχους «*Πλίνθοι* ΗΗΗΗ *ἐνῳκοδ[ομήθησαν]*, *ἢ τὴν ἄκατον καθεῖλκον*», ὁ πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς κ. P. Foucart (ἐν Recherches sur l'origine et la nature des mystères d'Eleusis. Paris, 1895) συνήγαγε (σελ. 36) εἰκασίαν ἀξίαν μνείας, εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ὅτι τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ὀσίριδος ἡ λατρεία συνετέλεσεν εἴς τε τὴν ἵδρυσιν καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι περὶ τὴν Κόρην καὶ τὴν Δήμητρα τελετῶν. Ἐξ ἀφορμῆς ταύτης μνημονευτέαν κρίνομεν ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ Γ. Συγγέλου (Χρονογραφ. σ 299) παραδοθεῖσαν ἡμῖν μαρτυρίαν τοῦ Φιλοχόρου, καθ᾽ ἥν, ἐπὶ Κελεοῦ βασιλέως τῆς Ἐλευσῖνος, ὁ Τριπτόλεμος *μακρῷ πλοίῳ* προσβάλλων ταῖς πόλεσι τὸν σῖτον ἐδίδου· «ὑπονοεῖσθαι δὲ πτερωτὸν ὄφιν εἶναι τὴν ναῦν· ἔχειν δέ τι καὶ τοῦ σχήματος».

Ἔν τισιν,— ἐν ὀλιγίστοις,— ἡ ἡμετέρα ἀνάγνωσις διαφέρει τῆς τῶν πρώτων ἐκδοτῶν. Ἀλλ᾽ ἐλθόντες μετ᾽ αὐτοὺς καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς ἐκείνων ἐργασίας κατ᾽ ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὸ ἔκτυπον, εὔκολον ἦτο κάλλιον νὰ διακρίνωμέν τινα τῶν ἐν τῷ ἐφθαρμένῳ μέρει τῆς ἐπιγραφῆς ἀσαφῶν χαραγμάτων.

Οὕτως, ἐν στίχῳ 9ῳ τῆς β΄ στήλης τῆς Β΄ πλευρᾶς διεκρίναμεν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Φιλίου χαρακτηριζόμενον ὡς δασὺ πνεῦμα Η, τὸ πρὸ τῶν γραμμάτων ΑΚΥLΟΝ, ἔχει προτεταγμένας δύο καθέτους στιγμάς : δεικνυούσας ἢ καὶ ἀριθμητικὸν σημεῖον πρὸ τοῦ ΑΚΥLΟΝ ἢ ὁπωσδήποτε διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ ὅρμου ἕτερον κόσμημα ἢ σκεῦος, περὶ οὗ δύναταί τις ἴσως ἀμυδράν τινα ἰδέαν νὰ συναγάγῃ ἐξ ὅσων ὁ Ἡσύχιος ἐν λέξεσιν *ἀκυλλὸν* καὶ *ἄκυλος* λέγει. Πρβ. *Ἐφ Ἀρχ*. 1888, σ. 42, στίχ. 12.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δὶς μὲν ἀπαντᾷ ΣΕΡΑ = *σειρὰ* (Β΄, α΄, 38, 39)· ἅπαξ δὲ ΣΠΕΡΑΣ = *σπείρας* (Α΄, γ΄, 36). Ἀλλ᾽ ἐν Α΄, β΄, 44 ἔχομεν ΣΠΕΙΡΑΣ. Ἐν Β΄, γ΄, 11 ἀναγινώσκομεν ΕΦΕLΚΕΝ = *ἐφέλκειν*, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν Α΄, β΄, 57: ἐφέ]LΚΕΝ. Τοῦ στίχου 11 (Β΄, γ΄) ἅπαντα, πλὴν ἑνός, τὰ γράμματα εἶναι σαφέστατα· ἑνὸς (τοῦ πρώτου σωζομένου, δευτέρου δὲ ἐν τῷ στίχῳ) τὸ σωζόμενον ἥμισυ φαίνεται μᾶλλον *υ ψιλόν*, ὡς καὶ ὁ Φίλιος ἐσημείωσε· τὸ δὲ πρῶτον γράμμα ἀπώλετο, ἐκεῖ θραυσθέντος τοῦ λίθου. Καίτοι δέ, κατὰ ταῦτα, ἑνὸς μόνου γράμματος, τοῦ πρώτου, ἡ θέσις εἶναι κενή, ἀδύνατος εἰς ἡμᾶς ὑπῆρξεν ἡ συμπλήρωσις κατὰ τρόπον προσδιδόντα σαφῆ εἰς τὸν στίχον ἔννοιαν. Καὶ ἡ ἐν τῷ στίχῳ δευτέρα λέξις ΔΡΟΜΟΝ καὶ τὸ μικρὸν ἀνωτέρω (στίχ. 9) *ὕσπληξ* καὶ τὸ ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ στίχῳ *δίσκοι* ἄγουσι τὸν νοῦν εἰς *σκεῦος ἀγωνιστικόν*. Ἀλλά, τί σημαίνει π. χ. [θυ]ρὶς ἢ [σε]ρὶς ἢ [συ]ρὶς *δρόμον ἐφέλκειν*; ἢ τί σαφέστερον καταλαμβάνει ὁ ἀναγινώσκων πληθυντικῶς *δρόμων*; Ἐν ἀπορίᾳ, ἠρευνήσαμεν μήπως ΔΡΟΜΟΝ σημαίνει ἄλλο τι. Ἀλλά,

πλὴν τῆς λέξεως *δρόμων* (δρομεὺς ἢ πλοῖον ταχύπλουν) ἧς τὰ γράμματα ΔΡΟΜΟΝ δυνατὸν νὰ ἀποτελῶσιν ἑνικὴν ἢ δυϊκὴν αἰτιατικὴν ἐκθλίψει τοῦ τελικοῦ Α ἢ Ε, οὐδὲν ἄλλο εὕρομεν. Καὶ καλῶς μὲν ἔχει πρὸς *δρόμωνα*, τὸ πλοῖον, ἡ λέξις *ἐφέλκειν*, καλῶς δὲ κεῖται μνεία ναυτικοῦ σκεύους ἐν στήλῃ ἐν ᾗ δὶς μὲν γίνεται λόγος περὶ *ἀκάτου* (Α΄, γ΄, 27 καὶ 38) καὶ περὶ *κωπῶν* δὲ καὶ *κοντοῦ* καὶ *σχοινίου* (Α΄, γ΄, 13)· ἀλλά, καὶ ἂν ἡ ἐπὶ πλοίου προσηγορία *δρόμων* κριθῇ ὅτι ὑπῆρχε κατὰ τὸν πέμπτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα[1], ἀσυνήθης ὅλως καὶ ἀπίθανος φαίνεται ἐν ἐπιγραφῇ ἀττικῇ τῶν χρόνων τούτων ἡ πρὸ τοῦ Ε τοῦ *ἐφέλκειν* ἔκθλιψις τοῦ τελικοῦ Α ἢ Ε τῆς αἰτιατικῆς[2].

Ἐν στίχῳ 46ῳ (Α΄, γ΄), ἂν τὸ ἑνδέκατον γράμμα εἶναι Ο, ὡς καὶ ὁ Φίλιος μετέγραψε, καὶ ἡμεῖς δὲ μετά τινος δισταγμοῦ, τὸ μεταξὺ τοῦ ἐννάτου στοιχείου, Ν, καὶ τοῦ ἑνδεκάτου, Ο, φαινόμενον ἴχνος καθέτου χαράγματος ἴσως εἶναι Η, ὅτε καὶ ἐνδείκνυται ἡ κατὰ τὸν 39ον στίχον τῆς αὐτῆς στήλης συμπλήρωσις· ΣΑΝΙ[δια ἐ]Ν[̓]ο[ῖς τὸς μύστας ..

Τὰ ἐν Α΄, γ΄, 9: ΣΙΔΕΡΟΠΑLΙΝΗΑΙΡΕΤΟ ἀναγνωστέα· *σιδήρου παλιναιρέτου*, οὐχὶ *πάλιν αἱρετοῦ*, ὡς ἀνέγνω ὁ Φίλιος. «*Παλιναίρετον*· ἐπεσκευασμένον καὶ οἷον ἐκ παλαιοῦ κεκαινοποιημένον· παλισύρραπτον», καθ' Ἡσύχιον.

Ἐν Α΄, γ΄, 29 ἐχαράχθη ΤΟLLΙΘΟΣ ἀντὶ ΤΟΣLΙΘΟΣ, τροπῇ τοῦ τελικοῦ ς εἰς *λ*.

Ἐν στίχῳ 44 τῆς α΄ στήλης τῆς Β΄ πλευρᾶς ἡ δευτέρα λέξις εἶναι *ἄμη*, τεκτονικὸν ἐργαλεῖον.

Τοὺς στίχους 51-56 (Α΄, γ΄) ὁ Kirchhoff συνεπλήρωσεν ὧδε·

Ταμίαι[ς τοῖς τῶν ἄλλων θεῶν τοῖς]
ἐπὶ Εὐκ[τ]ήμονος ἄρχοντος, οἷς]
Δωρόθεο[ς . . . . . ἐγραμμάτευε]
κατὰ ψή[φισμα τοῦ δήμου παρέδομεν]
ὑποθέ[μενοι τὰ χρήματα τὰ ἐν τῷ]
ὀπισθοδόμῳ . . . .

Ἀλλ' ὁ Φίλιος, καίπερ ὁμολογῶν ὅτι δὲν εἶναι αὐτῷ εὐνόητα τὰ ἀναγινωσκόμενα, ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι ἡ προηγουμένη συμπλήρωσις ἀστοχεῖ, διότι ἐν μὲν τῇ πλευρᾷ Α΄, ἐν ᾗ οἱ στίχοι οὗτοι κεῖνται, ὁ λόγος γίνεται περὶ *παραλήψεως*, οὐχὶ περὶ *παραδόσεως*, ἐν δὲ τῇ πλευρᾷ Β΄, τῇ τῆς παραδόσεως, «οὐδὲ γίνεται κἂν λόγος περὶ ταμιῶν».

Ἡ πλευρὰ Α΄ εἶναι ἀληθῶς *ἔκθεσις παραλαβῆς*, ἵνα νεωτερικώτερον εἴπωμεν, ἡ δὲ πλευρὰ Β΄ *ἔκθεσις παραδόσεως* ὑπὸ τῶν ἐν Α΄ παραλαβόντων πρὸς τοὺς νέους ἐπιστάτας. Α΄: *τάδε παρελάβομεν παρὰ τῶν προτέρων ἐπιστατῶν*. Β΄: *τάδε παρέδομεν ἐπιστάταις τοῖς νέοις*. Τούτων οὕτως ἐχόντων, παρατηροῦμεν ὅτι ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκθέσεως παραδόσεως (Β΄), εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπικεφαλίδα «*ἐν πόλει ἀπαρχὴ*» καὶ πρὸ τῆς ἑτέρας ἐπικεφαλίδος «*ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ τῷ ἐν ἄστει*», παρεντίθεται ἀναγραφὴ ἐλλείπουσα ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ μέρει τῆς ἐκθέσεως παραλαβῆς (Α΄). Ἔχομεν ἄρα πράγματα παραδιδόμενα εἰς τοὺς νέους ἐπιστάτας, ἅπερ οἱ παραδιδόντες δὲν φαίνεται ὅτι παρέλαβον παρὰ τῶν προτέρων.

Τοιοῦτόν τι φαίνεται παράδοξον, εἶναι δὲ ὅλως ἀπαράδεκτον.

Διὸ καὶ ἠρευνήσαμεν περαιτέρω καὶ παρετηρήσαμεν ὅτι ἐν Α΄, γ΄, κατὰ τὸ τέλος, ὑπάρχει ἀναγραφὴ σαφῶς, παρ' ὅλην τοῦ κειμένου τὴν φθοράν, δεικνύουσα πρόσθετον παραλαβήν. Ἀντιπαραβολὴ δ' ἔδειξεν ὅτι τῆς ἀναγραφῆς ταύτης τὰ γράμματα ἐν πολλοῖς ταὐτίζονται πρὸς τὰ τῆς ἐν Β΄, α΄ παρενθέτου·

Β΄, α΄, 13 - 17	Α΄, γ΄, 56 - 61
ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ χρυσίον	ὀπισθοδ. . . . .
ἐν κοίτῃ χαλκῇ ἐκ τῆς	ἐκ τῆς τε . . . .
τετάρτης θήκης ΣΕΜ	ἵνα ΣΕΜ . . . . . .
χρυσίου σταθμὸν . . .	χρυσίου σταθ . . . . . .
. . . . τούτ	ἐπὶ τούτ . . . .
	ἀργυρίου . . . .

Τοῦ δὲ πλάτους τῆς στήλης ἀποδειχθέντος κανονικῶς χωρητικοῦ τῶν πρὸς συμπλήρωσιν προσ-

[1] Ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ κατὰ τοὺς κατωτάτους ῥωμαϊκοὺς καὶ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἑλληνιστί τε καὶ λατινιστί, ἐν Ἰουστινιανείῳ κώδικι, παρὰ Κασσιοδώρῳ (dromonarius), παρὰ Προκοπίῳ, Ἰωάννῃ Λυδῷ, Μαυρικίῳ, Σιμοκάττῃ, Μαλαλᾷ, Λέοντι τῷ φιλοσόφῳ, Πορφυρίῳ (δρομώνιον). Ἴδε Greek lexicon of the Roman and Byzantine periods, by E. A. Sophocles, καὶ τὰ λατινικὰ λεξικά. Πρβ. καὶ Daremberg et Saglio, Dict. des Ant. Gr. et Rom. ἐν λ. dromo.— Κατὰ Πολυδεύκην (Α΄, 83) ὁ Ἀριστοφάνης εἶπε *δρομάδες ὁλκάδες*.

[2] Κράσεως ἀήθους παράδειγμα «τἄγαλμα» βλέπομεν ἐν C. I. A. IV (Suppl. II) 356.

τιθεμένων γραμμάτων, παρελάβομεν αὐτὰ ἐκ τῆς στήλης α΄ τῆς πλευρᾶς Β΄ καὶ κατηρτίσαμεν ὅλην τὴν ἐν Α΄, γ΄, μεταξὺ τῶν στίχων 51 καὶ 61 περίοδον ἀρτίαν τὴν ἔννοιαν, καίτοι δὲν ηὐτυχήσαμεν νὰ ἐπανατυπώσωμεν ἐν πᾶσι κατὰ γράμμα τὸ ἀρχαῖον κείμενον.

Ταμίαι [τῶν θεῶν]
ἐπὶ Εὐκ[τήμονος ἄρχοντος . . . . . οἷς]
Δωρόθεο[ς . . . . ἐγραμμάτευε]
κατὰ ψη[φισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου]
ὑποθέμ[ενοι παρέδοσαν (;) ἐν τῷ]
ὀπισθοδ[όμῳ χρυσίον ἐν κοιτῃ χαλκῇ]
ἐκ τῆς τε[τάρτης θήκης . . . . . .
ἵνα σημ[ανθῇ - ᾗ - ἵνα σημεῖα . . . . . .
χρυσίου σταθμὸν . . . .
ἐπὶ τούτῳ
TXX
ἀργυρίου . . . . .

Τουτέστιν· οἱ ἐπὶ Εὐκτήμονος ἄρχοντος (Ὀλυμ. 92, 4, 93, 1,-408/7 π. Χ.) ταμίαι τῶν θεῶν, κατὰ ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου,—ἢ τοῦ ἑτέρου τούτων,—παρέδοσαν διὰ καταθέσεως ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ εἰς τοὺς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος ἐπιστάτας τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι ἱεροῦ χρυσίον ἐν κοίτῃ χαλκῇ ἐκ τῆς τετάρτης θήκης ἵνα σφραγισθῇ,—ἢ ἐφ᾽ ἧς ἐπετέθησαν ἢ ὑπάρχουσιν ἐπιτεθειμέναι σφραγῖδες. Χρυσίου βάρος τόσον καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀργυρίου τόσον.

Ταῦτα βεβαιοῖ ἡ ἐν πλευρᾷ Α΄ ἔκθεσις ὅτι παρέλαβον οἱ ἐπιστάται παρὰ τῶν ταμιῶν.

Αὐτὰ δὲ ταῦτα, τὸ χρυσίον ἐν τῇ χαλκῇ κοίτῃ, ἐκ τῆς τετάρτης θήκης, ἐσφραγισμένον, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸ ἀργύριον, ἡ ἐν πλευρᾷ Β΄ ἔκθεσις βεβαιοῖ (α΄ 13-17) ὅτι παρέδοσαν εἰς τοὺς νέους ἐπιστάτας ἀποτεθειμένα ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ[1].

Παραδόσεις τοιαῦται ὁποία ἡ κατὰ τὴν πλευρὰν Α΄ γενομένη πρὸς τοὺς ἐπιστάτας τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι ἱεροῦ ὑπὸ τῶν ταμιῶν τῶν ἱερῶν χρημάτων βλέπομεν ὅτι ἦσαν συνήθεις ἐν Ἀθήναις. Οἱ ταμίαι τῶν τῆς θεοῦ (τῆς Ἀθηνᾶς) ἐν τῇ Ἀκροπόλει παρελάμβανον «τό τε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰς νίκας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς»[2]. Γινώσκομεν δὲ πολλαχόθεν ὅτι

[1] C. I. A. I, 32: «καὶ ἐν στήλῃ ἀναγραψάντων . . . χωρὶς τό τε ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον».

[2] Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτεία, κεφ. 47. Ἴδε καὶ τὰς ἐν C. I. A.

ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ ἐφυλάσσετο ὁ ἱερὸς οὗτος θησαυρός, ὃν ἐκεῖ παραλαμβάνοντες ἐκεῖ παρέδιδον εἰς τοὺς μετ᾽ αὐτοὺς ταμίας. Ἀλλά, μεταξὺ τῶν περιερχομένων εἰς χεῖρας τῶν ταμιῶν χρημάτων, πραγμάτων ἢ σκευῶν ὑπῆρχον καὶ τὰ κατὰ τοὺς νόμους παραδοτέα οὐχὶ πάλιν εἰς τοὺς ταμίας τοὺς νέους, ἀλλ᾽ εἰς ἄλλην ἀρχήν. Οὕτω, τὸ ἔλαιον τὸ ἐκ τῶν ἱερῶν μοριῶν παρελάμβανον μὲν οἱ ταμίαι παρὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ συλλέξαντος, ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκροπόλει, ἐτήρουν δ᾽ ἐκεῖ μέχρι τῶν Παναθηναίων, ὅτε ἀπεμετρουν αὐτὸ τοῖς ἀθλοθέταις, «οἱ δὲ ἀθλοθέται τοῖς νικῶσι τῶν ἀγωνιστῶν»[1]. Ἐνταῦθα ἐγίνετο παράδοσις παρὰ τῶν ταμιῶν εἰς τοὺς ἀθλοθέτας ἀναγραφομένη που ἀναμφιβόλως. Οὕτω πάλιν, πολλαὶ προευκλείδειοι ἐπιγραφαὶ δεικνύουσιν ἡμῖν ἐπιστάτας ἔργων ἱερῶν παραλαμβάνοντας χρήματα πρὸς ἀνάλωσιν παρὰ τῶν ταμιῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει· *λῆμμα παρὰ ταμιῶν ἐκ πόλεως*· — *χρυσοῦ στατῆρες Κυζικηνοὶ παρὰ ταμιῶν οἳ τὰ τῆς θεοῦ ἐταμίευον* — *λήμματα παρὰ ταμιῶν τῶν ἄλλων θεῶν*[2].

Ἔχομεν δ᾽ ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ εἰδικωτέραν μαρτυρίαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ παρὰ τῶν ταμιῶν τῆς τε Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ταμιεύσεως καὶ φυλάξεως, ἐξ ἧς γίνονται καταληπτότερα τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ στήλῃ περὶ τῆς ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ θέσεως τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου ἀναγραφόμενα. «Οὗτοι δὲ -(οἱ ταμίαι τῶν ἄλλων

I καὶ II ἐπιγραφάς. — Ἀκριβῶς τέσσαρα ἔτη πρὸ τοῦ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, μεταρρυθμισθέντων τῶν τῆς πολιτείας γνώμῃ Πυθοδώρου τοῦ Πολυζήλου εἰς ὀλιγαρχίαν (ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος, 412/411 π. Χ.) ἐτάχθησαν ταμίαι «τῶν ἱερῶν χρημάτων τῇ θεῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς δέκα». *Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.* κεφ. 30. — Ἐν τῇ ὑπ᾽ ἀριθ. 834 b. (C. I. A. II) ἐπιγραφῇ τῇ ἀναγομένῃ εἰς τὸ 4ον ἔτος τῆς 112ης Ὀλυμπιάδος (329/8 π. Χ.) ἔχομεν ταμίας *τοῖν θεοῖν* «*λόγος ἐπιστατῶν Ἐλευσινόθεν καὶ ταμιῶν τοῖν θεοῖν*» καὶ οὕτω καθεξῆς.

[1] Ἀριστοτ. Ἀθ. Πολ. κεφ. 60.

[2] C. I. A. I, ἀρ. 284-324. Ἀλλά, καὶ παρ᾽ ἄλλων ἀρχῶν παρελάμβανον οἱ ἐπιστάται, ἐν παραδείγματι παρὰ τῶν *κωλακρετῶν*, ὡς δεικνύει ἡ πρώτη τῶν ἄνω μνημονευομένων ἐπιγραφῶν, παρὰ τῶν *ἑλληνοταμιῶν* κλπ. — *Αὐτόθι*, ἀρ. 32. Ἐν τῷ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον κατακεχωρισμένῳ ψηφίσματι λέγεται· «παρὰ δὲ τῶν νῦν ταμιῶν καὶ τῶν ἐπιστατῶν καὶ τῶν ἱεροποιῶν τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς οἳ *νῦν διαχειρίζουσιν, ἀπαριθμησάσθων καὶ ἐπιστησάσθων τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς ἐν πόλει* κλπ. — Ἐν δὲ τῇ μετευκλειδείῳ ἐλευσινιακῇ ἐπιγραφῇ τῇ ὑπ᾽ ἀρ. 682 c. (C.I.A. II, add. et corrig.) ῥητῶς λέγεται· «*οἱ δὲ ταμίαι (παρέδοσαν) τοῖς ἐπιστάταις καὶ συνάρχουσιν, οἱ δ᾽ ἐπιστάται τοῖς ἐπιστάταις*» δηλονότι αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφήν.

θεῶν) ταμιευόντων ἐν πόλει ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ τὰ τῶν θεῶν χρήματα *ὅσα δυνατὸν καὶ ὅσιον* καὶ *συναγοιγόντων καὶ συγκλειόντων τὰς θύρας τοῦ ὀπισθοδόμου* καὶ *συσσημαινόσθων* τοῖς τῶν τῆς Ἀθηναίας ταμίαις». — «Ἐπειδὰν δὲ ἐκ τῶν διακοσίων ταλάντων, ἃ ἐς ἀπόδοσιν ἐψήφισται ὁ δῆμος τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ἀποδοθῇ τὰ ὀφειλόμενα, ταμιευέσθω *τὰ μὲν τῆς Ἀθηναίας χρήματα ἐν τῷ ἐπὶ δεξιὰ τοῦ ὀπισθοδόμου, τὰ δὲ τῶν ἄλλων θεῶν ἐν τῷ ἐπ᾽ ἀριστερά*» [1]. Τὰ κατατιθέμενα ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ χρήματα ἐσφραγίζοντο ἐν κοίταις (κιβωτίοις, ἀργυριοθήκαις, γραμματείοις, φασκώλοις κτλ.) καὶ ἐτίθεντο δεξιᾷ μὲν τὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ἀριστερᾷ δὲ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν, ἐν ἰδίᾳ ἕκαστα θήκῃ (θυρίδι - case) τῆς εἰς πολλὰ διαχωρίσματα διῃρημένης πλευρᾶς. Οὕτω δὲ διακεκριμένα ἀπὸ τῶν ἄλλων παρεδίδοντο εἰς ἃς ἀνῆκον ἀρχὰς μετὰ σαφοῦς μνείας τῶν τε κιβωτίων ἐν οἷς ἦσαν ἐγκεκλεισμένα καὶ ἐσφραγισμένα καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς θήκης ἐν ᾗ ταῦτα ἦσαν ἀποτεθειμένα· *ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ — ἐν κοίτῃ χαλκῇ — ἐκ τῆς τετάρτης θήκης* [2].

Καὶ ἑτέραν δὲ συμπλήρωσιν ἐτολμήσαμεν ν᾽ ἀναγράψωμεν ἐν τοῖς ἄνω καταχωρισθεῖσι πίναξιν, εἰς αὐτὸν τὸν πρῶτον στίχον τῆς πλευρᾶς Β΄.

Τάδε παρέδομεν ἐπιστάταις τοῖς νέοις Εὐβίῳ Αἰθαλίδῃ ΧΑΙ[ρεστράτῳ Πειραιεῖ καὶ] ξυνάρχουσι.

Τὰ προστεθέντα γράμματα ἀκριβῶς πληροῦσι τὸν κενὸν χῶρον τῆς στοιχηδὸν κεχαραγμένης ἐπιγραφῆς. Παρέχουσι δ᾽ ἡμῖν πλῆρες τὸ ὄνομα καὶ τὸν δῆμον τοῦ ἑτέρου τῶν δύο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ κατονομαζομένων νέων ἐπιστατῶν, τὸ τοῦ ἐκ Πειραιῶς Χαιρεστράτου, αὐτὸ δηλονότι τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τῇ πλευρᾷ Α΄ παραλαμβάνοντος ἐπιστάτου, τοῦ ἐπὶ Εὐκτήμονος ἄρχοντος. Κατὰ ταῦτα, προστίθεται εἰς τὰ γνωστὰ ἤδη νέον παράδειγμα ἐπιστάτου τὸ δεύτερον εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου ἐκλεχθέντος [1].

Φέρει δ᾽ ἐφ᾽ ἑαυτῆς ἡ ἐνταῦθα ἐξεταζομένη στήλη σημεῖα ἐπιτρέποντα ν᾽ ἀναγνωρίσωμεν ἐπιγραφικὸν κείμενον μνημονευόμενον ὑπὸ ἀρχαίου συγγραφέως, τὰς λέξεις *πρίων λιθοπρίστης* (Α΄, γ΄, 7. Β΄, γ΄, 27) καὶ *καρκίνος* (Α΄, γ΄, 8). «Ἐν δὲ ταῖς *ἀττικαῖς στήλαις*, λέγει ὁ Πολυδεύκης (Ι΄ 148), ἀναγέγραπται *πρίων λιθοπρίστης* καὶ *καρκίνος λίθους ἕχων* [2]. Εἴποις δ᾽ ἂν καὶ μηχανὴν λιθαγωγόν».

Πρίων λιθοπρίστης καὶ *καρκίνος* ἦσαν τεχνικοὶ ὅροι οὕτως, ὡς φαίνεται, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἰδικοί, ὥστε προεκάλεσαν ἰδιάζουσαν τὴν προσοχὴν τοῦ παλαιοῦ λεξικογράφου, φροντίσαντος νὰ δείξῃ καὶ τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ἠρύσθη αὐτούς.

Ἀλλά, τίνες ἦσαν αἱ ἀττικαὶ αὗται στῆλαι;

Ὅτε ὁ Πολυδεύκης ἐν τῇ ἀνωτέρω παρατεθείσῃ περιόδῳ ἐμνημόνευσεν αὐτῶν γενικώτερον, ἐνεθυμεῖτο βεβαίως ὅτι πρὸ μικροῦ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ, τῷ *σκευογραφικῷ*, εἶχε γεγραμμένα ταῦτα· «ἐν δὲ ταῖς *ἀττικαῖς στήλαις, αἳ κεῖνται ἐν Ἐλευσῖνι*, τὰ τῶν ἀσεβησάντων περὶ τὼ θεὼ δημοσίᾳ πραθέντα ἀναγέγραπται· *ἐν αἷς ἄλλα τε πολλὰ σκεύη ἐστὶν ὠνομασμένα καὶ μολυβδοκρατευταί*» [3]. Ἔκρινεν ἄρα, καὶ εἰκότως, περιττὴν νέαν τῶν ἀττικῶν στηλῶν περιγραφήν.

Τούτου δ᾽ οὕτως ἔχοντος, τρία τινὰ συνάγομεν· ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους δὶς μνημονευόμεναι ἀττικαὶ στῆλαι ἔκειντο ἐν Ἐλευσῖνι· — ὅτι ὠνόμαζον πολλὰ σκεύη· — εἰδικώτερον δὲ ὅτι περιεῖχον τὰς προσηγορίας *πρίων λιθοπρίστης*, *καρκίνος* καὶ *μολυβδοκρατευταί*. Ἀλλά, καὶ τὰ ἡμέτερα ἀποσπάσματα ἀνήκουσιν εἰς στήλην κειμένην ἐν

[1] C. I. A. I, ἀρ. 32.

[2] Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐν C. I. A. ταμιακῶν καὶ ἄλλων παραπλησίων ἐπιγραφῶν, ἴδε ἰδίως ἐν II, II, 652 καὶ 660: «τάδε ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ *ἐκ τῆς κιβωτοῦ τῆς Βραυρωνόθεν*» — ἐν II, II, 676, 703, 720, 721: «γραμματεῖα παρὰ τῆς Βουλῆς τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου *σεσημασμένα*» «γραμματεῖα δύο χαλκᾶ τὸ μὲν *σεσημασμένον* τὸ δὲ *ἀνεῳγμένον*· κιβωτοὶ δύο οὐχ ὑγιεῖς, ἡ μὲν *σεσημασμένη* ἡ δὲ *ἀσήμαντος*· ἐν τῇ ἀσημάντῳ ἔνεστιν Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας . . . ασει . οπα παντοδαπά». Ἡ λέξις *γραμματεῖον* ἐνταῦθα σημαίνει *κιβώτιον, ἀργυριοθήκην*. Ἴδε *Ἁρποκρ.* ἀργυριοθήκη. — *Πολυδ.* Δ΄ 19. — *Ἡσυχ.* ἐν λ. ἀργυροθήκη. — *Σουΐδ.* ἐν λ. ἀργυρὶς θήκη.

[1] Ἴδε ὅσα περὶ τοιαύτης παρατάσεως τῆς ἀρχῆς ὁ Kirchhoff λέγει ἐν C. I. A. I, 300 - 311, ἐν σελ. 160. Πρβλ. Daremberg et Saglio, Dictionnaire des Antiquités Gr. et Rom. ἐν λέξει Epistatès (ἐπιστάται). — Ὁ Αἰθαλίδης Εὔβιος φέρεται καὶ ἐν τῇ ὑπ᾽ ἀρ. 652 ἐπιγραφῇ (C. I. A. II, II) ὡς ταμίας κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς 95ης Ὀλυμπιάδος (398/7 π. Χ.).

[2] Διόρθου «*λίθους ἕλκων*» ἤτοι μηχανὴ *λιθουλκός*, ἡ louve τῶν Γάλλων. Τὸ *λίθους ἕλκων* φαίνεται μᾶλλον τεθειμένον ὑπὸ τοῦ γραμματικοῦ εἰς προσδιορισμὸν ἀκριβῆ εἰδικῆς τινος ἐννοίας τῆς λέξεως *καρκίνος*, ὡς καὶ ἡ ἐπακόλουθος ἐπεξήγησις, «εἴποις δ᾽ ἂν καὶ μηχανὴν λιθαγωγόν».

[3] Πολυδ. Ι΄ 97. Ἴσως μᾶλλον *μολύβδου κρατευταί*, κατὰ τὴν κριτικὴν διάγνωσιν τοῦ Kirchhoff (C. I. A. I, 319, σ. 161). Τοῦ προσθέτου τούτου γνωρίσματος ἴχνη δὲν ἀνεύρομεν ἐπὶ τῶν δεκτικῶν ἀναγνώσεως γραμμάτων τῶν σωζομένων τμημάτων τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἐλευσῖνι· — καὶ ἐν τούτοις πολλὰ σκεύη ὑπάρχουσιν ὠνομασμένα· — καὶ ἐπὶ τούτων ἀναγινώσκονται αἱ προσηγορίαι *πρίων λιθοπρίστης* καὶ *καρκίνος*.

Τὰ τεκμήρια εἶναι καὶ σπουδαῖα καὶ ὡρισμένα καὶ σύμφωνα, ὡς λέγουσιν οἱ δικανικοί, ἀπίθανον δὲ ὅλως ὅτι ἐξ ἁπλῆς τύχης συνεκύρησαν.

Διὰ τοῦτο δέ, καίτοι τὰ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενα μέλη τῆς ἐξ Ἐλευσῖνος στήλης οὐδεμίαν παρέχουσιν ἄμεσον νύξιν ὅτι τὰ ἐν αὐτῇ ἀναγεγραμμένα ἦσαν *τὰ τῶν ἀσεβησάντων περὶ τὼ θεὼ δημοσίᾳ πραθέντα*, ὡς εἶχε τὴν πρόνοιαν ὁ Πολυδεύκης νὰ ἐξηγήσῃ, φρονοῦμεν ὅτι ἡ σκαπάνη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἤγαγεν εἰς φῶς λείψανα τῶν ἐν τῷ *Ὀνομαστικῷ* μνημονευομένων ἀττικῶν στηλῶν, τῶν ἐν Ἐλευσῖνι κειμένων[1].

Καὶ πρῶτον παρατηροῦμεν ὅτι τοῦ Πολυδεύκους τὸ κείμενον οὐδαμοῦ λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν στηλῶν *ῥητὴ μνεία* ἐγίνετο ὅτι τὰ ἐν ταύταις ἀναγεγραμμένα ἦσαν τὰ τῶν περὶ τὼ θεὼ ἀσεβησάντων, ἀλλ' ἁπλῶς ἐξηγεῖ ὅτι ἐν ταῖς ἀττικαῖς στήλαις ἦσαν ἀναγεγραμμένα τὰ λόγῳ ἀσεβείας δημιόπρατα[2].

[1] Τοιαύτης στήλης λείψανον φαίνεται καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 225 a ἐν C. I. A. IV, ι, σ. 71 ἐπιγραφή, ἥτις ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται τμῆμα αὐτῆς τῆς ἐνταῦθα ἐξεταζομένης στήλης. ἀλλά, μετ' ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὰ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πλευραῖς Α' καὶ Β' ἀντίστοιχα, ἀποδεικνύεται οὖσα τμῆμα ἄλλης ἐπιστατικῆς τῶν αὐτῶν προευκλειδείων χρόνων ἀναγραφῆς. Ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου θραύσματος ὁδηγούμενοι δυνάμεθα μετὰ λόγου νὰ συμπληρώσωμέν τινα τῶν ἀπὸ τοῦ 50 στίχου τῆς α' στήλης τῆς πλευρᾶς Α' καὶ ἄνω κενῶν, κυρουμένης καὶ τῆς συμπληρώσεως τῶν στίχων 50-51, ἣν μετὰ δισταγμοῦ παρεισηγάγομεν ἐν τῷ πίνακι πρὸ τῆς ἐν C. I. A. ἀνευρέσεως τῆς ὑπ' ἀρ. 225a ἐπιγραφῆς.

Α', α' 46 - 49

[. . ΙΙ χρυσ . . . .]
[οἰνοχόη . . . .]
[οἰνοχόη . . . .]
Χ[ρυσίου σταθμόν]

[2] Ἐκ τούτου δὲν θέλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐν ταῖς στήλαις οὐδαμοῦ τοιαύτη ῥητὴ μνεία ὑπῆρχε· θέλομεν μάλιστα δείξει κατωτέρω ὅτι ἐνίοτε πρὸς διάκρισιν τοῦ παραλαμβανομένου ἢ παραδιδομένου πράγματος παρετίθετο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου παρ' ᾧ ἐδημεύθη. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (Ἀθην. Πολιτ. κεφ. 47) οἱ πωληταὶ ἀνέγραφον εἰς *λελευκωμένα γραμματεῖα* καὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας κλπ. τὰ δημοπρατούμενα Καὶ οἱ σωζόμενοι δὲ πίνακες πωλητῶν ἀκριβολογοῦσι περὶ ταῦτα (C. I. A. II, ιι, ἀριθ. 777 - 783). Πλὴν ἐνταῦθα ἔχομεν στήλην οὐχὶ πωλητῶν, ἀλλ' ἐπιστατῶν παραλαβόντων παρὰ τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς τὰ ἤδη δεδημευμένα, ἁπλῶς δ' ἀναγραφόντων αὐτὰ ἐν παραλαβῇ ἢ παραδόσει Ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῆς λογοδοσίας τῶν ἐν Δήλῳ Ἀθηναίων Ἀμφικτυόνων (C. I. A. II, ἀρ. 814) ἀναγινώσκομεν «οἵδε ὦφλον Δηλίων ἀσεβείας . . . τίμημα τὸ ἐπιγεγραμμένον καὶ ἀειφυγία . . . Ἐπιγένης Πολυχράτους Μ κτλ.»

Ἀλλ' ἴσως τις ἀντιλέξει· ἡ κολοβὴ ἐπιγραφὴ ἀναγράφει πράγματα προφανῶς μὴ δημιόπρατα, *ἀπαρχήν*, *ἀναθήματα*, *ἀνασκευὴν λίθων*, *κεφάλαιον ἀναλώματος* καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰς τὴν ἀντίρρησιν ἀπαντῶμεν· μήπως εἶπέ που ὁ Πολυδεύκης ὅτι *μόνα* τὰ λόγῳ ἀσεβείας δημιόπρατα εἶχον ἀναγεγραμμένα αἱ ἐν Ἐλευσῖνι ἀττικαὶ στῆλαι; Τοὐναντίον, ἐξηγῶν ὅτι ὁμιλεῖ περὶ στηλῶν ἐν αἷς τὰ λόγῳ ἀσεβείας πραθέντα ἦσαν ἀναγεγραμμένα, λέγει ὅτι ἐν ταύταις καὶ πολλὰ ἄλλα σκεύη ἦσαν ὠνομασμένα καὶ μολυβδοκρατευταί. Τὰ πλεῖστα τῶν σκευῶν τούτων βεβαίως δὲν ἦσαν ἐκ τῶν δημευθέντων, ἀλλά τινα μόνον, ὅσα δὲν ἔτυχον ἀγοραστῶν ἐν τῇ δημοπρασίᾳ ἢ ἄλλως ἐκρίθη χρήσιμον νὰ τηρηθῶσιν ἐν τῷ ἱερῷ. Ἐν δὲ ταῖς στήλαις ἐμνημονεύετο βεβαίως τὸ *τίμημα* τῶν δημοσίᾳ πραθέντων κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων τοῦ ἀσεβήσαντος, ἐνίοτε δ' ἴσως καὶ τὰ διὰ τοῦ τιμήματος εἰς ἀντικατάστασιν διὰ λόγους ἡμῖν ἀγνώστους ἀγοραζόμενα ὑπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀνατιθέμενα εἰς τὰς θεὰς κοσμήματα, σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ ἢ καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης σταθμωμένης.

Εἰς τοιαῦτά τινα νομίζομεν ὅτι ἀναφέρεται ἡ ἡμετέρα στήλη ἐκεῖ ὅπου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*ἀναθήματα*» ἀναγράφει (Α', α', 61-65, Β', β', 7-11):

Πρὸς τῷ τοίχῳ ὅρμος
χρυσοῦς, ἄκυλον,
πλάστρα χρυσᾶ.
Τὸ δημόσιον ἀνέθηκε.

Καὶ εἰς τίμημα δ' ἀσεβείας ἐν μέρει ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφὴ ἐν οἷς, — ἔξω *τῆς ἀπαρχῆς*, προσόδου εἰδικῆς τῆς ἐλευσινιακῆς δυάδος[1], — ποιεῖται λόγον περὶ ἀργυρίου ἐπισήμου, ἀσήμου, ξενικοῦ, χρυσίου, χρυσοῦ στατήρων, λήμματος κεφαλαίου, ἀναλώματος κεφαλαίου.

κτλ.», διότι καὶ ἐν τῇ στήλῃ ἐκείνῃ δίδοται λόγος εἰσπράξεων τῶν Ἀμφικτυόνων, ἀναγκαίως δὲ τὸ εἰσπρακτέον τίμημα ἀσεβείας ἀναγράφεται κατ' ὄνομα ἐνόχου.

[1] C. I. A. IV, ι, 27 b (suppl. II). Ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ τούτῳ ψηφίσματι τῆς 87ης Ὀλυμπιάδος 1/2 (431 π. Χ.) βλέπομεν ὅτι οἱ ἱεροποιοί, μετὰ τὴν εἰς θυσίας δαπάνην ἐκ τῆς ἀπαρχῆς, ὑπεχρεοῦντο νὰ πωλήσωσι μετὰ τῆς Βουλῆς τὸν σῖτον καὶ τὰς κριθὰς καὶ «ἀναθήματα ἀνατιθέναι τοῖν θεοῖν ποιησαμένους ἅττ' ἂν τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων δοκῇ καὶ ἐπιγράφειν τὰ ἀναθήματα, ὅτι ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς ἀπαρχῆς ἀνεθέθη, καὶ Ἑλλήνων τὸν ἀπαρχόμενον». Τοιαῦτα ἐκ τῆς ἀπαρχῆς ἀναθήματα δὲν φαίνονται τὰ ἄνω μνημονευόμενα.

Τεκμήριον δὲ πρόσθετον παρέχει ὁ 12ος στίχος τῆς γ' στήλης τῆς Α' πλευρᾶς ἔχων οὕτω·

Ξύλα ἐκ τῶν Ἀλκιβιάδου.

Διότι ἐκ μὲν τῆς ἱστορίας γινώσκομεν ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης κατηγορήθη καὶ κατεδικάσθη ἐπὶ ἀσεβείᾳ περὶ τὰς ἐν Ἐλευσῖνι θεὰς καὶ τὰ μυστήρια καὶ ἐδημεύθη ἡ περιουσία αὐτοῦ, ἐκ δὲ τοῦ Πολυδεύκους πάλιν ὅτι ἐν τοῖς *Δημιοπράτοις*, τουτέστιν ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τῶν λόγῳ δημεύσεως πλειστηριασθέντων[1], ἐφέροντο ἀναγεγραμμένα καὶ σκεύη τῶν Ἀλκιβιάδου. «Ἐν δὲ τοῖς δημιοπράτοις πέπραται Ἀλκιβιάδου *χαμεύνη παράκολλος* καὶ *κλίνη ἀμφικνέφαλος*·— καὶ Ἀλκιβιάδου δὲ *ἀμφιτάπης* τις πέπραται·— ὡς καὶ ἐν τοῖς Ἀλκιβιάδου πέπραται *προσκεφάλαιον σκύτινον* καὶ *λινοῦν* καὶ *ἐρεοῦν*»[2].

Ἀλλά, καὶ αὐτὸ τὸ τέλος τῆς ἐν τῇ πλευρᾷ Α' ἀναγραφῆς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης ἡμῶν. Διότι δεικνύει εἰς χεῖρας τῶν ταμιῶν τῶν ἱερῶν χρημάτων χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἐξ ἄλλης μὲν προσόδου περιελθὸν εἰς αὐτοὺς διαρκοῦντος τοῦ ἔτους, πάντως δὲ καὶ ἐκ ποινῶν χρηματικῶν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ. Οὕτω καὶ κατὰ τὸν περὶ τιμωρίας τῶν ἐξορυττόντων ἐλαίας ἀρχαῖον ἀττικὸν νόμον, ὅστις ἐπέβαλλε ποινὴν δι' ἑκάστην ἐλαίαν ἐξορυττομένην δραχμῶν μὲν ἑκατὸν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, «τὸ δ' ἐπιδέκατον τούτου, — ἔλεγε, — τῆς θεοῦ εἶναι», τὸ μὲν εἰς τὸ δημόσιον ἀνῆκον οἱ δικάσαντες ἄρχοντες ἐνέγραφον τοῖς πράκτορσι πρὸς εἴσπραξιν καὶ εἰσαγωγὴν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον· «ὃ δὲ τῇ θεῷ γίγνεται, τοῖς ταμίαις τῶν τῆς θεοῦ»[3].

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

Ἦσαν δέ, ὡς εἰκάζομεν, αἱ ἐν Ἐλευσῖνι στῆλαι ἱδρυμέναι ἐν τῇ ὀνομαζομένῃ *θεῶν ἀγορᾷ*, περὶ ἧς ὁ Σουΐδας μαρτυρῶν «θεῶν γὰρ ἀγορὰ τόπος ἐστὶν ἐν Ἐλευσῖνι», περισώζει εἰς ἡμᾶς τὴν εἴδησιν ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐγεννήθη ἡ παροιμία «καὶ ἐν θεῶν ἀγορᾷ», φερομένη «ἐπὶ τῶν καθ' ὑπερβολὴν κακηγορούντων, — *ἐπὶ τῶν τολμώντων τι λέγειν ἐν τοῖς ὑπερέχουσιν*»[1]. Τὴν σκοτεινὴν ἔννοιαν τῆς ἀτελοῦς ἐξηγήσεως τῆς παροιμίας κατέστησεν εὐτυχῶς ἡμῖν σαφεστέραν ὁ Ἡσύχιος γράψας[2] «*θεῶν ἀγορά*· παροιμία ἐπὶ τῶν τολμώντων λέγειν *ἐν τοῖς τοσοῦτον ὑπερέχουσιν ὅσον οἱ θεοὶ τῶν ἀνθρώπων*», ἐν ἄλλοις λόγοις ἐπὶ τῶν ἀσεβῶν περὶ τὸ θεῖον, καθ' ὧν ἀκριβῶς ἡ αὐστηρὰ πρόνοια τῶν ἀττικῶν νόμων, ἐπὶ τῶν ἀνοσίων ὧν τὰ ὀνόματα ἦσαν ἐν ταῖς στήλαις ἐγγεγραμμένα.

Ἐν τοιαύτῃ θέσει ἱδρυμέναι αἱ στῆλαι ἐν αἷς ἀπεγράφετο περιουσία ἱερὰ εὐνόητον ὅτι ἐπίγραμμα εἶχον τὴν λέξιν *θεοί*[3].

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

---

[1] Τὰ δὲ ἐκ τοῦ δεδημεῦσθαι πιπρασκόμενα δημιόπρατα. Πολυδεύκ. Ζ' 277.

[2] Πολυδ. Ι', 36, 38, 40.— Καὶ ἡ λέξις *ἱκριωτῆρες*, ἣν δὶς ἔχομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ μετὰ δασέος πνεύματος, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις προευκλειδείοις ἐπιγραφαῖς, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους (Ι' 157) ὡς περιλαμβανομένη ἐν τοῖς δημιοπράτοις.

[3] Δημοσθ. πρὸς Μακάρτατον 1074-1075.

Ἐπίμετρον. Μετὰ τὴν εἰς τύπωσιν παράδοσιν τοῦ ἡμετέρου ἄρθρου ἀνεύρομεν ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* δύο ἐπιγραφικὰ τμήματα ἀνήκοντα εἰς παραδόσεις παρ' ἐπιστατῶν πρὸς ἐπιστάτας τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι ἱεροῦ, προευκλειδείων καὶ ταῦτα χρόνων· ἅτινα συντελοῦσι μὲν εἰς ἐπικύρωσίν τινων τῶν ἀνωτέρω ἀναγνώσεων ἢ παρενθηκῶν, παρέχουσι δὲ καὶ συμπληρώσεις μερικὰς κενῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ, ἧς πάλιν οἱ ἀντίστοιχοι στίχοι οἱονεὶ ἀνταποδιδόντες τὴν χάριν πληροῦσι πολλὰ τῶν ἐν αὐτοῖς χασμάτων.

Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογικὴ 1890, σ. 101-102 (Δ. Φίλιος)[4]:

κύλι]ξ χρ[υσῆ
κυ]λιξ ἀρ[γυρᾶ
[Ͱ]ΙΙ χρυσὶς στ[αθμὸν]
Δ οἰνοχόη ἀ[ργυρᾶ]
ΔΔ οἰνοχόη ἀρ[γυρᾶ]

[1] Σουΐδας ἐν λ. «καὶ ἐν θεῶν ἀγορᾷ» καὶ «θεῶν ἀγορά».

[2] Ἡσύχ. ἐν λ. *θεῶν ἀγορά*. Περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι τὸ τοπικὸν *Ἀθήνησιν* ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς ἀρχαίοις χωρίοις, σημαίνει *ἐν Ἀττικῇ*.

[3] S. Reinach, traité d' Epigraphic grecque, σ. 337.

[4] C.I.A. IV, III, 225 b.— Τας ἐνταῦθα εἰσαγομένας συμπληρώσεις εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἄνω μεταδημοσιευομένας ἐπιγραφὰς περιελάβομεν τῷ σημείῳ τῆς παρενθέσεως ( ), τὰς δὲ προϋποδεδειγμένας ἐνεκλείσαμεν ἀγκύλαις [ ]. Ἐκ τῆς πρώτης τῶν κατωτέρω ἀναδημοσιευομένων ἐπιγραφῶν ἀποδεικνύονται πλημμελεῖς αἱ ἐν τῇ ἄνω μνημονευθείσῃ (σελ.69 σημ 1) ἐπιγραφῇ ὑπὸ Kirchhoff συμπληρώσεις τῶν στίχων 2-4, 10, 11. Διὸ καὶ διεγράψαμεν αὐτὰς ἐκ τῆς ἡμετέρας σημειώσεως.

ΔΣΣΣ χρυσίου στ[αθμὸν]
κυζικηνὸς (στατῆρας)
ἕκται Φωκ(αΐδες)
ΗΗΗΔΠΙC χρυσίου ἀσή[μου]
σφραγῖδες (λίθιναι)
σφραγῖδες (λίθιναι)
ΠΙ ὑποδερὶς [χρυσῆ] (ἕλκουσα)
κώθωνες χα[λκοῖ] (ΠΙΙ)
ͰͰͰͰ ἀργύριον ἄ[σημον]
ἀργύριον ἐπί[σημον]
ΗΗΔΔΠͰͰͰΙC
ἀναθήματα π(ρὸς τῷ τοίχῳ)
ὅρμος χρυσοῦς (ἄκυλον)
πλάστρα χρυσ[ᾶ] (τὸ δημόσιον ἀνέθηκεν)
φιάλη ἀργυ[ρᾶ] (χρυσόμφαλος)
Σ(αλαμ.)ΙΝΟ(κλῆς ἀνέθηκε)

Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογικὴ 1894, σελ. 168-169, (Ἀνδρέας Σκιᾶς):

ἀργ]υρᾶ ΙΙΙ σ[ταθμὸν]
στατ]ῆρες Κυζικη[νοί]
φι]άλη
Ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ τ]ῷ ἐν ἄστει
. . . . α καὶ ὁρμίσκος χρυσοῦς
(πρὸς τῷ τοί)χῳ
(χρυσοῖ κέρχ)νοι Π
(κιβώτιον) [ἐλ]εφάντινον
(δακτυλίω) [χρ]υσὼ δύω
(ρρυμοὶ) [σεσι]δηρωμένοι ΠΙ
(ρρυμοὶ) [ἀσι]δήρωτοι ΔΙ
(κεράμου ζεύγ)η καινὰ ΔΔΔΔΙΙ
(ἄμπρον Ι)
(τετρακύκλ)ω καινὼ ΙΙ

Ἐκ τῆς πρώτης τῶν ἄνω ἐπιγραφῶν παραλαμβάνομεν ἀκέραιον τὸ ἀρχικὸν Σ τοῦ ὀνόματος *Σαλαμινοκλῆς*, ὅπερ ὀρθῶς ἤκασεν ὁ πρῶτος ἐκδότης (Α΄, ϐ΄, 5-Β΄, ϐ΄, 13)·[1] ἐπικυροῦνται καὶ αὖθις αἱ ἀνωτέρω (στίχοι 49-51 πιν. Α΄, α΄) προταθεῖσαι ἀποκαταστάσεις *χρυσίου σταθμόν — κυζικηνοὺς στατῆρας — ἕκται φωκαΐδες*· ἐπιπροστίθεται αὐτόθι (στ. 52) ἡ συμπλήρωσις *χρυσίου* [*ἀσήμου*]· καὶ τέλος ὁδηγούμεθα εἰς τὴν ὧδε πλήρωσιν τῶν στίχων 50-58 (Β΄ α΄):

κύλιχς χρυσῆ [:Ι: σταθ]ΜΟΝ
κύλιχς ἀργυρᾶ [μία τ] ΑΥΤΕΣ
ͰΙΙ [σταθμὸν] χρυσὸς στ[α] ΘΜΟΝ
Δ οἰνοχόη ἀργυρᾶ [στ] ΑΘΜΟΝ
ΔΔ οἰνοχόη ἀργυρᾶ [:Ι:δ]ΑΡΕΙΚΟΙ
(ὁ ἀριθμὸς) χρυσίο στ[αθμὸν]
κυζικηνος [στατῆρας]
ἕκται φωκ[αΐδες ὁ] ΚΤΟΣΤΑΘΜΟΝ
(ὁ ἀριθμὸς) χρυσίο ἀσή[μο]

Εἰς δὲ τοῦ προσεκτικοῦ ἀναγνώστου τὴν παρατήρησιν ἀφίεμεν τὰς διαφοράς, ὧν ἀξία ἰδίου λόγου μόνη ἡ ἐν στίχῳ 5ῳ τῆς τελευταίας ἐπιγραφῆς «. . . α (ἴσως *πλάστρα*) καὶ ὁρμίσκος χρυσοῦς», διότι ἴσως ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι νεωτέρα τῆς ἡμετέρας, ἅτε περιέχουσα ἀναγραφὴν νέου σκεύους. Προσσημειωτέον δὲ ὅτι τὸ μικρὸν ὀπισθόγραφον τμῆμα τῆς ὑπὸ Φιλίου ἐν ἔτει 1890 δημοσιευθείσης ἐπιγραφῆς, ὅπερ αὐτὸς οὗτος ἀνεκοίνωσεν εὐθὺς τότε ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* (σελ. 117-118) εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἐνταῦθα φαίνεται [1].

Ἀλλά, καὶ ἡ ὑπὸ Α. Σκιᾶ ἐν *Ἐφημ. Ἀρχαιολογικῇ* 1894, σ. 166-168 δημοσιευθεῖσα ἐφθαρμένη στήλη εἰς ὁμοίαν προευκλείδειον ἀναγραφὴν ἀνήκει καὶ ἡ ἐν σελ. 195-196 εἰς ὁμοίαν ἴσως, ἀλλὰ μετευκλείδειον, (μεταξὺ τῶν ἐτῶν 402 καὶ 395 π. Χ) ἂν ὀρθῶς ὁ ἐκδότης συνεπλήρωσεν· «*ἐπὶ Φορμ*[*ίωνος ἄρχοντος*]».

Ἐπιστατῶν λογοδοσίαν τῶν ἐν τῷ ἱερῷ κατασκευῶν φαίνεται ὅτι περιέχουσιν ἥ τε ὑπὸ Φιλίου (*Ἐφημ. Ἀρχ.* 1890, σ. 117-118) δημοσιευθεῖσα ὑπ' ἀριθ. 58 ἐπιγραφή, ἐν ᾗ πιθανῶς ὁ τρίτος στίχος εἶχεν οὕτω· *παρὰ τῶν προτέρων* [*ἐπιστατῶν*][2],

[1] Καὶ τὸ ἐν C.I.A. IV, III, g, (Ἐφημ. Ἀρχαιολ 1888, σ. 54 ἀρ. 46) θραῦσμα ἀνῆκον προδήλως εἰς ἐλευσινίαν ἐπιστατικὴν ἀναγραφὴν (παραλαϐῆς) ἀναφέρει τὸν Σαλαμινοκλῆ. Ἀναγνωστέον δ' οὕτω τοὺς τρεῖς πρώτους στίχους·

Σαλα[μινοκλῆς ἀνέθηκε]
ͰͰͰ Δακτύ[λιος χρυσοῦς]
Σφραγ[ιδίω δύω χρυσίω δεδεμένω]

[1] Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, προφανὲς ὅτι τὴν μὲν πλήρωσιν τῶν ἐν τῇ α΄ στήλῃ τῆς Α΄ πλευρᾶς κενῶν στίχων 29-42 θέλομεν ζητήσει εἰς τοὺς στίχους 36-50 τῆς α΄ στήλης τῆς Β΄ πλευρᾶς, τὴν δὲ πλήρωσιν τῶν ἐν τῇ αὐτῇ α΄ στήλῃ τῆς Α΄ πλευρᾶς κενῶν στίχων 41-49 ἔχομεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύο ἀντιστοίχων ἐπιγραφικῶν τμημάτων (CIA. IV, I, 225 a. III, 225 b I, χαίνοντος μόνου τοῦ 13ου στίχου

[2] Οὕτω καὶ ἐν C.I.A. IV, III, 288 a.

καὶ ἡ ὑπὸ Σκιᾶ (*Ἐφημ. Ἀρχ.* 1894, σ. 165, ὑπ' ἀριθ. 5) δημοσιευθεῖσα, ἐν ᾗ ὁ μὲν 1ος στίχος μετὰ τῆς ἐλλειπούσης ἀρχῆς τοῦ δευτέρου ἀναγνωστέος «*οἷς Γλαύκων* (ἢ *Γλαῦκος*) . . . . . *ἐγραμμάτευε*», ὁ δὲ 5ος « . . . *νατο ὃς* (ἢ *ὡς*) *τοβ* . . . » ἀντὶ «*να το ̓ος τὸ β*», ὁ δὲ 8ος ἠθέλομεν εἴπει ν' ἀναγνωσθῇ *ᾠκοδό*]*μησαν* ἢ *οἰκοδο*]*μήσαν*[*τα* -*τας*-*τες*, ἀντὶ *μεὶς ἀν*[*θεστηριῶν*], ὡς αὐτὸς ὁ ἐκδότης ὁμολογεῖ ὅτι τολμηρῶς προτείνει, εἰ μὴ οὗτος ἐβεβαίου ὅτι πρὸ τοῦ ΜΕΣΑΝ ὑπάρχει χῶρος δύο γραμμάτων ἄγραφος, καὶ τέλος ὁ 12ος ἔχει μᾶλλον *θ*]*υρῶ*[*ν* ἢ *ἀργ*]*ύρο*.

Ὑστερόγραφον. Ἐν τῷ πίνακι τῆς πλευρᾶς Α' (β' 61) ἐκ παραδρομῆς ἐτυπώθη ΕΦΕΤΗΡΙΑΙ ἀντὶ ΕΦΕΤΕΡΙΑΙ. Αὐτόθι (60) γρ ; [ἀσκάντε] ἀντὶ [ἔχοντε]. Αὐτόθι δ' ἐν στίχῳ 25 προτείνομεν ν' ἀναγνωσθῇ· *τε*[*λεσταῖς ἐλ*]*θοῦσιν ἐκ Κύθνου*.

Σ. Ν. Δ.

ΚΟΥΡΟΣ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

(Πίναξ 6)

Ἐν πίνακι 6 εἰκονίζεται ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα γυμνοῦ ἀγενείου τῶν γνωστῶν, οἷς κοινῶς δίδοται τὸ ὄνομα *Ἀπόλλων ἀρχαϊκός*[1]. Εὑρέθη τῷ 1893 ἐν Κερατέᾳ τῆς Ἀττικῆς (τοῦ ἀρχαίου δήμου Κεφαλῆς) ἐν θέσει «Πηγάδι Ντάρδιζα» ἐν ἀμπελοφύτῳ κτήματι τοῦ Σιδέρη Ἰω. Μιχάλη[2]. Εἶχεν, ὡς συνήθως, τὰς χεῖρας καθειμένας καὶ τοῖς μηροῖς προσπεφυκυίας, προέχον δὲ τὸ ἀριστερὸν σκέλος. Εἶνε δὲ πρώτου ἀνδρικοῦ ἀναστήματος[3] μετὰ διαφορῶν τινων, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς μέτρων ἐξάγεται.

1,43	ὕψος	σωζόμενον (μέχρι τῆς ἀρχῆς τῶν κνημῶν).
0,72	»	ἀπὸ κορυφῆς ἕως ὀμφαλοῦ.
0,175	»	ἀπὸ ὀμφαλοῦ ἕως ῥίζης τοῦ πέους.
0,61	»	ἀπὸ ὀμφαλοῦ μέχρι γόνατος.
0,247	»	κεφαλῆς (μέχρι πώγωνος).
0,05	»	ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ἀρχῆς μετώπου.
0,055	»	μετώπου μέχρι ὀφρύων.
0,062	»	ἀπὸ ὀφρύων ἕως ἄκρου ῥινός.
0,04	»	ἀπὸ ὀφρύος ἕως κάτω βλεφάρου.
0,033	»	ἀπὸ ἐσωτερικοῦ κανθοῦ ἕως ἄκρου ῥινός.
0,08	»	ἀπὸ ἄκρου ῥινὸς ἕως πώγωνος.
0,028	»	ἀπὸ ἄκρου ῥινὸς ἕως μέσου στόματος.
0,06	»	λαιμοῦ.
0,155	πλάτ.	προσώπου (εὐθὺ) ἀπὸ ὠτὸς εἰς οὖς.
0,024	»	ῥινὸς ἤτοι διάστημα μεταξὺ ἐσωτερικῶν κανθῶν.
0,048	πλάτ.	βολβοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.
0,018	ὕψος	» » »
0,055	πλάτ.	ἀπὸ ἐξωτερικοῦ κανθοῦ ἕως προσθίου ἄκρου (τράγου) τοῦ ὠτός.
0,055	»	στόματος.
0,065	ὕψος	ὤτων.
0,15	πλάτ.	λαιμοῦ ἄνω.
0,16-0,17	πλ. »	κάτω.
0,61	πλάτ.	ἀπὸ ὤμου εἰς ὦμον (μέγιστον).
0,43	»	θώρακος μεταξὺ μασχαλῶν.
0,29	»	(=διάμετρος ἐκ πλαγίου εἰς πλάγιον) ὀσφύος.
0,22-0,23	πάχος	(=διάμετρος ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω) ὀσφύος.

Ἐλλείπουσιν οἱ βραχίονες ἀπὸ τῶν μασχαλῶν[1], καὶ τὰ κάτω ἄκρα ἀπὸ τῶν γονάτων· ὡσαύτως ἀποκεκρουσμένος τὰ ἔμπροσθεν ὅλος ὁ ἀριστερὸς μηρὸς μετὰ τοῦ γόνατος καὶ δισκοειδὲς τεμάχιον ἐξ ἑκατέρου γλουτοῦ. Ἡ κεφαλὴ εἶνε συγκεκολλημένη, ἀποκοπεῖσα ἔμπροσθεν μὲν ὑπὸ τὸν πώγωνα, ὄπισθεν δὲ μικρὸν ἄνωθεν τοῦ κάτω πέρατος τῆς κόμης. Τὸ ἄγαλμα πρὸς ταῖς μεγάλαις ταύταις ζημίαις εἶνε ἀποκεκρουσμένον κατὰ τὸ πρόσωπον, οὗ ἀπεθραύσθησαν ἥ τε ῥὶς καὶ τὰ χείλη καὶ ὁ πώγων. Ἀποτετριμμένα εἰσὶν ἔτι καὶ τὰ ὦτα, οἱ δὲ μηροὶ κατὰ τὴν τῶν ἄκρων χειρῶν πρόσφυσιν ὑπέστησαν ἐλαφρὸν τραῦμα ἐκ τῆς ἀποσπάσεως

[1] Ἐπιτραπήτω μέχρι τῆς ὁριστικῆς διακρίσεως καὶ ὀνομασίας τῶν ἐν λόγῳ ἀγαλμάτων νὰ καλῶμεν αὐτὰ συντομίας χάριν κούρους.

[2] Περὶ τοῦ τῆς εὑρέσεως τόπου πρβ. ἐν τέλει τοῦ παρόντος ἄρθρου.

[3] Ὡς πρὸς τὴν κεφαλὴν τὸ ἀνάστημα εἶνε μέτριον, περιέχον ὕψος ὡς 7 ½ κεφαλῶν.

[1] Σώζεται ἀπεσπασμένη ἡ ἀριστερὰ ἄκρα χεὶρ μέχρι μέσου τοῦ πήχεως, κατὰ τὸ σύνηθες κεκλεισμένη· ἕνεκα φθορᾶς δὲν προσαρμόττει ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μηροῦ. Ὁ καρπὸς μετὰ τοῦ πήχεως ἀπεῖχον τοῦ ἰσχίου ὡς 0,02. Ἡ τομὴ τοῦ πήχεως ἕνεκα τῆς προσεγγίσεως ταύτης ἔχει σχῆμα σχεδὸν τριγωνικόν. Ἐν τῇ φωτογραφίᾳ (πίν. 6) εἶχε παραλειφθῇ αὐτὴ (εὑρέθη κατόπιν), εἰκονίζεται δὲ ἐνταῦθα.

τῶν βραχιόνων[1]. Ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ λαιμοῦ φέρει ἐντομάς τινας, τὸ πλεῖστον ἐγκαρσίας ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω, προερχομένας πιθανῶς ἐκ διττοῦ λόγου, ἐξ ἀπειρίας τοῦ τεχνίτου καὶ ἐξ ἀτελείας τῆς κατεργασίας· καὶ τὸ μὲν πρῶτον μαρτυροῦσιν ὅσαι βαθύτερον τοῦ δέοντος ἐχαράχθησαν, οἷον αἱ ἐπὶ τοῦ μετώπου, τὸ δὲ ἄλλο ὑποδεικνύουσι πολλαὶ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ προκαταρκτικαὶ ἐντομαί, δι᾽ ὧν ἔμελλε πιθανῶς νὰ μειωθῇ τὸ πλάτος αὐτοῦ. Εἰς τοῦτο δ᾽ ἴσως προσθετέον καὶ τὴν κατὰ τοὺς κροτάφους ὁρωμένην διαφορὰν τῶν ἐπιπέδων, ἥτις ὑποδηλοῖ ἴσως ὅτι τὸ πρόσωπον μετὰ τοῦ λαιμοῦ δὲν ἔμεινεν ἄθικτον ὡς ἐν ἀρχῇ ἣν ἢ ἐσχεδιάσθη[3]· ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιοῦ ὑπὸ τὸ διάδημα διακρίνονται κυμάτιά τινα ὡσεὶ κόμης, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ἡ ἔμπροσθεν (ἄνωθεν) τοῦ ὠτὸς ἐπιφάνεια τυγχάνει ὁμοίως τῇ κάτωθεν αὐτοῦ λεία, ὅλη δὲ αὕτη ἡ ἐπιφάνεια δὲν κεῖται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ ἔμπροσθεν αὐτῆς χῶρος ἐπιπέδου. Οὗτος εἶνε ταπεινότερος καὶ φέρει ἔτι τὰς ἐντομάς, αἵτινες προηγήθησαν τῆς μελετηθείσης βαθυτέρας γλυφῆς τοῦ πλευροῦ τούτου.

Τέλος δὲ καὶ ἡ ποιότης τοῦ μαρμάρου — νομίζω ὅτι εἶνε Πεντελήσιον — συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπ᾽ αἰώνων λώβησιν τῆς ἐπιφανείας, ἥτις φαίνεται φέρουσα λεπτὰς καθέτως ἐκ πλαγίου εἰς πλάγιον διηκούσας ἐντομάς[4]· ἡ βροχὴ συνεβάλετο βεβαίως οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἀπολέπισιν οὕτως εἰπεῖν ταύτην, ἥτις ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν κατὰ στρώματα σύστασιν τοῦ Πεντελησίου λίθου[2], ὅστις καὶ πολλάκις σχίζεται μᾶλλον ἢ θραύεται. Εἰς τοῦτο ἀποδοτέον ἴσως μὲν τὴν τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ καὶ τῶν γλουτῶν, προσγενομένης καὶ βίας, βλάβην, πάν-

[1] Σημειωθήτω ἐν παρόδῳ ὅτι, ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν ὄπισθεν παρατηρουμένης ὀξειδώσεως τοῦ μαρμάρου εἰκάζω, τὸ ἄγαλμα μετὰ τὴν πτῶσιν ἔκειτο ἐν τῇ γῇ ὕπτιον. Τὴν τοιαύτην βλάβην τῆς κάτω ἐπιφανείας τῶν λίθων παρετήρησα κατὰ κανόνα ἐν Ἀμφιαρείῳ.

[2] Λείψανα τῆς τελευταίας λειάνσεως καὶ διορθώσεως τῆς ἐπιφανείας (λεπτόταται γραμμαὶ) διακρίνονται πολλαχοῦ ἐπὶ τῶν πλαγίων μάλιστα τοῦ προσώπου.

[3] Πρβ. τὴν ἐκ Πτῴου κεφαλήν. Καββαδίας: *Γλυπτὰ Ἐθν. Μουσ.* ἀρ. 16 (εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον παραπέμπομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς, συντομίας ἕνεκεν διὰ τοῦ: *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.*) (= Bull. de Corr. hell. 1886 πίν. VII, 2 = Lepsins Marmorstudien ἀρ. 171).

[4] Μικρᾶς τινος ἀποπείρας γενομένης, ἐφάνη ὅτι θραυόμενον τὸ μάρμαρον τοῦ προκειμένου ἀγάλματος δὲν ἀποφέρει τὴν τοῖς νησιωτικοῖς καὶ ἄλλοις μαρμάροις ἰδιάζουσαν ὀσμήν, τὴν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου Π. Καλούδη πάλαι παρατηρηθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Λεψίου (*Marmorst.* σελ. 10-20) ἐπιστημονικῶς χαρακτηρισθεῖσαν.

τως δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ εἰς τὸν ἕτερον φερομένην ἐντομήν, ἥτις ἔτεινε νὰ ἀποσπάσῃ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον παρεμφερὲς τῷ περὶ τοῦ μηροῦ εἰρημένῳ τέμαχος. Τὴν τοιαύτην βλάβην δὲν κινδυνεύει νὰ πάθῃ τὸ ἀλλοίαν κεκτημένον τὴν σύστασιν Πάριον καὶ Νάξιον μάρμαρον, ἅπερ, καθ᾽ ἃ διὰ μακροτέρων ἀνέπτυξεν ὁ Λέψιος[1], ἔχουσι τοὺς κρυσταλλώδεις κόκκους ἀνωμάλως συμπεφυκότας, δι᾽ ὃ καὶ συντρίβονται μάλιστα ὑπὸ πυρὸς προσβαλλόμενα.

Τὸ πρῶτον εἰς τὴν αἴσθησιν ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἀγάλματος προσπῖπτον εἶνε ἡ ἔλλειψις ἀναλογίας τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ρινὸς πρός τε ἄλληλα καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς τοῦ προσώπου χαρακτῆρας. Οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ οὐδὲν σχεδὸν ἔχουσι τὸ ἀρχαϊκόν, οὔτε δηλ τὸ λοξὸν καὶ σχιστὸν ἄλλων ὁμοταγῶν κούρων, οὔτε τὸ τριγωνικὸν τῶν ἐκ Πτῴου[2] καὶ Μήλου[3] ἢ τὸ ῥομβοειδὲς τῆς τοῦ Πτῴου κεφαλῆς[4], καταλαμβάνουσι δὲ ἅπαν σχεδὸν τὸ πλάτος τοῦ προσώπου πρὸς τὰ ἔξω ζητοῦντες τρόπον τινὰ νὰ εἰσχωρήσωσι καὶ εἰς τὴν ῥίζαν τῆς ρινός, ἵνα ἑνωθῶσιν ἀλλήλοις· οὕτως ἀπ᾽ ἀλλήλων διάστημα μόλις καταλείπεται 0,024, μέτρον, ὅπερ ὁ θεατὴς λογιζόμενος τὸ ὑπὲρ κοινὸν ἄνδρα μέγεθος τοῦ ἀγάλματος, εὑρίσκει ἔτι ἔλασσον. Ἔπειτα οὐδὲ συμμετρικῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους· ὁ μὲν ἀριστερὸς περατοῦται κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ προσώπου (ὅσον ἐκ τῶν πρόσθεν φαίνεται), ὁ δὲ δεξιὸς ἐᾷ χῶρόν τινα κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς κόγχης, ἐκεῖ ὅπου ὑφίσταται ἡ σύμφυσις τοῦ ζυγωματικοῦ καὶ τοῦ μετωπιαίου ὀστοῦ. Καὶ ὁ μὲν δεξιὸς κεῖται ἐπιπολαιότερον, ταπεινότερόν τι ἔχων τὸν ἐξωτερικὸν κανθόν, ὁ δὲ ἀριστερὸς βαθύτερον καί πως ὑψηλότερον τοῦ ἑτέρου, οὕτω δὲ ἡ ἀριστερὰ κόγχη ἀποβαίνει μικρὸν κοιλοτέρα τῆς ἀντιστοίχου. Καὶ προέχουσι μὲν ἱκανῶς οἱ βολβοὶ ὡς ἐν ἄλλοις, ἀλλὰ στεροῦνται τῆς ὑπερβολικῆς κυρτότητος ἐκείνων, τὰ δὲ βλέφαρά εἰσι μετά τινος φυσικῆς ἀκριβείας διαπεπλασμένα· ἐπὶ τῶν κάτω ἰδίᾳ δηλοῦται τὸ γωνιῶδες κατὰ τὸ πρόσθιον χεῖλος, ἐξ οὗ ἐκφύονται αἱ

[1] *Marmorst.* σελ. 42-53.

[2] Bull. de Corr. hell. 1886, πίν. 4. = Journal of Hell. studiens 1887 σελ. 188. = *Γλυπτά Ἐθν. Μ.* 10.

[3] B. C. H. 1892, πίν. 16.

[4] B. C. H. 1886, πίν. 5. = Journ. of Hell. stud. σ. 184. = *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 15.

βλεφαρίδες, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦτο παραλλήλως ἔγλυπται καὶ τραχεῖά τις ἐντομὴ ἢ αὖλαξ ἀντιστοίχως πρὸς τὴν τοῦ ἄνω βλεφάρου· οὕτως ἑκάτερον βλέφαρον προσλαμβάνει σχῆμα ἐλλειψοειδοῦς τινος κρίκου ὑπομιμνήσκοντος ἡμᾶς, σχεδὸν εἰπεῖν, τὴν τέχνην τῶν Ὀλυμπιακῶν μετοπῶν. Ὡς πρὸς δὲ τὸ πρόσωπον καθόλου οἱ ὀφθαλμοὶ κεῖνται, καὶ φαίνονται ἕνεκα τοῦ μεγέθους ἔτι μᾶλλον, ταπεινότερον.

Ἡ δὲ ῥὶς τοὐναντίον εἶνε παιδικὴ μᾶλλον τὸ μέγεθος. Ἕνεκα τῆς ἀτόπου θέσεως τῶν ὀφθαλμῶν μόλις κατέχει 0,03 μῆκος ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν κανθῶν μέχρι ἄκρου, ἡ μικρότης δὲ καθίσταται καταφανεστέρα νῦν ἕνεκα τῆς ἀποθραύσεως τῶν πτερυγίων μετὰ τῆς ῥάχεως. Ἀλλ' ἡ βραχύτης αὐτῆς πάλιν ἐᾷ μείζονα χῶρον εἰς τὸ κατὰ τὸ φίλτρον ὑπὲρ τὸ ἀνώτερον χεῖλος διάστημα. Τὰ ὦτα, μέτρια μᾶλλον τὸ μέγεθος, φαίνονται καὶ αὐτὰ ἕνεκα τῆς θέσεως τῶν ὀφθαλμῶν ὑψηλότερον κείμενα. Τὰ παχέα χείλη καὶ τὸ στρογγύλον τῶν παρειῶν καὶ τοῦ πώγωνος παρέχουσιν ὄψιν παιδικοῦ προσώπου φυσιγνάθου, ἰδίᾳ κατὰ τὸ δεξιόν· κατὰ τὴν ἀριστερὰν γνάθον διακρίνεται ἐλαφρά τις κοίλανσις, μόλις ὑποδηλοῦσα τὸ ἄνωθεν οἰκεῖον μῆλον· πλὴν ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ φυσικὴ αὕτη μίμησις ἐκλείπει ἀποτόμως πρὸς τὰ ὀπίσω μεταβαίνουσα εἰς ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν ἀπολήγουσαν εὐθέως πρὸς τὴν προσθίαν τῆς κόμης ὄψιν καὶ τὸ ἀριστερὸν οὖς. Ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίαμα δὲν διακρίνεται, οὐδὲ ἀνάσπασις τῶν χαλινῶν. Ἡ κόμη λυτὴ οὖσα συγκρατεῖται μόνον διὰ ταινίας ἁπλῆς (πλάτ. 0,015-0,02), ἥτις ἔμπροσθεν μὲν ὀρθοῦται μικρὸν κατὰ τὸ μέσον εἰς ἀμβλυτάτην γωνίαν, ὄπισθεν δὲ περιδέει ταύτην ἁπλῶς ἄνευ κόμβου. Φέρονται δὲ αἱ τρίχες ὡσεὶ περὶ ἄξονα, διὰ τῶν ὤτων διήκοντα πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω κανονικῶς ἐκτενισμέναι εἰς παραλλήλους δίκην ὅρμων (κομβολογίων) συνεχομένων βοστρύχους· αἱ σφαιρικαὶ τῶν ὅρμων ψῆφοι συμπίπτουσι παραλλήλως σχεδὸν πανταχοῦ καὶ ἐγκαρσίως[1]. Εἰσὶ δὲ τὸν ἀριθμόν, ὄπισθεν ὑπὸ τὴν ταινίαν, 14 μὲν ἐπὶ τῶν πέντε μέσων ὅρμων, 15 δὲ ἢ 16 ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἑκατέρωθεν, σμικρυνόμεναι βαθμηδὸν πρὸς τὸ κάτω πέρας τῆς κόμης. Ὄπισθεν καθόλου ἡ κόμη εἶνε ἐπίπεδος καὶ ἐπὶ μὲν ἑκατέρου πλαγίου ἄκρου κυρτοῦται ἠρέμα πρὸς τὰ ἔξω, κάτω δὲ περατοῦται ὁριζοντίως. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς ἐστιν ἐγλυμμένη μικρὰ στρογγύλη κοιλότης (διαμ. ἄνω 0,015, βάθ. 0,026)· ἂν πρὸς ἐπίθεσιν σκιαδίου ἢ μηνίσκου ἢ πρὸς ἄλλον σκοπόν, τυγχάνει ἄδηλον, πῖλον ὅμως ἢ ἄλλο κάλυμμα χαλκοῦν ἢ ἄλλως πρόσθετον δὲν ἔφερεν, ὡς φαίνεται, ἡ κεφαλή, διότι ἡ κόμη εἶνε παντάπασιν ἐξειργασμένη.

Ὁ λαιμὸς χωριζόμενος ἀπὸ τῶν γενύων δι' ἐντομῆς τραχείας ἐστὶν ἀμόρφως πλατὺς ὡς ἡμίτομος κύλινδρος καὶ μεταβαίνει ἀνεπαισθήτως πρὸς τοὺς ὤμους καὶ τὸν θώρακα ἐν ὁμαλῷ τόξῳ. Οὔτε στερνοκλειδομαστοειδῖται μῦς διακρίνονται, οὔτε σφραγιτιτικὸς βόθρος[1], μόλις δέ τι ὑποφαίνονται αἱ κλεῖδες[2].

Ὁ θώραξ βαίνει πρὸς τὰ κάτω ἐπιπέδως καὶ ἐπικλινῶς, μικρὸν προέχων ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ διαιρούμενος δὲ καθέτως δι' ἀβαθοῦς αὔλακος κατὰ τὸ στέρνον (ὀστοῦν). Οἱ μαζικοὶ μῦς κάτω μὲν λήγουσι σχεδὸν ὁριζοντίως, πρὸς δὲ τὰ ἔξω φέρουσιν ὀξύτητά τινα καὶ ἔντασιν οὐχὶ πάνυ φυσικὴν ἀφ' οὗ δὴ οἱ βραχίονες[3] δὲν τείνονται ἀλλὰ καθεῖνται. Αἱ μασχάλαι εἰσὶν λίαν κοῖλαι. Προκάρδιον μικρὸν δηλοῦται ὑποκοίλως μεταβαῖνον εἰς τὴν μέχρι ὀμφαλοῦ σημαινομένην λευκὴν γραμμήν, ἥτις διορίζει ἀπ' ἀλλήλων τοὺς ὀρθοὺς κοιλιακοὺς μῦς· οὗτοι δ' ἔτι ἀμυδρότερον χωρίζονται ἀπὸ τῶν ἑκατέρωθεν λοξῶν μυῶν· λοξαὶ ὅμως γραμμαὶ ἀπὸ τοῦ προκαρδίου κατιοῦσαι πρὸς δήλωσιν τῶν κάτω

[1] Παρά τισι τῶν ἀρχαϊκῶν ἀγαλμάτων ἡ κόμη χαράσσεται ἐγκαρσίως καὶ καθέτως εἰς πλινθία (ὅρα τὸ ὄπισθεν τῆς κόμης τῶν ἐξ Ὀρχομενοῦ Γλυπτὰ Ἐθν. Μ. 9. = Volters *Baust.*. 43 καὶ τὴν ὑπὸ τὸ ἀριστερὸν οὖς τῆς ἐξ Ἐπιδαύρου κεφαλῆς *Δελτ. Ἀρχ.* 1888 σ. 153,59 [Στάης] = Γλυπτὰ Ἐθν. Μ. 63), ἅτινα ἄλλοτε στρογγυλοῦνται τὰς γωνίας. Ἀνάλογόν τι συμβαίνει λ. χ. ἐπὶ τῆς ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ (ἔμπροσθεν) τοῦ ἐκ Πτῴου ἀγάλματος Ἐθν. Μ. 10 καὶ τῆς ἐκ Σπάτα Σφιγγὸς (Wolters *Baust.* 103. = *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 28). Τοὐναντίον ἡ κόμη τῆς ἐκ Πειραιῶς Σφιγγὸς (*Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 28) διαιρεῖται αὐτόθι κυψελοειδῶς, ὡς εἰπεῖν, εἰς ἑξάγωνα.

[1] Ὅρα τὸν ἐκ Μεγάρων ὑπερμεγέθη κορμὸν (Annali 1861 σ. 79. = Γλυπτὰ Ἐθν. Μ. 13).

[2] Αἱ κλεῖδες τοῦ ἐκ Πτῴου κορμοῦ B. C. H. 1887, σ. 184. = *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 11 κεῖνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, ἐπικλινέστεραι δέ εἰσι λ.χ. αἱ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ, *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 71 = Ἐ. Ἀ. 1887 πίν. 1 (Σοφούλης). = Mittlt. d. ath. Inst. 1892 σελ. 40 ἀρ. 16 *altnaxische Marnorkunst* (Sauer), καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Arch. Zeit. 1882 πίν. 4 (Furtwängler).

[3] Περὶ τοῦ μεταξὺ τῶν βραχιόνων καὶ τοῦ κορμοῦ κενοῦ διαστήματος πρβ. κατωτέρω.

χειλέων τοῦ θώρακος δὲν σημαίνονται. Αὐτὸς δὲ καθ' αὐτὸν ὁ θώραξ δὲν ἔχει τὸ τριγωνικὸν ἄλλων ἀρχαϊκῶν ἀγαλμάτων σχῆμα, μόνον δὲ συνθεωρουμένων καὶ τῶν παχέων ὤμων φαίνεται τοιοῦτος. Αἱ κατὰ τὰ πλευρὰ μοῖραι τῶν λοξῶν κοιλιακῶν μυῶν καὶ τῶν νωτιαίων ἀποτελοῦσιν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, οὕτω δὲ μὴ θεωρουμένης τῆς ὄπισθεν κατὰ τὸ μετάφρενον καὶ ἑξῆς καθέτου κοιλότητος τομὴ νοουμένη ἐγκαρσίως διὰ τοῦ κύτους τοῦ θώρακος θὰ παρεῖχε κάτοψιν σχεδὸν τετραγώνου. Ἡ κοιλία ἔχει πολὺ τὸ φυσικὸν πλὴν τῆς θέσεως τοῦ ὀμφαλοῦ εὑρισκομένου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ ζώνη ἐπιπέδου μικρὸν ὑπὲρ τοὺς λαγονίους (εἰλεακοὺς) λόφους.

Ὄπισθεν ἡ ὀσφὺς μετὰ τῶν προεχόντων γλουτῶν σχηματίζει τὴν συνήθη γωνίαν, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ γλουτοὶ μετὰ τῶν ἐπὶ τοὺς μηροὺς κατωφερῶν ὑπογλουτίδων. Οἱ μηροὶ κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν τύπον ἱκανῶς πλατεῖς κατὰ τὰ πλάγια ὄντες κυρτοῦνται μᾶλλον κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἄκρον τῆς προσθίας ἐπιφανείας.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀγάλματος ἀπαντῶσιν ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ ἀντιθέσεις τινὲς παρέχουσαι πράγματα εἰς τὸν ζητοῦντα νὰ ὁρίσῃ τὸν χρόνον τοῦ παρόντος ἔργου ἢ τὴν τάξιν τῶν ἀρχαϊκῶν ἀγαλμάτων, εἰς ἣν τοῦτο ἀνάγεται. Πρὸς ταῖς ἐπιπέδοις ἐπιφανείαις καὶ ταῖς ὀξείας ἀναγλυφαῖς εὕρηται ἅμα πολὺ τὸ εὐρὺ καὶ στρογγύλον. Καὶ πρόκεινται μὲν καταφανῆ τοῦ παλαιοτέρου τύπου δείγματα ἐπὶ τοῦ στήθους, τῆς ῥάχεως, τῶν πλαγίων τοῦ θώρακος, ἐν μέρει δὲ καὶ τῶν ἰσχίων· ὡσαύτως ἡ κεφαλὴ κεῖται μᾶλλον ὀπίσω καὶ δὲν εἶνε ἄμοιρος λειψάνων τῆς πολιωτέρας ἀρχαϊκότητος. Ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐπικρατοῦσιν αἱ καμπύλαι γραμμαί, γνώρισμα ἴσως τῆς Ἀττικῆς τέχνης, καὶ σπουδή τις πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ καθιερωμένου τύπου. Τὸ ἀνάστημα στερεῖται τῆς ῥαδινότητος παλαιοτέρων ἀγαλμάτων, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα μέλη τείνουσιν εἰς πλάτος καὶ πάχος[1]. Οἱ ὦμοι, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς τοῦ Θηραϊκοῦ εἰσὶ λίαν εὐρεῖς[2] καὶ ἀνεπτυγμένοι, αὐτοὶ κυρίως παρέχοντες εἰς τὸν κορμὸν τὴν ὄψιν τοῦ τριγωνικοῦ σχήματος[1]. Ὁ κορμὸς δὲν ἔχει τὸ σφηκοειδὲς τῶν παλαιῶν, ὁ δὲ θώραξ μεταβαίνει ὁμαλῶς διὰ πλατείας ὀσφύος ἐπὶ τὰ ἰσχία καὶ τοὺς μηρούς. Ἐπίσης δὲ καὶ οἱ γλουτοὶ παρεμφερῆ δεικνύουσιν ἀναλογίαν.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου δηλοῦται καταφανέστερον ἡ τεχνικὴ πρόοδος. Πρὸς τῷ στρογγύλῳ τοῦ ὅλου σχήματος οἱ ὀφθαλμοί, αἱ παρειαί, τὰ χείλη ἀκολουθοῦσι τῇ αὐτῇ ἀρχῇ[2]. Τὸ μέτωπον δὲν χωρεῖ πλέον πρὸς τὰ ὀπίσω, οὐδὲ ἡ ῥὶς πιθανῶς προεῖχε πολὺ ὑπὲρ τὸ δέον. Μειδιάματος (grinning type)[3] οὐδὲ ἴχνος διακρίνεται[4], οὐδὲ ἀνάσπασις τῶν ὀφρύων, οὐδὲ ἡ Σινοπρεπὴς λοξότης τῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες καὶ παρὰ τὸ προέχον τῶν βολβῶν στεροῦνται καὶ τῆς ἄλλων ἔργων ἀπαθείας καὶ εὐηθείας (stolid type)[5]. Ἐν τῇ γλυφῇ ἐλλείπει παντάπασι σχεδὸν τὸ πρόστυπον, τὸ δ' ἔκτυπον καὶ στρογγύλον ἐξικνεῖται, ὡς εἰπεῖν, μέχρι καὶ τῶν σφαιρικῶν ψήφων τῶν τῆς κόμης ὅρμων.

Ἐν τούτοις αὗται δὴ αἱ ἀντιθέσεις βοηθοῦσιν ἡμῖν εἰς τὴν περὶ τοῦ χρόνου εἰκασίαν. Καὶ ὅτι μὲν τὸ ἄγαλμα προηγεῖται χρονικῶς τῆς τάξεως τῶν τὸ ἀντιβράχιον προτεινόντων τυγχάνει πρόδηλον ἔκ τε ἄλλων ἀρχαϊκῶν τεκμηρίων καὶ ἐκ τοῦδε, ὅτι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μηρῶν, ὡς εἴρηται, σώζονται — καὶ ἱκανῶς μακρὰ — τὰ ἴχνη τῆς προσφύσεως τῶν ἄκρων χειρῶν. Ὅτι δὲ πάλιν ἕπεται τῷ τοῦ Πτώου (Γλυπτὰ Ἐθν. Μ. 10), ὑπέδειξαν ὅσα περὶ τῶν μελῶν ἰδίᾳ ἀνωτέρω ἐρρήθησαν. Ἀλλ' εἰ καὶ αἱ χεῖρες προσπεφύκασι τοῖς σκέλεσι ὑπολείπεται ὅμως κενὸς χῶρος μακρὸς (ὕψος 0,40 καὶ πλέον) μεταξὺ τῶν καθειμένων βραχιόνων καὶ τοῦ κορμοῦ. Μικρὸν ἔτι καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ὀλιγώτερον διαδεδομένην τάξιν τῆς *χειραφετήσεως*, ἥπερ ἀνήκει καὶ τὸ ἐκ Πτώυυ ἀκέφαλον[6], τὸ μετὰ

[1] Πλάτος ἀπὸ μασχάλης εἰς μασχάλην (0,43).=Ὕψος ἀπὸ κλειδῶν ἕως ὀμφαλοῦ.

[2] Οἱ ὦμοι τοῦ Θηραϊκοῦ (Wolters *Baust.* ἀριθ. 14.= *Γλυπτὰ Ἐr. M.* 8), ὅπερ εἴθισται νὰ καταλέγηται εἰς τὰ ἀρχαιότατα, πρὸς τὰ κάτω κλίνοντες εἰσὶν ἥκιστα ὁριζόντιοι.

[1] Πλάτος κατὰ τοὺς ὤμους 0,61· πλάτος τῶν ἐκ Θήρας, Ὀρχομενοῦ (Wolters *Baust.* 43, *Γλυπτὰ Ἐθν. Μουσ.* 9), Πτώου, *Ἐθν. Μουσ.* 12 (= BCH. 1887, πίν. 8), Μήλου (BCH. 1892, πίν. 16) 0,50-0,56.

[2] Πρβ. τὴν ἐκ Παλαιᾶς Ἐπιδαύρου κεφαλὴν *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 63 καὶ τὴν ἐξ Αἰγίνης (;) Wolters *Baust.* 92.= *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 48.

[3] Journal of Hell. studies 1887 σελ. 186-187 (E.A.Gardner).

[4] Πρβ. τὰ ἐκ Πτώου, *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 10, καὶ Ὀρχομενοῦ (*Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 9).

[5] Journal of Hell. stud. ἀνωτ.

[6] BCH. 1887 πίν. 8. = *Γλυπτὰ Ἐθν. Μ.* 12. Πρβ. καὶ τὸ ἐξ Ἀκτίου, Gaz. Archéol. 1886 πίν. 29, 2 (Collignon).

τοῦ προκειμένου οὐκ ὀλίγα μέχρι καὶ τῶν κοιλιακῶν μυῶν ἔχον τὰ κοινά.

Κατὰ ταῦτα τοίνυν, ὡς διὰ τοῦ Μηλίου ἀγάλματος συνεδέθη[1] μετὰ τῶν προγενεστέρων τὸ ἐκ Πτῴου (Ἐθν. Μ. 10) καὶ τὰ περὶ αὐτό, οὕτω διὰ τοῦ Ἀττικοῦ κούρου κερδαίνομεν τὸν κρίκον τὸν συνδέοντα τὴν μεταξὺ τῶν ἐκ Πτῴου δύο ἀγαλμάτων (ἤτοι τῶν ἀριθ. Ἐθν. Μ. 10 καὶ 12) διακεκομμένην ἅλυσιν, ἀνάγοντες δὲ τὴν ποίησιν τοῦ ἐν λόγῳ ἀγάλματος εἰς τοὺς κατὰ τὸ 3ον τέταρτον τῆς 6ης ἑκατονταετηρίδος χρόνους[2], ὑπολαμβάνομεν ὅτι δὲν ἁμαρτάνομεν πολὺ τοῦ ἀληθοῦς.

Ἐν τέλει προσθετέον λέξεις τινὰς περὶ τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως. Ἐὰν τὰ κατὰ τοῦτο ἦσαν ἀκριβέστερον γνωστά, πιθανῶς θὰ ἐλύετο τὸ ζήτημα ἂν τὸ ἐν λόγῳ ἄγαλμα εἶνε θεὸς ἢ θνητός. Πρὸς τοῦτο μετέβην τελευταῖον εἰς Κερατέαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ντάρδιζαν[3], ἀπέχουσαν αὐτῆς πρὸς ἀνατολὰς 50/60 τῆς ὥρας. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ λάβω παρὰ τῶν χωρικῶν ἐπαρκεῖς καὶ σαφεῖς εἰδήσεις. Ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρέθη τὸ ἄγαλμα (οὐ μακρὰν τοῦ αὐτόθι φρέατος), διήκει, ὥς μοι εἶπον, πρὸς νότον σειρὰ λίθων (εἰς μῆκος 8,50 μ.) μετὰ ἀσβέστου, πλίνθων καὶ κεράμων· ἡ σειρὰ καμπτομένη εἶτα πρὸς ἀνατολὰς εἰς ὀρθὴν γωνίαν βαίνει ὡς 1,50 μ. καὶ χωρεῖ ἴσως εἰς τὸ παρακείμενον ἀκαλλιέργητον κτῆμα. Ἐπὶ τόπου ἐγὼ εἶδον μέρος τοῦ γωνιαίου λίθου ἐξέχον μικρὸν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν. Σπουδαῖον ἐν τούτοις κρίνω ὅτι ἐν τῷ πλησίον κτήματι τῶν ἀδελφῶν Ἀντωνίου, ἐν ἀποστάσει ὡς 100 μέτρων πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τῶν εἰρημένων λειψάνων, εὑρέθη τὸ ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον, ὅπερ ἀνέγραψα ἐν Δελτ. Ἀρχαιολ. 1892 σελ. 25 ἀριθ. 1. Τὴν τότε δὲ περὶ ἱεροῦ ἐκφρασθεῖσαν εἰκασίαν μου ἐπαναλαμβάνων καὶ ἐνταῦθα φρονῶ ὅτι, ἂν αὐτόθι ἐνεργηθῇ ἀνασκαφή, μέλλει βεβαίως νὰ διευκρινήσῃ τὰ κατὰ τὸ ἀνάγλυφον καὶ τὸ ἄγαλμα καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα ἀναφορὰν αὐτῶν, ἂν ὑπάρχῃ, ἢ τοὐλάχιστον θὰ πορίσῃ πιθανῶς ἡμῖν τὰ ἐλλείποντα κῶλα τοῦ Ἀττικοῦ κούρου.

Β. Ι. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

[1] Κατὰ τὸν Holleaux BCH. 1892 σελ. 567.
[2] Πρβ. Mitth. d. att. Inst. 1892 σελ. 79 (Sauer).
[3] *Ντάρδιζα* (ἀλβανιστὶ) = ἡ ἄπιος, παρὰ τὸ *ντάρδα* = τὸ ἄπιον.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

1. Βάσις ἀναθήματος τετράπλευρος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ λάκκου ἄνωθεν. Πλ. 0,41, ὕψ. 0,21, πάχ. 0,32. Μέγεθος γραμμάτων 0,01, τὸ Ω ἀνοικτόν. Ἀριθ. καταλ. 86. Οἱ δύο πρῶτοι στίχοι ἐχαράχθησαν τὸ πρῶτον διὰ μικροτέρων γραμμάτων, εἶτα δὲ ἀπεξέσθησαν καὶ ἐχαράχθησαν ἐκ νέου· τινὰ δ' ἐκ τῶν πρώτων γραμμάτων εἶνε καὶ νῦν ἔτι σαφῆ. Τὰ κάτωθι τῶν δύο πρώτων στίχων περικλείονται ἐντὸς στεφάνου ἐλαίας.

ΟΙϹΤΡΑ ι ι ΩΤΑιϹΤΕΦΑΝΩϹΑΝΤΕϹΤΟ ι
ϹΤΡΑΤΗΓΟΝΑΝΤΙϹΤΕΦΑΝΩΘΕΝΤΕϹΑΝΕΘΕϹΑΝ
Ο
ϹΤΡΑΤΗΓΟϹ
ΘΡΑϹΥΒΟΥΛΟϹ
ΘΡΑϹΩΝΟϹ
ΕΡΧΙΕΥϹ

Οἱ στρα(τι)ῶται στεφανώσαντες τὸ(ν)
στρατηγὸν ἀντιστεφανωθέντες ἀνέθεσαν.
(Ὁ)
στρατηγὸς
Θρασύβουλος
Θράσωνος
Ἐρχιεύς.

2. Τεμάχιον ἐπιστεγάσματος σηκομόρφου τινὸς μικροῦ μνημείου ἐλλιπὲς ἑκατέρωθεν. Πλ. 0,30 ὕψ. 0,09, πάχ. 0,085. Ἀριθ. καταλ. 62. Μέγεθος γραμμάτων 0,012· φαίνονται τῶν αὐτῶν χρόνων πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφήν.

Θ Ε ≷ Α Ν ≷ Τ Ε	

Οἱ δεῖνα ἀνέ]θεσαν στε[φανωθέντες

3. Μικρὸν τεμάχιον ἐκ στήλης τινὸς στρογγύλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὕψος σχεδὸν 0,03, σωζομένη περίμετρος 0,07, ὑπολογιζομένη διάμετρος 0,52. Μέγεθος γραμμάτων 0,014· χρόνοι οἱ αὐτοί. Ἀριθ. καταλ. 332.

Μ Η Τ Ρ Ι Ο ≷	[Δη]μήτριος

Ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο πιθανώτατα ἀναθηματική.

4. Τεμάχιον στρογγύλης στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὕψος 0,09, σωζομένη περίμετρος 0,18, ὑπολογιζομένη διάμετρος 0,56. Γράμματα τοῦ Δ΄ αἰῶνος· μέγεθος αὐτῶν 0,012. Ἀριθ. καταλ. 88 Α.

Τ Ρ Α Τ Ο	-[σ]τρατο[ς]
Θ Η Κ Ε	[ἀνέ]θηκε.

Στ. 2 μετὰ τὸ Ε δὲν ὑπάρχει Ν.

5. Μικρότατον τεμάχιον γλαυκοχρόου μαρμάρου μόνον ἄνωθεν ἀκέραιον. Πλ. 0,08, ὕψ. 0,033, πάχ. 0,02. Γράμματα ὄχι πολὺ νεώτερα ἀμελῶς κεχαραγμένα, διατεταγμένα δὲ στοιχηδόν· μέγεθος αὐτῶν 0,008, τοῦ Ο δὲ μόνον 0,003. Πιθανῶς καὶ αὕτη εἶνε ἀναθηματική, ὡς τοιαύτη δὲ καὶ συνεπληρώθη. Ἀριθ. καταλ. 321.

Ο Ν Ι Κ Ο	-όνικο[ς] (τοῦ δεῖνος)
≷ Ι Ν '	[Ἐλευ]σίν[ιος ἀνέθηκεν]

6. Τεμάχιον λευκοῦ παρίου μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές, πρὸς ἀριστερὰν ὅμως φαίνεται ὅτι δὲν λείπουσι γράμματα. Μέρος τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τὰ ἄνω εἶνε ἀπεξεσμένον δι᾽ ὀδοντωτοῦ ὀργάνου. Ὕψος 0,20, πλ. 0,16, πάχ. μέχρι 0,08. Τὰ γράμματα εἶνε λίαν ἀμελῶς κεχαραγμένα, πολλάκις δὲ ἐλλείπουσιν ἐξ αὐτῶν γραμμαί τινες (οἷον Λ ἐνίοτε ἀντὶ Α), δὲν ἔχουσιν ὅμως ἐξωγκωμένα τὰ ἄκρα τῶν γραμμῶν· ἐν γένει δὲ φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὰ μέσα τοῦ Δ΄ αἰῶνος. Τοῦ Ε συνήθως μὲν παραλείπεται ἡ μέση γραμμή, ἐνίοτε ὅμως εἶνε κεχαραγμένη μικροτέρα τῶν ἄλλων, τοῦ Θ παραλείπεται ἡ στιγμή, τὸ δὲ Ω ἔχει τὸ σχῆμα Ω, τὸ Ν εἶνε ἰσοσκελές, τὸ δὲ ≷ ὄχι πολὺ ὄρθιον. Μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,008-0,01. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη ἐσχάτως ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὰς δωματίῳ τοῦ λεγομένου Βουλευτηρίου εἰς βάθος 8 μέτρων ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ στυλοβάτου τῆς ῥωμαϊκῆς στοᾶς, ἐνῷ ὁ πλησίον τοῖχος τοῦ Βουλευτηρίου φθάνει μόνον εἰς βάθος 4,70· εἶνε λοιπὸν φανερὸν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κατεχώσθη πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Βουλευτηρίου, ἤτοι ἅμα τῇ προεκτάσει τοῦ τείχους τοῦ περιβόλου πρὸς νότον. Ἀριθ. καταλ. 347 Α.

Μ Α Τ Α Τ Α Υ Τ Ι Κ Ο
Λ Ψ Λ Σ Τ Ι ⁝ Ν Τ ⊏ Χ Ν ! !
Ν Μ Λ Ο ⊏ Ν Ο Γ Ο Σ Δ ⊏
Α Ρ Ι Σ Τ Ο Ν Ε Σ Τ Ι Τ
Ο Ν Γ Λ Ρ Ο Υ Λ Λ Κ Ο Ν
Ο ⊏ Ο Ν Ν Ο Μ ! Ξ Ο Μ
Ε Σ Τ Ο Σ Α Ν Ε Ι Μ
Η Κ Ε Ν Ο Σ

[γραμ;]ματα ταυτὶ κο - - -
-άψας τ(ὴ)ν τεχν[ην] - - -
-ν μ(αθεῖ)ν. Ὅπως δὲ - - -
ἄριστόν ἐστι τ - - - -
- ον γὰρ (θ)ύλ(α)κον - -
(θε)ὸν νομίζωμ [μ- - -
- εστος ἂν εἶ μ - -
- ηκεν οσ - - - -

Στ. 2 τὸ δεύτερον γράμμα εἶνε κάκιστα κεχαραγμένον καὶ ὡς ἐκ τούτου δυσδιάγνωστον, φαίνεται δ᾽ ὅμως ὡς Ψ, ὀλιγώτερον πιθανῶς δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς Ρ. Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους στίχους εὐκόλως δύναταί τις νὰ νομίσῃ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε καὶ πρὸς δεξιὰν σχεδὸν ἀκεραία, ὥστε νὰ ἀναγνώσῃ ἐν συνεχείᾳ: [*γράμ*]*ματα ταυτὶ κο*[*λ*]*άψας τὴν τέχν*(*η*)*ν μαθεῖν*, ἀλλ᾽ ἡ ἀπορία τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἑπομένων ἀποδεικνύει πεπλανημένην τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν. Οὐδαμῶς ἀπίθανον ὅμως νὰ εἶνε μέρος τῆς λέξεως *κολάπτειν* τὸ ἐν στ. 1 ΚΟ, ὡς καὶ τὸ ἐν στ. 2 ΑΨΑΣ.

Στ. 5 ἄνωθεν τῶν γραμμάτων ΟΥ ὑπάρχει ἐ-

φθαρμένον τι καὶ ἀμφίβολον χάραγμα ὡσεὶ Α ἢ Μ, ὅπερ ὅμως δὲν πιστεύω νὰ εἶνε γράμμα δέον νὰ προστεθῇ εἰς τὸν κάτωθι στίχον, ἀλλὰ μᾶλλον τυχαία βλάβη τοῦ λίθου.

Στ. 6 τὸ ἐν τέλει Μ εἶνε βέβαιον, ὥστε φαίνεται ὅτι τὸ τελικὸν *ν* τοῦ *νομίζων* ἀφωμοιώθη πρὸς ἑπόμενον *μ*.

Στ. 7 τὸ ἐν τέλει Μ εἶνε βέβαιον καίπερ ἐφθαρμένον. Τὰ ὑπάρχοντα γράμματα δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσι καὶ ἄλλως, ἢ ὡς ἀνεγνώσθησαν.

7. Δύο τεμάχια στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, τὸ πρῶτον πανταχόθεν ἐλλιπές, τὸ δὲ δεύτερον ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Τοῦ πρώτου μέγιστον ὕψ. 0,45, πλ. 0,16, τοῦ δευτέρου ὕψ. 0,46, πλ. 0,15, πάχος ἀμφοτέρων 0,10 περίπου. Ἐν ἀμφοτέροις τὰ σωζόμενα γράμματα κεῖνται κατὰ τὸ ἄνω μέρος, ὑπ' αὐτὰ δὲ ὁ λίθος εἶνε ἀκατάγραφος, ἐν μέρει δὲ καὶ ὄχι καλῶς κατεξεσμένος. Ὅτι ἀμφότερα τὰ τεμάχια ταῦτα προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης ἀποδεικνύει ἡ ὁμοιότης τῆς κατεργασίας τοῦ λίθου καὶ τῶν γραμμάτων. Τὰ γράμματα εἶνε στοιχηδὸν τεταγμένα, ἐξωγκωμένας ἔχοντα ἐνίοτε τὰς ἄκρας τῶν γραμμῶν, φαίνονται δ' ἀνήκοντα εἰς τὰ τέλη τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Μέγεθος αὐτῶν 0,006. (Ε, Ω, Ξ, Σ, Ν, ἐν στ. 10 κεῖται δὶς Λ ἀντὶ Α). Ἡ σχετικὴ θέσις τῶν δύο τούτων τεμαχίων πρὸς ἄλληλα δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ μετὰ βεβαιότητος· πιθανὸν μόνον μοὶ φαίνεται ὅτι ἔκειντο ὅπως ὑπ' ἐμοῦ διετάχθησαν καὶ ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ ἀπὸ τέλους στίχῳ δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ: [ἐ]*ν τῷ τρίτῳ μο*[*νόθυροι τ*]*έτταρ*[*ες*]· πρβλ. α'. στ. 3. Ὡς φαίνεται ἦτο συνθήκη τις ἐργωνίας. Ἀριθ. καταλ. 56-57.

α'.

Ι
Ω Ι Ε Τ Ε Ρ
Ι . . Ε Ρ Γ Α Σ
Ν Ο Θ Υ Ρ Ο Ι Τ Ρ
Ξ Α Μ Ε Ν Ο Ν Α Π Ο
Ν Τ Ω Ι Π Ρ Ω Τ Ω Ι
Ν Τ Ω Ι Δ Ε Υ Τ Ε Ι . Ι
Ν Τ Ω Ι Τ Ρ Ι Τ Ω Ι Μ Ο
Ν Τ Ω Ι Τ Ε Τ Α Ρ Τ Ω Ι
Ε Τ Ε Ρ Λ Δ Ι Λ Π Ρ Ι Σ Τ

β'.

Ε Τ Τ Α Ρ Ι
Τ Α Ρ Ρ Α Κ Τ Ο Ι
Δ Ι Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ /

Τὸ Τ ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ τοῦ τεμαχίου β' καὶ τὸ Δ ἐν τῷ τελευταίῳ εἶνε λίαν ἐφθαρμένα, ἀλλὰ μοὶ φαίνονται εὐδιάγνωστα.

α'.

[τ]ῷ ἑτέρ[ῳ]
— ἐργασ - -
[μο]νόθυροι τρ[εῖς]
[ἀρ]ξάμενον ἀπὸ
[ἐ]ν τῷ πρώτῳ
[ἐ]ν τῷ δευτέ(ρῳ)
[ἐ]ν τῷ τρίτῳ μο[νόθυροι;]
[ἐ]ν τῷ τετάρτῳ
ἕτερα διάπριστ[α]

β'.

[τ]έτταρ[ες]
[κα]ταρρακτοὶ
Δ Ι σύνδρομ(α)

8. Μάρμαρον λευκὸν ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν, ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὴν πρὸς ἀριστερὰν γωνίαν. Μέγιστον ὕψος 0,28, μέγ. πλ. 0,24, πάχ. 0,08. Κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ δὲν φαίνεται οὐδὲν ἴχνος γραμμάτων, μόνον δὲ παρὰ τὸ πρὸς δεξιὰν ῥῆγμα ὑπάρχουσιν ὀλίγα γράμματα, ἀποτετριμμένα καὶ ταῦτα καὶ λίαν ἀμυδρά· ἀνωτέρω τοῦ σωζομένου πρώτου στίχου ὅμως φαίνεται ὅτι οὐδ' ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα. Μέγεθος γραμμάτων 0,007. Μακεδονικῶν χρόνων. Ἀριθ. καταλ. 71.

Σ Ι Ν Ο Θ Ε
Ο Λ Π Ε Ι Ρ Α Ι
Η -
Ο Τ

[Λόγος ἐπιστατῶν Ἐλευ]σινόθε[ν]
- - Πειραι-

9. Μάρμαρον λευκὸν ἐλλιπὲς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν καὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς πρὸς δεξιὰν πλευρᾶς. Πλάτος 0,32, ὕψ. 0,21, πάχ. μέχρι 0,07. Γράμματα λεπτά, ἐπιμελῶς κεχαραγμένα καὶ ὡραῖα, διατεταγμένα δὲ στοιχηδόν· ἐν στ. 17 ὅμως πλεονάζει ἓν γράμμα. Μέγεθος αὐτῶν 0,005. Τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν εἶνε ἐξωγκωμένα. Τὸ Ω εἶνε συγκεκλεισμένον, τὸ Σ συμπεπιεσμένον, τοῦ δὲ Ε ἡ μέση κεραία εἶνε μικροτέρα τῶν ἄλλων, ἅπαξ δὲ καὶ παραλείπεται (στ. 24). Ἐν στ. 5 τὸ πρῶτον γράμμα κατὰ παραδρομὴν τοῦ χαράκτου, ὡς φαίνεται, ἐχαράχθη ∠ ἀντὶ Δ. Ἀριθ. καταλ. 106.

Ι Α
. . . . ΙΦΙΑΛΗΑΡΙΥΙΑΧΡΥΣΟΜΙ . . . .
. . . . ΝΑΚΕΙΜΕΝΗ⁝ΑΣΠΙΔΙΣΚΗΧΡΥΣ . . . .
. . . . ΟΧΡΥΣΩΚΑΙ . ΓΜΑΤΕΔΥΟΔΑ . ΤΥΛΙΩΙ . . . . . .
. . ∠ΙΩΔΥΟΚΑΙΔΑΚΤΥΛΙΩΔΥΟΛΕΥΚΟΥΧΡΥΣΙΟΙ . . . . .
. ΡΟΝΧΡΥΣΙΟΝΑΡΓΥΡΙΩΙΔΕΔΕΜΕΝΟΝΤΟΥΤΩΝΣ . . . .
ΟΝΓͰͰΙΙΙΙΙΙC⁝ΕΤΕΡΑΧΡΥΣΙΑΜΗΙΙΣΚΩΔΥΟΔ . . . .
. ΙΟΙΑΠΕΙΡΟΝΕΣΤΡΕΙΣΔΑΚΤΥΛΙΟ . ΚΑΤΕΑΓΩΣ . . . .
. ΩΑΠΥΡΩΔΥΟΧΡΥΣΙΩΛΕΥΚΩΔΥΟΤΟΥΤΩΝΣΤΑΘΜ . . . .
. ΙΙ⁝ΑΡΓΥΡΙΟΥΝΟΜΙΣΜΑΔΔΔͰͰΙΙΙΙC⁝ΑΣΗΜΟ . . . .
ΥΡΙΟΣΤΑΘΜΟΝΔΓΙ⁝ΕΣΧΑΡΙΣΑΡΓΥΡΑΣΤΑΘΜΟΝ . . . .
ͰͰΙΙΙΙ⁝ΣΦΡΑΓΙΔΕΙΑΣΠΙΔΕΧΡΥΣΙΩΙΔΕΔΕΜΕ . . . .
. ΡΑΓΙΔΙΟΝΒΑΣΑΝΙΣΤΟΝΧΡΥΣΙΩΙΔΕΔΕΜΕΝΟΝΣ . . .
. ΩΔΥΟΧΡΥΣΙΩΙΔΕΔΕΜΕΝ . . ΦΡΑΓΙ . ΑΡ . ΥΡΙΩΙΔΕ . .
ΜΕΝΗΣΦΡΑΓΙΔΕΣΛΙΘΙΝΑΙΑΔΕΣΜΟΙΠΙΙ . Ν . ΙΑΠΥ . .
ΝΟΕΠΙΠΕΤΡΑΝΣΤΛΕΓΓΙΔΙΟΝΕΠΙΤΗΚΤΟΝΚΑΤΕΑΓΟ .
ΚΑΙΕΤΕΡΟΝΣΤΛΕΓΓΙΔΙΟΝ⁝ΧΑΛΚΩΜΑΤΑΠΟΤΗΡΙΟΝΑΙ
ΕΥΩΤΟΣΣΦΑΓΕΙΟΝΚΩΘΩΝΕ . ΠΙΕΙΣΠΥΘΜΕΝΑΟΥΚΕΧΕ
. ΟΙΝΟΧΟΑΙ . ΙΙΙΚΟΤΥΛΗΕΡΡΩΓΥΑΚΑΔΟΙΙΙ . ΙΤΟΥΤ
ΩΝΕΙΣΟΛΟΣΣΤΕΓΩΝΟΔΕΤΕΡΟΣΠΥΘΜΕΝΑΟΥΚΕΧΕΙΟΤ
. ΙΤΟΣΟΥΤΕΑΡΤΗΜΑΟΥΤΕΠΟΔΕΔΥΟΟΔΕΤΕΤΑΡΤΟΣΤΟ
ΝΠΥΘΜΕΝΑΥΠΕΡΑΠΤΑΙΨΥΚΤΗΡΙΑΙΙΙΙΤΩΔΥΟΟΥΤΕΩ
ΤΑΟΥΤΕΠΥΘΜΕΝΑΣΕΧΕΙΚΑΡΧΗΣΙΟΝΚΥΛΙΧΝΙΔΕΔΥΟ
ΗΕΤΕΡΑΕΧΕΙΣΤΕΦΑΝΟΝΑΡΓΥΡΟΥΝΦΙΑΛΙΟΝΚΑΤΡΟΠ
ΤΩΙΙΔΑΚΤΥΛ . ΟΙΙΠΠΟΔΕΣΜΟΙΔ/ . . . ΙΙΥΓΙΕΙΣΤΟΥ
. . . . Λ . . . . Τ . . . . ΡΟ . . . . . . ΤΟ .

\- - - - - - - -
\- - - - φιάλη ἀρ(γ)υ(ρᾶ) χρυσόμ[φαλος] - - -
\- - - [ἀ]νακειμένη. Ἀσπιδίσκη χρυσ[όμφαλος]
\- - - [δύ]ο χρυσὼ καὶ [ἅ]γματε δύο, δακτυλίω [. . . . . σ -]
[αρ ;](δ)ίω δύο καὶ δακτυλίω δύο λευκοῦ χρυσίο[υ] - - -
\- ρον χρυσίον ἀργυρίῳ δεδεμένον, τούτων σ[ταθμ]-
ὸν ΓͰͰΙΙΙΙΙΙC. Ἕτερα χρυσία : μη[ν]ίσκω δύο, δ[ακτύ]-
[λ]ιοι ἄπειρονες τρεῖς, δακτύλιο[ς] κατεαγώς, [χρυσ-]
[ί]ω ἀπύρω δύο, χρυσίω λευκὼ δύο, τούτων σταθμ[ὸν] - -
\-ΙΙ. Ἀργυρίου νόμισμα ΔΔΔͰͰΙΙΙΙC· (ἀ)σήμο[υ ἀργ]-
υρίο(υ) σταθμὸν ΔΓΙ. Ἐσχαρὶς ἀργυρᾶ, σταθμὸν - - -

ꜰꜰΙΙΙΙ. Σφραγῖδε ἰάσπιδε χρυσίῳ δεδεμέ[νω. Σ-]
[φ]ραγίδιον βασανιστὸν χρυσίῳ δεδεμένον, σ - - -
. ω δύο χρυσίῳ δεδεμέν[ω, σ]φραγί[ς] ἀρ[γ]υρίῳ δε[δε]-
μένη, σφραγῖδες λίθιναι ἄδεσμοι ΓΙΙ . Ν . ΙΑΓΥ . .
ΝΟ ἐπὶ πέτραν, στλεγγίδιον ἐπίτηκτον κατεαγὸ[ς]
καὶ ἕτερον στλεγγίδιον. Χαλκώματα: ποτήριον ἄ[ν]-
ευ ὠτός, σφαγεῖον, κώθωνε[ς] ΓΙ εἰς πυθμένα οὐκ ἔχε-
[ι], οἰνοχόαι . ΙΙΙ, κοτύλη ἐρρωγῦα, κάδοι ΙΙ[Ι]Ι, τούτ-
ων εἷς ὅλος στέγων, ὁ δ' ἕτερος πυθμένα οὐκ ἔχει, ὁ τ-
[ρ]ίτος οὔτε (ἄ)ρτημα οὔτε πόδε δύο, ὁ δὲ τέταρτος τὸ-
ν πυθμένα ὑπέρ(ρ)απται, ψυκτήρια ΙΙΙΙ, τὼ δύο οὔτε ὦ-
τα οὔτε πυθμένας ἔχει, καρχήσιον, κυλιχνίδε δύο,
ἡ ἑτέρα ἔχει στέφανον ἀργυροῦν, φιάλιον, κατρόπ-
τω ΙΙ, δακτύλ[ι]οι ἱππόδεσμοι Δ[Δ. . .]ΙΙ ὑγιεῖς, τού-
[των] - - - - - -

10. Δέκα τρία τεμάχια ἔκ τινος στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, καταγεγραμμένα ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιγραφῶν ὑπ' ἀριθ. 348-360. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε συγκεκολλημένα ἐκ πλειόνων μικροτέρων τεμαχίων, ἤτοι τὸ ὑπ' ἀριθ. 348 ἐκ πέντε τεμαχίων, τὰ δὲ ὑπ' ἀριθ. 349-351 ἐκ δύο. Ἀναγνωρίζονται δὲ προσέτι ὡς εἰς τὴν αὐτὴν στήλην ἀνήκοντα καὶ πολλὰ ἄλλα τεμάχια μαρμάρου, ἐφ' ὧν οὐδὲν γράμμα κεῖται. Συνελέχθησαν καὶ συνεκολλήθησαν τὰ μὲν ὑπὸ Φιλίου, τὰ δὲ ὑπ' ἐμοῦ. Ἐξ αὐτῶν μόνον τὸ ὑπ' ἀριθ. 351 σώζει ἀκεραίαν τὴν πρὸς δεξιὰν πλευράν, τὰ δὲ λοιπά εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπῆ. Ἐν οὐδενὶ τῶν τεμαχίων τούτων διεσώθη ἀκέραιον τὸ πάχος τῆς στήλης, τὸ δὲ μέγεθος αὐτῶν εἶνε τοιοῦτον: ἀριθ. 348 μέγιστον ὕψος 0,30, μέγιστον πλάτος 0,22, ἀριθ. 349 μέγ. πλ. 0,16, μέγ. ὕψ. 0,15, ἀριθ. 350 ὕψ. 0,13, πλ. 0,09, ἀριθ. 351 μέγ. ὕψ. 0,12, πλ. 0,08, ἀριθ. 352 ὕψ. 0,095, πλ. 0,07, ἀρ. 353 μέγ. ὕψ. 0,10 μέγ. πλ. 0,08, ἀριθ. 354 ὕψ. 0,05, μέγ. πλ. 0,08, ἀριθ. 355 ὕψ. 0,06, μέγ. πλ. 0,06, ἀριθ. 356 μέγ. ὕψ. 0,05, μέγ. πλ. 0,055, ἀριθ. 357 ὕψ. 0,035, πλ. 0,04, ἀριθ. 358 ὕψ. 0,06, πλ. 0,04, ἀριθ. 359 ὕψ. 0,03, πλ. 0,045, ἀριθ. 360 ὕψ. 0,05, πλ. 0,03. Ὅτι πάντα προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης εἶνε φανερὸν ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν γραμμάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς, ἢ καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ λίθου προσέτι. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ἀνήκουσα εἰς τὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνος. Τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν τῶν γραμμάτων εἶνε ἐξωγκωμένα, τὸ Ω ἀνοικτόν, τὸ Ν ἰσοσκελές, τὸ Σ συμπεπιεσμένον, ἀντὶ δὲ τοῦ Α γράφεται πολλάκις Λ. Μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,06, διάταξις στοιχηδόν.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 348-349 τεμάχια ἔχουσιν ἄνω εὐρὺ περιθώριον ἄγραφον, ὥστε εἶνε φανερὸν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ δ' ὑπ' ἀριθ. 349 πιθανῶς ἔκειτο πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 348, διότι τὸ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ αὐτοῦ ὑπάρχον τῆς *συ[νοικίας]* μοὶ φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ὑποτεθῇ μᾶλλον ὡς ἀνῆκον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ τῆς ὑπ' ἀριθ. 348 μετὰ τὴν λέξιν *συνοικίας* ὑπάρχει ἄγραφος χῶρος τριῶν γραμμάτων, ἔπειτα δὲ ἐφθαρμένον Ο παρ' αὐτὸ τὸ ῥῆγμα τοῦ λίθου κείμενον. Ἡ ἐμὴ ἀνάγνωσις ἡ ἀποκαθιστῶσα τὴν συνέχειαν ἐν τοῖς στίχοις 6-7 δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ βεβαία διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ πλάτους τῆς ἐπιγραφῆς.

Τὸ πρὸς δεξιὰν ἀκέραιον τεμάχιον ὑπ' ἀρ. 351 ἔχει ἄνωθι κενὸν χῶρον σχεδὸν 0,02, ὅστις φαίνεται ὅτι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἰσομέγεθες κενὸν διάστημα τὸ καταλελειμμένον κενὸν ἐν τοῖς τεμαχίοις 350 μεταξὺ τῶν στ. 1-2, 353 μεταξὺ τῶν στ. 2-3, καὶ 355 μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων στίχων. Νὰ ὑποτεθῇ δὲ ὅτι τὸ ὑπ' ἀριθ. 351 τεμάχιον ἔκειτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς μετὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 348-349 δὲν φαίνεται πιθανόν, διότι

ἐκείνων μὲν τὸ περιθώριον δὲν εἶνε καλῶς κατεξεσμένον, τούτου δ' ὁ κενὸς χῶρος εἶνε λειότατος. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 351, 350, 353 καὶ 355 τεμάχια λοιπὸν ἠδύναντο νὰ ὑποτεθῶσιν ὅτι ἔκειντο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ ἰδιαιτέρας περικοπῆς αὐτῆς διακρινομένης ἀπὸ τοῦ πρώτου μέρους διὰ κενοῦ χώρου. Ἐν τέλει ὅμως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 350 τεμαχίου ὑπάρχει πάλιν κενὸς χῶρος ἑνὸς στίχου μὴ ὑπάρχων ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ μέρει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 351, ὥστε εἶνε ἄδηλον ἂν πράγματι τὰ τεμάχια 351 καὶ 350 ἀντιστοιχοῦσιν (ὁ δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ κενὸς χῶρος πρέπει τότε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι κατεῖχε μέρος μόνον τοῦ πλάτους τοῦ στίχου), ἢ ἂν ἡ ἐπιγραφὴ συνέκειτο ἐκ πλειόνων τῶν δύο περικοπῶν. Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι καὶ μετὰ τὸ Υ τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ τεμαχίου 350 ὑπάρχει ἄγραφος χῶρος. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 358 ἔκειτο ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιγραφῆς, διότι ἔχει κάτωθι κενὸν χῶρον 0,04. Τὰ λοιπὰ τεμάχια ἄδηλον ποῦ ἀνήκουσι· μόνον τὸ ὑπ' ἀριθ. 352 φαίνεται μετά τινος πιθανότητος ὅτι ἔκειτο πρὸς δεξιὰν τῶν τελευταίων στίχων τοῦ τεμαχίου 348 ἢ ὀλίγον κατωτέρω αὐτῶν, ὡς δεικνύει ἡ ῥωγμὴ αὐτοῦ.

Ἀριθμ. 349.

Σ Τ Η Ν Σ Υ
Ͻ Ω Σ Ε . Σ Τ Ω Ι Δ Η Μ
Ι Ι Σ Τ Α Μ Ε Ν Ο Υ Τ Ω
Σ : Η Η : Ε Κ Α Τ Ο Ν
Γ Ο Ρ Α Ν Κ Α Τ Α Β Α
Ω Ν Ο Σ Μ Η Ν Ο Σ Ε Π Γ
Α Ι Τ Ο Υ Π Ε Ρ Τ Ε Ι
\ Γ Ο Ρ Α Ν Η Ο Τ Ω
Ο Ι Κ Ε Ι Ν Δ Ε
Μ Η Δ Ι Α Ι Ρ
. Ε Ν Α Ι
. Ι Δ Ε

Ἀριθμ. 348.

Σ Υ Ν Ο Ι Κ Ι Α Σ Ο
Ν Ι Ω Ν / Π Ο Δ Ω Σ Ε Ι Τ
Η : Δ Ρ . Χ Μ Α . Τ Η Ι
Η Η : Τ Ο Υ Δ Ε . Ο Υ
Ο Υ Δ Η Μ Α Ρ Χ . Υ Ε
Δ Ο Η Ι . Ο Υ Ε
Π Ρ Ο Σ Α Π Ο Δ Η
Ρ Ο Σ Ε Ι . Ε Κ Α
Ν Α Π Ο Λ \ Μ Β Α
Η Ι Σ Υ Ν Ο Ι Κ Ι Α
Α Γ Κ / Λ Ι Δ Α Σ Μ
Σ Μ Η Θ Ε Ι Α Ν Α Τ
Ι Ο Δ Η Μ Α . Χ
Ν Α Π Ε Ι
Ν Υ Γ Ι Α
Υ Π Ο Τ Ω Ι
Ε Ι Ν / Ι
Σ Α Π Ο Δ
Ρ Ο Σ Τ Η
Ο Σ Ο Τ Ι
Ε Ι Χ Ρ Ο
Ε Ι Π Ρ Ο
Σ : Ε Ι Ν Ο
Σ Ι

Ἀριθ. 352.

Σ Ο Τ
Ν Τ Ο Ν Δ
Ο Δ Ω Σ Ε
Ε Υ Μ Α Τ Ω
Μ Μ Ε Ν Μ Υ
Ω Ε Α Ν Δ Ε
\ Ι ' Ο Ω Σ

Ἀριθ. 353.

ΕΡΑΙΣι
ΙΟΙΝΗΚ

ΗΣΘΥΡ
ΟΜΕΝΩ
ΙΚ/
ΚΛ
ʼΚ/
Η

Ἀριθ. 355.

Ι
ΕΝΩ
ΣΙΝ
ΟΤΕ

ΣΥΝ

Ἀριθ. 350.

Δ

ιΑΔΕΣΚΛ
ΠΛΗΘΥΡΑ
ΗΘΥΡΑΙΣ
ΝΟΘΥΡοΣ
ΗΘΥΡΑΙΣ
ΡΟΣΤΩΙΤ
ΣΠΡ . . ΤΥ
Υ

Ἀριθ. 351.

ΙΑΝ.
ΙΕΚΑΤ
ΛΙΜΑΚ
ΑΧΜΑΣ
ΕΛΕΥΣΙ
ΕΝΙΑΥΤ
ΜΙΣΘΩΣ
ΙΝΙΟΙΠ
ΟΓΡ
ΕΛ

Ἀριθ. 354.

ΤΗΣ
ΩΣΕΩΣ
ΤΗΝΣΥΝ
ιι ̄ ʌ ι

Ἀριθ. 356.

ΟΙ
ΗΜΙΣΕ
ΗΤΑΙ
ΑΕΚΑ
ΕΝΩ
ΤΟΜ
Ι

Ἀριθ. 357.

Ι
ΙΕΑ
ΕΝΟι

Ἀριθ. 359.

ΩΝΗΡ
ΝΧ^

Ἀριθ. 360.

ΟΜι
ΕΝΑ
ΥΠ
Ω

Ἀριθ. 358.

ΔΩ
ΝΕΡ

Ἀριθ. 349-348.

- -
-ς τὴν συ[νοικίαν] - -
{μισθ]ώσε[ω]ς τῷ δήμ[ῳ τῷ Ἐλευσινίων] - - -
-ι ἱσταμένου τ- - - - - - -
-ς Η Η, ἑκατὸν - - - - - - -
[ἀ]γορὰν καταβα- - - - - -
[βαι]ῶνος μηνὸς ἐπ - - - - -
-αι τὸ ὑπὲρ τε- - - - - -
(ἀ)γορὰν ἢ ὅτω[ι] - - - - -
οἰκεῖν δὲ - - - - - - - -
μὴ διαιρ- - - - - - - -

συνοικίας ο-
- [Ἐλευσι]νίων (ἀ)ποδώσει τ
- - Η δρ[α]χμὰ[ς] τῇ - -
- Η Η· τοῦ δὲ - -
- [τ]οῦ δημάρχ[ο]υ ε - -
- [ὀγ]δόῃ [τ]οῦ ἑ[κατομ]-
- προσαποδη-

- -ν ἀπολαμβα[ν - -]
- [τ]ῇ συνοικία[ι] - -
- ἀγκ(α)λίδας μ- - -

-έναι - - - - - - - -
-ι δὲ - - - - - - -

'Αριθ. 352 στ. 3 [ἀπ]οδώσε[ι] - - στ. 4 -ευμάτω[ν] - - στ. 5 -μ μὲν μυ - - στ. 6 - ω, ἐὰν δὲ - - στ. 6 (μισ)θωσ- -

'Αριθ. 353. [ἡμ;]έραις - - (κ)οινῇ κ - - στ. 5 [τ]ῆς θύρ[ας] - - ομένω- -

'Αριθ. 355 στ. 5 συν[οικ- -

'Αριθ. 350 στ. 5 (τ)ὰ δὲ σκα- - [δι]πλῇ θύρα - -η θύραις - - [μο]νόθυρος - - -η θύραις - - - [π]ρὸς τῷ τ - - -

'Αριθ. 351 στ. 5 [συνοικ]ίαν - - στ. 7 (κ)λιμακ- - [δρ]αχμὰς - - - 'Ελευσι- - ἐνιαυτ- - - μισθωσ- - - ['Ελευσ]ίνιοι π- - -

'Αριθ. 354 στ. 2 [μισθ]ώσεως - - τὴν συν[οικίαν] - -

'Αριθ. 356 στ. 2 ἡμισε[ι - -

11. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Πλ. 0,10, ὕψ. 0,045, πάχ. 0,10. Τὰ γράμματα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς, εἶνε ὅμως ὀλίγον μικρότερα καὶ ἀμελέστερον κεχαραγμένα, ὥστε αὐτὴ δὲν φαίνεται ὅτι ἀπετέλει μέρος ἐκείνης. 'Αριθ. καταλ. 331.

Ι Ι Ϟ	
ΑΛΑΒΩΝΤ	— α λαβὼν τ —
ΟΡΘΑΤ	ὀρθὰ τ — —
ΙΟΝΤΕ	

12. Δύο τεμάχια λευκοῦ μαρμάρου μὴ προσαρμόζοντα μέν, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης προερχόμενα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ὁμοιότης τῶν γραμμάτων καὶ τῆς διατάξεως αὐτῶν, προσέτι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ περιεχόμενον. 'Αμφότερα εἶνε μόνον πρὸς ἀριστερὰν ἀκέραια, ἄλλοθεν δὲ πανταχόθεν ἐλλιπῆ. Τοῦ πρώτου ὕψος 0,18, μέγιστον πλάτος 0,24, πάχος 0,075· τοῦ δευτέρου ὕψος 0,06, πλ. 0,25, πάχος 0,07. Ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο διατεταγμένη κατὰ στήλας ἔχουσα καὶ περιθώριον 0,03

- -ς μηθέ(ν)α τ- -
- - - ὁ δήμα[ρ]χ[ος] - -
- - - - -
-ν ὑγιᾶ
ὑπό τῷ
- - -
-ς ἀποδ-
- - -

πρὸς ἀριστεράν, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶνε ἐνιαχοῦ γεγραμμένα ἀριθμητικὰ σημεῖα. Διεσώθη δ' ἐν ἀμφοτέροις ἡ πρὸς ἀριστερὰν στήλη, ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τεμαχίῳ καὶ μικρὸν μέρος τῆς μετ' αὐτὴν στήλης. Τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τοὺς πρώτους μακεδονικοὺς χρόνους, ἔχουσι δὲ τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν ἐξωγκωμένα. Τὸ Σ εἶνε συμπεπιεσμένον, τὸ Ω ἀνοικτόν, τὸ Ν ἰσοσκελές. Μέγεθος αὐτῶν 0,005. Ἡ ἐπιφάνεια εἶνε ἱκανῶς ἀποτετριμμένη, ὅθεν καὶ τὰ γράμματα λίαν δυσανάγνωστα, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀμφίβολα 'Αριθ. καταλ. 365 καὶ 364.

Α. Ὁ στ. 13 εἶνε ἀπεξεσμένος ἢ ἐπίτηδες ἢ κατὰ τύχην.—Στ. 4. Τὸ Σ βέβαιον, πρὸ αὐτοῦ δὲ ἐφθαρμένα δύο γράμματα· τὰ λοιπὰ σαφῆ.—Στ. 5. Τὰ ἐν τέλει ΤΩΝ σαφῆ, μετ' αὐτὰ δὲ ὁ λίθος εἶνε ἄγραφος.—Στ. 6. Τὸ σημεῖον Ⱶ ἱκανῶς βέβαιον· μετὰ τὸ Γ κεῖται πιθανῶς Ρ, τὸ δ' ἀκόλουθον Ο ἱκανῶς εὐδιάγνωστον. Μετὰ τὸ Ν ὁ λίθος εἶνε ἄγραφος καὶ λεῖος.—Στ. 9. Πάντα τὰ γράμματα φαίνονται βέβαια.—Στ. 12. Τὸ πρῶτον Ω ἀβέβαιον, τὰ μετ' αὐτὸ τέσσαρα γράμματα βέβαια, τὰ μετέπειτα ΙΙ φαίνονται ὡς Ν· τὸ Ρ ὄχι βέβαιον, τὰ μετ' αὐτὸ πέντε γράμματα εὐδιάγνωστα, τὰ δὲ λοιπὰ ἀμφίβολα πλὴν τῶν δύο τελευταίων.—Στ. 14 ΙΕ σαφῆ, ἔπειτα χῶρος δύο γραμμάτων ἠφανισμένων, μετ' αὐτὰ δὲ Φ λίαν ἀμυδρόν· τὰ λοιπὰ εὐδιάγνωστα πλὴν τοῦ Τ.—Στ. 15. κατόπιν τοῦ ΤΑΙϞ χῶρος δύο γραμμάτων ἐφθαρμένων, εἶτα Ε ἀμφίβολον, μετ' αὐτὸ Λ δυσκόλως δυνάμενον νὰ ἀναγνωσθῇ ὡς Α ἢ Δ· τὰ ἑπόμενα ΥϞΙΝ ἀμυδρότατα, ἀλλὰ βέβαια.

Β'. Στ. 2. Τὰ μέχρι τοῦ Μ λίαν ἐφθαρμένα καὶ δυσδιάγνωστα· κατόπιν τοῦ ἐν ἀρχῇ Δ μοὶ φαίνεται ὅτι δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ *εἰς*. Ἐν τῇ ἑπομένῃ θέσει τὸ ἴχνος εἶνε ὅλως ἀδιάγνωστον, ἐκ δὲ τῶν ἀκολούθων δύο γραμμάτων τὸ Α ἀναγινώσκεται ἀσφαλῶς.

Α.

ι Ν Ε Ι Ϛ Ε Λ Ε Υ Ϛ Ι Ν Ι Ο
Π Ε Ν Π Τ Ε Ι Ι Ϛ Τ Α Μ Ε Ν Ο Υ
Ι Ε Ρ Ο Φ Α Ν Τ Η Ι Κ Α Ι Κ Η Ρ Υ Κ Ι
Ι . Ϛ Α Ρ Ι Ϛ Τ Ο Ν Τ Η Ν Ε Ο Ρ Τ Η Ν
Π Ρ Ο Α Γ Ο Ρ Ε Υ Ο Υ Ϛ Ι Ν Τ Ω Ν
ΗΙΙΙ Π Ρ Ο ⫞ Ρ Ο Ϛ Ι Ω Ν   Ι
Ε Β Δ Ο Μ Η Ι Ι Ϛ Τ Α Μ Ε Ν Ο Υ   Δ Δ
Λ Λ Α Π Ο Λ Λ Ω Ν Ι Π Υ Ο Ι Ω Ι . Ι Ξ   Ι Ε
Κ Α Ι Τ Α Ε Φ Ι Ε Ρ Ο Ι Ϛ Π Ρ Ο Γ Ο Ν Ο Ν   Τ Ε Λ
Κ Α Ι Τ Α Μ Ε Τ Α Τ Ο ι ¯ Ο Υ   Π Ο Σ
Τ Ρ Α Π Ε Ζ Α Ν Κ Ο Ϛ Μ Η Ϛ Α Ι   Π Ε Λ Λ
Τ Ω Ι Θ Ε Ω Ι Ι Ε Ρ Ε Ω Ϛ Υ Ν Α Ι Ϛ Ο Ε Ι   Ι Λ . Ε . Σ
//
Ι Ε . . Φ Α Ν Τ Η Ι Κ Α Ι Τ Α . Σ   Δ Δ
Ι Ε Ρ Ε Ι Α Ι Ϛ Τ Α Ι Ϛ . . Ε Λ . Υ Σ Ι Ν
Ε Ν Τ Ε Ι Π Α Ν Ν . Χ . Δ Ι
Π Α Ρ Ε Χ Ε Ι Ν Ϛ . . Ν Δ
Ψ Α Ι Ϛ Τ Λ Κ Λ Ι . Τ

Β.

Π ι Ο Ϛ ι Ο Μ Ε Γ Α Ρ Ο Ν
Δ Γ ι . . Λ . Ο Μ Ε Τ Ρ Α Τ Η Ι Ι Ε Ρ Ε Ι Α ι
Τ Η Ι Τ Ο Υ Π Λ Ο Υ Τ Ω Ν Ο Ϛ Ι Ε Ρ Ε Ι Α Ι
Σ ¯ . ^ . Ϛ Α Ϛ Τ Ο Ι Ν Θ Ε Ϛ Μ Ο
Ι Κ Λ Ν Ο Υ Ν
Ϛ Ξ Υ Λ Α Ε Π Ι Τ Ο Ν Β Ω Μ Ο Ν Κ Α Ι Γ

Α΄.

- ν εἰς Ἐλευσίνιο[ν].
Πένπτει ἱσταμένου:
ἱεροφάντῃ καὶ κήρυκι
[εἰ]ς ἄριστον τὴν ἑορτὴν
προαγορεύουσιν τῶν
ΗΙΙΙ προ(η)ροσίων.
Ἑβδόμῃ ἱσταμένου:
(ΔΔ) Ἀπόλλωνι Πυ(θ)ίῳ [α]ἶξ
καὶ τὰ ἐφ' ἱεροῖς, πρόγονον
καὶ τὰ μετὰ το[ύτ]ου·
τράπεζαν κοσμῆσαι
τῷ θεῷ ἱερεώσυνα - -
- - - - - - - - - - -
ἱε[ρο]φάντῃ καὶ τα[ῖς]
ἱερείαις ταῖς - -[ο]υσιν
ἐν τεῖ παννυ[υ]χ[ί]δι
παρέχειν σ -
ψαιστ(ὰ) κ(α)ὶ - - -

Β΄.

π(ρ)ὸς (τ)ὸ μέγαρον
- - - - μετρα τῇ ἱερείᾳ·
Τῇ τοῦ Πλούτωνος ἱερείᾳ
- - - σας τοῖν θεσμο[φόροιν]
- - - - ι κ(α)νοῦν
- - - ς ξύλα ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ - -

13. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές, πρὸς ἀριστερὰν ὅμως φαίνεται ὅτι δὲν ἐλλείπουσι γράμματα. Ὕψος 0,14, πλάτ. 0,11, πάχ. 0,06. Τὰ γράμματα εἶνε δι' ἥλου τινὸς ἢ ἄλλου

προχείρου ὀργάνου αὐτοσχεδίως κεχαραγμένα, ὅθεν καὶ δυσδιάγνωστα τινὰ ἐξ αὐτῶν· μοὶ φαίνονται δ' ὅμως ἑλληνικῶν χρόνων. Μέγεθος αὐτῶν 0,015-0,018. Ἀριθ. καταλ. 380.

ΦΗ	--
ΝΙΚΑ	Νικα-
ΓΥΝΗ	γυνὴ
ΜΥΛΕ	

Τμῆμα ἐπιτυμβίου στήλης δὲν πιστεύω νὰ εἶνε ὁ μικρὸς οὗτος λίθος διὰ τὸ αὐτοσχέδιον τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, ὅλως ἀσύνηθες ἐν ταῖς ἐπιτυμβίοις στήλαις τῶν χρόνων, εἰς οὓς φαίνεται ὅτι ἀνήκει.

14. Δύο τεμάχια πεντελησίου μαρμάρου ἑκάτερον ἐκ δύο μικροτέρων τεμαχίων συγκεκολλημένον, μὴ προσαρμόζοντα πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου ἀποκεκομμένα. Ἀκέραιον εἶνε τὸ μὲν πρῶτον μόνον ἐξ ἀριστερῶν, τὸ δὲ δεύτερον μόνον ἐκ δεξιῶν. Α ὕψ. 0,44. πλάτ. 0,19, πάχ. 0,11· Β ὕψ. 0,26, πλ. 0,26, πάχ. 0,14. Ἀμφότερα φέρουσιν ἀνὰ δύο ἐπιγραφὰς ἐντὸς στεφάνων ἐκ μυρσίνης ἢ ἐλαίας, τὸ Α δὲ πλὴν τούτων καὶ τὴν χρονολογίαν, κατωτέρω δὲ ταύτης διακρίνονται ἴχνη καὶ τρίτου στεφάνου. Τὸ Α ἴδε καὶ ἐν CIA III, 921. Ἀριθ. καταλ. 150-151.

Α'.	Β'.
- - -	' '
Δ	ΟΔΗ
	ΚΑΝΗΦΟΡΗ
	ΣΑΣΑΝΜΗ
	Τ.ΙΟΕΩΝ
ΗΒΟΥΛΗ	ΗΒΟΥΛΗ
ΟΔΗΜΟΣ	ΟΔΗΜΟΣ
ΚΑΝΗΦΟ	ΚΑΝΗΦΟΡΗΣΑ
ΡΗΣΑΣΑΝ	ΣΑΝΑΦΡΟ
ΑΣΚΛΗΠΙ	ΔΙΤΗΙΑΛΩ
Ω!	ΠΕΚΗΣΙ

ΕΠΙ
ΑΜΕΙΝΟΚΛΕΙΑΣΤΗΣΦΙΛ

Α. α'. - - - . β'. Ἡ βουλή, ὁ δῆμος κανηφορήσασαν Ἀσκληπιῷ.

Β. α'. [Ἡ βουλή]. ὁ δῆμος κανηφορήσασαν Μητ[ρ]ὶ (θ)εῶν.—β. Ἡ βουλή, ὁ δῆμος κανηφορήσασαν Ἀφροδίτῃ Ἀλωπεκῆσι.

Α. γ'. Ἐπὶ ἱ[ερείας] Ἀμεινοκλείας τῆς Φιλ - - [θυγατρός].

15. Βάθρον ἐξ ὑμηττίου μαρμάρου μετὰ προσθέτου ἐπικράνου ἐλλείποντος τανῦν. Ὕψ. 0,75, πλ. 0,39, πάχ. 0,33. Ἀριθ. καταλ. 39.

ΡΕΙΑΣΧΑΡΙΟΥΤΗΣΔΙΟΝΥΣΙΟΥΜΑΡΑΘΩΝΙΟΥΘ

(τὰ ἑξῆς ἐντὸς στεφάνων)

ΗΒΟΥΛΗ	ΗΒΟΥΛΗ
ΟΔΗ.ΟΣ	ΟΔΗΜΟΣ
ΑΦΕΣΤΙΑΣ	ΚΛΝΗΦΟ.Η
ΜΥΗΘΕΙΣΑΝ	ΣΑΣΑΝΣΑ
	ΡΑΠΙΔΙ

[Ἐπὶ ἱε]ρείας Χαρίου τῆς Διονυσίου Μαραθωνίου θ[υγατρός].—

Ἡ Βουλὴ	Ἡ βουλὴ
ὁ δῆ[μ]ος	ὁ δῆμος
ἀφ' ἑστίας	κ(α)νηφο[ρ]ή-
μυηθεῖσαν	σασαν Σα-
	ράπιδι.

Τὸ βάθρον τοῦτο εὑρέθη παρὰ τὰ Μικρὰ Προπύλαια, αὐτόθι δὲ ἀπόκειται καὶ ἕτερον ὅμοιον βάθρον ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου καὶ σχεδὸν ἰσομέγεθες, συντετριμμένον δὲ νῦν. Τοῦτο πιθανῶς ἦτο ἀντίστοιχον τοῦ προηγουμένου καὶ ἴσως ἔφερε τὴν ἐν CIA III 1355 ἐπιγραφήν, ἐξηφανισμένην ἤδη. Εἰς τὸ αὐτὸ βάθρον πιθανῶς ἀνῆκεν ὡσαύτως καὶ μικρὸν τεμάχιον ὁμοίου μαρμάρου ἀποκείμενον ἐν τῷ μουσείῳ (ἀριθ. καταλ. 446), ἐφ' οὗ κεῖται ΕΠΙΙΕΡΕΑΣ (οὕτω).

16. Χαλκοῦν θυμιατήριον μετὰ τετραγώνου βάσεως κατιωμένον, οὗ τὸ ἀρχικὸν ὕψος θὰ ἦτο περίπου 0,23· ἑκάστης πλευρᾶς τῆς βάσεως μῆκος 0,11. Ἡ βάσις ἀποκεκομμένη νῦν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ μέρους καὶ εἰς δύο τεμάχια συντετριμμένη ἔχει τὰς τρεῖς πλευρὰς αὐτῆς ἐπιγεγραμμένας ὡς ἑξῆς :

α'.	β'.	γ'.
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ	ΔΙΟΝΥΣΩ ΠΑΡΑΠΑΙΖΟΝΤ	ΝΙΟΣ

-νιος Μαραθώνιος Διονύσω Παραπαίζοντ[ι]

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐπιθέτου τοῦ Διονύσου δέν μοι φαίνεται ἀμφίβολος, καίτοι τινὰ τῶν γραμμάτων εἶνε ἐφθαρμένα καὶ ἀμυδρά.

17. Δύο τεμάχια λευκοῦ μαρμάρου μὴ προσαρμόζοντα πρὸς ἄλληλα, ἀμφότερα ὅμως ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου ἀποκεκομμένα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ὁμοιότης τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐξεργασίας τοῦ μαρμάρου προσέτι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ κείμενον. Ἀμφότερα εἶνε μόνον ἄνωθεν ἀκέραια, τὸ πρῶτον ὅμως φαίνεται ὅτι ἔκειτο κατὰ τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἄκρον τῆς ἐπιγραφῆς, ὥστε δὲν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα ἀριστερόθεν τῶν ὑπαρχόντων. Ὡσαύτως δὲ καὶ κατωτέρω τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ δευτέρου τεμαχίου φαίνεται ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος στίχος, διότι ὑπάρχει ἄγραφος χῶρος ἱκανός. Τοῦ πρώτου πλάτος 0,20, ὕψ. 0,15, πάχ. 0,17, τοῦ δευτέρου μέγιστον ὕψος 0,28. πλ. 0,29, πάχ. 0,16. Οἱ δύο πρῶτοι στίχοι τοῦ πρώτου καὶ ὁ πρῶτος τοῦ δευτέρου εἶνε ὁλοσχερῶς σχεδὸν ἠφανισμένοι ἕνεκα φθορᾶς τοῦ λίθου. Ἐν στ. 4 φαίνεται ὅτι μεταξὺ τοῦ *Ἀθηνα[ίων]* καὶ τοῦ *[χα]ίρειν* κατελείπετο ἱκανὸν διάστημα ἄγραφον. Ἀριθ. καταλ. 135 καὶ 125.

Α στ. 2 τὸ Ω ἀμφίβολον.

A.

ΟΚΙ
ΩΤΙΣ
ΤΟΖΠΑΤΗ
ΤΩΑΘΗΝΑ
ΑΠΟΧΡΗΤΟΙΣ

B.

ΗΣ
ΟΥΣΙΑΣΤΟΔΙΥΠΑΤΟ
ΛΗΚΑΙΤΙΙΒΟΥΛΗΤΩΝ
ΙΡΕΙΝ
ΑΣΤΕΙΤΗΝΑΓΟΡΑΝΛΑΜ
ΝΟΣΑΠΑΝΤΑΣΑΠΕΥ
ΕΤΑΓΜΕΝΩ
ΑΤΙΣΜΟΝ
ΘΕΟΙΝΚ
ΤΥΠ

[Αὐτ]οκ[ράτωρ Καῖσαρ] - - - - - - - - - - [εὐτυχ;]ὴς
- - - - - - - - [δημαρχικῆς ἐξ]ουσίας τὸ Δ(Ι), ὕπατο[ς]
τὸ ζ'. πατὴ[ρ πατρίδος τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου βου]λῇ καὶ τ(ῇ) βουλῇ τῶν [Φ καὶ τῷ δήμῳ]
τῷ Ἀθηνα[ίων χα]ίρειν.
Ἀπόχρη τοῖς - - - - - - - - [ἐν] ἄστει τὴν ἀγορὰν λαμ[βαν - -]
-νος ἅπαντας ἀπευ-
[χρόνῳ; τῷ τ]εταγμένῳ
- - - - - -
θεοῖν - -

18. Στήλη ἐκ πεντελησίου μαρμάρου μετὰ ἁπλῶς κεχαραγμένου ἀετωματίου, συγκολληθεῖσα ἐκ τριῶν τεμαχίων. Ἀκεραία εἶνε μόνον ἄνωθεν καὶ πρὸς δεξιὰν πλὴν μικροῦ μέρους. Ὕψος μέχρι τοῦ ἀετωματίου 0,21, μέγιστον πλάτος 0,35, πάχος 0,035. Ἐξεδόθη ἤδη κακῶς ὑπὸ Lenormant (Recherches arch. à l'Él. σελ. 361 ἀριθ. 97). Εἰς αὐτὴν ἀναμφιβόλως ἀνήκει καὶ τὸ μικρὸν τεμάχιον Β εὑρεθὲν πρὸ δεκαετίας παρὰ τὰ Προπύλαια, ἔνθα καὶ τὰ λοιπὰ τεμάχια. Ὕψος αὐτοῦ 0,065, πλάτ. 0,075, πάχ. 0,04. Ἀριθ. καταλ. 382-383.

Τὰ γράμματα ἔχουσι μέγεθος 0,013, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ μικρότερα κατὰ τὸ πρὸς δεξιὰν πέρας τῆς στήλης, πάντα δὲ εἶνε ἐπιμελῶς καὶ κομψῶς κεχαραγμένα μετά τινος ἀρχαϊστικῆς ἐπιτηδεύσεως. Ἐν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις μετὰ τὰ γράμματα ἅπας ὁ χῶρος πρὸς δεξιὰν καταλείπεται κενός, ὥστε οὗτοι διακρίνονται τῶν λοιπῶν ὡς προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς.

Α'.

ΛΙΑΝΟΣ	[Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ - - - Ἰου]λιανὸς
Ωι ΛΕΓΕΙ	[τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναί]ω[ν] λέγει,
ΕΙΗΤΗΣΤ'ΕΞΗΜΩι	-είη, τῆς τ' ἐξ ἡμῶ[ν]
ΕΓΕΙΝΟΜΕι'.ΝΑΝΑ	-ε γεινόμε(ν)[ο]ν ἀνά-
ΩΝΓΕΙΤΟΝΟΥ..ΩΝΚΤΗ	[λωμα;] - - [τ]ῶν γειτονοῦ[ντ]ων κτη-
¯ΕΙΝΑΔΕΟΧ--ΤΟΥΔΩΡ	[μάτων;] - - -ε· ἵνα δὲ ὁ χ[ρήζων] τὸ ὕδωρ
ΚΤ ΑΙΟΥΧΡΟ	- - [ἐ]κ τ[οῦ ἀρχ]αίου χρό-
ΟΥΦΡΟΝΤ	[νου] - - - οὐ φροντ-
	[ίζ -] - -

Β'.

ΟιΝ [θε]ο(ῖ)ν

19. Ὀκτὼ τεμάχια λευκοῦ μαρμάρου ἅπαντα πανταχόθεν ἐλλιπῆ ἀνήκοντα, ὡς φαίνεται, εἰς ἐπιστύλιον ἢ ἄλλο μέρος τοῦ θριγκοῦ κτιρίου τινός. Δὲν προσαρμόζουσι πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' ἡ κατεργασία τοῦ λίθου εἶνε εἰς πάντα ἡ αὐτὴ καὶ τὰ γράμματα ὁμοιότατα. Ποῦ εὑρέθησαν ἀγνοεῖται, δὲν εὑρέθησαν ὅμως ἐν τῷ παρὰ τὴν νέαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ὑπὸ Φιλίου ἀνασκαφέντι ῥωμαϊκῷ βαλανείῳ, καθ' ἃ οὗτος βεβαιεῖ. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιγραφῶν φέρουσιν ἀριθμὸν 301 - 307 Α. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 301 συνεκολλήθη ἐκ τριῶν μικροτέρων τεμαχίων· πλ. αὐτοῦ 0,79, ὕψ. 0,19, πάχ. 0,32· Ἀριθ. 302 πλάτ. 0,27, ὕψ. 0,13, πάχ. 0,21· ἀριθ. 303 πλάτ. 0,31, ὕψ. 0,11, πάχ. 0,18· ἀριθ. 304 πλάτ. 0,15, ὕψ. 0,12, πάχ. 0,20· ἀριθ. 305 πλάτ. 0,18, ὕψ. 0,13, πάχ. 0,09· ἀριθ. 306 πλάτ. 0,17, ὕψ. 0,10, πάχ. 0,50· ἀριθ. 307 πλάτ. 0,25, ὕψ. 0,15, πάχ. 0,21. ἀριθ. 307 Α πλάτ. 0,09, ὕψ. 0,06, πάχ. 0,14. Οἱ πρῶτοι στίχοι τῆς ἐπιγραφῆς ἦσαν κεχαραγμένοι μετὰ γραμμάτων μεγάλων 0,073, ὁ δε τελευταῖος (ἢ οἱ τελευταῖοι) μετὰ μικροτέρων γραμμάτων 0,045, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 301 τεμαχίου, οὗ οἱ μὲν δύο πρῶτοι στίχοι ἔχουσι μεγάλα γράμματα, ὁ δὲ τρίτος μικρά. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τεμαχίων τὰ μὲν ὑπ' ἀριθ. 302, 303, 305, 307 ἔχουσι μεγάλα γράμματα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς πρώτους στίχους, τὰ δὲ ὑπ' ἀριθ. 304, 306 καὶ 307 Α ἔχουσι γράμματα μικρὰ καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸν τελευταῖον (ἢ τοὺς τελευταίους) στίχους τῆς ἐπιγραφῆς. Περὶ τῆς θέσεως τῶν τεμαχίων τούτων πρὸς ἄλληλα οὐδὲν δύναται νὰ ῥηθῇ ἀσφαλῶς, διὸ καὶ ἀναγράφω αὐτὰ κατὰ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ σειράν.

Ἀριθ. 301.	302.	303.	304.	305.	306.	307.	307 Α.
ΣΙΩ..ι/ ΥΤΩΒΑΛΑΝΕΙΟΝΑ ΛΟΣΑΘΗΝΑΣΕ	ΩΜΑ ·ΜΟΤ	ΙΗΡΚΑΙ ¯¯	_ι' ΟΥΣι	ΚΑΙΤ	ΕΥΣ/	ΚΑΙΣΑΙ	ΑΣ

Ἀσφαλῶς ἀναγινώσκεται μόνον ἐν ἀριθ. 301 ἡ λέξις *βαλανεῖον* καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ πιθανῶς [*Πολιά*](*δ*)*ος Ἀθηνᾶς*, ἐν δὲ ἀριθ. 307 ἡ λέξις *Καῖσα*(*ρ*).

20. Βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς ἄνωθεν καὶ καθ' ἑκάτερα τῆς ἐπιγεγραμμένης πλευρᾶς ἀποκείμενον ἐν τῷ Τελεστηρίῳ παρὰ τὴν πομπικὴν ὁδόν. Εἰς τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ προσαρμοσθέντα

συνεκολλήθησαν καὶ δύο μικρὰ τεμάχια ἐν τῷ μουσείῳ πρότερον ἀποκείμενα. Ὕψος 0,60, πλάτ. 0,48, πάχ. 0,53, τῆς δ' ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας σωζόμενον πλάτος 0,26. Τὰ γράμματα εἶνε λίαν ἐφθαρμένα ἕνεκα ἀποσαθρώσεως τοῦ λίθου.

Ρ:ΩΚΛ \ .Δ
ΟΝΙΑΑΓΟΡΑΝC
ιΗΓΗΣΑΣΕΝΡΩΜι
ΣΔΟΝΙΑΝΕΝΔΕΑΘΗΝΑΙΣΦ
ΩΝΔΕΔΗΜΩΝΑΧΑΡΝΕΥΣΙΕ
ΑΠΟΛΛΩΝΟΣΕΞΗΓΗΤΗΣΞ
ΠΙΔΩΝ

[Τιβε]ρίῳ (Κλα)[υ]δ[ίῳ] - -
- ονι(α), ἀγορανο[μήσας]
[στρατ]ηγήσας ἐν Ῥώμ[η]
- - ἐν δὲ Ἀθήναις Φ[ιλαδέλφεια]
[τ]ῶν δὲ δήμων Ἀχαρνεὺς ἱε[ρεὺς
[Πυθίου] Ἀπόλλωνος, ἐξηγητὴς ἐ[ξ Εὐμολ-]
πιδῶν.

Στ. 1. Πρὸ τοῦ Ρ ὑπάρχει μικρὸν ἴχνος καθέτου κεραίας μὴ δυνάμενον νὰ ἀνήκῃ εἰς Ε, μοὶ φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν εἶνε λείψανον γράμματος, ἀλλ' ὅτι προῆλθεν ἐκ τυχαίας βλάβης τοῦ λίθου.

Στ. 2. Τὸ πρῶτον Α δύναται νὰ εἶνε καὶ Δ.

Στ. 4. Ἐν ἀρχῇ λείψανον Σ λίαν ἀμφίβολον, ἐν τέλει δὲ Φ ἀμυδρὸν ἀλλ' εὐδιάγνωστον, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα σαφῆ.

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς Τιβέριον Κλαύδιον Πολύζηλον Ἀχαρνέα, ἄνδρα γνωστὸν ὡς *στρατηγήσαντα τῆς πόλεως* (CIA III 1140) καὶ *ἀγωνοθέτην Φιλαδελφείων* (CIA III 747), ὅθεν καὶ παρέλαβον τὴν συμπλήρωσιν τοῦ στίχου 4.

21. Μάρμαρον λευκὸν ἀνῆκον ὡς φαίνεται εἰς μέγα βάθρον, συνδεόμενον δέ ποτε μετ' ἄλλου λίθου πρὸς ἀριστερὰν δι' ἀναθυρώσεως. Ὁ λίθος εἶνε ἀκέραιος ἄνωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν, ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια ὅμως πανταχόθεν ἐλλιπής, καίτοι ἄνωθεν πιθανῶς δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος στίχος. Ὕψος 0,44, πλ. 0,45, πάχ. 0,57, τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας μέγιστον πλάτος 0,30. Γράμματα λίαν ἐφθαρμένα καὶ δυσδιάγνωστα, πολλὰ δὲ καὶ ὁλοσχερῶς κατεστραμμένα ἢ λίαν ἀμφίβολα. Ἀριθ. καταλ. 206.

ιΙΗΝ/
ΙΙΟ^ΙΣΚ [ἡ π]όλις
ΝΑΝ^Ρ.Ν
ιΚΟΣ
ΑΡΙΣ
ΣΑΙΟ
ΣΠ
ΙΩ
ΚΚ
Ο.Χ
ΟΜ^ ιΝΙ
Π ΝΟΟΕΙ
ιΩ..ΑιιΑ ΑΤ
ΥΔιΙΜΟΥΝΕΟΠΟΙΟΥΤΗ [Ε]ὐδήμου νεοποιοῦ τῆ[ν
ΜΙΝΑΙΟΥΑΝΥΜΟΥΓΠΠ
ΙΑΜΜ.ΤΓ

Ἐν στ. 3 δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ κεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἐκ τῆς ἐν CIA III, 907 ἐπιγραφῆς γνωστῆς *Κλαυδίας Μενάνδρας*, ἧς τὸ γένος πιθανῶς ἀναγράφεται μετὰ τῶν ἀξιωμάτων αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀκολούθοις, κατὰ τὴν καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς τῶν αὐτῶν χρόνων συνήθειαν. Τοῦ ἐν τῇ κατωτέρω δημοσιευομένῃ ὑπ' ἀριθ. 22 ἐπιγραφῇ ἀναφερομένου ἱερέως Μενάνδρου τὸ ὄνομα φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ἔκειτο ἐνταῦθα, διότι ἡ νῦν κατάστασις τοῦ λίθου εἶνε τοιαύτη, ὥστε τὸ γράμμα Ο θὰ εἶχε καταλείπει ἴχνος βέβαιον. Ἐν στ. 6 ὅμως δὲν δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ τὸ ὄνομα τοῦ προγόνου τῆς Μενάνδρας *Πραξαγόρου*, διότι τὸ ἐν ἀρχῇ Σ εἶνε σαφές. Τὸ ἐν στ. 14 ΝΕΟΠΟΙΟΥ κεῖται βεβαίως ἀντὶ *νεωποιοῦ* ἀξιώματος γνωστοῦ ἤδη ἐξ ἐπιγραφῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἰδίως (ἴδε τὸν πίνακα τοῦ CIG ἐν λ. *νεωποίης* καὶ *νεωποιός* σελ. 38). Ἐν στ. 15 μετὰ τὰ γράμματα ΜΙΝΑΙΟ τὸ Υ δὲν εἶνε βέβαιον, καίτοι δυσκόλως δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ὡς ἄλλο τι, τὰ ΑΝ σαφῆ, ἀλλὰ τὸ κατόπιν Υ εἶνε ἀμφιβολώτερον τοῦ προτέρου, ΜΟ σχεδὸν βέβαια, τὸ μετ' αὐτὰ Υ δύναται νὰ εἶνε καὶ Χ. Κατόπιν τοῦ τελευταίου Υ κεῖται πιθανῶς Ε. Ἐκ δὲ τῶν ἑπομένων δύο Π μόνον τὸ πρῶτον εἶνε βέβαιον.

22. Ἐπίκρανον βάθρου ἐξ ὑμηττίου μαρμάρου μετὰ ἰχνῶν τῶν πελμάτων ἀνδριάντος ἄνωθεν. Πλ. 0,68, ὕψ. 0,28. Γράμματα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐφθαρμένα καὶ δυσανάγνωστα. Ἀπόκειται πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς.

ΟΝΙΕΡΕΑΣΥΝΚΛ
ΚΑΙΔΗΜΟΥ ... ΤΟ
ΑΡ. ΑΝΤΑΤΗΝΕΠΩΝΥΜΟΝΑΡΧΗΝ
ΜΕΝΑΝΔΡΟΝΑΣΚΛΗΠΙΟΔΩΡΟΥ
ΓΑΡΓΗΤΤΙΟΝ

(Τ)ὸν ἱερέα Συνκλ[ήτου Ῥώμης]
καὶ Δήμου (καὶ Χαρί)τ[ων καὶ]
ἄρξαντα τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν
Μένανδρον Ἀσκληπιοδώρου
Γαργήττιον.

23. Βάθρον τετράγωνον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ὕψ. 1,40, πλ. 0,55, πάχ. 0,42. Ἀπόκειται ἔνθα καὶ ἡ προηγουμένη.

ΙΕΡΕΙΑΝΠΟΛΙΑΔΟϹΑΘΗΝΑϹ
ΚΑΘΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙϹΜΟΝ
ΤΗϹΕΞΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥΒΟΥΛΗϹ
ΚΑΙΕΠΕΡΩΤΗΜΑΤΗϹΒΟΥΛΗϹ
ΤΩΝΦ<ΚΑΙΤΟΥΔΗΜΟΥΤΟΓΕ
ΝΟϹΤΟΠΡΑΞΙΕΡΓΙΔΩΝϹΑΒΕΙ
ΝΙΑΝΗΝΑΜΙΛΛΩΝΕΥϹΕ
ΒΕΙΑϹΤΗϹΠΕΡΙΤΗΝΘΕΟΝ
ΕΝΕΚΕΝ

Ἱέρειαν Πολιάδος Ἀθηνᾶς
καθ' ὑπομνηματισμὸν
τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς
καὶ ἐπερώτημα τῆς βουλῆς
τῶν Φ'. καὶ τοῦ δήμου τὸ γέ-
νος τὸ Πραξιεργιδῶν Σαβει-
νιανὴν Ἀμιλλῶν εὐσε-
βείας τῆς περὶ τὴν θεὸν
ἕνεκεν.

24. Τμῆμα εὐμεγέθους ἐπικράνου ἐλλιπὲς ἑκατέρωθεν. Πλάτος 0,70, ὕψ. 0,20, πάχ. 0,22. Ἀριθ. καταλ. 723.

ΧΟΝΙΟΣ
ΟΝΓΝΑΙΟΥ
ΦΙΛΑΓΑΘΙΑΣ

[Ἡ βουλὴ ἡ ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἄρ]χον(τ)ος
— ον Γναίου
[υἱὸν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ] φιλαγαθίας.

25. Ἐπίκρανον βάθρου ἐκ γλαυκοφαίου μαρμάρου ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,61, ὕψ. 0,30, πάχ. 0,63. Ἀριθ. καταλ. 627.

ΟΔΗΜΟΣ
ΠΠΟΝΗΡΑΚΛΕΙΤ
ΗΤΤΙΟΝΑΡΕΤΗΣ
ΚΕΝΚΑΙΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣ

Ὁ δῆμος
- ππον Ἡρακλείτ[ου]
[υἱὸν -] - ήττιον ἀρετῆς
[ἕνε]κεν καὶ σωφροσύνης

26. Βάσις ἐκ μέλανος ἐπιχωρίου λίθου. Πλ. 0,66, ὕψ. 0,31, πάχ. 0,40. Ἀριθ. καταλ. 728.

ΟΔΗΜΟΣ
ΣΕΜΠΡΩΝΙΑΝΛΕΥΚΙΟΥΘΥ
.ΑΤΕΡΑΛΕΥΚΙΟΥΓΕΛΛΙΟΥΠΟ
ΙΛΙΚΟΛΑΓΥΝΑΙΚΑΑΡΕΤΗΣ
ΕΝΕΚΑΝ

Ὁ δῆμος
Σεμπρωνίαν Λευκίου θυ-
[γ]ατέρα, Λευκίου Γελλίου Πο-
(π)λικόλα γυναῖκα ἀρετῆς
ἕνεκα(ν).

27. Μέγα βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς ἄνωθεν, ἀποκείμενον πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Ὕψος 1,20, πλάτος καὶ πάχος 0,70. Ἡ ἐπιγραφὴ περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ πλαισίου, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτὴν καὶ δύο μικρὰ τεμάχια ἐν τῷ μουσείῳ ὑπάρχοντα, ἐξ ὧν τὸ μὲν προσηρμόσθη καὶ συνεκολλήθη πρὸς τὸ βάθρον συμπληρῶσαν τὴν ἀρχὴν τῶν στίχων 3-9, τὸ δὲ ἕτερον ἀνῆκον εἰς τὸ ἄνω δεξιὸν ἄκρον τῆς ἐπιγραφῆς δὲν προσαρμόζεται. Τὸ μικρὸν τοῦτο τεμάχιον εἶνε ἀκέραιον ἄνωθεν καὶ πρὸς δεξιάν, διακρίνομεν δ' αὐτὸ διὰ τοῦ γράμματος *б*. Ὕψος αὐτοῦ 0,25, πλ. 0.10, πάχ. 0,11. Ἡ διατήρησις τῶν γραμμάτων εἶνε ἐν γένει καλλίστη. Τὸ

βάθρον τοῦτο ἄδηλον διὰ τίνα αἰτίαν φέρει δύο ἐπιμήκεις καὶ ὄχι πολὺ βαθείας ὀπάς, ὧν ἡ κατωτέρα κεῖται ἐκτὸς τῶν γραμμάτων, ἡ ἀνωτέρα ὅμως ἐξηφάνισε τὸ ἀνώτερον ἥμισυ μέρος τῶν ἐν αὐτῷ σωζομένων γραμμάτων τοῦ τρίτου στίχου.

ε'.

ΝΦΚΑΙ
ΑΝΙΕΑ
ΟCΤΗΝ
ΕΥCΑΝ

_ω
ΙΑ . . . . .ΡΙΑΡΧΗCΑΝΙ
ΟΥ . . . . ΗCCΤΡΑΤΗΓΗCΑΝΤΟCΕΙ
ΙΥ . . \C Ι \Ι/ . . . . ΤΟCΕΚΤωΝΙΔΙωΝΑΓωΝΟΘΕ
ΤΟCΠ. . ΑΘΗΝΑΙωΝΟΙΚΟΘΕΝΤΙΤΟΥΦΛΛΕωCΘΕΝΟΥC
ΝΙΕω. . ΚΓΟΝΟΝΑΡΞΑΝΤΟCΤΗΝΕΠωΝΥΜΟΝΑΡΧΗΝΠΑΝ
ΓΥΡΙ. . ΧΗCΑΝΤΟCΚΗΡΥΚΕΥCΑΝΤΟCΤΗCΕΞΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥ
ΒΟΥΛΗCCΤΡΑΤΗΓΗCΑΝΤΟCΕΠΙΤΑΟΠΛΑ·Γ·ΚΑΙΓΥΜΝΑCΙΑΡ
ΧΗ. . ΝΤΟCΑΓωΝΟΘΕΤΗCΑΝΤΟCΠΑΝΑΘΗΝΑΙωΝΑΠΟΔΕΙ·
Χ. . . ΤΟCΥΠΟΘΕΟΥΑΔΡΙΑΝΟΥΤΙΤΟΥΦΛΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥΠΑΙΑΝΙΕ
ΑΔΕΛΦΟΝΑΡΞΑΝΤΟCΤΗΝΕΠωΝΥΜΟΝΑΡΧΗΝΠΑΝΗΓΥΡΙ·
ΧΗCΑΝΤΟCΚΗΡΥΚΕΥCΑΝΤΟCΤΗCΕΞΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥΒΟΥΛΗC
ΑΝΤΑΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΗCΑΝΤΑΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΗCΑΝΤΑΟΙΚΟΘΕΝ
ΙΚΕΙΟΙCΠΡΕCΒΕΥCΑΝΤΑΔΙCΕΙCΡωΜΗΝΕΠΙΘΕΟΥΑΝΤωΝΕΙ
ΟΥΥΙΟΝΦΛ.ΕΙCΙΔωΡΑCΤΗCΦΛ.ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥΚΑΙΔΟΜΙΤΙΑC
\ΑΟΔΑΜΕΙΑCΘΥΓΑΤΡΟCΚΡΑΤΕΡΟΥΕΓΓΟΝΟΝΟCΤΗΝΠΙCΤΙΝ
ΤΗΠΟΑΕΙΕCΤΑΝΥΝΔΙωΝΚΑΤΕΛΙΠΕΝΦΥΛΑCCΕΙΙΕΡΟΦΑΝΤΟΥΝ
ΤΑΕΠΙΓΕΝ.ΥCΛΑΜΠΡΟΤΗΤΙΚΑΙΦΙΛΟΤΙΜΙΑΙCΠΑCΑΙCΕΥΧΑΡΙCΤΗ
CΑΝΤΑΤΗΠΟΛΙΤΟCΤΡΟΦΙΟΝΠΑΡΑΤωΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΘΕωΑΝ
ΤωΝΕΙΝωΛΑΒΟΝΤΑΚΑΙΤΟΝΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΜΥΗCΑΝΤΟC
. ΟΥΚΙΟΝΑΥΡΗΛΙΟΝΟΥΗΡΟΝΔΙCΕΠΙΤωΕΤΕΙΑΓΑΓΟΝΤΑ
ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΑΙΤΟΥΤΟΚΑΤΑΤΟΘΕΜΙΤΟΝΚΑΙΠΡΟCΕΙΔΡΥCΑΝ
ΤΑΕΥΜΟΛΠΙΔΗΝCΥΝΑΓΑΓΟΝΤΑΕΠΕΙΚΑΙΕΠΙΛΕΓΟΝΤΑΕΙΧΟΜΕΝΑΡΕΤΗCΜΕΓΕ
ΘΕΙΚΑΙΤΗCΠΡΟCΤΟΥCΘΕΟΥCΕΥCΕΒΕΙΑCΚΑΝΤΟΥΤωΧΑΡΙΝΑΝΕΘΗΚΕΝ

[Ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου καὶ ἡ βουλὴ τῶ]ν Φ'. καὶ
[ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων Τίτον Φλ. Λεωσθένην Παι]ανιέα
[Τίτου Φλ. Ἀλκιβιάδου Παιανιέ]ω[ς υἱὸν ἄρξαντ]ος τὴν
[ἐπώνυμον ἀρχὴν π]α[νηγυ]ριαρχήσαν[τος κηρυκ]εύσαν-
[τος τῆς ἐξ Ἀρείου πάγ]ου [βουλ]ῆς στρατηγήσαντος ἐ[πὶ τὰ ὅ]-
[πλα γ]υ[μνα]σ[ιαρχήσαν]τος ἐκ τῶν ἰδίων ἀγωνοθε[τήσαν]-
τος Π[αν]αθηναίων οἴκοθεν, Τίτου Φλ. Λεωσθένους [Παια]-
νιέω[ς ἔ]κγονον ἄρξαντος τὴν ἐπώνυμον ἀρχήν, παν[η]-
γυρι[αρ]χήσαντος, κηρυκεύσαντος τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου
βουλῆς, στρατηγήσαντος ἐπὶ τὰ ὅπλα γ'. καὶ γυμνασιαρ-
χή[σα]ντος, ἀγωνοθετήσαντος Παναθηναίων ἀποδει-
χ[θέν]τος ὑπὸ θεοῦ Ἀδριανοῦ, Τίτου Φλ. Ἀλκιβιάδου Παιανιέ-
[ως] ἀδελφὸν ἄρξαντος τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν πανηγυρι-
[αρ]χήσαντος, κηρυκεύσαντος τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς,

[ἄρξ]αντα, πανηγυριαρχήσαντα, γυμνασιαρχήσαντα οἴκοθεν
[ο]ἰκείοις, πρεσβεύσαντα δὶς εἰς Ῥώμην ἐπὶ θεοῦ Ἀντωνεί-
[ν]ου, υἱὸν Φλ. Εἰσιδώρας τῆς Φλ. Ἡρακλείτου καὶ Δομιτίας
(Λ)αοδαμείας θυγατρὸς Κρατεροῦ ἔγγονον, ὃς τὴν πίστιν
τῇ πό(λ)ει ἐς τὰ νῦν δι' ὧν κατέλιπεν φυλάσσει, ἱεροφαντοῦν-
τα ἐπὶ γέν[ο]υς λαμπρότητι καὶ φιλοτιμίαις πάσαις εὐχαριστή-
σαντα τῇ πόλι, τὸ στρόφιον παρὰ τῷ αὐτοκράτορι θεῷ Ἀν-
τωνείνῳ λαβόντα καὶ τὸν αὐτοκράτορα μυήσαντος
[Λ]ούκιον Αὐρήλιον Οὐῆρον, δὶς ἐπὶ τῷ ἔτει ἀγαγόντα
μυστήρια καὶ τοῦτο κατὰ τὸ θεμιτόν, καὶ προσειδρύσαν-
τα Εὐμολπίδην, συναγαγόντα ἔπει καὶ ἐπιλέγοντα «*εἴχομεν*», ἀρετῆς μεγέ-
θει καὶ τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβείας κἂν τούτῳ χάριν ἀνέθηκεν.

Στ. 9 ἐν τέλει ὑπάρχει χῶρος ἑνὸς γράμματος κενὸς πληρούμενος διὰ στιγμῆς. Στ. 17 ΠΟΑΕΙ κατὰ παραδρομὴν τοῦ χαράκτου. Στ. 20 *λαβόντα-μυήσαντος* (οὕτω). Ἀξία σημειώσεως εἶνε καὶ ἡ ἐν τέλει συντακτικὴ ἀνακολουθία: *ἀρετῆς μεγέθει καὶ-εὐσεβείας-χάριν*. Περὶ τοῦ γένους τοῦ Τίτου Φλ. Λεωσθένους ἴδε Hirschfeld (Hermes VII, σελ. 52 ἑξ.) καὶ Dittenberger (εἰς CIA, III, 656).

28. Ἐπίκρανον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς πρὸς δεξιάν. Πλ. 0,33, πάχ. 0,17, ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,07.

ΙΒΟΥΔΗΗΕΞΑΡΕΙΟΥΠΛ
ΜΟΣΤΙΤΟΝΦΛΑΟΥΙΟ

(Ἡ) βου(λ)ὴ ἡ ἐξ Ἀρείου πά[γου καὶ ἡ βουλὴ τῶν-καὶ ὁ δῆ]-
μος Τίτον Φλάουιο[ν - -

29. Τεμάχιον στρογγύλου βάθρου ἐξ ὑμηττίου μαρμάρου ἀποκείμενον πλησίον τοῦ Βουλευτηρίου ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τείχους. Ὕψος 0,90, διάμετρος περίπου 0,92.

..ΚΟΝΤΙΤΙ..Ν
ΛΕΥΚΙΟΥΥΟΝ
ΑΡΕΤΗΣΕΝΕΚΑΚΑΙΕΥΝΟΙΑΣ

[Μᾶρ]κον Τίτιον
Λευκίου υἱὸν
ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας.

30. Τμῆμα μεγάλης στήλης ἐκ πεντελησίου μαρμάρου συγκεκολλημένον ἐκ τεσσάρων τεμαχίων, πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὑπὸ τὸν σωζόμενον τελευταῖον στίχον δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα. Ὕψος 0,63, πλ. 0,32, πάχ. 0,14-0,16. Ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης μοὶ φαίνεται ὅτι προέρχεται καὶ τὸ μὴ προσαρμόζον πρὸς τὰ λοιπὰ τεμάχιον β'. Ὕψ. 0,18, πλ. 0,075. Ἀριθ. καταλ. 24-25.

α'.

−Α
ΙΕΝ
ΝΔΓ
ΗΕΙ
.. ΟΛΟ
ΑΤΙΘΕΝΑΙΕΞΕ

β'.

ΕΙΚ
ΑΝ
ΑΝ

Ὁ πρῶτος στίχος τοῦ πρώτου τεμαχίου εἶνε κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν καὶ ἴσως ἦτο ἐπικεφαλὶς τῆς ὅλης ἐπιγραφῆς, δὲν δύναται ὅμως νὰ ἀναγνωσθῇ *ἀγαθῇ τύχῃ*, διότι μετὰ τὸ Α ὑπάρχει ἱκανὸς χῶρος κενός. Ὁ τελευταῖος στίχος ἴσως δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ [*ἀν*]*ατιθέναι ἔξε*[*στι*].

31. Δύο τεμάχια στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μὴ προσαρμόζοντα μὲν πρὸς ἄλληλα, ὁμοιότατα ὅμως κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐπιφανείας τοῦ μαρμάρου. Τὸ πρῶτον εἶνε ἀκέραιον ἄνωθεν, καὶ ἐκδεδομένον κατὰ Lenormant ἐν CIA III 3958 ὄχι ἀκριβῶς. Τὸ δεύτερον δὲ εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπές. Α ὕψ. 0,20, πλ. 0,075, πάχ. 0,04, Β. ὕψ. 0,22, πλ. 0,12, πάχ.

0,04. Οἱ τρεῖς τελευταῖοι στίχοι τοῦ Α εἶνε κεχωρισμένοι τῶν πρώτων, ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ Β ὑπάρχει ἄνωθι ἄγραφος χῶρος, φαίνεται ὅτι οἱ στίχοι αὐτοῦ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς τελευταίους τοῦ Α.

Α

ϽΥΠ
ΟϹꟺ
ϹΤ

ΑΦ
ΗΝΟ
Τω

Β

ΛΩΝΟϹ - (λ)ωνος
ϹΙΟϹ - σιος
ΧΑΙΟΥ - χαίου
ΩΝ - ων

Ἐν στ. 1 τοῦ τεμαχίου Α ἴσως πρέπει νὰ συμπληρωθῇ: [*καθ'*] *ὑπ*[*ομνηματισμὸν τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς*].

32. Τμῆμα κίονος ἀρραβδώτου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ λεγομένου Βουλευτηρίου ᾠκοδομημένην ῥωμαϊκὴν στοάν, ἔνθα καὶ εὑρέθη. Ὁ λίθος εἶνε πολλαχῶς διερρηγμένος, πολλὰ δὲ τεμάχια αὐτοῦ ὁλοσχερῶς ἀποκεκομμένα ἀπέκειντο ἐν τῷ μουσείῳ καὶ ἀλλαχοῦ, μέχρις ὅτου ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν καὶ συνεκολλήθησαν ὅσα προσήρμοζον. Ἡ διάμετρος τοῦ κίονος εἶνε 0,62, τὸ δὲ μέγιστον ὕψος τοῦ σωθέντος τμήματος αὐτοῦ μετὰ τῶν συγκολληθέντων τεμαχίων 0,65. Πλὴν τούτου ὅμως ὑπάρχει καὶ ἄλλο τεμάχιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ κίονος μὴ προσαρμόζον πρὸς τὸ λοιπὸν μέρος, συγκολληθὲν δὲ ἐκ τριῶν μικροτέρων τεμαχίων, ὅπερ διακρίνομεν διὰ τοῦ γράμματος β' (ὕψος αὐτοῦ 0,15), προσέτι δὲ καὶ τρίτον μικρὸν τεμάχιον διακρινόμενον διὰ τοῦ γράμματος γ (ὕψος αὐτοῦ 0,09, σωζομένη περίμετρος 0,14). Ἡ ἐπιγραφὴ ἐν μὲν τῷ μείζονι σωζομένῳ τεμαχίῳ α εἶνε ἑκατέρωθεν ἀκεραία πλὴν τῶν πρώτων ὀκτὼ στίχων, κάτωθεν δὲ οὐδὲν ἐλλείπει πλὴν μικροῦ μέρους τῆς πρὸς δεξιὰν στήλης (2-3 στίχοι). Ἐν τῷ τεμαχίῳ β πάντες οἱ στίχοι εἶνε ἐλλιπεῖς πρὸς δεξιάν, ἄνωθεν δὲ τοῦ πρώτου στίχου κατὰ τὸ μέσον τοῦ σῳζομένου μέρους αὐτοῦ δὲν ὑπάρχουσι γράμματα, δυνατὸν ὅμως νὰ ὑπῆρχεν ἐπικεφαλίς τις (ὡς τὸ ὑπ' ἐμοῦ συμπληρωθὲν *Ἀγαθῇ τύχῃ*) ὑψηλότερον. Ἐν δὲ τῷ τεμαχίῳ γ ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπής. Τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων διαφέρει κατὰ μέρη ἢ καὶ κατὰ στοιχεῖα· τὰ μέγιστα γράμματα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ τεμαχίῳ β καὶ ἐν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις τοῦ γ ἔχοντα μέγεθος 0,013-0,015, τὰ δὲ ἐλάχιστα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ α καὶ τοῖς τελευταίοις στίχοις τοῦ γ ἔχοντα ἐνίοτε μέγεθος μόνον 0,007. Ἀριθ. καταλ. 6-8.

β.

ΙΣΤΟΥΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟϹ
ΚΟΜΜΟΔΟΥΑΝΤΩΝΙΝΟΥΣ
ΧΟΥΣΒΗΣ/ ΙΕΩΣΠΑΝΗΓΥ ΙΙΑΡ
ΠΟΛΕΩΣΙΟ ΙΕΡΟΦ/ ΙΟΥ·Σ
ΑΙΟΛΙΩΝΟΣ ΟΗΔΡΟΜΙ
ΑΝΤΙΟΧΙΔΟΣ ΤΙΜΗ
ΙΣΙΤΟΥΣ^ΝΕ \
Ν'

γ.

Ͻ
ΙΥΜΟΣ ΑΙΛΕΥ
ΛΛΗΝΕΥΣ
ΘΕΝΗΣΑΝΘΟΥ
ΟΣΑΝΘΟΥ
ΙΤΕΛΗΣ

α.

ΛΟ
ΛΙΦ
ΙΕΡι
ΚΛΜ
ΑΡΙΣι
ΚΤΗΤΟΣΕΠΙΓΟΝΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣΓΛΑΥΚΟΥ
ΚΛΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
ΜΕΓΑΛΙΝΟΣΑΦΡΟΔΙΣΙΟΥ
ΧΑΙΡΕΑΣΔΙΟΓΕΝΟΥΣ
ΛΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣΖΩΣΙΜΟΥ
Φ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
ΑΝΑΦΛΥΣΤι
ΑΙΜΑΡΚΟΣ
ΚΛΣΕΡΑΠΙΩΝ
ΙΟΥΚΑΙΚΙΛΙΑΝΟΣ
ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣΚΑΡΠΟ . . ΟΥ
ΣΗΜΑΧΙΔΑΙ
ΕΙΣΙΔΩΡΟΣ)
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣΑΡΙΣΤΙ
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣΠΡΕΙΜΟΥ
ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΩΝ)
ΟΝΗΣΙΜΟΣΕΙΦΙΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΙΣΙΤΟΙ
ΙΟΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ
ΑΙΛΔΑΔΟΥΧΟ
ΕΡΕΝΝΙΟΣΙΕΡΟΚΗΡΥ
ΚΛΕΠΙΒΩΜΩ

Ι
ΑΤΜ
ΑΤΜ/
ΤΙΤΙΟΣΜ . . . ΙΟΣ
ΑΛΩΠΕΚΗΘΕΝ
ΧΡΥΣΕΡΩΣ)
ΔΕΙΦΙΛΟΣΧΑΡΕΙΣΙΟΥ
ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ)
ΔΕΙΦΙΛΟΣ)
ΦΥΡΝΗΣΙΟΙ
ΥΓΕΙΝΟΣΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ
ΚΡΙΩΕΙΣ
ΝΙΚΟΣΡΑΤΟΣΝΙΚΙΟΥ
ΒΛΙΓΙΣ
ΤΗΣ)

β'.

['Αγαθῇ τύχῃ]

[Νίκη]ς τοῦ αὐτοκράτορος [Μάρκου Αὐρηλίου]
Κομμόδου 'Αντωνίνου σ[εβαστοῦ ἐπ' ἄρχοντος - -
-χους Βησ[α]ιέως πανηγυ(ρι)αρ[χοῦντος καὶ ἐπιμελητεύοντος; τῆς]
πόλεως 'Ιο(υλίου) ἱεροφ(άντ)ου σ[τρατηγοῦντος ἐπὶ τοὺς ὁπλίτας]
Αἰολίωνος [Φλυέως β]οηδρομι[ῶνος - - - οἱ πρυτάνεις τῆς]
'Αντιοχίδος [φυλῆς] τιμή[σαντες ἑαυτοὺς καὶ τοὺς]
[ἀ]ϊσίτους (ἀ)νέ[γραψαν]
- - -

γ'.

[ἐπών]υμος ΔΙΛΕΥ
[Πα]λληνεὺς
-σ]θένης "Ανθου
-ος "Ανθου
-σ]ιτέλης

α΄.

Λο[ύκιος - -]
Αἴ(λιος) Φ - -
Ἱερ(ε)- - -
Ἀρισ[τ- -
Κτῆτος Ἐπιγόνου
Διονύσιος Γλαύκου
Κλ. Νικηφόρος
Μεγαλῖνος Ἀφροδισίου
Χαιρέας Διογένους
(Ἀ)ριστόβουλος Ζωσίμου
Φλ. Στέφανος
Ἀναφλύστ[ιοι]
Αἴ(λιος) Μᾶρκος
Κλ. Σεραπίων
Ἰούλιος Καικιλιανὸς
Τιμοκράτης Καρπο[φόρ]ου
Σημαχίδαι
Εἰσίδωρος
Θρασύβουλος Ἀριστί[ωνος]
Εὐριπίδης Πρείμου
Ἐπιτυγχάνων
Ὀνήσιμος Εἰφικράτους
Ἀίσιτοι
Ἰο(ύλιος) ἱεροφάντης
Αἴλ. δαδοῦχο[ς]
Ἐρέννιος ἱεροκῆρυ[ξ]
Κ(λαύδιος) ἐπὶ βωμῷ

Αἰμ(ίλ - -)
Αἰμ(ίλιος) - -
Τίτιος Μ(ο) - - (σ)ιος
Ἀλωπεκῆθεν
Χρυσέρως
Δείφιλος Χαρεισίου
Νικόμαχος
Δείφιλος
Φυρνήσιοι
Ὑγεῖνος Ἀρχιμήδους

Κριωεῖς
Νικόσ(τ)ρατος Νικίου
Β(αίγη;)ς
-της

β΄. στ. 1. Τὸ πρῶτον διασωθὲν λείψανον γράμματος δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς Η ἢ εἰς Ι, τὰ δὲ πρὸ αὐτοῦ ἐλλείποντα γράμματα ἦσαν τρία ἕως τέσσαρα. Ἐν τέλει κεῖται ἐφθαρμένον C ἀντὶ τοῦ ἄλλως συνήθους ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ Σ.—Στ. 4. Μετὰ τὸ ΙΟ χάσμα χωροῦν δύο γράμματα, ἅτινα ὅμως ἀναμφιβόλως δὲν ὑπῆρχον (πρβ. α΄ στ. 25).—Στ. 6. Μετὰ τὸ *Ἀντιοχίδος* χάσμα ἕως πέντε γραμμάτων. Τὴν συμπλήρωσιν ἐν στ. 1 παρέλαβον ἐκ τῆς ἐν CIA III 1089 ἐπιγραφῆς. Ἐν στ. 8 τὸ κατόπιν τοῦ Ν ἐφθαρμένον γράμμα πιθανῶς εἶνε .

γ΄. στ. 2 ἐν ἀρχῇ κάθετος κεραία ἐφθαρμένου γράμματος. Μετὰ τὸ Σ ὑπάρχει χῶρος ἑνὸς γράμματος ἄγραφος, ἔπειτα δὲ Δ ἐφθαρμένον μὲν ἀλλ', ὡς φαίνεται, βέβαιον καὶ μετ' αὐτὸ κάθετος κεραία ἀδήλου γράμματος. Τὰ λοιπὰ σαφῆ. Ἐν τοῖς ἑπομένοις στίχοις δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα πρὸς δεξιάν.

α΄. στ. 3. Μετὰ τὸ Ρ λείψανον γράμματος πιθανῶς Ε· πιθανῶς καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ Ι ἐγράφη κατὰ παραδρομὴν ὑπὸ τοῦ χαράκτου ἀντὶ Φ, ὥστε πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ *Φερε[κράτης]* ἤ τι τοιοῦτον.—Ἐν τῇ πρὸς δεξιὰν στήλῃ ἄνωθεν τοῦ *Κριωεῖς* ὑπάρχει εἷς στίχος ἄγραφος. Τὸ ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ τῆς αὐτῆς στήλης ὄνομα κατὰ τὰ σωζόμενα λείψανα τῶν γραμμάτων φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ *Βαίγης*, καίτοι τοιοῦτον ὄνομα οὔτε γνωστὸν εἶνε, οὔτε ἐτυμολογικῶς εὐεξήγητον.

33. Βάσις ἐξ ὑμηττίου μαρμάρου φέρουσα ἄνωθεν μεγάλην τετράγωνον ὀπὴν ἐν τῷ μέσῳ διήκου-

σαν δι' ἅπαντος τοῦ λίθου. Πλ. 0,56, ὕψ. 0,38, πάχ. 1,32. Οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι εἶνε κεχαραγμένοι ἐπὶ παλιγξέστου ἐπιφανείας, τὸ δὲ δεξιὸν ἥμισυ τοῦ στ. 4 καὶ ὁ στ. 5 φαίνεται ὅτι ἀπεξέσθησαν ἐκ δευτέρου ἀφανισθέντες ὁλοσχερῶς πλὴν ἐλαχίστων ἰχνῶν. (Περὶ τούτου ὡς καὶ περὶ τῆς συμπληρώσεως πρβλ. CIA III, 642 καὶ 644). Ἀπόκειται ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τείχους πλησίον τοῦ Βουλευτηρίου.

ΗΕΞΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥΒΟΥΛΗ
ΚΑΙΗΒΟΥΛΗΤΩΝΕΞΑΚΟϹΙΩΝ
ΚΑΙΟΔΗΜΟΣΟΑΘΗΝΑΙΩΝΙΟΥ
ΛΙΟΝΝΙΚΑΝΟΡΑ

Ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ
καὶ ἡ βουλὴ τῶν ἑξακοσίων
καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων Ἰού-
λιον Νικάνορα [νέον Ὅμηρον]
[νέον Θεμιστοκλέα].

34. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν, κάτωθεν δὲ καὶ πρὸς ἀριστερὰν ἐπίτηδες ἀποτετμημένον. Ὕψος 0,24, πλ. 0,12, πάχ. 0,115. Τὰ γράμματα ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὸ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 211 ἀριθ. 36 ἐκδεδομένον τεμάχιον, ὥστε δὲν εἶνε ὅλως ἀπίθανον νὰ προέρχωνται ἀμφότερα ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης, καίτοι ἐκείνου τὸ πάχος εἶνε σημαντικῶς μεγαλύτερον (0,13-0,14). Ἀριθ καταλ. 115.

ΛΙΙΙΟΤΟ	[κε](χειρ)οτο[νημένον]
ΝΤΩΝΦΟ	
ΥΤΟΝΤΩΝ	
ΟΥΝΤΑΣΕ	- οῦντας ε -
ΩΙΝΙΚΑΝΟΡΙ	[Ἰουλί]ῳ Νικάνορι
ΑΝΕΑΝΩΣΙΝ	- αν ἐὰν ὦσιν
ΝΚΑΙΜΕΤΑ	- ν καὶ μετα-
ΙΣΕΩΣΟ	- σεως ο -
ΤΩΝΕΣΟ	
ΥΝΦΩΝΟΝ	[σ]ύνφωνον
ΝΗΤΟΝΜΕ	
ΣΟΛΟΥΣ	- ς ὁ(δ)ούς.

35. Τμῆμα βάσεως ἐξ ὑμηττίου μαρμάρου μόνον ἄνωθεν ἀκέραιον. Πλ. 0,35, ὕψ. 0,33, πάχ. 0,30. Ἀριθ. καταλ. 712.

ΙΛΕΤΡΑΤΩΝ
ΙΣΑΤΟΙ [ε]ἴσατο Ι

Τὰ δύο πρῶτα γράμματα ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ εἶνε λίαν ἐφθαρμένα καὶ μόλις διακρίνονται, πάντα τὰ λοιπὰ ὅμως εἶνε σαφῆ. Ἂν ἡ ἀνάγνωσις *εἴσατο* ἐν στ. 2 εἶνε ὀρθή, τὸ ἑπόμενον Ι ἴσως ἀνῆκεν εἰς τὴν λέξιν *ἱέρεια*, ὅτε πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῆς ὑπῆρχεν ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ τοῦ ἐλεγειακοῦ στίχου.

36. Δύο τεμάχια ἐκ τοῦ ἐπιστυλίου μικροῦ τινος μνημείου μὴ συναρμοζόμενα πρὸς ἄλληλα, ἀμφότερα δὲ πανταχόθεν ἐλλιπῆ. Τοῦ πρώτου πλάτος 0,27, ὕψ 0,17, πάχ. 0,15· τοῦ δευτέρου ὕψ. 0,13· πλ. 0,10, πάχ. 0,035. Ἀριθ. καταλ. 499-450.

α'.

ΒΑ
ΣΑΡΕΙΟΙ
ΠΙΜΕΛΗΘΙ
ΙΟΥ

β'.

ΙΑϹ
ϹΙΝΙΤ

[Αὐτοκράτορα Καίσαρα - - σε]βα[στὸν; - -
[ἡ ἐ]ξ Ἀρείο[υ πάγου βουλὴ - - -
[ἐ]πιμεληθ[έντος τῆς ἀναθέσεως]
β'. στ. 2 [Ἐλευ]σῖν(ι;) Τ.Κ--

Τὸ στοιχεῖον Σ δηλοῖ τὸ ξ, τὸ δὲ σ δηλοῦται διὰ τοῦ Ϲ.—β'. στ. 1. Τὸ πρῶτον γράμμα δὲν δύναται νὰ εἶνε Ν, ἑπομένως δὲν δύναται νὰ συνδεθῇ μετὰ τοῦ α' ἀναγινωσκομένου [*ἀν*]*α*[*θέσεως*]. Τὸ τελευταῖον γράμμα ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ τοῦ β' φαίνεται ὡς λείψανον Κ, τὸ δὲ πρὸ αὐτοῦ Τ ἔχει τὴν ἄνω γραμμὴν οὕτω ἐκτεταμένην, ὥστε ἑνοῦται πρὸς τὸ Ι ὁμοιάζον πρὸς Π. Τὸ Τ τοῦτο ἕνεκα τοῦ ἑπομένου Κ πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς συντετρημένη γραφὴ τοῦ ὀνόματος *Τίτος*.

37. Τεμάχιον βάσεως τινος ἢ ἐπικράνου ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας αὐτοῦ ἐχαράχθη αὐτοσχεδίως ἡ ἐπιγραφὴ ἐν χρόνοις ὑστερωτέροις. Ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,25, πλ 0,18 Ἀριθ. καταλ. 483.

ΤΡΥΦΩΝΕ   Τρύφων Ἐ-

Τὸ ἐν τέλει Ε εἶνε ἀναμφιβόλως τὸ ἀρκτικὸν γράμμα τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς τοῦ Τρύφωνος. Ἡ ἀμέλεια τῆς χαράξεως τῶν γραμμάτων καὶ ἡ θέσις, ἐφ' ἧς εἶνε κεχαραγμένα, καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τεχνίτην καὶ ἑπομένως ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ἐ[*ποίησεν*].

38. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὑψ. 0,30, πλ. 0,12-113, πάχ. 0,07. Μέγεθος γραμμάτων 0,008. Ἐπιφάνεια λίαν ἀποτετριμμένη. Ἀριθ. καταλ. 131.

ΙΕΡΙΑΤ
ΝΤΩΝΤΩ
ΣΑΠΑΣΙΝ   -ς ἅπασιν
ΝΕΠΙΓΝΩΣΙ   [ἐὰ]ν ἐπιγνῶσιν[ν]
ΤΩΙΜΕΝΤΟ
ΟΥ . ΑΣΕΠ
ΑΣΑΙΤΗΣΑ   -άσαι τῆς Α
ΑΤΡΙΩΙ
ΥΣΤΗΡΙΑ   [μ]υστήρια
ΝΗ
ΑΤΕΡΑ
ΤΙΑΣΣΧΙ
ΝΑΥΤΟ
ΛΟΥΘΗΣΛΙΤ   [ἀκολ]ουθῆσ(αι) τ-
ΚΗΙ
ΑΙΤ
ΟΤΙ
ΙΙ \
Ο . . ΟΥΘΕΜ
Ω ΟΥ
ΩΙΓΕΝΕΙΙ   [τῶ]ι γένε(ι τ)[ῶν -]
ΝΑ . Τ
Τ

39. Τμῆμα βάθρου τινὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συγκολληθὲν ἐκ τριῶν τεμαχίων πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὑψ. 0,44, πλ. 0,35, πάχ. περίπου 0,34. Τὰ γράμματα εἶνε ἐπιμήκη, φαίνονται δ' ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς ἀρχαιότητος (ἴσως εἰς τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα) Ἀριθ. καταλ. 214.

ΙΚ/
ΚΥΙ   Κυι[ντιλιανῷ;]
ΥΠΑΤΩΑCΙΑC   [ἀνθ]υπάτῳ Ἀσίας
ΜΟΛΠΙΔΗΙ   [Εὐ]μολπίδῃ.

Στ. 1. Τὸ μέσον γράμμα φαίνεται ὅτι ἦτο Κ.

40. Ἐκκενωθείσης ἐσχάτως τῆς παλαιᾶς ἀποθήκης τῶν ἀρχαιοτήτων εὑρέθη ἐν γωνίᾳ τινὶ τεμάχιον τῆς ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 202 ἀριθ. 21 ἐπιγραφῆς συγκολληθὲν πρὸς ἀριστερὰν αὐτῆς. Διὸ ἀναδημοσιεύω τὸ κείμενον αὐτῆς.

ΛΑΙ
ΟΝΟΝΛΕΩΝ
ΜΕΛΙΤΕΩΣΑ
ΕΠΩΝΥΜΟΝ . . . . ΝΙ / .
ΗΓΥΡΙΑΡΧΗΣΑ   ΑΙΑΓΩ
ΕΤΗΣΑΝΤΑΤΩ
ΠΙΕΙΩΝ

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν *Θεμιστοκλέα* τὸν υἱὸν *Θεμιστοκλέους* (πρβλ. στ. 1) ἔγγονον δὲ Λεωνίδου δᾳδούχου (πρβλ. στ. 2).

Σημειωτέον πρὸς τούτοις ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 186 ἀριθ. 34 α' στ. 3 νομίζω τώρα ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ [*κα*]ὶ *Ἀθηνᾶ Π*[*ολιάδι*]. Ὡσαύτως ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ αὐτόθι σελ. 195 ἑξ. ἀριθ. 10 στ. 11 ἀναγνωστέον [*σ*]*τα*(*θ*)*μόν*, ἐν δὲ σελ. 205 ἀριθ. 26 στ. 1 [*ἀγλ*]*αὰ δέξατο δῶρ*(*α*).

Ἐν Ἐλευσῖνι μηνὶ Ἰουλίῳ 1895

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΕΡΕΤΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Α΄

ΟΙ ΕΡΕΤΡΙΚΟΙ ΔΗΜΟΙ

1. Περὶ τῆς κατὰ δήμους διαιρέσεως τῶν τῆς Ἐρετρικῆς πολιτῶν οὐδὲν ἕτερον παρὰ τῶν ἀρχαίων παραδεδομένον ἔχομεν οὔτ' ἐν βιβλίοις οὔτ' ἐπὶ τῶν λίθων πλὴν δημοτικῶν τινων ὀνομάτων, ἅτινα, τὰ μὲν πλήρη, τὰ δὲ συγκεκομμένα, διέσωσαν ἡμῖν αἱ Ἐρετρικαὶ ἐπιγραφαί, καὶ δὴ τέσσαρες στῆλαι τῶν Μακεδονικῶν χρόνων φέρουσαι τοὺς ἑπομένους καταλόγους Ἐρετριέων.

I Α

. . . . *ἐξ Ἀσ.* Ἱέ[ρ]ων, Φηγόεις, Ὠρέων, Ἀμφιχάρης *Αἰγ.* Τιμόξενο[ς . . .
. . . . . κράτης *Ἀφαρ.*

Β

. . . . .η. . . . . .Τιαησι. . . . .
. . . .*Δ]υσ.* Χαρι. . . . κ. . . . . . . *Δυσ.* Α. . . . . .
. . . Ἀ]πολλόδωρος *ἐξ Αἰ.* Ἀριστόμαχος. . . . . ν. . . κο.
. . . α.[Ξ]ενοδίκης *ἐξ Α.* Ἀγάθαρχος *Δ[υ]σ.* Μ. . . . . . . εἰ[δ]ης. . .
. . . Πουλυδάμας *Χοι.* Πίργης *ἐξ Αἰ.* . . . . Ἱππόλοχος. . .
. . . *Δ[υ]σ.* Κλεογένης *Γρύγ.* Ἐλπῖνος *Δυστό.* Ἡγε. . , Ἔλπη[ρ]ο[ς] *Μινθ.*
. . . *Στ]υρ.* Ἡγήμων *Ζαρη.* Ἱπποσθένης *Δυστό.* Ἡγ[ή]μων *Ζαρ.* [Θ]εοδωρ-
. . . Εὔνομ., Φιλώνιχος, Φιλοστρα., Μένανδρος *Δυστ.* Με[τα]γε. . .
. . . Δημοκλῆς *Δυστό.* Βίοττος *Δυστό.* Ἀρίσταρχος *Δυστ.* Σώοικος *Δυ[σ.*
. . . ς *Γρύγγ.* Μένετος *(Σ)τυρό.* Φιλόμηλος *Ἱστι.* Δημα. . . . νια. . . . .

I

Στήλης μαρμαρίνης τμῆμα εὐμέγεθες σῷζον μέρη τριῶν αὐτῆς πλευρῶν, τῆς ἐμπροσθίας, τῆς ὀπισθίας καὶ τῆς ἐξ ἀριστερῶν στενῆς, ὕψ. σωζ. 0,865 μ., πλ. σωζ. 0,47 καὶ πάχ. 0,09 περίπου. Ἐν τῇ ἐμπροσθίᾳ πλευρᾷ ὑπὸ ζώνην φέρουσαν ἀνάγλυπτον παράστασιν, ἧς μέρος μόνον δυσερμήνευτον περιεσώθη ἡμῖν, εἰσὶν ἀναγεγραμμέναι συνθῆκαι τῶν Ἐρετριέων πρὸς Χαιρεφάνη τινὰ περὶ ἐξαγωγῆς Ἐρετρικῆς τινος λίμνης (στ. 1-35) καὶ μετὰ ταύτας ψήφισμα συμπληρωτικόν, δι' οὗ παρέχεται ὁ δῆμος ἀσυλίαν τῷ Χαιρεφάνει καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἐργαζομένοις, (στ. 35-40), μεθ' ὃ ἔχομεν τὴν ἀνωτέρω (Α) βραχεῖαν ἀναγραφὴν Ἐρετριέων πολιτῶν πρὸς ἄγνωστόν τινα σκοπὸν ὀνομαζομένων (στ. 41-42). Μετὰ χῶρον δὲ κενὸν 11 γραμμάτων ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στίχου ἄρχεται ἕτερον ψήφισμα συμπληρωτικὸν ὡσαύτως τῶν συνθηκῶν, δι' οὗ ὁρίζονται τὰ τοῦ ὅρκου καὶ τὰ τῆς ἀναγραφῆς αὐτῶν καὶ τῶν ὀμοσάντων πολιτῶν καὶ ἐφήβων τῆς Ἐρετρίας (στ. 42-66). Τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τὸ πρὸς τὴν ζῳοφόρον τῆς ἐμπροσθίας ἀντιστοιχοῦν μέρος εἶνε ἀνώμαλον καὶ οὐδὲν φέρει ἴχνος γραμμάτων· τὸ δ' ἄλλο αὐτῆς μέρος καλύπτει μακρὸς κατάλογος Ἐρετριέων (Β) ἀποτετριμμένος ἐνιαχοῦ μέχρι τοῦ ἀδιαγνώστου τῶν γραμμάτων. Ὁμοίας ἀναγραφὰς ἔχομεν καὶ ἐν τῇ στενῇ πλευρᾷ, τὴν μὲν (Γ 1-16) ἐν τῷ πρὸς τὴν ζῳοφόρον ἀντιστοιχοῦντι μέρει, ὅπου ἦν καὶ πλατυτέρα ἡ πλευρά (0,1 μ.), τὴν δὲ (Γ 17-50) κάτωθεν. Προφανῶς ἐν ταῖς δυσὶ τελευταίαις πλευραῖς περιεσώθησαν ἡμῖν μέρη τῆς ἀναγραφῆς τῶν τὰς συνθήκας ὀμοσάντων Ἐρετριέων (περὶ ἧς ὅρα Α στ. 45-47).

Ὁ λίθος ἐν Χαλκίδι εὑρεθεὶς μετεκομίσθη εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ κεντρικῷ μουσείῳ· ἐδημοσιεύθη δ' ἤδη ἐπιμελῶς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ ἁμαρτημάτων, ὑπὸ Π. Εὐστρατιάδου ἐν Ἀρχ. ἐφημερ. περ. 6′ (1869) ὑπ' ἀριθ. 404 (Ὅρα καὶ Fr. Bechtel Die Inschr. des ion. Dialckts ἀρ. 16).

Β

4. ΞΕΝΟΔΙΚΗΣ.

5. *Πίργης.*] Τὸ ὄνομα εὕρηται καὶ ἐν Ὠρωπῷ (C. i. Gr. Graec. sept. I ἀρ. 254 στ. 2, 303 στ. 2 καὶ 54, 386 στ. 1).

9. *Σώοικος Δυ[σ.*] *Πανδαρεὺς Σωοικίδου* φέρεται ἐπὶ ἐπιτυμβίου λίθου τοῦ Ἀλιβερίου (Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 161, ἀρ. 56).

10. *Φιλόμηλος Ἱστι.*] Παρβλ. II 199^{6}.

...Κλ]ειτοφῶν Στυρ. Πυ[θ]όδωρος Στυρ. [Κα]λλιγερίδης.... Ἄρχυλλος Στ[υρ].
...ς Ζαρ. Ἀπολλόδωρος Παvα. Ν..ιά[δ]ης Ζα[ρ]..ρ...η[ς] Γρύγχ.......
...Ἀρ]ίστ[ω]ν Στυρ. Ἀντ[ίθ]εο[ς..Ἐπ]ικράτης Ἱστιά. Εὐή[θ]ης Μιν[θ]ο. Δημ..
...Στ]υρ. Ὕπαπος Δυστό. Τ[ιμ]ι..Δυ[στ]. Φανόδημος Δυσ. Φαν..ς Δυσ. Φ..
...Δ]υσ. Ἀριστόδημος Στυ....οφῶν Στυ. Δικαιοκράτης Σ[τυρ]. Λ[α]τ[α.
...Στ]υρ. [Ἀ]ντίδοτος Στυ. Κλεα....Στ[υ. Φ]ιλοκράτης Στυ. Στράτω[ν Σ]τυ[ρ...
...μος Δυσ. Μενέφιλος Δυ[σ]. Ἀ[ντί]δω[ρ]ος Στυ. [Ξε]νοφ[ῶ]ν Ἱστι. Βοιωτὸς Σ[τ.
...χ[ο]ς Δυστ. Μαντίδ[η]ς Δυ[σ]τό.....ς [Δ]υ.......Δυ[σ. Ἀ]ντιφῶν Στυρ....
...Παρ[ά]μονος, Κλεό[μα]χος Δυ. ..ειτος [Δ]υ. Τ[ιμοκ]ράτη[ς] Ζαρη...όβουλος Δυσ...
...μος Δυσ. [Θ]ρασύμαχο[ς Δ]υ[σ].....δ............π....ωρος Ζαρ. Ἡρακλ[ε
...ρος Στυρ. Π[α]ραμ............ Μενέξενος Δυ[σ]. Παράμ[ον]ος Ζαρ. Αἴσχυλ.
...ιλος Δυσ. Χαρμ..........ομ....ς [Σ]τυρ. Διοκλῆς Δυστ. Θ...... Ἀντιφαν.
...ης Ζαρ. Θεόδημος Στυρ. Ἡγήριππος Δυσ. Εὔνομος Στυ. Εὐθυμεν. Δυσ. Ἐπικρ[ατ.
...Δυσ. Αἰγεὺς Στ[υ]. Κλεοπείθης Δυσ. Τίμων Δυσ. Τιμήνορις Δυσ. Φ...νιχ. Δυσ. Νικο.
...όπο]μπος Ἱστι. Δήμιππος Ἱσ[τι]. Ἐπίγονος Ἱ[σ]τι. [Ἀ]ριστέας Στυρ. Θ[ε]υμ[α]ρ..........
...μένης Στυρ. Σημίδ[η]ς Ζαρ. [Ε]ὔφαντος Στυρ. Πολύβουλος Ζαρ...........
...κων Ἱστι. Φαίαξ Στυρ. Ὀλυ[μ]πιόδωρο[ς Σ]τυρό. Π[α]ν[ά]ρμης Ἱστι. [Θ]εμιστοκ[λῆς] Δ[υ.......
...ρ Λήμνιος Στυρ. [Ἄ]λκιμος [Στ]υ[.......η]ς Στυρ. Εὐ[β]ουλίδης Δυστό. Φιλο....δ[η]ς..
...Δ]υσ. Λεσχεὺς Ζαρ. Φίλων Δυσ. Φ[α]νοδ...ς Δυσ. Οἴνων [Δ]υσ.....ω[. Ζαρ.] Κ[α]λλί...ος Στ[υ..
...Ζα]ρ. Χα[ρ]ιγένης Ζαρ. Πυθοκλῆς Δυστό. Εὔφημος Δυστ. ..κων Δυσ. Λυσίας Δυσ. Ἱερωνυ-
...Ζαρ. Νεοπτόλεμος Στυρ. Δημοφ.................ημος Ζαρ. Μοιραγένης (Σ)τυρ.
...Ἀ]λεξιμένης (Σ)τυρό. Ἱκέτης Δυ[σ]............δωρος [Ζ]αρ[η. Ἄ]μφαλκος Δυστό. Φ.
...Στυ. Κτησίας Στυρ. Κηφισόδοτος .... στρο...
...Στ]υρ. Πλούταρχος Ζα. Κλ[ε]όστρατος..................Δυσ. [Ἀ]ρ[κ]το[π]είθ[η]ς...
...ν Στυ. Κηφισοκλῆς Στυρ. Πολυστρατ...................... Στυρ. Πυ[θ]ο...
...Ἀ]ριστολείδης Στυ. [Θ]εώνδ[α]ς [Σ]τυ. Π[αν]τ[α]κλῆς Δυ. Φίλιππ[ο]ς Ἱστιά. Ἀριστοβου[λ...
...Πόλλιχος Στυρ. Ἀμει[ν]οτέλης (Σ)τυρ. Πυργίων Ἱστιά. Βύβας [Σ]τυ. Πολύοκτος Στυ...
...Ξ]ενόκριτος Ζαρ. Φυσα..ν Δυσ. Τελέσανδρος Μιν. Φιλέας Μιν. [Ἀμ]φίπολις...
...ρ Εὐβοιεὺς (Σ)τυ. Στρατέας Στυρ. Γλαῦκος Δυσ[τ]ό. Φιλίων Στυρ. Ποτάμων...
...ομένης Στυ. Γνήσιος Στυ. Ἱππόνικος (Σ)τυ[ρ]. Λυρίμαχος (Σ)τυρό. Στράτων Γρύγ. Νική[ρατος...
...ρ Πολυήρατος Ζαρ. Εὔφαν[τ]ος Δυσ. [Θε]ότιμο[ς] Ζαρ. [Θ]εόξε[ν]ος Ζαρ. Αἰσχ[υ...
...ς Ζαρ. Ἄρχιππος Ζαρ. Μυρύνιτος Μιν[θ. Ἀ]ριστόδημος Στυ. Φανόστρατο[ς...
....ο. Πυθόδωρος Σ[τ]υρό. Θεογένης Στυρό. Μενέχαρμος Ζαρη. Ν...
...Στυ]ρό. Παράμονος Σ[τ]υ. Κλεότιμος Στυρ. [Ξ]ενόφιλος Δυ. Ἀλκιμαχίδη[ς...
...Ζαρ. Καλλικλῆς [Ζ]αρ. Κλεόδημος Ζαρ. Στεργύλος Μινθο. Ἐλπίνικο[ς...
...ης Μινθ. Ἱερώνυ[μ]ος Στυρ. Ἀμφίκριτος Δυσ. Κρίτος Στυρ. Τιμ...
...στιππος Στυρ. ... ώνιχος Στυρ. Διαιτόδημος Στυρ. Τιμοκ...

13. ʾΙΣΤ Ν.
18. *Μαντίδ[η]ς Δυ[σ]τό.*] Παρβλ. III 18.
25. ϽΝΠΟΣ.
ΘΥΜΛΡ. Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐστρατιάδου.
32. *Ἄ]μφαλκος Δυστό.*] Παρβλ. III 17.
34. ΛΡ ΤΟ ΕΙΘΙΙΣ. Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐστρατιάδου.
37. *Πυργίων Ἱστιά.*] Παρβλ. II 42ª.
Βύβας [Σ]τυ.] Παραβλητέον τὸ ὄνομα *Βύβων* τὸ ἐπὶ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ εὑρεθέντος λίθου I. Gr. ant. ἀρ. 370 (παρβλ. Roberts Introduction σ. 196[1] καὶ 373-374, ἀρ. 167· Bechtel Die Inschr. des ion. Dial. ἀρ. 255) ἀναγιγνωσκόμενον. Οὕτως ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐπιγραφῆς ἐκείνης καὶ τοῦ ἀθλητοῦ Βύβωνος εἰς τὴν Εὔβοιαν καθίσταται πιθανή.
Πολύοκτος Στυ.] Κατωτέρω (στ. 49) ἔχομεν *Πολύοκτον Δυστόθεν*. Τὸ ὄνομα εὕρηται καὶ ἐν Θεσσαλικῇ (Mitth. des d. arch Inst. in Ath. VII (1882) σ. 61-69, ἀρ. 1 = Cauer Delectus[2] ἀρ. 409 = Sammlung der gr. Dial. — Inschr. I ἀρ. 345, στ. 75) καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (Loewy Inschr. gr. Bildh. ἀρ. 116 = C. in. Att II ἀρ. 1383).

. . . Πρωτόδημος *Δυστ.* Ἄμοιβος *Στυρ.* Παμβίαι[ος] *Ἰστι.* Ἀλ[κ]ιπ[π. . .
. . . *Δυστό.* Δωρό[θ]εος *Δυστό.* Πολύοκτος *Δυστ.* Ἀρχεδάμας Σ . . .
. . . Πυ[θ]ογένης *Ζαρη.* Εὐθύδημος *Ἰστιά.* Στρατόδημος . . .
. . . ρ Ἀγαιμένης *Ζαρ.* Βίοττος *Δυσ.* Θεόδοτος *Ζαρ.* Τιμ. . .
. . . εόμαντις *Μινθο.* Καλλιγείτων *Ζαρη.* Φιλ . . .
. . . ρος *Στυρ.* Εὐτελίδης *Ζαρ.* Ἀπολλόδωρος . . .
. . . ονος *Μινθο.* Φιλογείτων *Ζαρ.* Ἀρ[χέ]φρων . . .
. . . Ἀλκ[ί]μαχος *Ἰστι.* Τεισανδ[ρ . . .
. . . στ]ρατος *Ζαρ.* Νικήρατος *Σ*[*τυρ.* . . .
. . . ένης *Ζαρη.* [Α]μ. . .

Γ

. . . .
. . . . . . στρατο. . .
. . . . . μαχος. . .
. . . . ογρηδη. . .
. . . . . . ιτο. *ἐκ Νε.* . .
. . . . . ος Εὐπο[λ. . .
. . . . . . Εὐκτείδ[ης. . .
. . . . . *Ζαρη*.Κα[λ. . .
Κα]λλιππίδου *Ζ*[*αρ*
Κ]λυταρχίδης. . .
. ο. *ἐκ Φηραι.* Μεγ. . .
. . ς Φιλοκλείδ. . .
. . *ασ.* Κυομφ. . .
. δης Μεγακλ[. *Πτ-*
ἐ]*χη.* Μίργος Ἱπ[π. . .
. *σμαρο.* Ἀπολλ. . .
Φι]λοξένου *Πα*[*ν*

Κτησικράτης *Φ*[*η.*
Χαιριγένης *Ἀφα*[*ρ.*
Β]ιάδης *Ἀφα.*
Σ]τρατόνικος *Φ*[*η.*
Κλεοφαντίδης *Φ*[*η.*
Δεξίδημος *Σπυ.*
Ἀρ]ιστίων *Ἀφα*
Σω]σικλείδης. . .

Δήμ]ιππος *Πεο*
Ἀρχ]ίας *Εγε.*
Καλ]λίας *Πεν.*
Εὐκλείδης *Ἀφα.*
Κύδιππος *Ἀφα.*
Ἀντίφιλος *Παν*[*α.*
Ἀ]ριστόβουλος *Α*
Ἀ]ντίχαρμος *Παν.*
Ε]ὔτιμος *Πανα.*
Στρόβων *Πανα.*
Πυ[θ]οχάρης *Πτέχ.*
Σ[ώ]στρατος *Ἀφαρ.*
Ἡγ]ήριππος *Παν*[*α.*
Ἀλ]κίμαχος *Π*[*αν.*
Φ]αίαξ *Ἀφα.*
Εὔπολις *Ἀφα.*
Ἀρίστων *Ἀφα.*
Ἀμεινοκράτης *Ἀ*[*φ.*
Ἀρχέλεος *Φη.*
Ἱπποκλέης *Τε*[*μ*(;).
Δ]ήμιππος *Φη.*
Ἀπ]ολλώνιος *Φη.*
Κρ]ατῖνος *Ἀφ*[*α*
Παν]δαρεὺς. . .
. . . ξικράτης. . .
. . . .

Γ

4. ΕΓΝL.
12-13. ΚΥΟΝϕ . . . | . ΔΗΣ.
14. Πρὸς τὸ *Μίργος* παραβλητέον τὸ *Μίργων*, ὄνομα δὶς ἀπαντῶν ἐν τοῖς μολυβδίνοις ἐλασματίοις τῶν Στύρων (I. Gr. ant. ἀρ. 372 70 καὶ 73).
23-27. Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὸ τοῦ Εὐστρατιάδου ἀπόγραφον. Τὰ γράμματα ἀποκρούσθησαν μετὰ ταῦτα.
37. Παρβλ. III 20.
43. Πρὸς τὸν τύπον τοῦ ὀνόματος παραβλητέον τὸ *νεοῦ* ἐν ψηφίσματι Ἐρετρικῷ τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων (Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 162-166, ἀρ. 61, στ. 34).
48. Ὅρα σημ. εἰς Β 9.

II A

Β] ο υ	*δ ι ό*	*θ ε ν*
Ἀπο]λλώνιος: Σωστρατίδου	Βίων: Βιόττου	Εὔιος Σωδάμου
Σω]σιμένης: Σωστρατίδου	Φιλόξενος: Φιλοστράτου	Λυρανίας Δημάρχο[υ
Ἀ]μφικράτης: Ἐπικράτου	Σιμώνδης: Σίμωνος	Σιμίας Φιλοκρίτου
Ἐ]κφαντίδης: Φαντύλου	Ἀλθαῖος: Ξενοκλείδου	Φιλόκριτος Λεπτίνο[υ
Κρίθων: Θαρριππίδου	Εὐδήμιππος: Εὐδήμου	Χαιριγένης Σοφαινέτ[ου
Πολυκλῆς: Πολυστράτου	Χαρίτων: Χαρισάνδρου	Πύρρος Βουλάρχου
Θεοκλῆς: Διοδώρου	Σωσίστρατος: Χαρισάνδρου	Νικόδημος Ἐπικτήτου
Ἐναντιόφημος: Ἀπολλοδώρου	Πύρρος: Μύρτωνος	Ἀλκέτας Ἀπολλωνίου
Ἀγαθωνίδ[η]ς: Ἀγαθάρχου	Πάτριππος: Πατροκλέους	Ἀρχανδρίδης Ἀρχανδρίδο[υ
Νίκων: Χαιρίου	Νικανδρίδης: Νικίππου	Καλλικρατίδας Ἀντιδώρου
Τιμόξενος: Τιμανδρίδου	Παράμονος: Μελίτωνος	Παράμονος Ἀντιδώρου
Παράμονος: Τιμοξένου	Χοιρίλος Φιλωνίχου	Φιλόστρατος Σωτάδου
Φανόστρατος: Ὀνησάνδρου	Ἀρίστων Φιλιστίδου	Φιλόστρατος Σώτω
Μενεκράτης: Μένωνος	Δώριππος Δωροθέου	Ἀντίμαχος Χαρμίδου
Πυθόδωρος: Δαφνίωνος	Φίλων Δωροθέου	Εὐκτείδης Χαρμίδου
Σώστρατος: Σωγένου	Νίκαρχος Νικίππου	Καλλίφημος Χαρμίδου
Ἀρχέδημος: Χαιρίου	Νίκων Νικάρχου	Φιλῖνος Χαρμίδου
Χαιριγένης: Χαιριτέλου	Ἀλκίας Στίλβου	Φιλόκτητος Καλλιτέλο[υ
Καλλίστρατος: Χαιρίου	Ἐπιχαρμίδης Ἐπιχάρμου	Νικόμαχος Πρηξινίκου
Πρηξάγγελος: Δωρο[θ]έου	Κυδίας Μένωνος	Πρήξιππος Πρηξινίκου
Θεοδωρίδης: Θεοδώρου	Καλλίμαχος Κ[α]λλιστράτου	Εὐκτείδης Κτημάγρου
Ἀντιφάνης: Ἀντιμάχου	Βουλαστίδης Βουλ[ά]ρχου	Εὔβιος Σωδάμου
Βίοττος: [Α]ἰσχίνου	Νίκων Σωδάμου	Σωτάδης Φιλοστράτου
Ὀλυμπιόδωρος Ἀριστοδήμου	Φείδων Καλλιτέλου	Εὐκτημονίδης Χαρμίδου
Ὠ ρ	*ώ π ι*	*ο ι*
Πρόλοχος: Αἰ(σ)χρυβίωνος	Πάνταινος Κλέα[κ]ος	Κλεοφαντίδης Κλεοφάντου

II

Ὁ μακρὸς οὗτος κατάλογος καλύπτει τὰς τέσσαρας πλευρὰς (Α Β Γ Δ) στήλης μαρμαρίνης εὐμεγέθους φερούσης ἀετωμάτιον, ἀποκεκρουμένης τὰ κάτω καὶ μικρὸν ἄνωθεν κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἀκρωτήριον καὶ ἄλλως ἐφθαρμένης, ὕψ. σωζ. 1,75 μ., πλ. 0,6, πάχ. 0,11-0,14. Ἐξέδωκεν αὐτὸν ἤδη ὁ Χρ. Τσούντας ἐν Ἀρχ. ἐφημ. 1887 σ. 82-110, ἀντιγράψας ἐν σταύλῳ κακῶς φωτιζομένῳ τῆς ἐν Ἐρετρίᾳ οἰκίας τοῦ Ἰω. Λημνίου. Διὰ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ εἶνε τοιοῦτο, μάλιστα ἐν τῇ δυσαναγνωστέρᾳ ὀπισθίᾳ πλευρᾷ (Β), ὥστε ἀναγκάζομαι νὰ ἀναδημοσιεύσω τὴν ἐπιγραφὴν ἀποκειμένην νῦν ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Ἐρετρίας ὑπ' ἀριθ. 22.

A

5α. ΞΧΦΑΝΤΙΔΗΣ.

10α. ΑΓΑΘΩΝΙΔΟΣ.

16α. Ὑπὸ τὰ γράμματα ΔΑΦΝΙ διακρίνεται ἡ γενικὴ ΦΑΝΕΩ. Ἡ κατάληξις αὕτη τῆς γενικῆς εὕρηται μέχρι τοῦδε ἐν Ἐρετρίᾳ μόνον ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ ἐπὶ ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως (*Σώτω* 14 γ. *Πρεσβύτω* 153 β. *Ἐμπίω* 106 β. *Χαιρίω* 122 β, 123 β. *Δημωφέλω* 121 β. *Φανάδω* 145 β. *Φιλωτάδω* 162 γ. *Αἰσχίνω* 146 β. *Μενώνδω* 155 β, 156 β. *Σωτέω* 172 α. *Χαιροντίδω* 175 α, 179 α. *Ἐπιμενίδω* 193 α. *Ἀριστοκλείδω* 183 β) καὶ τινων τῆς τρίτης κλίσεως κατὰ τὴν πρώτην ἐχόντων τὴν γενικὴν ἐσχηματισμένην (*Τιμοκλέω* 63 α, 64 α. *Φανοκλέω* 65 α, 66 α. *Ἀγαθοκλέω* 164 γ. *Θεοκλέω* 176 β. *Δημοχάρω* 163 α *Εὐκράτω* 170 β - 172 β).

21 α. ΔΩΡΟΟΕΟΥ.

24 α. ΛΙΣΧΙΝΟΥ.

6 β. *Εὐδήμιππος.*] Παρὰ Θεοκρίτῳ, II 70, παραδέδοται ἡμῖν ὁ Δωρικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος *Εὐδάμιππος*, οὗ τὴν μεταβολὴν εἰς *Εὐδάμνιππον* κακῶς προταθεῖσαν ὑπὸ Keil ἐν Analecta epigr. et onom. σ. 182-183 (καὶ G. Hermann ἐν Zeitschr. für die Alterthumsw. 1837 σ. 227) παρεδέξατο ὁ Ahrens ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ.

22 β. ΚΛΛΛΙΣΤΡΑΤΟΥ.

23 β. ΒΟΥΛΛΡΧΟΥ.

25 α, 25 β. Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα, ὡς καὶ ἐκ τῆς παραλείψεως τοῦ διακριτικοῦ σημείου : ἐν 25 α καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς γραφῆς αὐτῶν ἐμφαίνεται, προσετέθησαν ὑπὸ τοῦ χαράκτου μετὰ τὸ 25 γ. Οὕτως ἐν τῷ αὐτογράφῳ ἡ σειρὰ τῶν ὀνομάτων ἦν ἥδε: 2 α - 24 α (*Βίοττος: [Α]ἰσχίνου*), 2 β (*Βίων: Βιόττου*) - 24 β (*Νίκων Σωδάμου*), 2 γ (*Εὔιος Σωδάμου*) - 25 γ, 25 α, 25 β.

27 α. Παρβλ. 31 β.

27 β. ΚΛΕΑΙΟΣ. Ὁ Τσούντας ἀναγιγνώσκει *Κλεαίο<υ>*. Ἔγραψα κατὰ τὸν Blinkenberg (Eretriske Gravskrifter ἀρ. 75).

Κλεόξενος: Κλεοστράτου	Φίλικος Φιλιστίδου	Καλιστίδης Κλεοφάντου
Ἀριστόνικος: Ἀριστογένου	Θεόδωρος: Πολυκράτου	Ἐλπίνικος Ἀμφινίκου
Παράμονος Συμμάχου	Λαπίθας Αἰσχύλου	Μνησικλῆς Μνησίου
Σημυλίδης Φανοκλέου	Διαιτόδημος Αἰσχρυβίωνος	Φιλοκράτης Κτηριβίου
Ξενώνδης Ἀμφινίκου	Ἀντίδωρος Ἀπολάξιδος	Σιμίας Λίβυος
Πίθων Παύσωνος	Κριτόδαμος Ἀπολάξιδος	Πρηξίδημος Γοργύθου
Μύρτων Μνησάνδρου	Λυρανίας Παύσωνος	Παράμονος Φιλοδήμου
Κηφισοκλῆς Κηφι(σο)δότου	Αἰσχύλος Ὀνησάρχου	Πρηξῖνος Ἀρτέμωνος
Δημοσθένης Δημομένου	Πρηξῖνος Πρηξινίκου	Δημοφῶν Φυλάκου
Δημομένης Δημοσθενου	Δημόνικος Κλεοστράτου	Ξενόδοκος [Ξ]ενοκλέου
Κτησιφῶν Ἀμφινίκου	Στράτυλλος Στ(ρ)ατονίκου	Ἀπήμαντος Αἰριπίδου
Ἄρχιππος Φιλίνου	Νικόμαχος Διαίτωνος	Εὔμοιρος Πρηξιδήμου
Κηφισόδοτος Κηφισοδώρου	Πυθόξενος Πυ[θ]έου	⟨υ⟩

Ἱ σ τ ι α ι ε ῖ ς

Τεισικράτης Πυργίωνος	Θεμιστοκλέης Θεμιστοδώρου	Δημοκράτης Θεοφάντου
Εὐβίοτος Παραμόνου	Θεμιστόδωρος Ἰθακησίου	Ἀμφίκριτος Πολυκρίτου
Εὐριπίδης Ἐπιδόκου	Νικαγόρας Θεογένου	Ἡρακλείδης Ἐμμενίδου
Ἀπολλόδωρος Ἐπιδόκου	Λύσανδρος Εὐκλέου	Ἐμμενίδης Νικοδώρου
Μενεκράτης Ἐπιχάρου	Θεογένης Εὐκλέου	Βουληκλέης Πολυκρίτου
Σώφιλος Καλλικράτου	Δεινόμαχος Κλεισθένου	Αἰνέας Ἀφοβήτου
Κορώνιχος Θρασυβούλου	Κηφίσιος Ἴλωνος	Φιλοκλέης Φιλήμονος
Π[α]ράμονος Ξένωνος	Εὐτέλης Μ(ύ)ωνος	Αἰσχύλος Αἰνέου
Ἱστιαῖος Ξένωνος	Ζωΐλος Ἀπολλοδώρου	Ἐπιγένης Ξενοκράτου
Αἰσχύλος Ἡγησικλέου	Μενεκλῆς Λυσίωνος	Τιμόξενος Τιμοξένου
Δημήτριος Π[α]ρ[α]μόνου	Νικήρατος Ἀκηράτου	Ζηλέας Νικοβίου
Φιλώνιχος Ἐπιγένου	Παυσανίας Δημαινέτου	Νικόστρατος Νικομάχου
Ὀλυμπιάρατος Δημοστράτου	Πρηξίοδος Ξενοκράτου	Ἰθακήσιος Θεμιστοδώρου
Πάταικος Ξενοκράτου	Χαρμίδας Ἀρτεμιδώρου	Νίκαρχος Νικηράτου
Ἀθανίων Ξενοκράτου	Αἰνέας Αἰσχύλου	Εὐθύβιος Εὐθυνίκου
Μενεκράτης Ἀθηνάδου	Σώστρατος Αἰσχύλου	Τιμοκράτης Θεοξένου
Ἀντιγένης Σίμωνος	Φίλων Αἰνέου	Θέων Θεο[ξ]ένου
Ἀρχίδαμος Ἀντιγόνου	Ἱερώνυμος Φίλωνος	Δημόνικος Δημοκράτου
Εὔβουλος Σωγένου	Κλείταρχος Ἀλκιμένου	Κηφισοφάνης Κηφισοκλέ[ου
Θεοχάρης Πύρρου	Νικόμαχος Νικοστράτου	Κηφισόδωρος Κηφισοκλέο[υ
Ἀρισ[τ]όδημος Τηλέου	Φιλογένης Λυσιμάχου	Διογειτώνδας Διαιτοδήμο[υ
Τιμόξενος Τιμοκλέω	Εὐθύδημος Εὐθυνίκου	Θεόδωρος Θεοπόμπου
Ἀμφίας Τιμοκλέω	Εὐθύδημος Εὐθυδήμου	Κηφισό(δο)τος Κηφιρίου
Ἀριστόξενος Φ[α]νοκλέω	Νικόδωρος Ἐμμενίδου	Κλέαρχος Κλεαρχίδου
Παράμονος Φανοκλέω	[Ξ]ενοφῶν [Ξ]ενοχάρου	Ἐλπίνικος Ἐλπίνου

36 β. Ὑπὸ τὸ δεύτερον Ι τοῦ *Πρηξινίκου* διακρίνεται Υ.
40 β. ΠΥΟΕΟΥ.
29 γ. ΑΝΦΙΝΙΚΟΥ.
33 γ. *Γόργυ[θος] Δημονίκου* φέρεται ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίου τῆς ἐν Ἐρετρίᾳ συλλογῆς (ἀρ. 44· Blinkenberg ἔ. ἀ. ἀρ. 25).
37 γ. ΙΕΝΟΚΛΕΟΥ.
45 α. Τὰ αὐτὰ ὀνόματα ἔχομεν καὶ ἐπὶ ἐπιτυμβίου λίθου τῶν αὐτῶν χρόνων (Ἀθηνᾶς Δ' (1892) σ. 631, ἀρ. 17).
49 α. ΠΛΡΑΜΟΝΟΣ.
52 α. ΠΛΡΛΜΟΝΟΥ.
54 α. ΟΛΥΝΠΙΑΡΑΤΟΣ.
62 α. ΑΡΙΣΥΟΔΗΜΟΣ.
64 α. ΑΝΦΙΑΣ.
65 α. ΦΛΝΟΚΛΕΩ.

Παράμονος Βακχίου	Ἡφαιστίων Ξενοχάρου	Ἐπίζηλος Ξένωνος
Νικήρατος Βαύκου	Παράμονος Χαρίου	Διονύσιος Ἀρτυλόχου
Ἐ[λ]πίνης Μνηριμάχου	Χαρίας Ξενοφῶντος	Εὐθύδημος Διοδώρου
Νίκανδρος Βαύκου	Ἐργόκριτος Μενεξένου	Θεογένης Θεογενείδου
Κ ω μ	*α ι ε*	*ῖ ς*
...ρανδρος Καλλιδήμου	Θεόδοτος Πολυκράτου	Πυθοκράτης: Ἀριστοδήμου
Κηφι]σόδωρος Φιλίππου	Κτηρίας Κλεοδήμου	Φύρκιππος: Ἀρχελάου
Φίλιπ]πος Κηφισοδώρου	Φιλιστίδης Πολυξένου	Φύρκων: Ἀρχελάου
Τιμογ]ένης (;) Τιμοκλέου	Παυσίας Ἀρχεβίου	Καλλίας: Καλλιδήμου-μου
Τιμοκλ]ῆς (;) Τιμογένου	Πλουταρχίδης Πλουτάρχου	Διονυσοφάνης Εὐθυδή-
.... Φρυνίχου	Φευγόλιμος Καλλιδήμου	Εὐνομίδης: Ἀνδροδάμαντο[ς
.......νος Φίλωνος	Φιλώνιχος Πλουτάρχου	Ἀριστόδημος: Ἀνδροδάμαν[τος
.... Χαρίτωνος	Φίλων Πλουτάρχου	Ζωΐλος: Ζωβίου
........ωπίνου	Τιμίδης Ἀχαίωνος	Παράμονος: Καλλίππου
.... Πυθοξένου	Στήσαρχος Φιλίνου	Χαιριππίδης: Ἡραίωνος
....πόλιδος	Αὐτόβουλος Προθυμίδου	Πρηξίδημος Ὑγιαίνοντος
..........έου	Νίκων Μνημάνδρου	Σώπατρος Εὐτέλου
...........υ]κράτου	Παγκλέης Φανοστράτου	Πολύκριτος Ἡραίωνος
...............ήμου	Ἀντίμαχος Διονυσίου	Εὔξενος Φιλοξεν...
....ο]υ	Ἀρχίας Διονυσίου	Ἀγαθοκλῆς Παρ[α...
....	....α]ρχος Ἀριστάρχου	Κλειτορίδης ......
. . . .	. *ο ι*	*Αἰγλ[εφειρεῖς*(;)
....	..............κλέου	Φανο[δ......
....	...............ν]ου	Πι.........
....	...............ο]υ	Μ.........

B

	Ἐπὶ Ἀρέτωνος ἄρχοντ[ο]ς	
	Ὠρωπόθεν	
	Φιλωνίδης Εὐκρίτου	
Μινθου[ν]τόθε	Βίοττος Εὐβίου	*Ἐκ Κωμ[αιῶν*
	Μνήσαρχος Αἰσχύλου	Φαινοστρα[τ......
Θεόδικος Μενοντίδου	Φιλίσκος Εὐφραντίδου	*Λάκεθε[ν*
	Ταμύνηθε	
Δημοφῶν Δημοτίμου	Ἄρχιππος Ἀρχιδάμου	Νικόστρατος ......
Ἱστιά[ηθεν]	*Βουδιόθεν*	*Γρύγ[χ]η[θεν*
Βίοττος Τιμοφάνου	Φιλόφρων Φιλοξένου	Νικήρατος ......
		Παρθεν[ιόθεν(;)
Λυσίμαχος Φιλογένου	Φιλόξενος Ἀρχεδήμου	Σώστρατος Φ...
Αἰσχύλος Σωστράτου		....

67 α. ΒΑΧΧΙΟΥ.
69 α. ΕΑΠΙΝΗΣ.
49 β. Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφήν: *Κριὸς Μύ*[ω]*ν*[*ος* (Blinkenberg ἔ. ἀ. ἀρ. [77]).
66 β. ΞΕΝΟΦΩΝΙΕΝΟΧΑΡΟΥ.
58 γ. ΘΕΟΞΕΝΟΥ.
84 β. ΠΑΝΚΛΕΗΣ.

B

92-101. Οἱ στίχοι οὗτοί εἰσι κεχαραγμένοι ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ ἀετωματίου προφανῶς οὐχὶ συγχρόνως μετὰ τῶν ἄλλων τῆς πλευρᾶς ταύτης, οἵτινες φαίνονται ἀποτελοῦντες συνέχειαν τῶν τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς.
100 γ. Γ Ρ Υ Γ Κ Η.

Λάκ[εθ]εν

Σώπολις Φιλίππου
Φίλιππος Σωπόλιδος
Κίμων Ἀγαθάρχου
Ἀρχέλαος Ἀρχεστράτου
Στράτων Στρ[α]τοκλέου
Στρατοκλέης Στράτωνος
Στρατόνικος Στράτωνος
Ἀριστόκριτος Φανοκρίτου
Ἀριστόδημος Ἀριστοκρίτου
Τίμων Ἀμφικράτου
Ἀριστόβουλος Ἀμφικράτου
Πολυστρατίδης Καλλικλέου
Βιάδης Διαίτωνος
Τελέσιππος Τελερίου
Τελερίας Τελεσίππου
Ἀριστοφῶν Τελεσίππου
Δορυξενίδης Φορμίωνος
Φιλώνιχος Φορμίωνος
Ἀριστοδάμας Ἀριστοδήμου
Ἀριστόδημος Ἀριστοδήμου
Ἀριστόδημος Ἀριστοφῶντος
Δημόνικος Ἡρακλείδου

Κοτυλαιεῖς

Ἑκτορίδης Ἱπποστράτου
Βίων Λευκάρου
Ἀπολλώνιος Φιλωνίχου
Διονύσιος Νικίππου
Πολυκράτης Πολυκρίτου
Φανόδημος Φανοστράτου
Φανόστρατος Φανοδήμου
Φανοκλέης Φανοστράτου
Πύθων Εὐκλείδου
Πύθιππος Ἐπικτήτου
Ἀρίστων Ἀριστοφῶντος
Δόριττος Μνηριμάχου
Ἀρχίας Τιμοκ(λ)έου

Γρυγχεῖς

Ποίμανδρος Τεισιμάχου
Τιμανδρίδης Κλεοστράτο(υ)

Στρατόνικος Ἐμπίω
Πρηξῖνος Θεοφίλου
Ἀριστόδημος Μνησάρχου
Δημοσθένης Τελερίου
Τελερίας Δημοσθένου
Ἱέρων Ἀλεξικλέου
Ἀριστοκλείδης Ἀριστοκλέου
Ζώβιος Βίωνος
Ἀρτέμων Φιλίππου
Φιλίσκος Φιλίππου
Χαρίτων Κλεοφάντου
Ἐπικράτης Στρατοκλέου
Ἀρέτων Ἐρασίππου
Ἐράσιππος Εὐπόλιδος
Ἡγέμαχος Ἡγελόχου
Τελέσων Δημωφέλω
Χαίριππος Χαιρίω
Χαιρέστρατος Χαιρίω
Ξενοφῶν Ξενοπείθου
Φίλιππος Πρ[ο]ξένου
Δημωφέλης Τελερίου
Νικανδρίδης Δημωφέλου

Περαεῖς

Εὔμαχος Σωσιβίου
Ἀπήμαντος Λέοντος
Ἀμινίας Ἀριστοφάνου
Κτηριβιάδης Κτηρικλείδου
Ἀρίστανδρος Σωσιβίου
Μικυλίων Μνησιφίλου
Νίκανδρος (Σ)κάφωνος
Σωσίστρατος Σκάφωνος
Παυσανίας Ἰογένου
Ἐπικράτης Τιμοξένου
Ἵππων Λασθένου

Βουδιόθεν

Ὠρωποκλῆς Ἀντιμάχου
Αἴσχρων Αἰσχίνου
Σιμίας Κτήσωνος
Κτήσαρχος Κτήσωνος

Ἐμπεδίων Κε......
Φανύλος Δημ......
Ἰφικράτης Ἀμφικράτ[ου
Σώστρατος Φιλωνίχου
Θεότιμος Ἀπολάξιδος
Κλείταρχος Τιμοσθένου
Θεοτιμίδης Θεοτίμου
Ξενόκριτος Θεοτίμου
Ἄρχιππος Χαιρέου
Ἀντισθένης Ἀριστοκλέου
Μύρτων Ἀρίστωνος
Δημύλος Καλλιστράτου
Παράμονος Δημύλου
Ἀριστοφῶν Ἀριστοδήμου
Ἐπίκτητος Ἐπικράτου
Ξενοπείθης Ξενοφῶντος
Δημοθαρρίδης Δημωφέλου
Δημότιμος Δημονίκου
Ἡρακλείδης Δημονίκου
Θεοτέλης Ἀρχίππου

Ταμυναιεῖς

Φίλων Ἀνδρωφέλου
Πύθαρχος Πυθοξένου
Πυθέας Φρυνίωνος
Θεόδωρος Λευκίου
Βλέπυρος Μίμνωνος
Σημωνίδης Σιμωνίδου
Ἐπαίνετος Χαιριγένου
Ἀρχιδάμας Ἀρχίνου
Ἀρχίας Φωκυλίδου
Μεγάλων Μεγακλέου
Ξίφων Γλαυκίου
Εὐθυμένων Γλα[ύ]κου
Ἀριστοδάμας Ἀριστίωνος
Ἀριστόδημος Ἀριστοδάμαντος
Ἀρχῖνος Φωκυλίδου
Κόθων Πρηξιδάμου
Κηπίων Μεγακλέου
Μεγαλοκλέης Κηπίωνος
Κλεοχάρης Κλέωνος

110 α. ΣΤΡΟΤΟΚΛΕΟΥ.
106 β. ΕΝΠΙΩ.
125 β. ΠΡΕΞΕΝΟΥ.
105 γ - 124 γ. Καὶ οὗτοί εἰσι Λάκεθεν, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν στίχων: 113 γ πρὸς 240 - 241,
116 γ » 223,
118 γ πρὸς 126 α,
120 γ » 124 β,
121 γ » 121 β, 126 β καὶ 127 β,
123 γ » 127 α.

137 γ. ΓΛΑΙΚΟΥ.

Ὀνομοκλείδης Μεγακλείδου
Κλεόμαντις Συραίου
Ἡγέας Νικοστράτου
Εὔξενος Νικοστράτου
Ἀμείνιππος Μενίππου
Καλλιφῶν Μενίππου
Πρώταρχος Πρωτοφάνου
Στράτων Τελέστορος
Ἀνδρέας Ἀντιχάρου
Δημοχαρίδης Ἀντιχάρου
Ἀμεινοτέλης Μενίππου
Δημοχαρίδης Ἀντιχάρου
Δημοχάρης Ἀντιχάρου
Ἀσφακίσκος Ἀσφάλεος
Κλεόξενος Τεισιμάχου
Ἀμύντας Διοτέλεος
Ἱ σ τ ι (ά) η θ ε ν
Τιμόδημος Κάβωνος
Μενέξενος Δημοχάρω
Μ ι ν θ ο υ ν [τ] ό θ ε ν
Δημοφάνης Κυνίου
Παράμονος Πλουτάρχου
Ν ῦ ν π ρ ῶ τ ο ν
Ξενοκλῆς Κλεοφάντου
Πυθόδωρος Ἀνδροκτίτου
Μενέξενος Φείδωνος
Καλλιτέλης Φείδωνος
Τρούθων Σωτέω
Ἔ φ η β ο ι
Ἀρίστων Νικοστ(ρ)άτου
Εὐθυμίδης Χαιροντίδω
Μίμνων Βλεπύρου
Κτηρίας Κτήσωνος
Αἰσχίνης Αἴσχρωνος
Εὐθυμίδης Χαιροντίδω
Πρηξῖνος Πρηξίου
Ὀλυμπίνης Αἰσχίνου
Κλειτοφῶν Ἁλιδίου

Αἴσχρων Φανάδω
Ἀρχίας Αἰσχίνω
Εὐτελίδης [Ἀ]ντιφάνου
Σημιάδης Σημιάδου
Χαριλείδης Ὀνηρίμου
Σώσιππος Ἀντιφάνου
Λύσανδρος Λυρανίου
Χαιροντίδης Εὐθυμίδου
Αἰσχύλος Πρεσβύτω
Τιμόδημος Ἐναντιονίκου
Μενεκλείδης Μενώνδω
Μεγακλείδης Μενώνδω
Ὀνήριμος Ἀμυνάνδρου
Πυθοτέλης Ἐναντιοφήμου
Ἀρέτων Ὀρτυγίωνος
Ἐρατόξενος Ὀρτυγίωνος
Ἐρατοκλῆς Ὀρτυγίωνος
Πολυκράτης Σίμωνος
Σιμύλος Σίμωνος
Λ ά κ ε θ ε ν
Προκλέης Κτήσωνος
Τελεσίας Τελεσίππου
Ἀρίστανδρος Εὐξένου
Ἐράσιππος Μνησάρχου
Εὐκράτης Πρωτίππου
Πύθαρχος Εὐκράτω
Πυθόκριτος Εὐκράτω
Πρώτιππος Εὐκράτω
Ἐπιχαρμίδης Χάρμου
Εὔπολις Ἐρασίππου
Θεοκλέης Παραμόνου
Παράμονος Θεοκλέω
Παράμυθος Φανοδήμου
Φανοκλῆς Φανοδήμου
Ἰδαῖος Φανίππου
Φάνιππος Ἰδαίου
Τ α μ ύ ν η θ ε ν
Ἀρχίδαμος Ἀρχίππου

Εὐθυμίδης Γλαυκίωνος
Μελίτων Πρηξιδήμου
Ἀριστίων Ἀριστοδήμου
Ἀνδρωφέλης Ἀνδροσθένο[υ
Ἀνδροσθένης Ἀνδρωφέλου
Αἰσχύλος Κλέωνος
Ὀνήριμος Μεγακλέω
Μεγακλῆς Ὀνηρίμου
Εὐθυμένης Εὐθύνου
Εὐθυμίδης Εὐθυμένου
Ἀρχέστρατος Εὐθυμένου
Ἀρχένικος Εὐθυμένου
Βουληκλέης Ἁρμοδίου
Εὐθυκράτης Εὐθύνου
Ὠ ρ ω π ό θ ε ν
Ἀριστίων Σόφωνος
Λυρανίας Φιλοδήμου
Νικιάδης Φιλωτάδω
Πρηξιτέλης Πρηξίππου
Μνηρίμαχος Ἀγαθοκλέω
Διαιτόμαχος Μνηριμάχου
Πρηξίνικος Πρηξίππου
Ἀντιφῶν Ξενοφῶντος
Κράτυλλος Πίθωνος
Ἄρχιππος Πίθωνος
Παυσανίας Πίθωνος
Αἴσχρων Φανοστράτου
Πρηξῖνος Πρηξίππου
Ἀντιφῶν Ξενοφῶντος
Ἀρχέβουλος [Θ]αλιδίο[υ
Λυσίμαχος Βιόττου
Σωκράτης Σωστράτου
Θυμοχάρης Λυριδήμ[ου
Πρήξιππος Πρηξίνου
Τ α μ ύ ν η θ ε ν
Φιλοξενίδης Οἰνάργο[υ
Ἀντιφάνης Ἀντιφῶντ[ος
Κλεινοφῶν Ἀντιφῶν[τος

147 β. ΑΝΤΙΦΑΝΟΥ.

164 α. ΜΙΝΘΟΥΝΘΟΘΕΝ.

165 α. Τὰ αὐτὰ ὀνόματα φέρει σύγχρονος ἐπιτύμβιος στήλη τῆς ἐν Ἐρετρίᾳ συλλογῆς (ἀρ. 41· Blinkenberg ἔ. ἀ. ἀρ. 29).

167 α - 172 α. Ὁ πρῶτος τούτων ἴσως ἦν Ὠρώπιος (παρβλ. 27 γ, 28 γ καὶ 37 γ), ὁ δὲ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος πάντως Βουδιόθεν (παρβλ. 25 β).

172 α. .ΤΡ.ΥΘΩΝ=[Σ]τρούθων ὁ Τσούντας. Πρὸς τὸ *Τρούθων* παραβλητέον τὸ *Τρουθίης*, ὄνομα κεχαραγμένον ἐπί τινος τῶν μολυβδίνων ἐλασματίων τῶν Στύρων γνωστοῦ μόνον ἐξ ἀναγνώσεως τοῦ Lenormant (I. Gr. ant. ἀρ. 372[355]), καὶ αὐτὸ *Σ]τρουθίης* συμπληρωθέν.

173 β - 183 α. Τῶν ἐφήβων ὁ δεύτερος καὶ ὁ ἕκτος ἦσαν Βουδιόθεν (παρβλ. 152 β), ἴσως δὲ καὶ ὁ πέμπτος (παρβλ. 142 β)· ὁ δὲ τρίτος Ταμυναιεὺς (παρβλ. 130 γ), καὶ ἴσως καὶ ὁ ἕβδομος (παρβλ. 193 β).

181 α. ΟΛΥΝΠΙΝΗΣ.

Πρηξῖνος Πρηξίππου	Ἀριστείδης Ἀριστοκλείδω	Βίοττος Τιμάρχου	
Ταμύνηθεν	Ἀριστοφῶν Ἀντιφῶντος	Τιμαρχίδης Τιμάρχο[υ	
Πολύβουλος Εὐθυβούλου	Ἀρχίας Ἀρχίππου	Ἀντικράτης Ἀντικλ[ε...	185
Ἀρχένοθος Μαντιτέλου	Ἀλκιμένης Ἀρχίππου	Ἐπιμενίδης Αἰσχυτ...	
Πολύξενος Μελίτωνος	Σπίνθαρος Παραμόνου	Πύθαρχος Πυθοκρίτο[υ	
Σοφοκλῆς Ἀριστοκλέου	Αἰσχυλῖνος Ἐλπινίκου	Θυμόσοφος Κτηρίων[ος	
Ἀρίστων Ἀριστοκλέου	Ἐλπινικος Αἰσχυλίνου	Κλεότιμος Τίμωνος	
Εὐβουλίδης Μελίτωνος	Πυθόκριτος Πυθαρχίδου	Τιμοσθένης Κλεοτίμ[ου	190
Καλλικλέης Καλωκίδου	Ἐπίκτητος Φιλωνίχου	Εὐμηλίδης Πύθωνος	
Καλλιπείθης Καλλικλέου	Μαιάνδριος Φιλωνίχου	Νικόστρατος Κόμωνο[ς	
Ἀμφίβουλος Ἐπεμενίδω	Πρηξίας Πρηξίνου	Ἐμμενίδης Ἀμφιβού[λου	
Ἀν]τίβουλος Ἀμφιβούλου	Ἀριστοκλῆς Ἀρίστωνος	Ἱστιήτωρ Παυσαν[ίου	194
(*Ἱστ*	*ιάηθ*	*εν*)	*194
Βαῦκο]ς Νικηράτου	Ξε[ν]οκλῆς Ὀλυμπίχου	Φανέας Χαροπί[νου	195
.....νετος Βαύκου	Ἀριστοφάνης Ἀριστοτέλου	Φιλιστίδη[ς	
.......νΠαυσανίου	Ἀριστοτέλης Ἀριστοφάνου	Καλιμ...	
.... Ἀργείου	Νίκανδ[ρ]ος Ἀριστοτέλου	Ἡγε..........	
.........οδώρου	Φιλιππος Φιλομήλου	Πο..........	
...........νίχου	Ξενόδωρος Ξενοπείθου	Π...........	200
....	Βίοτ]τος Φ[α]νοστράτου	....	201

Γ

(Κενόν.)
Ἱστιάηθεν 202
Ἐ]πιγένης Ποσειδοδό(του
Δ]ημήτριος Διοσκορίδ(ου
Ε]ὐβουλίδης Αἰνέου 205
Τ]ιμόλαος Τιμοδήμου
Ἀ]ρχιτέκτων Διαιτοδή(μου
Ὠ]ρωπόθεν
Τ]ελέσιππος Τεισαν . . .
Π]ρηξίνικος Πρηξιν . . . 210
Ἐ]λπίνικος Δημομένο[υ
Ἀριστομένης Ἀριστοδ.
Ζωίλος Κλεοχάρου
Σώστρατος Ἱπποστράτ(ου
Ἱππόστρατος Σωστράτο(υ 215
Ἐκ Κωμαιῶν
Εὐτέλης Σωπάτρου

Ἐξ Αἰγλεφείρης
Ὀνήριμος Μενετέλο(υ
Ἱππαρχίδης Πρωτοφα(ν . . . 220
Λάκεθεν
Ξενόφιλος Ξενοφῶντ(ος
Καλλίστρατος Δημύλ(ου
Κτηςίας Φανοδήμου
Μνήσαρχος Ἐρασίππο(υ 225
Ἀ[λε]ξικλῆς Ἱέρωνος
. . . . ος Βιάδου
. . . . . ς Ἀμεινοκλέου
. . . . . άτης Ἀμεινο(κλέου
. . . . Ἀμεινοκλέου 230
Θεόδωρος Παραμόνο(υ
Ποσείδιππος Ἡγησάνδ(ρ . . .
(Κενόν.)

Λάκεθεν
Δημήτριος
Ἀριστοφάνου 235
Μενώνδης
Ἱερομνήμονος
Στρατοκλέης
Ἐπικράτου
Χαίριππος 240
Ἀρχίππου
Στρατώνδης
Στράτωνος
Ἀμφικράτης
Τίμωνος 245
Γρύγχηθεν
Μεγακλείδης
Ἀντιφίλου

174 γ. ΟΑΛΙΔΙΟ.
193 α. ΑΝΦΙΒΟΥΛΟΣ.
193 γ. ΕΝΜΕΝΙΔΗΣ.
194 *. Ὁ Τσούντας δὲν ἐδήλωσε τὸ χάσμα. Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παρβλ. 195 α καὶ 196 α πρὸς 68 α καὶ 70 α, ἔτι δὲ 199 ε πρὸς Ι Β 10.

195 ε. ΞΕΟΟΚΛΗΣ.
198 ε. ΝΙΚΑΝΔΙΟΣ.
201. Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὸ ἀπόγραφον τοῦ Τσούντα. Τὰ γράμματα ἀπεκρούσθησαν μετὰ ταῦτα.

Γ

202. Ὑπὸ τὰ γράμματα ΗΘΕ διακρίνονται τὰ ΘΕΝ.

Κλεόμαντις
Κλεογένου
Φιλόξενος Ἀστυνόμου
Λυσανίας Ἀστυνόμου
(Κενόν.)
Ἐκ Κοτυλαίου
Πολύκριτος Π[ο]λυκρατ.
Ταμύνηθεν
Ἀχαίων Μεγαλοκλέο(υ
Ἀνδρωφέλης Πυθοκρίτο(υ

Μινθο(υ)ντόθεν
Πουλυχάρης
Φιλίσκος
Πολυκράτου
Ταμύνηθε
Πολυκράτης
Φανίππου
Φανοκλέης
Φανίππου

Ἐκ Κοτυλαίου
Φανοσθένης
Φανοκλέου
Μ]ινθουντόθεν
Πλού]ταρχος(;) Παραμόνου
. . . . . ονος Διοδώρου
. . . . φθεγγίδου
. . . . ἴδου

Δ

. . .ν. . . . . .
Ἀρ]χία[ς
Ἀρχίππ[ο. . .
Δαμασίας
Τιμοξένου. . .
Ἀντανδρίδη[ς
Θ]εογενείδο(υ) *Ἰσ.*
Ἀγάθαρχος
Κίμωνος *Λάκ[ε.*
Κτησιφῶν
Κτηριβίου *Λάκ.*
Ὠρώπιχος
Κτήσω(νος) *Βουδ.*
Φανόστρατο[ς
Αἴσχρωνος *Ὠρ.*
Νίκιππος
Λυκωνίδο(υ) *Βο[υ.*
Δημοκράτης
Τιμοκράτο(υ) *Γρύ.*
Τείσανδρος
Τελεσίππο(υ) *Ὠρ.*
Ἐπίχαρμος
Προξένο(υ) *Λάκε.*
Φανόστρατος
Φανοδήμο(υ) *Ὠρ.*
Φίλων *Βου.*
Σημιάδου
Τελέμαντις
Φειδελάου *Ταμ.*
Εὐφίλητος
Στησάρχο(υ) *ἐκ Κ.*
Πυθόξενος
Πυθάρχο(υ) *Ταμ.*
Καλλικράτης
Σωφίλου *Ἰστ[ι.*

Μινθουντόθε
Ἐπανδρίδης Ἐλπιν.
Ἄρχιππος Ἀρχίου
Ὠρωπόθεν
Δημοσθένης Ζηλάδ(ου
Νικίας Κηφισοδότο(υ
Πρηξίδημος Πρηξ.
Ἱστιάηθεν
Ξενοκράτης Ἐπιγε(ν. . .
Ζωΐλος Παραμον.
Ἐκ Κωμαιῶν
Σώπολις Σωκρίτο(υ
Ταμύνηθεν
Δημοσθένης Χαιρι.
Ἀντιφῶν Ἀριστοφῶ(ντος
Νίκιππος Αἴσχρωνος
Μαντίδωρος Βλεπύρ(ου
Διονύσιος Ἱστιάτορος
Λάκεθεν
Τίμανδρος Τίμωνο(ς
Περαόθεν
Δωρόθεος Αἰσχίνο[υ
Γρύγχηθεν
Τιμόκριτος Τιμοκλε.
Ἐξ Αἰγλεφείρας
Ε]ὐφρόνιος Στρατων.
Ἐπίκτητος Διδυμάρ(χου
Βουδιόθεν
Φρύνιχος Ὀρτυγίω(νος
(Κενόν.)

III

Θ ε [ο ί.
Ἐ]πὶ τῆς. . . . .εω καὶ Πυθογε[. . . καὶ. . . . .
πολεμ[αρχίας] οἵδ[ε] ἔφηβοι ἀνεγ[ράφησαν·
Ἀριστοτέλ[η]ς Ἀριστωνύμο[υ . . .
Ἰ]όλ[α]ος: Ἀριστάρχου *Δυσ*
Χαιρίδημος [Ἀ]ντιφίλου *.ετ*
Κλείτων Ἐκφα[ν. . . . . .
Λαόδικος Σα. . . . .*υ*
Φόρυς Ἀριστ. . . . . .
Ἀλκιδά[μα]ς. . . . .
Πρήξιππος. . . . .
Φιλιστίδης. . . . .
Ναυκράτης. . . . .
Χορόνικος. . . . .
Δημοφῶν Κορων. . . . . .
Ν[α]ύτης Κλεο. . . . . .
Ἄμφαλκος Ἡφαιστ[ίω]νο[ς] *Δυσ*
Μαντίδης Χορονίκο[υ] *Δυσ*
Κλεισθένης Κλεοστρ[άτ]ου *Λ[ά]κ*
Ἡγήριππος Ἡγηριν[ίκ]ου [*Πα*]*ρ*[*α*
Μοιρέστρατος Σκύ[λ]εω [*α*]*πο*
Δήμων Ἀριστοφῶ[ντ]ος *ἐκ Νε*
Φιλίσκος Κ[α]λλικρατίδε[ω . . .
Ὀνήριμος: Ἀμυ. . . . .ου: *Λ[άκ* (;)
Διονυσευ. . . . . .ωνος [*Δυσ* (;)
Ε]ὐθύδ[η]μος: Διοδώ[ρ]ου: . . .
Θέων: Θεώρου: . . .
Θεοπροπίδη[ς . . . . . .]ου: *ἐ*[*ξ*] *Αο*
Βίοττος: Εὐβίου: [*Β*]*ου* (;)
Κλεόκριτος: Πολυκρί[τ]ου: [Ἀ*φα*]*ρ* (;)
Ὀν[ή]σανδρος: Φιλίσ[.ου]: [*ἐ*]*κ Φη*
Ἀρ]ιστοφ[ά]νης: Ἀριστο[φῶ]ντος [*Τ*]*αμ*
Δη]μότιμος: Ἀρχιππ. . . . . .
. . . . .χ]ος: [Θ]ρασωνίδε[ω. . .

IV

...............δου *Περαό.*,
....ας Κλεοστράτου *Ἀφαρεῦ.*,
Θεοφάνης Πουλυχάρου *Αἰγαλ[η.]*,
Θέωρος Σωστράτου *Γρύγχη.*
...........οσ.... Οἵδε συνεβάλοντο,
.... Κλεοπόμπου ἄρχοντος, γραμμα-
.... τεύοντος Εὐθυκόμου· *Ἀφαρεῦθε*
...... μος Ἀριστωνύμου Ἀντανδρίδης Χαιριγένου, *Αἰγαλ-*
.., Ἀμφίνικος Ἀ[..ί]ππου *ηθεν* Θεοκλῆς Ἐπιμένοντος.
Ἀφα., Ξενοκράτης Ἀρχίππου *ἐξ Ὠου.*
Ἄρχοντο⟨ντο⟩ς Φανομάχου,
γραμματεύοντος Μνησικλέου,
οἵδε συνεβάλοντο·
Θεόδοτος Θεοδοτίου *Γρύγχη.*,
Αὐτοκλείδης Ἱπποκλέου *Ἀφαρ.*
Ἄρχ[οντ]ος Παραμόνου,
γραμματεύοντος
Κλεοπόμπου, οἵδε συνεβά-
λοντο· Νίκανδρος Μύρτω-
νος *Ἀφαρεῦθε*, Πολυκράτης
Ἀρχιδάμου *Ἀφαρεῦθε.*

Ἐπὶ ἄρχο[ντος] Τι[μ]οξέ[ν]ο[υ,
γραμμ[ατεύοντος...,
ἔφηβοι οἵδε συνεβάλοντο·
Ν]ίκων Νί[κ]ωνος,
Ἀμφίας Κλεοστράτου,
Κλεώνυμος Φ[ίλ]ωνος,
Φιλοξενίδας Φιλοξενίδου,
....τος.......ου,
........χος....τάρχου.

Οἵδε συνεβάλοντο, ἄρχοντος
Ε[.ί]ππου,
γραμματεύο]ντος
..ο..κ.......ου·
....οτος Θεοδότου
...οσ....οσ...,
..σ...οτος...,
Πλείστ[αρ]χος...,
....ισθένης Α...,
Φιλιστίδης...,
Μέλισσος Πολυ...,
Θρασύλοχος Κορ....

252. Τὸ ἑπόμενον κενὸν διάστημα κατελείφθη δι' ἀνέκαθεν γενομένην ἀπόκρουσιν τοῦ λίθου.
254. ΓΥΛΥΚΡΑΤ.
259. Μετὰ τὸν στίχον τοῦτον κατελείφθη ὀλίγος χῶρος κενὸς διὰ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Πουλυχάρους.
273. ΦΘΕΝΓΙΔΟΥ.

Δ

287. Παρβλ. 143 ⁶ καὶ 144 ⁶.
305. Ἀναγνωστέον: *ἐκ Κ(ωμαιῶν)*, οὐχί: *ἐκ Κ(οτυλαίου)*. Παρβλ. 81 ⁶.
332. ΓΡΥΝΧΗΘΕΝ.

III

Ἡ προκειμένη ἀναγραφὴ ἐφήβων κεχάρακται ἐπὶ στήλης ἁπλῆς μαρμαρίνης ἀποκεκρουμένης τὰ κάτω καὶ ἄνω τὴν δεξιὰν γωνίαν, ὕψ. σῳζ. 0,75 μ., πλ. 0,43 καὶ πάχ. 0,13, ἀποκειμένης ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Ἐρετρίας ὑπ' ἀρ. 21. Τὴν ἐπιγραφὴν ἐκδοθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τοῦ A. Wilhelm ἐν Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σελ. 136-140 ὑπ' ἀρ. 7 ἀναδημοσιεύω ἐξ ἐμοῦ ἀντιγράφου. Αἱ διαφοραὶ εἰσιν οὐκ ὀλίγαι, μάλιστα ἐν τοῖς δημοτικοῖς ὀνόμασιν, ἕνεκα τῆς μεγάλης φθορᾶς τοῦ λίθου, οὗτινος ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε ἀποτετριμμένη οὕτως, ὥστε τῶν πλείστων στίχων μόνον αἱ ἀρχαὶ σαφῶς ἀναγιγνώσκονται.

2-3. Τρεῖς πολέμαρχοι, ὡς καὶ ἐν τῷ περὶ στεφανηφορίας ψηφίσματι (C. i. Gr. ἀρ. 2144 = Le Bas II ἀρ. 1602 = Dittenberger Sylloge ἀρ. 201), ἦσαν ἀναγεγραμμένοι καὶ ἐνταῦθα, οὐχὶ δύο, ὡς ὁ Wilhelm νομίζει· διότι τὸ μέσον τοῦ λίθου κατὰ πλάτος συμπίπτει πρὸς τὸ μεταξὺ τοῦ Υ καὶ τοῦ Θ τοῦ *Πυθογε*... κενόν, ὑπολείπεται ἑπομένως ἐν τῷ 2ῳ στ. ἱκανὸς χῶρος, ὃν μόνον τὸ ὄνομα τοῦ τρίτου πολεμάρχου δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατεῖχεν. Εἷς μόνος πολέμαρχος φέρεται ἐν ἀρχῇ τοῦ μεταγενεστέρου (τοῦ τέλους τοῦ 6' ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ α' π. Χ. αἰῶνος) καταλόγου τῶν νικητῶν τῶν Ταμυνείων (Ἀρχ. ἐφημ. περ. 6' (1869) ἀρ. 412). Εὕρηται δὲ μνεία τῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ ἐν ψηφίσματι τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος εἰς τὸ θέατρον ἀναφερομένῳ (American journal of archaeology VII (1891) σ. 253, ἀρ. 33).

5. ΟΛΛΟΣ.

6. Ὁ Wilhelm τὸ δημοτικὸν ἀνέγνω: *Πετ(αλιεύς)*, ἀναφέρων αὐτὸ εἰς τὰς *Πεταλίας* νήσους, τοὺς νῦν *Πεταλιούς*, ἢ καὶ εἰς τὴν *Πεταλίαν* τοῦ Στράβωνος (σ. 444), πάνυ ἀπιθάνως κατ' ἐμέ· διότι δὲν πιστεύω ὅτι μέχρι τῶν τόπων τούτων ἐξετείνετό ποτε ἡ Ἐρετρικὴ χώρα.

7. ΕΧΦΑ.

21. ΣΚΥΛΕΩΛΠΟ. Ἂν ὀρθῶς διέκρινεν ὁ Wilhelm τὰ ἴχνη τῶν δύο τελευταίων γραμμάτων τοῦ δημοτικοῦ, τότε ἴσως ἀναγνωστέον: *ἀπὸ Τα(μυνῶν)* ἤ: *ἀπὸ Ζά(ρηκος)*. Παρβλ.: *ἀπ' Ἀμφιθόης* ἐν στ. 7 τοῦ μεταγενεστέρου (τῶν πρώτων Ῥωμαϊκῶν χρόνων) καταλόγου τῶν εἰσενεγκόντων εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Προσηῴας Ἀρτέμιδος (Mitth. des d. arch. Inst. in Ath. VIII σ. 18 καὶ ἑξ.).

22. ΕΓΝΕ.

31. ΧΦΗ.

IV

Τὴν ἀναγραφὴν ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ P. Girard ἐν Bull. de c. H. II (1878) σ. 277-279 ὑπ' ἀρ. 5· παραλαμβάνω δ' αὐτὴν ἐκεῖθεν αὐτὸς οὐκ ἀνευρὼν τὸν λίθον. Ἦν οὗτος κατὰ τὸν ἐκδότην πλὰξ μαρμάρου λευκοῦ ἀποκεκρουμένη ἄνωθεν καὶ λίαν ἐφθαρμένη, ἀπέκειτο δ' ἐν Ἐρετρίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ χωρικοῦ τινος.

7-10. Τοὺς στίχους τούτους κακῶς μετέγραψεν ὁ Girard.

Τὰς τέσσαρας ταύτας ἐπιγραφὰς γενικώτερον ἔταξα ἀνωτέρω εἰς τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους. Ἀκριβέστερον νῦν περὶ τῆς πρώτης τούτων σημειωτέον ὅτι εἶνε μὲν πάντως μεταγενεστέρα τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου, διότι ἐν αὐτῇ οἱ Στυρεῖς εἰσιν ἀναγεγραμμένοι ὡς δημόται τῆς Ἐρετρικῆς (ὅρα κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 24), οὐχὶ δὲ πολὺ νεωτέρα τῶν ἀρχῶν τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος διὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων. Ἡ δὲ δευτέρα κατὰ τοῦτο θετέα περὶ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑπομένου. Τὴν τρίτην τὸ εἶδος τῆς γραφῆς ὡσαύτως εἰς τοὺς χρόνους τῆς πρώτης ἀνάγει· καὶ ἡ τετάρτη τέλος φαίνεται ἀνήκουσα εἰς τὸν μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας αἰῶνα.

Ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις Ἐρετρικαῖς ἐπιγραφαῖς, δημοσίαις τε καὶ ἰδιωτικαῖς, οἱ τῆς Ἐρετρικῆς πολῖταί εἰσιν ἀναγεγραμμένοι ἄνευ δηλώσεως τοῦ δήμου, εἰς ὃν ἀνήκουσι, πλὴν δύο, τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἀντιγονέως Γλαυκίππου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ προξενικοῦ ψηφίσματος, γενομένου περὶ τοὺς χρόνους τῆς πρώτης καὶ τῆς τρίτης τῶν ἡμετέρων στηλῶν, οὗ ἐν ἀρχῇ ἀναγράφεται ὁ εἰπὼν αὐτὸ *Δαμασίας Φανοκλείου Ἀφαρεῦθεν*[1], καὶ τῆς ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος: *Ἀπόληξις Φανίου Αλιφηθεν*[2].

2. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων συνάγομεν τριάκοντα καὶ ἕνα δήμους Ἐρετρικούς, τούσδε:

1. *Αἰγαληθεν*. I A 41 (;). IV 3. 8-9$^{\beta}$.

2. *Αἰγλεφειρεῖς* (;). II 88$^{\gamma}$. *Ἐξ Αἰγλεφείρης* (-*ας*). I B 3 (;). 4 (;). 5 (;). II 218. 334.

Κατὰ τὸν Wilhelm (Archäol.-epigr. Mitth. aus Österreich-Ungarn XV σελ. 117) *Ἀγλέφειρα* καλεῖται νῦν θέσις τις ΒΑ τῆς Βάθειας οὐ μακρὰν τῆς μονῆς τοῦ ἁγ. Νικολάου ἐπὶ τοῦ Κοτυλαίου ὄρους (ὅρα κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 12) κειμένη. Ἐνταῦθα προφανῶς θετέος ὁ δῆμος οὗτος.

[1] Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 119-125, ἀρ. 1 (ἀρ. συλλ. Ἐρετρ. 13). Ὁ Wilhelm (αὐτόθι σελ. 124) νομίζει ὅτι δημοτικὸν ὄνομα συγκεκομμένον ὑπῆρχε καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ῥαγκαβῆ ἐγγὺς τῆς Βάθειας ἐν ἠρειπωμένῃ ἐκκλησίᾳ εὑρεθέντος τιμητικοῦ ψηφίσματος, οὗτινος ἐλάχιστα γράμματα ἀναγνοὺς ἐδημοσίευσεν ἐκεῖνος ἐν Mémoire sur la partie méridionale de l'île d'Eubée (Paris 1852) σ. 16. Τὸν πρῶτον στίχον αὐτοῦ ὁ Wilhelm ἀναγιγνώσκει: *Ὁ δεῖνα —]βού[λου Γ]ρυ(γχῆθεν) εἶπεν*. Ἀλλ' ἂν μὴ ὁ λίθος ἀνευρεθῇ, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ῥαγκαβῆ.

[2] Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 143, ἀρ. 14.

3. *Αλιφηθεν*. Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 143, ἀρ. 14.

4. *Ἐξ Ασ* . . . . I A 41. III 28.

5. *Ἀφαρεῦθεν*[3]. I A 42. Γ 18. 19. 23. 28. 29. 36. 39-42. 47. III 30 (;). IV 2. 7. 10. 15. 20. 21. Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 119-125, ἀρ. 1, στ. 1-2.

6. *Βουδιόθεν*. II 1. 100$^{\beta}$. 140$^{\beta}$. 287. 291. 300. 337. III 29 (;).

7. *Γρυγχεῖς*. II 142$^{\alpha}$. *Γρύγχηθεν*. I B 6. 10. 12. 40. II 100$^{\gamma}$. 246. 293. 332. IV 4. 14.

Παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ ἀναγιγνώσκομεν: *Ῥύγχαι, χωρίον Εὐβοίας. Τὸ ἐθνικὸν Ῥυγχαῖος*[4]. Αἱ Ϝρύγχαι αὗται ἦσαν ἔτι κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ε' π. Χ. αἰῶνος πόλις αὐτοτελής· πολλάκις ἀπαντῶσιν οἱ *Γρυγχῆς* (*Βρυγχειῆς*) ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν φόρων τῆς Ἀττικῆς συμμαχίας (C. i. Att. I ἀρρ. 37 καὶ 226-272).

8. *Δυστόθεν*. I B 2-51 (πλειστάκις). III 5. 17. 18. 25 (;).

Τὸν *Δύστον* εὑρίσκομεν μόνον παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ: *Δύστος, πόλις Εὐβοίας. Θεόπομπος Φιλιππικῶν κδ' «Ἀποστήσας δὲ τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ περιοικίᾳ τῶν Ἐρετριέων ἐστράτευσεν ἐπὶ πόλιν Δύστον». Τὸ ἐθνικὸν Δύστιος*. Ἔτι δ' ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ τῶν μεταγενεστέρων Ῥωμαϊκῶν χρόνων (Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 167-168, ἀρ. 66) εὑρεθείσῃ ὑπὸ τοῦ Wilhelm κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς λίμνης, παρ' ἣν τά τε λείψανα τοῦ περιβόλου καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ἡ νέα ὁμώνυμος κώμη εὕρηται[5]. Πότε ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο δῆμος τῆς Ἐρετρικῆς ἄγνωστον· πάντως ὅμως πρὸ τῶν Ϝρυγχῶν ἀπέβαλε τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς, διότι ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν φόρων τῆς Ἀττικῆς συμμαχίας οἱ Δύστιοι οὐδαμοῦ φαίνονται.

9. *Εγε* . . . . I Γ 26.

[3] Ἄξιος σημειώσεως ὁ τύπος τοῦ ἐπιρρήματος τούτου καὶ τοῦ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 14 *Λάκεθεν*.

[4] Πιθανώτατα εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον ἀναφέρεται καὶ τόδε τοῦ ἐθνικογράφου: *Τρῦχαι, πόλις Εὐβοίας. Λυκόφρων δὲ μεταφράσας Τρύχαντα καλεῖ. Τὸ ἐθνικὸν Τρυχεύς· τοῦ δὲ Τρύχαντος Τρυχάντιος*. Παρὰ Λυκόφρονι (στ. 374) γέγραπται *Τρύχατα*. Ὅρα κατωτέρω σημ. 6.

[5] Ῥαγκαβῆ Mémoire σ. 24-25 καὶ πίν. IV. — Archäol. Zeitung XIII (1855) σ. 139-140. — Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil.-hist. Classe. XI (1859) σ. 136-140. — Baumeister Topographische Skizze der Insel Euboia (Lübeck 1864) σ. 23-24. — Bursian Geogr. von Griech. II σ. 428.

10. *Ζαρηκόθεν*. I Β 7-57 (πολλάκις). Γ 7. 8.

Ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Φωκίωνος, XIII, μετὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς ἐν Ταμύναις νίκης τῶν Ἀθηναίων (ὅρα κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 25) λέγει περὶ τοῦ στρατηγοῦ: *Ἐκ τούτου τόν τε Πλούταρχον ἐξέβαλεν ἐκ τῆς Ἐρετρίας καὶ Ζάρητρα φρούριον ἑλὼν ἐπικαιρότατον, ᾗ μάλιστα συνελαύνεται τὸ πλάτος εἰς βραχὺ διάζωμα τῆς νήσου σφιγγομένης ἑκατέρωθεν ταῖς θαλάσσαις*, ... Παρὰ δὲ Λυκόφρονι[6] προσφωνεῖται ὁ *μύχουρος χοιράδων Ζάραξ*, ὄρος τῆς μεσημβρινῆς Εὐβοίας ὠνομασμένον ἀπὸ ἐπωνύμου τινὸς ἥρωος *Ζάρακος* κατὰ τὸν Τζέτζην καὶ τὸ Μέγα ἐτυμολογικόν. Εὐβοϊκὸς ἥρως *Ζάρηξ* εὕρηται καὶ παρὰ τῷ ἐθνικογράφῳ ἐν τοῖς περὶ Μυκόνου καὶ παρὰ Τζέτζῃ εἰς τὸν 580ον στ. τοῦ Λυκόφρονος. Ἂν δέ τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὄνομα *Ζαρηκιάδης* φερόμενον ἐπί τινος τῶν ἐκ Στύρων μολυβδίνων ἐλασματίων (I. Gr. ant. ἀρ. 372[123] = Fr. Bechtel Die Inschr. des ion. Dial. ἀρ. 19[199]), πείθεται, νομίζω, ὅτι *Ζάρηξ* ὁμωνύμως τῷ ὄρει καὶ τῷ ἥρωι ἐκαλεῖτο τὸ φρούριον καὶ ὁ δῆμος (ὡς ἔχομεν κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 12 Κοτύλαιον ὄρος καὶ δῆμον) καὶ *Ζαρήκιοι* οἱ ἐνοικοῦντες, παρὰ δὲ τῷ Πλουτάρχῳ γραπτέον ἀντὶ *ΖάρηΤΡα ΖάρηΚα*, ἂν μὴ προτιμᾷ τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐσφαλμένως ὁ βιογράφος τὸ ὄνομα ἀνέγραψε. Προσμαρτυροῦσι δὲ καὶ τὰ σημερινὰ *Ζάρκα*, κώμη κειμένη ἐν ἱκανῇ ἀποστάσει ΜΑ τοῦ Δύστου ἐγγὺς ἐρειπίων μεγάλου Ἑλληνικοῦ πύργου καὶ ἄλλων ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, τῶν λειψάνων, ὡς φαίνεται, τοῦ προκειμένου δήμου καὶ φρουρίου[7].

11. *Ἰστιαιεῖς*. II 41. *Ἰστιάηθεν*. I Β 10. 13. 17. 25 (τρίς). 27 (δίς). 36. 37. 48. 50. 55. II 100α. 161α. 194*. 202. 281. 309. 317.

Δῆμος Ἐρετρικὸς ὁμώνυμος τῇ Εὐβοϊκῇ πόλει καὶ τῷ Ἀττικῷ δήμῳ.

12. *Κοτυλαιεῖς*. II 128α. *Ἐκ Κοτυλαίου*. II 253. 267.

Τὸ παρ' Αἰσχίνῃ ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος, 86, ἀναφερόμενον *Κοτύλαιον ὄρος* εἶνε, ὡς ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ ῥήτορος φαίνεται, τὸ μεταξὺ Ἀλιβερίου καὶ Βάθειας κείμενον (παρβλ. κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 25). Περὶ αὐτοῦ παρ' Ἁρποκρατίωνι ἀναγιγνώσκομεν: *Κοτύλαιον ὄρος. Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος. Ἔοικε τὸ ὄρος τῆς Εὐβοίας εἶναι· Ἀρχέμαχος γοῦν ἐν γ' Εὐβοϊκῶν φησί «Κότυλος μὲν οὖν φαίνεται κατασχεῖν τὸ ὄρος τὸ νῦν ἀπ' ἐκείνου Κοτύλαιον καλούμενον»*. Ὅθεν παρὰ Σουίδᾳ: *Κοτύλαιον. Ὄρος τὸ ἐν Εὐβοίᾳ, ἀπὸ Κοτύλου καλούμενον τοῦ κατασχόντος αὐτό*. Ἐν δὲ τοῖς τοῦ ἐθνικογράφου γέγραπται: *Κοτύλαιον, ὄρος Εὐβοίας ἀνακείμενον Ἀρτέμιδι, ὥς φησιν Ἀντίμαχος ἐν Ἀρτέμιδος β'*. Ἐν τοῖς Διονυσιακοῖς τέλος τοῦ Νόννου, XIII 163, καταλέγονται ἐν τοῖς Εὐβοεῦσι καὶ οἱ *Κοτύλαιον ἕδος* ἔχοντες.

13. *Κωμαιεῖς*. II 71. *Ἐκ Κωμαιῶν*. II 95γ.

Τῆς *Κώμης* ταύτης ἄλλα μαρτύρια ἔχομεν τὸ τοῦ ἐθνικογράφου: *Κύμη*[8]*—πέμπτη τῆς Εὐβοίας* καὶ τὴν νῦν κωμόπολιν *Κούμη*. Ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἦν ποτε Ἐρετρικὴ μαρτυρεῖ, ὡς παρετηρήθη ἤδη, ὁ περίπλους τοῦ Σκύλακος, ὅπου (58) γέγραπται ὅτι ἡ Σκῦρος κεῖται *κατ' Ἐρέτριαν*, ἤτοι κατὰ τὴν Ἐρετρικήν.

14. *Λάκεθεν*. II 97γ. 105αβ. 164β. 221. 233. 283. 285. 297. 328. III 19. 24 (;).

15. *Μινθουντόθεν*. I Β 6. 13. 38 (δίς). 42. 45. 46. 52. 54. II 95α. 164α. 258. 270. 310.

Ὁ *Μινθοῦς* οὗτος, ἄγνωστος ἄλλοθεν, ὠνόμασται ἀπὸ τῆς ἐκεῖ πλεοναζούσης μίνθης. Ὅμοια εἶνε τὰ ὀνόματα τῶν Ἀττικῶν δήμων Ἁγνοῦντος, Ἁλιμοῦντος, Ἀναγυροῦντος, Ἀχερδοῦντος, Ἐλαιοῦντος, Μυρρινοῦντος, Ῥαμνοῦντος καὶ Φηγοῦντος καὶ ἄλλα πολλὰ τόπων καὶ κωμῶν καὶ πόλεων ὀνόματα.

16. *Ἐκ Νε* . . . . I Γ 4. III 22.

Ἴσως ὁ *τραχὺς Νέδων* τοῦ Λυκόφρονος (ὅρα σημ. 6) ἔδωκε τὸ ὄνομα τῷ προκειμένῳ δήμῳ.

17. *Παρα* . . . . I Β 12. Γ 16. 30. 32-34. 37. 38. III 20.

[6] *Ὀφέλτα καὶ μύχουρε χοιράδων Ζάραξ*
σπίλοι τε κὰτ Τρύχαντα καὶ τραχὺς Νέδων
καὶ πάντα Διρφωσσοῖο καὶ Διακρίων
γωλειὰ καὶ Φόρκυνος οἰκητήριον.
Στ. 373-376.

[7] Ῥαγκαβῆ Mémoire σ. 25-26 καὶ πίν. IV. — Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil.-hist. Classe. XI σ. 140. — Baumeister Skizze σ. 24. — Bursian Geogr. von Griech. II σ.429.

[8] Ὁ παλαιὸς Αἰολικὸς τύπος.

18. *Παρθενιόθεν* (;). II 103.

Παρθένιον, πόλις Εὐβοίας γέγραπται παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ. Τὴν θέσιν τοῦ Εὐβοϊκοῦ τούτου Παρθενίου πάντως μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐτήρησε τὸ σημερινὸν *Παρθένι*, κώμη κειμένη ἐν ἀποστάσει τριῶν περίπου ὡρῶν ΒΔ τοῦ Ἀλιβερίου ἐπὶ τοῦ Κοτυλαίου ὄρους, ἧς ἄνωθεν ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ὄρους σῴζονται ἔτι λείψανα μικροῦ ναοῦ, πιθανώτατα τοῦ ἱεροῦ τῆς Παρθένου, οὗ τὸ χωρίον ἐπώνυμον [9].

19. *Πεν* . . . . I Γ 27.

20. *Πεο* . . . . I Γ 25.

21. *Περαεῖς*. II 128β. *Περαόθεν*. II 330. IV 1.

22. *Πτέχηθεν*. I Γ 13-14. 35.

Ἐν ἀρχῇ τῶν πρὸς Χαιρεφάνη συνθηκῶν (I A 2) ἀναγιγνώσκονται αἱ *Π*]*τέχαι* ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἐξαχθησομένη λίμνη. Οὐδὲν ἄλλο περὶ τοῦ χωρίου οὐδαμόθεν παραδέδοται.

23. *Σπυ* . . . . I Γ 22.

24. *Στυρόθεν*. I B 7-56 (πλειστάκις).

Τὰ *Στύρα* (Ἰλ. Β, 539 καὶ Εὐσταθίου παρεκβ. εἰς τὸ χωρίον. Νόννου Διονυσιακῶν XIII, 160. Ἡροδότου VI 107. Δημοσθένους κατὰ Μειδίου 167 καὶ 168. Pomponi Melae II, 108. Παυσανίου IV, XXXIV, 11. Διογένους Λαερτίου III, 32. Στέφανος Βυζάντιος) ἦσαν πόλις αὐτόνομος μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος. Οἱ Στυρεῖς καταλέγονται ἐν τοῖς πρὸς τοὺς βαρβάρους παραταξαμένοις ἐπ' Ἀρτεμισίῳ (Ἡροδότου VIII, 1) καὶ ἐν Σαλαμῖνι (αὐτόθι, 46) καὶ ἐν Πλαταιαῖς (αὐτόθι IX, 28 καὶ 31. Παυσανίου V, XXIII, 2. I Gr. ant. ἀρ. 70 = Dittenberger Sylloge ἀρ. 1, στ. 25 = Roberts Introduction ἀρ. 259, στ. 26)· ὕστερον δ' ἐν τοῖς φόρον ὑποτελοῦσι συμμάχοις τῶν Ἀθηναίων (C. i. Att. I ἀρρ. 37 καὶ 226-272), μεθ' ὧν καὶ συνεστράτευσαν εἰς Σικελίαν (Θουκυδίδου VII, 57). Ἀλλὰ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος (σ. 446) *κατεστράφη τὰ Στύρα ἐν τῷ Λαμιακῷ πολέμῳ ὑπὸ Φαίδρου τοῦ Ἀθηναίων στρατηγοῦ· τὴν δὲ χώραν ἔχουσιν Ἐρετριεῖς*. Οὕτως οἱ Στυρεῖς ἀναφαίνονται ἀποτελοῦντες δῆμον Ἐρετρικόν. Τῶν Στύρων καὶ τοῦ λιμένος αὐτῶν λείψανα σῴζονται παρὰ τὴν τὸ ὄνομα αὐτῶν διαφυλάξασαν κωμόπολιν *Στοῦρα* ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ [10].

[9] Baumeister Skizze σελ. 15 καὶ 56, σημ. 45. — Bursian Geogr. von Griech. II σ. 425.

25. *Ταμυναιεῖς*. II 125γ. *Ταμύνηθεν*. II 98. 184α. 181β. 179γ. 255. 262. 303 307. 322. III 32.

Γνωστόταταί εἰσιν αἱ *Τάμυναι* διὰ τὴν παρὰ τὸν ἱππόδρομον αὐτῶν γενομένην τῷ 350 π. Χ. νίκην τῶν Ἀθηναίων ἡγουμένου τοῦ Φωκίωνος (Αἰσχίνου κατὰ Κτησιφῶντος, 86-88, καὶ περὶ παραπρεσβείας, 169-171. Δημοσθένους κατὰ Μειδίου, 162, καὶ πρὸς Βοιωτὸν περὶ τοῦ ὀνόματος, 16-17. Πλουτάρχου Φωκίωνος XII-XIII). Περὶ αὐτῶν ποιεῖται λόγον ὁ Στράβων σελ 447, ἐν χωρίῳ τεταραγμένῳ, ὡς φαίνεται. Ἐν δὲ τοῖς τοῦ ἐθνικογράφου γέγραπται: *Τάμυνα, πόλις Ἐρετρίας. Στράβων δεκάτη. Καὶ πληθυντικῶς «εἰς τὰς Ταμύνας». Τὸ ἐθνικὸν Ταμυνεύς καὶ θηλυκὸν Ταμυνηὶς ἐξ αὐτοῦ. Λέγεται καὶ Ταμυναῖος. Οὕτω γὰρ ὁ Ζεὺς ἐν αὐτῇ τιμᾶται.* [*Παυσανίας ι' περιηγήσεως*.] Ἦν δ' ἐν αὐταῖς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἄξιον λόγου. *Τάμυναι Αἰσχίνης κατὰ Κτησιφῶντος. Πόλις ἐστὶν ἐν Εὐβοίᾳ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Ἐρετριέων αἱ Τάμυναι, ἔνθα καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ὡς οἵ τε τὰ Εὐβοϊκὰ γράψαντες μαρτυροῦσι καὶ Σίμων ἐν τῷ εἰς Λυσίμαχον τὸν Ἐρετριέα θρήνῳ.* Ἁρποκρατίων. Ὅθεν παρὰ Σουΐδᾳ: *Τάμυναι. Πόλις ἐν Εὐβοίᾳ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Ἐρετριέων, ἔνθα καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ὡς Αἰσχίνης φησὶ καὶ οἱ τὰ Εὐβοϊκὰ γράψαντες*. Παρβλ. καὶ τὸ εἰς τὸν περὶ παραπρεσβείας τοῦ Αἰσχίνου, 169, ἀρχαῖον σχόλιον: *Χωρίον τῆς Εὐβοίας, ὡς ἔγνωμεν ἐν τοῖς κατὰ Μειδίου. Ἔστι δὲ τόπος ἱερὸς Ἀπόλλωνος.* Ἔχομεν δὲ καὶ ἀναγραφὴν νικητῶν τῶν *Ταμυνείων*, ἀγῶνος μουσικοῦ καὶ γυμνικοῦ ἀγομένου τῷ Ἀπόλλωνι (ὅρα ἀνωτέρω σημ. εἰς III 2-3), εὑρεθεῖσαν πρὸ πολλοῦ ἐν Ἀλιβερίῳ, ἔνθα πάντως θετέαι αἱ Τάμυναι. Πρὸς τοῦτο συμφωνοῦσιν αἱ περὶ τοῦ χωρίου καὶ τῆς αὐτόθι μάχης περισωθεῖσαι ἡμῖν εἰδήσεις ὀρθῶς νοούμεναι καὶ ἑρμηνευόμεναι. Παρ' Ἡροδότῳ τέλος, VI 101, ἄνευ

[10] Bursian Quaestionum Euboïcarum capita selecta (Lipsiae 1856) σ. 49-50. — Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil.-hist. Classe. XI σ. 140-141. — Baumeister Skizze σ. 24-25. — Bursian Geogr. von Griech. II σ. 429-431.

λόγου ἀντὶ τοῦ τῶν χειρογράφων *Τεμένους* αἱ *Τάμυναι* ὑπὸ τοῦ Valckenaer ἀντικατεστάθησαν (ὅρα τὸν ἑπόμενον δῆμον).

26. *Τεμ(;)* . . . . Ι Γ 44.

Ἐν τῷ ἀνωτέρω μνημονευομένῳ χωρίῳ τοῦ Ἡροδότου ἀναγιγνώσκομεν ὅτι οἱ Πέρσαι, ὅτε ἐπῆλθον κατὰ τῆς Ἐρετρίας, *πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Τέμενος καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι* τοῖς ἐν τῇ πόλει οὖσιν Ἐρετριεῦσι. Τὰ τρία ταῦτα ἄλλοθεν ἄγνωστα χωρία θετέα κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἐρετρίας μέχρι τῆς Κακῆς σκάλας καὶ τοῦ Κοτυλαίου ὄρους ἐκτεινομένην ἀκτήν· εἰς τὰ δύο δὲ πρῶτα πιθανώτατα ἀναφέρονται τὸ προκείμενον καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 29 ἑπόμενον δημοτικόν[11].

27. *Φη* . . . . Ι Γ 17. 20. 21. 43. 45. 46.

28. *Ἐκ Φηραι* . . . . Ι Γ 10. III 31[12].

29. *Χοι*. . . . Ι Β 5.

Ὅρα ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 26.

30. *Ἐξ Ωου*. IV 10.

31. *Ὠρώπιοι*. II 26. *Ὠρωπόθεν*. II 93. 159 γ. 208. 289. 295. 299. 313[13].

Τοῦ Εὐβοϊκοῦ τούτου *Ὠρωποῦ* μνείαν ἐποιεῖτο Στέφανος ὁ Βυζάντιος. Ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν ἐθνικῶν γέγραπται: *Ὠρωπός, πόλις Μακεδονίας —. Καὶ ἄλλη Βοιωτίας, περὶ ἧς Εὐφορίων Κλείτορι «Αὐλίς τ' Ὠρωπός τε καὶ Ἀμφιάρεια λοετρά». Κέκληται ἀπὸ Ὠρωποῦ τοῦ Μακεδόνος τοῦ Λυκάονος. Ἔστι καὶ ἄλλη Εὐβοίας. Ἀριστοτέλης γοῦν τὸν Ὠρωπὸν Γραῖάν φησι λέγεσθαι. Ἡ δὲ Γραῖα τόπος τῆς Ὠρωπίας πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατ' Ἐρετρίας καὶ Εὐβοίας κειμένη. Ἔστι καὶ τρίτη ἐν Συρίᾳ —. Ἔστιν οὖν καὶ τετάρτη πάλιν ἐν Ἄργει ὕστερον κτισθεῖσα· καὶ πέμπτη ἐν Θεσπρωτίᾳ* —. Ἐκ τῆς ἀριθμήσεως δὲ φαίνεται ὅτι ὁ ἐθνικογράφος ἐν τῷ περὶ τοῦ Βοιωτικοῦ Ὠρωποῦ λόγῳ ἐν παρόδῳ ἐμνημόνευσε τῆς ἡμετέρας κώμης[14].

Τῶν τριάκοντα καὶ ἑνὸς τούτων δήμων μόνον ὀκτὼ ἔχομεν κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τοῦ μὲν μᾶλλον, τοῦ δ' ἧττον, ὡρισμένην τὴν θέσιν, τῆς *Κώμης*, τοῦ *Παρθενίου*, τοῦ *Κοτυλαίου*, τῆς *Αἰγλεφείρας*, τῶν *Ταμυνῶν*, τοῦ *Δύστου*, τοῦ *Ζάρηκος*, καὶ τῶν *Στύρων*. Καὶ ἄλλους δέ τινας δυνάμεθα ἐκ τῶν ὀκτὼ τούτων ὁρμώμενοι νὰ τοποθετήσωμεν, ἀλλ' ὅμως πάντοτε ἄνευ βεβαιότητος καὶ ἀοριστότερον. Ὁ ἐξετάζων τὰς δύο πρώτας τῶν ἡμετέρων στηλῶν εὐθὺς παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ τῆς δευτέρας τούτων (II) φέρονται *Κωμαιεῖς*, *Παρθενιεῖς Κοτυλαιεῖς*, *Αἰγλεφειρεῖς* καὶ *Ταμυναιεῖς*, οὐδεὶς δὲ ἐκ τῶν τριῶν γνωστῶν μεσημβρινῶν δήμων· ἐν ᾧ τοὐναντίον ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τῆς πρώτης (I B) εἰσὶν ἀναγεγραμμένοι *Δύστιοι* περὶ τοὺς ἑξήκοντα καὶ πέντε, *Ζαρήκιοι* περὶ τοὺς τριάκοντα καὶ πέντε καὶ *Στυρεῖς* περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, οὐδεὶς δὲ ἐκ τῶν πέντε ἐκείνων δήμων, ὧν ἡ θέσις εἶνε γνωστὴ ἐν τῷ βορείῳ μέρει τῆς Ἐρετρικῆς[15]. Τοῦτο δὲν εἶνε βεβαίως τυχαῖον· μετὰ πιθανότητος, νομίζω, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐντεῦθεν ὅτι καὶ οἱ *Βουδιόθεν*, οἱ *Ὠρώπιοι*, οἱ *Λάκεθεν* καὶ οἱ *Περαεῖς*, οἵτινες συχνοὶ ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῆς δευτέρας στήλης, ἐλλείπουσι δ' ὅλως ἀπὸ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τῆς πρώτης, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ *Ἱστιαιεῖς* καὶ οἱ Ϝρυγχεῖς, ὧν ἐλάχιστοι φέρονται ἐπ' αὐτῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δευτέραν στήλην, ἀνήκουσι καὶ οὗτοι πάντες εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Ἐρετρικῆς[16]. Ἐν ἀμφιβόλῳ μένει ὁ *Μινθοῦς*· διότι οἱ *Μινθουντόθεν* ἐν ἀμφοτέροις τοῖς καταλόγοις σχεδὸν ἐξ ἴσου ἀπαντῶσιν. Ἄξιον δὲ παρατηρή-

[11] Πιθανῶς τὸ *Τέμενος* τοῦτο εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν τέμενος τῶν Ἐρετριέων, τὸ περὶ τὴν Ἀμάρυνθον καὶ τὸ Ἀμαρύσιον, ὅπερ πάντως ἐν *Παλαιοχώρᾳ* πρὸς Δ τῆς Κακῆς σκάλας ἔκειτο, ὡς ἡ ἑπομένη πραγματεία (Β') ἀρκούντως, νομίζω, θὰ δείξῃ.

[12] Ἴσως τὸ δημοτικὸν τοῦτο μετὰ τοῦ προτέρου ἀνήκει εἰς τὸν αὐτὸν δῆμον.

[13] Παραβλητέα τὰ ὀνόματα *Ὠρωποκλῆς* (II 141 β· καὶ ἐν δυσὶν ἐπιτυμβίοις Ἐρετρικαῖς ἐπιγραφαῖς, Ἀθηνᾶς Ε' σ. 358 ἀρ. 36 καὶ Blinkenberg Eretriske Gravskrifter ἀρ. 72, ἀρρ. συλλ. Ἐρετρ. 106 καὶ 244), *Ὠρώπιχος* (II 286) καὶ *Ὠρωπιάδης* (ὅρα κατωτέρω Β', σημ. 15).

[14] Σημειωτέον ὅτι τοὺς Ὠρωπίους πρὸς τοὺς Ἐρετριεῖς συνδέει πλὴν τοῦ ὀνόματος καὶ τὸ διαλεκτικὸν ἰδίωμα αὐτῶν. Ὅρα C. i. Gr. Graec. septentr. I ἀρρ. 235, 424, 4250 καὶ 4251.

[15] Τὰ τρία δημοτικά: *ἐξ Α(ἰ)*. τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἀπαντῶντα δὲν εἶνε βέβαιον ἂν πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι τῇ Αἰγλεφείρᾳ. Ὅρα ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 2.

[16] Τῇ πόλει τῶν Ϝρυγχέων πιθανώτατα ἀπεδόθησαν τὰ ΜΔ τοῦ Νεοχωριοῦ οὐ μακρὰν τῶν Κονιστρῶν ἐπὶ ὑψηλοῦ πετρώδους λόφου ἄξια λόγου λείψανα ἀρχαίας πόλεως (*Παλαιόκαστρο*). Ὅρα Rhein. Mus. N. F. V (1847) σ. 509 = Ulrichs Reis. und Forsch. II σ. 244-245. — Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil.-hist. Classe. XI σ. 134-135. — Baumeister Skizze σ. 14-15. — Bursian Geogr. von Griech. II σ. 425-426.

σεως εἶνε καὶ τοῦτο, ὅτι τῶν ἐπὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς τῆς πρώτης στήλης (I Γ) ἀναγιγνωσκομένων συγκεκομμένων δημοτικῶν ὀνομάτων οὐδὲν εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς δευτέρας στήλης, σχεδὸν δ' οὐδὲν καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ λίθου[17]. Ἐν τούτοις μόνον τῶν ὀκτὼ ἐκείνων δήμων τὴν θέσιν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι μετὰ βεβαιότητος ὁπωσοῦν γιγνώσκομεν. Τινὲς τῶν ἄλλων βεβαίως ἀνῆκον εἰς τὸ ἄστυ αὐτὸ τῶν Ἐρετριέων.

Πᾶσαι αἱ ἐπιγραφαί, ἐξ ὧν τὸν ἀνωτέρω κατάλογον τῶν Ἐρετρικῶν δήμων συνηγάγομεν, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ Ἐρετρικὴ περιλαβοῦσα τῷ χρόνῳ τὴν χώραν τῶν Ϝρυγχέων, τῶν Δυστίων καὶ τῶν Στυρέων κατεῖχε πᾶν τὸ μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῆς Καρυστίας. Πρότερον οὐ μόνον οἱ ταῖς τρισὶ ταύταις πόλεσιν ὁμώνυμοι δῆμοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τινές, ὡς π. χ. ὁ τῶν Ζαρηκίων, μέρος τῆς χώρας τῶν πόλεων ἐκείνων ἀποτελοῦντες δὲν ὑπῆρχον βεβαίως ἐν τοῖς Ἐρετρικοῖς δήμοις.

Ταῦτα μόνον περὶ τῶν δήμων τῆς Ἐρετρίας γιγνώσκομεν νῦν. Κατὰ πόσον ὁ κατάλογος ἡμῶν εἶνε ἐλλιπὴς ἄγνωστον. Ὡσαύτως ἄγνωστον εἶνε ἔτι ὁποίαν ἡ κατὰ δήμους διαίρεσις αὕτη τῆς Ἐρετρικῆς χώρας καὶ τῶν πολιτῶν αὐτῆς εἶχε σχέσιν πρὸς τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν τῶν Ἐρετριέων καὶ καὶ ἂν ὑπῆρχον μείζονα μέρη ἐνταῦθα ἀνάλογα πρὸς τὰς τριττῦς καὶ τὰς φυλὰς τῆς Ἀττικῆς. Νεώτεραι ἀποκαλύψεις ἴσως θὰ διδάξωσιν ἡμᾶς πλείονα. Ἐλπίζωμεν!

Β'

ΤΑ ΔΥΟ ΑΜΑΡΥΣΙΑ

1. Πάντων τῶν Ἐρετρικῶν ἱερῶν τὸ ἀξιολογώτατον καὶ σεμνότατον ἦν τὸ ἐν Ἀμαρύνθῳ τῆς Ἐρετρικῆς ἱερὸν τῆς Ἀμαρυσίας ἀπὸ τοῦ τόπου καλουμένης Ἀρτέμιδος.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἀκμῆς τῆς δυνάμεως τῶν Ἐρετριέων συνέπεμπον τὴν πομπὴν τῆς θεοῦ κατά τινα στήλην ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀνακειμένην[1] τρισχίλιοι ὁπλῖται, ἑξακόσιοι ἱππεῖς καὶ ἑξήκοντα ἅρματα. Καὶ κατὰ τὸν β' δ' ἔτι π. Χ. αἰῶνα ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀμαρυσίας ἤγετο κατ' ἔτος συνόδῳ κοινῇ οὐ μόνον τῶν κατοίκων τῆς Ἐρετρικῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν Καρυστίων[2].

Αἱ συνθῆκαι τοῦ δήμου τῶν Ἐρετριέων ἀνεγράφοντο ἐπὶ στηλῶν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ. Ἐνταῦθα ἀνετέθη ἡ στήλη τῶν πρὸς τοὺς Ἱστιαιεῖς συνθηκῶν συμμαχίας περὶ τὸ τέλος τοῦ ε' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος[3], ὡς πάλαι ποτὲ ἡ τῶν πρὸς τοὺς Χαλκιδεῖς συνθηκῶν ἐν τῷ περὶ Ληλάντου πολέμῳ[4]. Ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ὅμως πρὸς Χαιρεφάνη συνθήκαις (ὅρα ἀνωτέρω Α', I) ὁρίζεται τόπος τοῦ ὅρκου τῶν πολιτῶν[5] καὶ τῆς ἀναγραφῆς αὐτῶν[6] ἄλλο ἱερόν, τὸ τοῦ Δηφνηφόρου Ἀπόλλωνος, ἐπειδή, ὡς φαίνεται, τοῦτο ἔκειτο ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Καὶ πάλιν ὅμως τὰ κτήματα τοῦ παρὰ τὸν ὅρκον τοῦτον λέγοντος ἢ γράφοντος ἢ ἐπιψηφίζοντος καθιεροῦνται οὐχὶ τῷ Ἀπόλλωνι, ἀλλὰ τῇ Ἀμαρυσίᾳ Ἀρτέμιδι[7] καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτῆς ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν πυρριχιστῶν ὁρίζεται νὰ ἀναγορεύηται, ὡς φαίνεται, τοῦτο[8].

Διὰ τὴν ἀνάθεσιν τῶν ὑπὲρ ξένων τιμητικῶν ψηφισμάτων τῶν Ἐρετριέων προὐτιμᾶτο τοὐναντίον τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἀπόλλωνος, πάντως ὡς ἐν τῇ πόλει κείμενον. Στῆλαι τοιαῦτα ψηφίσματα φέρουσαι ἀπεκαλύφθησαν μέχρι τοῦδε, καθ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, δέκα καὶ τρεῖς. Τῶν ἑπτὰ ἀγνοοῦμεν τὸν τόπον τῆς ἱδρύσεως· διότι τρεῖς μὲν τούτων (α)

[17] Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσι μόνον τὸ *Ζαρη.*, δὶς ἀπαντῶν ἐν τῷ ἄνω μέρει τῆς πλευρᾶς I Γ, καὶ τὸ *Παρα.*, ὅπερ εὕρηται ἐν I Β 12.

[1] Στράβωνος σ. 448.

[2] T. Liui XXXV, 38.

[3] Ἀρχ. ἐφημ. περ. β' (1872) ἀρ. 417 = Cauer Delectus ([1] ἀρ. 138)[2] ἀρ. 553 = Bechtel Die Inschr. des ion. Dialekts ἀρ. 15 (νῦν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις κεντρικῷ μουσείῳ), στ. 15 κ. ἑ.

[4] Στράβωνος ἔ. ἀ.

[5] Α στ. 10-12 καὶ 43.

[6] Αὐτόθι στ. 12-13 καὶ 45-47.

[7] Αὐτόθι στ. 56-57. Τοὐναντίον ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Ἱστιαιεῖς συνθήκαις (στ. 13-15) τὸ δέκατον τῶν δέκα ταλάντων, ἅτινα ὤφειλον νὰ ἀποτείσωσιν οἱ παραβαίνοντες αὐτάς, καθιεροῦται τῷ Ἀπόλλωνι.

[8] Αὐτόθι στ. 58.

οὐδένα ἔφερον ἀνέκαθεν περὶ ἀναγραφῆς ὁρισμόν, αἱ δ' ἄλλαι τέσσαρες (β) εἰσὶν ἐλλιπεῖς τὰ κάτω, ὅπου ὁρίζεται αὕτη. Τῶν δ' ἑτέρων ἓξ μία μόνον (γ) προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀμαρυσίου, αἱ δ' ὑπόλοιποι πέντε (δ) πᾶσαι ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος [9].

Οἱ ἀνδριάντες ὅμως, δι' ὧν ὁ δῆμος τοὺς εὐεργέτας αὐτοῦ ἐτίμα, ἀνετίθεντο ἐν τῷ Ἀμαρυσίῳ, ὡς φαίνεται, συνήθως. Ἐν τῷ ὑπὲρ Θεοπόμπου τοῦ Ἀρχεδήμου ψηφίσματι (τῶν ἀρχῶν τοῦ α' π. Χ. αἰῶνος) [10], στ. 34 καὶ ἑξῆς, ὁρίζεται τῶν δύο χαλκῶν τοῦ ἀνδρὸς εἰκόνων *τὴν μὲν μίαν στῆσαι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἀμαρυσίας ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ τόπῳ, τὴν δὲ ἄλλην ἐν τῷ γυμνασίῳ* (ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ ἀνεφέρετο ἡ δωρεὰ αὐτοῦ ἡ τὸ ψήφισμα προκαλέσασα), *ἐπιγράψαντας: Ὁ δῆμος ὁ Ἐρετριέων Θεόπομπον Ἀρχεδήμου ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτόν· ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα εἰς στήλας λιθίνας δύο καὶ ἀναθεῖναι παρὰ τὰς εἰκόνας —· ἀναγορεύεσθαί τε τὰς τιμὰς Διονυσίοις τε ἐν ᾗ συντελεῖται τοῦ Διονύσου ἡ πομπὴ* [11] *καὶ Ἀρτεμισίων τῷ ἀγῶνι τῆς πυρρίχης* [12] *—· ἐπιγράψαι δὲ καὶ ἐπὶ τὰς ἐσταμένας ὑπ' αὐτοῦ εἰκόνας τῶν τε υἱῶν καὶ τῆς θυγατρός, διότι ἀνατίθησιν αὐτὰς ὁ δῆμος ὁ Ἐρετριέων ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν.* Κατωτέρω δὲ (στ. 56 καὶ ἑξῆς) ὁρίζεται ὁ γράψας ἢ ἐπερωτήσας περὶ ἄλλης χρήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοπόμπου τῷ δήμῳ εἰς ἐλαιοχρίστιον δωρηθέντων χρημάτων νὰ ὀφείλῃ *ἱερὰς τῆς Ἀρτέμιδος δραχμὰς ἑξάκις μυρίας.* Καὶ ἑτέρου ὁμοίου πρὸς τοῦτο ψηφίσματος καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους ἀνήκοντος (μικρόν, ὡς φαίνεται, παλαιοτέρου) πρό τινος ἐδημοσιεύθη μέρος μικρὸν [13]. Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν ὡσαύτως ἀνάθεσιν ἀνδριάντων καὶ ἀναγραφὴν τοῦ ψηφίσματος ἐπὶ δύο στηλῶν, τῆς μὲν πάλιν ἐν τῷ γυμνασίῳ [14], τῆς δὲ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἀναγόρευσιν τῶν τιμῶν κατ' ἔτος ἔν τε τῇ πομπῇ τῶν Διονυσίων καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς πυρρίχης κατὰ τὰ Ἀρτεμίσια.

Τὸ περὶ τῆς ἀναθέσεως τῶν εἰκόνων χωρίον τοῦ ὑπὲρ Θεοπόμπου ψηφίσματος βεβαιοῖ τὴν καὶ ἄλλως εὐλογωτάτην εἰς τὸ Ἀμαρύσιον ἀπόδοσιν τριῶν λίθων ἀπὸ βάσεων φερόντων ὁμοιοτάτας τῇ ἐκεῖ ὁριζομένῃ ἐπιγραφὰς τοῦ β' π. Χ. αἰῶνος: *Ὁ δῆμος ὁ Ἐρετριέων* τὸν δεῖνα τοῦ δεῖνος *ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτὸν Ἀρτέμιδι, Ἀπόλλωνι, Λητοῖ* (α). Μετ' ἐκείνων δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ἱερὸν ἀποδοτέοι καὶ ἄλλοι ἓξ λίθοι τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων φέροντες ἀναθέσεις ἰδιωτικὰς τοῖς αὐτοῖς θεοῖς εἰκόνων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπὸ τῶν

[9] α

I. Ἀρχ. ἐφημ. 1890 σ. 195-203 (ἀρ. συλλ. Ἐρ. 10 ΑΒ).
II. Αὐτόθι 1887 σ. 77-80, ἀρ. 1 (ἀρ. σ. Ἐρ. 11).
III. Αὐτόθι 1892 σ. 134-135, ἀρ. 5 (ἀρ. σ. Ἐρ. 19 ΑΒ).
(Τοῦ τέλους τοῦ ε' καὶ τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος.)

β

IV. Αὐτόθι 1887 σ. 79-82, ἀρ. 2 (ἀρ. σ. Ἐρ. 18).
V. Αὐτόθι 1892 σ. 135-136, ἀρ. 6 (ἀρ. σ. Ἐρ. 17).
VI. Ἀθηνᾶς Ε' (1893) σ. 346-347, ἀρ. 1 (ἀρ. σ. Ἐρ. 20).
VII. Bull. de c. H. II (1878) σ. 277, ἀρ. 4 (δὲν ἀνευρέθη).

γ

VIII. Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 125-126, ἀρ. 2 (ἀρ. σ. Ἐρ. 15).
(Τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ δ' π. Χρ αἰῶνος.)

Ὁ Böckh (C. i. Gr. II σελ. 1017) νομίζει ὅτι τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἐν ᾧ ἡ στήλη αὕτη ἱδρύθη, δὲν εἶνε τὸ ἐν Ἀμαρύνθῳ, ἀλλ' ἄλλο ἐν Ἐρετρίᾳ κείμενον, ὅπου ὁ λίθος εὑρέθη. Ὅτι ἐν τῇ πόλει ἦν ἓν καὶ πλείω τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὰ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ.— Μάλιστα ἔχομεν βάσιν ἀναθήματος ἀνακειμένου *Ἀρτέμιδι Ὀλυμπίᾳ* (Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 141-142, ἀρ. 9· ἀρ. σ. Ἐρ. 5· τῶν πρώτων Μακεδονικῶν χρόνων), ἥτις μετ' ἄλλης ἀνεπιγράφου ὁμοίας τὸ σχῆμα πρὸς αὐτὴν καὶ τρίτης φερούσης ὡσαύτως ἀνάθεσιν τῇ Ἀρτέμιδι (αὐτόθι σ. 142, ἀρ. 10· ἀρ. σ. Ἐρ. 4· τῶν αὐτῶν χρόνων), ἔτι δ' ἀγαλματίου τινός, εὑρέθησαν, ὡς ἔμαθον, πρὸ τῆς οἰκίας τῆς Ἀθηνᾶς Κ. Βαλτάσαρη κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς ἀρχαίας πόλεως ἄκρον. Τὸ ἐπωνύμιον τοῦτο τῆς θεοῦ ὀρθότατα ἀναφέρει ὁ Wilhelm εἰς τὸν πρὸς βορρᾶν τῆς Ἐρετρίας ὑψούμενον Ὄλυμπον. — Ἀλλὰ πάντα τὰ ἄλλα Ἐρετρικὰ ἱερὰ τῆς Ἀρτέμιδος βεβαίως θὰ ἦσαν μικρὰ καὶ ἀσήμαντα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Ἀμαρύσιον καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν οὕτως ἀορίστως (*ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ*, στ. 11-12) νὰ δηλωθῇ ἄλλο πλὴν αὐτοῦ.

δ

IX. Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 133-134, ἀρ. 4 (ἀρ. σ. Ἐρ. 16 ΑΒ).
X. Αὐτόθι σ. 119-125, ἀρ. 1 (ἀρ. σ. Ἐρ. 13).
XI. Αὐτόθι σ. 125-133, ἀρ. 3 (ἀρ. σ. Ἐρ. 12).
XII. Ἀρχ. δελτ. 1889 σ. 103-104 (ἀρ. σ. Ἐρ. 14).
XIII. Ἀρχ. ἐφημ. περ. β' (1872) ἀρ. 418 (δὲν ἀνευρέθη).
(Τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ δ' καὶ τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος.)

[10] Ἀρχ. ἐφημ. περ. α' (1853) ἀρ. 1302 = Ῥαγκαβῆ Ant. Hell. II ἀρ. 689 = Philologus X (1855) σ. 300-302 (ἀρ. συλλ. Ἐρ. 20 *).

[11] Παραβλητέον περὶ αὐτῆς τὸ περὶ στεφανηφορίας ψήφισμα (ὅρα ἀνωτέρω Α', σημ. εἰς III 2-3).

[12] Παράβλ. ἀνωτέρω σημ. 8.

[13] Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 158-160. ἀρ. 53.

[14] Ὅθεν δικαίως ὁ Wihlelm (αὐτόθι) συνάγει ὅτι καὶ ὁ διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου τιμώμενος ἢ παρέσχε δωρεάν τινα εἰς τὸ γυμνάσιον ἢ ἄλλως πρὸς αὐτὸ συνεδέετο, π. χ. ὡς γυμνασίαρχος.

οἰκείων ἐσταμένων (β), ὅπως αἱ τῶν υἱῶν καὶ τῆς θυγατρὸς ὑπὸ τοῦ Θεοπόμπου[15].

2. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Ἐρετρικοῦ Ἀμαρυσίου· ἐτιμᾶτο δ' ἡ Ἀμαρυσία Ἄρτεμις καὶ ἐν τῷ Ἀττικῷ δήμῳ τῶν Ἀθμονέων· ἦγον δ' αὐτῇ ἑορτὴν οἱ Ἀθηναῖοι, τὰ *Ἀμαρύσια*[16], κατὰ τὸν Παυσανίαν[17] *οὐδέν τι Εὐβοέων ἀφανέστερον*. Ἐν τῇ νέᾳ Ἀττικῇ κώμῃ *Μαροῦσι* εὑρέθη ἐνῳκοδομημένη ληνῷ στήλη φέρουσα ψήφισμα τιμητικόν, τοῦ δήμου τούτου προφανῶς, τοῦ τέλους τοῦ δ' π. Χ.

15 α

I. Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 140-141, ἀρ. 8 (ἀρ. σ. Ἐρ. 6).
II. Αὐτόθι σ. 154, ἀρ. 41.
III. Ἀθηνᾶς Ε' (1893) σ. 348 [1].

β

IV. Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 154-155, ἀρ. 42.
V. Αὐτόθι σ. 157-158, ἀρ. 52.
VI. Αὐτόθι σ. 160, ἀρ. 54.
VII. Αὐτόθι σ. 160-161, ἀρ. 55.
VIII. Ἀρχ. ἐφημ. περ. α' (1859) ἀρ. 3524.
IX. Αὐτόθι ἀρ. 3525.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Πιττάκη δημοσιευθέντα τῶν δύο τελευταίων ἐπιγραφῶν ἀθλιώτατα ἀντίγραφα ἔχουσιν οὕτω :

3524.	3525.
ΩΡΠΙΑΛΗΣΒΙΩΤΟΥΤΗΙ ΝΝΕ....	ΥΤΗΝΜΗΡΤΕ...
ΚΛ...ΙΟΤΤΟΣΩΜΩΠΙΛΑΟΥΤΗΝΜ	ΟΥΤΗΟΝΤΗΘΗΝ
ΛΝΑ..ΟΙΚΡΗΤΗΝΑΝΑΛΙΣΤΡ	ΒΙΟ...ΟΥ
ΑΡΤΕΜΙΔΙΑΠΩΛΛΩΝΙ	ΜΩΝΙΗΤΟΙ

Ἔχομεν δὲ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ ἐν τῷ Jahresbericht τοῦ Bursian τοῦ 1883, III σ. 3, ὅπου ἐδημοσίευσεν ὁ Röhl αὐτὰς μετ' ἀλλήλων ἀναμεμιγμένας καὶ συγκεχρσμένας εἰς μίαν, οὕτως: *ὑποθ...υ... τὴν μητέρα* | *αὐτὴν τήθην* (3525), *Ὠροπιάδης* | *Βιότου τήν γε καὶ Βίοτος* | *Ὠροπιάδου τὴν μητέρα* | *Δημοκρίτην Καλλιστρ[άτου* (3524) *τοῦ] Βιότου* (3525) | *Ἀρτέμιδι Ἀπόλλωνι* (3524) *Λητοῖ* (3525). Τὸ σύγκραμμα τοῦτο, οὗ τὴν ὑπόδειξιν ὀφείλω τῷ Wilhelm, βοηθεῖ ἡμῖν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τῶν ἐπιγραφῶν. Ἐπὶ τῶν λίθων πάντως γέγραπται :

3524.

Ὠρωπιάδης Βιόττου τὴν γ[υναῖκα
καὶ Βίοττος Ὠρωπιάδου τὴν μ[ητέρα
Δημοκρίτην Καλλιστρ[άτου
Ἀρτέμιδι, Ἀπόλλωνι, [Λητοῖ.

3525.

Ὁ ἢ ἡ δεῖνα . . . ο]*υ τὴν μητέρα*
καὶ ὁ ἢ ἡ δεῖνα . . .]*ου τὴν τήθην*
. . . . . . *Βιόττου*
Ἀρτέμιδι, Ἀπό]λλωνι, Λητοῖ.

Τὴν δημοσίευσιν τοῦ Röhl μὴ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Blinkenberg (ἐν Eretriske Gravskrifter, σ. 21 [1]) ἀναγιγνώσκει ἐν τῇ πρώτῃ: *Ὠρωποκλῆς Βιόττου* καί: *Βίοττος Ὠρωποκλέου*.

16 Ἡσύχιος.

17 I, XXXI, 4-5.

αἰῶνος[18], ἐν ᾧ ὁρίζεται ἀναγόρευσις τῆς ἀπονεμομένης τιμῆς *Ἀμαρυσίων τῷ ἀγῶνι*· ὡσαύτως δ' ἐνῳκοδομημένοι ἐκκλησιδίοις κειμένοις ἐγγὺς τῆς αὐτῆς κώμης εὑρέθησαν δύο ἀρχαΐζοντες ὅροι τοῦ τεμένους τῆς θεοῦ[19]. Πρὸς τούτοις τρεῖς ἐπιτύμβιοι λίθοι Ἀθμονέων[20] εὑρέθησαν περὶ τὴν κώμην, τέταρτος[21] ἐν Κηφισιᾷ καὶ πέμπτος[22] ἐν θέσει Ὄμορφη ἐκκλησιά, ἐν τόποις μικρὸν ἀπέχουσιν αὐτῆς. Οἱ λίθοι οὗτοι ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς κώμης βεβαιοῦσιν ἡμᾶς, ὅτι ἐνταῦθά που ἔκειτο τὸ Ἀττικὸν Ἀμαρύσιον καὶ ὁ τῶν Ἀθμονέων δῆμος, περὶ ὧν τῆς θέσεως οὐδὲν ἄλλως παρὰ τῶν ἀρχαίων παραδεδομένον ἔχομεν.

3. Δὲν εἶνε ὅμως οὕτω σύμφωνα τὰ πράγματα ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς Ἀμαρύνθου καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ Ἀμαρυσίου. Ἄγει μὲν ἡμᾶς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἐρετρίας ὁ Πτολεμαῖος[23] καὶ ὁρίζει ὁ Στράβων[24] ἀπόστασιν ἑπτὰ σταδίων ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς πόλεως, ὥστε νὰ φαίνηται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡρισμένη ἡ θέσις τοῦ χωρίου· ἀλλὰ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸν Στράβωνα ὁ τόπος τῆς εὑρέσεως τῶν ἐκ τοῦ Ἀμαρυσίου προερχομένων λίθων.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω μέχρι τοῦδε ἀνευρέθησαν τῶν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀνακειμένων ποτὲ στηλῶν καὶ βάθρων ἕνδεκα, ἡ στήλη τῶν πρὸς τοὺς Ἱστιαιεῖς συνθηκῶν, ἑτέρα φέρουσα ψήφισμα προξενικὸν ὑπὲρ Φανοκλέους τοῦ Πτελεασίου καὶ ἐννέα βάσεις ἀγαλμάτων τῶν πρώτων Ῥωμαϊκῶν χρόνων[25]. Τούτων τῶν λίθων εἷς εὕρηται ἐν Χαλ-

18 Ἀθηναίου I σελ. 16-17, ἀρ. 5 = C. i. Att. II ἀρ. 580.

19 C. i. Att. I ἀρ. 526. IV σ. 122. Ὁ πρῶτος τῶν λίθων τούτων ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ὀπισθίου τοίχου τοῦ ἐν θέσει Πέλικα ἀχρήστου νῦν ὑπὸ τῆς φθορᾶς ἐκκλησιδίου τοῦ ἁγ. Νικολάου, ἐν ᾧ ἦν ἐνῳκοδομημένος, πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γ. Ἀντωνιάδου καὶ μετηνέχθη εἰς Ἀθήνας. Ποῦ εἶνε νῦν ἄγνωστον. Ὁ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς πλακὸς καταλειφθεὶς κενὸς χῶρος ἔχει ὕψ. 0,3 μ., πλ. 0,6 περίπου καὶ βάθος ὀλίγον.

20 C. i. Att. II ἀρ. 1722-1724.

21 Αὐτόθι ἀρ. 1727.

22 Αὐτόθι ἀρ. 1726 = Mitth. des d. arch. Inst. in Athen XIII, σ. 354, ἀρ. 674.

23 III, XIV, 22.

24 Σελ. 448.

25 Τῶν δύο συγχρόνων ταύταις τιμητικῶν ψηφισμάτων, τοῦ ὑπὲρ Θεοπόμπου καὶ τοῦ πρὸς ἐκεῖνο ὁμοίου ἑτέρου, δὲν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ γνωρίζωμεν ποτέραν τῶν στηλῶν ἔχομεν, τὴν τοῦ γυμνασίου ἢ τὴν τοῦ Ἀμαρυσίου. Τοῦ πρώτου πιθανώτερον εἶνε ὅτι διεσώθη ἡ τοῦ γυμνασίου στήλη· διότι ὁ λίθος εὑρέθη ἐν αὐτῇ τῇ Ἐρετρίᾳ.

κίδι[26], εἷς ἐν Ἐρετρίᾳ[27], δύο ἐν Ἀλιβερίῳ[28], οἱ δ' ἄλλοι πάντες περὶ τὴν σημερινὴν κώμην Βάθειαν[29], πρὸς ἀνατολὰς μὲν τῆς Ἐρετρίας, ἀλλ' ἐν πολλῷ μείζονι ἀποστάσει τῆς παρὰ Στράβωνι ὁριζομένης. Καὶ δὲν εἶνε μὲν βεβαίως πάντοτε ἀσφαλῆ τὰ ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως ἀρχαίων λίθων συναγόμενα συμπεράσματα διὰ τὰς συχνὰς αὐτῶν μετακομίσεις· ἀλλὰ τόσοι λίθοι τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον εὑρεθέντες δύνανται, νομίζω, δικαιότατα νὰ πείσωσιν ἡμᾶς ὅτι ἐν τούτῳ που τῷ τόπῳ ἔκειτο τὸ ἱερόν, ἐξ οὗ προέρχονται.

Καὶ ἔχομεν κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς πεδιάδος τῆς Βάθειας ὑπὸ τῷ ἀνακειμένῳ τῇ Ἀρτέμιδι Κοτυλαίῳ ὄρει[30] ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ λείψανα οὐκ ὀλίγα χωρίου ἀρχαίου, ἅτινα νῦν ὑπὸ τῶν περιοίκων καλοῦνται *Παλαιοχώρα*[31]. Ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ, ὅπου ἀπεκαλύφθη δι' ἀνασκαφῆς μία τῶν ἡμετέρων βάσεων[32], νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ τὸ Ἀμαρύσιον.

Ὁ Ulrichs εὑρὼν ἄλλην τῶν βάσεων τούτων[33] ὡς ἁγίαν τράπεζαν ἐκκλησιδίου ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς αὐτῆς πεδιάδος ἄκρον κειμένου, ὅπου ὡσαύτως εὕρηνται λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, λέγει ὅτι, εἰ μὴ ὁ Στράβων παρεδίδου ἡμῖν τὴν μικρὰν ἀπόστασιν ἑπτὰ σταδίων ἀπὸ τῆς Ἐρετρίας, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ Ἀμαρύσιον. Ὁ δὲ Bursian[34], πάλιν διὰ τὸν τοῦ Στράβωνος περιορισμόν, ὑποτίθησιν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἀφίδρυμα τοῦ ἱεροῦ, ἧς γνώμης τὸ ἀπίθανον κατιδὼν ὁ Baumeister[35] προτιμᾷ νὰ δεχθῇ μετακόμισιν τοῦ λίθου ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Ἐρέτριαν κειμένου Ἀμαρυσίου. Ἀλλὰ δὲν εἶνε, νομίζω, εὔλογον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι πάντες οἱ περὶ τὴν Παλαιοχώραν καὶ τὴν Βάθειαν εὑρεθέντες λίθοι μετεκομίσθησαν ἐκεῖ ἐκ τόπου, ὅπου ἄλλως οὐδὲν δεῖγμα τοῦ ἡμετέρου ἱεροῦ εὕρηται, καὶ ἐν ᾧ ἐν τούτοις διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦ Στράβωνος πίστιν τοποθετεῖται αὐτό. Ὁ τόπος οὗτος ἀπέχει ἡμίσειαν περίπου ὥραν ΒΑ τῆς Ἐρετρίας καὶ φέρει ὀλίγα λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομημάτων[36].

Πρέπει δὲ νὰ ἔχωμεν ἐν νῷ ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς μόνου ἀριθμοῦ, ὅστις καὶ ἐν ταῖς ἀντιγραφαῖς δυνατὸν νὰ μετεβλήθη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος ἐσφαλμένως νὰ ἀνεγράφη· διότι δὲν εἶνε ὁ Ἀμασεὺς γεωγράφος ἄξιος ἄκρας πίστεως, ὡς γνωστὸν τοῖς περὶ τὴν ἀρχαίαν τοπογραφίαν διατρίψασι, μάλιστα ἐν τοῖς περὶ Εὐβοίας.

Τεθέντος τοῦ Ἀμαρυσίου ἐν Παλαιοχώρᾳ, καὶ ἡ στήλη τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἐρετριέως στρατηγοῦ Θουκρίτου τιμητικοῦ ψηφίσματος τῶν ὑπὸ Τιμοκράτη μισθοφόρων τῶν πρώτων Μακεδονικῶν χρόνων[37] εὑρεθεῖσα ἔν τινι κατὰ τὴν κάτω Βάθειαν κτήματι, ἔτι δὲ καὶ ἑτέρα τις στήλη φέρουσα τιμητικὸν ψήφισμα, ἥτινι ἐνέτυχεν ὁ Ῥαγκαβῆς ἐν ἐκκλησιδίῳ ἠρειπωμένῳ κατὰ τὸ μέσον τῆς πεδιάδος τῆς Βάθειας οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης[38], ἀμφότεροι οὗτοι οἱ λίθοι ἀποδοτέοι πιθανώτατα εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο.

Ταῦτα ἐν τῷ παρόντι· ἀκριβεῖς δ' ἐν τῷ τόπῳ ἔρευναι μετὰ μικρῶν δοκιμαστικῶν σκαφῶν ἐλπίζω ὅτι θὰ λύσωσιν ὁριστικῶς τὸ ζήτημα τῆς ποποθεσίας τοῦ Ἐρετρικοῦ Ἀμαρυσίου καὶ θὰ ἀποκαλύψωσιν ἡμῖν ἴχνη τοῦ ἱεροῦ τούτου, ὅπερ δὲν εἶνε βεβαίως ἀνάξιον ἀναζητήσεως.

---

4. Ἐν ἐπιμέτρῳ εἰρήσθω μοι καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀμαρυσίας.

Τὸ χωρίον καλεῖται ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὁμοφώνως *Ἀμάρυνθος* (Στράβωνος σ. 448. Παυσανίου I, XXXI, 5. Πτολεμαίου III, XIV, 22. Αἰλιανοῦ περὶ ζῴων XII, 34, κατὰ διόρθωσιν τοῦ ἐφθαρμένου χωρίου. Στέφανος Βυζάντιος. Μέγα ἐτυμολογικόν. Σχόλιον εἰς Πινδάρου Ὀλυμπιονικῶν XIII στ. 159 καὶ εἰς Ἀριστοφάνους Ὀρνίθων στ. 873)·

[26] Σημ. 15 III (Rhein. Mus. N. F. V. σ. 489 = Ulrichs Reis. und Forsch. II σ. 224).

[27] Σημ. 9 VIII.

[28] Σημ. 15 VI καὶ VII.

[29] Σημ. 3 καὶ 15 I (Rhein. Mus. ἔ. ἀ. σ. 513 = Ulrichs ἔ. ἀ. σ. 249), II, IV, V, VIII καὶ IX.

[30] Στέφανος Βυζάντιος.

[31] Rhein. Mus. ἔ. ἀ. σ. 513 Ulrichs ἔ. ἀ. σ. 249. — Ῥαγκαβῆ Mémoire σ. 16-17. — Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil. — hist. Classe. XI σ. 131. — Baumeister Skizze. σ. 12. — Bursian Geogr. von Griech. II σ. 423.

[32] Σημ. 15 V.

[33] Σημ. 15 I.

[34] Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil.-hist. Classe. XI σ. 131[22]. Παρβλ. Geogr. von Griech. II σ. 422-423.

[35] Topogr. Skizze σελ. 53, σημ. 37.

[36] Ῥαγκαβῆ Mémoire σ. 15. — Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil.-hist. Classe. XI σ. 131. — Bursian Geogr. von Griech. II σ. 421-422.

[37] Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 147-152, ἀρ. 35.

[38] Ὅρα ἀνωτέρω Α', σημ. 1.

ἐπώνυμος δ' αὐτοῦ ἥρως φέρεται *Ἀμάρυνθός* τις κατὰ τὸν ἐθνικογράφον κυνηγὸς τῆς Ἀρτέμιδος, κατὰ δὲ τὸ Μέγα ἐτυμολογικὸν βασιλεύς[39]. Ἐπὶ λίθου δ' εὕρηται μόνον τὸ ἐπίρρημα *Ἀμαρυνθοῖ* (σημ. 3, στ. 17-18). Τοῦ ἐπιθέτου παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ ἔχομεν δύο τύπους, *Ἀμαρύνθιος* καὶ *Ἀμαρύσιος*· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀπαντᾷ μόνον παρὰ Στράβωνι καὶ ἐν τοῖς εἰς Πίνδαρον σχολίοις (ἔ.ἀ.), τὸ δὲ *Ἀμαρύσιος* εὕρηται ἔν τε ταῖς ἐπιγραφαῖς (C. i. Att. II ἀρ. 580, στ. 17. — Ἀρχ. ἐφημ. περ. β' ἀρ. 404α, στ. 57 καὶ 59. — Σημ. 10, στ. 35. — C. i. Att. I ἀρ. 526. — Αὐτόθι IV σελ. 122, εἰς ἀρ. 526) καὶ τῶν συγγραφέων παρὰ Παυσανίᾳ (ἔ.ἀ.) καὶ Ἡσυχίῳ (Ἀμαρύσια), διεσώθη δὲ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς νέας Ἀττικῆς κώμης (*Μαροῦσι*)· ὅθεν φαίνεται ὅτι τοῦτο ἦν ἐν χρήσει[40].

Γ'

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΕΡΕΤΡΙΚΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΣ

I

Ψήφισμα προξενικὸν ὑπὲρ τοῦ Μακεδόνος Κλεοχάρους, ἐκδοθὲν ὑπὸ Χρ. Τσούντα ἐν Ἀρχ. ἐφημ. 1887 σελ. 79-82 ὑπ' ἀρ. 2 (ἀρ. συλλ. Ἐρ. 18).

Ὁ πατὴρ τοῦ Κλεοχάρους τούτου ἐκαλεῖτο *Πυθέας*, οὐχὶ *Εὐθεος*. Ἐν ἀρχῇ τοῦ 3ου στίχου πρὸ τοῦ ΥΘΕΟΥ διέκρινα ἐπὶ τοῦ λίθου ἴχνη τοῦ γράμματος Γ· ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι *Π*]*υθέου* καὶ οὐχὶ *Ε*]*ὐθέου* συμπληρωτέον.

Ὡσαύτως κακῶς ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ὁ 7ος στίχος· ἐπὶ τοῦ λίθου ἔχομεν:

—ἐνδείκνυται τὴν φι[λί-
αν, ἣν ἔχων ΤΥ[γχά]ΝΕΙ πρὸς τὸν δῆμον [τὸν
Ἐρετριέων,—.

Ἐν οἷς τέλος περὶ τῶν ἐν τῷ ψηφίσματι βασιλέων γράφει, ἀποκαλεῖ Ἀντίγονον τὸν Δώσωνα *ἀδελφὸν* Δημητρίου τοῦ Αἰτωλικοῦ παρὰ τὰ παραδεδομένα, καθ' ἃ ὁ Δώσων ἦν υἱὸς Δημητρίου τοῦ Καλοῦ τοῦ ἄρξαντος τῆς Κυρήνης, υἱοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ ἐκ τῆς Πτολεμαΐδος καὶ ἀδελφοῦ ἑτερομητρίου Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, επομένως *ἀνεψιὸς* (Πλουτάρχ. Αἰμ. Παύλ. VIII) ἤτοι *ἐξάδελφος* (κατὰ τὴν ἡμετέραν χρῆσιν) τοῦ υἱοῦ τοῦ Γονατᾶ Δημητρίου τοῦ Αἰτωλικοῦ.

II

Ὁμοίου ψηφίσματος μέρος, δημοσιευθὲν ὑπὸ Ad. Wilhelm ἐν Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 133-134 ὑπ' ἀρ. 4 (ἀρ. σ. Ἐρ. 16 ΑΒ).

Ἐν στίχ. 7 καὶ ἑξῆς ἀναγιγνώσκω:

ἀναγράψαι δὲ τὴν προξε-
νίαν πρὸ τοῦ ναο]ῦ τοῦ Ἀπόλ-
λωνος τοῦ Δαφνηφόρ]ου
ἐν στήλῃ λιθίνῃ. Πρ]όβου-
λοι—.

Παραβλητέον τὸ σύγχρονον ψήφισμα τῶν Ἐρετριέων περὶ πομπῆς καὶ θυσίας τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὸ αὐτόθι σελ. 162-166 ὑπ' ἀρ. 61 ἐκδεδομένον, στ. 33-34: *ἀναγράψαι δὲ τόδε* [*τὸ ψ*]*ήφισμα ἐν σ*[*τήλῃ λιθίνῃ ἐν τ*]*ῷ ἱερῷ ἔμπροσθε τ*[*ο*]*ῦ νεοῦ, ὅπως* —. Παρβλ. πρὸς τούτοις C. i. Gr. ἀρ. 3562 (Dittenberger Sylloge ἀρ. 470) στ. 29-33: *ἀναγράψαι τόνδε τὸν νόμον εἰς δύο στήλας καὶ ἀναθεῖναι τὴν μὲν μίαν πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Θεσμοφορίου, τὴν δὲ πρὸ τοῦ νεὼ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Λοχίας*.

III

Ὅμοιον ψήφισμα ὑπὲρ τοῦ Λαμψακηνοῦ Ἀντιόχου ἐλλιπὲς τὴν ἀρχήν, δημοσιευθὲν ὑπὸ Π. Καββαδίου ἐν Ἀρχ. δελτίῳ 1889 σ. 103-104 (ἀρ. σ. Ἐρ. 14).

Ἐν 5ῳ στίχῳ ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγιγνώσκεται:

—τοῦ δήμου [τοῦ Ἐρε-
ΤΡΙΕΛΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣ—.

[39] Ἀμάρυνθος πατὴρ τοῦ Ἐρετρικοῦ ἥρωος Ναρκίσσου (περὶ οὗ ὅρα καὶ Στράβωνος σ. 404) φέρεται κατ' Ἀκουσίλαον ἐν σχολίῳ τοῦ Πρόβου εἰς Οὐεργιλίου Βουκολικῶν II στ. 48· ἔτι δ' εἷς τῶν κυνῶν τοῦ Ἀκταίωνος ἐν ἀποσπάσματι ἀγνώστου ποιητοῦ παρ' Ἀπολλοδώρῳ ἐν βιβλιοθήκης III, IV,4.

[40] Ποιητικὸν εἶνε τὸ *Ἀμαρυνθιὰς* τοῦ Θεοδωρίδα (Παλατίνης ἀνθολογίας VI, 156). Παρβλ. καὶ τὸ *Amarynthis* τοῦ Λιβίου (XXXV, 38).

IV

Μακρὸν καὶ πολυλόγον *ψήφισμα* τῶν ἀρχῶν περίπου τοῦ α' π.Χ. αἰῶνος ὑπὲρ τοῦ Ἐρετριέως Θεοπόμπου τοῦ Ἀρχεδήμου, ἐκδεδομένον ὑπὸ Κ. Πιττάκη ἐν Ἀρχ. ἐφημ. περ. α' (1853) ὑπ' ἀρ. 1302, ὑπὸ Ἀ. Ῥαγκαβῆ ἐν Ant. Hell. II ὑπ' ἀρ. 689 καὶ ὑπὸ A. Baumeister ἐν Philologus X (1855) σ 300-302 (ἀρ. σ. Ἐρ. 20*).

Ταῖς ὑπὸ τοῦ Bursian ἐν Berichte der sächs. Gesell. der Wiss. Phil.-hist. Classe. XI (1859), σελ. 128 [20], ἀναγραφείσαις ἐπανορθώσεσι τοῦ κειμένου τοῦ Baumeister προσθετέον καὶ τάσδε· στ. 5-6: *τῆς| πρώτης*, οὐχί: *τῆ|ς πρώτης* (ὅπερ καὶ αἱ ἄλλαι δύο ἐκδόσεις ἔχουσι)· στ. 10: *ἐντυγχάνουσιΝ*· στ. 28: *τῷ δήμωΙ*· στ. 56-57: *γρά|ψας*, οὐχί: *γρ|άψας* (ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ Πιττάκη ἐκδόσει φέρεται).

Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε ὅτι μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ λίθου ἐγχάραξιν τῆς ἐπιγραφῆς, καθ' ἣν ἀδιαφόρως ἐχωρίσθησαν αἱ λέξεις ἐν τέλει τῶν στίχων, πλεῖσται ἐγένοντο ἐκκολάψεις κατὰ τὸ τέλος καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ πολλῶν ἐνιαχοῦ γραμμάτων, ὅπως κατορθωθῇ τὸ τέλος τοῦ στίχου νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὸ τέλος συλλαβῆς. Αἱ μεταβολαί εἰσιν ἐπὶ τοῦ λίθου καταφανεῖς· ἐγένοντο δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς στίχοις· 2-3: *πρὸς | τὸν*, 3-4: *αὔ|ξειν* (ἀντὶ τοῦ πρότερον: *αὔξ|ειν*), 5-6: *τῆς | πρώτης*, 7-8: *καθιστά|νειν*, 8-9: *σύν|παντι*, 11-12: *ἦρ|ξεν* (ἀντί: *ἦρξ|εν*), 12-13: *ἀνέγ|κλητον* (ἀντί: *ἀνέγκ|λητον*), 16-17: *καταλεί|πειν*, 21-22: *ἔ|λαιον* (ἀντί: *ἔλ|αιον*), 22-23: *ἐπὶ | ταῦτα* (ἀντί: *ἐπὶ τ|αῦτα*), 26-27: *τιμω|μένων* (ἀντί: *τιμωμ|ένων*), 30-31: *τῶν | καλλίστων*, 48-49: *εἰκόνας | τῶν*, 49-50: *αὐ|τὰς* (ἀντί: *αὐτ|άς*), 50-51: *τῆς | εἰς*, 54-55: *ἀ|π' αὐτοῦ* (ἀντί: *ἀπ' | αὐτοῦ*), 56-57: *γρά|ψας*, 66-67: *καὶ | περὶ*, 67-68: *τὰ | λοιπά*, 69-70: *λογισταῖς*, *| τὸν*. Σημειωτέα δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἐν στίχῳ 16 ἀντικατάστασις τῆς προθέσεως *πρὸς* ἀντὶ τῆς πρότερον κεχαραγμένης *εἰς*.

V

Ἀναγραφὴ νικητῶν τῶν Ταμυνείων, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Π. Εὐστρατιάδου ἐν Ἀρχ. ἐφημ. περ. β' (1869) ὑπ' ἀρ. 412. Τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος τὸ εἰς τὰ μουσικὰ ἀγωνίσματα ἀναφερόμενον ἐκδέδοται καὶ ὑπὸ Aem. Reisch De musicis Graecorum certaminibus capita IV (Vindobonae 1885), σ. 126-127, ἀρ. X.

Στίχ. 16-17 συμπληρωτέον:

> δίαυ]λον Τιμοκράτης Φανο-
> κλέο]υς Ἐρετριεύς·—.

Ἐπὶ βάσεως κατά τι παλαιοτέρας τοῦ καταλόγου τούτου (τῶν μέσων τοῦ β' π. Χ. αἰῶνος) ἐκ τοῦ Ἀμαρυσίου προερχομένης (Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 157-158, ἀρ. 52) ἀναγιγνώσκεται:

> Φανοκλῆς Σωτ[ί]μο[υ]
> τὸν ἀνεψιὸν καὶ Κλεαρίστη
> Σωτίμου τὸν ἄνδρα Φανοκλῆ
> Τιμοκράτου—.

ὅθεν συνάγομεν τὸν γενεαλογικὸν πίνακα:

[Φανοκλῆς]

Σώτιμος — Τιμοκράτης

Φανοκλῆς — Κλεαρίστη — Φανοκλῆς.

Εἰς ταύτην τὴν οἰκίαν ἀνῆκε προφανῶς καὶ ὁ ἡμέτερος νικητής.

VI

> Ἀ[π]όλλωνος
> Τριμορ[ιδί]ου,
> Λητοῦς,
> Ἀρτέμιδος.

Τὴν ἐπιγραφὴν ἐξέδωκα ἐν Ἀθηνᾶς Ε' (1893) σελ. 350 ὑπ' ἀρ. 5.

Ὀρθότατα ὁ S. Wide ὑπέμνησέ με τὴν *Τρικλαρίαν Ἄρτεμιν* τῶν Πατρέων (Παυσανίου VII, XIX. XXII, 11), ἧς τὸ ἱερὸν κατὰ τὴν παράδοσιν ἦν ποτε κοινὸν τρισὶ πόλεσιν. Διὰ τὴν κατάληξιν δὲ παραβλητέα τὰ Ἐρετρικὰ ὀνόματα *Ἀλίδιος* (Ἐρετρ. καταλ. II στ. 182α) καὶ *Θαλίδιος* (αὐτόθι στ. 174γ).

VII

Eretriske Gravskrifter udgivne af Chr. Blinkenberg. Kjöbenhavn, 1891.

Ἀρ. 7 (ἀρ. σ. Ἐρ. 211). Καὶ αὐτὸς ὁ ἐκδότης

ἐνόησεν ὅτι τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ ἦν ἀτελές. Ἄνωθεν τῆς γενικῆς *Ἀντιπάτρου* κεχάρακται τὸ ὄνομα τοῦ θανόντος, οὗτινος ἕνεκα τῆς φθορᾶς τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου μόνον τὸ τελικὸν Σ διακρίνεται.

Ἀρ. 45 (ἀρ. σ. Ἐρ. 103). Ἀναγιγνώσκεται ἐπὶ τῆς στήλης πλῆρες καὶ σαφῶς τὸ ὄνομα: *Εὔδειπνος*.

Ἀρ. 46 (ἀρ. σ. Ἐρ. 148). Ἡ δευτέρα ἐπιγραφή, ἡ μεταγενεστέρα, ἐπὶ τοῦ λίθου ἔχει οὕτως:

Η Ͱ Α Κ Λ Ε Ι Τ Ο Σ
Σ Ω Π Υ Ρ Ο Υ

ἀκανονίστως πάνυ κεχαραγμένη.

Ἀρ. [53] (ἀρ. σ. Ἐρ. 218). Στήλη φέρουσα ἀετωμάτιον ἁπλοῦν (ὕψ. 0,78 μ., πλ. 0,39 περίπου καὶ πάχ. 0,1). Ὕψος τῶν γραμμάτων 0,022-0,024 μ.

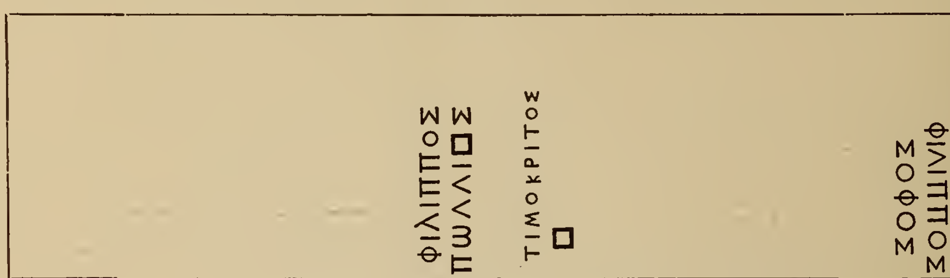
ΘΕΡΣΑΝΔΡΟΣ

Ἀρ. 73 (ἀρ. σ. Ἐρ. 272). Τὸ ὄνομα: *Κλεονίκη* εἶνε βέβαιον· ἐπὶ τοῦ λίθου ἔχομεν ἴχνη σαφῆ τοῦ τε Η καὶ τῶν πλαγίων κεραιῶν τοῦ πρὸ αὐτοῦ Κ.

Ἀρ. [142] (ἀρ. σ. Ἐρ. 197). Στήλη μετ' ἀετωματίου ἁπλοῦ (ὕψ. 0,72 μ. περίπου, πλ. 0,35-0,37, πάχ. 0,08). Τὸ ὄνομα κεχάρακται ἐπὶ ζώνης λείας. Ὕψ. τῶν γραμμάτων 0,03 μ. περίπου.

Φ Α Ν Η

Ἀρ. 145 (ἀρ. σ. Ἐρ. 82).

1/10.

Ἐσφαλμένως ὁ ἐκδότης ἀναγνοὺς μόνον τὴν ἐκ δεξιῶν ἐπιγραφὴν ὑπέλαβε τὸν λίθον στήλην ἐπιτύμβιον. Προφανῶς προέρχεται ἐξ ἑδράνου, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Wihlelm κατὰ τὸν Ἐρετρικὸν Ὄλυμπον εὑρεθεῖσα πλὰξ (Ἀρχ. ἐφημ. 1892 σ. 155, ἀρ. 44), ἐφ' ἧς εἰσι κεχαραγμέναι ὅμοιαι παρῳδίαι ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλαι παιδιαί.

Ἀρ. 162 (ἀρ. σ. Ἐρ. 135). Ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγιγνώσκεται σαφέστατα:

Τ Η Σ Ω
Β Ι Ο Τ Τ Ο Υ

Τησῶ = *Τεισῶ*. Παρβλ. *Τήχιππος* (Ἀθηνᾶς Ε' σ. 348¹. — Philologus X σ. 300-301, στίχ. 72).

Ἀρ. 168 (ἀρ. σ. Ἐρ. 144 Α-Ζ). Ἡ γενικὴ τοῦ βαρβαρικοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς εἶνε: *Τερβημίου*, οὐχί: *Τερρημίου*.

Ἀρ. 181 (ἀρ. σ. Ἐρ. 60). Οἱ δύο τελευταῖοι κολοβοὶ στίχοι τοῦ ἐπιγράμματος δὲν εἶνε καλῶς ἐκδεδομένοι. Ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγιγνώσκεται ἐν μὲν τῷ 3ῳ στ.: . . . ' ᵛ . . ΤΟΥ · ΦΕΕΤΕΚΝΩΣΕΝ (. . . *κ* . . *του* [*σ*]*φ*' *ἐτέκνωσεν*), ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ 4ου: ΟΕΙΛΕΒΙΟΥ (. . . *καθ*]*ε*[*ῖ*]*λε βίον*).

Σημειωτέον τέλος ὅτι αἱ ὑπ' ἀρρ. [1], [38] καὶ 78 (ἀρ. σ. Ἐρ 154) ἐπιγραφαὶ ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ Wilhelm ἔ. ἀ. σ. 142 ὑπ' ἀρρ. 13 καὶ 12 καὶ σ. 146 ὑπ' ἀρ. 29.

VIII

American journal of archaeology, VII (1891) σ. 248, ἀρ. 11 (ἀρ. σ. Ἐρ. 58).

Ἐπὶ τοῦ λίθου στ. 3 γέγραπται: *ἩρακλΕΙώτης*.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1895.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΠ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ ΕΞ ΑΙΓΙΝΗΣ

(πίναξ 7)

Τὸ ἐν πίνακι 7 εἰκονιζόμενον ἀγαλμάτιον εὑρέθη ὑπὸ τοῦ κ. Στάη ἔν τινι τάφῳ ἐν Αἰγίνῃ, ἐν ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνεργηθείσαις ἐν ἔτει 1894 [1]. Τῶν ἐν τοῖς τάφοις γινομένων εὑρημάτων ὄντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταγωγῆς ἐγχωρίου, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἀγαλμάτιον προέρχεται ἐξ Αἰγίνης καὶ νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὸ ὡς αὐθεντικὸν καί, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἰδιάζον ἔργον τῶν ἐν χαλκῷ ἐργαζομένων αἰγιναίων τεχνιτῶν.

Δὲν εἶνε, ἀληθῶς εἰπεῖν, τὸ μόνον ἐξ Αἰγίνης προερχόμενον ὑποστήριγμα κατόπτρου. Ἐξ Αἰγίνης ὑποστήριγμα κατόπτρου μνημονεύεται ἐν Bullettino, 1830 σ. 94, ἀλλὰ διάφορον τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν, τῆς μορφῆς οὔσης, κατὰ τὸ σύνηθες, ὅλως ἐνδεδυμένης. Ἀτυχῶς τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο ἀπώλετο, ὡς φαίνεται, κατ' ἀκολουθίαν πᾶσα παραβολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸ προκείμενον εἶνε ἀδύνατος.

Τὸ ὑπ' ἐξέτασιν ἀγαλμάτιον εἶνε ὅλως ἰδιάζοντος τύπου. Ὁ δίσκος φέρεται τῳόντι ὑπὸ γυναικὸς (ἀναμφιβόλως Ἀφροδίτης), ἐνδεδυμένης ἁπλῶς διάζωμα καὶ ἐχούσης τοὺς πόδας ἐπὶ χελώνης.

Ἡ χελώνη εἶνε, ὡς γνωστόν, ἱερὰ τῇ Ἀφροδίτῃ [2], εἶνε τὸ σύνηθες ἔμβλημα τῶν αἰγιναίων νομισμάτων, ὅ, καὶ πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ προκειμένου ἀγαλματίου, ἐξηγεῖτο διὰ τῆς ἐν Αἰγίνῃ ὑπάρξεως ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης [1]. Ὁ λόγος δὲ δι' ὃν ἡ χελώνη ἐγένετο ἱερὰ τῇ θεᾷ τῆς ἡδονῆς δὲν εἶνε οὔτε τὸ θολωτὸν σχῆμα τοῦ χελωνίου, ὡς ἐπίστευεν ὁ συμβολιστὴς Gerhard [2], οὔτε ὁ οἰκογενειακὸς (;) καὶ οἰκιακὸς χαρακτὴρ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζῴου, ὡς ἐφρόνει ὁ Πλούταρχος [3]. Ἡ χελώνη, ζῷον θαλάσσιον ἢ τοὐλάχιστον ποτάμιον ἢ τελματόβιον, ἥρμοζε τῇ ἰδιότητι τῆς Ἀφροδίτης, θεᾶς τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ὑγρασίας τῆς εὐφόρου καὶ γονιμοποιοῦ [4].

Οὐχὶ ἄρα ἄνευ λόγου οὐδ' ἁπλῶς ἐπὶ σκοπῷ κοσμητικῷ [5] ἵσταται ἡ θεὰ ἐπὶ χελώνης. Κρατίστη τοῦ ἐναντίου ἀπόδειξις εἶνε ὅτι δύο τοὐλάχιστον ἀγαλμάτια ἔχουσι τὸν αὐτὸν τύπον. Τὸ ἕτερον τούτων, οὗ μόνον εἰκόνα γνωρίζομεν, εἶνε γυμνὸν καὶ ἑλληνικῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, ὡς φαίνεται [6], τὸ δ' ἄλλο εἶνε ἐνδεδυμένον, ἔργον ἐτρουσκικὸν ποιηθὲν ὅμως προφανῶς κατ' ἀπομίμησιν ἑλληνικοῦ

[1] Ὁ κ. Στάης, ὃν εὐχαριστῶ ἐπὶ τῇ φιλοφροσύνῃ μεθ' ἧς ἐπέτρεψέ μοι τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀγαλματίου τούτου, θέλει δημοσιεύσει προσεχῶς ἐν τῇ ἐφημερίδι ταύτῃ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν Αἰγίνῃ ἀνακαλυφθέντων τάφων ὧν καὶ ἐκεῖνος ἐν ᾧ εὑρέθη τὸ ὑπ' ἐξέτασιν ἀγαλμάτιον. Εἰς ταύτην τὴν ἔκθεσιν παραπέμπω τὸν ἀναγνώστην.

[2] Πρβ. ἑπομένας σημειώσεις 1, 2, 3, καὶ τὸν ἐμὸν *Catalogue des Bronzes du Polytechneion*, ἀρ. 1045, σ. 191. Πρβ. ὡσαύτως τὴν περίεργον παράδοσιν καθ' ἣν αἱ Θεσσαλαὶ γυναῖκες ἐφόνευσαν τὴν Λαΐδα διὰ ξυλίνων χελωνῶν ἀφιερωμένων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀφροδίτης (*Ἀριστοφ*. Πλοῦτος, σχολ. ἐν στ. 179.— *Ἀθήναιος*, σ. 589 A).

[1] Curtius, *Numismat. Chronicle*, 1870, σ. 103. — Barclay Head, *Catalog. of Greek coins* of the British Museum, ATTICA, introduction, σ. LXV-LXVI — id., *Historia Nummorum* σ. 331.

[2] *Akademische Abhandlungen*, I, σ. 262.

[3] *Γαμικὰ Παραγγέλματα*, 32. *Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος*, 75.

[4] Σύμπλεγμα εὑρισκόμενον ἐν τῷ Βατικανῷ παριστάνει τὸν χειμῶνα, ὥραν τῶν ὑετῶν, δι' ἐρώτων παιζόντων μετὰ νησσῶν καὶ χελώνης (Clarac, III, ἀρ. 822 πίν. 448.). — Ἐπί τινος ἀγγείου ἐν Βερολίνῳ (Furtwaengler *Beschreibung der Vasensammlung*, 2288, τ. II σ. 577) ἡ θάλασσα εἰκονίζεται διὰ χελώνης κρατούσης τὸν βραχίονα τοῦ Σκίρωνος.

[5] Ὁ παρεμφερὴς τύπος «Ἀπόλλωνος», λαβῆς κατόπτρου, ἱσταμένου ἐπὶ χελώνης (*Musée de Naples*, 5565) ἐξηγεῖται, ὥσπερ ἐν τῇ περὶ τοῦ Ἑρμοῦ παραδόσει, διὰ τῆς λύρας, ἧς ἡ χελώνη εἶνε τὸ σύμβολον. Ἐν γένει κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐκείνην τῆς τέχνης ἐποχὴν αἱ παραστάσεις αὗται ἔχουσι πάντοτε σημασίαν τινά, δὲν εἶνε κοσμητικαί.

[6] *Signa antiqua e Museo Jacobi de Wilde . . æri inscripta*, Amsterdam, 1700 πίν. XI. — Πρβ. Körte, *Archaeologishe Studien . . H. Brunn dargebracht* σ. 27.— Roesher's *Lexikon* σ. 408.

ὑποδείγματος[1]. Σημειωτέον δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Φειδίου ποιηθὲν ἐν Ἤλιδι[2] ἄγαλμα, οὗ κατέχομεν ἴσως ἀντίτυπον[3].

Τίνα θέσιν κατέχει ἡ ἡμετέρα Ἀφροδίτη ἐν σχέσει πρὸς τὰ μνημονευθέντα ἔργα ἀδυνατοῦμεν νὰ ὁρίσωμεν, διότι δὲν γνωρίζομεν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τοῦ ἀγαλματίου τοῦ Wilde. Ἂν κρίνωμεν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν μόνον τὰ γνωρίσματα τῆς μορφῆς, τὸ διάζωμα τῆς ἡμετέρας Ἀφροδίτης δὲν ἀποδεικνύει ἀναγκαίως ὅτι τὸ ἔργον εἶνε ἐποχῆς ὑστερωτέρας. Ἡ Φοινικικὴ καὶ Κυπριωτικὴ Ἀστάρτη, ἡ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυμνή, εἶνε ἐνίοτε ἐνδεδυμένη διάζωμα[4], αὐτὴ δὲ ἡ Ἀταλάντη, ἥτις φαίνεται ὅτι εἶνε προσωποποίησις τῆς Ἀφροδίτης μᾶλλον ἢ τῆς Ἀρτέμιδος[5], εἰκονίζεται σχεδὸν ἀδιακρίτως τὸ μὲν γυμνὴ[6] τὸ δὲ ἐζωσμένη διαζώματι[7]. Τέλος οἱ καλούμενοι «Ἀπόλλωνες», ὑποστηρίγματα κατόπτρων ἢ λαβαὶ φιαλῶν[8], συχνάκις φέρουσι τὸ subligaculum[9]· δὲν εἶνε δὲ αἱ οὕτως ἐνδεδυμέναι μορφαὶ ἀρχαιότεραι τῶν ἄλλων. Μνημονευτέον δὲ καὶ σύμπλεγμα παλαιστῶν ἐπί τινος κίστης, ὧν ὁ μέν, ἄνευ προφανοῦς τινος λόγου, εἶνε γυμνός, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος φέρει διάζωμα[10]. Ὁ τεχνίτης ἄρα τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν ἀγαλματίου θὰ ἀπεμιμήθη ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ ὑποδείγματα τοσοῦτον ἀρχαῖα ὅσον καὶ ὁ τοῦ ἀγαλματίου τοῦ Wilde, οὐδὲ δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι προέβη εἰς τοιαύτην παράστασιν οὐχὶ εἰς ἀρχαιοτέρας παραδόσεις ἀποβλέψας ἀλλ' ὁρμηθεὶς ἐκ συναισθήματος αἰδοῦς, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ περιωρίζετο εἰς ἡμιτελῆ μέτρα ἀλλὰ θὰ παρίστα τὴν θεὰν ἐντελῶς ἐνδεδυμένην, ὡς εἶνε τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀκροπόλεως.

Τὰ ἐν σχήματι γυμνῶν γυναικῶν ὑποστηρίγματα κατόπτρων δὲν εἶνε σπάνια κατὰ τὸ τέλος τῆς 6ης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 5ης ἑκατονταετηρίδος[1], ὡς δεικνύουσι, πρὸς τῷ ἀγαλματίῳ τοῦ Wilde (ἴδ. ἀνωτ.), πούς κατόπτρου ἐξ Ἑρμιόνης[2], ἕτερος ἐξ Ἀμυκλῶν[3], ἕτερος εὑρεθεὶς ἐν Cera[4] καὶ τέλος ἕτερος ἐκ Πελοποννήσου[5], ὅστις προφανεῖς παρέχει ἀναλογίας πρὸς τὸ ὑπ' ἐξέτασιν ἀγαλμάτιον. Ἡ μορφή, ἥτις βεβαίως δὲν εἶνε ἐνδεδυμένη[6], ἔχει πράγματι ἀμφοτέρους τοὺς πήχεις ὑψωμένους καὶ θὰ συνείχετο μετὰ τοῦ δίσκου κατὰ τρόπον ὅμοιον τῷ ἡμετέρῳ κατόπτρῳ.

Διὰ τοὺς ἐκτεθέντας λόγους τὸ διάζωμα[7] τῆς Ἀφροδίτης, ἂν δὲν ἐλήφθη ἐκ τῶν μορφῶν «Ἀπόλλωνος», δύναται κάλλιστα νὰ ἕλκῃ τὴν καταγωγήν του ἐκ τῆς Φοινικικῆς Ἀστάρτης. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ χρονολογικὸν τεκμήριον δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ εἴτε πρὸς ὁρισμὸν τῆς χρονολογίας τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν ἀγαλματίου εἴτε πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς καταγωγῆς καὶ ἐξέλιξιν οὕτως εἰπεῖν τῆς γενεαλογίας τοῦ τύπου ὃν ἀνέλαβεν ὑστερώτερον καὶ μετεποίησεν ὁ Φειδίας.

[1] Gerhad, *Akademische Abhandlungen*, πίν. 29, 3, I, σ. 262, 365; II, 105, σημ. 42. — Ohnefalsch-Richter, *Kypros*, τ. I, σ. 322, εἰκ. 227; τ. II πίν. CVII, 3. Τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο, ὃ εὑρίσκεται ἐν Βερολίνῳ, εἶνε, ὡς φαίνεται, τὸ παρὰ τῷ Friederichs, *Kleinere Kunst*, τ. II, 707, σ. 176-7.

[2] Παυσανίας, 6, 25, 1.

[3]. R. Kekulé: *Ueber eine weibliche Gewandstatue* aus der Werkstatt der Parthenongiebelfiguren, 1894, πίν. I-V. — id. *Anzeiger*, 1893 πίν. 74-5. — Πρβ. *Berliner Philologische Wochenschrift*, 1894, σ. 1293 (Pernice). — Ὁ ἐπὶ τῆς χελώνης στηριζόμενος ἀριστερὸς πούς εἶνε νέος, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ γενομένη αὕτη συμπλήρωσις εἶνε ἐπιτυχής.

[4] Πρβ. ἀγαλμάτιον ἐκ Sendscherli καὶ ἕτερον ἐκ Κύπρου ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου. Ohnefalsch-Richter, *Kypros*, I εἰκ. 31-2, σ. 37. — Perrot, *H. de l'Art*, III, σ 211, εἰκ. 150; σ. 552-3, εἰκ. 374-5.

[5] Bérard, *Origine des cultes arcadiens*, σ. 131.

[6] Daremberg et Saglio, *Diction. des antiquités*, σ. 511.

[7] Daremberg et Saglio, *Dict. des antiquités*, σ. 511, εἰκ. 592. — Furtwaengler, *Beschreibung der Vasensammlung*, 1837.

[8] *Bronzes du Polytechneion*, 67, σ. 20.

[9] Ἴδε χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπ' ἀρ. 6578. Πρβ. Olympia, τ. IV, *Die Bronzen*, πίν. IX, ἀρ. 86 καὶ Carapanos, *Dodone*, πίν. XII...

[10] *Monumenti*, X, πίν. 45-6.

[1] Ἡ καταγωγὴ τῆς παραστάσεως ταύτης ζητητέα οὐχὶ ἐν Φοινίκῃ ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ. Ἴδε Perrot, *H. de l'Art*, II, σ. 792, εἰκ. 450-1.

[2] *Anzeiger*, 1890, σ. 94. — Körte, *Arch. Studien H. Brunn dargebracht*. σ. 26. — *Bronzes du Polytechneion*, σ. 36 σημ. 3.

[3] Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογική, 1892 σ. 19 πίν. I. — *Monuments de l'Association des études grecques*, 1891-2. σ. 30, ἀρ. 41. — *Bronzes du Polytechneion*, σ. 38-39, ἀρ. 150 εἰκ. 1 (ἀρ. 7548 τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου).

[4] Körte, *Arch. Studien H. Brunn dargebracht*, σ. 26-7.

[5] *Bronzes du Polytechneion*, σ. 161-2, ἀρ. 879, πίν. III, 2 (ἀρ. 7540 τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου).

[6] Αἱ συγκεκολλημένῳ χιτῶνι ἐνδεδυμέναι μορφαί, ὡς π. χ. ἡ ἐν πίνακι X τῶν *Musées d'Athènes* εἰκονιζομένη, ἢ τὸ ὑπ' ἀρ. 6450 χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, δὲν ἔχουσιν οὐδὲ δύνανται νὰ ἔχωσι τὰς κνήμας κεχωρισμένας.

[7] Τὸ διάζωμα τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν ἀγαλματίου (διάφορον τῶν χαλκῶν ἀγαλματίων τῆς Δωδώνης καὶ τῆς Ὀλυμπίας) σύγκειται, ὥσπερ ἐν τῷ ἀρ. 6578 χαλκῷ ἀγαλματίῳ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκ περικεκομμένης περισκελίδος μετὰ τεμαχίου ὑφάσματος ὅπερ καταπῖπτον εἰς τὰ ἔμπρὸς διέρχεται διὰ τῶν σκελῶν καὶ κομβοῦται ὄπισθεν ἐν τῇ ζώνῃ.

Ὑπολείπεται νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ὑπόθεμα τοῦ ἀγαλματίου, ἀκολούθως τὸ συνέχον αὐτὸ μετὰ τοῦ δίσκου καὶ τέλος τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.

Ἡ χελώνη εἶνε ἀτυχῶς, ὥσπερ ἅπασα ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγαλματίου, κατιωμένη καὶ κακῶς διατηρημένη. Δὲν δυνάμεθα ἄρα, ὃ θὰ ἦτο ἴσως δυνατόν, νὰ ὁρίσωμεν τὴν χρονολογίαν τοῦ ἀγαλματίου διὰ τῆς συγκρίσεως καὶ κατὰ τὰς ἀναλογίας τῆς χελώνης ταύτης πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν αἰγιναίων νομισμάτων παραστάσεις. Τὸ ᾠοειδές, σχεδὸν στρογγύλον σχῆμα τοῦ χελωνίου, οἱ σχεδὸν εἰς τὰ ἔσω σύνεσταλμένοι πόδες καὶ ἡ ἔλλειψις παντὸς ἐν τῷ χελωνίῳ κοσμήματος [1] ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν μόνον νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὸ προγενέστερον τοῦ 480, τῆς περιόδου δηλ. καθ' ἣν ἄρχεται [2] ὅλως νέος τύπος τῶν αἰγιναίων νομισμάτων.

Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον εἶνε ὅτι ἡ χελώνη δὲν κεῖται ὁριζοντίως ἐν σχέσει πρὸς τὴν μορφήν, καθέτως ἱσταμένην, ἀλλὰ πλαγίως, καὶ τοσοῦτον, ὥστε ἂν θέσῃ τις τὴν χελώνην ὁριζοντίως καὶ ἀγάγῃ ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν κρανίου τῆς μορφῆς κάθετον γραμμήν, ἡ κάθετος αὕτη πίπτει ἑπτὰ περίπου ἑκατοστόμετρα ὄπισθεν τῆς χελώνης. Ἐπειδὴ δὲ οὐδένα λόγον ἔχομεν ἵνα ὑποθέσωμεν ὅτι πρὸς τῷ ὑποθέματι τούτῳ ὑπῆρχε καὶ ἕτερον ὑπόθεμα δι' οὗ, ἀντιθέτως κεκλιμένου, ἀποκαθίστατο ἡ ἰσορροπία, συμπεραίνομεν ὅτι τὸ ἀγαλμάτιον δὲν ἐδύνατο οὐδ' ἦτο προωρισμένον νὰ ἵσταται καθέτως. Τὸ ὑπόθεμα ἄρα δὲν ἐχρησίμευε τῷ ἀγαλματίῳ ὡς βάσις. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἄλλου οὐδὲν ἴχνος δακτυλίου διακρίνεται ἐν τῷ δίσκῳ, δι' οὗ θὰ ἐδύνατο τὸ κάτοπτρον νὰ ἀναρτᾶται, ἕπεται ὅτι τὸ προκείμενον κάτοπτρον εἶνε εἶδος κατόπτρου μετὰ λαβῆς· εἶχον ἄρα δίκαιον γράψας ἐν τοῖς Bronzes du Polytechneion (σ. 36, σημ. 4) ὅτι τὰ μετὰ ποδὸς κάτοπτρα οὐδὲν ἕτερον ἦσαν κατ' ἀρχὰς ἢ κάτοπτρα μετὰ λαβῆς· μόνον ὑστερώτερον τὰ κάτοπτρα ἐδύναντο νὰ ἵστανται καθέτως, διότι τὰ ἀγαλμάτια εἶχον πλέον βάσιν ὁριζοντίαν πληροῦσαν τὸν προορισμόν της [3].

[1] Πρβ. πρὸ πάντων *Catal. of Greek coins* πίν. XXIV, 3, 9.

[2] *Catal. of Greek coins*, πίν. XXIV, 10 κέ.

[3] Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὰ «ἀγαλμάτια Ἀπόλλωνος», διότι αἱ κεφαλαὶ βοῶν ἢ κριῶν δὲν ἐχρησίμευον προφανῶς ὡς ἀληθεῖς βάσεις.

Ὁ τρόπος δὲ τῆς συνοχῆς τοῦ ἀγαλματίου μετὰ τοῦ δίσκου παρέχει οὐχ ἧττον ἐνδιαφέρον. Ἐν πρώτοις ἡ διάθεσις τοῦ ἀγαλματίου δὲν εἶνε ἐκείνη ἣν συνήθως ἔχουσι τὰ γυναικόμορφα ταῦτα ὑποστηρίγματα. Ἀντὶ νὰ κρατῇ τι, ἡ μορφὴ (ἐννοεῖται ὅτι περὶ ἀνυψώσεως τοῦ χιτῶνος δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος ἀφ' οὗ χιτῶνα δὲν φέρει ἡ μορφὴ) ἐκτείνει τοὺς βραχίονας κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε ὁ μὲν ἀγκὼν κεῖται ἐν τῇ αὐτῇ τῶν ὤμων ὁριζοντίᾳ γραμμῇ, οἱ δὲ πήχεις εἶνε ἐπαισθητῶς κάθετοι· ἀμέσως ἄρα καὶ οὐχὶ μεσάζοντος λέοντος, Σφιγγὸς ἢ Ἔρωτος, ἔφερεν ἡ μορφὴ τὸ ὑπόθεμα τοῦ δίσκου. Ἡ στάσις τοῦ ἀγαλματίου εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ τῶν «ἀγαλματίων Ἀπόλλωνος», ὑποστηριγμάτων δίσκων ἢ λαβῶν φιαλῶν [1], εἶνε δέ, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, τὸ δεύτερον γυναικεῖον ἀγαλμάτιον ὃ ἔχει τοιαύτην διάθεσιν, διότι μέχρι τοῦδε ἓν μόνον ἐγνώριζον [2].

Τὸ ὑπόθεμα τοῦ δίσκου (πλ. 0,046) ἔχει σχῆμα ἰωνικοῦ κιονοκράνου. Αἱ ἕλικες δὲν συσπειροῦνται κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν τῶν ἑλίκων κιονοκράνου (ὡς ἐν ταῖς λαβαῖς φιαλῶν), ἀλλὰ τοὐναντίον συσπειροῦνται πρὸς τὰ ἔσω. Ἔτι δέ, κατ' ἀναλογίαν πάντοτε πρὸς τὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα, τὸ μεταξὺ τῶν ἑλίκων περιεχόμενον μέρος ἐξογκοῦται καὶ φαίνεται μάλιστα κεκυρτωμένον. Ἐν τοῖς «ἀγαλματίοις Ἀπόλλωνος» δὲν γνωρίζω ὅμοιόν τι, ἐξαιρουμένων τινῶν τοῦ Μουσείου Νεαπόλεως [3]· ἀλλ' ἐν τούτοις αἱ ἕλικες, ἀντὶ νὰ εἶνε παχεῖαι καὶ συνεχεῖς, εἶνε ἀποκεχωρισμέναι διὰ μακροῦ καὶ σκληροῦ ὁριζοντίου στελέχους.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑπόθεμα τοῦ δίσκου εἶνε βραχύ, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐδέησε νὰ εἶνε παχὺ (περὶ τὸ ἥμισυ ἑκατοστόμετρον) καὶ ὄχι ἁπλῶς νὰ ὑποστηρίζηται ἀλλὰ νὰ φέρηται πραγματικῶς ὑπὸ τῶν βραχιόνων τοῦ ἀγαλματίου. Τοιουτοτρόπως τὰ δάκτυλα τῶν χειρῶν τῆς Ἀφροδίτης εἶνε τοποθετημένα ὁλοσχερῶς κατὰ μῆκος καὶ ὁ ἀντίχειρ ὄπισθεν, ἵνα κρατῶνται αἱ ἕλικες ὅσον τὸ δυνατὸν ἰσχυρότερον. Ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς κατόπτροις ἐν οἷς τοὐναντίον τὸ ὑπόθεμα εἶνε εὐρὺ καὶ περιβάλλεται ὑπὸ δύο

[1] *Bronzes du Polytechneion*, ἀρ. 67, σ. 20.

[2] *Bronzes du Polytechneion*, ἀρ. 879, σ. 161, πίν. III, 2 (ἀρ. 7540 τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου).

[3] *Musée de Naples*, ἀρ. 5564 - 5,5970.

ἀνεῳγμένα ἐχόντων τὰ φύλλα ἡμιανθεμίων, ὁ δίσκος ἀρκούντως ὑποστηρίζεται, ὥστε οἱ δάκτυλοι κεῖνται ἁπλῶς *ὄπισθεν* τοῦ ὑποθέματος. Ἡ διάθεσις αὕτη εἶνε ἡ τὰ μάλιστα συνήθης, ἐν ᾧ ἡ τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν κατόπτρου εἶνε σπανιωτάτη. Ἓν μόνον παράδειγμα ἀναφέρω, περίεργον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον (ὑποστήριγμα κατόπτρου) ἐκ Πτῴου ὅπερ ἱκανὴν ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ προκείμενον ἀγαλμάτιον Ἀφροδίτης [1].

Ἡ ἔνθεσις δὲ τοῦ δίσκου γίνεται κατὰ τὸν συνήθη τρόπον. Ὁ δίσκος παχύνεται κατὰ τὴν περιφέρειαν καὶ εἰσέρχεται ἐν ὁριζοντίᾳ τομῇ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τοῦ ὑποθέματος, ὅθεν ἐκφύεται κάθετον ἀνθέμιον ὑποστηρίζον ὄπισθεν τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν τοῦ κατόπτρου. Τοῦτο (δηλ. ὁ δίσκος, ὅστις ἔχει διάμετρον 0,182) εἶνε ὀλίγον κεκυρτωμένον καὶ κοσμεῖται, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν περιφέρειαν διὰ κυματίου ἢ ἀστραγάλου ἐλάχιστα διακρινομένου.

Τὸ ἀγαλμάτιον, ὃ ἔχει ὕψος 0,137, εἶνε ἀξιοσημείωτον κατὰ τοῦτο ὅτι τὴν προτομὴν ἔχει ὀλίγον ἀνεπτυγμένην καὶ τὰ σκέλη τοὐναντίον μακρὰ καὶ λεπτά. Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε γνωρίσματα ἃ ἔχουσι πολλαὶ λαβαὶ φιαλῶν, δὲν ἔχει ὅμως οὕτως καὶ ὡς πρὸς τὴν ὅλως ἰδιάζουσαν γραμμὴν ἥτις ἀπὸ τῶν ὤμων μέχρι τῶν γονάτων δηλοῖ τὸ περίγραμμα ὁρίζουσα τὴν σκιαγραφίαν τοῦ σώματος. Ἀπὸ τῶν ὤμων μέχρι τῆς ὀσφύος ἡ γραμμὴ εἶνε σκληρά, ἐλάχιστα καμπυλοῦται καὶ ἀποτόμως κάμπτεται κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἀποτελοῦσα οὕτω καμπύλην ὅλως διάφορον τῆς χαλαρᾶς ἐκείνης καμπύλης ἣν βλέπομεν ἐν τοῖς «ἀγαλματίοις Ἀπόλλωνος» τοῦ ἀττικοϊωνικοῦ τρόπου ἐργασίας [2]. Ἀπὸ δὲ τῆς ὀσφύος κολπώδης γραμμὴ δεικνύει τὴν συνεχῆ τοῦ σώματος ἐξόγκωσιν ᾗ ἕπεται βαθμιαία λέπτυνσις μέχρι τῶν γονάτων καὶ εἶτα νέα καμπύλη μέχρι τῶν ποδῶν· πάντα δὲ ταῦτα ἄνευ διακοπῆς τινος, ἀσφαλῶς καὶ οὐχὶ ἄνευ χάριτός τινος. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν ἰσχίων ἀπὸ τῶν μηρῶν καὶ αὐτὴ ἡ ὑπὸ ἔποψιν ἀνατομικὴν δήλωσις τῶν καθέκαστα τίθενται ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ σχετικῶς πρὸς

[1] *B.C.H.*, XI, 1887 πίν. XII. Πρόσθες τὸν ἀρ. 488 τοῦ Schuhmacher, *Bronzes de Karlsruhe*, πίν. V. 1, XII, 2.

[2] Πρβ. τὰ ὑπ' ἀρ. 6558, 6565, 6567, 6571 κτλ. ἀγαλμάτια τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.

τὴν κομψότητα καὶ εὐκρίνειαν τοῦ περιγράμματος. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὴν ἀντίθεσιν τῆς εὐθείας ταύτης γραμμῆς καὶ τῆς εὐστόχως καὶ ἐν ἀκριβείᾳ δεδηλωμένης καμπύλης παρατηροῦμεν καὶ ἔν τισι χαλκοῖς ἀγαλματίοις αἰγιναίου τρόπου ἐργασίας, οἷον ἐν ἀγαλματίῳ τοῦ Λούβρου [1] καὶ ἔν τινι ὁμοίῳ ἀγαλματίῳ εὑρεθέντι ἐν τῇ Ἀκροπόλει [2]. Τούτοις προσθετέον ἓν ἢ δύο ὑποστηρίγματα τῆς αὐτῆς προελεύσεως [3] καὶ ἀγαλμάτιον εὑρεθὲν ἐν Πτῴῳ, ὃ ἐκλαμβάνω ὡς ἔργον τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου [4]. Ἄν τις ἐξετάσῃ, ἐν παραδείγματι, τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν περίγραμμα τῶν σκελῶν τοῦ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀγαλματίου ὑπ' ἀρ. 6576 καὶ τοῦ «ἀγαλματίου Ἀπόλλωνος» ὑπ' ἀρ. 6568, θέλει ἐκπλαγῇ παρατηρήσας οἵαν παρέχουσι ταῦτα ἀναλογίαν πρὸς τὸ προκείμενον ἀγαλμάτιον.

Ἡ διάθεσις δὲ αὐτὴ καὶ ἡ διάπλασις τῶν βραχιόνων δὲν στεροῦνται ἐνδιαφέροντός τινος, ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος ἐν σχέσει πρὸς ἀγαλμάτια τοιούτου εἴδους. Ἐν τοῖς ὡς ἔρεισμα χρησιμεύουσιν ἀγαλματίοις ἰωνικοῦ τρόπου ἐργασίας οἱ πήχεις εἶνε ἐν γένει ἀκριβῶς κάθετοι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικροὶ καὶ ὀγκώδεις [5]· ἡ ἐντύπωσις δ' ἣν ταῦτα προξενοῦσι δὲν ἔχει τι τὸ λεπτὸν καὶ γοργὸν ἀλλὰ βαρὺ καὶ χαλαρόν. Παραβάλλων τις τοὐναντίον ἀγαλμάτιά τινα «Ἀπόλλωνος» αἰγιναίου τρόπου ἐργασίας ἐκπλήσσεται ἐφ' ᾗ παρατηρεῖ προφανεῖ τάσει τοῦ τεχνίτου ὅπως ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν κεφαλὴν καὶ ὅπως λεπτύνῃ τοιουτοτρόπως καὶ μηκύνῃ τοὺς πήχεις ὥστε νὰ φαίνωνται οὗτοι ὅτι μόλις ἅπτονται τοῦ ὑποθέματος ὃ φέρουσι. Τὸ ἐκ Πτῴου ἀγαλμάτιον εἶνε ὡς πρὸς τοῦτο ἰδιαζόντως διδακτικόν, διότι καὶ ἡ διάθεσις τῶν βραχιόνων καὶ ἡ πλαστικὴ τούτων μορφή, ἰδίως ἡ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, εἶνε ἐντελῶς ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ ἡμετέρου ἀγαλματίου.

Ἡ κεφαλὴ δὲ τοῦ ἀγαλματίου, ὅσον κατεστραμμένη ὑπὸ τῆς κατιώσεως καὶ ἂν εἶνε, ἱκανῶς συμβάλλεται πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ ἔρ-

[1] *Jahrbuch*, 1892, σ. 127-140 πίν. IV (Kalkmann).

[2] Ἀρ. 6576 Ἐθνικοῦ Μουσείου.

[3] Ἀρ. 6563, 6568 Ἐθν. Μουσείου.

[4] *B. C. H.* 1887 πίν. XII.

[5] Πρβ. τὰ ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὑρεθέντα ἀγάλματια ὑπ' ἀρ. 6558, 6565, 6567, 6571. Τὰ ὑπ' ἀρ. 6570 καὶ 6575 δὲν ἔχουσι τοὺς βραχίονας καθέτους, εἶνε ὅμως ὅλως διαφόρου τρόπου ἐργασίας.

γου. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ κόμμωσις εἶνε χαρακτηριστική. Νομίζω ὅτι ἄνω τοῦ μετώπου διέκρινα τὴν μίαν ἢ τὰς δύο ἐκείνας σειρὰς βοστρύχων, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἔργοις τοῦ αἰγιναίου ἐργαστηρίου, εἰ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἀποτελοῦσαι ἴδιον γνώρισμα τῶν αἰγιναίων ἔργων[1], ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ἕνεκα τῆς κακῆς ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ διατηρήσεως τοῦ ἀγαλματίου. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ κόμη διατηρεῖται κάλλιον ἐν τοῖς ὀπισθίοις. Αἱ τρίχες κατέρχονται ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ αὐχένος εἰς παραλλήλους βοστρύχους λεπτυνομένους πρὸς τὰ κάτω ἔνθα καταλήγουσιν εἰς ἁπλοῦν κόμβον· ἀλλ' ἡ κόμμωσις αὕτη δὲν εἶνε λίαν συνήθης[2]. Ἐν τοῖς πολλοῖς ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὑρεθεῖσιν ἀγαλματίοις ἅπαξ μόνον ἀπαντᾷ αὕτη ἔν τινι ἀγαλματίῳ, ὃ ἄλλων λόγων ἕνεκα δέον νὰ ἐκλάβῃ τις ὡς ἔργον αἰγιναῖον[3], τοὐναντίον ἀπαντᾷ αὕτη ἐν τῷ ἐκ Πτώου «Ἀπόλλωνι» (ἴδ. ἀνωτ.) ὃν δικαιούμεθα νὰ ὑπολαμβάνωμεν ὡς ἔργον τοῦ αἰγιναίου ἐργαστηρίου.

Ἡ κεφαλὴ εἶνε σαφῶς ἀποκεχωρισμένη τῶν ὤμων διὰ λαιμοῦ μακροῦ καὶ χαρακτηριστικοῦ[4]. Τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶνε τέλειον καὶ συμπαγές, σχεδὸν τετράγωνον, τὸ πηγούνιον εὐρὺ καὶ ἰσχυρόν, ἀποτελοῦν σχεδὸν ὀρθὴν γωνίαν μετὰ τοῦ προσώπου, καὶ ἱκανῶς προέχον καὶ τὸ μέτωπον ταπεινὸν καὶ εὐρύ. Οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν εἶνε, ὥσπερ ἔν τισι χαλκοῖς ἀγαλματίοις ἰωνικοῦ τρόπου ἐργασίας, στρογγύλοι καὶ ἐξέχοντες ἐντὸς ῥόμβου[5]· ἀμυγδαλωτοί, τὸ σχῆμα σχεδὸν τριγωνικοὶ καὶ ἐλάχιστα κεκλιμένοι, πληροῦσι οὗτοι τὴν κόγχην ὁμοιοσχήμως ἐξέχοντες. Ἡ ῥὶς εἶνε χονδρὴ καὶ ἰσχυρὰ καὶ τὰ χείλη καὶ ἰδίως τὸ ἀνώτερον χεῖλος, παχέα καὶ κυρτά[6].

Ἐν τούτοις τὸ καθόλου σχῆμα τοῦ προσώπου δὲν εἶνε τὸ σχεδὸν τετράγωνον ἢ τοὐλάχιστον τραπεζοειδὲς ἐκεῖνο σχῆμα τῶν ἐξ Ἄργους χαλκῶν ἀγαλματίων[1]. Αἱ ἀκμαῖαι παρειαὶ δὲν περιορίζονται ὑπὸ εὐθέων ἐπιπέδων, τὸ εὐρὺ μέτωπον δὲν εἶνε τετράγωνον, τέλος τὰ παχέα χείλη δὲν εἶνε καθειμένα κατὰ τὰς γωνίας. Συνελόντι δ' εἰπεῖν τὸ ὅλον, τό τε πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα αὐτό, παρέχει ἐντύπωσιν ἥττονος αὐστηρότητος καὶ μείζονος κομψότητος. Ἡ Αἴγινα κατ' ἀκολουθίαν τῶν συνεχῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλομένων αὐτῆς σχέσεων μετὰ τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Ἰώνων[2], ὥσπερ τὸ Ἄργος (σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ τὸ Ἄργος αὐτὸ μόνον κατὰ τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα κατώρθωσε τοῦτο).

Ὑπολείπεται νὰ ἐξετάσωμεν ἂν εἶνε δυνατὸν νὰ ὁρίσωμεν τὴν χρονολογίαν τοῦ προκειμένου ἀγαλματίου ἢ τοὐλάχιστον νὰ ὁρίσωμεν τὴν θέσιν ἣν τοῦτο κατέχει ἐν τοῖς σωζομένοις αἰγιναίοις ἔργοις. Εἶνε τοῦτο προγενέστερον βεβαίως τῶν ἐν Μονάχῳ ἀγαλμάτων τῶν ἀετωμάτων. Τὸ πρόσωπον δὲν ἔχει τὸ σαφὲς ἐκεῖνο καὶ ἀσφαλὲς ᾠοειδὲς σχῆμα τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος[3]. Ἡ περίφημος δὲ κεφαλὴ Ludovisi[4], (αἰγιναῖον ἔργον κατ' ἐμὴν γνώμην), εἶνε ὡσαύτως ὑστερωτέρα ἅτε πεποιημένη κατὰ τρόπον ἐλευθερώτερον καὶ ἐπιδεξιώτερον. Τοὐναντίον δὲ ἡ ἐκ Κυθήρων κεφαλή[5], ἥτις ὡσαύτως φαίνεται αἰγιναῖον ἔργον, ἔχει μείζονας ἀναλογίας πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἀφροδίτην. Τὸ δὲ ἐν Λούβρῳ ἀγαλμάτιον[6] καὶ τὸ ἀκριβὲς σχεδὸν ἀντίτυπον αὐτοῦ, τὸ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀγαλμάτιον[7], εἶνε προφανῶς ἀρχαιότερα· ἔχομεν ἄρα δύο σειρὰς αἰγιναίων ἔργων ἤτοι δύο ὅρια, τὸ μὲν

[1] Πρβ. τὸ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀγαλμάτιον ὑπ' ἀρ. 6576 τοῦ Ἐθν. Μουσείου, τὸ ἐν Λούβρῳ ἀγαλμάτιον τὸ ἐν *Jahrbuch*, 1892 πίν. IV, τὸ ἐκ Πτῴου τῆς Βοιωτίας (*B C.H.* 1887, πίν. XII), καὶ τὸν πολεμιστὴν τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τῆς Αἰγίνης (*Brunn-Bruckmann*, πίν. 26). Νομίζω δὲ ὅτι δύναμαι νὰ προσθέσω τούτοις τὴν ἐκ Κυθήρων κεφαλὴν (*Brunn-Bruckmann*, πίν. 222) καὶ τὴν ὡραίαν κεφαλὴν Ludovisi (*ibidem*, πίν. 223).

[2] Ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Piombino εἶνε διάφορος καὶ ἰδιοτρόπως μᾶλλον πολύπλοκος.

[3] Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ὑπ' ἀρ. 6586 ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.

[4] Πρβ. τὴν κεφαλὴν Ludovisi καὶ τὰ ὑπ' ἀρ. 6566 καὶ 6572 ἀγαλμάτια ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ ἐκ Πτῴου ἀγαλμάτιον διαφέρει μικρόν τι.

[5] Πρβ. τὰ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀγαλμάτια ὑπ' ἀρ. 6558, 6567.

[6] Τὰ αὐτὰ γνωρίσματα ἐν τοῖς καθέκαστα τοῦ προσώπου ἔχουσι τὸ ἐν Λούβρῳ χαλκοῦν ἀγαλμάτιον (ἴδ. ἀν.) τὸ ὑπ' ἀρ. 6567 ἀγαλμάτιον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, καί, ὀλίγον τι τροποποιημένα, ἡ κεφαλὴ Ludovisi.

[1] *Bronzes du Polytechneion*, 881, πίν. IV, 2 (ἀρ. 7605 τοῦ Ἐθν. Μουσείου).—Πρβ. τὸ ἐκ Λιγουριοῦ (παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ) χαλκοῦν ἀγαλμάτιον (50 *Winckelmannsprogramm*, Furtwängler).

[2] Πρβ. περίφημον ἀγγεῖον πρωτοαττικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἀγάλματα ἀττικοῦ τρόπου ἐργασίας εὑρεθέντα ἐν Αἰγίνῃ, *Athenische Mittheilungen* VIII, 1883, πίν 17, σ. 373-380 (Furtwängler).

[3] *Brunn-Bruckmann*, πίν. 121.

[4] *Ibidem*, πίν. 223.

[5] *Ibidem*, πίν. 222.

[6] *Jahrbuch*, 1892, πίν. 4.

[7] Ἀρ. 6576 Ἐθν. Μουσείου.

ἀρχαιότερον τὸ δὲ ὑστερώτερον, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἵσταται τὸ ἡμέτερον ἀγαλμάτιον.

Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουσιν ὅροι συγκρίσεως ἀκριβέστεροι καὶ προσεχέστεροι; Ἂς παραβάλωμεν τὸ ἡμέτερον ἀγαλμάτιον πρὸς τὸ ἐκ τοῦ Πτῴου[1]. Ἡ καθολικὴ τοῦ προσώπου καμπυλότης, τὸ σχῆμα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ῥινὸς καί, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ διακρίνῃ τις, τὸ περίγραμμα τοῦ στόματος εἶνε τὰ αὐτά. Τὰ δύο ἄρα ἔργα ἐκ τῆς αὐτῆς προέρχονται χρονικῆς περιόδου. Ἐξ ἄλλου δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως «Ἀπόλλωνες» ὑπ' ἀρ. 6572 καὶ 6566 πλειότερον προσπελάζουσι τῷ ἡμετέρῳ ἀγαλματίῳ. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι εἶνε προδήλως τῶν νεωτέρων χαλκῶν ἀγαλματίων τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὑρεθέντων, ἐξαιρουμένων τινῶν ἀγαλματίων ἅτινα εἶνε μὲν ἀττικὰ ἀλλ' ἐποιήθησαν προφανῶς κατὰ νεώτερα ὑποδείγματα αἰγιναῖα ἢ ἀργεῖα καὶ σικυώνια, δὲν δύναμαι νὰ ἐκλάβω αὐτοὺς ὡς προερχομένους ἐξ ἐποχῆς προγενεστέρας τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος· εἰς ταύτην ἄρα τὴν χρονικὴν περίοδον δυνάμεθα νὰ τάξωμεν τὸ ἡμέτερον ἀγαλμάτιον.

Ἂν ὁ ἐκ Πτῴου Ἀπόλλων εἶνε ἔργον τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐργασίας, ὡς ἐπειράθημεν νὰ δείξωμεν, τὸ γεγονός, ἡ ὕπαρξις δηλ. ἐν Βοιωτίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος ἔργου προφανῶς αἰγιναίου, εἶνε ἀρκούντως ἐνδιαφέρον. Ἄλλα ἐν τῷ ἱερῷ εὑρεθέντα χαλκᾶ ἀγαλμάτια εἶνε ἰωνικὰ καὶ πιθανώτατα χαλκιδικά[1]. Ἀλλ' ἂν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος ἀπετάθη τις οὐχὶ εἰς τὴν πλησιέστατα κειμένην Χαλκίδα ἀλλ' εἰς τὴν σχετικῶς μεμακρυσμένην Αἴγιναν, ὁ λόγος τούτου θὰ εἶνε ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην *δὲν κατεσκευάζοντο πλέον* ἐν Χαλκίδι χαλκᾶ ἀγαλμάτια. Ἡ χαλκιδικὴ ἄρα βιομηχανία εἶνε, ὡς καὶ πρότερον εἴκαζόν τινες, προγενεστέρα τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος. Μόνον περὶ τὰ 500 π. Χ. ἤρξατο διαδιδομένη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως κατὰ τὴν Βοιωτίαν, ἡ φήμη καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν αἰγιναίων χαλκουργῶν καὶ γλυπτῶν.

Τῇ 19ῃ Μαΐου 1895

A. DE RIDDER

[1] *B. C. H.*, 1887 πίν. 12.

[1] *B. C. H.*, 1886, πίν. 9 et 1888, πίν. 11.

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

(πίναξ 8)

Ὁ πίναξ 8 εἰκονίζει ἀνάγλυφον εὑρεθὲν ἐν ταῖς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφαῖς εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο εἶνε πεποιημένον ἐκ πεντελησίου μαρμάρου καὶ ἔχει τάσδε τὰς διαστάσεις: Ὕψος 0,62, μῆκος 0,94 καὶ ἄνω (κατὰ τὸ κυμάτιον) 1,09, πάχος 0,19 καὶ ἄνω (κατὰ τὸ κυμάτιον) 0,27[2]. Δὲν εἶνε δὲ αὐτοτελὲς ἀλλὰ μέρος ὅλου τινὸς ἐκ τεσσάρων τοὐλάχιστον πλακῶν ἀποτελουμένου, εἶνε δηλ. ἡ μία τῶν πλευρῶν μνημείου τινός, οὗ καὶ αἱ τέσσαρες, ὡς φαίνεται, πλευραὶ ἐκοσμοῦντο ἀναγλύφοις μορφαῖς. Τοῦτο δηλοῦται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ προκειμένη πλὰξ φέρει πρὸς τούτοις ἀνάγλυφα καὶ κατὰ τὰς δύο στενὰς πλευράς, ἃ ἀπετέλουν προφανῶς συνέχειαν τῶν ἐν ταῖς παρακειμέναις πλευραῖς τοῦ μνημείου ἀναγλύφων παραστάσεων. Φέρει δ' αὕτη καὶ ὀπὰς κατὰ τὴν ἄνω πλευράν, δι' ὧν συνεδέετο διὰ σιδηρῶν δεσμῶν μετὰ τῶν παρακειμένων πλακῶν.

Ἐν τῇ μεγάλῃ πλευρᾷ τῆς προκειμένης πλακὸς εἰκονίζονται δύο μορφαί, ἡ μὲν καθημένη, ἡ δὲ ἱσταμένη. Ἡ ἐπὶ θρόνου μεγαλοπρεπῶς καθημένη μορφὴ εἶνε προφανῶς ὁ Ἀσκληπιός, διότι μεγάλην ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἐν ταῖς αὐταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρεθέντα δύο ἀνάγλυφα τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὰ ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ (1894, πίναξ 1) δημοσιευμένα.

[2] Τοῦ ἀναγλύφου τούτου ἔχει δημοσιευθῆ εἰκὼν ἐν τῷ ἀρτίως ἐκδοθέντι ὑπὸ τῶν Defrasse καὶ Lechat συγγράμματι «Épidaure». Paris, 1895, σ. 87.

Δέον μάλιστα νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ οὗτος ὁ Ἀσκληπιὸς ἔχει τὴν καταγωγήν του ἐκ τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Θρασυμήδους, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι δὲν προσεγγίζει τοσοῦτον τῷ πρωτοτύπῳ ὅσον τὰ δύο μνημονευθέντα ἀνάγλυφα, διότι διάφορον ἔχει τὴν διάθεσιν τῶν χειρῶν καὶ τὴν δεξιὰν ἔχει οὕτως ὑψωμένην ὡς εἰ ἐστήριζεν αὐτὴν οὐχὶ ἐπὶ ῥάβδου ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ σκήπτρου. Σημειωτέον ὅτι ἡ ῥάβδος ἢ τὸ σκῆπτρον ἦτο χρώματι τὸ πάλαι δεδηλωμένη. Ἡ δὲ πρὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἱσταμένη γυναικεία μορφή, ἥτις διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς ἀνεῖχεν ὑπὲρ τὸν ὦμον τὸ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἀνελκόμενον ἱμάτιον, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἔχει καθειμένην κατὰ τὰ πλάγια συσφίγγουσα τὸ διπλούμενον ἐκεῖ ἱμάτιον, εἶνε, ὡς φαίνεται, ἡ Ὑγίεια, ἧς τὸν γνωστὸν τοῦτον τύπον ἐν ἄλλοις μνημείοις καὶ ἰδίως ἐν τοῖς ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ τῶν Ἀθηνῶν εὑρεθεῖσιν ἀναγλύφοις βλέπομεν.

Ἐν τῇ πλαγίᾳ ἀριστερᾷ πλευρᾷ, πρὸς τὴν γωνίαν, εἰκονίζετο Νίκη, ἥτις τοσοῦτον ἔκτυπος ἦτο ὥστε ἀποσπασθείσης αὐτῆς ἔμειναν ἐν τῷ λίθῳ μόνον αἱ πτέρυγες καὶ λείψανά τινα τοῦ ἱματίου. Ἐν δὲ τῇ πλαγίᾳ δεξιᾷ πλευρᾷ εἰκονίζεται βαδίζουσα γυναικεία μορφή, ἀρχαΐζουσα τὴν τέχνην, ἥτις τὴν μὲν ἀριστερὰν ἔχει καθειμένην, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ μόνωτόν τι ἀγγεῖον, εἶδος οἰνοχόης. Τίς ἡ μορφὴ αὕτη, ἡ σύζυγος ἴσως τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ἠπιόνη ἢ ἄλλη τις, ἄγνωστον.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τοῦ ἀναγλύφου τούτου, σημειωτέον ὅτι ὁ τεχνίτης δὲν διέπλασεν αὐτὸς τὰς μορφὰς ἐλευθέρως ἀλλ' εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὑποδείγματα, ἔργα προγενέστερα. Ὡς πρὸς τὴν παράστασιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἶχεν ὑπ' ὄψιν, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, αὐτὸ τὸ ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ ἱδρυμένον χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Θρασυμήδους. Ὡς πρὸς τὴν Νίκην, ἥτις ἐν ὁρμητικῇ πτήσει εἰκονίζετο, (ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν σωζομένων ἐν τῷ λίθῳ τεμαχίων τοῦ ἀνεμιζομένου ἱματίου αὐτῆς), ὁ τεχνίτης δυνατὸν νὰ ἀπέβλεψεν εἰς αὐτὰς τὰς Νίκας, αἵτινες ἀπετέλουν ἀκρωτήρια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἢ τοῦ τῆς Ἀρτέμιδος[1]. Ὁ τύπος δὲ τῆς Ὑγιείας ἔχει τὴν ἀρχήν του βεβαίως ἐξ ἐπισήμου τινὸς ἔργου, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως τοιούτου τύπου. Τέλος δὲ αὐτὴ ἡ ἀρχαΐζουσα τὴν τέχνην γυναικεία μορφὴ ἀριδήλως δεικνύει ὅτι ὁ τεχνίτης ἔβαινεν ἐκλεκτικῶς ἐν τῇ ἀπομιμήσει διαφόρων ἔργων. Ἂν μὴ εἶχεν ὑπ' ὄψιν πρωτότυπόν τι ἀρχαϊκῆς τέχνης, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ εἰκόνιζε τοσοῦτον ἀρχαΐζουσαν μορφὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἀναγλύφῳ, ἐν ᾧ εἰκονίζει μορφὰς ἀναγομένας εἰς τὴν Δην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα.

Ἐκ τῆς παραβολῆς δὲ τοῦ ἀναγλύφου τούτου πρὸς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα δύο ἀνάγλυφα τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ περισωθέντα ἡμῖν ἀγάλματα ἐκ τῶν ἀετωμάτων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ[1] γίνεται δῆλον ὅτι τοῦτο εἶνε μὲν ἔργον ὑποδεέστερον ἐκείνων, ἐποιήθη ὅμως καὶ αὐτὸ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης, ληγούσης τῆς Δης ἢ τοὐλάχιστον ἀρχομένης τῆς Γης ἑκατονταετηρίδος. Ὡς ἔργον χειρωνακτικὸν ἔχει ἀτελείας τινάς· ὁ Ἀσκληπιὸς λόγου χάριν εἶνε δυσαναλόγως μικρὸς ἐν σχέσει πρὸς τὸν μέγαν καὶ βαρὺν θρόνον, ἐφ' οὗ οὐχὶ ἀναπαυτικῶς καί, δυνατὸν εἰπεῖν, ἀσφαλῶς κάθηται, καὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ εἶνε πλέον τοῦ δέοντος μακρά, ἀλλ' ἡ πτύχωσις τοῦ ἱματίου εἶνε ἄμεμπτος· ἐπίσης δ' ἄμεμπτος εἶνε ἡ Ὑγίεια καὶ ὡς πρὸς τὸν ἱματισμὸν καὶ ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς ὅλης μορφῆς.

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι ἡ προκειμένη πλὰξ ἀπετέλει τὴν μίαν τῶν πλευρῶν μνημείου περικεκοσμημένου ἀναγλύφοις. Τὸ μνημεῖον τοῦτο θὰ ἐδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἦτο βωμός, ἀλλ' εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν προσκρούει ἡ Νίκη, ἧς ἡ ἐν βωμῷ ἀπεικόνισις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ λόγον τινά. Αὐτὴ ἡ παράστασις τῆς Νίκης βοηθεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μνημείου. Τὸ προκείμενον δηλ. ἀνάγλυφον θὰ ἀπετέλει τὴν μίαν τῶν πλευρῶν βάθρου μνημείου ἱδρυθέντος πρὸς ἀνάμνησιν νίκης, ἣν ἐνίκησέ τις ἐν τοῖς ἐν τῷ ἱερῷ τελουμένοις ἀγῶσι. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν μεγάλων Ἀσκληπιείων ἐτελοῦντο ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς γνωστόν, ἀγῶνες ᾠδικοὶ καὶ μουσικοί[2], ἀθλητικοὶ δὲ ἀγῶνες ἐτελοῦντο ἐν τῷ σταδίῳ ἀπὸ τῆς Δης ἑκατονταετηρίδος[3].

[1] Ἴδε Cavvadias: Fouilles d'Épidaure, τόμος I, πίναξ X, ἀρ. 1-3 καὶ πίν. XI εἰκ. 12. Πρβ. καὶ εἰκ. 19.

[1] Ἴδε Fouilles d'Épidaure, πίν. XI.

[2] Πλάτων, Ἴων 530 A.

[3] Ὅτι τὸ ἐν τῷ ἱερῷ στάδιον, τὸ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀποκαλυπτόμενον, ἦτο λίαν ἐνωρὶς ἐν χρήσει, ἀπὸ τοῦ πρώτου τοὐλάχιστον ἡμίσεος τῆς Δης ἑκατονταετηρίδος, ἐγνώσθη ἐκ βάθρου κατὰ χώραν ἐν αὐτῷ εὑρεθέντος, ἐν ᾧ ἦτο ἱδρυμένον ἄγαλμα ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ

Θὰ ἀπετέλει δὲ ἡ προκειμένη πλὰξ οὐχὶ τὴν πρόσοψιν ἀλλὰ τὴν δεξιᾷ τῷ θεατῇ πλαγίαν πλευρὰν τοῦ βάθρου, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῶν ἑξῆς: Ἡ ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλαγίᾳ πλευρᾷ τῆς ὑπ' ἐξέτασιν πλακὸς εἰκονιζομένη Νίκη ἦτο ὅλως ἔκτυπος· ὀλιγώτερον ἔκτυποι εἶνε αἱ μορφαὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγιείας, λίαν δὲ πρόστυπος εἶνε ἡ ἐν τῇ δεξιᾷ πλαγίᾳ πλευρᾷ ἀρχαΐζουσα τὴν μορφὴν γυνή. Αἱ τοιαῦται διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐξεργασίας τῶν ἀναγλύφων τούτων ἐξηγοῦνται, φρονῶ, ἐκ τῶν διαφόρων θέσεων, ἃς ταῦτα εἶχον ἐν τῷ μνημείῳ. Εὔλογον δηλ. εἶνε νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ ὅλως ἔκτυπα ἀνάγλυφα, ὥσπερ ἡ Νίκη, ἐκόσμουν τὴν πρόσοψιν τοῦ βάθρου, ἐν ᾧ τὰ ὅλως πρόστυπα καὶ οἱονεὶ πάρεργα, ὥσπερ ἡ ἀρχαΐζουσα τὴν μορφὴν γυνή, ἐκόσμουν τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ πλευράν. Κατὰ ταῦτα τὸ ἑξῆς διάγραμμα δεικνύει τὴν θέσιν, ἣν ἡ προκειμένη πλὰξ κατεῖχεν ἐν τῷ βάθρῳ:

Ἐν τῇ προσόψει τοῦ βάθρου, ἐν ᾗ ἡ Νίκη, εἰκονίζετο ἴσως αὐτὸς ὁ ἀγὼν καὶ ὁ νικητὴς στεφανούμενος ἢ μέλλων νὰ στεφανωθῇ ὑπὸ τῆς Νίκης. Ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ θὰ ὑπῆρχεν ἄλλη τις σχετικὴ τῷ ἀγῶνι παράστασις. Ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ εἰκονίζετο σὺν τῇ Ὑγιείᾳ ὁ Ἀσκληπιός, ὁ προστάτης τῶν ἀγώνων καὶ ὁ ἄρχων ἐν τῷ ἱερῷ, (διὰ τοῦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐστήριζε τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἀλλ' ἐπὶ σκήπτρου). Ἐν τῇ ὀπισθίᾳ πλευρᾷ δυνατὸν νὰ εἰκονίζετο ἡ σύζυγος ἴσως τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ἠπιόνη καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Γνωστὸν δὲ ὅτι πρὸς τῇ Ὑγιείᾳ καὶ τῇ Ἠπιόνῃ ἐλατρεύοντο ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐν ταῖς ἐν αὐτῷ ἀνασκαφαῖς εὑρέθη ἐπιγραφὴ τῆς Ε^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἀναθηματικὴ εἰς τὸν Μαχάονα (ἴδε *Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογική*, 1894, σ. 22, ἀρ. 16). Ἐν δὲ τῇ ἐν Fouilles d'Épidaure, I, σ. 32 ἀρ. 4, ἐπιγραφῇ ἀναφέρονται τὰ τέκνα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὡς συμπάρεδρα τῷ πατρὶ ἐν ταῖς γινομέναις ἐν τῷ ἱερῷ θεραπείαις. Ἐν στ. 5-6 εἴρηται: «πρὶν γὰρ σὰς ἐς χέρας ἐλθεῖν *σῶν τε τέκνων*, κεῖμαι νόσου ὑπὸ στυγερᾶς», κτλ. Τοιαύτην ἰδιότητα τῶν τέκνων τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὑποδηλοῖ καὶ ἡ θεραπεία *Ἀρισταγόρας* τῆς *Τροζανίας*, ἡ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἰαμάτων (Fouilles d'Épidaure, I, ἀρ. 2, στ. 10-19) περιγραφομένη.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ποιήσαντος Θρασυμήδους, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ἐπιγραφῆς:

Χαρμαντίδα[ς - -]αδα Ἐπιδαύριος
Ἀπόλλωνι Ἀσκλαπιῶι ἀνέθηκεν.
Θρασυμήδης ἐποίησεν.

(ἴδε Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1894, σ. 13).

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΠΛΑΤΑΙΩΝ ΚΑΙ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Πλαταιαί. Ἐν τῷ χωρίῳ Κόκλα[1] τοῦ δήμου Πλαταιῶν τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν, παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Παπᾶ Σωτηρίου, στήλη λιθίνη εὑρεθεῖσα ἀρχομένου τοῦ ἔτους ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν ἀρχαίων Πλαταιῶν, τεθραυσμένη πρὸς δεξιὰν τῷ ὁρῶντι καὶ πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τοῦ τρίτου στίχου.

Θεοὶ
Ἐπὶ Καλλικράτους ἄρχοντος
Χαρῖνος εἶπε· δεδόχθαι τῇ
βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Χαιρ[ίω]
να Χαιρίωνος Ἀθηναῖ[ον Πρόξε]
νον εἶναι Πλαταείων [καὶ αὐτὸν καὶ]
ἐκγόνους καὶ εἶν[αι αὐτῷ]
πάντα καθάπερ τ[οῖς ἄλλοις]
προξένοις . . . .

Τὰ περαιτέρω ἐλλείπουσιν ἀποκεκομμένου ὄντος τοῦ κάτω μέρους τῆς στήλης. Ἀντέγραψε τὴν ἐπιγραφὴν νεαρὸς σπουδαστής, εἰς ὃν ὀφείλω καὶ τὰς ἄνω περὶ αὐτῆς εἰδήσεις.

Κηφισιά. Ἔξω τοῦ σημερινοῦ χωρίου, κατὰ τὴν θέσιν *Σχιναρῆ* πρὸς ΒΔ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ εἰς ὀλιγωτέραν τῶν δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπόστασιν, λάρναξ λίθου λευκοκυάνου, μήκους 1 μ. καὶ 70 περίπου ἑκατοστῶν, τεθραυσμένη πρὸς δεξιὰν τῷ ὁρῶντι, ἀνευρεθεῖσα ἐκεῖ καὶ ἀνεστραμμένως στηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κυρίου τοῦ κτήματος Ε. Καλλιοντζῆ ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς ἀμπέλου ὁρίου, φέρει τὴν ἑπομένην ἐπιγραφήν·

Μνησιστράτη Μνησιδήμου Κ[ηφισιέως]
Ἀλεξίωνος Κηφισιέως [γυνὴ]
Ἀλεξίων Τιμώρου Κηφι[σιεύς]

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνέκδοτος, ὅσον ἐγὼ γινώσκω· (Ἴδε Ath. Mitth. d. D. arch. Inst. XII, 349-350).

Ἐξ ἀφορμῆς ταύτης μνημονευτέον ἐνταῦθα δύο βωμιδίων τετραγώνων λίθου λευκοῦ κοινοῦ, ἐργασίας προστύχου, ὧν τὸ ἕτερον, ὁριζοντίως περιειλημμένον ἐν τῷ μεσημβρινῷ τοιχίσκῳ τοῦ περιβόλου τοῦ ἐν μέσῳ ὑψηλῶν πρίνων ἀρχαίου ἐκκλησιδίου τῆς *Παναγίας Ξυδοῦς*, φέρει ἐπὶ τῆς πρόσθεν ἐπιφανείας ἐπιγραφήν·

ΣΕΛΗΝΗΣ

τὸ δὲ ἄλλο, ἀποτεθειμένον ἔξω τῆς ἐπὶ λοφιδίου ἐκκλησίας τοῦ *Προφήτου Ἠλία* (πρὸς ΜΔ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ)[2] ἔχει ἐπιγεγραμμένον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον·

ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Ἥ τε κατεργασία τῶν βωμιδίων καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων ἀνάγουσιν ἡμᾶς εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἀδριανὸν χρόνους. Τό τε δὲ παρὰ τὴν *Παναγίαν Ξυδοῦν* βωμίδιον καὶ τὸ ἔξω τοῦ *Προφήτου Ἠλία* εἰκάζω ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸν περὶ τὸ πρῶτον ἐκκλησίδιον χῶρον τὸν κατακεκαλυμμένον ὑπὸ λειψάνων μεγάλης ἀρχαίας κατοικίας (πιθανῶς τῆς τοῦ Ἡρώδου). Κεῖται δὲ τὸ ἐκκλησίδιον τοῦτο ἐπὶ τῆς νέας ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ ἐν Κηφισιᾷ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου ἀγούσης εἰς Δεκέλειαν, ὀλίγον ἐντεῦθεν τοῦ γνωστοῦ ῥεύματος τῆς *Πύρνας*, εἰς ὃ ἀπολήγουσι τὰ περισωζόμενα ἴχνη ἀρχαίων τοίχων[3].

1895.

Σ. Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

---

[1] Οἱ πολλοὶ τῶν περιοίκων προφέρουσι Κόκκαλα οὐχὶ Κόκλα.

[2] Ἀκριβῶς παρὰ τὴν στήλην τὴν ὑπ' ἀριθ. 630 μνημονευομένην ὑπὸ Milchhöfer ἐν Ath. Mitth., ἔνθα ἀνωτέρω.—Καθ' ὅσον ἠδυνήθην ἐρευνήσας, οὐδαμοῦ εὗρον δεδημοσιευμένας τὰς δύο τῶν βωμιδίων ἐπιγραφάς. Ἰδίως δὲ ὁ Milchhöfer, ἔνθα ἀνωτέρω, οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἀναφέρει.

[3] Τοῦ ἐρημεκκλησίου *Παναγίας τῆς Ξυδοῦς* ἡ θέσις δὲν φαίνεται ἐπὶ τοῦ φύλλου V (Kephisia) τοῦ Γερμανικοῦ χάρτου τῆς Ἀττικῆς, ὡς οὐδ' ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς νέος βραχίων τῆς εἰς Δεκέλειαν ἀγούσης ὁδοῦ, ἐφ' οὗ τὸ ἐκκλησίδιον κεῖται, ἅτε κατασκευασθεὶς μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιέχοντος τὴν Κηφισιὰν τμήματος τοῦ χάρτου. Ἐν τῷ χάρτῃ ἡ *Πύρνα* φαίνεται ἐγκεχαραγμένη, ἀλλ' ἄνευ ὀνόματος μέχρις *Ἀγκολφίου*.

ΚΕΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΑΛΚΗ

(πίναξ 9)

Περὶ τοῦ προκειμένου ἀγαλματίου ἐδημοσίευσε μικρὸν ἄρθρον ὁ κ. Ἀ. Ρουσόπουλος ἐν Arch. Zeitung 1863 σελ. 119*· μετὰ ταῦτα περὶ αὐτοῦ ἐπραγματεύθη ὁ Gerhard (αὐτόθι 1864 σελ. 147 πίν. 183, 3. Πρβ. Bernoulli Aphrodite 345, 2, Wolters Gipsabgüsse Berlin 1885 ἀριθ. 1738). Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ παρὰ Gerhard εἰκὼν δὲν ἀποδίδει πιστῶς τὸ πρωτότυπον, τὸ δὲ εἰδώλιον θεωροῦμεν ἄξιον λόγου, ἀναδημοσιεύομεν αὐτὸ μετά τινων παρατηρήσεων ἐνταῦθα. Ἀνήκει νῦν τοῖς κληρονόμοις Σ. Παυλίδου, ὑφ' ὧν καὶ παρεχωρήθη ἡμῖν εὐμενῶς πρὸς δημοσίευσιν.

Τὸ ἡμέτερον εἰδώλιον εὑρέθη ἐν ἔτει 1863 ἐν τῷ κατὰ τοὺς σημερινοὺς Ἀμπελοκήπους[1] (τοῦ ἀρχαίου δήμου Ἀλωπεκῆς) κειμένῳ κτήματι Παυλίδου, ἐν θέσει *Ψυχικὸ* ἐντὸς φρέατος, ἔκτοτε *φρέατος τῆς Ἀφροδίτης* ἐπονομασθέντος· ἦτο δέ, ὡς ἐμάθομεν, ἐν σιδηρᾷ κίστῃ μετά τινος χαλκῆς σφαίρας ἐγκεκλεισμένον. Εὐθὺς ἄνευ πολλοῦ δισταγμοῦ δύναται τὸ ἐν λόγῳ εἰδώλιον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Ἀφροδίτην, πρῶτον μὲν διότι φέρει τὸν κεστόν, εἶτα δὲ διότι ἐν Ἀλωπεκῇ ὑπῆρχε κατὰ μὲν τὰς ἐπιγραφὰς[2] ναὸς Ἀφροδίτης, κατὰ δὲ τὸν Ἀλκίφρονα[3] ναὸς Ἑρμαφροδίτου.

Τὸ παρὸν ἀγαλμάτιον εἶνε σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης· ἐν ὅσοις δὲ ἀνεδιφήσαμεν καταλόγοις τῶν διαφόρων Μουσείων, οὐδαμοῦ εὕρομεν παρόμοιον. Μόνον δὲ τρία εὕρομεν ἔχοντα ποιάν τινα προσομοιότητα[4]. Καὶ τὸ ἡμέτερον Ἐθνικὸν Μουσεῖον (Β' Αἴθ. Πηλ. ἀριθ. 5666) ἔχει πήλινον ἐν Θίσβῃ εὑρεθὲν ἀγαλμάτιον (ὕψ. 0,20) δυσμόρφου γυναικὸς γυμνῆς περιβαλλομένης τὸν κεστόν, ὅπερ εἰκονίζεται ὡς τὸ ἡμέτερον χαλκοῦν εἰδώλιον μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι σφίγγει τὸν κεστὸν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ὡς ἐν τῷ παρενθέτῳ πίνακι ἐμφαίνεται κατ' ἰχνογράφημα τοῦ Gilliéron.

Τὸ ἀγαλμάτιον ἔχει ὕψος (μετὰ τῆς κυλινδρικῆς βάσεως) 0,14· διατηρεῖται ἐκτάκτως σῶον καὶ παρίστησι γυμνὴν τὴν θεὰν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, ἔχουσαν δὲ τὸν δεξιὸν ἐν ἀναπαύσει κεκλιμένον ἐπιχαρίτως κατὰ τὸ γόνυ, καὶ ὑπεγείρουσαν μικρὸν τὴν πτέρναν.

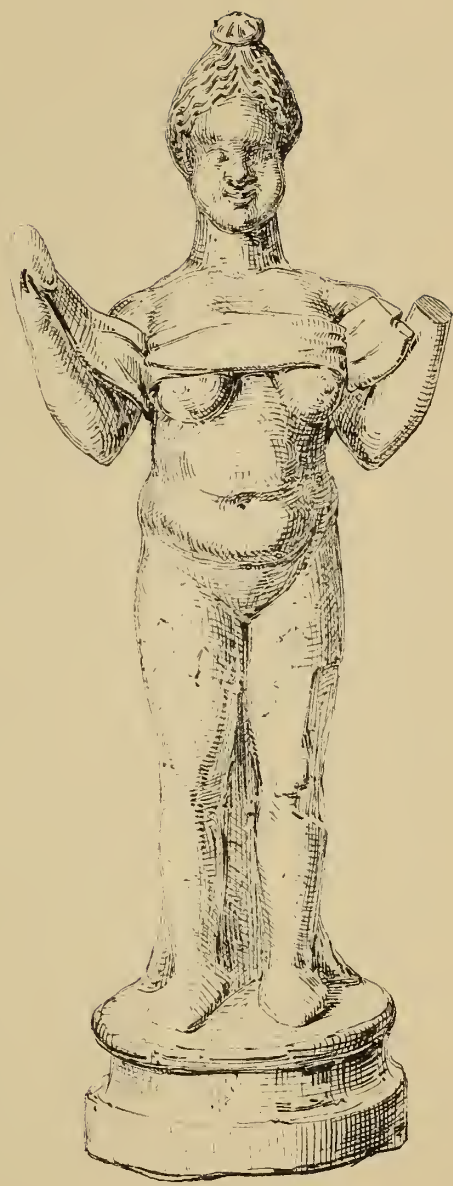
Ἡ κεφαλὴ αὐτῆς μικρὸν πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὦμον ἐπιτερπῶς ἐπικλίνουσα ἐπιδεικνύει τὸ φιλομειδές, τοῦτο δὲ δίδει ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἴσως ἐκατοπτρίζετο· ἡ κόμη αὐτῆς διαδήματι ἔμπροσθεν μὲν πλατυτέρῳ πρὸς τὰ πλάγια δὲ στενωτέρῳ περιβεβλημένη ὑπὲρ τὸν δεξιὸν ὦμον κορυμβοῦται εἰς θαυμαστὸν κόρυμβον, μέρος δὲ τῶν τριχῶν κατέρχεται ἐπὶ ἑκατέρου ὤμου ἐν μακρῷ πλοκάμῳ. Τὸ μέτωπον ἔχει τὴν φυσικὴν κυρτότητα, βραχὺ μᾶλλον, κλῖνον πρὸς τὰ ὀπίσω· τῶν ὀφθαλμῶν αἱ κόραι συμμετρικαὶ καὶ προσηλωμέναι δηλοῦνται διὰ μικκύλης ὀπῆς· ἡ ῥὶς κανονικωτάτη, τῶν πτερυγίων καταφανῶς ἐκδηλουμένων, τὸ δὲ φίλτρον εὐδιάκριτον, ὡς καὶ τὰ χείλη, ὧν ἰδίως τὸ κάτω ἐπίμεστον. Τῶν ὤτων μόνον τὸ κάτω λόβιον εἶνε ὁρατόν, τῶν ἄνω πτερυγίων καλυπτομένων ὑπὸ τῆς κόμης· αἱ παρειαὶ μέτριαι, τουτέστι οὔτε ἄγαν παχεῖαι, οὔτε λιπόσαρκοι. Ἐν γένει δὲ τὸ πρόσωπον εἶνε ᾠοειδὲς μετ' ἐκφράσεως

[1] Ὡς γνωστόν, ἐνταῦθα πάντες οἱ περὶ Δήμων τῆς Ἀττικῆς γράψαντες τιθέασι τὸν δῆμον Ἀλωπεκῆς ἀνήκοντα τῇ δεκάτῃ φυλῇ (τῇ Ἀντιοχίδι), ἀλλ' ὁ Dörpfeld ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τῆς 4ης Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ἀνεκοινώσατο ὅτι τὸν δῆμον ἀνευρίσκει πρὸς Μ. τῆς πόλεως ἐξηγῶν ἄλλως τὰ χωρία τοῦ Ἡροδότου I, 63. II, 116, Πλάτωνος Ἀξίοχος I, 1, Αἰσχίνου κατὰ Τιμάρχου 99, 105, Παυσανίου Α' 19. 2. καὶ 27. 4. Ἡμεῖς συντασσόμεθα τῇ τῶν πολλῶν γνώμῃ διὰ λόγους, οὓς ἐν ἰδίῳ περὶ Ἀλωπεκῆς ἄρθρῳ θὰ ἐκθέσωμεν.

[2] C. I. G. 395.

[3] Ἀλκίφρονος Ἐπιστολαί I' 37.

[4] Ἰδὲ Rich, Illustr. Wörterbuch der römischen Altertümer σ. 256. A. D. Webers ἐν Lebensbilder aus dem klassischen Alterthum von Weisser und Kutz 1863 πίναξ 8, ἀριθ. 25-26.— Müller-Wieseler, Denkmaeler II, πίναξ 26 ἀριθ 282, μετὰ κειμένου II, 2, σελ. 250. Stark ἐν Ber. der sächsischen Gesellschaft τοῦ 1860 σελ. 91-97 πίναξ θ' ἐν ᾧ εἰκονίζεται ἀγαλμάτιον ἀνῆκον τῷ Meester van Ravestein. Antichità di Ercolano VI, πίναξ 17, 3.— Annali del Instituto XIV.

ΕΙΔΩΛΙΟΝ ΠΗΛΙΝΟΝ ΚΕΣΤΟΦΟΡΟΥ

προφανοῦς τοῦ ἐνίοτε ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔργοις τῆς τέχνης ἐνυπολανθάνοντος μειδιάματος.

Ὅ,τι ὅμως τὴν μεγίστην σημασίαν καὶ ἀξίαν δίδωσι τῷ ἡμετέρῳ ἀγαλματίῳ εἶνε ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος κεστός [1], ὃν χαριέντως πάνυ προσπαθεῖ νὰ περιβάληται περὶ τὴν ὕπερθεν τῆς ὀσφύος χώραν ἐπὶ τῶν μαστῶν αὐτῆς, οὓς καλύπτει παντάπασι καὶ περισφίγγει ἐπιτιθεῖσα καὶ τὴν ἀριστερὰν παχεῖαν χεῖρα πρὸς ἐπιτέλεσιν ὅσον ἔνεστι τελειοτέρας περισφίγξεως· τοῦτο δὲ προσπαθεῖ νὰ πράξῃ κρατοῦσα καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων τοῦ κεστοῦ καὶ μετὰ χάριτος παρέλκουσα περὶ τοὺς μαστούς, οἱονεὶ ἑτοίμη νὰ ἐμπορπήσῃ τὸν χρυσοῦν πόρπακα τοῦ κεστοῦ ἐκείνου, ἐν ᾧ ἐνεκλείετο πᾶσα ἡ μάγος γοητεία ἡ περὶ τὸν Ἔρωτα, ὃν καὶ αὐτὴ ἡ ὁμόκοιτις τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε Ἥρα ἐδανείζετο, ὁσάκις ἤθελε νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ Διΐ [2].

Ὁ P. Wolters [3] θεωρεῖ τὸν κεστὸν ὡς ἐπέχοντα τόπον τοῦ σημερινοῦ στηθοδέσμου (corset) καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸν ὁμηρικὸν κεστόν.

Κατὰ Wolters [4] εἶνε ἴσως μίμημα μείζονός τινος ἔργου οὐχὶ ἀρχαιοτέρου τῆς ἑλληνιστικῆς λεγομένης ἐποχῆς, ἀποβλέποντες δὲ εἰς τὴν τεχνικὴν ἐργασίαν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὸ ἡμέτερον εἰδώλιον εἰς τοὺς πρώτους ῥωμαϊκοὺς χρόνους.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ.

[1] *Κεστὸς* (ἱμὰς) ἦν ἰδιάζων τῇ ἡμετέρᾳ θεᾷ, ἦν δὲ διακεκεντημένος καὶ διαπεποικιλμένος ἱμὰς ἢ χιτὼν τῆς Ἀφροδίτης, ὡς ὅτε Ἡσύχιος καὶ Σουΐδας ἐν λέξει λέγουσι (πρβ. Πολυδεύκης Ζ. 65, 66), εἰ καὶ ὁ τοῦ ἀγαλματίου ἡμῶν οὐδὲν τὸ κεκεντημένον καὶ πεποικιλμένον παρουσιάζει ἐκτὸς τῶν κατὰ τὰς δύο παρυφὰς γραμμῶν ἢ αὐλάκων. Τὸ *κεστὸς* εὕρηται ὡς ἐπίθετον τοῦ *ἱμάς* (Ἰλιάδος Ξ 214. Πρβ. καὶ Γ 371 *πολύκεστος ἱμάς*). E. Pottier et Sal. Reinach, La Nécropole de Myrina, Paris 1887, Figures de terre cuite σ. 162, 296-8 216 καὶ Plan des Nos 23-24. Helbig, Das homerische Epos σ. 156.

[2] Ἰλιάδος Ξ 214-218.

[3] P. Wolters, Gipsabgüsse, Berlin 1885, ἀρ. 1738.

[4] P. Wolters ἔνθ. ἀνωτέρω.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΕΛΙΔΑΣ 61-74 (ΑΤΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ).

Ἐν παρενθέτου πίνακος πλευρᾷ Β′ στήλῃ α′ στίχῳ 15, διόρθου ΘΕΚΕϟϟΕΜ τῇ προσθήκῃ τοῦ κατὰ τὴν στοιχειοθέτησιν ἐκπεσόντος δευτέρου ϟ, ἐν δὲ στίχῳ 38 διόρθου ΓΕΧΕΟΝ ἀντὶ τοῦ ἐκ παραδρομῆς ΓΗΧΕΟΝ.

Ἐν στίχοις 63 (Α′ α′) καὶ 9 (Β′ β′) ὁ λόγος πιθανώτατα περὶ κοσμήματος ἔχοντος σχῆμα *ἀκύλου*, τοῦ βαλανοειδοῦς καρποῦ τῆς ἀρίας ἢ τοῦ πρίνου. Ἴδε Πολυδ. Θ′ 103. Ἀθην. II, 35. Θεοφρ. Ἱστ. Φυτ. Γ′ 16. Πρβ. καὶ Ἡσύχ. ἐν λ. *βάλανοι*.

Εἰς διάγνωσιν τοῦ ἐν σελ. 62-63 ζητήματος περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ στίχου .ΥΡΙϟΔΡΟΜΟΝΕΦΕLΚΕΝ ἴσως δὲν κριθῇ ἀλυσιτελὴς ἡ ἐξέτασις τοῦ ἑπομένου χωρίου τοῦ Ἡροδότου (II, 96): «Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι (τοῖς Αἰγυπτίοις) τοῖσι φορτηγέουσι, ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιεύμενα . . . Ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύναται πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται. Κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε. Ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη **θύρη**, *κατερραμμένη ῥίπεϊ καλάμων*, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν. Τούτων *τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπίει ἐπιφέρεσθαι*, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὄπισθε. *Ἡ μὲν δὴ θύρη*, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, *χωρέει ταχέως* **καὶ ἕλκει τὴν βᾶριν** (τοῦτο γὰρ δὴ οὔνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοισι), ὁ δὲ λίθος ὄπισθε ἐπελκόμενος καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ κατιθύνει τὸν πλόον». Ἂν περὶ τοιούτου ναυτικοῦ σκεύους πρόκειται ἐνταῦθα, ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ εἰσφέρει σπουδαῖον τεκμήριον εἰς τὰ περὶ αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων.

Ἐν σελίδι 63, εἰς τὰ περὶ σιδήρου παλιναιρέτου παρασημειωτέον καὶ τὰ παρὰ Σουΐδᾳ, ἐν λ. *πα-*

λιναίρετα, ἰδίως δὲ ὅσα ὁ Ἁρποκρατίων (Σουΐδας) ἐν λ. *παλιναίρετος* περὶ τὸ τέλος λέγει· «Ἐπὶ δὲ τῶν καθαιρεθέντων οἰκοδομημάτων καὶ ἀνοικοδομηθέντων Πίνδαρος Διθυράμβοις (Σουΐδας) ἐχρήσατο τῇ λέξει».

Εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τῆς ἐν σελ. 65 σημειώσεως 2 προσθετέον· Πρβ. ἐν Ἀνδοκίδου Α′ κ′ τὸ ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος (405/4 π. Χ) ψήφισμα Πατροκλείδου· «περὶ δὲ τῶν ἐπιγεγραμμένων εἰς τοὺς πράκτορας ἢ τοὺς ταμίας τῆς θεοῦ *καὶ* τῶν ἄλλων θεῶν» κλπ.

Ἐν σ. 71 στίχῳ 14, διόρθου· «ὡς καὶ ἐν τοῖς Δημιοπράτοις Ἀλκιβιάδου πέπραται» κλπ.

Τὰ ἐν σ. 73 (στίχ. 5-6 τῆς β′ ἐπιγραφῆς) καὶ ἐν σ. 74 «. . . . . . α (ἴσως *πλάστρα*) καὶ ὁρμίσκος χρυσοῦς πρὸς τῷ τοίχῳ» δυνατὸν καὶ νὰ ταὐτισθῶσι πρὸς τὰ ὡς *ἀναθήματα πρὸς τῷ τοίχῳ* ἔν τε ἀμφοτέραις ταῖς πλευραῖς τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς καὶ ἐν τῇ α′ ἐπιγραφῇ τῆς σ. 73 συναναγεγραμμένα μετὰ τοῦ ἀκύλου σκεύη, *ὅρμον χρυσοῦν* καὶ *πλάστρα χρυσᾶ*.

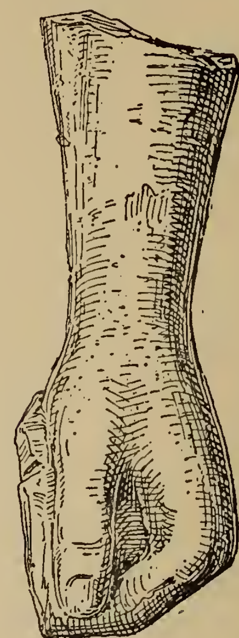
Ἐν Ἀθήναις, τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1895.

Σ. Ν. Δ.

Κατὰ τὴν τύπωσιν τοῦ περὶ Ἀττικοῦ κούρου ἄρθρου, ἀπόντος ἐμοῦ τῶν Ἀθηνῶν, εἰσέφρησαν τυπογραφικά τινα ἁμαρτήματα, ὧν ἀναγράφω τὰ ἑξῆς:

Σελ. 77 Οἱ εἰς τὰς σημειώσεις ἀντιστοιχοῦντες ἀριθμοὶ *8, 4, 2* διορθωθήτωσαν εἰς *2, 3, 4*.
» » » 4 γράφε *σελ. 19-20.*
» 78 » 1 » *σελ. 42, 53 καὶ ἀλλ.*
Σελ. 78 σημ. 2 γράφε *studies*.
» » » 4 μετὰ τὸ *stud.* πρόσθες *1887*.
» 79 στίχ. 31 ἀντὶ *ταύτην* γράφε *τὴν κόμην*.
» 80 » 19 γράφε *σφαγιτικός*.
» » ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς προηγουμένης σημειώσεως ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐκ Πειραιῶς Σφιγγός *28* διορθωθήτω εἰς *76*.
» 81 στίχ. 27 γράφε *ὀξείαις*.
» » » 29 » *καταφανῆ*.

Ἡ ἐν σελ. 76 σημ. 1 ἀναφερομένη καὶ παραλειφθεῖσα εἰκὼν τῆς χειρὸς τοῦ ἀγάλματος καταχωρίζεται ἐνταῦθα (ὅλον ὕψ. 0,23, πλάτ. παλάμης 0,08) κατ' ἰχνογράφημα τοῦ Gilliéron.

Β. Ι. Λ.

Ἐν τοῖς «Ἐρετρικοῖς μελετήμασι» ἐπανορθωτέα:
Σελ. 127, σημ. εἰς στ. 25: Θ ΥΜΛΡ.
» 141-142, στ. 193α: Ἐπὶ μενίδω.

Δ. Σ.

(Ἐξεδόθη τῇ 30 Δεκεμβρίου 1895)

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ

ΕΝ ΑΤΤΙΚΗι ΚΑΙ ΑΙΓΙΝΗι

(Πίν. 10, 11)

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ἔρευνα τῶν προϊστορικῶν[1] οἰκισμῶν ἢ συνοικισμῶν, κατὰ τοὺς παλαιούς, προέβη καὶ ἐν Ἑλλάδι μετ' ἴσης πρὸς τὰς σχετικὰς ἐρεύνας ἄλλων ἐθνῶν ἐπὶ ἄλλου ἐδάφους εὐδοκίμους ἐρεύνας[2]. Ἐν Ἑλλάδι ἔνθα πρὸ τριακονταετίας ἔτι ἀραιά που μόνον καὶ τυχαίως, ὡς τὰ πολλά, εἶχον ἀνακαλυφθῇ ἴχνη τοῦ ἀγνώστου μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ, νῦν πολυάριθμα εἶνε τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα οὐχὶ ἴχνη πλέον, ἀλλὰ οἰκήματα ὁλόκληρα, τάφοι μεγαλοπρεπεῖς, καὶ χειροποίητα εὑρήματα ἀξιολογώτατα ἤχθησαν εἰς φῶς διὰ τῶν ἀνασκαφῶν. Ἀπὸ τῶν θεσσαλικῶν πεδίων (Mitth. d. deutsch. arch. Instit. 1884 σελ. 97 κέξ. καὶ 1886 σελ. 435 κέξ.) μέχρι τοῦ Ταϋγέτου (Τσούντας, Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 σελ. 130 κέξ.) ἀνεῦρε πολλαχοῦ ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου τὰ λείψανα τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις οὐ μόνον εἰς τὰ δύο μεγάλα τῆς ἀργολικῆς κέντρα, Μυκήνας καὶ Τίρυνθα, ἐμφαίνεται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λάμψει, ἀλλὰ καὶ ἐν Βοιωτίᾳ[3] καὶ ἐν Λακωνίᾳ[4] καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν ταῖς νήσοις.

Ἐν Ἀττικῇ ἰδίως οὐχὶ εὐάριθμα εἶνε τὰ μέρη ἔνθα μέχρι τοῦδε λείψανα σπουδαῖα ἀνεκαλύφθησαν τῆς σχετικῆς χρονικῆς περιόδου. Ἐκτὸς τῶν ἐν Ἀκροπόλει (Ἀρχ. Δελτ. 1888 σελ. 28 κέξ. καὶ Mith. d. deutsch. arch. Instit. 1888 σελ. 108 κέξ.) ἀνακαλυφθέντων βεβαίων λειψάνων τῆς προϊστορικῆς οἰκήσεως τοῦ βράχου, ἐκτὸς τῶν ἐν Μενιδίῳ (Das Kupelgrab v. Menidi), Σπάτᾳ (Ἀθήναιον τόμ. 6), Ἐλευσῖνι (Ἀρχ. Ἐφ. 1889) καὶ Ἀλικῇ (Furtw.-Löschcke, Myk. Vas. Text. σ. 37) τάφων, αἱ παρ' ἡμῶν γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἐβεβαίωσαν συνοικισμοὺς προϊστορικοὺς ἐν Θορικῷ, ἐν Βραυρῶνι, ἐν Στειριᾷ, Λιγόρι (Κυθήρρῳ;) καὶ Μαρκοπούλῳ (Σφηττῷ;), αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Sam. Wide καὶ ἐν Ἀφίδναις. Ἡ Ἀττικὴ ἦτο, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ παναρχαίᾳ ἐκείνῃ χρονικῇ περιόδῳ πολὺ πυκνότερον κατῳκημένη ἢ ὅσον θὰ ὑπελόγιζέ τις βασιζόμενος ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος (397,20) τοῦ μνημονεύοντος δώδεκα μόλις συνοικισμῶν. Ἡ ἀνατολικὴ ἰδίως ἀκτὴ τῆς Ἀττικῆς ἦτο οὐ μόνον πυκνῶς κατὰ κώμας, ἀλλὰ καὶ σποράδην ἐπαρκῶς κατῳκημένη. Ἀλλ' ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Στράβωνος δὲν εἶνε δυνατὸν *ἀκριβῶς* νὰ ἀληθεύῃ — ἐννοεῖται λαμβανομένου ὡς θετικοῦ τοῦ ὅτι οἱ συνοικισμοὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευόμενοι ἀνάγονται εἰς τὴν περίοδον περὶ ἧς ὁ λόγος, ὅπερ ἄλλως βεβαιοῦται διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν οἰκισμῶν τούτων — ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς. Κατὰ τὰς ἐρεύνας ἡμῶν ἀνεκαλύψαμεν νεκροταφεῖον ὁλόκληρον ἐκ σπηλαιοειδῶν τάφων κατὰ τὴν θέσιν Λιγόρι, εὑρισκομένην ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ (τῆς σημερινῆς, ἥτις ἦτο πιθανῶς καὶ ἡ ἀρχαία[1]) τῆς ἀπὸ τῆς παραλίας (Πρασιῶν-Στειριᾶς) εἰς Σφηττόν, πλησίον δὲ τοῦ νεκροταφείου καὶ λείψανα τινὰ τοῦ συνοικισμοῦ, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑπομένοις. Ἐπίσης ἀνεκαλύψαμεν νεκροταφεῖον ἑτέρου προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ καὶ κατὰ τὸ

[1] Χρώμεθα τῷ ὅρῳ τούτῳ ἐν γνώσει τοῦ ἀνεπαρκοῦς αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν ἄλλων εἴτε εἰδικωτέρων ὡς λ. χ. «μυκηναίου» εἴτε ἀνακριβῶν ὡς λ. χ. «προελληνικοῦ» καὶ «πρωτογενοῦς» (primitif).

[2] Γνωσταὶ εἶνε αἱ ἐπιτυχεῖς ἔρευναι τῶν Ἰταλῶν ἀρχαιολόγων P. Orsi, L. Pigorini, G. Amarano καὶ ἄλλων ἐν Ἰταλίᾳ, αἱ ἐκτιθέμεναι ἑκάστοτε ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Bulettino di Palentologia Italiana. Αἱ τοῦ ἄγγλου Flintess Petri ἐν Αἰγύπτῳ Hell. Journ. T. XI, 1890 κτλ.

[3] Πρβλ. Noak, Mitth. d. deutsch. arch. Instit. T, XIX, σελ. 405 καὶ ἑξ. O. Müller, Orchomenos. Schuchardt Schl. Ausg. σ, 352.

[4] Τσούντας, Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 σελ. 189 κέξ.

[1] Ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων «Στειριακὴ ὁδὸς» καλουμένη, ἥτις ὑπὸ τοῦ Bursian (Geogr. v. Gr. I σ. 350 κέξ.) θεωρεῖται ὡς σχεδὸν παράλληλος τῆς Σφηττίας, πάντως ἐσφαλμένως. Ἡ δευτέρα ἦτο πιθανῶς μόνον προέκτασις τῆς πρώτης, ἀρχομένη καὶ αὕτη ἐκ Σφηττοῦ ὅπως ἡ Στειριακὴ ἐκ Στειριᾶς. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐν τοῖς ἑπομένοις πλείονα.

ἀρκτικὸν ἄκρον τοῦ λιμένος τῶν Πρασιῶν, παρὰ τὸν ἀρχαῖον δῆμον τῆς Στειριᾶς. Ἐὰν δὲ ἡ πρώτη τῶν θέσεων τούτων δυνατὸν εἶνε, ὡς ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀποδείξωμεν, νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν ὑπὸ τούτου μνημονευόμενον συνοικισμὸν «Κύθηρρον» (ἢ Κύθηρον), ἡ δευτέρα οὐδὲ κἂν μνημονεύεται, ἐκτὸς ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο αὕτη ἡ τοποθεσία τοῦ δωδεκάτου συνοικισμοῦ, οὗ τὸ ὄνομα ἐξηφανίσθη ἐκ τῶν σωζομένων χειρογράφων τοῦ Στράβωνος. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἀλλαχοῦ βέβαια ἴχνη προϊστορικῶν συνοικισμῶν, ἅτινα δεικνύουσιν ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Στράβωνος δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀκριβής.. Ἴχνη σπηλαιοειδῶν τάφων βλέπει τις λ. χ. κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ Μαρκοπούλου εἰς Βραυρῶνα. Ἐπίσης καὶ ἐν Βελανιδέζᾳ (δῆμος Φηγαίας[1]) καὶ ἐν Ραφήνᾳ (δῆμος Ἀραφῆνος[2]) ὑπάρχουσι πλεῖστοι σπηλαιοειδεῖς τάφοι, ὡς ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς γνώστης τῶν τοιούτων μνημείων. Ἀλλὰ καὶ μεσημβρινώτερον, μεταξὺ Πρασιῶν καὶ Θορικοῦ, ἀνεκαλύφθησαν παρακτίως ἴχνη προϊστορικῶν συνοικισμῶν. Καὶ πιθανὸν μὲν νὰ μὴ ἀπετέλουν μεγάλας κώμας οἱ μικροὶ οὗτοι συνοικισμοί, ἀποδείκνυται ὅμως ἐκ τούτου ὅτι ἡ Ἀττικὴ ἦτο πυκνότερον κατῳκημένη ἢ ὅσον ἐδικαιοῦτο τις νὰ πιστεύῃ.

Ἀλλὰ νῦν προβῶμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν παρατηρήσεων καὶ συμπερασμάτων ἡμῶν, τῶν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν γενομένων, περὶ ὧν βραχείας ἤδη ἐκθέσεις ἐγράψαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἀρχ. ἑταιρ. 1893 σελ. 12 κἑξ. καὶ 1894 σελ 20 κἑξ.[3].

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν ἐν Ἀττικῇ, αἱ γενόμεναι δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας Α' εἰς ἀνασκαφὰς τάφων καὶ Β' εἰς ἀνασκαφὰς οἰκημάτων. Εἰς τὴν πρώτην τάσσονται αἱ ἐν Βραυρῶνι, Στειριᾷ, Μαρκοπούλῳ, Λιγόρι καὶ Θορικῷ ἀνασκαφαί, εἰς τὴν δευτέραν μόνον αἱ ἐν Θορικῷ. Ἀρχόμενοι τῆς περιγραφῆς τῶν τῆς πρώτης κατηγορίας ἀνασκαφῶν, ἐκθέσωμεν πρῶτον τὰ περὶ τῶν ἐν Βραυρῶνι τάφων.

[1] Πρβ. Milchhöfer, Untersuchungen u. d. Demenordnung v. k. σελ 14.

[2] Πρβ. Lolling, Mitth. d. d. Inst. v. At. 1879, σ. 352.

[3] Δέον νὰ δηλώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἀνακριβῶς παρ' ἡμῶν ἀνεγράφη ὅτι ἡ παρὰ τὸ Μαρκόπουλον θέσις Κοπρέζα, κεῖται πλησίον τῶν Πρασιῶν.

Βραυρών.

Περὶ τοῦ ἀκριβοῦς τῆς τοποθεσίας τοῦ ἀρχαιοτάτου τούτου συνοικισμοῦ (Στράβ. ἔνθ. ἀνωτ.) τοῦ διατηρήσαντος, ἕνεκα ἰδίως θρησκευτικῶν λόγων, τὴν ἀκμὴν αὐτοῦ μέχρι τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων (Παυσ. I, 23,7 καὶ I 33,1 [1]) τὸ ὄνομα δὲ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἐγράφησαν ἤδη παρὰ τῶν νεωτέρων τοπογράφων τῆς Ἀττικῆς ἱκανά[2]. Ἡ παρὰ πάντων δὲ παραδεδεγμένη γνώμη ὅτι ὁ «τόπος» μὲν Βραυρών[3] (Σουΐδας-Ἡσύχιος), ἔκειτο ὄπισθεν τῆς Στειριᾶς ἀρκτικῶς, ἀσχέτως τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ[4], ἡ δὲ πόλις μετὰ τοῦ ἱεροῦ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος καὶ τὸ φρούριον ἐπὶ τοῦ λόφου παρὰ τὴν ἀκτήν, ὕπερθεν τοῦ ἁγ. Γεωργίου, κυροῦται καὶ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν, τοὐλάχιστον ὡς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερόμενον προϊστορικὸν συνοικισμόν.

Ἀρκτικῶς τοῦ λιμένος τῶν Πρασιῶν (porto Raphti), ὄπισθεν σειρᾶς γηλόφων (τὰ νῦν «Περατιά»), ὑπάρχει μικρὸς λιμήν, οὐχὶ ἀσφαλής, κυκλούμενος ὑπὸ παραλίας ἑλώδους. Κατὰ τὸ μεσημβρινὸν τοῦ λιμένος τούτου σχηματίζεται κολπίσκος διακόπτων τὸν ὕπερθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου λόφον, τῆς λοιπῆς σειρᾶς τῶν γηλόφων τῶν ἐξικνουμένων μέχρι τῆς Στειριᾶς. Ἀνατολικῶς τοῦ κολπίσκου τούτου, ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὕπερθεν λόφου, κεῖνται οἱ σπηλαιοειδεῖς τάφοι, περὶ ὧν κατωτέρω. Ὁ σχετικὸς ὅμως πανάρχαιος συνοικισμὸς τῆς Βραυρῶνος δέον νὰ τοποθετηθῇ οὐχὶ ἄνωθεν τῆς κλιτύος ἔνθα οἱ τάφοι, ἀλλ' ἔναντι ταύτης ἐπὶ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ὑψώματος[5] (ἄνωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου) τοῦ σχηματίζοντος εἶδος φυσικοῦ φρουρίου. Ὡς ἴχνη δὲ τοῦ συνοικισμοῦ δέον νὰ θεωρηθῶσιν, ἐξαιρέσει λαξευμάτων

[1] Πρβλ. καὶ Hermann, Gotterd. Alterth. παρ. 62, 15 κἑξ.

[2] Πρβλ. Leake, D. v. At. σελ. 61 κἑξ. Ross, Arch. Auf. σ. 222 κἑξ. Bursian, Geogr. v. Gr. σ. 348 κἑξ. Lœper, Ath. Mitth. 1892 σελ. 360 κἑξ. ἔνθα καὶ αἱ ἀκριβέστεραι περὶ τῆς τοποθεσίας εἰδήσεις. Milchhöfer, Karten v. Attika (III-IV, σελ. 7).

[3] Ὁ Παυσανίας (I, 23, 7) καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἀναγράφουσι καὶ ταύτην ὡς «δῆμον» ἐσφαλμένως, ὡς γνωστόν, διότι οὐδεμία ἐπιγραφὴ ἀναφέρει δῆμον τοιοῦτον ἢ δημώτην τινά. Τοποθετεῖται δ' εὐστόχως ἐν τῇ θέσει αὐτῆς ὁ δῆμος «Φιλιάδων». Πρβλ. Milchhöfer ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 14.

[4] Πρβλ. Leake ἔνθ. ἀνωτ. κατὰ τὸν Ἡσύχ. ἐν λ. «Διακρεῖς».

[5] Ἴδ. Karten v. Attika (III-IV) καὶ Text. σ 7.

τινῶν ἐν τῷ βράχῳ καὶ ὀπῶν τινῶν ὑπογαίων [1], οἱ πολλαχοῦ ἐπὶ τῶν κλιτύων αὐτοῦ ἐσπαρμένοι ὀγκόλιθοι, οἱ μαρτυροῦντες τὴν ὕπαρξιν τείχους φρουρίου, πιθανῶς ἀρχαιοτάτου. Ἡ θέσις ὅμως τοῦ λόφου εἶνε τοιαύτη, ὥστε, ἀναζητουμένου τοῦ συνοικισμοῦ, ἕνεκα τῆς ἀνακαλύψεως τῶν τάφων ἐπὶ τῆς ἔναντι αὐτοῦ κλιτύος, νὰ μὴ δύνηταί τις ἢ ἀδιστάκτως νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ τοῦτον. Ἀνασκαφαὶ ἐνεργούμεναι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος τούτου, ἴσως ἤθελον ἀποδείξει ἀληθῆ τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἡμεῖς, καίτοι ἐπαναλαβόντες τὴν ἔρευναν (Πρακτ. 1894, σελ. 21), δὲν ἠδυνήθημεν ἕνεκα τῶν ὑετῶν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀνασκαφήν, ἐλλείψει οἰκήματος ἐν τοῖς πλησιοχώροις, καὶ ἀνεβάλομεν τὴν ἐξέτασιν δι' ἄλλην περίοδον εὐκαιροτέραν.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ νεκροταφείου τῶν σπηλαιοειδῶν τάφων ἐνταῦθα, ὀφείλεται εἰς τὴν τύχην. Καλλιεργουμένου τοῦ ἀγροῦ ὑπὸ χωρικοῦ τινος, κατοικοῦντος ἐν Μαρκοπούλῳ, ἐβυθίσθη ἓν τῶν σπηλαίων. Ὁ ἀγρότης ἐκ περιεργίας ἀνέσκαψεν ἐν μέρει τὸ σπήλαιον καὶ εὗρε τρία ἢ τέσσαρα μικρὰ ἀγγεῖα, ἅτινα καὶ ἐδωρήσατο τῷ κ. Παπαβασιλείου (ἐν Μαρκοπούλῳ), εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου τυχαίως εἶδον ταῦτα. Ἔλαβον δὲ τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας καὶ διηυθύνθην μετὰ τοῦ ἀνασκάψαντος τὸ σπήλαιον ἀγρότου εἰς τὸ μέρος ἔνθα οἱ τάφοι. Ἡ κλιτὺς ἐδείκνυε πολλαχοῦ σημεῖα ὑπάρξεως σπηλαίων καταβυθισθέντων. Βεβαίως δ' εἶχε γείνει, εἰς παλαιοτέρους ὅμως χρόνους, καὶ ἀνασκαφὴ πολλῶν τοιούτων, καθ' ὅσον εὑρίσκοντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλεῖστοι ἐσπαρμένοι λίθοι ἀργοί, προφανῶς μὴ ἐν τῷ ἀγρῷ ἀνορυχθέντες, ἀλλὰ μετακομισθέντες ἐκεῖσε, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς ἔμφραξιν τῶν στομίων τῶν σπηλαίων. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλεῖστα τεμάχια μυκηναίων ἀγγείων, τῶν στιλπνῶν. Ἡ εὕρεσις τῶν τάφων καὶ ἕνεκα τῆς ἀνασκαλεύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ κυρίως ἕνεκα τῆς σαθρότητος τοῦ βράχου (λίαν πωρώδους ὄντος) καθίστατο λίαν δυσχερής. Καὶ ἀνεκαλύψαμεν μὲν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τὰ κατερριμμένα σπήλαια πολλῶν τάφων, δὲν κατωρθώσαμεν ὅμως τὴν ἐξερεύνησιν ἢ τριῶν μόνον, ἐν σχετικῶς καλῇ καταστάσει διατηρουμένων. Ἦσαν δὲ τὰ σπήλαια τούτων τετράγωνα (2 μ.×2 περίπου) ὕψος $2^1/_2$ μέτρων μετὰ στενῆς εἰσόδου πεφραγμένης διὰ λίθων ἀργῶν. Τὴν ἐξερεύνησιν ὅμως τῶν σπηλαίων τούτων δὲν ἐνηργήσαμεν διὰ τοῦ «δρόμου» τούτων, ἀλλὰ δι' ὀπῆς κατὰ τὴν στέγην αὐτῶν, διότι, ὡς εἴπομεν, ὁ βράχος ἦτο τοσοῦτον σαθρός, ὥστε αἱ δοκιμαὶ αἱ γιγνόμεναι πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν δρόμων τῶν σπηλαίων, κατεβύθιζον τὴν ὀροφὴν τούτων ὅπου ἐτύγχανε νὰ ὑπάρχωσι τοιαῦται μήπω καταβεβυθισμέναι. Τοιουτοτρόπως καὶ τῶν τριῶν τούτων σπηλαίων ἡ ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἄνωθεν καὶ ἑπομένως αἱ λεπτομέρειαι ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν νεκρῶν διέφευγον τὴν παρατήρησιν ἡμῶν. Ἠδυνήθημεν μόνον νὰ σημειώσωμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ἀνασκαφεῖσι σπηλαίοις ὑπῆρχον πλείονες τοῦ ἑνὸς νεκροί. Ἐν τῷ πρώτῳ πάντως οὐχὶ ὀλιγώτεροι τῶν τριῶν (διότι ἐξήχθησαν τρεῖς κάτω σιαγόνες), ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἀνὰ δύο τοὐλάχιστον. Εὑρήματα ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ ἐγένοντο τὰ ἑξῆς: ἑπτὰ μικρὰ ἀγγεῖα τοῦ μυκηναίου καλουμένου τρόπου τῆς νεωτέρας περιόδου, ὧν τὴν ἀπεικόνισιν δὲν ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαίαν, παραπέμποντες εἰς τὸ ὑπὸ Furtwängler-Löschcke γνωστὸν σύγγραμμα Mykenische Vasen 102, 107,112,131,143,164, XLIV, 89, ἅτε τὸ σχῆμα τούτοις ὅμοια, καὶ τεμάχια δύο ἄλλων ἀγγείων τοῦ σχήματος τῆς Bügelkanne μετὰ τριῶν λιθίνων διατρήτων «σφονδυλίων» ὡς κοινῶς καλοῦσι τὰ συχνὰ ἐν τοῖς σπηλαιοειδέσι τάφοις εὑρισκόμενα ἀντικείμενα ταῦτα, ἅτινα καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Τσούντα [1] ὡς κομβία παραδεχόμεθα, διότι ἐκτὸς τοῦ καταλλήλου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον σχήματος αὐτῶν, παρετηρήσαμεν ἐν διαφόροις τάφοις ἀναλογίαν τινὰ τούτων πρὸς τοὺς ἐνταφιασμένους νεκρούς, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι ἀνὰ ἓν τοὐλάχιστον ἔφερεν ἕκαστος τῶν νεκρῶν. Ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἀνασκαφέντων τάφων εὕρομεν τρία μὲν ἀγγεῖα σῶα (Furtwängler-Löschcke ἔνθ. ἀνωτ. 100, 143, 164) καὶ συντρίμματα τριῶν ἄλλων, μετὰ δύω λιθίνων κομβίων. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ τρίτῳ τάφῳ δὲν εὑρέθη ἢ ἓν μόνον ἀγγεῖον σῶον (Bügelkanne) καὶ ἱκανὰ συν-

[1] Πρόχειρός τις ἔρευνα τούτων ὑπ' ἐμοῦ γενομένη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῶν τάφων, εἰς οὐδὲν ἔληξεν ἕνεκα τοῦ δυσχεροῦς τῆς ἐξερευνήσεως τούτων. Πιθανῶς ὅμως ἀνήκουσιν αὗται εἰς μεταγενεστέραν οἴκησιν τοῦ μέρους.

[1] Μυκῆναι καὶ Μυκηναῖος πολιτισμός, σελ. 66.

τρίμματα μετὰ τριῶν λιθίνων κομβίων. Οἱ τάφοι οὗτοι οὐδὲν εἶχον τὸ ἰδιαίτερον ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν, ἐντελῶς ὁμοίαν οὖσαν πρὸς τὴν τῶν σπηλαιοειδῶν τάφων τοῦ Ναυπλίου, τῆς παλαιᾶς Ἐπιδαύρου καὶ τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς τῆς Ἀττικῆς τόποις παρ' ἡμῶν ἀνασκαφέντων. Τὸ μόνον ἴσως ἄξιον μνείας περὶ αὐτῶν εἶνε ὅτι ὁ «δρόμος» ἦτο λίαν μικρὸς (δὲν ὑπερέβαινε τὰ 2 μέτρα τὸ μῆκος) καὶ ἐπομένως τὰ σπήλαια ἀβαθῆ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατεβυθίζοντο εὐκόλως. Ἐν γένει δὲ ἥ τε κατασκευὴ αὐτῶν καὶ τὰ κτερίσματα ἦσαν πτωχά, ἐξ οὗ δυνατὸν νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι ὁ συνοικισμὸς οὗτος ἦτο οὐχὶ πολὺ πλούσιος.

Στειριά.

Ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἀρχαίου δήμου τῆς Στειριᾶς ἢ Στειρίας δὲν ὑπάρχει ἀμφισβήτησις[1]. Ὁ Στράβων (IX, 399) μνημονεύει τούτου μεταξὺ Πρασιῶν καὶ Βραυρῶνος, εἶνε δὲ καὶ ὡς ἐκ τῶν σωζομένων λειψάνων πλέον ἢ βέβαιον ὅτι ὁ ἀρχαῖος δῆμος ἔκειτο κατὰ τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τοῦ λιμένος Porto-Raphti ἀντικρὺ τῶν Πρασιῶν[2]. Ἀλλ' ἐνῷ γνωστὴ εἶνε ἡ τοποθεσία τῆς Στειριᾶς, ὡς δήμου ἀρχαίου, οὐδαμόθεν γνωστὸν ἦτο ὅτι ἡ θέσις αὐτῆς κατείχετο ὑπὸ συνοικισμοῦ προϊστορικοῦ, διότι ὁ Στράβων ἀναφέρει μὲν τοὺς παρακτίους προϊστορικοὺς συνοικισμοὺς Θορικοῦ καὶ Βραυρῶνος, ἀλλὰ δὲν μνημονεύει τῆς Στειριᾶς, ἥτις πάντως, καθὰ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν προϊστορικῶν τάφων προκύπτει, ὑπῆρξεν ὡς *θέσις*, εἷς τῶν ἐν Ἀττικῇ προϊστορικῶν συνοικισμῶν. Θὰ ἐδικαιούμεθα δ' ἴσως μᾶλλον ἡμεῖς προτείνοντες τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Στράβωνος κενοῦ (397-20) διὰ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τῆς θέσεως ταύτης,ὡς τοῦ ἐλλείποντος δωδεκάτου συνοικισμοῦ, ἢ ἄλλοι προτείναντες, ὡς γνωστόν, ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, τὰς Πρασιάς, ἐὰν μή, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἐνομίζομεν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος παραδοθεῖσα εἴδησις περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προϊστορικῶν ἐν Ἀττικῇ συνοικισμῶν εἶνε ἐν μέρει ἀνακριβής.

Καὶ ἐν Στειριᾷ ὅπως καὶ ἐν Βραυρῶνι καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἡ ἀνακάλυψις τοῦ νεκροταφείου τῶν σπηλαιοειδῶν τάφων, ὀφείλεται εἰς τὴν τύχην. Κατεβυθίσθη ἓν τῶν σπηλαίων. Διότι ἀληθῶς μόνον ὑπὸ μάντεως θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀνακαλυφθῇ τοιούτου εἴδους νεκροταφεῖον, ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς τύχης, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, οὐδὲν ἀπολύτως ὑπάρχει τὸ προδίδον τοὺς σπηλαιοειδεῖς τάφους, ὅταν οὗτοι κεῖνται ἐπὶ ἐδάφους κεκαλυμμένου ὑπὸ χώματος. Μόνον ἐπὶ βραχώδους γυμνοῦ ἐδάφους δυνατὸν νὰ διακριθῶσιν οὗτοι, ὡς συνέβη τοῦτο ἡμῖν ἐν παλαιᾷ Ἐπιδαύρῳ, ὅπου καὶ ἀνεσκάψαμεν πολλοὺς τοιούτους (ἴδ. ἀρχ. Δελτ. 1888, σελ. 155). Ἡ καταβύθισις τοῦ σπηλαίου ἐνταῦθα προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀγροτῶν, οἵτινες, ἐρευνήσαντες διὰ σκαφῆς τοῦτο καὶ εὑρόντες ἀγγεῖα, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἔρευναν ἁπάσης σχεδὸν τῆς κλιτύος τῆς κειμένης πέραν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκεῖ τὸ ἔδαφος (ὁ βράχος) ἦτο λίαν σαθρὸν καὶ τὰ σπήλαια, τὰ πλησίον ἄλλως τε ἀλλήλων κείμενα, ἐβυθίζοντο εὐχερῶς, ἡ ἀνασκαφὴ τῶν χωρικῶν ηὐδοκίμησε, καθὰ φαίνεται, διότι ὅταν ἐγὼ ἐπεσκέφθην τὸ μέρος, ἐμέτρησα περὶ τοὺς εἴκοσι λάκκους. Ἐν τούτοις καὶ ἡ ἔρευνα ἡμῶν δὲν ἀπέβη ἐντελῶς εἰς μάτην, διότι τοὐλάχιστον κατωρθώσαμεν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι τὸ νεκροταφεῖον, τὸ οὕτω λάθρα συληθέν, ἀνῆκεν εἰς τὴν προϊστορικὴν χρονικὴν περίοδον. Ἀπεκαλύψαμεν δ' ἡμεῖς ἓν μὲν ἄθικτον σπήλαιον πλησίον τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου, ἓν δὲ ἕτερον, ἐπίσης ἀσύλητον, κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον τῆς κλιτύος. Καὶ τὰ δύο σπήλαια ἦσαν ἐντελῶς ὅμοια τοῖς ἐν Βραυρῶνι. Ἀνεσκάψαμεν δὲ καὶ ταῦτα, λόγῳ τῆς σαθρότητος τοῦ βράχου, δι' ὀπῆς ἀπὸ τῆς ὀροφῆς. Τὸ πρῶτον σπήλαιον, τὸ εἰς τὸ ἀνώτατον τῆς κλιτύος μέρος ἀνακαλυφθέν, ἦτο λίαν μικρόν. Εἶχε μόλις ἓν καὶ ἥμισυ μέτρον μῆκος καὶ πλάτος — ἴσως ἦτο καὶ εὐρύτερον, διότι ὡς ἐκ τῆς σαθρότητος τοῦ βράχου δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξακριβώσω ποῦ ἀκριβῶς τὸ ἀρχαῖον λάξευμα ἐπερατοῦτο, καταπίπτοντος τοῦ βράχου λίαν εὐχερῶς. Ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ, τῷ ἔχοντι καὶ στόμιον

[1] Ὑποθέτομεν ὅτι καὶ ὁ Ross (arch. Aufs. I, σ. 222) δὲν τοποθετεῖ τὰς Ἅλας Ἀραφηνίδας ἐκεῖ ἔνθα ἡ Στειρία, ὡς νομίζει ὁ Bursian (ἔνθ. ἀνωτ. σ. 350, σημ. 1), ἀλλὰ «δυτικῶς τοῦ λιμένος Porto-Raphti» δηλ. ὄπισθεν τῆς Στειρίας πλησίον μᾶλλον τῆς Βραυρῶνος, καὶ ἐπομένως καὶ κατ' αὐτόν, ὑπάρχει τόπος διὰ τὴν Στειρίαν.

[2] Leake, Demen v. At. σελ. 60. Bursian, ἔνθ. ἀνωτ. Lolling, Mitth. d. d. Inst. 1879, σελ. 352. Milchhöfer, ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 18. Löpper, Mitth. d. deutsch. Inst. v. Ath. 1892, σελ. 367.

πεφραγμένον (δρόμον δὲν εὕρον εἰ καὶ πάντως εἶχεν), ὑπῆρχον ὀστᾶ ἑνὸς μόνον νεκροῦ λίαν σεσαθρωμένα. Εὑρέθη δὲ ἐντὸς ἓν ἀγγεῖον οὗτινος τὸ σχῆμα εἶναι περίπου ὡς τὸ ἐν Furt. Lösch. XLIV 104 (ἡ λαβὴ ὅμως αὐτοῦ ἐξέχουσα τοῦ χείλους), εἷς χρυσοῦς δακτύλιος ἐξ ἐλάσματος καὶ ἓν λίθινον κομβίον. Τὸ σπουδαῖον ἐν τοῖς εὑρήμασι τούτοις εἶνε ὅτι τὸ μικρὸν αὐτὸ ἀγγεῖον, τὸ φέρον μελαίνας ταινίας ἐπὶ ἐδάφους φαιοῦ, ἔχει οὐχὶ στιλπνὸν τὸ γάνωμα ἀλλὰ σκοτεινόν (matt). Τὸ πρῶτον δὲ ἐνταῦθα, βεβαιοῦται ἡ εὕρεσις ἐν σπηλαιοειδεῖ τάφῳ ἀγγείου φέροντος οὐχὶ στιλπνὸν γάνωμα [1]. Ἐπειδὴ δέ, ὡς γνωστόν, τὰ διὰ σκοτεινοῦ γανώματος ἀγγεῖα, ἀρχαιότερα εἶνε τῶν ἐχόντων στιλπνὸν τοῦτο, ἕπεται ὅτι καὶ ὁ τάφος ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν μυκηναίαν χρονικὴν περίοδον. Θὰ ἐλέγομεν δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ διὰ τὸν ὅλον συνοικισμόν, ἐὰν μὴ τὸ δεύτερον ἀνακαλυφθὲν σπήλαιον, τὸ εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς κλιτύος (πλησίον τοῦ παραρρέοντος χειμάρρου) κείμενον, περιεῖχεν ἀγγεῖα τῶν στιλπνῶν. Ὡσαύτως καὶ τὰ τεμάχια ὅσα ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν ἐπὶ τοῦ λάθρα ἀνασκαφέντος μέρους τῆς κλιτύος, ἀνῆκον πάντα εἰς τὸ νεώτερον εἶδος τῶν ἀγγείων τούτων. Προκύπτει ἑπομένως ἐκ τούτου ὅτι ἐν Στειριᾷ ὁ συνοικισμὸς ἦτο ἀρχαιότερος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πρωϊαίτερον ἐγκαθιδρυμένος ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις τῆς Ἀττικῆς τόποις ὅπου ἀνεύρομεν μόνον τὴν νεωτέραν μυκηναίαν περίοδον.

Τὸ ἀνασκαφὲν δεύτερον σπήλαιον ἦτο ἐπίσης μικρόν, δὲν ἠδυνήθημεν δὲ νὰ μετρήσωμεν ἀκριβῶς τὴν χωρητικότητα αὐτοῦ, διότι ὁ βράχος ἦτο ἀκριβῶς ὡσεὶ ἄμμος εὔσκαπτος. Μόνον δὲ τοῦ στομίου ἡ θέσις ἦτο εὐδιάκριτος ἕνεκα τῶν λίθων τῶν φραττόντων αὐτό. Νεκροὶ ὑπῆρχον ἐν τῷ σπηλαίῳ δύο, ὧν ὁ πρότερον ἴσως ταφεὶς ἐκτάδην κείμενος πρὸ τοῦ στομίου δεξιά, ὁ δὲ ὕστερον ἀπέναντι τούτου· ἴχνη ὅμως μόνον τῶν σκελετῶν τούτων διεκρίνοντο ὡς ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως αὐτῶν. Κτερίσματα εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς· ἓξ ἀγγεῖα σῶα στιλπνὰ (Furtwängler-Löschcke 150 — ἄνευ τῶν σπειροειδῶν κοσμημάτων — 164, 107 τρίς, 112 καὶ XLIV 29 ὡς πρὸς τὸ σχῆμα· διακόσμησιν φέρον ταινιοειδῆ) καὶ τέσσαρα ἢ πέντε ἕτερα ἐν τεμαχίοις. Δύο λίθινα κομβία καὶ δύο πήλινα εἰδώλια τῶν συνήθων ἐν τοῖς τοιούτοις τάφοις (ἰδ. ἀπεικονισμένα Myk. Vas. Text. σ. 32). Εἶνε ἐνταῦθα ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι τὰ εἰδώλια ταῦτα, ἅτινα ἐν τοῖς ὁμοίοις καθ' ὅλα τάφοις τοῦ Ναυπλίου, τῆς παλαιᾶς Ἐπιδαύρου (καὶ τῶν Μυκηνῶν ἐν μέρει) εἰσὶ συχνότατα, ἐμπεριέχοντος ἑκάστου σπηλαίου μέχρι καὶ δωδεκάδος τοιούτων, ἐν Ἀττικῇ εἰσὶ σπάνια. Μεταξὺ δέκα σπηλαίων, ἓν ἴσως περιέχει καὶ τοιούτου εἴδους κτερίσματα καὶ ταῦτα κατὰ μονάδα ἢ δυάδα. Ἡ παρατήρησις αὕτη μὲ ἤγαγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ χειρουργήματα ταῦτα δὲν κατεσκευάζοντο ἐν Ἀττικῇ, ἀλλὰ μετεφέροντο ἐξ Ἀργολίδος πιθανῶς, ὅπου ὑπάρχουσιν ἀφθονώτερα ἐν τοῖς σπηλαίοις. Ὅπως ἐξ ἄλλου ἡ ἀφθονία τῶν εὑρισκομένων ἐν τοῖς σπηλαίοις τῆς Ἀττικῆς ἀγγείων (μόνον ἐν Μαρκοπούλῳ περὶ τὰ διακόσια) μοὶ καθιστᾷ ἀμφίβολον λίαν τὴν γνώμην τῶν Furtwängler-Löschcke ὅτι πάντων τῶν στιλπνῶν ἀγγείων ἡ προέλευσις εἶνε ἀργολική [1].

[1] Τὴν παρατήρησιν ταύτην ὀφείλω εἰς τὸν κ. Τσούνταν.

[1] Πρβλ. Mittheil. d. deutsch. arch. Inst. XII 1 κἑξ.

Λιγόρι (Κύθηρρος;).

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἐν θέσει καλουμένῃ τὰ νῦν Λιγόρι, κειμένῃ δὲ κατὰ τὸ μέσον περίπου τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ λιμένος (Πρασιῶν-Στειριᾶς) εἰς Μαρκόπουλον, ἥτις πάντως συμπίπτει (κατὰ τὸ πλεῖστον τοὐλάχιστον μέρος) πρὸς τὴν ἀρχαίαν «Στειριακὴν ὁδόν», εὕρομεν τάφους καὶ ἄλλα ἴχνη [2] προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ. Πρὶν προβῶμεν εἰς τὴν περὶ αὐτῶν ἔκθεσιν, ἂς ἐξετάσωμεν μὴ εἶνε δυνατὸν νὰ ταὐτισθῇ ὁ συνοικισμὸς οὗτος — ὁ ἄλλως τε οὐχὶ μικρός — πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένους. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶνε ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐκ τῶν ἕνδεκα ὑπ' αὐτοῦ μνημονευομένων ὀνομάτων, μόνον ὁ Κύθηρρος εἶνε δυνατὸν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοποθεσίαν τοῦ συνοικισμοῦ τούτου.

Ὁ Στράβων (399, 20) ποιεῖται μνείαν αὐτοῦ ἀμέσως μὲν μετὰ τὸν Θορικὸν καὶ τὴν Βραυρῶνα, τοὺς παρακτίους συνοικισμούς, πρὸ δὲ τοῦ Σφηττοῦ· εἶνε δὲ τοῦτο, νομίζομεν, λόγος ἵνα ζητήσωμεν αὐτὸν μᾶλλον πλησιέστε-

[2] Ἐν τοῖς Karten v. Attika οὐδὲν σημειοῦται τῶν ἀρχαίων λειψάνων τούτων, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑπομένοις.

ρον πρὸς τὴν θάλασσαν ἢ ἀπώτερον ταύτης «im innern Theile, näher dem Hymettos» ὅπως νομίζει ὁ Milchhöfer (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 19), ὅστις ὅμως καὶ ἀνομολογεῖ ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ τοποθετήσῃ που τοῦτον, ὡς *δῆμον* ἀρχαῖον, μετὰ *βεβαιότητος*, ἕνεκεν τῆς ἐλλείψεως πάσης ἀξίας προσοχῆς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεως, εἴτε ἐμμέσου εἴτε ἀμέσου, προτείνει δὲ ὡς πιθανωτέραν θέσιν τὸ «Παπαγγελάκι»[1]. Ὁ Lœpper[2] ἐξ ἄλλου θέτει τοῦτον ἄνευ ἰσχυρῶν, νομίζομεν, λόγων, ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ὕπερθεν τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης τοῦ ἐκ τοῦ Γαργηττοῦ ἐρχομένου ῥεύματος, ἤτοι ἐν Σπάτᾳ! Ὁ Leake ἐπὶ τέλους (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 17 Wester.) τοποθετεῖ τὸν Κύθηρρον ἀορίστως ὀλίγον, «östlich v. Hymettos». Ἡμεῖς ἐξ ἄλλου στηριζόμενοι κυρίως ἐπὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν προϊστορικῶν τάφων καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν παρὰ Στράβωνι σειρὰν τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχαίων συνοικισμῶν, μὴ εὑρίσκοντες δὲ καὶ πειστικὰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀλλαχοῦ τοποθετούντων αὐτόν, ἐκφράζομεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ προϊστορικὸς οὗτος συνοικισμός, πιθανῶς δὲ καὶ ὁ ὁμώνυμος δῆμος, ἥρμοζε νὰ τοποθετηθῇ ἐν Λιγόρι μᾶλλον ἢ ἀλλαχοῦ. Διότι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λόγων συντελεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης ἡμῶν καὶ ὁ ἑξῆς· ὁ Κύθηρρος εἶνε γνωστὸν ὅτι ἦτο εἷς τῶν *παραλίων* δήμων τῆς Πανδιονίδος φυλῆς μετὰ τὴν ὑπὸ Κλεισθένους διαίρεσιν τῆς Ἀττικῆς εἰς τριττῦς[3]. Γνωστὸν δ' ἐπίσης εἶνε καὶ οὐχὶ ἀμφισβητήσιμον (Milchhöfer ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 17) ὅτι ἐν τῇ παραλίῳ μοίρᾳ τῆς φυλῆς ταύτης τίθενται οἱ δῆμοι Μυρρινοῦς, Ἀγγελή, Πρασιαί, Στειριά κτλ. ὧν ἡ θέσις ἐπίσης ὡς γνωστὴ καὶ ἀναμφισβήτητος δέον νὰ θεωρηθῇ. Τεθέντων δὲ τούτων ὡς βεβαίων, ἡ τοποθέτησις τοῦ Κυθήρρου καὶ ὡς *δήμου*, ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν «παραλίων» δήμων τῆς αὐτῆς φυλῆς, εἶνε, φαίνεταί μοι, φυσικωτέρα ἢ ἡ ἀναζήτησις τούτου κατὰ τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Σπάτα. Κεῖται δὲ ὄντως ἡ θέσις αὕτη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀρχαίων δήμων, ἀπέχουσα τόσον ἀπό τε τῶν Πρασιῶν καὶ τῆς Στειριᾶς, ὅσον περίπου ἀπὸ τοῦ Μυρρηνοῦντος καὶ τῆς Ἀγγελῆς. Πρὸς τούτοις δέον νὰ σημειωθῇ καὶ τοῦτο ὅτι περὶ τὰ διακόσια μέτρα μακρὰν τῶν πλησίον τῆς ὁδοῦ ἀνακαλυφθέντων προϊστορικῶν τάφων (ἀριστερὰ τῷ ἀνερχομένῳ ἐκ τοῦ λιμένος) ὑπάρχουσιν οὐ μόνον ὁρατὰ ἴχνη τοῦ προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ, περὶ ὧν κατωτέρω, ἀλλὰ καὶ τοιαῦτα μεταγενεστέρων οἰκοδομῶν, ἅτινα πιθανῶς ἀνήκουσιν εἰς τὸν δῆμον τοῦτον, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἦτο τῶν μικροτέρων τῆς Ἀττικῆς[1]. Ἐπειδὴ ὅμως δυστυχῶς τὸ μέρος τοῦτο εἶνε ἰδιόκτητον καὶ καλλιεργημένον (ἀμπελῶνες), δὲν μοὶ ἐπετράπη ἡ ἐξερεύνησις αὐτοῦ, δι' ἧς ἴσως ἤθελε βεβαιωθῇ καὶ ἡ θέσις τοῦ ἀρχαίου δήμου, ὡς διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν τάφων ἐβεβαιώθη ἡ ὕπαρξις ἐκεῖ προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ.

Τοὺς τάφους ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀνεκάλυψα διερχόμενος τὴν ὁδὸν ἀπὸ Πρασιῶν εἰς Μαρκόπουλον. Παρετήρησα λάκκον τινα κατὰ τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ καὶ ὑπέθεσα ὅτι ἦτο βεβυθισμένον σπήλαιον. Ὄντως δὲ τὴν ἑπομένην οἱ ἐργάται ἡμῶν ἀνεκάλυπτον ἐκεῖ πολλοὺς σπηλαιοειδεῖς τάφους, οἵτινες εὐτυχῶς δὲν εἶχον ἐρευνηθῆ ἄλλοτε. Τὸ ἔδαφος, ἐν ᾧ εἶχον λαξευθῆ τὰ σπήλαια ταῦτα, εἶνε πωρῶδες μέν, ἀλλὰ στερεόν, δι' ὃ καὶ οἱ τάφοι διετηροῦντο, ὡς τὰ πολλά, ἐν καλῇ καταστάσει. Τὸ ἰδιάζον τῶν σπηλαίων τούτων εἶνε ὅτι κατεσκευάσθησαν ὑπὸ ἔδαφος ἐλάχιστα ἐπικλινὲς καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε τὸ πρῶτον εἶδον τὸν προδόντα μοι τὰ σπήλαια λάκκον, ἀμφέβαλον περὶ τῆς ὑπάρξεως σπηλαιοειδῶν τάφων ὑπὸ ἐπίπεδον σχεδὸν ἐπιφάνειαν! Παρετήρησα ὅμως ἀκολούθως ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, πλησίον ἐκεῖ, ὑπῆρχεν ἔδαφος *κατάλληλον* εἰς ἀνόρυξιν σπηλαίων *ἐπικλινές*, διότι πάντα τὰ πέριξ ὑψώματα καλύπτονται ὑπὸ χώματος ἐρυθρωποῦ μέχρις ἱκανοῦ βάθους. Ἐκ τοιαύτης δ' ἀνάγκης πιεζόμενοι, φαίνεται, ἐπεχείρησαν τὴν κατασκευὴν σπηλαίων οὐχὶ ἐπὶ ὑψώματος καὶ ἐπομένως ἐπὶ ἐδάφους ἐπικλινοῦς, ἀλλ' ἐπὶ ἐπιπέδου σχεδόν, ἀνορύττοντες ταῦτα εἰς σχετικῶς μέγα βάθος. Συνέπεια δὲ τούτου εἶνε πρῶτον μὲν ὅτι οἱ δρόμοι τῶν σπηλαίων δὲν ἄγουσιν εὐθέως καὶ ὁριζοντίως πρὸς τὸ στόμιον τούτων, ὅπως εἰς τὰ ἐπὶ ἐδάφους ἐπικλινοῦς σπήλαια, ἀλλὰ

[1] Ἐκεῖ που τοποθετεῖ τοῦτον καὶ ὁ Σουρμελῆς, σελ. 21. Ὁ Ross, Arch. Aufs. I. σ. 209, θέτει τοῦτον πλησίον εἰς τὸ Κορωπί!

[2] Mitth. d. Ath. Inst. 1892, σ. 354 καὶ 369.

[3] Lœpper ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 369 καὶ Foucart, Bull. d. c. Hell. 1889, σ. 347. Ὁ Milchhöfer τάσσει τοῦτον ἐν τοῖς μεσογείοις δήμοις τῆς φυλῆς ταύτης, οὐχὶ εὐλόγως.

[1] Milchhöfer ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 18.

λοξῶς, ἀποτελοῦντες ὀξεῖαν γωνίαν πρὸς ταῦτα. Δεύτερον δὲ ὅτι οἱ δρόμοι, σχεδὸν ἅπαντες, εἶχον κατασκευασθῇ κλιμακωτοί[1], διότι ὡς ἐκ τοῦ βάθους εἰς ὃ εὑρίσκετο τὸ στόμιον (εἴς τινας καὶ εἰς 6 μέτρα) ἡ κάθοδος θὰ ἦτο δυσχερὴς ἄνευ τῶν βαθμίδων. Ἕνεκα δὲ τῆς σχετικῶς στερεότητος τοῦ ἐδάφους ἐνταῦθα, ἄνευ μεγάλης δυσχερείας, ἀνεύρομεν τοὺς δρόμους καὶ ἀκολούθως τὰ σπήλαια δέκα τάφων. Δὲν ἐξηντλήθη ὅμως τὸ νεκροταφεῖον βεβαίως διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν, ἀλλὰ προχωρεῖ εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν μεσημβρινῶς ἐπὶ γαιῶν καλλιεργημένων (ἀμπελώνων) ὅπου, φυσικῶς, ἡ ἀνασκαφὴ ἀπηγορεύετο ἄνευ ἀδρᾶς ἀποζημιώσεως, εἰς ἣν ἐθεώρησα οὐχὶ ἀναγκαῖον νὰ ὑποβάλω τὴν ἑταιρείαν, ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἀνασκαφῆς τῶν δέκα τάφων ἐβαιοῦτο μὲν ἐπαρκῶς ἡ θέσιν τοῦ συνοικισμοῦ, τὸ νεκροταφεῖον δὲ ἐξ ἄλλου δὲν παρεῖχεν ἐλπίδας εἰς μεγάλα καὶ σπουδαῖα εὑρήματα, διότι τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων, φαίνεται, τῆς Ἀττικῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦσαν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, *πτωχοί*. Εἰς τὸ συμπέρασμα ἄλλως τε τοῦτο ὀφείλει τις πάντως νὰ καταλήξῃ, συγκρίνων τὴν ἀφθονίαν καὶ ποικιλίαν τῶν κτερισμάτων ἐν τοῖς συγχρόνοις καὶ ὁμοίοις τὴν κατασκευὴν τάφοις τῶν πλουσίων Μυκηναίων, πρὸς τὸ εὐτελὲς σχετικῶς καὶ πενιχρὸν τῶν κτερισμάτων τῶν τάφων τῆς Ἀττικῆς.

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω μνησθείσης διαφορᾶς ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν δρόμων, κατὰ τὰ λοιπὰ καὶ οἱ ἐν Λιγόρι τάφοι οὐδόλως διέφερον τῶν ἀλλαχοῦ ἀνακαλυφθέντων σπηλαιοειδῶν τάφων, δι' ὃ καὶ δὲν θὰ προβῶμεν εἰς τὴν περιγραφὴν ἑνὸς ἑκάστου τούτων ἰδίᾳ. Θὰ ἀναγράψωμεν μόνον ὅ,τι παρετηρήσαμεν χρῇζον ἰδίας μνείας.

Τὰ σπήλαια, ὧν δύο μόνον ἦσαν καταβεβυθισμένα καὶ ἑπομένως *πλήρη* χώματος, εὑρέθησαν ἀποφρασσομένου τοῦ στομίου, οὐχὶ ἐντελῶς κενά, ὥστε νὰ φαίνωνται οἱ σκελετοί, διότι ἐν ἅπασι μέρος τοῦ βράχου τῆς ὀροφῆς, ὡς τὰ πολλὰ δὲ τὸ κατὰ τὸ μέσον, εἶχε καταπέσει. Μόνον δὲ οἱ κατὰ τὰ ἄκρα κείμενοι νεκροὶ ἐφαίνοντο ἔν τισι τούτων καὶ τὰ ἀγγεῖα, ὅσα τυχὸν εὑρίσκοντο ἐντελῶς εἰς τὸ ἄκρον, ἅπερ καὶ ὅλως σῷα ἐξήχθησαν. Ἄξιον μνείας δ' ἐνταῦθα εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς. Ἔν τινι τῶν σπηλαίων τούτων παρετηρήσαμεν, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόφραξιν τοῦ στομίου, ἀγγεῖον σῷον εὑρισκόμενον *ὑψηλά*, ἐπὶ τοῦ χώματος τοῦ καταπεσόντος ἀπὸ τῆς στέγης τούτου. Τὸ πρᾶγμα ἐφάνη ἡμῖν παράδοξον καὶ ἐπεμείναμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ. Παρετηρήσαμεν δὲ ὅτι ὁ ὄγκος τοῦ χώματος, ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ ἀγγεῖον, περιεῖχε μίγδην καὶ ὀστᾶ νεκρῶν μετὰ ἀγγείων τεθραυσμένων, ἐν ᾧ κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον τοῦ σπηλαίου ἔκειτο ἐκτάδην σκελετὸς οὐχὶ ἐπὶ καθαροῦ ἐντελῶς ἐδάφους. Οἱ τὸν τελευταῖον τοῦτον νεκρὸν ἐνταφιάσαντες εὗρον, φαίνεται, τὴν ὀροφὴν τοῦ σπηλαίου κατερριμμένην, δὲν ἐφρόντισαν δὲ ν' ἀποκαθάρωσι τὸ σπήλαιον χωρίζοντες τὰ ὀστᾶ, ἀλλὰ συνεσώρευσαν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου τὸν ὄγκον ἅπαντα, ὅπως εὕρῃ ὅπως δήποτε θέσιν καὶ ὁ τελευταῖος νεκρός, ἐπέθεσαν δὲ ἐπὶ τοῦ σωροῦ τούτου τὸ ἀγγεῖον περὶ οὗ ἀνωτέρω. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἔχει κατὰ τοῦτο ἀξίαν τινά, ὅτι ἐμφαίνει κατὰ ποῖον ἀμελῆ τρόπον ἐκήδευον ἐνίοτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων, εὑρισκόμενον ἀληθῶς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν μεθ' ἧς κατεσκεύαζον τὰ ὑπόγαια σπήλαια, ἥτις καὶ χρόνου καὶ δαπάνης ἐδεῖτο. Ἐπίσης εἰκάζει τις ὡς ἐκ τοῦ *προχείρου*, οὕτως εἰπεῖν, ἐνταφιασμοῦ τούτου, ὅτι οἱ κηδεύσαντες τὸν νεκρὸν συγγενεῖς ἔρριψαν τοῦτον εἴς τινα γωνίαν καὶ ἀπῆλθον ἄνευ δείπνου ἢ ἄλλης τινὸς τελετῆς, διότι δὲν θὰ ὑπῆρχε κἂν χῶρος. Τοῦτο δὲ λέγομεν, διότι ἀνεγράφη ὅτι ἐτελοῦντο περὶ τὸν νεκρὸν κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν δεῖπνα, ὅπως τοῦτο ἐγένετο βεβαίως, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχήν[1], καὶ τοῦτο ὅπως ἐξηγηθῇ ἡ ἀνεύρεσις ὀστῶν ζῴων ἐνίοτε ἐν τοῖς τάφοις τούτοις[2]. Ἡμεῖς ὅμως *οὐδέποτε* παρετηρήσαμεν ἴχνος κἂν πυρᾶς, ἀλλ' οὐδὲ ὀστᾶ που ζῴων ἐντὸς τῶν σπηλαίων ἢ ἐκτός· μόνον ἐν τάφῳ τινι τῆς Προνοίας (Ναυπλίου) εὕρομεν ὁλόκληρον σκελετὸν ἵππου κείμενον παρὰ τῷ νεκρῷ ἐν τῷ σπηλαίῳ. Τούτου ὅμως ἡ θυσία παρὰ τὸν νεκρὸν τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ ἡ συνταφή, δὲν ἔχουσιν, πιστεύομεν,

[1] Βαθμίδας εὗρε καὶ ὁ Τσούντας (Ἀρχ. Ἐφ. 1888, σελ. 128) ἐν ἑνὶ τῶν τάφων καὶ ὁ Biliotti ἐν Ἰαλυσσῷ. Ἀλλ' ἐκεῖ ἦτο ἐξαίρεσις, ἐνταῦθα δὲ γενικὸν τὸ σύστημα τοῦτο.

[1] Mittheil. d. d. Inst. v. Ath. 1890, σελ. 321 κἑξ.

[2] Ὁ Τσούντας (Μυκῆναι καὶ Μυκ. πολιτισμός, σελ. 150) εὗρεν εἰς θολωτοὺς καὶ σπηλαιοειδεῖς τάφους τοιαῦτα ὀστᾶ, *πρὸ τοῦ στομίου*.

σχέσιν τινὰ πρὸς τὰ «περίδειπνα» τῶν ὑστερωτέρων χρόνων.

Οἱ νεκροὶ ἔκειντο ἐν τοῖς σπηλαίοις τούτοις ἀτάκτως ὡς πρὸς τὴν θέσιν. Ὅπου ὑπῆρχε χῶρος ἀπετίθετο ὁ νεκρός, *οὐδαμοῦ* δ᾽ εὕρομεν εἰς σωρὸν τὰ ὀστᾶ τῶν πρωϊαίτερον τεθαμμένων νεκρῶν, ὅπως ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἀλλαχοῦ συχνὰ παρετηρήσαμεν τοῦτο [1]. Τοῦ χώρου τῶν σπηλαίων ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ προτίμησιν ὁ δεξιὰ τῆς εἰσόδου· διότι εὕρομεν πάντοτε μὲν τοῦτον κατειλημμένον ὑπὸ νεκροῦ, σπανιώτατα δὲ τὸν πρὸς ἀριστερὰν καὶ μόνον τότε, ὅτε δὲν ὑπῆρχεν ἀλλαχοῦ χῶρος ἐν τῷ σπηλαίῳ. Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἐκάμαμεν καὶ ἐν Σφηττῷ, ἔνθα, ὡς θὰ εἴπωμεν κατωτέρω, ἀνεσκάψαμεν περὶ τὰ εἴκοσι σπήλαια.

Ἐπίσης ἀξία ἀναγραφῆς εἶνε ἡ παρατήρησις ὅτι ἐν ἅπασι, ἄνευ ἐξαιρέσεως, τοῖς τάφοις τούτοις τῆς Ἀττικῆς οἱ νεκροὶ ἦσαν ἐκτάδην κείμενοι [2]. Οὐδαμοῦ εὕρομεν νεκρὸν κείμενον οὕτως ὥστε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐτάφη καθήμενος ἢ ἡμικείμενος ὅπως τοῦτο παρετηρήθη καὶ ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐν τοῖς τάφοις τοῦ Ναυπλίου καὶ παλαιᾶς Ἐπιδαύρου, καὶ ὑπὸ τοῦ Τσούντα ἐν Μυκήναις (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 139).

Τὰ σπήλαια, ὧν τὸ μέγιστον εἶχε μῆκος μὲν 3 μέτρα πλάτος δὲ 2,70 καὶ ὕψ. 1,80, τὸ ἐλάχιστον δὲ μῆκος 2, πλάτος 2, ὕψ. 1,50, περιεῖχον ἅπαντα πλείονας τοῦ ἑνὸς νεκρούς. Ἓν τούτων εἶχε δύο μόνον καὶ πιθανῶς ἄνδρα καὶ γυναῖκα. Διότι ἐκτὸς τῆς διαφορᾶς, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος, τῶν κρανίων καὶ τοῦ ὅλου σκελετοῦ, τὰ κτερίσματα ὑπεδήλουν τοῦτο. Πλησίον τοῦ ἀνδρὸς ἔκειτο χαλκοῦς ξυρὸς μετὰ τριῶν μικρῶν ἀγγείων· πλησίον δὲ τῆς γυναικὸς εὑρέθη χαλκῆ τριχολαβὶς καὶ εἷς μικρὸς δακτύλιος ἀργυροῦς, μετὰ δύω ἀγγείων. Ὁ δακτύλιος, οὗτινος σώζεται μόνον ἡ ἀσπιδοειδὴς σφενδόνη, εἶνε λίαν ἐφθαρμένος, δὲν κατεσκευάσθη δὲ καὶ ἐκ καθαροῦ ἀργύρου, ἀλλ᾽ ἐκ μίγματος περιέχοντος ἴσως καὶ *σίδηρον*. Οἱ δύο δὲ οὗτοι τοῦ σπηλαίου νεκροί, δὲν ἔκειντο παραπλεύρως, οὔτε κἂν παραλλήλως, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐτάφη κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν ἔχων τὸ πρόσωπον ἀντικρὺ τοῦ στομίου, ὁ δὲ κατὰ τὴν ἀπέναντι τῆς εἰσόδου, ἔχων τοὺς πόδας σχεδὸν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἑτέρου νεκροῦ, ἀποτελοῦντες οὕτω γωνίαν. Τὰ εὑρεθέντα πέντε ἀγγεῖα (σχήματος Furtwängler-Löschcke 18 — διακοσμ. ταινιοειδής — 143, 163, 66 — ἄνευ τῶν ἑλικοειδῶν — 59) ἔκειντο παρὰ τοὺς πόδας ἢ τὴν κεφαλὴν τῶν νεκρῶν. Τὸ μέγιστον τῶν σπηλαίων περιέκλειε πέντε νεκρούς, ὧν ὁ εἷς μόνον ἔκειτο κατὰ πλάτος τοῦ σπηλαίου, κατὰ τὴν δεξιὰν δηλ. τούτου πλευράν, πάντες δ᾽ οἱ λοιποὶ κατὰ μῆκος καὶ οὕτω συμπεπιεσμένοι, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐτέθησαν ἀλλεπάλληλοι. Εἶχε πολὺ δυστυχῶς χῶμα τὸ σπήλαιον καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω τὴν λεπτομέρειαν ταύτην, εὑρέθησαν ὅμως οἱ νεκροὶ οὗτοι εἰς τόσον μικρὸν χῶρον, ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον ἦτο σχετικῶς εὐρύ, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐτάφη ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Συνεσωρευμένα δὲν ἦσαν βεβαίως τὰ ὀστᾶ, διότι ἔκειντο ἐκτάδην οἱ σκελετοὶ καὶ δὴ τῶν τριῶν μὲν τὰ κρανία ἦσαν πρὸς δεξιάν, τοῦ ἑνὸς δὲ πρὸς ἀριστεράν. Οὕτω δὲ μόνον ἴσως δύναταί τις νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πρᾶγμα ὅτι κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ μεμονωμένου κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν νεκροῦ, ὅστις θὰ ἦτο πάντως καὶ ὁ τελευταῖον ταφείς, ἐπλησίασαν πρὸς ἀλλήλους τοὺς τέσσαρας πρότερον ἐν τῷ σπηλαίῳ ταφέντας. Τὰ εὑρεθέντα ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀγγεῖα, πέντε μὲν σῶα (Furt.-Lösch. 95—διάφ. διακόσμησις—131, 125 — διακόσμ. παρεμφερὴς τῇ τοῦ προηγουμένου καὶ δύο Bügelkanne) καὶ περὶ τὰ δέκα τεθραυσμένα, ἔκειντο κατὰ τὰς γωνίας τοῦ σπηλαίου, δύο δὲ μόνον ἐν τῷ μέσῳ πλησίον τοῦ τελευταίου νεκροῦ. Ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ ἐγένετο καὶ ἡ ἑξῆς παρατήρησις, ἥτις λύει ἐν μέρει ζήτημα ἱκανῶς δυσχερές. Ἐν τοῖς τάφοις τοῦ εἴδους τούτου, συχνὰ (συχνότατα δ᾽ ἐν τοῖς σπηλαίοις τῆς Ἀργολικῆς) εὑρίσκονται σύρματα ἐκ μολύβδου [1], ὧν ἡ χρησιμότης ἦτο ἄγνωστος καὶ ἀκατάληπτος. Ἐνταῦθα ὅμως παρετηρήσαμεν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ κειμένου κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν (οὗτινος ὁ σκελετὸς δὲν ἐκαλύπτετο ὑπὸ χώματος) ὅτι τὸ σύρμα ἔκειτο ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ δὴ ὑπὸ τὴν κάτω σιαγόνα. Ἦτο δὲ οὕτω συνεστραμμένον τοῦτο κατὰ τὰ

[1] Πρβλ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 137.

[2] Οὕτω καὶ ἐν Ἀλικῇ Myk. Vas. Text. σελ. 38.

[1] Ἀρχ. Ἐφημ. 1888, σελ. 142 καὶ ἀλλαχοῦ. Ἰδίως ἐν τοῖς τάφοις τοῦ Ναυπλίου εὑρέθησαν τεμάχια ἀπειράριθμα. Ἐγὼ εὗρον τοιαῦτα ἐν ἅπασι τοῖς ἀνασκαφεῖσιν ἐκεῖ σπηλαίοις. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις τῆς Ἀττικῆς, διότι εἴς τινα τούτων οὐδ᾽ ἐλάχιστον τεμάχιον εὑρέθη.

ἄκρα αὐτοῦ, ὥστε οὐδεμία ἔμενεν ἀμφιβολία, ὅτι τὸ οὕτω παρασκευασθὲν μολύβδινον ἔλασμα ἐχρησίμευσεν, ἐφαρμοζομένων τῶν κρικοειδῶν ἄκρων ἐπὶ τῶν ὤτων, εἰς τὸ νὰ συγκρατῇ τὴν κάτω σιαγόνα τοῦ νεκροῦ. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ εἰς ἱστορικοὺς χρόνους δὲν ἦτο ὅλως ἄηθες τὸ πρᾶγμα, εὑρέθησαν δὲ ἐν τάφοις τῆς περιόδου ταύτης χρυσοῦ ἐλάσματα, ἅτινα προδήλως αὐτὸν εἶχον τὸν σκοπόν. Τὸ ἡμέτερον ἐθνικὸν Μουσεῖον ἔχει ἓν τοιοῦτον ὑπ' ἀρ. 3480 προερχόμενον ἐξ ἀγορᾶς τῆς ἀρχ. Ἑταιρ. καὶ εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις. Ἀλλ' ἐνῷ ἐν τῇ ἀνωτέρω περιπτώσει τὸ πρᾶγμα εἶνε, ὡς εἴπομεν, ἀναμφισβήτητον, παράδοξον εἶνε ὅτι δὲν εὑρίσκεται τοιοῦτο σύρμα εἰς ὅλους τοὺς τάφους, τοὐλάχιστον ἐν Ἀττικῇ — διότι ἐν Ναυπλίῳ π. χ. πάντες οἱ παρ' ἡμῶν ἀνασκαφέντες τάφοι περιεῖχον, ὡς ἐρρήθη, σωρείαν τοιούτου σύρματος. Ἴσως δ' ἐκεῖ ἐπεκράτει τὸ ἔθιμον νὰ δένωνται καὶ αἱ χεῖρες τοῦ νεκροῦ διὰ ἐλάσματος τοιούτου. Ἀλλ' ἐν Ἀττικῇ, φαίνεται, τὸ ἔθιμον δὲν ἦτο γενικόν, δι' ὃ καὶ ἐξαιρετικῶς μόνον εἴς τινα σπήλαια εὕρομεν τοῦτο, καὶ δυστυχῶς μόνον ἐν τῇ ἀναγραφείσῃ περιπτώσει, εἰς θέσιν, ἥτις νὰ μαρτυρῇ προδήλως τὴν χρησιμότητα αὐτοῦ.

Ἐν τοῖς λοιποῖς σπηλαίοις οὐδὲν παρετηρήσαμεν ἴδιον καὶ ἄξιον ἀναγραφῆς. Τὰ εὑρεθέντα ἀγγεῖα, περὶ τὰ δέκα ἔτι, μὴ συγκαταλογιζομένων τῶν τεθραυσμένων, εἶνε ἅπαντα κοινὰ καὶ ὅμοια τὸ σχῆμα τοῖς ὑπὸ Furtwängler-Löschcke Myk. V. εἰκονισθεῖσιν ὑπ' ἀριθ. 112τρίς, 95δίς — τῶν τελευταίων τούτων τὸ ἓν εἶνε τριποδικόν, τὸ ἄλλο δ' ἐν συμπλέγματι ἐκ τριῶν ὁμοίων, ὡς τὰ ὑπ' ἀριθ. 23 — Bügelkanne τρίς καὶ ὑπ' ἀριθ. 125 καὶ 143, ἅτινα οὐδεμίαν φέρουσι διακόσμησιν.

Ἐν τέλει δέον νὰ εἴπωμεν τινὰ περὶ τῶν λοιπῶν λειψάνων τοῦ συνοικισμοῦ, περὶ ὧν μνείαν ἐν τοῖς ἄνω ἐποιησάμεθα. Ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἐν ᾗ ὑπεδείξαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω τὰ πιθανὰ λείψανα δήμου τινός, εὑρίσκονται ἡμίχωστα μεγάλα τεμάχια λιθίνων λεκανῶν ἀβαθῶν, ὧν ἡ διάμετρος εἶνε περίπου δύο μέτρων. Ἐὰν μὴ λανθάνῃ ἡμᾶς ἡ μνήμη ὑπάρχει ἐκεῖ πλησίον καὶ τεμάχιον ἑνὸς τῶν ποδῶν τούτων (βάσεων). Ἐξελάβομεν τὸ πρῶτον τὰ παμμεγέθη ταῦτα μνημεῖα, ὡς ὅμοια τοῖς χρησίμοις κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους εἰς τριβὴν ἐλαιῶν[1]· μᾶλλον ὅμως ἐπισταμένη ἐξέτασις τούτων ἔπεισεν ἡμᾶς ὅτι τὰ μνημεῖα ταῦτα εἶνε ἀρχαιότατα· οὐδόλως δὲ παράδοξον εἶνε νὰ ἐχρησίμευσαν ὡς βωμοί· γινώσκομεν δὲ τὰ νῦν ὅτι θυσίας ἐπὶ βωμῶν ἐτέλουν καὶ οἱ τῶν χρόνων ἐκείνων ἄνθρωποι, ὡς ἐναργῶς φαίνεται καὶ ἐπὶ τῶν εἰκόνων τῶν εὑρεθέντων, κατὰ τὰς τελευταίας ὑπὸ τοῦ Τσούντα ἀνασκαφὰς ἐν Μυκήναις, χρυσῶν δακτυλίων.

Σφηττός (;) πλησίον Μαρκοπούλου.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω συχνὰ ἀνεφέραμεν τὸ ἀρχαιότατον ὄνομα τοῦ Σφηττοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὰς πλησίον τοῦ Μαρκοπούλου γενομένας παρ' ἡμῶν ἀνασκαφὰς προϊστορικῶν τάφων, ὀφείλομεν δὲ τὰ νῦν νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τούτου προκειμένου περὶ θέσεως, ἣν οὐδεὶς τῶν περὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Ἀττικῆς ἀσχοληθέντων ὑπηνίχθη κἄν, τέως, ὡς πιθανὴν τοποθεσίαν τοῦ ὁμωνύμου τῷ προϊστορικῷ συνοικισμῷ δήμου τῆς Ἀττικῆς. Ὀφείλομεν ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ δηλώσωμεν ὅτι παραδεχόμενοι τὴν θέσιν, ἔνθα οἱ τάφοι ἀνεκαλύφθησαν, ὡς τὴν τοποθεσίαν τοῦ προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ, δὲν θεωροῦμεν ὡς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τὴν τοποθεσίαν καὶ τοῦ ὁμωνύμου ἀρχαίου δήμου ἐν τῇ αὐτῇ ἀκριβῶς θέσει, συμφωνοῦντες ὡς πρὸς τοῦτο μετὰ τοῦ Lœpper καὶ ἄλλων, ὅτι ἡ περιοχὴ τοῦ Σφηττοῦ ἦτο εὐρεῖα καὶ κατὰ τὴν προθησιακὴν χρονικὴν περίοδον ὡς καὶ κατὰ τὴν ἱστορικήν.

Ὁ Στράβων (ἔ. ἀ.) μνημονεύει καὶ τοῦ Σφηττοῦ, ὡς μιᾶς τῶν δώδεκα πόλεων τῆς Ἀττικῆς καὶ δὴ μετὰ τὸν Θορικόν, τὴν Βραυρῶνα καὶ τὸν Κύθηρρον. Τοῦτο δὲ σὺν ἄλλοις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ συνοικισμοῦ τούτου *πλησίον* τῶν λοιπῶν τριῶν παναρχαίων πόλεων τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὸ ἀνατολικομεσημβρινὸν αὐτῆς. Οἱ νεώτεροι ἐρευνηταὶ δὲν ἠστόχησαν ὡς πρὸς τοῦτο καὶ ὁ μὲν Leake[2] τοποθετεῖ αὐτὸν κατὰ τὸ Σπάτα, ὁ Bur-

[1] Ἓν τοιοῦτο μνημεῖον ἀρχαῖον, χρησιμεῦσαν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Dörpfeld, ὑπάρχει ἐν καλῇ καταστάσει καὶ τὰ νῦν ἐν Ραμνοῦντι, εἰς ἡμίωρον ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἀνατολικῶς.

[2] Demen v. At. (ἔνθ. ἀνωτ.). Ἴσως ὡρμήθη εἰς τοῦτο καὶ ἕνεκα τῆς φαινομενικῆς σχέσεως τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ σημερινὸν Σπάτα-

sian[1] ἀναζητεῖ τοῦτον πλησίον τῆς Κερατιᾶς, ὁ Henriot[2] κατὰ τὸ Κωροπί, ὁ Brückner[3] καὶ ἄλλοι «nach *fernem* Olympos» (Milchhöfer) κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ἀκτὴν τῆς Ἀττικῆς μέχρι τοῦ Ἀναφλύστου. Ὁ Milchhöfer[4] κατὰ τὸ Φιλιάτι πλησίον εἰς τὸ Κορωπί. Ὁ Lœpper[5] συμφωνεῖ μὲν μετὰ τοῦ Brückner ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου συνοικισμοῦ, νομίζων μάλιστα ὅτι καὶ συμπεριελαμβάνετο τῇ περιοχῇ τοῦ Σφηττοῦ καὶ ὁ Ἀνάφλυστος[6], ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν ὅμως τοῦ ἀρχαίου δήμου παραδέχεται τὴν γνώμην τοῦ Milchhöfer, εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ ὁποίου κατέληξεν καὶ αὐτός, ὡς λέγει, «ἀνεξαρτήτως» τῶν ἐπιχειρημάτων τούτου

Ἐκ τούτων ὅλων τῶν εἰκασιῶν περὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ τε προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ καὶ τοῦ ἀρχαίου δήμου Σφηττοῦ, βεβαίως ἡ τοῦ Milchhöfer χρῄζει πολλῆς προσοχῆς, τὰ δὲ ἐν τῇ Wochenschrift ἐκτεθέντα ἐπιχειρήματα αὐτοῦ, ὅπως πολεμήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Brückner τοποθετοῦντος, ἄνευ ὄντως ἰσχυρῶν λόγων, τὸν δῆμον Παλλήνης, ἐκεῖ ἔνθα οὗτος θέτει τὸν δῆμον Σφηττοῦ, εἶνε λίαν μὲν πειστικὰ ὡς πρὸς τὸν ἀρνητικὸν σκοπὸν αὐτῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὸν θετικόν. Διότι, ἀποδεικνύει μὲν ἐπαρκῶς ὅτι ἡ Παλλήνη δὲν ἔκειτο ἐκεῖ ἔνθα τίθησι τὸν δῆμον ὁ Brückner, δὲν ἀποδεικνύει ὅμως ἐξ ἴσου πειστικῶς, νομίζομεν, καὶ τὸ ὅτι ἐκεῖ ἔνθα οὗτος τοποθετεῖ τὸν Σφηττὸν ἔκειτο ἀναμφισβητήτως ὁ δῆμος οὗτος. Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Μ., ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν τοῦ Σφηττοῦ, στηρίζεται ἐπὶ τῆς εὑρέσεως τριῶν ἐπιγραφῶν μνημονευουσῶν Σφηττίων· διότι τὰ λοιπὰ πάντα, τὰ ἄλλως τε λίαν ὀρθά, ἐπιχειρήματα αὐτοῦ τείνουν μόνον εἰς τὸ ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὅτι ἡ Παλλήνη δὲν ἔκειτο μεταξὺ Κορωπὶ καὶ Ὑμηττοῦ, ἀλλὰ πλησίον τοῦ Γαργηττοῦ. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν ὅμως τοῦ Σφηττοῦ τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ὀλιγωτέραν ἔχουσιν ἀξίαν οὐδὲ *ἐξαναγκάζουσιν* εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ὑποδεικνυομένης θέσεως, τοὐναντίον μάλιστα, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι, νομίζομεν, ὡς ἐνδείξεις ἐξ ἴσου ἰσχυραὶ καὶ δι' ἄλλην, ἀνατολικώτερον κειμένην, τοποθεσίαν. Ὥστε ἀπομένει ὡς κυρία βάσις τῆς ὑποθέσεως τοῦ Μ. ἡ ἐκεῖ που ἀνεύρεσις τῶν τριῶν ἐπιγραφῶν, τῶν ἀναγραφουσῶν τὸ σχετικὸν δημοτικὸν δύο οἰκογενειῶν (ὡς θέλει ὁ Μ.) ἢ μιᾶς (ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Br.) τοῦ δήμου Σφηττίων. Ἀλλὰ καὶ ὁ Br. (ἔ. ἀ. σ. 213) κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἐπὶ τῆς εὑρέσεως ἐκεῖ που τριῶν ἄλλων ἐπιγραφῶν, ἀναγραφουσῶν Παλληνέων ὀνόματα, στηρίζει κατὰ μέγα μέρος τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ δήμου Παλλήνης κατὰ τὸ Κορωπί. Ὅπως ὅμως ἡ ὑπόθεσις τοῦ Br. πίπτει, ὑπαρχόντων ἄλλων ἰσχυρῶν ἐναντίον αὐτῆς λόγων, οὕτω, νομίζομεν, καὶ ἡ τοῦ Μ. δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ μόνης τῆς εὑρέσεως τῶν ἐπιγραφῶν, ἄνευ καὶ ἄλλων ἀποχρώντων λόγων, οἵτινες δυστυχῶς ἐλλείπουσι. Γνωστὸν δὲ εἶνε, καὶ τοῦτο ἀνομολογεῖ ὁ Μ. ἐν ὑποσημειώσει, ὅτι οἱ χωρικοὶ δὲν ὀκνοῦσι, δι' ἕνα ἢ δι' ἄλλον λόγον, νὰ μεταφέρωσι πολλάκις ἐξ ἀπωτάτου λίθους ἀρχαίους εἰς τὰς κώμας αὐτῶν[1]. Λογιζομένου λοιπὸν ὡς μὴ ἀρκούντως ἰσχυροῦ τοῦ κυρίου λόγου τῆς ὑποθέσεως τοῦ Μ., δυνάμεθα ν' ἀναζητήσωμεν καὶ τὸν δῆμον Σφηττίων, ἀλλά, κατὰ μείζονα λόγον, καὶ τὸν ὁμώνυμον προϊστορικὸν συνοικισμὸν ἀλλαχοῦ, καὶ δὴ ἀνατολικώτερον μὲν τοῦ μέρους ἔνθα τοποθετεῖ τοῦτον ὁ Μ., πλησιέστερον δὲ τῶν λοιπῶν παναρχαίων συνοικισμῶν τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀττικῆς, ἀφ' οὗ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐβεβαιώθη ἐκεῖ ἡ θέσις μιᾶς τῶν προϊστορικῶν πόλεων. Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ εἰς τὴν Ἀκαμαντίδα φυλὴν ἀνήκων δῆμος οὗτος καταλογίζεται ὑπὸ μὲν τοῦ Milchhöfer[2] εἰς τὴν παραλίαν μοῖραν τῆς φυλῆς ταύτης, μετὰ τῶν δήμων Θορικοῦ, Κεφαλῆς, Προσπάλτων καὶ Ἁγνοῦντος, ὑπὸ δὲ τοῦ Lœpper[3] χωρίζεται τῶν ἀπωτέρων καὶ λο-

Σφηττός, τοῦθ' ὅπερ ὀρθῶς ὁ Ross ἀπορρίπτει. Πρβλ. Demen v. Attika nach Ins. σελ. 96, σημ. 139.

[1] Geogr. v. Gr. II, σελ. 346 καὶ 351.

[2] Recherches, σελ. 200.

[3] Athen. Mitth. 1891 XVI σελ. 208. Οὕτω καὶ Ot. Müller, Gött. g. An. 1830 σελ. 382.

[4] Berliner Phil. Woch. XII σελ. 1, 29 κἑξ. καὶ Unters. ü. d. κτλ. σελ. 25 κἑξ.

[5] Athen. Mitth. XVII σελ. 397.

[6] Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην στηριζομένην ἐπὶ τῆς μυθολογουμένης συγγενείας τῶν μετοίκων (Παυσ. II, 30, 9), κατέρριψεν εὐχερῶς ὁ Milchhöfer.

[1] Γνωστὸν δ' ἐπίσης εἶνε ὅτι δι' οἰκοδομὴν ἐκκλησιῶν μετέφερον ἐνίοτε ἀπὸ δίωρον καὶ τρίωρον ἀπόστασιν ἀρχαίους λίθους ἐνεπιγράφους ἰδίως (διὰ τὸ ἐπεξεργασμένον αὐτῶν)· διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, οἱ ἀναζητοῦντες ἐπιγραφάς, πρὸ πάντων τὰς ἐκκλησίας ἐρευνῶσι.

[2] Unters. σελ. 23.

[3] Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 399.

γίζεται μετὰ τῶν δήμων Προσπάλτων καὶ Ἀγνοῦντος ὡς ἀποτελῶν ἰδίαν τριττύν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις ἡ παρὰ τὸ Μαρκόπουλον τοποθέτησις αὐτοῦ εἶνε μᾶλλον πιθανή, παρὰ ἡ ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἐρευνητῶν προτεινομένη ἀπωτέρα θέσις παρὰ τὸ Κορωπί. Κεῖται δέ, πιθανῶς, καθ' ἡμᾶς ὁ δῆμος μὲν Σφηττοῦ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ἔνθα τὸ σημερινὸν Μαρκόπουλον, ὅπου πλεῖστα ὑπάρχουσιν ὁρατὰ ἴχνη ἀρχαίων οἰκοδομῶν (ἰδίως πλησιέστατα τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ) καὶ λείψανα μεγάλων κτιρίων, ὁ προϊστορικὸς δὲ συνοικισμὸς μεσημβρινῶς τοῦ χωρίου, ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν κειμένων μεταξὺ Δάγγλας (Ἀγνοῦντος) καὶ Μαρκοπούλου. Οὕτω δ' ἔχοντος τοῦ πράγματος καὶ ἡ Σφηττία ὁδὸς δὲν πρέπει ν' ἀναζητῆται διὰ μέσου τῶν στενωμάτων τοῦ Ὑμηττοῦ «durch den östlichen Ausgange des Hymettospasses» (Milch.-Lœper) οὔτε διὰ τοῦ Γαργηττοῦ (Leake-Ross) ἀλλὰ διὰ τῆς κοιλάδος τῆς μεσημβρινοδυτικῶς τοῦ Μαρκοπούλου καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Ὑμηττοῦ κειμένης, περίπου ἔνθα καὶ ἡ σημερινὴ λαυρεωτικὴ ὁδός. Ἦτο δὲ πιθανῶς ἡ ὁδὸς αὕτη προέκτασις τῆς Στειριακῆς, καὶ ὅπως αὕτη ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας αὐτῆς, οὕτω καὶ ἐκείνη τὴν ἐπίκλησιν ἔσχε ἀπὸ τῆς κώμης ἀφ' ἧς ἤρχιζεν.

Τὸ νεκροταφεῖον τοῦ προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ, περὶ οὗ ἀνωτέρω, κεῖται, ὡς εἴπομεν, μεσημβρινῶς ἢ ἀκριβέστερον μεσημβρινοανατολικῶς τοῦ χωρίου Μαρκοπούλου εἰς θέσιν καλουμένην ὑπὸ τῶν ἀλβανοφώνων χωρικῶν «Κοπρέζα». Ἀπέχει δὲ τοῦ χωρίου περίπου δύο χιλιόμετρα. Ἐν τοῖς Karten von Attika οὐδὲν ἴχνος ἀρχαῖον σημειοῦται ἐν τῇ θέσει ταύτῃ διὰ τὸν λόγον ὅτι οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ὑπῆρχεν ἐκεῖ προδίδον ἀρχαῖον συνοικισμὸν πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν τάφων, οὐδὲ θὰ ὑπώπτευέ τις, ἀληθῶς, ὅτι καὶ ἐκεῖ, ὑπὸ ἐλάχιστα ἐπικλινὲς ἔδαφος, ἐκρύπτετο μέγα νεκροταφεῖον ἐκ σπηλαιοειδῶν τάφων. Ἡ ἀνακάλυψις δὲ καὶ τούτων ἦτο τυχαία, διότι κατεβυθίσθη ἓν τῶν σπηλαίων ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Μαρκόπουλον· ἀνεῦρον δ' ὅλως ἐκ τύχης, παραπλανηθείς, τὸ σπήλαιον, διότι ἀνεζήτουν ἀλλαχοῦ (ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων) τὸ νεκροταφεῖον προϊστορικοῦ τινος συνοικισμοῦ, ὅν, κατὰ πεποίθησιν ἀσάλευτον, ἐθεώρουν ἐγκαταστάντα κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον ἐπὶ τῶν τοσοῦτο προσφόρων διὰ συνοικισμὸν ὑψωμάτων τοῦ Μαρκοπούλου. Φαίνεται δὲ ὅτι οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν λόφων τῶν πλησίον τοῦ ἀνακαλυφθέντος νεκροταφείου εἶχέ ποτε ἐγκατασταθῇ μέγας συνοικισμός, ἀλλὰ καὶ παραρτήματα τούτου εἶχον κατασπαρῇ κύκλῳ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑψωμάτων (τῆς νῦν κώμης) διότι καὶ ἀρκτικῶς τοῦ χωρίου, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Βραυρῶνα ἄγουσαν, ὑπάρχουσι πολλαχοῦ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, βέβαια ἴχνη σπηλαιοειδῶν τάφων.

Τὸ νεκροταφεῖον τῆς θέσεως «Κοπρέζα» βεβαιοῖ τὴν ὕπαρξιν ἐκεῖ που πλησίον μεγάλης κώμης ἢ «πόλεως» διότι ἄνευ κοπιώδους ἀναζητήσεως ἀνεύρομεν εὐχερῶς εἴκοσι καὶ δύο σπήλαια, ὑπάρχει δὲ βεβαιότης ὅτι τὸ νεκροταφεῖον δὲν ἐξηντλήθη, ἀλλ' ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ρεύματος, ἐπὶ ἐδάφους ἐλαφρῶς ἐπικλινοῦς ἐκτάσεως δύο ἢ τριῶν στρεμμάτων. Οὐδαμοῦ ὅμως ἐπὶ τῶν πλησίον γηλόφων ἢ ἀλλαχοῦ κύκλῳ ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν ἐλάχιστον κἂν ἴχνος τῆς τελείως ἐξαφανισθείσης κώμης ταύτης.

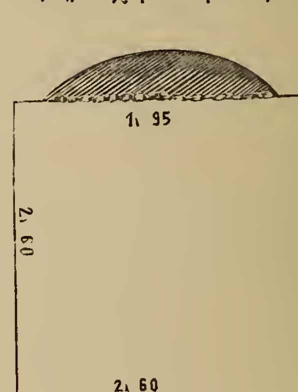
Τὰ σπήλαια ἦσαν καταβεβυθισμένα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἱ δρόμοι ὅμως αὐτῶν, οἵτινες, ὅπως καὶ ἐν Λιγόρι, ἕνεκα τῆς μικρᾶς κλίσεως τοῦ ἐδάφους ἦσαν οἱ πλεῖστοι κλιμακωτοί, ἀνιχνεύοντο εὐχερῶς, διότι ὁ πωρώδης βράχος τοῦ ἐδάφους δὲν ἦτο ὡς ὁ ἐν Βραυρῶνι καὶ Στειριᾷ σαθρός, ἀλλὰ διεκρίνετο τοῦ ἐσκαμμένου [1]. Τὸ μῆκος τῶν δρόμων, ἰδίως τῶν μὴ κλιμακωτῶν, ἦτο ὄντως μέγα σχετικῶς, ἐξικνούμενον καὶ μέχρι δέκα μέτρων, ἀλλὰ τὸ βάθος αὐτῶν τότε δὲν ἦτο μεῖζον τῶν τριῶν μέτρων· τἀνάπαλιν οἱ κλιμακωτοὶ εἶχον μῆκος σχετικῶς μικρόν, βάθος δὲ πολλαχοῦ πέντε μέτρων. Τοσοῦτον δὲ στενοὶ ἦσαν ἅπαντες, ἰδίως κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ὥστε πολλάκις καὶ εἷς μόνος ἐργάτης εἰργάζετο μετὰ δυσχερείας. Ἐννοεῖται ὁ δρόμος ηὐρύνετο πρὸς τὸ στόμιον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ μόλις ὑπῆρχε χῶρος διὰ δύο ἐργάτας. Πολλάκις δὲ ἠπόρησα τίνι τρόπῳ κατώρθουν νὰ λαξεύωσι τόσον ἐπιμελῶς εἰς τοσοῦτον βάθος τοὺς στενοὺς τούτους δρόμους καὶ τὰ σπήλαια, εἰς

[1] Τὰς περιττὰς ἴσως παρατηρήσεις ταύτας ἀναγράφομεν δι' ἐκείνους ὅσοι ἐπεχείρησαν τοιούτου εἴδους ἀνασκαφὰς καὶ γινώσκουσι τὸ δυσχερὲς ἐνίοτε τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ *στερεοῦ* ἐδάφους ἀπὸ τοῦ ἐσκαμμένου καὶ ἑπομένως καὶ τὴν δυσχέρειαν τῆς ἀνιχνεύσεως τῶν ἐν σαθρῷ ἐδάφει λελαξευμένων δρόμων τῶν σπηλαίων.

τὰ ὁποῖα πολλάκις οὔτε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐπαρκῶς εἰσέδυεν. Διὰ τοῦτο δὲ ἴσως καὶ πάντων τῶν σπηλαίων οἱ δρόμοι ἦσαν ἐστραμμένοι πρὸς μεσημβρίαν· δὲν ἠνάγκασεν δὲ πρὸς τοῦτο ἡ θέσις τοῦ ἐδάφους, διότι μὴ ὑπαρχούσης ἢ ἀσθενοῦς κλίσεως, θὰ ἠδύναντο κάλλιστα ν' ἀνορυχθῶσι πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν. Ἐντὸς τῶν δρόμων τούτων ἐνίοτε (σπανίως ὅμως) εὕρομεν τεμάχια μόνον ἀγγείων καὶ ταῦτα κοινά, ἐξαιρέσει τῶν δύο τεμαχίων τῶν δημοσιευομένων ἐν πίν. 10 ὑπ' ἀρ. 12 καὶ 13, ἅτινα ὡς φέροντα ἴχνη γραφῆς ἐθεωρήσαμεν ἄξια ἀπεικονίσεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ δύο ταῦτα τεμάχια, μετὰ τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι (9 καὶ 9^α) δημοσιευομένου ἀγγείου, τοῦ ἀπεικονίζοντος ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν πλευρῶν αὐτοῦ τὰς τέσσαρας ἐν χειραψίᾳ μορφάς, καὶ εὑρεθέντος *ἐντὸς* σπηλαίου, εἰσὶ τὰ μόνα ἅπερ εὕρομεν εἰκονίζοντα μορφάς, μεταξὺ τριῶν ἑκατοντάδων καὶ πλέον ἀγγείων, ἅτινα ἀνεύρομεν ἐντὸς τῶν σπηλαιοειδῶν τάφων τῆς Ἀττικῆς, τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς παλαιᾶς Ἐπιδαύρου. Ἀλλὰ περὶ τούτων πλείονα ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἐν τοῖς πίναξι εἰκονισμένων.

Ἐξακολουθοῦντες νῦν τὴν ἔκθεσιν τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν, δέον νὰ προσθέσωμεν ὅτι, καὶ ὡς πρὸς τοὺς τάφους τούτους, δὲν θ' ἀναγράψωμεν ἢ ὅσας τούτων θεωροῦμεν ἀξίας μνείας ἰδίως χάριν τῆς γνώσεως τῶν ἐν Ἀττικῇ ἐθίμων κατὰ τὴν προϊστορικὴν χρονικὴν περίοδον, διότι ἡ ἐν λεπτομερείᾳ περιγραφὴ τῶν τοιούτου εἴδους τάφων εἶνε περιττὴ μετὰ τὰς περιγραφὰς τῶν ἐν Μυκήναις (ὑπὸ τοῦ Τσούντα· Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 119 κἑξ.[1]), ἐν Ναυπλίῳ (Athen. Mitth. 1880) καὶ ἐν παλαιᾷ Ἐπιδαύρῳ (Ἀρχ. Δελτίον ἔνθ. ἀνωτ.). Διότι εἶνε, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, καὶ οἱ ἐν Ἀττικῇ τάφοι κατὰ τὰ πλεῖστα ὅμοιοι τὴν κατασκευὴν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι τόποις. Ὡς πρὸς τοὺς δρόμους, λοιπόν, τῶν σπηλαίων τούτων δὲν ἔχομεν ἄλλο τι νὰ παρατηρήσωμεν ἢ ὅτι σπανιώτερον ἐνταῦθα ἢ ἀλλαχοῦ (ἐν Ναυπλίῳ λ. χ.) ἐχρησιμοποιοῦντο οὗτοι καὶ εἰς ταφήν. Μόνον δύο περιπτώσεις ἐσημειώσαμεν μεταξὺ τῶν εἰκοσιδύο ἀνασκαφέντων σπηλαίων. Οἱ τάφοι δὲ ἐν τοῖς δρόμοις τούτοις ἦσαν λελαξευμένοι δεξιὰ ἐν τῷ βράχῳ εὐθὺς ἔξωθεν τοῦ στομίου, ἐν εἴδει μικρῶν σπηλαίων, εἰς ὕψος 0,80 μ., ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Ἦσαν δὲ πεφραγμένοι διὰ λίθων, ὅπως καὶ τὰ στόμια τῶν σπηλαίων. Ἀμφότεροι περιεῖχον ἕνα μόνον νεκρόν, οὐδ' εἶχον πλάτος μεῖζον τοῦ ἡμίσεος μέτρου, τόσον δηλ. ὅσον ἐξήρκει μόλις διὰ τὴν ταφὴν ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἀγγεῖα εὕρομεν καὶ εἰς τοὺς δύο τάφους· ἐν γένει δὲ ἦσαν οἱ δύο νεκροὶ ἐνταφιασμένοι ὅπως καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις, ἐκτάδην καὶ οὗτοι κείμενοι (μῆκος τάφ. 1,80). Ὁ ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου ἐνταφιασμὸς αὐτῶν, δὲν εἶχε, προφανῶς, ἄλλον λόγον ἢ τὴν ἔλλειψιν χώρου ἐν τῷ σπηλαίῳ.

Ἐνταῦθα δέ, προκειμένου περὶ τῶν δρόμων, δέον νὰ μνημονεύσωμεν ἑνὸς λίαν παραδόξου τὴν κατασκευὴν τάφου, ὅστις ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν μοναδικήν, μεταξὺ τοῦ εἴδους τῶν τάφων τούτων. Ἀπεκαλύφθη δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χώρου ἔνθα οἱ λοιποὶ τάφοι, περιεῖχε δὲ καὶ ὅμοια τούτοις κτερίσματα, ἑπομένως αἴρεται πᾶσα τυχὸν ὑπόθεσις περὶ τῆς μὴ συγχρόνου αὐτοῦ κατασκευῆς. Ὁ τάφος οὗτος, οὗτινος παρέχομεν τὸ κάτωθι πρόχειρον σχεδιάγραμμα, ἵνα νοηθῇ εὐχερέστερον ἡ κατασκευή του,

δὲν εἶχε δρόμον ἀλλὰ μόνον τετράγωνον πρὸ τοῦ σπηλαίου χῶρον, ἐσκαμμένον εἰς βάθος 3 μέτρων. Τὸ σπήλαιον ἦτο στενὸν καὶ χαμηλὸν (μῆκ. 1,95, πλ. 0,55, ὕψ. 0,50), προωρισμένον ὅπως δεχθῇ ἕνα μόνον νεκρόν. Ἦτο δὲ πεφραγμένον διὰ λίθων τοῦ σπηλαίου τὸ ἄνοιγμα (ὅπως καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τάφους τὰ στόμια) τὸ ὁποῖον εἶχε τὸ μῆκος τοῦ τάφου ὁλόκληρον, λαξευθέντος ἡμικυκλικῶς. Ὁ νεκρὸς ἔκειτο ἐκτάδην, εἶχε δὲ παρ' αὐτῷ πέντε ἀγγεῖα (Furtwängler-Löschcke Myk. ὑπ' ἀριθ. 2, 30bis, περίπου ὅμοια, 66 καὶ 67.

[1] Πρβλ. Perrot-Chipiez, Hist. de l'art dans l'antiquité, T. VI σελ. 373 κἑξ.

ὧν τὰ τρία κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ δύο κατὰ τοὺς πόδας. Δὲν ἔλειπεν οὔτε τὸ λίθινον κομβίον. Ἐπὶ τοῦ ἔξωθεν τετραγώνου χώρου οὐδὲν εὑρέθη, οὔτε τεμάχιον ἐλάχιστον ἀγγείου. Περίεργον ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ τάφου τούτου εἶνε, ὅτι δὲν ἐλογίσθη ἡ δυσχέρεια τῆς καταβιβάσεως τοῦ νεκροῦ, ἥτις θὰ ἐγένετο, ὅπως καὶ ἐν τοῖς τάφοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν, διὰ σχοινίου ἢ κλίμακος αἱρετῆς. Παρεμφερεῖς τὴν κατασκευήν, ἀλλ' ὑπὸ διαφόρους καὶ ποικίλας τροποποιήσεις, εἶνε οἱ ἐν Αἰγίνῃ ὑπόγαιοι τάφοι, οἱ ἄλλης ὅμως χρονικῆς περιόδου [1]. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐκ τοιούτου εἴδους προϊστορικῶν τάφων ἔσχον τὴν ἀρχὴν καὶ οἱ ἐν Αἰγίνῃ τῶν μετ' ἔπειτα χρόνων. Διότι καὶ τούτων τὸ ἁπλούστερον σχῆμα, ἐξ οὗ πάντως τὰ ποικίλα ἄλλα παρήχθησαν, συνίστατο ἐκ λάκκου τετραγώνου βαθέος (μέχρι 5 μέτρων) λελαξευμένου ἐν τῷ βράχῳ, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ἀνωρύχθη κατ' ἀρχὰς μὲν σπήλαιον εἰς ταφήν, ἀκολούθως δὲ στοὰ πρὸς ἐναπόθεσιν σαρκοφάγων. Ἡ οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν τῆς Αἰγίνης τάφων καὶ τοῦ ἐν Σφηττῷ εἶνε, ὅτι τῶν πρώτων ὁ πρὸ τοῦ σπηλαίου ἢ τῆς στοᾶς τετράγωνος βαθὺς λάκκος ἐφράσσετο κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἐπιμελῶς διὰ πλακῶν δυναμένων ἑκάστοτε νὰ ἀρθῶσι πρὸς ἐνταφιασμὸν καὶ ἄλλων νεκρῶν, ἐξ οὗ καὶ συνάγεται ὅτι οἱ τάφοι ἦσαν οἰκογενειῶν, ἐνῷ ὁ τοῦ δευτέρου ἐπληροῦτο διὰ χώματος, ὅπερ δυσχερῶς θὰ ἀφῃρεῖτο πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ λάκκου εἰς δευτέραν ἢ καὶ τρίτην ταφήν.

Τὰ σπήλαια τῶν λοιπῶν τάφων, ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν πλήρη χωμάτων ἕνεκα μερικῆς ἢ ὁλικῆς καταπτώσεως τῆς ὀροφῆς αὐτῶν, ἦσαν ἐντελῶς ὅμοια πρὸς τὰ ἐν Λιγόρι καὶ ἀλλαχοῦ, μόνον δὲ εὐρύτερα ἦσαν τινὰ τούτων καὶ ἐπιμελέστερον λελαξευμένα, κατὰ τὰς γωνίας ἰδίως, διότι καὶ ταῦτα ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τετράγωνα. Τὸ μέγιστον τῶν σπηλαίων, ὅπερ καὶ περιέκλειε δέκα νεκρούς, εἶχεν ἐμβαδὸν 4×4 μέτρ. πρὸς ὕψος $2^1/_2$ μ. Τὸ ἐλάχιστον εἶχε $2 \times 2{,}10$ πρὸς ὕψος 2 μ., ἐν τούτῳ δὲ εὑρέθησαν τρεῖς σκελετοί. Τὰ στόμια πάντων ἦσαν ἐπιμελῶς πεφραγμένα διὰ λίθων μέχρι τοῦ ἄνω ἄκρου αὐτῶν. Ἡ διὰ λίθων δὲ ἔμφραξις αὐτῶν ἐγένετο μέχρι τινὸς καὶ ἔσωθεν. Διότι τινὰ τῶν στομίων εἶχον διπλοῦν, καὶ ἐσωτερικὸν δηλ., τοῖχον ὅστις ἀδύνατον ἦτο νὰ κτισθῇ ὑπὸ ἀνθρώπου μένοντος ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου. Ὥστε ὑποθέτομεν ὅτι ἔμενεν ἐν τῷ σπηλαίῳ ἄνθρωπος κτίζων ἐσωτερικῶς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι ὕψους τινός, ἀφίνων ὀπήν τινα ὅπως ἐξέλθῃ, ἀκολούθως δ' ἐφράσσετο τὸ στόμιον ἔξωθεν ἐντελῶς μέχρι τοῦ ὑπερθύρου [1]. Τοῦτο δ' ἐγένετο, φυσικῶς, χάριν μείζονος ἀσφαλείας, διότι πάντως οἱ δρόμοι τῶν σπηλαίων ἔμενον ἀνοικτοί, ἐκαλύφθησαν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τῶν συνοικισμῶν τούτων. Ὁ Τσούντας ἐν τῷ συγγράμματι αὑτοῦ (Μυκ. κτλ. σελ. 139) ὡς καὶ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. (ἔνθ. ἀνωτ.), ὑποστηρίζει τὴν ὑπόθεσιν «ἣν παραδέχονται τὰ νῦν πάντες» ὅτι οἱ δρόμοι οὐ μόνον τῶν σπηλαιοειδῶν ἀλλὰ καὶ τῶν θολωτῶν τάφων, ὧν αἱ θύραι καὶ αἱ παραστάδες τόσον ἦσαν πολυτελῶς κεκοσμημέναι, ἐκαλύπτοντο ὑπὸ χώματος μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ νεκροῦ, ἀνεσκάπτοντο δ' ἑκάστοτε, ὁσάκις ἡ ἐνταφὴ νέου νεκροῦ ἠνάγκαζεν εἰς τοῦτο. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἡμῖν ἀδύνατον. Διότι ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Adler [2] προβληθέντων ὑπὲρ τῆς μὴ ἐπιχώσεως τῶν δρόμων ἰσχυρῶν λόγων, προκειμένου περὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν θολωτῶν τάφων, ἰσχυροὶ ἐπίσης λογοι προκύπτουν κατὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, προκειμένου καὶ περὶ τῶν εὐτελῶν σπηλαιοειδῶν. Ἵνα δὲ ἀρκεσθῶμεν εἰς μίαν μόνην ἀντίκρουσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, παραλείποντες τὰ περὶ τῆς ἐμφράξεως τῶν στομίων καὶ τῆς ἐπιμελοῦς λαξεύσεως τῶν δρόμων, ἐρωτῶμεν· ἐὰν ἐκαλύπτοντο οἱ δρόμοι διὰ χώματος, πόσος χρόνος θ' ἀπῃτεῖτο ὅπως ἀνασκαφῇ τοιοῦτός τις ἔχων μῆκος μὲν μέτρα 23,50, ὕψος δὲ 9,80 (πρὸ τῆς θύρας) καὶ πλάτος 2,25 (Τσούντας Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σελ. 142); Ἡμεῖς διὰ δρόμον (ἐν τοῖς σπηλαίοις Ναυπλίου) ἔχοντα μῆκος μέτρα 12 καὶ πλ. 2 καὶ ὕψος 7 (πρὸ τῆς θύρας) χρησιμο-

[1] Πρβλ. Ross, Arch. Aufs. I σελ. 45 κἑξ. Περὶ τῶν τάφων τούτων θὰ γράψωμεν ἀκολούθως ἐκθέτοντες τὰς γενομένας παρατηρήσεις ἡμῶν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐνίων τούτων.

[1] Ὁ Τσούντας (ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 129) παρετήρησεν ὅτι ἐν Μυκήναις τὰ στόμια δὲν ἦσαν πεφραγμένα διὰ τοίχου ἐντελῶς, «ἀλλ' ἀφίνετο πάντοτε μικρὸν κενὸν τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐπίχωσιν τοῦ δρόμου ἐφράζετο δι' ὀγκολίθων». Ἡμεῖς ἐν ἅπασι τοῖς τάφοις εὕρομεν τὸ στόμιον μέχρι τοῦ ὑπερθύρου τετοιχισμένον καὶ πολλάκις ἐχρησιμοποιήσαμεν σιδηροῦν μοχλόν, ὅπως ἀποσπάσωμεν τοὺς πρώτους λίθους.

[2] Schliemann, Tiryns σ. XXXV.

ποιοῦντες τρεῖς καλοὺς ἐργάτας, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐργασθῶσι πλειότεροι, ἐδαπανήσαμεν δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας. Ἄρα διὰ τὸ διπλάσιον μῆκος, διπλασίας ἡμέρας! Ἀλλὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ ὁ μέγιστος τῶν δρόμων ἀνασκάπτεται εἰς δύο ἡμέρας, ὁ νεκρὸς θὰ ταφῇ βεβαίως τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου. Γνωστὸν δ' εἶνε ὅτι ἐν Ἑλλάδι, μάλιστα ἐν ὥρᾳ θέρους, οὔτε 24 ὥρας δὲν διατηρεῖται ὁ νεκρὸς ἄνευ ὀσμῆς. Πῶς λοιπὸν συμβιβάζεται ἡ ὑπόθεσις τοῦ Τσούντα, πολεμίου ἄλλως τε τῆς ταριχεύσεως τῶν νεκρῶν [1], κατὰ τῆς ὁποίας καὶ ἡμεῖς ἀνενδοιάστως κηρυττόμεθα, διότι οὐδαμοῦ παρετηρήσαμεν ἐλάχιστον ἴχνος τοιαύτης, οὐδὲ παραδεκτὸν εἶνε ὅτι λαὸς πτωχὸς ἤθελεν ἔχει τὰ μέσα νὰ ταριχεύῃ τοὺς νεκροὺς αὐτοῦ ἔστω καὶ «*προσωρινῶς*», πῶς συμβιβάζεται, λέγομεν, ἡ ὑπόθεσις τῆς ἐπικαλύψεως διὰ χώματος τῶν δρόμων, καὶ ἑπομένως καὶ τῆς ἐκσκαφῆς τούτων ἑκάστοτε, ἥτις καὶ δαπάνης καὶ χρόνου ἐδεῖτο, πρὸς τὸ ἐπεῖγον τοῦ ἐνταφιασμοῦ πτωχῶν ἀνθρώπων; Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλοι λόγοι, οὓς παραλείπομεν ἵνα μὴ μακρηγορῶμεν, οἵτινες ἔπεισαν ἡμᾶς, ὅτι ἀδύνατον ἦτο οἱ δρόμοι τῶν τάφων, θολωτῶν τε καὶ σπηλαιοειδῶν, νὰ ἦσαν κεκαλυμμένοι.

Ὡς πρὸς τὰ τῆς τοποθετήσεως τῶν νεκρῶν καὶ ἐν γένει τοῦ ἐνταφιασμοῦ τούτων ἐν τοῖς σπηλαίοις, οὐδὲν παρετηρήσαμεν ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας· ὅ,τι εἴπομεν ἀνωτέρω σχετικὸν περὶ τῶν ἐν Λιγόρι τάφων, ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς ἐν Κοπρέζᾳ. Οἱ συνοικισμοὶ ἦσαν ἐντελῶς σύγχρονοι, ἐπεκράτουν δέ, φυσικῶς, τὰ αὐτὰ ἔθιμα καὶ ὡς πρὸς τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν. Κτερίσματα ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὑρέθησαν ἄφθονα, ἰδίως ἀγγεῖα, περὶ τὰ διακόσια. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης· οἷον χαλκοῖ ξυροὶ πέντε, ὧν εἷς ἀπεικονίσθη ἐν πίν. 9 ὑπ' ἀριθ. 14, μία χαλκῆ σμίλη, εἷς χρυσοῦς δακτύλιος ἐκ σύρματος, εἷς ἀργυροῦς κρικοειδὴς καὶ πληθὺς κομβίων λιθίνων. Περίεργον εἶνε ὅτι ἐν τοῖς τάφοις τούτοις τῆς Ἀττικῆς τόσον, σχετικῶς, συχνὰ εὑρίσκεται ὡς κτέρισμα ὁ ξυρός, ἐνῷ ἐξ ἄλλων μερῶν εἶνε σπανιώτατος. Ἐν Μυκήναις μόνον τέσσαρες ἢ πέντε εὑρέθησαν [2] μεταξὺ τόσων κτερισμάτων καὶ ἐν ἀριθμῷ τριπλασίῳ τάφων. Ὅτι ἐκείροντο, τοὺς μύστακας ἰδίως, οἱ Μυκηναῖοι λαοί, ἦτο γνωστὸν καὶ ἐκ τῶν μνημείων, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἐθεώρουν τὰ ὄργανα ταῦτα τοῦ καλλωπισμοῦ των ἀναγκαῖα ἐπακολουθήματα τῆς εἰς τὸν τάφον πορείας των, εἶχεν ἀληθῶς ἀνάγκην ἀπτῆς ἀποδείξεως, διότι δύσκολον θὰ ἦτο νὰ πιστευθῇ. Τὰ ξυρὰ δὲ ταῦτα ἦσαν πάντα ἐκ χαλκοῦ! καὶ τοῦτο δύσκολον νὰ πιστευθῇ.

Λόγος βραχὺς δέον νὰ γίνῃ ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀγγείων, ἅτινα σωρηδόν, οὕτως εἰπεῖν, ἐξήρχοντο τῶν σπηλαίων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ταῦτα περιέκλειον πολλοὺς νεκρούς — μέχρι δέκα — ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ ἀφθονία τούτων εἶνε ἀξία προσοχῆς. Ἀπεκομίσαμεν περὶ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα, ἀλλ' ἀπερρίψαμεν ἐν τεμαχίοις τοὐλάχιστον ἄλλα πεντήκοντα. Ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτὸς ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνασκαφέντων τάφων, εἶνε δηλωτικὸς πλούτου μεγάλου εἰς τὸ εἶδος τοῦτο· ἐπειδὴ δέ, ὡς ἐκ τῆς σπάνεως τῶν πολυτίμων μετάλλων ἐν τοῖς τάφοις τούτοις, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν τόπων αὐτῶν ἦσαν πτωχοί, ἕπεται ὅτι τὰ ἀγγεῖα τότε ἦσαν εὔωνα καὶ ἑπομένως ὅτι κατεσκευάζοντο ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς μεγάλης αὐτῶν χρησιμοποιήσεως. Εἶνε ἀληθῶς καταπληκτικὴ ἡ ὁμοιότης αὐτῶν πρὸς τὰ εὑρεθέντα ἐν Ἀργολικῇ, ἰδίως ἐν Ναυπλίῳ, καὶ τοιαύτη μάλιστα, ὥστε νὰ ἀναγκάζῃ τινὰ νὰ παραδεχθῇ ὅτι εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον κατεσκευάζοντο πάντα τὰ εἰς διάφορα μέρη ἀνευρισκόμενα ἀγγεῖα ταῦτα. Ἐὰν δὲ *ἄλλοτε* ἡ Ἀργολικὴ ἦτο ἡ διεκδικοῦσα δικαίως τὸ μονοπώλιον αὐτῶν, τὰ νῦν ἡ Ἀττικὴ ἀπέκτησε πλειονα δικαιώματα καὶ πρέπει πάντως, ὅπως λυθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο, νὰ ἀφεθῇ ἡ ἐξέτασις αὐτοῦ εἰς τοὺς χημικούς! Νὰ γίνῃ ἀνάλυσις καὶ παραβολὴ τῶν χρωμάτων καὶ ἰδίως τοῦ πηλοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν σχημάτων τῶν ἀγγείων τούτων, δὲν θὰ εἴπωμεν πολλά, διότι ἐξαιρέσει τῶν ἐν τῷ πίνακι 9 ἀπεικονισθέντων ὑπ' ἀρ. 8-13, τὰ πλεῖστα ἔχουσι κοινὰ καὶ συνήθη τοιαῦτα. Πλεονάζει φυσικῶς ἡ Bügelkanne, ἡ οἰνοχόη καὶ τὸ κυλικοειδὲς (Furtw.-Lösch. Myb. XLIV ἀριθ. 84) ἀπαντῶσι δὲ καί τινα σπανιώτερα σχήματα οἷον τὰ ἐν Furtw.-Lösch. Myk. XLIV ἀριθ. 53, 55, 58, 122 καὶ ἄλλα. Ἅπαντα δ' ἀνήκουσιν, ὡς ἐκ τῆς τεχνοτροπίας αὐτῶν, εἰς τὴν τῆς νεωτέρας μυκηναϊκῆς περιόδου τέχνην. Ἔχουσι δηλ.

[1] Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 133 κἑξ.

[2] Μυκῆναι κτλ. (Τσούντας) σελ. 60.

τὸ γάνωμα στιλπνὸν καὶ διακόσμησιν ἥτις ἀποτελεῖται κυρίως, ἐκ γραμμῶν ἢ σπειροειδῶν κοσμημάτων καὶ ἐνίοτε ἐξ ἀπομιμήσεων φυτῶν ἢ ὀστράκων. Ἐκ τούτου δ' ἐξάγεται ἀσφαλῶς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ὁ συνοικισμὸς οὗτος ἀνάγεται εἰς τὴν νεωτέραν μυκηναίαν χρονικὴν περίοδον.

Θορικός.

Ὁ Θορικὸς (ἢ Θόρικος κατά τινας τῶν παλαιῶν συγγραφέων) ἦτο εἷς τῶν ἀρχαίων δήμων τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς. Ἡ τοποθεσία δὲ αὐτοῦ εἶνε γνωστή, οὐδ' ἠμφισβητήθη παρά τινος τῶν νεωτέρων τοπογράφων, διότι οὐ μόνον τὸ ὄνομα αὐτοῦ διετηρήθη μέχρις ἡμῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς θέσεως[1], ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ καὶ μνημείων πλεῖστα ὑπάρχουσι λείψανα ὁρατά[2] καὶ τὰ νῦν ἔτι. Ἀλλὰ περὶ τῆς θέσεως τοῦ προϊστορικοῦ αὐτοῦ συνοικισμοῦ οὐδὲν ἀκριβὲς ἐγινώσκετο τέως. Πρῶτος ὁ Milchhöfer κατὰ τὸ 1886 μαθὼν ἢ ὑποπτεύσας τὴν ὕπαρξιν προϊστορικῶν τάφων ἐν Θορικῷ, ἐζήτησε παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἄδειαν τῆς ἀνιχνεύσεως τοῦ μέσους, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν τάφων τούτων. Ἡ ἄδεια ἐδόθη καὶ παρηγγέλθην καὶ ἐγὼ νὰ μεταβῶ μετ' αὐτοῦ, ὡς ἔφορος. Αἱ δοκιμαστικαὶ ὅμως αὐτοῦ ἔρευναι, γενόμεναι ἄλλως τε ὕπερθεν τοῦ θεάτρου καὶ εἰς τὰ κατώτατα τῆς κλιτύος τοῦ κωνικοῦ ὄρους (Βελλατοῦρι), εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν. Ἀκολούθως ὁ Μ. πληροφορηθείς, φαίνεται, ἀκριβέστερον περὶ τῆς θέσεως τοῦ ὑπὸ τυμβωρύχων ἀνακαλυφθέντος τὸ πρῶτον θολωτοῦ τάφου ἐπὶ τοῦ σάγματος τοῦ σχηματιζομένου μεταξὺ της κορυφῆς τοῦ κωνοειδοῦς ὄρους (Βελλατοῦρι) καὶ τοῦ ἀπέναντι (Β. Δ.) ταπεινοτέρου ὑψώματος, ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Berl. Wochenschrift (1887, 740. Πρβ. καὶ Karten v. Att. σελ. 26 text.) τὰ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τούτων[3]. Μετέβην ἀκολούθως καὶ ἐγώ, ἐντολῇ τῆς γεν. Ἐφορείας, νὰ ἐξετάσω τὸν τάφον καὶ ἐκθέσω αὐτῇ τὰ περὶ τούτου, λαμβάνων ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐργάτας πρὸς μικρὰν ἔρευναν. Ἡ ἔκθεσις ἡμῶν ἐδημοσιεύθη ἐν Ἀρχ. Δελτ. 1890. Ὁ Max. Mayer, ἐπισκευθεὶς καὶ οὗτος τὸ μέρος, λίαν συνετέλεσεν εἰς τὴν διὰ τακτικῆς ἀνασκαφῆς ἐξερεύνησιν τοῦ Θορικοῦ[1], εἰκάζων σὺν τοῖς ἄλλοις οὗτος, ὅτι κυκλοτερές τι κτίριον ἀρκτικῶς τοῦ θεάτρου κείμενον, ἠδύνατο νὰ εἶνε προϊστορικὸς τάφος, δεύτερος οὗτος μετὰ τὸν ἐν τῇ κορυφῇ γνωστὸν ἤδη θολωτόν[2]. Οὕτω μετέβημεν καὶ πάλιν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1893 εἰς Θορικὸν[3] καὶ ἐνηργήσαμεν, δαπάναις τῆς ἀρχ. Ἑταιρείας, ἀνασκαφὰς συστηματικὰς διαρκεσάσας τρίμηνον περίπου. Ἠρευνήσαμεν δὲ κατὰ πρῶτον, φυσικῶς, τὸν περὶ οὗ τόσος λόγος θολωτὸν τάφον, ὃν ὅμως καὶ πάλιν δὲν ἀνεσκάψαμεν ἐντελῶς, ἕνεκεν ἐπικειμένης βεβαίας κατακρημνίσεως τῶν πλαγίων αὐτοῦ τοίχων — διότι ὁ τάφος δὲν εἶνε κυψελοειδής, ὡς πάντες οἱ μέχρι τοῦδε γνωστοί, ἀλλ' ὠοειδής — ἐὰν ἐπεμένομεν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὑποβασταζόντων τοὺς τοίχους χωμάτων[4]. Ἡ ἔρευνα συνεπῶς ἔγεινε μερικὴ καὶ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς *ἐπαρκής*, εἰ καὶ κατεδείχθη ὅτι ὁ τάφος ἦτο σεσυλημένος τὸ πάλαι· πιθανὸν ὅμως εἶνε, ὁπωσδήποτε, νὰ εὑρεθῶσιν ἀσύλητοι λάκκοι ἐν τῷ δαπέδῳ αὐτοῦ. Πλείονα περὶ τοῦ τάφου τούτου δὲν θὰ εἴπωμεν, παραπέμποντες εἰς τὴν ἔκθεσιν ἡμῶν ἐν τοῖς Πρακτικ. τῆς ἀρχ. Ἑταιρ. (1893 σ. 12 κἑξ. καὶ Wochenschr. ἔνθ. ἀνωτ.).

Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τάφου τούτου ὅμως δὲν θὰ ἐβεβαιοῦτο ὁ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ἔνθ. ἀνωτ.) μνημονευόμενος συνοικισμός, διότι μεμονωμένοι τοιοῦτοι τάφοι, ὡς γνωστόν, εὑρέθησαν πολλαχοῦ[5], χωρὶς νὰ βεβαιωθῶσι καὶ οἱ σχετικοὶ τού-

[1] «Θορικό» ἢ «Θερικό» ὡς παρὰ Leake, Bursian, Lœpper καὶ ἄλλοις.

[2] Ὡς λ. χ. τὸ θέατρον, τὸ ὑπὸ τῆς Ἀμερ. Σχολῆς πρό τινος χρόνου ἐν μέρει ἐρευνηθέν. Πρβλ. Leake (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 124), Bursian (ἔνθ. ἀνωτ.) καὶ Uned. Antiq. of Athens κτλ.

[3] Προέβην εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀτωτέρω πληροφοριῶν, διότι ἀνεγράφη ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ, ἀκολούθως, ὅτι δὲν ἐμνημόνευσα τοῦ Μ. ἐν τῇ περὶ τοῦ τάφου τούτου ἐκθέσει μου ἐν Ἀρχ. Δελτ. 1890 σ. 159 κἑξ. Ἀλλ' ἀκριβῶς διότι ὁ Μ. δὲν ἀνεκάλυψε τὸν τάφον, καὶ τὸ ἤξευρον ἐγὼ κάλλιον παντὸς ἄλλου, δὲν ἔκαμα μνείαν τοῦ ἄλλως τε καθηγητοῦ καὶ φίλου μου ἀρχαιολόγου τούτου.

[1] Berl. Phil. Wochensch. 1891 σ. 1058 κἑξ. — 1893 σ. 1500 καὶ ἑξ.

[2] Τὸ κτίριον τοῦτο ἀπεδείχθη, λάθρα ὑπὸ τυμβωρύχων ἀνασκαλευθέν, ὅτι ἦτο πύργος τις κυκλικὸς τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

[3] Ὁ κ. Mayer, προσκληθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, ἦλθεν ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἀνασκαφῶν εἰς Θορικὸν καὶ παρευρέθη καθ' ὅλην τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ πρώτου τάφου, ἀσθενήσας ὅμως ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ.

[4] Ἔργον ἄξιον αὐτῆς θὰ ἐξετέλει ἡ ἀρχ. Ἑταιρ. ἐὰν ἀνελάμβανε διὰ τεχνιτῶν τὴν συγκράτησιν αὐτοῦ διὰ σιδηρῶν δοκῶν, ὅπως οὐ μόνον ἀνασκαφῇ ἐντελῶς, ἀλλὰ καὶ διατηρηθῇ τὸ πολύτιμον αὐτὸ μνημεῖον.

[5] Ἐν Μενεδίῳ (Ἀττικῆς), ἐν Διμηνίῳ (Θεσσαλίας) ἐν Κάμπῳ (Λακωνίας), Βαφιῷ κτλ.

τοις συνοικισμοί, ἐὰν μὴ αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν ἀπεκάλυπτον καὶ δεύτερον μὲν θολωτὸν τάφον ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ κωνοειδοῦς ὄρους ἀνατολικῶς, οἰκήματα δὲ συγχρόνου ἐποχῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τούτου. Σχέδια τοῦ τε δευτέρου τούτου ἀνακαλυφθέντος θολωτοῦ τάφου καὶ τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς οἰκημάτων ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς (ἔνθ. ἀνωτ. πίν. Β΄) δὲν θὰ ἐπαναλάβωμεν δὲ καὶ ὅσα ἐκεῖ περὶ αὐτῶν εἴπομεν, περιοριζόμενοι ἐνταῦθα εἰς γενικωτέραν ἐξέτασιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν.

Οἱ δύο οὗτοι ἐν Θορικῷ ἀνακαλυφθέντες θολωτοὶ τάφοι, ὧν ὁ δεύτερος, κυκλοτερὴς καὶ τὴν κατασκευὴν ὅμοιος[1] πρὸς τοὺς ἐν Μενιδίῳ, Διμηνίῳ, Βαφιῷ κτλ., σύγχρονος δὲ ἢ ὀλίγον μεταγενέστερος τοῦ πρώτου (καίτοι παραλλάζοντος ὡς πρὸς τὸ σχῆμα) καθὰ ἀπεδείχθη διὰ τῆς εὑρέσεως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίας ἐποχῆς περίπου ἀγγείων, ἀνῆκον πάντως εἰς τὴν δεσπόσασαν οἰκογένειαν τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους ἐγκαταστάντος προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ. Ὅτι δὲ ἀνῆκον οἱ τάφοι οὗτοι εἰς βασιλικὰς οἰκογενείας προκύπτει οὐ μόνον ἐκ τῆς σχετικῆς πολυτελείας τῶν μνημείων τούτων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ[2], διότι δύο μόνον οἰκογένειαι δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀπετέλουν συνοικισμόν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τῶν ἐν αὐτοῖς γενομένων εὑρημάτων. Ἐν τῷ πίν. 11 ἀπεικονίσαμεν ἐν μὲν πλῆρες σχεδὸν ἀγγεῖον (ἀρ. 1) ἐκ τῶν τοῦ δευτέρου κυκλοτεροῦς τάφου, ἓν δὲ τεμάχιον (ἀρ. 2) ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐν τῷ πρώτῳ. Ἀμφότερα τὰ κτερίσματα ταῦτα μαρτυροῦσι τὸ πλούσιον σχετικῶς τῶν τάφων, εἰ καὶ ἀληθῶς ἐν αὐτοῖς δὲν ἐγένοντο σπουδαῖα εὑρήματα ἰδίως εἰς ἀντικείμενα ἐκ μετάλλου. Ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος τάφος δὲν ἐξηρευνήθη ἐντελῶς, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀπεδείχθη δὲ ὡς συληθεὶς καὶ μάλιστα *ἐπανειλημμένως*. Ὁ δεύτερος ὅμως, ὁ καὶ ἐντελῶς ἐξερευνηθείς, χρῄζει ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πλείονος λόγου. Ὅτι καὶ ὁ τάφος οὗτος εἶχε συληθῆ, καὶ εἰς παλαιοὺς μάλιστα χρόνους (πρβ. Πρακτικὰ ἔνθ. ἀνωτ.), ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν αὐτοῦ, κατὰ τρόπον μὴ καταλιπόντα μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν[1]. Διότι ἡ θύρα μὲν αὐτοῦ εὑρέθη ὄντως πεφραγμένη διὰ λίθων μέχρι τοῦ ὑπερθύρου, ἑπομένως ἦτο ἀβίαστος, ἡ θόλος ὅμως αὐτοῦ ἦτο κατεστραμμένη ἄνωθεν καὶ ὁ τάφος πλήρης χώματος οὕτως, ὥστε οὐδ' ἐφαίνετο ποσῶς. Τὴν βεβαίαν ὅμως ἀπόδειξιν τῆς συλήσεως αὐτοῦ παρέσχον ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ ἐσπαρμένα ἔξωθεν τῶν ἐν τῇ θόλῳ τάφων καὶ ἀπερριμμένα κτερίσματα[2], ἀφ' ἑτέρου δὲ αὐτοὶ οἱ ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἢ ἐν τῷ δαπέδῳ τῆς θόλου τάφοι, ὧν οἱ μὲν ὑπερκείμενοι κτιστοὶ (ἰδ. σχ. ἐν Πρακτικοῖς πίν. Β) ἦσαν κατηρειπωμένοι, οἱ δὲ ἐν τῷ βράχῳ τοῦ ἰσοπέδου κυκλοτεροῦς ἐδάφους ἀνωρυγμένοι λακκοειδεῖς τάφοι, *ἀφῃρημένοι* τὰς ἐπικαλυπτούσας αὐτοὺς μεγάλας πλάκας. Διότι ἕκαστος τῶν τάφων τούτων εἶχε τέσσαρας τοιαύτας τεθειμένας ὁριζοντίως ἐπὶ τοῦ μήκους τοῦ τάφου, τούτων δὲ αἱ δύο μόνον εὑρίσκοντο εἰς τὴν θέσιν των, αἱ δύο ἄλλαι δέ, ἀφαιρεθεῖσαι, ἔκειντο παρερριμμέναι. Μόνον ὁ εἷς τῶν τριῶν λάκκων, ὁ ἐν μέρει ὑπὸ τὸν ἕτερον τῶν κτιστῶν κείμενος (ἰδ. σχ. ἔνθ. ἀνωτ.), εὑρέθη ἀνέπαφος ἐντελῶς καὶ αἱ ἐπικαλύπτουσαι αὐτὸν πλάκες ἐν τῇ θέσει των. Εὑρέθη ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ σκελετὸς τοῦ νεκροῦ ἐν καλλίστῃ ἔχων καταστάσει[3], ἐνῷ τῶν συληθέντων τάφων οἱ σκελετοὶ εὑρέθησαν διαμελισμένοι καὶ διεσκορπισμένοι τῇδε κἀκεῖσε. Ὁ μὴ σεσυλημένος ὅμως τάφος οὗτος, οὐδὲν περιεῖχε κτέρισμα· ἦτο δὲ καὶ ὁ μικρότερος πάντων (μηκ. 1,40, πλ. 0,60, ὕψ. 0,40). Ἡ ἔλλειψις παντὸς κτερίσματος ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ, τῷ διαλαθόντι τοὺς συλητὰς ἕνεκα τῆς ὑπὸ τὸν κτιστὸν θέσεως αὐτοῦ, ἤγαγέ με εἰς τὴν ὑπόθεσιν (Πρακτ. ἔνθ. ἀνωτ.) ὅτι ἐν τῷ λάκκῳ τούτῳ εἶχε

[1] Ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ δρόμου παραλλάζει ὁ τάφος οὗτος τῶν λοιπῶν· τοῦτο ὅμως ἀνάγκη ἐγένετο, ἕνεκα ἐδαφικῶν λόγων (ἰδ. Πρακτικά) Κεῖται ὁ τάφος οὗτος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν κλιτὺν τοῦ κωνοειδοῦς ὄρους, περὶ τὰ ἑκατὸν μέτρα κάτωθεν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ.

[2] Τοιοῦτοι τάφοι βεβαίως δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλοι κατὰ τὸν Θορικόν. Τὸ πλησίον τοῦ πρώτου τάφου ἀνακαλυφθὲν παρ' ἡμῶν (Ἀρχ. Δελτ. ἔνθ. ἀνωτ.) ἐλλειψοειδὲς κτίριον, τὸ παρεμφερὲς πρὸς τάφον, δὲν δύναται νὰ λογισθῇ ὡς θολωτὸς τάφος, διότι ἐν αὐτῷ οὐδ' ἐλάχιστον ἴχνος εὑρέθη μυκηναίου ἀγγείου

[1] Ἀναγκαζόμεθα νὰ κάμωμεν καὶ πάλιν περὶ τούτου λόγον, διότι ἐξεφράσθη ἡ ὑπόνοια ὅτι ὁ τάφος δὲν εἶχε συληθῆ! Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 14) ἀνεγράψαμεν ἐν τούτοις λεπτομερείας περὶ τῆς καταστάσεως τούτου, αἵτινες οὐδὲν παρέχουσιν εἰς τοιαύτην ὑπόνοιαν ἐνδόσιμον.

[2] Εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν κτερισμάτων τούτων, ἅτινα πρὸς σημερινοὺς μὲν τυμβωρύχους πολλὴν θὰ εἶχον ἀξίαν, πρὸς ἀρχαιοτέρους ὅμως τοιούτους οὐδεμίαν, στηριζόμενοι εἰκάσαμεν ὅτι ἡ σύλησις τοῦ τάφου ἐγένετο εἰς ἀρχαίαν ἐποχήν, πιθανῶς ρωμαϊκὴν (πρβ. Πρακτ.).

[3] Μετηνέχθη εἰς τὸ Ἐθν. Μουσεῖον, ὅπου καὶ ἐξετέθη ἐν τῇ Μυκηναίᾳ αἰθούσῃ ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει.

ταφῇ δοῦλός τις ἴσως προσφιλὴς τῷ κυρίῳ αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ ὑπόθεσίς μου ἐκείνη. Τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι τὰ εἰς τὸν νεκρὸν τοῦτον προσφερθέντα κτερίσματα, ἐτέθησαν ἔξωθεν τοῦ λάκκου ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς θόλου, συληθέντα εὐχερῶς. Διότι καὶ ἐγὼ μὲν ἐν τοῖς τάφοις Ναυπλίου συχνὰ εὗρον λάκκους, ἐσκεπασμένους διὰ πλακῶν, ἄνευ τινος κτερίσματος παρὰ τῷ νεκρῷ, ἀλλὰ καὶ ὁ Τσούντας ἐν Μυκήναις ἐντὸς θαλαμοειδῶν τάφων, εὗρε λάκκους *οὐδὲν* κτέρισμα περιέχοντας (Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σελ. 139 καὶ 158) ἦσαν ὅμως ἔξωθεν τοῦ τάφου τὰ εἰς τὸν νεκρὸν ἀνήκοντα κτερίσματα (τάφος 52ος ἔνθ. ἀνωτ.).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐξ ἄλλων παραλειπομένων παρατηρήσεων ἡμῶν, γενομένων κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ θολωτοῦ τούτου μνημείου, προκύπτει, ὡς ἀναμφισβήτητον, ὅτι ὁ τάφος εἶχε συληθῇ καὶ δὴ ὑπὸ τυμβωρύχων, ἀναζητούντων χρυσὸν κυρίως[1]. Τὰ ἀνευρεθέντα δ' ἐν τῇ θόλῳ λείψανα τῆς συλήσεως οἷον τὸ ἐν τῷ πίν. 11 ἀριθ. 1 πολυτελὲς ἀγγεῖον· ἕτερον, μὴ ἀπεικονισθέν, ὅμοιον δὲ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ ἐν Furtw.-Lösch. M. V. πίν. XXVI ἀρ. 209 (φέρον διακόσμησιν ἐκ πυκνῶν στιγμῶν ὡς τὸ ἐν Tongefässe (Furtw.-Lösch.) πίν. III ἀριθ. 10 καὶ φύλλων κισσοειδῶν ὡς τὸ ἐν Ἀρχ. Ἐφ. 1887 π. 13 ἀρ. 1 τεμάχιον)· ἐπίσης δύο ἀγγεῖα ὅμοια περίπου τοῖς ἐν Furtw.-Lösch. Myk. ἀρ. 129 καὶ 147· (ὁμοιότερα πρὸς τὸ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. σελ. 190) τὸ πῶμα χρυσῆς πυξίδος· ὁ δίσκος ἑνὸς χαλκοῦ κατόπτρου· τὸ ἥμισυ κυκλοτεροῦς πυξίδος ἐχούσης κόσμημα σπειροειδὲς (πρβ. ὅμοιον Bull. d. Cor. Hell. II pl. XIII ἀρ. 5) ἐξ ἐλέφαντος· λίθινον σκεῦος ὡς τὸ εἰκονισθὲν ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1889 πίν. 7 ἀριθ. 20, ῥόδαξ ἐξ ὑελίνης μάζης, λίθινα βέλη, καὶ ἄλλα μικρότερα ἀντικείμενα, μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ τάφος οὗτος περιέκλειε, πρὸ τῆς συλήσεως, πολύτιμα κτερίσματα, ἑπομένως δὲ ὅτι ἀνῆκε καὶ οὗτος εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν τοῦ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους κατοικήσαντος προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ.

[1] Τὴν παρατήρησιν ταύτην ποιοῦμεν δι' ὅσους φρονοῦν (πρβ. Τσούντας, Μυκῆναι σελ. 147 κἑξ.) ὅτι ἡ σύλησις τῶν τάφων τούτων ἐγένετο ἐνίοτε ὑπὸ τῶν ἐπιζώντων συγγενῶν ἢ ὁμοφύλων τῶν ἤδη ταφέντων. Τοῦτο ἐν Θορικῷ πάντως δὲν συνέβη. Ἡ σύλησις ἦτο ἄτακτος, ἁρπακτική, γενομένη διὰ καταρρίψεως τῆς κορυφῆς τῆς θόλου· παρετηρήσαμεν δὲ κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν πλεῖστα μαρτύρια τῆς ληστρικῆς ταύτης συλήσεως.

Διότι ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν τάφων τῶν ἄλλων συγχρόνων τῆς Ἀττικῆς συνοικισμῶν, ὁ λαὸς τῆς σχετικῆς περιόδου ἐθάπτετο ἐντὸς σπηλαίων, τὰ δὲ κτερίσματα τῶν λαϊκῶν τούτων τάφων ἦσαν, ἐν συγκρίσει, λίαν πτωχά.

Ὁ Θορικὸς ἦτο εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων συνοικισμῶν τῆς Ἀττικῆς μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (397-20) μεταξὺ τῶν δώδεκα προθησιακῶν πόλεων· εἶνε δὲ ἡ τοῦ Θορικοῦ θέσις τοπογραφικῶς τόσον κατάλληλος διὰ συνοικισμὸν προϊστορικόν, ὥστε θὰ ἐμάντευέ τις, ἀληθῶς, καὶ ἄνευ τῆς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος, ὅτι ἡ ὀχυρωτάτη κορυφὴ τοῦ κωνοειδοῦς ὄρους Βελλατοῦρι, ἐξελέγη ποτε, εἰς χρόνους καθ' οὓς κατὰ τῶν συχνῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τὰ ὑψώματα κυρίως καὶ τὰ δι' ὀγκολίθων κατεσκευασμένα τείχη ἐχρησίμευον εἰς ἄμυναν, ὡς κατοικία ἀσφαλὴς δεσπότου τινὸς μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ὑπηκόων. Λείψανα ἄλλως τε τοῦ τὴν κορυφὴν περιβάλλοντος ποτὲ παναρχαίου[1] φρουρίου ἐσώζοντο ὁρατὰ καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς. Ἀλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν οὐ μόνον τριπλοῦν τεῖχος[2], κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ποιηθέν, περὶ τὴν κορυφὴν ἀπεκάλυψαν, ἀλλὰ καὶ οἰκήματα τῶν ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ ἐκτὸς περὶ τὴν κλιτὺν οἰκησάντων παναρχαίων κατοίκων εἰς φῶς ἤγαγον, καταστήσασαι οὕτω τὴν ὕπαρξιν τοῦ προϊστορικοῦ ἐν Θορικῷ συνοικισμοῦ ἀναμφισβήτητον. Τοιουτοτρόπως δὲ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν θολωτῶν τάφων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν κυρίαρχον οἰκογένειαν τοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους συνοικισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν τῆς συγχρόνου ἐποχῆς οἰκημάτων ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἔχομεν καταφανῆ καὶ ἐν Θορικῷ τὸν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευόμενον συνοικισμόν, καὶ δὴ τὸν συνοικισμὸν τῆς συγχρόνου περιόδου τοῖς λοιποῖς ἐν Ἀττικῇ ἀνακαλυφθεῖσι καὶ ἀνωτέρω περιγραφεῖσι. Διότι τὸ ὁμοιοειδὲς τῶν ἐν τοῖς τάφοις τοῦ Θορικοῦ καὶ τῷ φρουρίῳ εὑρεθέντων ἀγγείων, πρὸς τὰ ἐν τοῖς σπηλαιοειδέσι τάφοις τῶν ἄλλων συνοικισμῶν εὑρεθέντα, μαρτυροῦσι πλέον

[1] Ὁ Bursian (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 353) καὶ ἄλλοι ἀποδίδουσι ταῦτα εἰς τὸ τεῖχος τὸ κατασκευασθὲν κατὰ τὸ 23ον ἔτος τοῦ Πελοποννησ. πολέμου (404). Τὰ λείψανα ὅμως τὰ παρὰ τὴν κορυφὴν εἰσὶ πάντως πολὺ ἀρχαιότερα τοῦ Πελοποννησ. πολέμου καὶ βεβαίως ἀνήκουσιν εἰς τὴν προϊστορικὴν περίοδον.

[2] Πρβλ. Πρακτικὰ ἔνθ. ἀνωτ. πίν. Β, σχ. 3 (Τ).

ἢ ἐπαρκῶς ὅτι πάντες οἱ προϊστορικοὶ οὗτοι τῆς Ἀττικῆς συνοικισμοὶ ἀνήκουσιν εἰς μίαν χρονικὴν περίοδον, τὴν νεωτέραν μυκηναίαν κληθεῖσαν ἢ *Μινυείαν*. Ὅτι δὲ ὁ μυκηναῖος πολιτισμός, ἀδιαφόρως τοῦ πόθεν ὡρμήθη καὶ ποῦ ὡριμώτερον ἀνεπτύχθη, σύγχρονος εἶνε καὶ ἀρρήκτως συνδεδεμένος πρὸς τὸν τῶν Μινυῶν, ἀπεδείχθη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως μνημείων, ὁμοιοειδῶν τοῖς μυκηναϊκοῖς, οὐ μόνον ἐν τοῖς τόποις ἔνθα ἡ παράδοσις ἀναφέρει Μινύας[1] οἷον ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας, ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Λακωνίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις ἔνθα ἰσχυροὶ λόγοι, ὡς λ. χ. ὁ τῆς λατρείας τοῦ Ποσειδῶνος (γαιούχου) τῆς ἀποδιδομένης εἰς τοὺς λαοὺς τούτους[2], ἀναγκάζουσι νὰ δεχθῶμεν τὴν ὕπαρξιν Μινυείων συνοικισμῶν, ὡς λ. χ. ἐν Δελφοῖς, ἐν Καλαυρίᾳ[3], Ναυπλίᾳ, Ἐπιδαύρῳ καὶ ἀλλαχοῦ[4]. Ὅτι δὲ καὶ ἡ Ἀττικὴ κατεκτήθη ἢ κατῳκήθη ὑπὸ τῶν λαῶν τούτων εἶνε πρόδηλον, οὐ μόνον ἕνεκα τῆς εἰς πλεῖστα αὐτῆς μέρη ἀπαντώσης λατρείας τοῦ προδωρείου θεοῦ τούτου, ἀλλ' ἀπτότερον, διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν θολωτῶν τάφων ἐν Μενιδίῳ καὶ Θορικῷ (τίς οἶδε δὲ καὶ πόσοι ἀλλαχοῦ κρύπτονται ὅμοιοι) καὶ τῶν πολυειδῶν ἄλλων λειψάνων τοῦ Μυκηναίου ἢ Μινυείου πολιτισμοῦ.

Αἱ ἐν Θορικῷ ὅμως ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν οὐ μόνον τὰ λείψανα τοῦ προϊστορικοῦ ἢ Μινυείου τούτου συνοικισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴχνη ἀρχαιοτέρου τινος «βαρβάρου» ἐπὶ τῆς κορυφῆς συνοικισμοῦ. Τὰ ἴχνη δὲ ταῦτα εἰσὶν οἰκήματα καὶ τάφοι, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑξῆς. Πρὶν προβῶμεν ὅμως εἰς τὴν περιγραφὴν αὐτῶν δέον νὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν δυνατὸν εἶνε ὁ λαὸς οὗτος, οὗτινος τὰ ἴχνη διεσώθησαν ὑπὸ τὰ λείψανα τῆς μυκηναίας χρονικῆς περιόδου, νὰ σχετισθῇ πρός τινα, διασωθέντα ἡμῖν ὑπὸ τῆς παραδόσεως, ὀνόματα λαῶν βαρβάρων καὶ ἐπιδρομικῶν, οἵτινες, ὑπῆρξαν οἱ πρόδρομοι τοῦ κατόπιν ἀναπτυχθέντος προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Στράβων (σ. 401) ἐν ταῖς περὶ Βοιωτίας εἰδήσεσιν αὐτοῦ, ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: Ἡ δ' οὖν Βοιωτία πρότερον μὲν ὑπὸ βαρβάρων ᾠκεῖτο Ἀόνων καὶ Τεμμίκων[1] ἐκ τοῦ Σουνίου πεπλαμένων. Εἰ καὶ λίαν ἀόριστος ἡ εἴδησις αὕτη καὶ φαινομενικῶς ἀντιστρατευομένη πρὸς ἄλλας μαρτυρίας ἀρχαίων συγγραφέων[2] καὶ αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος[3] περὶ τῆς θεσσαλικῆς καταγωγῆς τῶν Βοιωτῶν, εἶνε οὐχ ἧττον ἀξία προσοχῆς. Ὅτι ἐν Ἀττικῇ πολὺ πρὸ τῆς διαδόσεως τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ, κατῴκουν λαοὶ «βάρβαροι», πρωτογενῆ ὅλως ἔχοντες πολιτισμὸν καὶ διάφορα ὀνόματα κατὰ τόπους φέροντες[4], εἶνε πλέον ἢ πιθανὴ ὑπόθεσις στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀνακαλύψεως ἀρχαιοτέρων τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ μνημείων ἐν Ἀκροπόλει, ἐν Θορικῷ καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Θουκυδίδης (1, 2, 20) ἐν τούτοις βεβαιοῖ ὅτι τὴν Ἀττικὴν «ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί»· ἡ μαρτυρία ὅμως αὕτη τοῦ Θουκ. βασιζομένη ἐπὶ συμπεράσματος (τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας) δυναμένου νὰ ἐξαχθῇ καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων λόγων, δὲν εἶνε τόσον ἰσχυρά, ὥστε νὰ καταρρίψῃ τὰ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν εἰς φῶς ἀχθέντα ἐναντία μαρτύρια[5].

Ἐν Θορικῷ εὕρομεν ἴχνη λαοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν Μινυῶν καὶ Μυκηναίων, λαοῦ θάπτοντος ἐν πίθοις ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐτοῦ τοὺς νεκρούς του[6] καὶ ἔχοντος ἐν χρήσει ἀγγεῖα ἐκ πηλοῦ, πρωτογενοῦς ὅλως κατασκευῆς. Ἀλλὰ τίνα σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ ἢ συγγένειαν ὁ λαὸς οὗτος, ὁ τόσον διάφορος ὡς πρὸς τὰ ἔθιμα καὶ τὴν τέχνην, πρὸς τὸν μυκηναῖον ἢ μινύειον, τὸν κατασκευάζοντα θολωτοὺς καὶ σπηλαιοειδεῖς τάφους, τὸν ποιοῦντα ἀγγεῖα ὡς τὸ ἐν τῷ πίν. 11 εἰκονιζόμενον; Ἡ διαφορὰ εἶνε τοιαύτη, ὥστε, στηριζομένη μάλιστα ἐπὶ τῆς μετα-

[1] Πρβλ. Ott. Müller, Orchomenos σελ. 810 κἑξ.

[2] Preller, Gr. Myth. σελ. 447 καὶ Momsen, Delphica σ. 1 κἑξ.

[3] Πρ. Wide, Ath. Mitth. 1895 σελ. 297 κἑξ. ἔνθα καὶ δι' ἀνασκαφῶν ἐβεβαιώθη τοῦτο.

[4] Ὁ Noak (Ath. Mitth. τόμ. XIX σελ. 474 κἑξ.) ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ τῆς ἐν Κωπαΐδι Ἄρνης, ἀναπτύσσει θαυμασίως τὸ θέμα τοῦτο.

[1] Πρβλ. καὶ Λυκόφρων Ἀλεξ. 642 κἑξ. «Τεμμίκων πρόμοι».

[2] Θουκ. I 12.

[3] Στράβων 411, 29.

[4] Πελασγοί, Τυρρηνοί, Τέμμικες, Ἄονες κτλ. οἱ αὐτοὶ ἴσως λαοὶ ἐν Μεγάροις ἐκαλοῦντο Κᾶρες. Πρβ. Dümmler, Ath. Mitth. 1888 σελ. 296 κἑξ.

[5] Γνωστὸν εἶνε ἄλλως τε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς «αὐτόχθονας»! Ὁ Δημοσθένης (60, 4) δὲ ἀνεφώνει ἐπαιρόμενος «μόνοι γὰρ πάντων ἀνθρώπων, ἐξ ἧσπερ ἔφυσαν, ταύτην ᾤκησαν, κτλ. Πρβ. καὶ Λυσ. 2, 43 καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλὰ τὰ πράγματα διαψεύδουσιν αὐτούς.

[6] Ὁ Πλάτων (ἐν Μίνῳ 315) μνημονεύει τοῦ ἐθίμου τούτου, ὡς ἐν χρήσει ὄντος παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις τῶν Ἀθηναίων. Θεωρεῖ δηλ. τὸ ἔθιμον πελασγικόν· ὀρθῶς δὲ κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὁ Dümmler (ἔνθ. ἀνωτ.) συμπεραίνει ὅτι τὸ ἔθος δὲν ἦτο ἑλληνικόν, πρ. καὶ Perrot (Hist. de l'art. II σελ. 373). Ὁ Τσούντας (Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σελ. 126) ἔχει ἐναντίαν ἰδέαν.

βολῆς ἐθίμων νεκρικῶν, νὰ ἐξαναγκάζῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι ἦσαν ὅλως διαφόρου καταγωγῆς. Εἴτε δὲ Τέμμικες ἐκαλοῦντο οὗτοι, εἴτε Ἄονες, εἴτε Κᾶρες[1] ἢ Πελασγοί, πάντως δὲν ἦσαν τῆς φυλῆς τῶν Μινυῶν, οἵτινες, ἐπιδραμόντες, βίᾳ ἐξέβαλον τοὺς βαρβάρους κατοίκους καὶ ἵδρυσαν ἐπὶ τῶν κατοικιῶν αὐτῶν νέας πόλεις καὶ νέα φρούρια. Ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα εἴδησις τοῦ Στράβωνος, ἡ χρησιμεύσασα ἡμῖν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέσεως περὶ ὑπάρξεως λαῶν ἐν Ἀττικῇ ἀρχαιοτάτων, οὐδεμίαν ἐχόντων φυλετικὴν συγγένειαν πρὸς τοὺς Μινύας, φαίνεται ὑπό τινα ἔποψιν ἀντικειμένη εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν, πράγματι ὅμως συντελεῖ ὑπὲρ αὐτῆς. Λαοί, λέγει ὁ Στράβων, ἐκ τοῦ Σουνίου ὁρμηθέντες (ὁ Θορικὸς δὲ κεῖται πλησιέστατα τούτου) κατῴκησαν τὴν Βοιωτίαν, τὴν κατ' ἐξοχὴν Μινυείαν χώραν· ἄρα οὐχὶ οἱ Μινύαι ἐπέδραμον καὶ κατέκτησαν τὴν Ἀττικήν, ἀλλὰ τἀνάπαλιν. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως· ὁ Στράβων ἀναγράφων «ἡ Βοιωτία *πρότερον* μὲν ὑπὸ βαρβάρων ᾠκεῖτο . . . ἐκ τοῦ Σουνίου πεπλαμένων» εἶχεν ὑπ' ὄψει κατάκτησιν τῆς Βοιωτίας ὅλως ἀρχέγονον, ἥτις, ὄντως οὐδὲν παράδοξον εἶνε νὰ ἐγένετο ὡς ἱστορεῖ ὁ Στράβων. Ἀλλ' ἡ Βοιωτία ὡς καὶ ἡ Ἀττικὴ κατεκτήθησαν ἀκολούθως ὑπὸ τῶν Μινυῶν ὁρμηθέντων ἐκ χωρῶν βορειοτέρων, ἐκδιωξάντων δὲ ἢ ὑποδουλωσάντων τοὺς ἀρχεγόνους κατοίκους αὐτῶν· διότι γνωστὸν εἶνε καὶ παραδεδεγμένον σχεδὸν τὰ νῦν ὑπὸ πάντων[2], ὅτι οἱ Μινύαι, αἰολικὸς ὢν λαός, ἦλθεν ἐκ Θεσσαλίας, κατακτῶν πρὸς νότον τοὺς εὐφορωτέρους καὶ ἐπισημοτέρους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τόπους τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Ταϋγέτου

Ἀλλ' ἤδη προβῶμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Θορικοῦ οἰκημάτων καὶ τάφων. Ἀνάγκη δὲ εἶνε ἵνα ὁ ἀναγνώστης ἔχῃ ὑπ' ὄψει τὸ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς (1893) ἐν πίν. Β' ὑπ' ἀριθ. 3 δημοσιευθὲν σχέδιον τῶν ἀνεσκαμμένων οἰκοδομημάτων τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Βίλμπεργ ἐκπονηθὲν καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld ἐπιθεωρηθέν, ἵνα κατανοήσῃ εὐχερέστερον τὰ ἐκτιθέμενα. Κάτωθεν τῆς κωνοειδοῦς κορυφῆς (ἐν τῷ σχεδίῳ διὰ τοῦ Κ δεδηλωμένης) τοῦ ὄρους, ἀνατολικομεσημβρινῶς, ἦσαν ὁρατὰ καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ἴχνη, ὡς εἴπομεν, οὐ μόνον φρουρίου τινός, ἀλλὰ καὶ μικρῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ τάφου περὶ οὗ ἀνωτέρω, ἐπεχειρήσαμεν τὴν δι' ἀνασκαφῆς ἐξερεύνησιν καὶ τοῦ φρουρίου, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἠθέλομεν ἀνακαλύψει ἐν αὐτῷ τὰ ἴχνη «ἀνακτόρου» τινὸς συγχρόνου τοῖς τάφοις ἐποχῆς. Ἡ ἐλπὶς ἡμῶν αὕτη διεψεύσθη· διότι ἀπεκαλύφθησαν μὲν ὄντως οἰκοδομήματα τῆς σχετικῆς χρονικῆς περιόδου ἐν τῷ φρουρίῳ, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ὥστε, καὶ ἐὰν ὄντως ἀπετέλουν ποτὲ τὰ ἀποκαλυφθέντα λείψανα τὴν κατοικίαν τοῦ ἄνακτος ἐν Θορικῷ, νὰ μὴ δύναταί τις νὰ διακρίνῃ τοῦτο. Λεκτέον ὅμως καὶ τόδε, ὅτι ἀνάκτορον, οἷα τὰ ἐν Τίρυνθι, Μυκήναις καὶ Τροίᾳ ἀνακαλυφθέντα, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ κτισθῇ ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Θορικοῦ, πρῶτον ἕνεκα τοῦ περιωρισμένου χώρου αὐτοῦ καὶ δεύτερον, ἕνεκα τοῦ ἀκαταλλήλου ἐδάφους, ὄντος καθέτου σχεδόν, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης αὐτοῦ κλίσεως. Ἐὰν δ' ὑπῆρχε ποτὲ «ἀνάκτορον» ἐν Θορικῷ, ὡς θὰ ὑπῆρχεν ἴσως, τοῦτο παντάπασι διάφορον θὰ ἦτο τῶν γνωστῶν ἡμῖν προϊστορικῶν τοιούτων. Ὡς ὁρᾷ τις ἐν τῷ σχεδίῳ τῷ δημοσιευθέντι ἐν τοῖς Πρακτικοῖς, τὸ πλάτος τοῦ χώρου τοῦ περικλειομένου διὰ τοῦ Α' τείχους (Τ), μόλις εἶνε ὀκτὼ μέτρων! ἀλλὰ καὶ τὸ Β' τεῖχος (Τ'), ὅπερ θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν εἰς τὴν περίοδον τοῦ δευτέρου συνοικισμοῦ τοῦ Θορικοῦ, πάλιν μόλις περικλείει χῶρον δώδεκα μέτρων. Εἰ δὲ καὶ τὸ μῆκος τοῦ φρουρίου εἶνε ἀσυγκρίτως μεῖζον, ἐξικνούμενον καὶ εἰς εἴκοσι μέτρα, πάλιν ὁ ὅλος χῶρος δὲν θὰ ἐπήρκει εἰς οἰκοδομὴν οἰκήματος οἷον τὸ ἐν Τίρυνθι ἀνάκτορον[1]. Φαίνεται δὲ ἐκ τῆς ἐπικρατούσης συγχύσεως τῶν παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων οἰκοδομημάτων — τῶν μὲν δηλουμένων ἐν τῷ σχεδίῳ διὰ ταινίας ἁπλῆς, τῶν δὲ διὰ πλεκτῆς — ὅτι κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον δὲν ἐκτίσθησαν νέα

[1] Διότι ὑπάρχει καὶ αὕτη ἡ γνώμη στηριζομένη μάλιστα ἐπὶ ἀρχαίας μαρτυρίας (πρβ. Ὁμ. ὕμ. εἰς Δήμητραν. Ἴδ. M. Mayer (Philol. XXVIII σελ. 504 κέξ.

[2] Ἰδίως ἀφ' ἧς ὁ Ot. Müller ἐν τῷ Ὀρχομενῷ αὐτοῦ ἀπέδειξε τοῦτο διὰ πειστικωτάτων ἐπιχειρημάτων. Πρβλ. καὶ Töpffer, Att. Gen. σελ. 188.

[1] Τὸ ἐν Μυκήναις «μέγαρον» μόνον ἔχει μῆκος 12,92 καὶ πλάτος 11,80 μῆκος καὶ πλ. 9,75. Ὥστε ἐὰν μόνον τοιοῦτο ἐκτίζετο ἐνταῦθα θὰ κατελάμβανεν ὅλην σχεδὸν τὴν ἀκρόπολιν! Τὸ ὅλον ἀνάκτορον ἐν Τίρυνθι εἶχε μῆκος περίπου πεντήκοντα μέτρων.

οἰκήματα ἐν τῷ φρουρίῳ, ἀλλὰ συνεπληρώθησαν ἐπισκευασθέντα τὰ παλαιά. Μέχρι ποίας ὅμως λεπτομερείας συνετελέσθη ἡ ἐπισκευὴ αὕτη, καὶ κατὰ πόσον ἐχρησιμοποιήθη τὸ παλαιὸν κτίριον δὲν δυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ ὁρίσωμεν, πρῶτον ἕνεκα τῆς κακίστης διατηρήσεως τῶν τοίχων καὶ δεύτερον ἕνεκα τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἀντιλήψεως σχεδίου τινὸς τῶν οἰκημάτων τούτων· τοῦτο δ' αἰτίαν ἔχει κυρίως τὸ ὅτι δὲν διεσώθησαν ἢ τὰ *ὑπόγαια* μόνον τῶν οἰκημάτων αὐτῶν. Ὅτι δὲ τὰ ἀνασκαφέντα λείψανα τῶν οἰκοδομῶν τούτων εἶνε ὑπόγαια πρόδηλον εἶνε καὶ ἐξ ἄλλων λόγων, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως θυρῶν ἢ παραθύρων ἐν αὐτοῖς[1]. Ἦτο ἄλλως δὲ ἐν Θορικῷ ἀναγκαία ἡ οἰκοδομὴ ὑπερῴων οἰκιῶν ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ χώρου καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον μόνον δι' ἀλληλεπικειμένων οἰκοδομημάτων ἠδύνατο ὅπως δήποτε νὰ κατοικηθῇ.

Ἡ διάκρισις δὲ τῶν δύο διαφόρου χρονικῆς περιόδου οἰκοδομημάτων τούτων εἶνε εὐχερὴς ἕνεκα τοῦ τρόπου τῆς τοιχοδομίας αὐτῶν. Τῶν μὲν ἀρχαιοτέρων οἱ τοῖχοι εἰσὶν ἀμελέστερον ἐκτισμένοι, διὰ λίθων ἀργῶν, σχετικῶς μεγάλων, καὶ βράχων ἐνιαχοῦ κατεσκευασμένοι, οἱ τῶν νεωτέρων δὲ (τῆς μυκηναίας περιόδου) διὰ λίθων ἀργῶν μικροτέρων, καὶ διὰ πηλοῦ, ὅπως οἱ ἐν Μυκήναις. Τῶν ἀποκαλυφθέντων ὑπογαίων τούτων τινὰ ἦσαν λιθόστρωτα, καὶ ταῦτα βεβαίως ἐχρησίμευον ὡς ἀποθῆκαι ἢ καὶ κατῳκοῦντο, ἄλλα ὅμως τούτων εἰς οὐδὲν ἐχρησίμευον, ἀλλ' ἦσαν τρόπον τινὰ θεμέλια ἵνα ἡ δευτέρα ὀροφὴ ὑψωθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ὑπὲρ τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος. Τοῦτο δὲ κατεδείχθη καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀπεκαλύφθησαν ἔν τισι τούτων ὑπερμεγέθεις ἐδαφιαῖοι ὀγκόλιθοι ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῶν δωματίων. Ἐὰν δὲ κατεσκευάζοντο πρὸς χρῆσιν τὰ ὑπόγαια ταῦτα, πάντως ἤθελον ἐξαχθῇ πρὸ τῆς οἰκοδομῆς οἱ τὸν χῶρον τούτων ἅπαντα σχεδὸν καταλαμβάνοντες μεγάλοι λίθοι οὗτοι. Ἡ πλακόσκρωσις δὲ τῶν χρησίμων ὑπογαίων γενομένη διὰ πολυγώνων, μετρίου μεγέθους, πλακῶν, ἀνῆκεν εἰς τὰ τῆς δευτέρας περιόδου οἰκήματα, δηλ. εἰς τὰ νεώτερα[2]. Διότι ἐκτὸς τῶν οἰκοδομητικῶν λόγων οἵτινες ἐβεβαίωσαν τοῦτο κατὰ τὴν ἀνασκαφήν, ἡ ἀνακάλυψις ὑπὸ τὴν πλακόστρωσιν τάφων τῆς ἀρχαιοτέρας οἰκήσεως καθίστησι τοῦτο πρόδηλον. Οἱ τάφοι δ' ἦσαν πάντες ἀνεῳγμένοι καὶ αὐτὸ τοῦτο κατηρειπωμένοι· τὰ ὀστᾶ, ἐξαιρέσει ἐλαχίστων ἰχνῶν αὐτῶν, ἔλειπον. Ἐπὶ τῆς καταστροφῆς δὲ αὐτῆς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτεθῇ πλακόστρωμα πρὸς κατοίκησιν ἢ ὑπὸ ἄλλου λαοῦ, ἐχθρικοῦ, δῃώσαντος καὶ καταστρέψαντος τὰ οἰκήματα καὶ τοὺς τάφους τοῦ κατακτηθέντος.

Οἱ τάφοι περὶ ὧν ὁ λόγος, δηλούμενοι ἐν τῷ σχεδίῳ (Πρακτ. ἔνθ. ἀνωτ.) διὰ τοῦ ψηφίου Λ, κυρίως ἦσαν λάκκοι κυκλοτερεῖς ἢ ἐπιμήκεις ἀποκαλυφθέντες εἰς διάφορα μέρη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ τείχους τῆς ἀρχαιοτέρας περιόδου. Ὅτι δ' ἔκειντο ἀρχικῶς *ἐντὸς* τῶν οἰκημάτων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς εἶνε καταφανὲς καὶ ἐξ ἄλλων λόγων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς· ὁ πρῶτος ἀνακαλυφθεὶς τάφος, ὁ δυτικώτερον (ἰδ. σχ.) κείμενος τῶν ἄλλων, ἔφερεν, ὑπὲρ τὴν ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένην κυκλικὴν κοιλότητα, κτιστὸν περίζωμα κυκλοτερές (ὕψους 0,80 μ.), ἐρειδόμενον ἐπὶ τοίχου ὁμοίας κατασκευῆς καὶ τῆς αὐτῆς χρονικῆς περιόδου. Ἐντὸς τοῦ κυκλοτεροῦς τούτου κατασκευάσματος ἐσώζετο τὸ κάτω μέρος πίθου, ὁμοίου πρὸς τὸν ἀπεικονισθέντα ἐν πίν. 11 ἀριθ. 3. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ πάντες λάκκοι ἔκειντο πλησίον ἢ μεταξὺ τοίχων τῆς ἀρχαιοτέρας περιόδου, οὕτως, ὥστε νὰ καθίσταται ἀναμφισβήτητον ὅτι οἱ λάκκοι οὗτοι κατεσκευάσθησαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν.

Ὅτι δὲ οἱ λάκκοι οὗτοι ἦσαν τάφοι ἐγένετο ἀρκούντως δῆλον οὐ μόνον ἐκ τῆς κατασκευῆς ἐνίων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν, ἅτινα εὑρέθησαν πλησίον καὶ ἔκ τινων κτερισμάτων εὐτελῶν, εὑρεθέντων ἐπίσης ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν λάκκων τούτων. Οἱ τάφοι οὗτοι ἦσαν, ὡς τὰ πολλά, κυκλοτερεῖς· δύο μόνον ἦσαν ἐπιμήκεις. Ἐντὸς τῶν κυκλοτερῶν τούτων λάκκων εὕρομεν ὡς εἴπομεν πίθους πηλίνους, ὁλόκληρον μὲν ἔν τινι τούτων (τὸν ἐν τῷ πίν. 11 ἀριθ. 3 ἐκ τεμαχίων συγκολληθέντα), τεμάχια δ' ἐν ἅπασι τοῖς λοιποῖς. Πιθανὸν δ' εἶνε ὅτι περὶ πάντας τούτους τοὺς κυκλοτερεῖς τάφους ὑπῆρχεν ἀρχικῶς τοῖχος περιφράττων κυκλοτερῶς τοὺς πίθους χάριν ἀσφαλείας· δὲν

[1] Τοιούτου εἴδους ὑπόγαια καὶ ἄθυρα οἰκήματα εὑρέθησαν καὶ ἐν Μυκήναις καὶ ἐν Ἀθήναις. Πρβλ. Τσούντας, «Μυκῆναι», σελ, 44.

[2] Κατὰ παραδρομὴν ἐν τῇ ἐκθέσει ἡμῶν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἀπεδώκαμεν ταύτην εἰς τὰ ἀρχαιότερα οἰκοδομήματα.

ἐξηκριβώσαμεν ὅμως τοῦτο ἢ ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ περιπτώσει. Ἡ κατασκευὴ δὲ αὐτῶν εἶχεν οὕτως· ἐλαξεύετο ἐν τῷ βράχῳ κοίλωμα κυκλοτερὲς βάθους 50-80 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἐνετίθετο ὁ πίθος καὶ ἐφράσσετο, πιθανῶς, ὡς εἴπομεν, διὰ λίθων πέριξ. Ὁμοίαν περίπου ταφὴν ἐν Ἀττικῇ ἐντὸς πίθων, ἐβεβαίωσεν καὶ ἡ ἐν Ἀφίδναις ἀνασκαφή, ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ S. Wide, τὰ κατ' αὐτὴν ὅμως δὲν ἐδημοσιεύθησαν εἰσέτι, ἐφ' ὅσον ἡμῖν γνωστόν. Ἡμεῖς ὅμως καὶ ἄνευ τῆς ἐπιμαρτυρίας ταύτης βεβαιοῦμεν τὸ πρᾶγμα, καθ' ὅσον εὕρομεν ἐπὶ τοῦ διασωθέντος ὡς τὰ πολλὰ πυθμένος τῶν πίθων τούτων ἴχνη ἀνθρωπίνων[1] ὀστῶν καὶ τεμάχια *χειροποιήτων* ἀγγείων χονδροειδεστάτων. Ἔν τινι μάλιστα καὶ σῶα μικρὰ ἀγγεῖα παρεμφερῆ τοῖς ὑπὸ Σχλίεμανν ἐν Τροίᾳ εὑρεθεῖσι (Troie σ. 691 καὶ ἀλ.).

Οἱ ἐπιμήκεις δύο τάφοι, ὧν ὁ μὲν εὐρύτερος εἶχε μῆκος μὲν 2,20 πλ. 1 μ. πρὸς ὕψ. 1,40, ὁ δὲ μῆκος 2 μ. πλ. 0,80 ἦσαν ἁπλούστατοι λάκκοι ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένοι. Ἐν αὐτοῖς οὐδὲν εὕρομεν, ἀλλ' οὐδὲ ὀστᾶ· ἡ καταστροφὴ αὐτῶν εἶχε γίνει ἐντελής. Παραδόξως ὅμως πλησίον τοῦ ἀποκαλυφθέντος πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τοῦ φρουρίου, ἔξωθεν τοῦ Α΄ τείχους, τοιούτου τάφου (ἰδ. σχ.) εὕρομεν ἐντὸς ὀπῆς, βαθέως ὑπὸ ὀγκόλιθον ὑπερκείμενον ἀνωρυγμένης, τὰ κάτωθι δημοσιευόμενα δύο ἀγγεῖα, ἐν ᾗ ταῦτα εἰκονίζονται θέσει[2].

[1] Ἔν τινι μὲν τὴν κάτω σιαγόνα, ἐν ἄλλοις δὲ ὀστᾶ κνημῶν καὶ βραχιόνων. Σημειωτέον ὅτι οἱ τάφοι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἦσαν κατεστραμμένοι μετὰ πρόδηλον δήωσιν.

[2] Ὅμοιον δι' ἀγγείου ἐπίπωμα ἀπαντᾷ συχνά. Πρβ. Montelius· La civilisation Prim. en Italie 1 σ. 439. Text.

Ὅτι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἐτέθησαν πλησίον τοῦ τάφου, ὡς κτερίσματα διὰ τὸν νεκρόν, κρυφθέντα μάλιστα ἐπιμελῶς ὑπὸ τὸν ὀγκόλιθον, περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει, νομίζομεν, ἀμφιβολία. Χάρις δὲ τῇ προνοίᾳ ταύτῃ διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εἶνε χειροποίητα, ἐκ πηλοῦ χονδροκόκκου καὶ ἀκαθάρτου, μαρτυροῦντα τὸ πρωτογενὲς τῆς κατασκευῆς αὐτῶν[1]. Τεμάχια ὁμοιοειδῶν ἀγγείων εὕρομεν ἐν τῇ κατωτάτῃ ἐπιχώσει τῶν οἰκημάτων πλεῖστα· ὁμοίως οὐχὶ εὐάριθμα, ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιχώσει, εὕρομεν τεμάχια τῶν μελάνων ἀγγείων τῶν ἐχόντων ἐγχάρακτα καὶ διὰ λευκῆς ἀλοιφῆς διακρινόμενα κοσμήματα εἰς γραμμὰς ποικίλας[2] ἐπίσης δὲ καὶ τεμάχια ἐκ τῶν ἐχόντων γραπτὰς λευκὰς ταινίας ἐπὶ ἐδάφους μέλανος ἢ ἐρυθρωποῦ. Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε τὰ ὀλίγα εὑρήματα ἅτινα καὶ ὡς ἐκ τοῦ βάθους καὶ τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς εὑρέθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πρωτογενοῦς τῆς τέχνης των, ἀποδίδομεν εἰς τὸν πρῶτον τὴν κορυφὴν τοῦ Θορικοῦ οἰκήσαντα λαόν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου συνοικισμοῦ δὲν ἔχομεν ἢ ἐλάχιστα ἴχνη, τῆς ἄλλως τε λίαν ἤδη γνωστῆς τέχνης αὐτῶν, νὰ δείξωμεν. Μόνον τεμάχια· ἀγγείων εὑρέθησαν ἄπειρα τῶν συνήθων στιλπνῶν τοῦ Μυκηναίου τρόπου. Διότι καὶ ὁ δεύτερος οὗτος συνοικισμός, ὁ σχετικῶς πλουσιώτερος, ὑπέστη, ὡς φαίνεται, τὴν αὐτὴν τοῦ πρώτου τύχην. Ἴχνη δηώσεως καὶ ἐμπρησμοῦ παρετηρήσαμεν πλεῖστα κατὰ τὴν ἀνασκαφήν· εἰς βιαίαν δὲ καταστροφὴν τοῦ τόπου πρέπει ν' ἀποδώσωμεν καὶ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν οἰκημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλλειψιν οἱουδήποτε πολυτίμου εὑρήματος, ἰδίᾳ δὲ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν μετάλλου.

Τὸ φρούριον τοῦ Θορικοῦ κατῳκήθη ὅμως καὶ πάλιν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, διότι ἐκτὸς λειψάνων τινῶν, ἀσημάντων ὅμως, οἰκοδομῶν μεναγενεστέρων, εὕρομεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς λίθινον βραχίονα ἀγάλματος ἀνδρικοῦ, ἀρχαϊκοῦ, καὶ τεμάχια μελανομόρφων ἀγγείων.

[1] Ὅμοια περίπου ἀγγεῖα εὗρεν ἐν Τροίᾳ ὁ Σχλίεμανν. Πρβ. Troie σελ. 445, 451 καὶ ἀλ.

[2] Τοῦ εἴδους τούτου τεμάχια ἰδ. ἀπεικονισμένα παρὰ Σχλίεμανν ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 266.

ΑΙΓΙΝΑ

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν ἐν Αἰγίνῃ ὑπῆρξαν ἐπιτυχεῖς οὐ μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀποκαλύψεως οἰκημάτων καὶ ἄλλων ἔργων χρονικῆς τινος περιόδου λίαν ἀπομεμακρυσμένης τῆς ἱστορικῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀποκάλυψιν καὶ εὕρεσιν κτιρίων καὶ ἀντικειμένων τέχνης ἀνηκόντων εἰς χρόνους ἀναγομένους εἰς τὴν ἱστορικὴν περίοδον. Ἀλλ' ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ ἡμῶν, τῇ προωρισμένῃ εἰς ἔκθεσιν τῶν ἀφορώντων εἰς τοὺς προϊστορικοὺς μόνον χρόνους, δὲν θὰ διατρίψωμεν περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας εὑρημάτων ἡμῶν ἄλλως ἢ κατ' ἐπιπολὴν καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ἀνάγκη τῆς κατανοήσεως τῶν ἀποκαλυφθέντων ἐν συνόλῳ ἀπαιτεῖ τοῦτο.

Πρὸ τῆς ἐκθέσεως ὅμως τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν Αἰγίνῃ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν, ἀναγκαῖον εἶνε νὰ εἴπωμεν γνωστά τινα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου. Ὅτι αὕτη κατῳκήθη λίαν πρωΐμως εἶνε γνωστὸν καὶ ἐξ ἄλλων λόγων ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μυθολογικοῦ πρώτου ὀνόματος αὐτῆς, Οἰνώνης[1], ὅπερ ὑπεμφαίνει Ἀττικὴν (Πελασγικὴν πιθανῶς) κατάκτησιν τῆς νήσου[2]. Τὰ κατὰ τὴν νῆσον ὅμως ἐν τῇ χρονικῇ ταύτῃ περιόδῳ εἰσὶν ἐν τῇ παραδόσει λίαν ἀμυδρὰ καὶ δυσεξιχνίαστα. Ἡ νῆσος ἀκολούθως φαίνεται οἰκισθεῖσα ὑπὸ λαῶν (μυρμιδόνων[3]) ἐκ Φθίας κατελθόντων[4], (θεσσαλικῶν καὶ τούτων[5]) εἰς τὴν ὁποίαν ἀκολούθως καὶ ἐπέστρεψαν (Πηλεύς). Ἐκεῖθεν δὲ καθ' Ὅμηρον (Ἰλ. Α 180, Β 681 καὶ ἀλλ.) παρηκολούθησαν τὸν Ἀχιλλέα εἰς Τροίαν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ Αἴγινα ἤκμασε, φαίνεται, καθὰ προκύπτει ἐκ τῆς ἱστορουμένης τῶν Αἰακειδῶν δυνάμεως καὶ ἐν γένει τοῦ πλούτου τῆς νήσου[6] ἧς οἱ κάτοικοι *πρῶτοι* κατὰ τὸν Ἡσίοδον[1] «ζεῦξαν νῆας ἀμφιελλίσσας» καὶ «ἱστία θέντο νεὼς πτερὰ ποντοπόροιο». Ἡ προσχώρησις δὲ τῆς Αἰγίνης εἰς τὴν ἐν Καλαυρίᾳ Ἀμφικτυονίαν, μετὰ τῶν ἄλλων ἰσχυρῶν πόλεων, Ἀθηνῶν, Πρασιῶν, Ὀρχομενοῦ, Ναυπλίας καὶ Ἐπιδαύρου[2], δείκνυσι καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς νήσου σπουδαιότητα[3]. Τρίτη κατάκτησις ἐγένετο τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Δωριέων ἐξ Ἐπιδαύρου ὁρμηθέντων[4] οἵτινες ὅμως δὲν ἐξεδίωξαν τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ «τοῖς *ἀρχαίοις* (κατοίκοις) γενόμενοι σύνοικοι, τὰ Δωριέων ἔθη καὶ φωνὴν κατεστήσαντο ἐν τῇ νήσῳ» (Παυσ.). Διήρκεσε δὲ ἡ ἕνωσις, οὕτως εἰπεῖν, αὕτη τῶν δύο κρατῶν ἐπὶ πολύ, καθόσον εὑρίσκοντο αὗται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Φείδωνος ἐξ Ἄργους περὶ τὸ 745 π. Χ.[5]. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ 6ου αἰῶνος ἀπεσπάσθη τῆς μητροπόλεως ἡ νῆσος[6] καὶ ἤχθη εἰς ἀκμὴν τοιαύτην ὥστε μόνη ἡ Κόρινθος ἡμιλλᾶτο πρὸς αὐτήν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν Περσικῶν πολέμων ἡ νῆσος εἶχε φθάσει εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμήν. Ἀλλ' οἱ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πόλεμοι κατέστρεψαν τὴν νῆσον (ἁλωθεῖσαν ἐπὶ τέλους ὑπὸ τούτων κατὰ τὸ 456 π. Χ.) οἱ κάτοικοι δὲ αὐτῆς ἐξεδιώχθησαν (431). Καὶ ὁ Λύσανδρος μὲν ἐπεχείρησε (404) τὴν ἐπαναφορὰν τούτων εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν, ἀλλ' ἡ πρώτη ἀκμὴ δὲν ἐπανῆλθε. Κατέκτησαν ἀκολούθως τὴν νῆσον κατὰ περιτροπὴν οἱ Μακεδόνες, ὁ Ἄτταλος καὶ τέλος οἱ Ῥωμαῖοι.

Ἔχων τις ὑπ' ὄψει τὰς μεγάλας καταστροφὰς ἃς ὑπέστη ἡ νῆσος κατὰ διαφόρους περιόδους, δὲν θὰ προσεδόκα μεγάλα εὑρήματα ἐξ ἀνασκαφῶν ἐνεργουμένων ἐκεῖ, ἐπὶ ἐδάφους γυμνοῦ ὡς τὰ πολλὰ χώματος, οἷον εἶνε τὸ περὶ τὴν πόλιν τῆς νήσου. Καὶ ὅμως ἐκ τυχαίων συμπτώσεων καὶ ἐκ λαθραίων ἀνασκαφῶν πλεῖστα ἀνευρέθησαν καὶ ἐξήχθησαν ἐκ τῆς νήσου πολύτιμα ἀντικείμενα τῆς ἀρχαίας τέχνης[7]! Τὰ μουσεῖα ἅπαντα σχεδὸν τῆς

[1] Πινδ. Ἰσθ. VII, 21. — Ἡροδ. VIII, 46. Ἡ μαρτυρία τοῦ Παυσ. II, 29, 2 ὅτι ἦτο αὕτη ἔρημος πρὸ τοῦ Αἰακοῦ ἀποδείκνυται ἀνακριβὴς διὰ τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ ὅτι μετωνομάσθη ἀπὸ Οἰνώνης, Αἴγινα.

[2] Πρβλ. Ot. Müller, Aeginet. σελ. 8 κέξ. καὶ Π. Ἡρειώτου, Αἰγινιτικά, Τ. Α. σελ. 9.

[3] Ἀπολλ. Γ', 12, 6.

[4] Πρβ. Müller αὐτόθ. σελ. 12.

[5] Πρβ. Memoire sur l'île d'Égine, par M. About σελ. 485 Archives des miss. scient. τόμ. 2).

[6] Κατὰ μέγα μέρος ὁ πλοῦτος αὐτῆς καὶ ἡ ἰσχὺς ὠφείλετο εἰς τὴν θάλασσαν, διότι ἡ νῆσος ἦτο πετρώδης καὶ ἄφορος. Παυσ. II, 29, 6.

[1] Ἀποσπάσματα Kinkel 96.

[2] Στράβων 376.

[3] Πρβ. Journal of Hell. Stud. T. XIII σελ. 225. A. Evans.

[4] Ἡροδ. 8, 46. Παυσ. 2, 29, 5.

[5] Müller ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 53.

[6] Ἡροδ. V, 83. Παυσ. II, XXX, 5.

[7] Δὲν καταλογίζομεν εἰς ταῦτα, ἐννοεῖται, τὰ ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς προερχόμενα γλυπτά, τὰ ἐν τῇ γλυπτοθήκῃ τοῦ Μονάχου ἅτινα, Ἄγγλοι καὶ Γερμανοὶ ἀρχαιολόγοι ἀνασκάψαντες, ἠγόρασεν κατὰ τὸ 1812 ὁ Λουδοβῖκος τῆς Βαυαρίας.

Εὐρώπης κατέχουσιν αἰγιναῖα μικροτεχνήματα, πρὸ ὀλίγων δὲ ἐτῶν ἀνευρέθη καὶ ὁλόκληρος ἐκ χρυσῶν ἀντικειμένων θησαυρός — ὡς *λέγεται* ἐν *ἑνὶ* τάφῳ — ὅστις ἀγορασθεὶς κατετέθη ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ [1]. Ταῦτα δὲ πάντα σχεδὸν προέρχονται ἐκ τῶν ἰδιορρύθμων ὑπογαίων τάφων τῆς νήσου [2], περὶ ὧν ἐν προσεχεῖ τεύχει τοῦ παρόντος περιοδικοῦ θὰ πραγματευθῶμεν ἐν ἐκτάσει. Συστηματικὰς ὅμως ἀνασκαφὰς οὐδείς, καθόσον γνωρίζομεν, ἐνήργησε ποτὲ ἐν τῇ νήσῳ, εἰ καὶ ὁ Ross [3] πρὸ πεντηκονταετηρίδος καὶ πλέον ἐσύστησε τοῦτο, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τάφους, ἀνελάβομεν δ' ἡμεῖς τὴν δαπάναις τῆς ἀρχ. Ἑταιρείας ἐξερεύνησιν τῆς νήσου, ἰδία τῶν πέριξ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῷ σκοπῷ κυρίως τοῦ ἐξακριβῶσαι ἐάν, καὶ κατὰ πόσον, ἐν τῇ νήσῳ διεσώθησαν λείψανα τῆς παλαιᾶς αὐτῆς ἀκμῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν, ἐνεργηθεῖσαι εἰς διάφορα μέρη τῆς νήσου [4], δὲν ἔφερον μὲν εἰς φῶς μεγάλα εὑρήματα, ἐπέτυχον ὅμως τοῦ σκοποῦ αὐτῶν πληρέστατα, ὡς ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ καταδειχθῇ, ἐπείγει δὲ τὰ νῦν ἡ διὰ μεγάλης ἀνασκαφῆς ὁλοτελὴς ἀποκάλυψις τῶν παναρχαίων οἰκοδομῶν, ἃς ἡ μικρὰ ἡμῶν, ἀποπειρατήριος οὕτως εἰπεῖν, ἀνασκαφὴ ἐξέθαψεν ἐν μέρει. Συνιστῶμεν δὲ θερμῶς καὶ ἐνταῦθα τῇ ἀρχ. Ἑταιρείᾳ ἢ ταῖς ξέναις παρ' ἡμῖν ἀρχ. Σχολαῖς τὴν ἀνάληψιν ἀνασκαφῶν, αἵτινες θὰ προσκομίσωσι πάντως κέρδη τῇ ἐπιστήμῃ. Πρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ὅμως τῶν νέων τούτων ἀνασκαφῶν εἶνε ἀνάγκη νὰ συντελεσθῇ ἡ ἀπαλλοτρίωσις τῶν πέριξ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν οἰκοπέδων, ἵνα μὴ προσκρούσωσιν αὗται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς δυσχερείας, αἵτινες, μεθ' ὅλην τὴν πρόθυμον ἀρωγὴν ἐντοπίων τινῶν, παρεκώλυσαν καὶ τὸ ἡμέτερον ἔργον.

Ὅτι ἡ ἀρχαία πόλις, κατὰ τὰ διάφορα χρονικὰ στάδια, ἔκειτο ἔνθα περίπου καὶ ἡ σημερινή, τοῦτο μαρτυροῦσιν οὐ μόνον αἱ γραπταὶ παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλαχοῦ σωζόμενα λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομῶν αὐτῆς. Ὁ Παυσανίας (II, 29 καὶ 30) ἀναγράφει ἐν ἐκτάσει τὰ κατ' αὐτάς, νεώτεροι δὲ ἀρχαιολόγοι [1] ἱκανὰς ἐξήνεγκον ἤδη ὑποθέσεις περὶ τούτων εἰς τὰς ὁποίας ἀποφεύγομεν νὰ προσθέσωμεν τὰς ἰδικάς μας, ἀφ' οὗ αὗται, δυστυχῶς, ἕνεκα πολλῶν λόγων, δὲν ἐξηκριβώθησαν οὐδὲ στηρίζονται ἐπὶ ἀνασκαφικῶν ἀποτελεσμάτων.

Αἱ ἡμέτεραι ἀνασκαφαὶ περιωρίσθησαν, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πόλεως εἰς ἓν μόνον μέρος καὶ τοῦτο, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, διὰ λόγους ἰδιοκτησίας δὲν ἐξηρευνήθη ἢ μερικῶς καί, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ, ἀνεπαρκῶς.

Τὸ μέρος τοῦτο εἶνε ὁ πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως λόφος ὁ δεσπόζων τῶν δύο τῆς πόλεως λιμένων [2], ἔνθα ὑπάρχουσι τὰ λείψανα μεγαλοπρεποῦς ναοῦ καλουμένου τῆς Ἀφροδίτης [3]. Ὅτι ὁ λόφος οὗτος, ὅστις ὑπῆρξέ ποτε πάντως νῆσος ἢ χερσόννησος μικρά, ὡς ἐκ τῆς *θέσεως* αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀκρόπολις τῶν παναρχαίων κατοίκων τῆς νήσου [4], οὐδεὶς ἴσως ἀμφιβάλλει. Βέβαιον ὅμως τὰ νῦν κατέστη ὅτι τὸ ὕψωμα τοῦτο τὸ λοφοειδὲς κατῳκήθη εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους· τοῦτο ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν.

Ἡ κορυφὴ τοῦ λόφου τούτου τοῦ κυρτωθέντος δι' ἐπιχώσεως οἰκοδομῶν τριῶν ἢ τεσσάρων χρονικῶν περιόδων, ἦν ἀρχικῶς ταπεινοτέρα τῆς σημερινῆς κατὰ πέντε ἕως ἑπτὰ πολλαχοῦ μέτρα.

Δοκιμαστικὴ τάφρος γενομένη κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ ἀπεκάλυψε τοίχους οἰκοδομῶν ἀρχαιοτάτων εἰς βάθος μέχρις ἑπτὰ μέτρων. Ἄλλη δέ, μεσημβρινῶς τοῦ ναοῦ, γενομένη δο-

[1] Πρβλ. A Mykênaean treasure from Aegina. A. Evans. Journ. of Hell. Stud. T. 13 σελ. 195 κἑξ.

[2] Ἀνωτέρω σελ. 217. Ἴδ. Ἠρειώτου Αἰγ. Τεῦχ. Γ' σελ. 80 κἑξ. Ἐκ τοιούτου τινὸς τάφου προέρχεται καὶ τὸ ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει τοῦ παρόντος περιοδικοῦ δημοσιευθὲν κάτοπτρον ὑπὸ A. de Ridder.

[3] Arch. Aufs. I σελ. 45.

[4] Ἴδ. Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρ. 1894 σελ. 17 κἑξ.

[1] Πρβλ. M. About (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 540 κἑξ.). Leake, Travels in the Moree, II 431. Blouet, Expédition de Morée, III. καὶ ἄλλοι.

[2] Ὁ ἕτερος, ὡς γνωστόν, ἐκαλεῖτο «κρυπτός» (Παυσ. ἔνθ. ἀνωτ.) καὶ πιθανῶς διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἐφαίνετο ἐκ τῆς πόλεως. Αἱ ἄλλαι διδόμεναι ἐξηγήσεις δὲν φαίνονται πειστικαί. Πρβλ. About (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 541 κἑξ.).

[3] Σώζεται τοῦ ναοῦ τούτου, ὅστις ἐκλήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων τῆς «Ἀφροδίτης» κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀορίστου ὀλίγον μνείας τοιούτου ναοῦ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (ἔνθ. ἀνωτ.), ὅπερ ὅμως καὶ διά τινος εὑρήματος τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν (πίν. 12) καθίσταται πιθανώτερον, τοῦ ναοῦ, λέγομεν, τούτου σώζεται τὰ νῦν κατὰ χώραν εἷς πώρινος κίων κατὰ τὸ ἀριστερὸν τοῦ ὀπισθοδόμου αὐτοῦ, καὶ μέρος τοῦ ἐξ ὀρθογωνίων πλακῶν κρηπιδώματος. Πρβ. Leake (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 435). Blouet, Expéd. de Morée III σελ. 38. About (ἔνθ. ἀνωτ.) σελ. 543 κἑξ.

[4] Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (V, 89) «παλαιὴ καλεομένη πόλις» δηλ. ἡ παναρχαίαι ἀκρόπολις. Ἴχνη φρουρίου μεταγενεστέρου εἰσὶν ὁρατὰ καὶ τὰ νῦν. Ὁ Leake (Travels in the Morea, II σελ. 437) εἶδε τὰ τείχη ἐν καλῇ ἔτι καταστάσει.

κιμὴ ἔφερεν εἰς φῶς, κάτωθεν λειψάνων οἰκοδομῆς ῥωμαϊκῆς, ὁμοίας κατασκευῆς τοίχους *προχωροῦντας καὶ ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ*[1]. Ὁμοίως τρίτη ἔρευνα, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ ναοῦ, ἤγαγεν εἰς φῶς τὸ αὐτὸ σύμπλεγμα τῶν παναρχαίων οἰκοδομημάτων εἰς βάθος πέντε μέτρων. Ἐπεχειρήσαμεν τότε, ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς τρίτης ἡμῶν δοκιμῆς, ἀνασκαφὴν ἐπὶ εὐρυτέρας ἐκτάσεως, ἧς τὰ ἐξαγόμενα ἐκθέτομεν ἐν τοῖς ἑπομένοις[2]. Ἀνατολικῶς τοῦ ναοῦ καὶ ἀκριβῶς ἔμπροσθεν τῆς πάλαι εἰσόδου αὐτοῦ ἐσχηματίζετο αὐτοτελὲς ἡμισφαιρικὸν ὕψωμα, ὅπερ θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ ὡς τύμβον, ἕνεκα τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ σχήματος. Τὸ ὕψωμα ὅμως τοῦτο ἐσχηματίσθη, ὡς ἐδείχθη διὰ τῆς ἀνασκαφῆς, δι' ἐπιχώσεων. Ἐπὶ τοῦ ἡμισφαιρικοῦ τούτου λοφίσκου ἐνηργήσαμεν τομὴν τὸ πρῶτον πέντε μέτρων πλάτος, λαβόντες ὡς ἀφετηρίαν τὸ κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ, ἀκολούθως δ' ηὐρύναμεν ταύτην πρὸς μεσημβρίαν μέχρι πλάτους 14 μέτρων. Προσεκρούσαμεν τὸ πρῶτον εἰς λείψανα ἀσβεστοκτίστου τινὸς οἰκοδομήματος, καταλαμβάνοντος τὸ ὕψωμα ἅπαν σχεδόν, ὅπερ, πιθανώτατα ἦτο ναὸς βυζαντινῶν χρόνων[3]. Ὑπὸ τὸ νεώτερον τοῦτο οἰκοδόμημα ἀνεφάνησαν ἴχνη[4] κτιρίων τῶν ῥωμαϊκῶν πάντως χρόνων, ἄνευ συνοχῆς τινος ὑπάρχοντα καὶ κατειρηπωμένα. Κάτωθεν τῶν λειψάνων τῶν οἰκοδομῶν τούτων ἀνεφάνη ἐπίκροτον στρῶμα (ταράτσα), λίαν στερεόν, πάχους μέχρι δέκα ἑκατοστῶν μέτρου, διερρηγμένον μὲν καὶ ἐλλεῖπον ἐνιαχοῦ, σωζόμενον ὅμως καὶ διατηρούμενον ἐν καλῇ καταστάσει οὐ μόνον εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ἀνασκαφέντος ἀνατολικοῦ ὑψώματος, ἀλλὰ καί, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους, κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ. Ὅτι τὸ στρῶμα αὐτὸ ἤγετο περὶ τὸν ναὸν καὶ δὴ περίπου εἰς τὸ ὕψος τοῦ δαπέδου αὐτοῦ, κατεδείχθη διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἐπαρκῶς. Συνεπεράναμεν συνεπῶς ὅτι τὸ στρῶμα τοῦτο κατεσκευάσθη μετὰ ἢ καὶ κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τούτου ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς δάπεδον τοῦ περιβόλου αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ πιστοῦται καὶ ὑπὸ τῶν ἑξῆς παρατηρήσεων· ἄνωθεν τοῦ στρώματος οὐδὲ ἓν εὑρέθη τεμάχιον ἀγγείου δυνάμενον ν' αναχθῇ εἰς περίοδον ἀρχαιοτέραν τῶν ἀρχῶν τῆς 5ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, περίπου δηλ. τὴν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ[1], ὑπὸ τὸ στρῶμα δὲ πᾶν ὅ,τι ἀπεκαλύφθη, οἰκοδομικὸν ἢ κινητὸν τεχνούργημα, ἀνακτέον εἶνε μετὰ βεβαιότητος εἰς ἐποχὴν ἀπωτέραν τοῦ τέλους τοῦ 6ου π. Χ. αἰῶνος. Οὕτω δὲ τὸ στρῶμα τοῦτο διήρεσεν τὴν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ἐπίχωσιν εἰς δύο χρονικὰς κατηγορίας εὐδιακρίτους καὶ σαφεῖς, τὴν μὲν ἀρχαιοτέραν, τὴν δὲ νεωτέραν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. Καὶ περὶ τῆς δευτέρας μὲν δὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν πλείονα ἢ ὅσα ἀνωτέρω ἐν ὀλίγοις ἐξεθέσαμεν, περὶ τῆς πρώτης ὅμως ἀνάγκη εἶνε νὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενῶς.

Κατὰ σύμπτωσιν καλὴν τὸ ἐπικαλύψαν τὴν ἀρχαιοτέραν ἐπίχωσιν στρῶμα τοῦτο, διετηρεῖτο ἐν καλῇ καταστάσει πρὸ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ ναοῦ πλευρᾶς, ἔνθα ἡμεῖς ἠρξάμεθα σκάπτοντες, ἐπὶ εὐρυτέρας ἐκτάσεως. Οὕτω μετὰ τὴν διάρρηξιν τοῦ στρώματος, εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων μέτρων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ, προσεκρούσαμεν εἰς κτιστὸν λάκκον τετράγωνον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὕρομεν πλεῖστα τεθραυσμένα, ὡς τὰ πολλά, ἀντικείμενα, ἅτινα εἶχον, προφανῶς, οὐχὶ ἄνευ σκοποῦ τινος φυλαχθῇ ἐν αὐτῷ. Ὁ λάκκος οὗτος ἦτο κτιστὸς διὰ λίθων ἀργῶν καὶ πηλοῦ, εἶχε δὲ μῆκος μὲν δύο μέτρων καὶ πλάτος ἑνός. Ὅτι ὁ λάκκος οὗτος ἦτο «βόθρος» προωρισμένος εἰς ἀποδοχὴν τῶν ἀπορριπτομένων ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀχρήστων ἀναθημάτων οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία. Ἄλλως τε δὲ καὶ τὰ εὑρεθέντα ἐν αὐτῷ μαρτυροῦσι τοῦτο. Εἰσὶ δὲ ταῦτα πρῶτον μὲν τὰ ἐν τῷ πίνακι 12 εἰκονιζόμενα ἀντικείμενα, δεύτερον τε-

[1] Ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη, καθὰ φαίνεται, ἐπὶ ἐπιχώσεως προγενεστέρων οἰκοδομῶν, ὡς ὁ ἐν Τροίᾳ τῆς Ἀθηνᾶς (πρβ. Schliemann, Troie σελ. 31 κἑξ.). Τοῦτο δ' ἐγένετο, πιθανῶς, οὐ μόνον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκκαθάρσεως τοῦ ἐδάφους μέχρι τοῦ βράχου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ ὅσον ἔνεστιν ὑψηλότερον καὶ εἰς ἐπιφανέστερον χῶρον· ἕνεκεν δὲ τῆς ἀνιδρύσεως αὐτοῦ ἐπὶ ἐπιχώσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν προρρηθέντα λόγον, τὸ κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ ἀπετελεῖτο ἐκ δώδεκα σειρῶν ἐπαλλήλως τεθειμένων ὀρθογωνίων πλακῶν.

[2] Ἴδ. καὶ Πρακτικὰ ἀρχ. Ἑταιρ. 1894 σελ. 17.

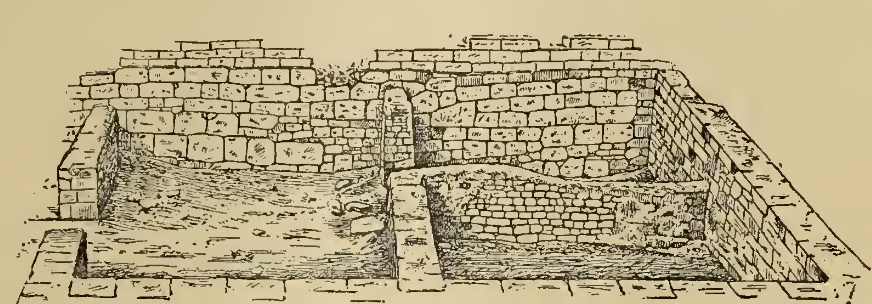
[3] Τοῦτο εἰκάζομεν κυρίως ἕνεκα τῆς ἀνευρέσεως ὑπερθύρων μετ' ἐγχαράκτου σταυροῦ.

[4] Εἰς ταῦτα καταλογιστέον καὶ δύο φρέατα ἐν τῷ κάτωθι σχεδίῳ ἀριθ. 4 διὰ μεγάλων κύκλων δηλούμενα, ὡς καὶ δεξαμενή τις, ὀρθογωνίου σχήματος, θολωτή, διὰ μίγματός τινος λίαν στερεοῦ ἐκτισμένη.

[1] Ὁ About (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 545) πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ναὸς δὲν ἐκτίσθη πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (456 π. Χ.) Ἀλλὰ βεβαίως ὁ ναὸς εἶνε ἀρχαιότερος τῆς περιόδου ταύτης κτισθεὶς πάντως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς νήσου.

μάχια πλείστων ἀγγείων διαφόρου σχήματος[1] καὶ τρίτον σκαραβαῖοι αἰγυπτιακοὶ (ἐννέα τὸν ἀριθ.) καὶ τεμάχια εἰδωλίων καὶ ἀγγείων ἐξ αἰγυπτιακῆς πορσελάνης. Καὶ ταῦτα πάντα εὑρέθησαν ἐν τῷ βόθρῳ μετὰ τέφρας καὶ ἀνθράκων ἀτάκτως συμπεφυρμένα. Οὐ μόνον δὲ τὸ εἶδος τῶν εὑρημάτων τούτων, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφύλαξις αὐτῶν ἐν λάκκῳ κτιστῷ δηλοῖ τὴν ἐξ ἱεροῦ τινος προέλευσιν αὐτῶν. Ἀλλ' ὁποῖον τὸ ἱερὸν τοῦτο; Ἐὰν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος εὑρήματα ἠδύναντο νὰ ταχθῶσιν εἰς τοὺς χρόνους τῆς λειτουργίας τοῦ ἐν ἐρειπίοις σωζομένου ναοῦ, ἡ ἀπάντησις θὰ ἦτο εὐχερής. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τοῦτο. Οὐ μόνον τὰ παρ' ἡμῶν ἐν τῷ πίν. 12 δημοσιευόμενα ἀντικείμενα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ λάκκῳ τεμάχια ἀγγείων — ὧν τὰ πλεῖστα εἰσὶ ῥυθμοῦ γεωμετρικοῦ (κυρίως πρωτοκορινθιακοῦ) ἢ μελανόμορφα τῶν ἀρχαιοτάτων — δὲν δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τοὺς μετὰ τὸ τέλος τοῦ 6ου αἰῶνος χρόνους. Ἐπιμαρτυρεῖ δὲ τῆς διαβεβαιώσεως ταύτης τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ λάκκος εὑρίσκετο ὑπὸ τὸ στρῶμα τοῦ περιβόλου· τοῦ σωζομένου ναοῦ. Ἐκ τούτων δ' ὑπ' ἀνάγκης ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ τὰ νῦν σωζομένου ναοῦ, ὑπῆρχεν ἐκεῖ που πλησίον ἕτερος ναός, ἀρχαιότερος, εἰς ὃν ἀνῆκον τὰ εὑρεθέντα ἀναθήματα. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ πλησίον χώρου ἀνευρέθη πώρινον κιονόκρανον, ὅπερ, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐχίνου αὐτοῦ, εἰς ἀρχαιότερον θετικῶς ἀνῆκε ναὸν τοῦ ὑπάρχοντος. Ἐὰν δὲ ὄντως ὁ σωζόμενος ἀφιερωμένος ἦν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἀφροδίτης, τότε καὶ ὁ ἀρχαιότερος εἰς τὴν ἰδίαν ἴσως ἀνῆκε θεάν, διότι τὸ εἰκονιζόμενον ἐν τῷ πίνακι 12 πήλινον ἀνάθημα, πιθανῶς, ὡς εἴπομεν, παριστᾷ τὴν θεὰν ταύτην. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν πινάκων.

Ὄπισθεν τοῦ βόθρου, περὶ οὗ ἀνωτέρω, κάτωθεν πάντοτε τοῦ στρώματος, ἀπεκαλύφθη οἰκοδόμημα ἄσχετον μὲν πρὸς τοῦτον, ἀνῆκον ὅμως εἰς χρονικὴν περίοδον σχετικὴν αὐτῷ, καθὰ ἐμφαίνεται οὐ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου τῆς τοιχοδομίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς εὑρέσεως ἐν τῇ ἐπιχώσει αὐτοῦ τεμαχίων ἀγγείων (πρωτοκορινθιακῶν) ὁμοίων τοῖς ἐν τῷ βόθρῳ. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, οὗτινος παρέχομεν τὸ κάτωθι σχέδιον, κατὰ φωτογραφίαν εἰλημ-

Ἀριθ. 1. Ἄποψις οἰκοδομήματος ἀρχαϊκοῦ.

μένην ὑπὸ τοῦ κ. Τσούντα τῇ παρακλήσει ἡμῶν[2], ἐχρησίμευσε προφανῶς εἰς κατοικίαν, εἶνε δὲ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἄξιον λόγου καὶ διατηρήσεως, καθόσον παρέχει ἡμῖν τοῦτο δεῖγμα μιᾶς κατοικίας τοῦ ἑβδόμου π. Χ. αἰῶνος ἐν καταστάσει ἀληθῶς ἐξαιρετικῇ διατηρουμένης καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπικαλύψασαν τὸ οἰκοδόμημα ταράτσαν, ἥτις προὐφύλαξε τὸ οἴκημα ἀπὸ μείζονος καταστροφῆς αὐτοῦ. Εἶνε δὲ τοῦτο ἐκτισμένον, μέχρι μὲν ὕψους ἑνὸς περίπου μέτρου ἀπὸ τῶν θεμελίων, διὰ λίθων πολυγωνικῶν ἀλλ' ἐξειργασμένων, ὕπερθεν δὲ τούτων δι' ὠμῶν πλίνθων, σωζομένων ἔτι πολλαχοῦ τῆς περιφερείας αὐτοῦ. Διῃρεῖτο τὸ οἴκημα εἰς τρία διαμερίσματα, συγκοινωνοῦντα ἀλλήλοις διὰ μικρῶν θυρῶν, ὡς ὁρᾷ τις ἐν τῷ σχεδίῳ[1], ὧν τὸ ἐν

[1] Τὰ τεμάχια ταῦτα δημοσιευθήσονται ἐν τῷ προσεχεῖ τεύχει τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμ. Σχολῆς «Mittheilungen» ὑπὸ τοῦ κ. Palat, εἰς ὃν παρεχώρησα τὸ δικαίωμα τῆς πρώτης δημοσιεύσεως αὐτῶν.

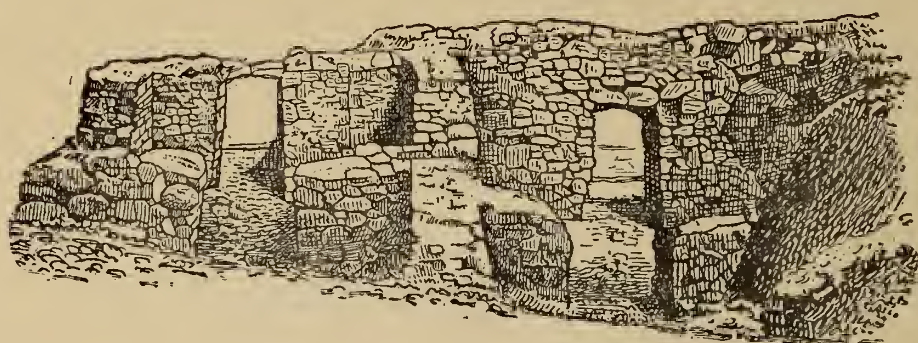
[2] Ἡ φωτογραφία εἶνε εἰλημμένη οὐχὶ ἀπὸ τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ ἀλλ' ἀντιθέτως, ἑπομένως ἡ εἴσοδος εἰς τὸ οἴκημα ὑπάρχει οὐχὶ ὅπως ἐν τῷ σχεδίῳ φαίνεται, ἀλλ' ἀντιστρόφως, *μεσημβρινῶς* δῆλα δή.

[1] Τοῦ ἑτέρου τῶν μικρῶν δωματίων ἡ θύρα κεῖται, μὴ ὁρωμένη ἐν τῷ σχεδίῳ, κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ μεσοτοίχου, πρὸς τὴν δυτικὴν τοῦ οἰκήματος γωνίαν. Τὸ οἰκοδόμημα ἔχει μῆκος μὲν 6,30 - 6,45 καὶ πλάτος 5,50-5,90. Εἶνε δ' ἑπομένως οὐχὶ ὀρθογώνιον.

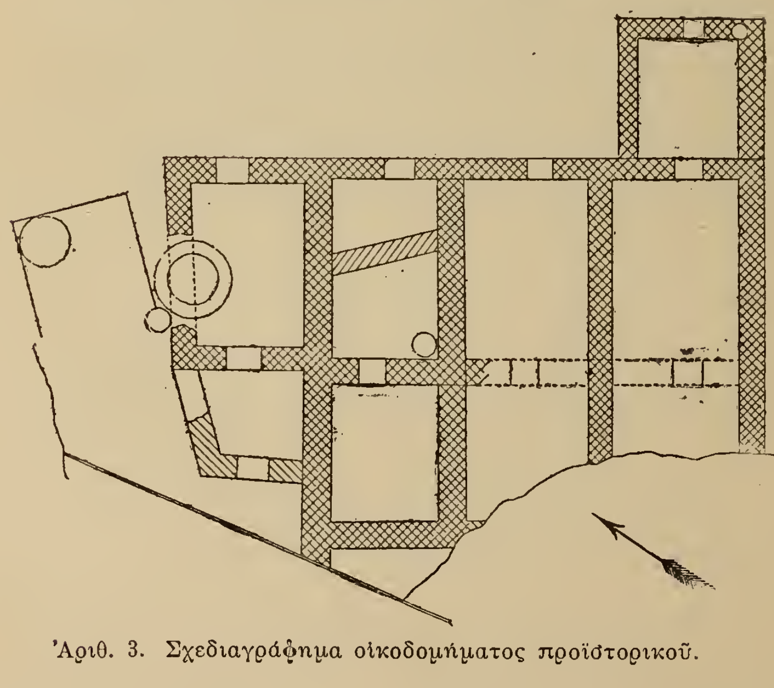
καταλαμβάνει ἅπαν τὸ μῆκος τοῦ οἰκοδομήματος, τὰ δὲ δύο ἄλλα τὸ ἥμισυ αὐτοῦ. Ἡ ὁρωμένη ἐν τῷ σχεδίῳ εἴσοδος εἰς τὸ οἴκημα δὲν ἦτο τῆς ἐξωθύρας αὐτοῦ, διότι περιεβάλλετο τὸ οἰκοδόμημα κατὰ τὰς δύο αὐτοῦ πλευρὰς (δυτικὴν καὶ μεσημβρινὴν) ὑπὸ τοίχου ἀποτελοῦντος στοὰν ἴσως, πλάτους δύο σχεδὸν μέτρων. Τοῦ τοίχου δὲ τούτου σώζονται ἴχνη κατὰ τὰς μεσημβρινοδυτικὰς πλευρὰς τοῦ οἰκήματος.

Ἐὰν τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐχρησίμευεν ὡς κατοικία προσώπων σχετιζομένων πρὸς τὸν ἀρχαιότερον τῶν ναῶν ἢ ἄλλων ὅλως ἀσχέτων, τοῦτο εἶνε καὶ θὰ μείνῃ βεβαίως ἄγνωστον· ἐκεῖνο ὅπερ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν εἶνε ὅτι τοῦτο ἐκτίσθη καὶ κατῳκεῖτο, καθ' ἣν καὶ τὰ ἐν τῷ βόθρῳ ἀντικείμενα χρονικὴν περίοδον, δηλ. πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ σωζομένου ναοῦ. Τοῦτο δ' εἶνε καὶ ἄλλως αὐταπόδεικτον, διότι βεβαίως δὲν θὰ ἦτο ἀνεκτὴ τοιαύτη τις βέβηλος οἰκοδομὴ ἀκριβῶς ἔμπροσθεν τῆς εἰσόδου τόσον μεγαλοπρεποῦς ναοῦ, οἷος ἦτο, πάντως, ὁ σωζόμενος ἐν ἐρειπίοις.

Μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρω οἰκοδομήματος καὶ τοῦ ναοῦ, ἀλλ' εἰς μεῖζον, φυσικῶς, βάθος, ἅτε κείμενον ἐν μέρει ὑπὸ ἀμφότερα ταῦτα, ἀπεκαλύφθη τὸ πανάρχαιον κτίριον οὗτινος εἰκόνα καὶ σχέδιον παρέχομεν διὰ τῶν κάτωθι τσιγκογραφημάτων. Καὶ ἡ

Ἀριθ. 2. Ἄποψις οἰκοδομήματος προϊστορικοῦ.

Ἀριθ. 3. Σχεδιαγράφημα οἰκοδομήματος προϊστορικοῦ.

μὲν εἰκὼν ἐγένετο κατά τινα φωτογραφίαν τοῦ κ. Πάλατ, τῇ παρακλήσει ἡμῶν εἰλημμένην[1], τὸ δὲ σχέδιον κατὰ τὸ ἀριστερὸν μὲν ἥμισυ ἐπονήθη ὑπὸ

[1] Εἶνε αὕτη εἰλημμένη ἀπὸ τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ, ἕνεκα, ὅμως τοῦ βάθους εἰς ὃ εὑρίσκεται τὸ οἰκοδόμημα δὲν ἀπετυπώθη ἢ μέρος μόνον αὐτοῦ καὶ τοῦτο λίαν ἀμυδρῶς καὶ συγκεχυμένως.

τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Βίλμπεργ, κατὰ τὸ ἄλλο δ' ἥμισυ συνεπληρώθη προχείρως ὑπ' ἐμοῦ. Εἶνε επομένως πιθανὸν ὅτι τὸ σχέδιον ἔχει ἐλλείψεις, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν καταμέτρησιν, ἀλλ' αὗται ἐπανορθωθήσονται ἐν τῳ σχεδίῳ τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνασκαφῆς αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἰδέαν μόνον τοῦ κτιρίου ἐσκοποῦμεν νὰ παράσχωμεν καὶ πρὸς τοῦτο ἐφάνη ἡμῖν ἀρκετὸν τὸ πρόχειρον σχεδιάγραμμα, ἐν ᾧ οὐσιώδης ἔλλειψις εἶνε καὶ ἡ μὴ δήλωσις τῆς προεκτάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τὸν μὴ εἰσέτι ἐσκαμμένον χῶρον ἀνατολικῶς καὶ μεσημβρινῶς, ὅπως δηλοῦται τοῦτο χωροῦν ὑπὸ τὸ διὰ διπλῆς γραμμῆς ὑποδεικνυόμενον κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ δυτικῶς. Μόνον κατὰ τὴν ἀρκτικὴν αὐτοῦ πλευρὰν ἔχει τὸ οἰκοδόμημα ὅπως ἐν τῷ σχεδίῳ, δηλ. περατοῦται, εἰ καὶ ἀπεκαλύφθη ταπεινὸς τοῖχος (θεμέλιον), φαινόμενος ὡς προέκτασις τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου, ὅστις ὅμως δὲν ἀνήκει εἰς τὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα. Τὸ κτίριον ἄλλως οὐ μόνον ἐπιδιορθώσεις συγχρόνους ὑπέστη εἰς διάφορα αὐτοῦ μέρη, ὡς λ. χ. κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν αὐτοῦ γωνίαν, ἀλλὰ καὶ τροποποιήσεις, ὡς δῆλον τοῦτο καθιστᾷ καὶ ὁ ἐν μέσῳ τοῦ δευτέρου δωματίου αὐτοῦ ἀποκαλυφθεὶς λοξὸς τοῖχος· Ἐπίσης εἰς ἐπιδιορθώσεις δέον νὰ ἀποδοθῇ καὶ ἡ παρατηρουμένη ἀνωμαλία ἐν τῇ ἑνώσει τῶν *κατὰ σχέδιον* εὐθυγράμμων καὶ παραλλήλων τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος, ὡς καὶ τὸ μεῖζον ἢ ἔλασσον αὐτῶν πάχος. Ἄλλαι ὅμως ἀσυμμετρίαι εἶνε ἀρχικαὶ ἐν τῇ οἰκοδομῇ, ὡς λ. χ. ἡ μὴ κατὰ τὸ μέσον τῶν δωματίων τοποθέτησις τῶν θυρῶν· ἀλλ' οὔτε ἡ σχεδιασθεῖσα πάντως καὶ ἁρμόζουσα ἀντιστοιχία τούτων ἐτηρήθη, ὡς ὁρᾷ τις ἐν τῷ σχεδίῳ. Τὸ οἰκοδόμημα κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε, σχετικῶς, λίαν ἐπιμελῶς ἐκτισμένον· ἰδίᾳ δὲ τὸ κάλλιον διατηρούμενον ἀνατολικομεσημβρινὸν μέρος τοῦ κτιρίου, τὸ χωροῦν ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω περιγραφὲν πλινθόκτιστον οἰκοδόμημα, δεικνύει ἐπιμέλειαν καὶ τέχνην ἐν τῇ τοιχοδομίᾳ ἀληθῶς θαυμαστήν, ὡς πρὸς τοὺς παναρχαίους χρόνους εἰς οὓς ἀνακτέον εἶνε τὸ οἰκοδόμημα. Οἱ τοῖχοι εἰσὶν ὅπως οἱ τῶν οἰκιῶν ἐν Μυκήναις[1] καὶ Τίρυνθι ἐκτισμένοι, ἤτοι διὰ μικρῶν λίθων καὶ πηλοῦ. Χρῆσις ὅμως πλίνθων δὲν ἐγένετο. Χρίσμα μόνον ἐκ πηλοῦ εἶχον οἱ τοῖχοι καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀσβεστον, ἥτις, ὡς ἐκ τοῦ χρόνου, εἶχεν ὄψιν ὑπέρυθρον, δυναμένην νὰ ἐκληφθῇ ὡς χρῶμα ἐρυθρόν. Ὅ,τι ὅμως ἰδίας χρήζει μνείας εἶνε, ὡς εἴπομεν, ἡ παρατηρουμένη ἐν τοῖς κάλλιον σωζομένοις δωματίοις τοῦ ἀνατολικομεσημβρινοῦ διαμερίσματος τῆς οἰκοδομῆς κανονικότης τῶν τοίχων καὶ ἡ ἄμεμπτος ὀρθότης τῶν γωνιῶν, χαρακτηριστικὴ τῆς περὶ τὴν τοιχοδομίαν ἐμπειρίας τῶν τεχνιτῶν, ἅτινα δὲν παρατηροῦνται ἐν ταῖς διασωθήσαις οἰκίαις τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος, τοῦ Θορικοῦ καὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν. Τὸ ἔδαφος τῶν δωματίων ἦτο ἐπεστρωμένον διὰ πλακῶν πολυγωνικῶν, οὐχὶ μεγάλων, εἰς ἥμισυ μέτρου ὕπερθεν τοῦ στερεοῦ ἐδάφους καὶ τῶν θεμελίων τοῦ οἰκοδομήματος.

Τὸ μείζονος προσοχῆς ἄξιον ἐν τῷ οἰκοδομήματι τούτῳ εἶνε αἱ σωζόμεναι πυραμιδοειδεῖς τὸ σχῆμα θύραι αὐτοῦ. Ὡς ὁρᾷ τις ἐν τῇ ἀνωτέρω εἰκόνι, αἱ τριγωνικοῦ σχήματος θυρίδες αὗται παρεῖχον ἔσωθεν τὴν δίοδον εἰς τὰ παραλλήλως κείμενα δωμάτια τοῦ κτιρίου. Ἐὰν ὅμως τοιαῦται ἦσαν καὶ αἱ ἐξώθυραι τοῦ οἰκήματος ἀγνοοῦμεν, διότι ἡ πρόσοψις τοῦ κτιρίου, ἐὰν σώζεται, κεῖται ὑπὸ τὸ πλινθόκτιστον οἰκοδόμημα (ἀριθ 1) καὶ μόνον μετὰ τὴν κατεδάφισιν αὐτοῦ θὰ καταστῇ δυνατὴ καὶ ἡ ἀποκάλυψις ταύτης. Αἱ θυρίδες αὗται, αἱ ὁμοιάζουσαι τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν ταῖς ἐν Τίρυνθι τῶν στοῶν, εἰσὶ διὰ σάγματος ἀετωματώδους ἐπιστεγασμέναι, ἤτοι δι' ἁρμογῆς συνεσφηνωμένων λίθων, καθ' ὃν τρόπον κατεσκευάζοντο αἱ ἀρχαιότεραι γέφυραι. Εἰσὶ δὲ στεναὶ (μεῖζον πλ. 0,75) καὶ ταπειναὶ οὕτως, ὥστε κύπτων τις μόνον δύναται νὰ εἰσέλθῃ. Ἴχνος οὐδὲν παρετηρήθη ἐν ταῖς θύραις ταύταις, ἐσωτερικῶς ἢ ἐξωτερικῶς, ὅπερ νὰ δεικνύῃ ὅτι εἶχον ποτε ξύλινον στερεὸν φράγμα· ἐπειδὴ ὅμως δύσκολον εἶνε νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἔμενον οὕτως ἀνοικταί, καὶ ἐὰν ἔτι ἦσαν ἐσωτερικαί, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἶχον ξύλινον φράγμα *κινητόν*, ὅπερ ἐπετίθετο εἰς ἄμυναν τοὐλάχιστον κατὰ τοῦ ψύχους. Παρατηρεῖ τις δὲ ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ παραδόξου τούτου οἰκοδομήματος, ὅτι ἑνοῦσιν αἱ θύραι αὗται τὰ καθέτως μόνον παράλληλα δωμάτια, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ὁριζοντίως τούτοις παρακείμενα, ὡσανεὶ ἦτο προωρισμένον τὸ οἰκοδόμημα εἰς κατοικίαν διαφόρων οἰκογενειῶν ἢ προσώπων μὴ στενῶς οἰκείων πρὸς ἄλληλα. Δυστυχῶς ὅμως, ἕνεκεν τῆς μονο-

[1] Τσούντας, Μυκ. σελ. 33 καὶ 38.

μεροῦς ἀποκαλύψεως τοῦ οἰκοδομήματος, δὲν δυνάμεθα θετικόν τι καὶ βέβαιον νὰ εἴπωμεν, περὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Γεννῶνται δὲ καὶ ἐν ἡμῖν πλεῖσται ἀπορίαι, σχετικαὶ πρὸς τὰς λεπτομερείας τοῦ οἰκοδομήματος, εἰς ἃς δὲν δυνάμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ δώσωμεν ἐξήγησίν τινα, αἵτινες ὅμως πάντως θὰ διασαφηνισθῶσι μετὰ τὴν ὁλικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κτιρίου καὶ τὴν ἐκπόνησιν ἀκριβοῦς αὐτοῦ σχεδίου. Ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον τὰ ἑξῆς διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν προκύπτουσι βέβαια, ὅτι τὸ οἰκοδόμημα εἶνε πανάρχαιον καὶ ὅτι κατῳκεῖτο. Τοῦ πρώτου μαρτύριον εἶνε ὁ τρόπος τῆς τοιχοδομίας αὐτοῦ καὶ τὰ ἐν τῇ ἐπιχώσει αὐτοῦ εὑρεθέντα ἀγγεῖα (πίν. 10) περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑπομένοις, τοῦ δευτέρου δὲ αἱ ἀκόλουθοι παρατηρήσεις· πρῶτον, ὅτι τὸ κτίριον εἶνε εἰς δωμάτια μικρὰ[1] διῃρημένον, δεύτερον, ὅτι εὕρομεν ἐν τῇ ἐπιχώσει αὐτοῦ ὀστᾶ ζώων καὶ πτηνῶν καὶ τρίτον ὅτι, ὅπως ἐν Θορικῷ, καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρχον τάφοι *ὑπό* τε τὸ πλακόστρωτον ἔδαφος τῶν δωματίων καὶ *ἐπὶ* τούτου (κτιστοί, κυκλοτερεῖς) ἐπίσης δὲ καὶ ἐντὸς τῶν τοίχων.

Ἡ πρώτη τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων καθιστᾷ ὄντως ὁρατόν, ὅτι τὸ κτίριον δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλην χρῆσιν ἢ τὴν τῆς ἐνοικήσεως· διότι δωμάτια οὕτω μικρὰ καὶ δυσφεγγῆ δὲν ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν οὔτε εἰς ἐργαστήρια[2], οὔτε εἰς ἄλλον τινὰ σκοπὸν γενικωτέρας χρήσεως. Ἡ δευτέρα παρατήρησις, τῆς εὑρέσεως δηλ. ὀστῶν ζώων καὶ πτηνῶν[3], μετὰ τέφρας, εἶνε ἐπίσης ἐνδεικτικὴ τῆς χρήσεως τοῦ οἰκοδομήματος, καθόσον γνωστὸν εἶνε ὅτι κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι μικρὰν ἐποιοῦντο φροντίδα περὶ τῆς καθαριότητος, ἔρριπτον δὲ τὰ λείψανα τῶν τροφῶν αὐτῶν ἐν τοῖς ἰσογαίοις τῶν οἰκιῶν αὐτῶν[4]. Τοιαῦτα ἀπορρίμματα τροφῶν μετὰ τέφρας καὶ ἀνθράκων ἀνεύρομεν καὶ ἐν τοῖς ὑπογαίοις δωματίοις τοῦ Θορικοῦ, ἔν τινι δὲ γωνιαίῳ διαμερίσματι τούτων, εἰς ποσότητα προκαλοῦσαν ὄντως τὴν ἔκπληξιν. Ἡ τρίτη δὲ παρατήρησις, τῆς ἀνακαλύψεως καὶ τάφων ἐν τοῖς ἰσογαίοις τούτοις δώμασιν, καθιστᾷ, μετὰ τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω περὶ τῶν ἐν Θορικῷ οἰκημάτων, ἀναμφισβήτητον τὴν ὑποδειχθεῖσαν χρησιμότητα τοῦ κτιρίου. Οἱ τάφοι δέ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀπεκαλύφθησαν εἰς διάφορα τοῦ οἰκοδομήματος μέρη, ἐδηλώθησαν δέ τινες τούτων διὰ κύκλων μικρῶν ἐν τῷ σχεδίῳ. Πάντες δ' οὗτοι ἀναμφιβόλως εἶχον συληθῇ καὶ καταστραφῇ *συγχρόνως* ὑπὸ ἀγρίου τινος, φαίνεται, κατακτητοῦ. Τὰ ἴχνη τῆς καταστροφῆς τῶν τάφων καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν οἰκημάτων ἦσαν ἐνταῦθα λίαν ὁρατά. Ἐν Θορικῷ, ἔνθα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν συληθέντων καὶ ἐμπρησθέντων οἰκημάτων τῆς πρώτης περιόδου, ἔκτισεν ὁ κατακτητὴς νέα οἰκήματα, ἡ καταστροφὴ δὲν ἦτο αἰσθητὴ τόσον, ὅσον ἐν Αἰγίνῃ, ἔνθα ἀναμφισβητήτως ἐν τοῖς ἐρειπίοις τούτοις οὐδεὶς πλέον κατῴκησε. Φανερὰ δὲ τούτου ἀπόδειξις εἶνε πρῶτον, ὅτι τὸ οἰκοδόμημα, ἐκτὸς ἐπιδιορθώσεων συγχρόνου τινος περιόδου, δὲν δεικνύει βέβαια ἴχνη μεταγενεστέρας ἐποικοδομῆς, δεύτερον δὲ ἡ εὕρεσις ἀγγείων ἐν τῇ ἐπιχώσει, ἅτινα θετικῶς ἀνήκουσιν εἰς μίαν καὶ μόνην χρονικὴν περίοδον, καὶ τρίτον ἡ κατάστασις εἰς ἣν εὕρομεν τοὺς συληθέντας τάφους ἐν τοῖς ἐρειπίοις τούτοις κατὰ τὴν ἀνασκαφήν. Ἀλλὰ προτοῦ εἴπομεν περὶ ταύτης, ἀνάγκη εἶνε νὰ ἐκθέσωμεν βραχέα τινὰ περὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν. Καὶ οἱ ἐν Αἰγίνῃ τάφοι οὗτοι, ὡς οἱ ἐν Θορικῷ, ἦσαν ἢ ἐπιμήκεις ἢ κυκλοτερεῖς. Οἱ πρῶτοι ἦσαν ἀβαθεῖς καὶ *πιθανῶς* διὰ λίθων ἐκτισμένοι ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους[1], ἐπικεκαλυμμένοι δὲ διὰ τῶν πλακῶν τοῦ δαπέδου τῶν δωματίων, διότι μεγάλαι πλάκες, οἷαι αἱ ἐπὶ τῶν τάφων τιθέμεναι, δὲν ἀνευρέθησαν. Οἱ δεύτεροι τάφοι, οἱ κυκλοτερεῖς, ὧν εἷς μόνον ἐσώζετο ἐν καλῇ σχετικῶς καταστάσει, δηλούμενος καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ (ΜΔυτ. γωνία δευτέρου δωματίου) ἦτο ἐκτισμένος κυκλικῶς ἁπτόμενος τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος. Ἦν δ' ἐκτισμένος διὰ μικρῶν λίθων καὶ ἴσως καὶ πηλοῦ εἰς ὕψος ἑνὸς περίπου μέτρου. Τὸ ὕψος ὅμως αὐτὸ δὲν ἦτο τοῦ κυρίως τάφου, διότι τὸ σωζόμενον κοίλωμα αὐτοῦ ἦτο ἀβαθές, ἀλλὰ θεμε-

[1] Τὸ πρῶτον τῶν δωματίων ἀρκτικῶς ἔχει μῆκος 3,60 καὶ πλάτος 2,50, τὸ δεύτερον 4 × 2,55, τὸ τρίτον καθέτως 3,10 × 2,50 καὶ οὕτω περίπου τὰ λοιπά.

[2] Ἐξεφράσθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν παρά τινων ἡ ὑπόθεσις, ὅτι τὸ οἰκοδόμημα, ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῶν εὑρεθέντων ἐν αὐτῷ τεμαχίων ἀγγείων, καὶ προωρισμένον ἦτο καὶ ἐχρησίμευεν εἰς κεραμεῖον!

[3] Πρβλ. καὶ Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 σελ. 24.

[4] Πρβλ. Τσούντας, Μυκῆναι σελ. 45. Pigorini, Nuov. Anth. 1881 σελ. 32.

[1] Παρατηροῦμεν ὅτι ὡς ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν τάφων τούτων, τινὲς τῶν ὑποθέσεων ἡμῶν στηρίζονται ἐπὶ ἐνδείξεων ἐλαχίστων, ἃς παραλείπομεν χάριν συντομίας.

λίου, οὕτως εἰπεῖν, ἵνα ὁ τάφος ὑψωθῇ τοῦ ἐδάφους. Ἡ διάμετρος τοῦ σωζωμένου κοιλώματος, διότι μέγα μέρος αὐτοῦ ἦτο κατεστραμμένον, ἦτο λίαν μικρά, περίπου ἥμισυ μέτρου. Συμπεραίνομεν ἕνεκα τούτου ὅτι ἐν τῷ περιφερεῖ αὐτῷ κοιλώματι περιεκλείετο ἀρχικῶς *πίθος*, ὅπως ἐν Θορικῷ[1], ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς ὁ κυρίως τάφος τοῦ νεκροῦ. Καὶ ἴχνη μὲν πίθου δὲν εὑρέθησαν ἐν τῷ κοιλώματι τῷ διασώσαντι οὐχ ἧττον ἴχνη ὀστῶν, ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ ὅμως εὑρέθησαν τεμάχια μεγάλων πίθων ἐν οἷς καὶ πῶμα τοιούτου ἀγγείου, φέρον ἐν τῷ μέσῳ ἐξοχὴν κομβοειδῆ. Τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν ταύτην κρατύνει ἡ εὕρεσις ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ, κατὰ τὴν γωνίαν, πυθμένος μεγάλου πίθου (ἄνευ κτιστοῦ περικαλύμματος, ὅπερ ὅμως πάντως θὰ ὑπῆρχε καὶ κατεστράφη) περιέχοντος λείψανα ὀστῶν καὶ τεμάχια ἀγγείων μικρῶν μετὰ ἑνὸς ἀρτίου σχεδὸν (ἐλλιποῦς κατὰ τὸ στόμιον) ὁμοίου τὸ σχῆμα πρὸς τὸ ἐν Furtw. Lösch. Tongefässe IX 44 καὶ παρεμφεροῦς τὴν διακόσμησιν. *Ἴχνη* δὲ κυκλοτερῶν ἄλλων τάφων κτιστῶν παρετηρήσαμεν καὶ ἐν ἄλλαις θέσεσι τοῦ οἰκήματος. Τρίτον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἶδος τάφων, μικρῶν τούτων καὶ παραδόξων, ἀνεκαλύφθη *ἐντὸς* τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος· ἐν τῷ σχεδίῳ δὲ δηλοῦται εἷς τούτων κατὰ τὴν ἀνατ-μεσημβρινὴν γωνίαν τοῦ τελευταίου δωματίου. Τοιούτους ταφίσκους κατεστραμμένους παρετηρήσαμεν πολλοὺς εἰς διάφορα μέρη τοῦ οἰκοδομήματος. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὡσεὶ ὀπαὶ ἐν τῷ τοίχῳ, διὰ πλακῶν ἐκτισμένοι καὶ ὁμοίως ἐπικεκαλυμμένοι, ὡς οἱ ὑπὸ Τσούντα ἐν Μυκήναις[2] καὶ οἱ ἐν Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν[3]. Οἱ τάφοι δ' οὗτοι, ὧν ὁ μέγιστος εἶχε μῆκος 0,30×0,20 ὁ μικρότερος δὲ 0,20×0,15, ἦσαν βεβαίως παίδων μικρῶν, εὑρέθησαν ὅμως ἔν τισι τούτων καὶ ὀστᾶ μέσης ἡλικίας ἀνθρώπων.

Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ ὑπέθεσα (Πρακτ ἔνθ. ἀνωτ.) ὅτι αἱ ὀπαὶ αὗται ἐχρησίμευσαν ὡς *ὀστεοθῆκαι*, διότι ἀδύνατον ἦτο, ἐὰν μὴ διεμελίζετο, νὰ εἰσεχώρει νεκρὸς ἀνθρώπου μέσης ἡλικίας εἰς

[1] Τὴν ἐντὸς πίθων ταφὴν ἐν ὁμοίᾳ χρονικῇ περιόδῳ, ὡς δεικνύουσι τὰ εὑρεθέντα ἀγγεῖα, ὁμοιότατα τοῖς ἐν Αἰγίνῃ, ἐβεβαίωσαν καὶ αἱ ὑπὸ Wide ἐν Ἀφίδναις ἀνασκαφαί. Περὶ τοῦ ὁμοίου τρόπου ταφῆς παρ' ἄλλοις λαοῖς πρβ. Perrot. Hist. de l'art. II σ. 373.

[2] Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 σελ. 27.

[3] Ἀρχ. Δελτ. 1888 σελ. 83.

τοιαύτας ὀπάς. Τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τούτους χρήζει ὁπωσδήποτε εἰσέτι ἐρεύνης. Ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς παιδικοὺς τάφους, ὧν εἷς (ὁ ἐν τῷ σχεδίῳ δηλούμενος) ἀνευρέθη ὅλως ἄθικτος, ἔχομεν σαφές τι καὶ βέβαιον· ἐντὸς τῆς πλακοστρώτου ὀπῆς ἐν τῷ τοίχῳ ἦτο τεθαμμένον βρέφος, ἔκειντο δὲ παρ' αὐτῷ δύο μικρὰ ἀγγεῖα ἀβαφῆ (σχήματος τὸ ἕτερον Fürtw. Lösch. Tongefässe IV 13) ὧν παρεμφερῆ εἶνε τὰ ἐν Ἀκροπόλει εὑρεθέντα ἐν τοῖς ὁμοίοις τάφοις τῶν μικρῶν παίδων, περὶ ὧν ἀνωτέρω (πρβ. Δελτ. Ἀρχ. ἔνθ. ἀνωτ.). Ἐλέγομεν δ' ἐν τοῖς ἄνω ὅτι ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν οἰκιῶν τούτων οὐδεὶς πλέον κατῴκησεν ἦτο καὶ ἡ κατάστασις εἰς ἣν εὕρομεν τοὺς καταστραφέντας τάφους τούτους· διότι ἐγένετο κατάδηλον ὅτι τὴν σύλησιν καὶ καταστροφὴν διεδέχθη μακραίων ἐρήμωσις, τὸ πρῶτον δ' ἡ σκαπάνη τῶν ἐργατῶν ἡμῶν ἐξέθαπτε τὰ πέριξ τῶν συληθέντων τάφων ἐσπαρμένα ὀστᾶ καὶ τὰ τεθραυσμένα τούτων κτερίσματα. Ἐν τοῖς δωματίοις ἔνθα εὕρομεν τάφους συληθέντας, τὸ λιθόστρωτον δάπεδον ἦτο κατεστραμμένον καὶ ἡ ἐπίχωσις αὐτῶν συνίστατο ἐξ ὀστῶν ἀνθρωπίνων, τέφρας, λίθων καὶ πληθύος τεμαχίων ἀγγείων[1] μιᾶς χρονικῆς περιόδου, τῶν πλείστων δὲ καὶ ὁμοιοειδῶν. Πολλαχοῦ δ' εὕρομεν πλησιέστατα τῶν κατεστραμμένων τάφων, τὰ εἰς αὐτοὺς ἀνήκοντα ὀστᾶ ἐν ἀτάκτῳ σωρῷ, ὅπως ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῶν συλητῶν. Τὰ ἀγγεῖα μόνον ἦσαν πάντοτε ἐσκορπισμένα τῇδε κἀκεῖσε, διὰ τοῦτο δέ, καὶ ἕνεκα τοῦ ὁμοιοειδοῦς αὐτῶν, μετὰ δυσχερείας κατωρθώθη ἡ συγκόλλησις ἐλαχίστου αὐτῶν μέρους. Φανερῶς λοιπὸν προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι, μετὰ τὴν λεηλασίαν τῶν οἰκημάτων, ἐγκατελείφθησαν ἔρημα ταῦτα, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὰ ἀποκαλυφθέντα διὰ τῆς ἀνασκαφῆς λείψανα τῆς καταστροφῆς ἤθελον ἀρθῇ ἐκ τοῦ μέσου, θὰ εὑρίσκομεν δέ, ὅπως ἐν Θορικῷ, οὐ μόνον ἐπίχωσιν καὶ ἑτέρας χρονικῆς περιόδου, ἀλλὰ καὶ ἐπισκευὴν τῶν οἰκημάτων καλύπτουσαν τὴν προγενεστέραν καταστροφήν. Οὐδέτερον τούτων ὅμως ἐνταῦθα παρετηρήθη.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἃς ἐξετάσωμεν τὸ ἕτερον τῶν

[1] Ἐκ τῶν τεμαχίων τούτων κατωρθώθη ἡ συναρμογὴ τῶν ἐν τῷ Πίνακι 9 ἀρ. 1-7 εἰκονιζομένων· ἐν τοῖς ὑπογείοις δὲ τοῦ Ἐθν. Μουσείου ἐφυλάχθη τὸ πλῆθος τῶν λοιπῶν τεμαχίων πρὸς ἐξέτασιν, τυχόν, τούτων ἐν τῷ μέλλοντι.

ἀνασκαφῶν ἡμῶν βέβαιον πόρισμα, τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὴν χρονολογίαν τοῦ οἰκοδομήματος· εἴπομεν ὅτι προκύπτει ἐκ τούτων ὅτι τὸ οἰκοδόμημα εἶνε πανάρχαιον. Διὰ τοῦ ὅρου δὲ τούτου δὲν ἐννοοῦμεν οὔτε τὴν καθαρῶς μυκηναίαν περίοδον, οὔτε τὴν εὐθὺς μετὰ ταύτην γεωμετρικήν, ὡς ὑπαινίσσεται ὁ Böhlau[1], ἀλλὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ἀμφοτέρων, ἣν ἀπηντήσαμεν καὶ ἐν Θορικῷ, καὶ ἥτις πάντως ἐν Αἰγίνῃ μεγίστην ἔχει συγγένειαν πρὸς τὴν καλουμένην νησιωτικήν. Εἶνε δέ, ὡς εἴπομεν, κεχωρισμένη ἐνταῦθα ἡ περιοδος αὕτη, καθαρά, μονομερής, ἐκπροσωποῦσα ἕνα καὶ μόνον ἀρχαιότατον πολιτισμόν. Βάσις δὲ κυρία ἐφ' ἧς στηρίζεται τὸ συμπέρασμα ἡμῶν τοῦτο εἶνε πρῶτον, ἡ τεχνοτροπία καὶ τὸ εἶδος τῶν εὑρεθέντων ἀγγείων καὶ δεύτερον, ἡ ὁμοιότης τῶν ἐν τοῖς οἰκήμασι τούτοις τάφων πρὸς τοὺς ἐν Θορικῷ καὶ τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν[2]. Διότι ἀληθῶς ἀρκεῖ μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ κατὰ τὰ τρία ταῦτα μέρη παρετηρήθη καὶ ἐβεβαιώθη ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἐντὸς τῶν οἰκημάτων, διὰ νὰ καταδειχθῇ τὸ σύγχρονον καὶ συγγενὲς τῶν λαῶν τούτων, οἵτινες κατὰ Πλάτωνα (ἐν Μίνῳ ἔνθ. ἀνωτ.) ἦσαν «ἀρχαιότατοι». Ἐπιπροσθετικὸν δὲ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ κτιρίου εἶνε ἡ τοιχοδομία αὐτοῦ καὶ κυρίως τὸ σχῆμα καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν θυρῶν, ἡ τόσην ὁμοιότητα ἐμφαίνουσα πρὸς τὰς θυρίδας τῶν στοῶν τῆς Τίρυνθος. Τὴν μεγίστην ὅμως τῶν ἀποδείξεων ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ἀνέρχεται εἰς περίοδον ἀρχαιοτέραν καὶ τῆς καθαρῶς μυκηναίας, παρέχουσιν, ὡς εἴπομεν, τὰ εἰς μέγα πλῆθος ἀνευρεθέντα τεμάχια ἀγγείων, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν πινάκων. Ἐνταῦθα ἀρκούμεθα μόνον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἀρχαιότης αὐτῶν ἀποδείκνυται οὐ μόνον ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν καὶ τοῦ ῥυθμοῦ, μεγίστην ἔχοντος ὁμοιότητα πρὸς τὸν τῶν νησιωτικῶν ἀγγείων, τῶν εὑρεθέντων ἐν Κύπρῳ, Ῥόδῳ, Θήρᾳ, Μήλῳ, Ἀμοργῷ καὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ταὐτότητος αὐτῶν πρὸς ἀγγεῖα ἢ τεμάχια τούτων εὑρεθέντα ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, ἐν Θορικῷ (ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐπιχώσει) καὶ ἐν Ἀφίδναις.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ἡμεῖς ἐν Αἰγίνῃ οὐδὲν ἴχνος εὕρομεν βέβαιον τῆς μυκηναίας τέχνης, ἰδίως δὲ παρετηρήσαμεν παντελῆ ἔλλειψιν τεμαχίων ἀγγείων τῆς δευτέρας καὶ τρίτης περιόδου· ἐνῷ καὶ ἐκ παραδόσεως γνωστὸν εἶνε, καὶ ἐκ κινητῶν ἔργων, εὑρεθέντων ἐν τῇ νήσῳ, προφανὲς καὶ βέβαιον καθίσταται ὅτι καὶ ἡ Αἴγινα κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον ἤκμασεν, ὡς τόσα ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Εἰκάζομεν δὲ συνεπῶς ὅτι ὁ μυκηναῖος συνοικισμὸς ἐγκαθιδρύθη ἀλλαχοῦ ἐν τῇ νήσῳ· ἴσως ἐπὶ τοῦ ἀρκτικώτερον κειμένου ὑψώματος, ἔνθα, ὡς λέγεται, ἀνευρέθησαν τάφοι μυκηναίας περιόδου. Ἐξ ἑνὸς δὲ τῶν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τάφων προέρχονται, ὡς βεβαιοῦται, τὰ ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἀποκτηθέντα διάφορα ἀντικείμενα τὰ δημοσιευθέντα ὑπὸ Arthur Evans ἐν τῇ σοφῇ ὄντως πραγματείᾳ αὐτοῦ ἐν τῷ περιοδικῷ Journal of Hell. Stud. T. XIII σελ. 195 καὶ ἑξῆς, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « A mycênaean Treasure from Ægina » ἐν ᾗ μετὰ δυσχερείας μὲν προφανοῦς, ἀλλὰ καὶ μετ' ἴσης πολυμαθείας, πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ κατάθεσις ἐν τῷ τάφῳ *ὁλοκλήρου* τοῦ θησαυροῦ τούτου ἐγένετο κατὰ τὸν ὄγδοον ἢ ἔνατον π. Χ. αἰῶνα ἢ κατὰ προσέγγισιν περὶ τὰ 800 π. Χ. (σ. 224). Χωρὶς δὲ νὰ σκοπῶμεν τὴν ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀντίκρουσιν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ πολυμαθοῦς ἀρχαιολόγου, νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ἥτις δυνατὸν νὰ μὴ εἶνε καὶ ἐντελῶς ὀρθή, ὁ σοφὸς βρεττανὸς πλανᾶται ἐν μέρει ὡς πρὸς τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ, καθόσον ὁ «θησαυρὸς» οὗτος δύσκολον εἶνε νὰ προέρχηται ἐξ *ἑνὸς* τάφου. Ὅτι ἐν τοῖς ἀντικειμένοις ἐκείνοις ὑπάρχουσι πράγματα ἀνακτέα καὶ μέχρι τῆς μυκηναίας περιόδου ὡς λ. χ. τὸ ποτήριον (Εἰκ. 1) τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐξαρτήματα ὑπ' ἀριθ. εἰκ. 2, 7, 8 κτλ. (καίτοι προφανῶς ξενικά), ὁ χρυσοῦς ῥόδαξ (εἰκ. 14) καὶ ἴσως καὶ ὁ ἀσπιδοειδὴς δακτύλιος (εἰκ. 22 [6]) οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ὅμως τὰ διαδήματα (εἰκ. 15, 16) καὶ οἱ δακτύλιοι (εἰκ. 18-21 [6]) ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον, δὲν εἶνε ἐξ ἴσου εὐαπόδει-

[1] Zur ornamentik der Villanova-periode (Festschrift der XXVI Jahresv. d. d. Anthr Ges. σελ. 5 καὶ ἑξ.

[2] Καὶ ἀλλαχοῦ βεβαίως ἀπαντῶσιν, ἀλλὰ δὲν παρετηρήθησαν ἕνεκα τῶν διαφόρων συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἀπεκαλύφθησαν, συγγενῆ ἢ ὅμοια ἔθιμα, ὡς λ. χ. ἐν Τίρυνθι (Schliemann· Tirynthe σελ. 68) ἔνθα εὑρέθησαν ὅμοια τεμάχια πίθων τοῖς ἐν Θορικῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ὀρχομενῷ εὑρέθησαν τῆς αὐτῆς κατασκευῆς τεμάχια πίθων ὡς καὶ ἐν Τροίᾳ καὶ Κρήτῃ. Ἐπίσης ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ δίπυλον εὑρέθησαν σκελετοὶ ἐντὸς πίθων Πρβ. Brückner: Ath. Mith. 1893 σελ. 118 καὶ 133· ἀλλ' ἐκεῖ ἄλλης χρονικῆς περιόδου.

κτον καὶ παραδεκτόν. Ἠκούσαμεν δὲ παρὰ πολλῶν ἐν Αἰγίνῃ ὅτι ὁ πωλητὴς ἢ εὑρετὴς τῶν ἀντικειμένων τούτων ἠγόραζεν ἑκάστοτε ὅ,τι προσεφέρετο αὐτῷ προερχόμενον ἢ ἐκ λαθραίων ἀνασκαφῶν ἢ ἐκ τυχαίας ἀνακαλύψεως, οὐδόλως δὲ ἀπίθανον εἶνε, ὅτι τὸν διὰ συλλογῆς ἐν μέρει ἀποτελεσθέντα θησαυρὸν τοῦτον παρέστησεν ἐν Λονδίνῳ ὡς εὕρημα ἐνιαῖον. Βέβαιον ὅμως ἐν τούτοις εἶνε, ὡς ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν, ὅτι ἐπὶ τῆς ὑποδειχθείσης ἀνωτέρω θέσεως εὑρέθη ὄντως τάφος (τὸ σχῆμα τοῦ ὁποίου δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν, ὡς ἐκ τῶν διαφόρων περὶ αὐτοῦ ἀντιφατικῶν εἰδήσεων) ἐν ᾧ ὑπῆρχον «χρυσᾶ ἀντικείμενα» καὶ ἐξ αὐτοῦ ἴσως προέρχονται τὰ καθαρῶς μυκηναῖα πράγματα. Δυστυχῶς ὅμως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τὰ ἴχνη τοῦ τάφου, δὲν ἠδυνήθημεν δὲ νὰ εὕρωμεν οὔτε τεμάχιον ἀγγείου ἐπὶ τοῦ χώρου ἔνθα ὁ τάφος, βεβαιοῦν περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς εἰδήσεως καὶ τεκμηριοῦν τὴν ὕπαρξιν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ μυκηναίου συνοικισμοῦ.

ΠΙΝΑΚΕΣ

Ἐν τῷ διπλῷ πίνακι ὑπ' ἀριθ. 10 εἰκονίσθησαν μέχρι μὲν τοῦ ἀριθμοῦ 7 ἀγγεῖα ἢ τεμάχια τούτων προερχόμενα ἐξ Αἰγίνης, τὰ λοιπὰ δὲ ἐκ τῆς νεκροπόλεως τοῦ Σφηττοῦ, ὅν, καθὰ ἐν ταῖς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, τοποθετοῦμεν, κατὰ πιθανότητα, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Μαρκοπούλου.

Ἀγγεῖα ἐξ Αἰγίνης 1 - 7. Ἁπάντων τούτων ὁ πηλὸς εἶνε ὑποπράσινος, καθαρός, ἐμπεριέχων ψήγματα μαρμαρυγίου (Glimmer) χρυσίζοντα. Τὸ ἄλειμμα τοῦ ἐδάφους δὲν παραλλάζει τοῦ χρώματος τοῦ πηλοῦ, εἴς τινα ἀγγεῖα μόνον κατέστη ἐρυθρωπὸν ἕνεκα πυρᾶς· ἦτο ὅμως ἀρχικῶς ὑποπράσινον, ὡς τὸ τῶν λοιπῶν, καθὰ φαίνεται ἐκ τεμαχίων αὐτῶν μὴ ὑποστάντων τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς ἐπήρειαν καὶ ἑπομένως διατηρησάντων τὸ ἀρχικὸν χρῶμα. Τῆς διακοσμήσεως αὐτῶν τὸ χρῶμα εἶνε μέλαν σκοτεινὸν καὶ ἀπρόσβλητον ὑπὸ τῶν ὀξέων, ἑπομένως μεταλλικόν. Τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων τούτων, ἐξαιρέσει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7, εἶνε τὸ αὐτὸ περίπου, πιθοειδές. Οὐ μόνον δὲ τὰ εἰκονισθέντα τούτων ἔχουσι τὸ σχῆμα τοιοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὰ τεμάχια τὰ μὴ συναρμολογηθέντα μαρτυροῦσιν ἐνεργῶς ὅτι τοιούτου, ὡς τὰ πολλά, σχήματος ἀγγεῖα ἀπετέλουν. Διότι πολὺ ὀλίγα σχετικῶς εἶνε τὰ εὑρεθέντα συντρίμματα τὰ ἀνήκοντα εἰς ἀγγεῖα ἄλλου σχήματος. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀλίγων τούτων ἀπαντᾷ κατὰ πρῶτον λόγον ἡ λοπὰς (ἀριθ. 7.) καὶ κατὰ δεύτερον ἡ λοξῶς τετμημένη κατὰ τὸ στόμιον οἰνοχόη (ἴδ. σχ. Mittheilungen d. D. In. st. T XI Beil. 2 9. ἀριθ. 5. Dümmler σελ. 16). Τὰ πιθοειδῆ ἀγγεῖα ταῦτα ἔχουσι τέσσαρας λαβάς, δύο μὲν κρικοειδεῖς κατὰ τὸ στόμιον καὶ δύο τοξοειδεῖς, διατρήτους, πρὸς τὴν βάσιν, ἥτις οὕτω προσομοιάζει λοπάδι, ὡς ἡ ὑπ' ἀρ. 7. Διότι εἶνε προφανὲς ὅτι τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων τούτων παρήχθη ἐκ τοῦ τῆς λοπάδος, ἧς τὸ σχῆμα ἐλήφθη ὡς βάσις. Κατὰ τὸ κράσπεδον τοῦ χείλους αὐτῶν ὑπάρχουσιν ἐξ ὀπαὶ (ἀνὰ δύο) αἵτινες ἐχρησίμευον προφανῶς ὅπως ἀναρτῶνται ταῦτα διὰ σύρματος ἢ σχοινίου, διότι, ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ αὐτῶν πυθμένος, τοῦ λίαν δυσαναλόγου πρὸς τὸ ὕψος καὶ τὴν χωρητικότητα τῶν ἀγγείων, δὲν θὰ εἶχον ταῦτα τὴν προσήκουσαν ἑδραιότητα, ὄντα μάλιστα πεπληρωμένα. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παραθέτομεν ἐνταῦθα τὰ μέτρα τῶν δύο κάλλιον σωζωμένων ὑπ' ἀρθ. 1 καὶ 2 Τὸ πρῶτον ἔχει ὕψος 0,49 καὶ διαμ. στομίου 0,34, διάμετρον δὲ πυθμένος (ἐλλείπει οὗτος, ἀλλ' ὑπολογίζεται ἀκριβῶς) 0,11. Τὸ δεύτερον ἔχει ὕψος μὲν 0,48, διαμ. δὲ στομίου 0,27 καὶ διάμετρον πυθμένος 0,10. Ἡ ἀνωτέρω παρατήρησις, τὸ ὅτι δηλαδὴ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἦσαν, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν, προωρισμένα εἰς ἀνάρτησιν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ἔνδειξις τοῦ ὅτι τὰ σκεύη ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο κυρίως πρὸς οἰκιακὰς ἀνάγκας, εἰς διατήρησιν λ. χ. ὑγρῶν ἢ καρπῶν. Ὅτι δέ, καίπερ τοιαύτην τὴν χρῆσιν ἔχοντα, ἐτέθησάν ποτε ἐντὸς τάφων (διότι βεβαίως τὰ πλεῖστα τούτων προέρχονται ἐκ τῶν ἐν τοῖς δωματίοις τάφων) τοῦτο οὐδαμῶς ἄπορον εἶνε, διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι οἰκιακῆς χρήσεως σκεύη εὑρίσκονται συχνὰ ἐν τάφοις ἀρχαιοτάτοις[1] διαφόρων χρονικῶν περιόδων, διότι τὸ ἔθος τοῦτο ἐπεκράτησεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας.

[1] Ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσωμεν τὰ ἐν τοῖς τάφοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν εὑρεθέντα χαλκᾶ καὶ πήλινα σκεύη. Ἐπίσης καὶ κατα τὴν νεωτέραν μυκηναίαν περίοδον, εὑρέθησαν πολλαχοῦ, ὡς γνωστόν, διάφορα σκεύη χαλκᾶ ἢ πήλινα (Μενίδι, Βαφιό κτλ).

Ἡ διακόσμησις τῶν εἰκονιζομένων ἀγγείων εἶνε καθαρῶς γεωμετρική, ἀποτελουμένη ἐκ ταινιῶν παραλλήλων ἢ καμπυλωτῶν, ἐκ γραμμῶν χιαστὶ συμπλεκομένων ἢ ἀποτελουσῶν γωνίας, καὶ ἐκ κύκλων ἁπλῶν ἢ τροχοειδῶν. Σπανιώτατα δὲ (ἐπὶ ἑνὸς μόνον ἀγγείου ἀρθ. 5 καὶ 5α) ἀπαντᾷ τὸ σπειροειδὲς κόσμημα καὶ ὁ διὰ στιγμῶν ῥόδαξ (ἀρθ. 3). Ὁ τρόπος τῆς διακοσμήσεως τῶν ἐξ Αἰγίνης ἀγγείων τούτων εἶνε ὅλως ἰδιόρρυθμος, μαρτυρεῖ δὲ τρανῶς τὴν *ἐπιτόπιον* αὐτοῦ γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν. Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, ὅσον ἡμῖν γνωστόν, εὑρέθησαν ἐν τοσαύτῃ ποσότητι ἀγγεῖα ὁμοίου ἐντελῶς ῥυθμοῦ· διότι καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν εὑρέθη ἓν ὁμοίου ῥυθμοῦ ἀγγεῖον καὶ ἐν Θορικῷ δύο ἢ τρία ὁμοίων ἀγγείων τεμάχια καὶ ἐν Ἀφίδναις ὀλίγα τινὰ καὶ ἐν Μυκήναις παρευφερῆ τεμάχια, καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Μουσείου ἡμῶν ὑπάρχουσιν ἐκ διαφόρων (ἀγνώστων δυστυχῶς) τόπων τρία παρεμφεροῦς ῥυθμοῦ ἀγγεῖα ὑπ' ἀριθμ. 833[1], 838 καὶ 822, ἀλλ' ἡ κατὰ μονάδα εὕρεσις αὐτῶν ἐδῶ ἢ ἐκεῖ μαρτυρεῖ ἴσως μόνον τὴν Αἰγιναίαν αὐτῶν προέλευσιν, οὐδαμῶς δ' ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ κατεσκευάζοντο ὅμοια ἀγγεῖα. Ὁ ῥυθμὸς δὲ τῶν ἀγγείων τούτων τῶν φερόντων οὑτωσὶ ἐναργῶς τὸν τύπον ἰδιορρύθμου τινὸς ἐγχωρίου τεχνοτροπίας, εἶνε κατὰ τοῦτο ἄξιος πολλῆς προσοχῆς, ὅτι ἀποτελεῖται ἐκ στοιχείων ἀπαντώντων κεχωρισμένως εἰς ἄλλους ῥυθμοὺς διαφόρων χρονικῶν περιόδων. Ὅτι βάσις τοῦ ῥυθμοῦ τῶν ἀγγείων τούτων εἶνε ὁ τῶν νησιωτικῶν τοιοῦτος, εἶνε φανερόν, ἐπιβεβαιοῦται δὲ καὶ διὰ τῆς εὑρέσεως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιχώσει ἀγγείων καθαρῶς νησιωτικῶν τό τε σχῆμα καὶ τὴν διακόσμησιν. Στοιχεῖον ὅμως ἀλλοῖον τοῦ ῥυθμοῦ τούτου εἶνε οἱ κύκλοι. Ἐν Σικελίᾳ παρὰ τὸ Castelluccio εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ P. Orsi[2] ἀγγεῖα ἀρχαιότατα, ὧν ἡ διακόσμησις ἀληθῶς μεγίστην δεικνύει ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῶν Αἰγιναίων τούτων, ἐξικνουμένην ἐν πολλοῖς μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, διότι καὶ τὸ παράλληλον τῶν ταινιῶν καὶ τὸ σύμπλεγμα τῶν γραμμῶν εἰς γωνίας ἁπλᾶς ἢ διπλᾶς κατὰ σταυροειδῆ ἢ ζητοειδῆ τρόπον, καὶ τὸ πλεκτοειδὲς κόσμημα τὸ προφανῶς ἐκ μιμήσεως προκύψαν χειρουργημάτων πλεκτῶν ἐξ ἀχύρου (Orsi αὐτ. σελ. 44[1]) ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐκείνοις (ὧν ἡ ἀρχαιότης ἀνάγεται κατὰ τὸν Orsi εἰς τὰ μέσα τῆς Β' π. Χ. χιλιετηρίδος) ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἐν τοῖς Αἰγιναίοις τούτοις. Μόνον οἱ κύκλοι ἐλλείπουσιν ἐν τῇ διακοσμήσει τῶν ἐκ Σικελίας ἀγγείων ἐκείνων («mancante affato il circolo» σελ. 43), ἵνα ἡ ταυτότης τοῦ ῥυθμοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ῥυθμὸν τῶν Αἰγιναίων καταστῇ πρόδηλος. Κύκλοι δ' ὡς κόσμημα οὔτε ἐν τοῖς νησιωτικοῖς ἀπαντῶσιν. Ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ δεχθῶμεν ἕνεκα τῶν προκυπτουσῶν ἐναντίων ἐνδείξεων, ὅτι ἡ πρόσληψις τοῦ κύκλου ἐν τῇ ἐπιχωρίῳ ταύτῃ διακοσμήσει τῶν ἐξ Αἰγίνης ἀγγείων, ὀφείλεται εἰς ἐπίδρασιν ἄλλου τινὸς τῶν γνωστῶν ἡμῖν ῥυθμῶν, τῶν πρὸ ἢ μετὰ ἀναπτυχθέντων[2], ὀφείλομεν ν' ἀποδώσωμεν ταύτην εἰς ἰδιορρυθμίαν μᾶλλον πρωτότυπον. Εἶνε δὲ ἡ περιγραφὴ τῶν κύκλων ἀκανόνιστος, πρωτογενής, ἄνευ διαβήτου γενομένη καὶ ἀσύμμετρος ὅλως ἐν τοῖς διπλοῖς ἰδίᾳ κύκλοις. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀστεροειδὴς ῥόδαξ (ἀριθ. 7) εἶνε συνηθέστατος ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ νησιωτικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἡ σπεῖρα δὲ (5α) οὐχὶ σπανίως εὑρίσκεται. Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα ὅτι τὸ περὶ τὴν σπεῖραν ταύτην κόσμημα ἐκ στιγμῶν εἶνε διὰ λευκοῦ χρώματος (mat), ὅπως ἐπὶ τῶν διχρόων παναρχαίων ἀγγείων τῶν ἐχόντων τὸ ἔδαφος μέλαν ἢ ἐρυθρόν[3], ἐξ ὧν ἐπίσης εὑρέθησαν τεμάχια, ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιχώσει μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἀγγείων οὐχὶ ὀλίγα. Διαφέρει δὲ μόνον ἡ διακόσμησις τοῦ τεμαχίου τούτου (τοῦ ἀνήκοντος μέν, ἀλλὰ μὴ ἐφαρμοζομένου εἰς τὸ ὑπ' ἀρθ. 5 μεῖζον τεμάχιον[4]) τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀγγείων κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ ἀγγείου τούτου κατὰ τὴν ζώνην τὴν περικλείουσαν τὸ σπειροειδὲς κόσμημα εἶνε λελειασμένον διὰ προστριβῆς, ἐν ᾧ ὑπεράνω ταύτης τὸ ἔδαφος τούτου εἶνε ὅμοιον τῷ τῶν λοιπῶν ἀγγείων, ἅτινα μόνον δι' ἐπαλοιφῆς λεπτοτέρου καὶ καθαρωτέρου χυλώδους πηλοῦ ἀπέβαλον τὸ τραχὺ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν.

[1] Ἐδημοσιεύθη ἀνακριβῶς παρὰ Birch. Hist. of An. Pott. σ. 147.

[2] Scarichi del villagio siculo di Castelluccio (Bullettino di paletnologia Italiana ser. II. tomo IX anno XIX σελ. 30 καὶ ἑξ. Tav. V-VI). Καὶ αὐτόθι tom. VIII σελ. 1-67 Tav. VII.

[1] Πρβλ. καὶ Conze, Zur Gesch. d. Anfänge d. gr. Kunst. σελ. 18.

[2] Ὁ κύκλος ὡς κόσμημα καὶ ἐπὶ ἀγγείων μυκηναίων εἶνε σπανιώτατος. Πρβ. Furt. Lösch. Myk. V. XXIII. 166-170. Ἐπὶ ἐγχαράκτων ἀρχαιοτάτων μόνον ἀγγείων, ὡς γνωστόν, εὑρίσκονται κύκλοι.

[3] Πρβ. Furt. Lösch. Thong. 30-34.

[4] Τοῦ εἴδους τούτου τῶν ἀγγείων δὲν εὑρέθησαν ἄλλα τεμάχια.

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω συμπεραίνομεν ὅτι τὰ ἐξ Αἰγίνης ἀγγεῖα ταῦτα ἁρμόζει μᾶλλον νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν προμυκηναίαν χρονικὴν περίοδον, τὴν δυναμένην νὰ κληθῇ καὶ νησιωτική, ἢ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα, ὅπως ὑποθέτει ὁ Böhlau. Συντελοῦσι δὲ πρὸς τὴν ἰδέαν ἡμῶν ταύτην, οὐ μόνον ὅσα ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν περὶ τοῦ σχετικοῦ οἰκοδομήματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τάφων, ἀλλὰ καὶ τὰ τεμάχια τῶν ἄλλου εἴδους ἀγγείων, ὅσα εὑρέθησαν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιχώσει· διότι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀρχαιοτάτων, τῶν διὰ λευκοῦ χρώματος κεκοσμημένων, εὑρέθησαν καὶ τεμάχια ἐγχαράκτων ἀγγείων, ὁμοίων τοῖς ἐν Τροίᾳ, Θορικῷ (ἴδ. ἀνωτ. σελ. 234) καὶ ἀλλαχοῦ εὑρεθεῖσι.

Ἀγγεῖα ἐκ Σφηττοῦ πίν. 10 ἀριθ. 8-13. Ἐκ τῆς μεγάλης συγκομιδῆς τῶν εὑρεθέντων ἀγγείων ἐν τῇ θέσει ταύτῃ δὲν ἀπεικονίσαμεν ἢ τὰ ἐν τῷ πίνακι τούτῳ τέσσαρα ἄρτια ἀγγεῖα καὶ τὰ δύο τεμάχια τὰ φέροντα μορφάς, διότι, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει, ἡ εὕρεσις τῶν πλείστων ἀγγείων τούτων δὲν προσθέτει νέον τι εἰς τὰς γνώσεις ἡμῶν. Καὶ τὰ ἀπεικονισθέντα δὲ ἴσως δὲν θὰ εἶχον πολλὴν ἀξίαν, ἐὰν μὴ διετηροῦντο καλῶς καὶ ἐὰν μὴ τὸ σχῆμα, καὶ ἔν τισι καὶ ἡ διακόσμησις αὐτῶν, διέφερε τῶν συνήθως εὑρισκομένων, διότι ἡ τεχνοτροπία αὐτῶν εἶνε γνωστὴ ἐξ ὁμοίων ἢ παρεμφερῶν ἄλλων εὑρεθέντων εἰς διάφορα μέρη. Δι' ὃ καὶ θὰ εἴπωμεν βραχέα μόνον περὶ αὐτῶν.

Ἀριθ. 8. Ὕψ. 0,27. Ἔδαφος στιλπνὸν ὑπέρυθρον· διακόσμησις ἐπίσης στιλπνὴ χρώματος ὑπομέλανος. Σχῆμα σύνηθες ὅμοιον Furt-Lösch. M.V. IX ἀριθ. 54 ἐξ Ἰαλυσοῦ τῆς Ῥόδου. Ἡ κυρία αὐτοῦ διακόσμησις, ἐκ δύο σπειροειδῶν κοσμημάτων περὶ τὴν γαστέρα ἑκατέρωθεν, εἶνε παραπλησία τῇ τοῦ ὁμοιοσχήμου ἐκ Ῥόδου ἀγγείου ἢ τοὐλάχιστον τοῦ αὐτοῦ τύπου.

Ἀριθ. 9. Ὕψ. 0,30. Ἔδαφος ὑπέρυθρον, διακόσμησις ξανθοῦ χρώματος, ἀπηλειμμένη. Ἀμφότερα στιλπνά. Σχῆμα ὅμοιον περίπου Furt-Lösch. M. V. XXX 276, διαφέρον μόνον ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τῶν λαβῶν. Εὑρέθη ἐντὸς σπηλαίου μετ' ἄλλων ἀγγείων κοινοῦ σχήματος καὶ συνήθους διακοσμήσεως. Ἐν τῷ δρόμῳ τοῦ τάφου τούτου εὑρέθη καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 12 τεμάχιον. Τὸ ἀγγεῖον ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰκονίζει τρία φοινικοειδῆ δένδρα ἢ φυτὰ κατὰ συνθήκην μᾶλλον πεποιημένα ἢ κατὰ φύσιν καὶ ἀφ' ἑτέρου (9 α) τέσσαρας μορφάς, καὶ δὴ γυναικείας, ἀνὰ ζεύγη ἐν χειραψίᾳ. Τὸ σπάνιον τῶν μυκηναίων ἀγγείων τῶν εἰκονιζόντων μορφὰς ἀνθρωπίνας καθιστᾷ τὸ ἀγγεῖον ἄξιον λόγου, διότι ἡ γραφὴ εἶνε ἀτυχεστάτη, οὐδὲ συγκρίνεται πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν χρυσῶν δακτυλίων ἢ δακτυλιολίθων ἐκ Μυκηνῶν καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὰς γυναικείας μορφάς. Παραβάλλομεν δὲ πρὸς ταύτας τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, οὐ μόνον διότι εἶνε σπανιώταται ἐπὶ ἀγγείων μυκηναίων μορφαὶ γυναικεῖαι [1], ἀλλὰ κυρίως διότι ὁ τεχνίτης τοῦ ἀγγείου τούτου παρέλαβε προδήλως ἐκ παραστάσεως ἐπὶ μετάλλου (χρυσοῦ πάντως) τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ ἀγγείου αὐτοῦ. Ἡ δήλωσις τῆς κόμης διὰ στιγμῶν, τὸ φολιδωτὸν τοῦ ἐπὶ τοῦ στήθους ἐνδύματος, ἡ δι' ἐγκαρσίων παραλλήλων γραμμῶν καὶ στιγμῶν παράστασις τοῦ ποδήρους ἐνδύματος, μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ τεχνίτης ἀντέγραψεν εἰκόνα εἰργασμένην ἐπὶ μετάλλου. Τὸ σύνολον δὲ τῆς ἐσθῆτος τῶν γυναικῶν τούτων εἶνε οὐσιαστικῶς τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῶν ἐπὶ χρυσῶν δακτυλίων γνωστόν. Χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ γράψαντος τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε, μεταξὺ ἄλλων, ἡ παράλειψις τῆς μιᾶς χειρὸς ἑκάστης μορφῆς· διότι ἡ μία μόνον τούτων τῷ ἦτο χρειώδης εἰς τὴν παράστασιν. Ἡ εἰκὼν δὲ πιθανῶς παριστᾷ χορὸν ἀνὰ ζεύγη.

Ἀριθ. 10. Σκεῦος τριποδικὸν (ὕψ. 0,22) χρησιμεῦσαν ὡς ἀγγειοθήκη, διότι τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ εἶνε ἀνοικτόν. Ἡ τεχνοτροπία αὐτοῦ ὁμοία τοῖς τῶν προηγουμένων. Ἡ διακόσμησις συνήθης, μικρὸν παραλλάττουσα ἐπὶ ἑκάστης τῆς βάσεως αὐτοῦ πλευρᾶς. (10 α).

Ἀριθ. 11. Ἀγγεῖον διπλοῦν (ὕψ. 0,08, διάμ. στομίων 0,11) ἑνούμενον διὰ τοξοειδοῦς λαβῆς. Διακόσμησις λίαν συνήθης ἐπὶ μυκηναίων ἀγγείων, ἰδίως κυπελλοειδῶν. Κατὰ τὴν σύμφυσιν τῶν δύο ἀγγείων ὑπάρχουσιν δύο ὀπαὶ διαμπερῶς ἔχουσαι, ὧν μοὶ εἶνε ἀκατάληπτος ἡ χρησιμότης. Τὸ εἰς διπλοῦν σχῆμα αὐτοῦ δὲν εἶνε σπάνιον, γνωστὰ δὲ εἶνε καὶ εἰς τριπλοῦν τοιαῦτα.

[1] Ἐν Κύπρῳ μόνον εὑρέθησαν ἀγγεῖά τινα φέροντα καὶ εἰκόνας γυναικῶν πιθανῶς. Πρβ. Cesnola Cyprus· σελ. 247, 268. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ μεγάλου ἀγγείου ἐκ Μυκηνῶν Furt-Lösch. M. V. pl. XLIII.

Ἀριθ. 12-13. Δύο τεμάχια ἀγγείων ὁμοίας τεχνοτροπίας· ἐπὶ τοῦ πρώτου σώζονται δύο (;) κεφαλαὶ ζώων, ἵππων πιθανῶς, ἐν ταχείᾳ κινήσει, ὡς εἰκαστέον ἕνεκα τῆς ἀνυψουμένης χαίτης αὐτῶν. Πρὸ αὐτῶν φαίνεται ἴχνος μορφῆς κρατούσης διὰ τῆς χειρὸς πιθανῶς δόρυ. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου τεμαχίου εἰκονίζεται τὸ ἄνω μέρος τερατώδους μορφῆς ἐκ τῶν συνήθων ἐπὶ μυκηναϊκῶν ἀγγείων τῆς παρακμῆς. (Πρβ. Furt-Lösch M. V. Πίν. 38 ἀρ. 395 καὶ Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σελ. 161). Τὸ τεμάχιον τοῦτο εὑρέθη ἐπίσης ἐντὸς τοῦ δρόμου τάφου τινός, οὐχὶ ὅμως εἰς πολὺ βάθος, ὅπερ καὶ δεικνύει ὅτι δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν σύγχρονον τοῦ τάφου περίοδον, ἀλλ' ἐκαλύφθη ἀκολούθως σὺν τῇ ἐπιχώσει τοῦ δρόμου.

Ἀριθ. 14. Ξυρὸς χαλκοῦς μήκ. 0,25 πλ. μεῖζον 0,07 (εἷς τῶν πέντε ἐν Σφηττῷ εὑρεθέντων) ἐκ τεμαχίων συγκεκολλημένος· ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο εἶνε ξυρόν, προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς λεπτότητος τῆς ἀκμῆς του· κυρίως ὅμως ἕνεκα τῆς λαβῆς αὐτοῦ οὔσης οὕτω κατεσκευασμένης, ὥστε νὰ λαμβάνηται διὰ τῶν δακτύλων. Οἱ ἄλλοι εὑρεθέντες ξυροὶ εἶχον κώπας ξυλίνας ἢ ὀστεΐνας, ὡς δηλοῦται διὰ τῶν σωζομένων ἐπὶ τοῦ ἐμβόλου αὐτῶν ἥλων. Πρβλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σελ. 171 Πίν. 9. 17 καὶ 18, ἔνθα εἰκονίζονται δύο παρεμφερῆ ξυρὰ ἐκ Μυκηνῶν.

Πίν. 11. Ἐν τῷ πίνακι τούτῳ εἰκονίσθησαν ἀγγεῖα ἐκ Θορικοῦ κυρίως, διότι τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 (καὶ 4α) ἀγγεῖον προέρχεται ἐκ τῶν σπηλαίων Ναυπλίου, ἐδημοσιεύθη δ' ἐν τῷ πίνακι τούτῳ, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπεικονίσεως τῶν ἄλλων προϊστορικῶν ἀγγείων ἐξ Ἀττικῆς, διὰ τὸ σπάνιον αὐτοῦ, φέροντος ἐγχάρακτον γράμμα ἢ σημεῖον ἐπὶ τῶν λαβῶν αὐτοῦ

Ἀριθ. 1. Ἀγγεῖον σχήματος συνήθους μὲν (Furt-Lösch M.V. Pl. V 28 A. B.) ἀλλ' ἅμα καὶ σπανίου διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ὕψ. 0,61. Εὑρέθη, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἐν τῷ Β' θολωτῷ τάφῳ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ Θορικοῦ. Συνηρμόσθη δὲ καὶ συνεπληρώθη. Τὸ ἔδαφος εἶνε λεῖον, χρώματος ὑπερύθρου, ἡ διακόσμησις δὲ μέλανος στιλπνοῦ, μετ' ἀποχρώσεων πρὸς τὸ ξανθόν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐξηλειμμένη. Τὸ ἔδαφος καλύπτεται πυκνῶς ἅπαν διὰ κοσμημάτων ποικίλων συμμετρικῶς τεθειμένων ἐπὶ τῶν κενῶν ἅτινα καταλείπει ἡ κυρία τοῦ ἀγγείου διακόσμησις, ἡ συνισταμένη ἐκ πέντε ἀνθοφόρων στελεχῶν ἐκφυομένων ἀκτινοειδῶς ἐκ μάζης τινὸς ἡμικυκλικῆς κατὰ τὴν βάσιν, παριστώσης, πιθανῶς, χῶμα. Ὁμοία διακόσμησις καλύπτει καὶ τὴν ὄπισθεν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου, τρὶς ἐπαναλαμβανομένη, διαχωριζομένη δὲ δι' ὁμοίου ἄνθους ἀνερχομένου ἐν ἀναλόγῳ συμπτύξει πρὸς τὰς τρεῖς λαβὰς τοῦ ἀγγείου. Τὸ εἰκονιζόμενον ἄνθος εἶνε τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς φυομένων, ἀδυνατοῦμεν ὅμως νὰ ὁρίσωμεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα· ἐπὶ μυκηναίων ἀγγείων ἀπαντᾷ σπανιώτατα. Μόνον ἐπὶ τεμαχίου τινὸς ἐκ Μυκηνῶν, καθόσον γνωρίζομεν, εἰκονίζεται παρόμοιον (Furt-Lösch M. V. Π. XXV. ἀριθ. 190). Ἡ λοιπὴ τοῦ ἀγγείου διακόσμησις εἶνε καθαρῶς μυκηναία.

Ἀριθ. 2. Τεμάχιον μεγάλου ἀγγείου, εὑρεθὲν ἐν τῷ Α' τάφῳ ἐν Θορικῷ. Τὸ ἔδαφος εἶνε λεῖον, ἐρυθρωπόν· ἡ διακόσμησις μέλαινα στιλπνή, καλύπτουσα πυκνῶς τὸ ἔδαφος. Ἐν τῇ διακοσμήσει ἄξιον ἰδίως προσοχῆς εἶνε οἱ κατὰ τὰς γωνίας τοῦ ζητοειδοῦς κοσμήματος σταυροειδεῖς πελέκεις, οἱ παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος εὑρεθέντας ἐν τῷ τετάρτῳ τάφῳ τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν (Πρβ. Schliemann Mycènes σελ. 335 ἀριθ. 368 καὶ Schuchhardt, Schl. Ausgr. ἐκδ. II σελ. 290).

Ἀριθ. 3. Πίθος τρίωτος ὕψ. 1,15 διαμ. στομίου 0,32. Ἐκ τεμαχίων συγκεκολλημένος. Ἄνευ χρωματισμοῦ, φέρων μόνον περὶ τὴν κοιλίαν πλαστικῶς δεδηλωμένην ταινίαν. Ἐχρησίμευσεν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, εἰς ταφὴν νεκροῦ, εὕρομεν δ' ἐν τῷ πυθμένι αὐτοῦ ἴχνη ὀστῶν ἀνθρωπίνων. Τεμάχια ἄλλων πίθων, παρεμφεροῦς κατασκευῆς εὑρεθέντα ἐν τῷ αὐτῷ οἰκοδομήματι (ἴδ. ἀνωτ.) τοῦ ἐν Θορικῷ φρουρίου, ἔχουσι τὴν πλαστικὴν διακόσμησιν ὁμοίαν πρὸς τὰ ἐν Τίρυνθι εὑρεθέντα (Schliemann, Tirynthe σελ. 63). Πίθοι δὲ παρεμφεροῦς κατασκευῆς καὶ πιθανῶς εἰς ὁμοίαν χρῆσιν προωρισμένοι εὑρέθησαν καὶ ἐν Κρήτῃ (Πρβ. Fabricius Mitth. d. d. Inst. σελ. 144 κἑξ.) καὶ ἐν Τροίᾳ (πρβ. Perrot-Chipiez, Hist. de l'art mycén. σελ. 461). Ἐπίσης πίθοι χρησιμεύσαντες πρὸς ταφὴν εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἀφίδναις· καὶ παρὰ τὸ Δίπυλον δέ, ἀνήκοντες ὅμως οὗτοι εἰς μεταγενεστέ-

ραν χρονικὴν περίοδον (πρβ. Brückner, Mitth. 1894 σ. 118) εὑρέθησαν πίθοι χρησιμεύσαντες ὡς τάφοι.

Ἀριθ. 4 καὶ 4 α. Ἀγγεῖον τρίωτον ἐλλιπές (σωζ. ὕψ. 0,15). Εὑρέθη ἐντὸς σπηλαιοειδοῦς τάφου ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1892 (ἴδ. ἀρχ. Δελτίον σ. 73). Ἔδαφος λεῖον, φαιόν· διακόσμησις μέλαινα, μετ' ἀποχρώσεων πρὸς τὸ ξανθόν, στιλπνή. Εἰκονίζεται ἐπὶ τῆς κάλλιον σωζομένης πλευρᾶς αὐτοῦ ζῶον (κριὸς ἢ πρόβατον) καὶ πρὸ αὐτοῦ ἕτερον μικρὸν (ὀλίγον μόνον φαινόμενον) ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ ἴχνη ὁμοίων ζώων. Εἰκόνας ἐπὶ μυκηναίων ἀγγείων παρεμφερεῖς ἴδ. Schliemann, Tirynthe pl. XXI καὶ Furt-Lösch. M. V. Πίν. XLI ἀριθ. 424. Τὸ ἄξιον λόγου ἐν τῷ ἀγγείῳ τούτῳ εἶνε ὅτι ἐπὶ τῶν σωζομένων δύο λαβῶν αὐτοῦ ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον σημεῖον, ἀλφαβητικὸν στοιχεῖον ἴσως, ὁμοιάζον πρὸς τὸ Η τοῦ ἡμετέρου ἀλφαβήτου, ἔχον ὕψος 0,025. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο μετὰ δύο ἄλλων ἐκ Μυκηνῶν (τοῦ ἑτέρου ὄντος λιθίνου σώζεται μόνον τεμάχιον. Παρβ. Τσούντας, Μυκῆναι σελ. 214) καὶ τεσσάρων ἀμφορέων ἐκ τοῦ ἐν Μενιδίῳ τάφου (παρατηρηθέντων τὸ πρῶτον ὑπὸ Τσούντα) καὶ ἑνὸς λιθίνου (σκυφοειδοῦς) ἐκ Κυθήρων, εἰσὶ τὰ μόνα, ἐφ' ὅσον ἡμῖν γνωστόν, ἅτινα εὑρέθησαν ἐν Ἑλλάδι φέροντα ἐγχάρακτα γράμματα μεταξὺ τῶν τόσων πολυπληθῶν εὑρημάτων τῶν ἀναγομένων εἰς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους. Ἡ σπάνις δὲ αὕτη προκαλεῖ δισταγμόν τινα προκειμένου νὰ βεβαιώσῃ τις ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα εἰσὶν ὄντως γράμματα καὶ ἑπομένως καὶ τὸ ὅτι ἐν τῇ προϊστορικῇ χρονικῇ περιόδῳ ἡ γραφὴ ἦτο γνωστή, ὅπερ ἄλλως τε καὶ ἐξ ἄλλων λόγων φαίνεται οὐχὶ ἀπίθανον. Καὶ ὁ ἄγγλος ἀρχαιολόγος Flinders Petrie εὗρεν, ὡς γνωστόν, ἐν Αἰγύπτῳ (ἐν Gurob καὶ Kahun) πλεῖστα τεμάχια ἀγγείων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐφ' ὧν ἐγχάρακτα ὑπάρχουσι παρεμφερῆ σημεῖα, συγχρόνου τέχνης ὁμοιάζοντα πρὸς γράμματα τοῦ φοινικικοῦ καὶ Κυπριακοῦ ἀλφαβήτου. Τί ὅμως ταῦτα ἀκριβῶς δηλοῦσιν εἶνε ἄγνωστον ἔτι· ἃς ἐλπίσωμεν ὅμως ὅτι νέα εὑρήματα θὰ διαφωτίσωσι τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τοῦ τόσον σπουδαίου.

Πίν. 12. Ἐν τῷ πίνακι τούτῳ εἰκονίσθησαν ἀντικείμενα προερχόμενα ἐκ τοῦ κτιστοῦ βόθρου (ἰδ. ἀνωτ. σελ. 240) τοῦ ὑπὸ τὸ ἐπίκροτον τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ ἀποκαλυφθέντος. Εἰσὶ δὲ ταῦτα δύο πινάκια (Teller) ἐλλιπῆ ὀλίγον καὶ τεμάχια ἄλλων ὁμοίων· ὡσαύτως δὲ πήλινον ἀνάγλυφον εἰκονίζον θεάν τινα.

Τὸ σχῆμα τῶν πινακίων τούτων εἶνε σπανιώτατον ἐν τῇ ἀρχαιότητι, σχεδὸν εἰπεῖν μοναδικόν, ἐνθυμίζον εἰς ὑπερβολὴν τοὺς σημερινοὺς ἐν χρήσει «δίσκους». Συνεπληρώθησαν δὲ τὰ ἐν τῷ πίνακι ἡμῶν σκεύη ταῦτα διὰ λαβῆς κρικοειδοῦς, οὐχὶ αὐθαιρέτως, ὡς θὰ ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτῶν, ἀλλ' ἕνεκεν ἐξοχῆς (ὑπαρχούσης ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τούτων) δηλούσης ἐναργῶς τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης λαβῆς, ἥτις ἐχρησίμευεν εἰς ἀνάρτησιν τοῦ σκεύους ἀπὸ ἥλου τινός. Ἔχουσι δὲ μέγεθος τὰ σκεύη ταῦτα, τὸ μὲν $0{,}27 \times 0{,}19$, τὸ δὲ $0{,}26 \times 0{,}18$. Εὑρέθησαν ὅμως καὶ ἄλλα τεμάχια ὁμοίων, μὴ εἰκονισθέντα, ἅπερ δεικνύουσιν ὅτι ἀνῆκον εἰς μικροτέρου μεγέθους τοιαῦτα σκεύη, ἰδίως εἰς στενότερα. Ἡ διακόσμησις τούτων εἶνε γεωμετρικὴ καὶ δὴ λίαν παρεμφερὴς τῇ τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου, καθόσον οὐ μόνον ἀπαντᾷ ἐν τούτοις ὁ μαίανδρος, ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἀνεπτυγμένην αὐτοῦ μορφήν, ὡς κύριον κόσμημα ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τούτων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τῶν μὴ ἀπεικονισθέντων τεμαχίων, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ κοσμήματα τῶν πινακίων τούτων, μέχρι καὶ τῆς κατὰ στοῖχον παρατάξεως τῶν νησσῶν, εἰλημμένα εἰσὶν ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ ἐκείνου. Ἐντελῶς ὁμοίας κατασκευῆς πινάκια (εἰς τεμάχια) εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἡραίῳ τῆς Ἀργολικῆς κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς γενομένην τελευταίως ἀνασκαφήν, δημοσιευθησόμενα προσεχῶς. Ἄλλοθεν τοιαῦτα σκεύη δὲν ἐγένοντο γνωστά, τοὐλάχιστον δὲν περιῆλθον εἰς γνῶσιν ἡμῶν καίπερ ἀναζητησάντων. Ἡ πρὸς τὸν ῥυθμὸν τῶν τοῦ Διπύλου ἀγγείων ὁμοιότης τῆς διακοσμήσεως τῶν πινακίων τούτων, ὤφειλε ν' ἀναβιβάσῃ τὴν χρονολογίαν τῶν σκευῶν τούτων εἰς ἐποχὴν μὴ συμφωνοῦσαν πρὸς ὅσα ἀνωτέρω εἴπομεν περὶ τοῦ βόθρου καὶ τοῦ συγχρόνου αὐτῷ οἰκοδομήματος, ἐὰν μὴ ἐναργῶς ἐδείκνυον τὰ λοιπὰ ἐν τῷ βόθρῳ γενόμενα εὑρήματα, οἷον τὸ ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι εἰκονιζόμενον ἀνάγλυφον καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Πάλατ δημοσιευθησόμενα τεμάχια

τῶν ἀγγείων, ἐν οἷς καὶ μελανόμορφα τοιαῦτα (ἐν τούτων καὶ ἐνεπίγραφον), ὅτι καὶ ὁ χρόνος τῆς κατασκευῆς τῶν πινακίων τούτων πρέπει νὰ καταβιβασθῇ εἰς τὸν 7ον ἢ 6ον π. Χ. αἰῶνα. Ὀφείλομεν δὲ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς διακοσμήσεως τῶν πινακίων τούτων, διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν κατὰ τόπους, δὲν ἐξέλιπε δὲ ἐντελῶς ἢ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κατόπιν εἰκονιστικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐρυθρομόρφου, οὗτινος οὐδ' ἴχνος εὑρέθη ἐν τῇ ἀνασκαφῇ. Τῶν πινακίων τούτων ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶνε μέλαινα, ἄνευ ἄλλης διακοσμήσεως.

Τὸ ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι εἰκονιζόμενον πήλινον ἀνάγλυφον, ἐκ δύο τεμαχίων συγκεκολλημένον, εὑρεθὲν δὲ ἐν τῷ βόθρῳ μετὰ τῶν ἀνωτέρω, ἔχει ὕψος 0,15 καὶ πλάτος 0,06. Φέρει κατὰ τὰ ἄνω αὐτοῦ δύο ὀπὰς δηλούσας ὅτι ἐχρησίμευσεν ὡς πίναξ, ἀναρτώμενον (πρβ. πρὸς ὁμοίαν χρῆσιν καὶ παρεμφερὲς δημοσιευθὲν ὑπὸ Orsi, Gli Scavi nella Necropol. del Fusco a Sir. 1893 σελ. 13 Not. d. sc. 1895). Ὅτι τὸ εὕρημα τοῦτο εἶνε ἀναθηματικόν, παριστῶν πιθανῶς τὴν Ἀφροδίτην ἕνεκα τῆς ἐπιδείξεως τῶν μαστῶν, δὲν ὑπάρχει ἴσως ἀμφιβολία. Ἡ τεχνοτροπία αὐτοῦ, γενομένη ἐν ταῖς λεπτομερείαις δι' ἐγχαράξεως ἐπὶ τοῦ νωποῦ πηλοῦ, εἶνε ἀρχαϊκωτάτη· ὑπενθυμίζει δὲ ἀνάλογον ἐργασίαν ἐπὶ χαλκίνων εἰδωλίων. Ἰδίως ἡ κατασκευὴ καὶ διάταξις τῆς κόμης αὐτοῦ, ἡ κατὰ γραμμὰς ὁριζοντίας κατὰ συνθήκην ἐπεξειργασμένη, εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀγαλματίων τινῶν ἐκ χαλκοῦ, εὑρεθέντων ἐν Ἀκροπόλει, ἐν Δελφοῖς καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ ἐπὶ πωρίνων δὲ ἀγαλμάτων δὲν εἶνε ὁ τρόπος οὗτος τῆς κατασκευῆς τῆς κόμης ἄγνωστος. Ἐν Μυκήναις εὑρέθη τελευταίως ὑπὸ τοῦ Τσούντα πλὰξ (πιθανῶς μετόπη) πωρίνη, εἰκονίζουσα μορφὴν οὕτως ἔχουσαν τὴν κόμην. Τὸ ἀνάγλυφον ἡμῶν εἶνε πάντως τέχνης λίαν ἀρχαϊκῆς, οὐχὶ ὅμως καὶ ξενοτρόπου. Ἡ χρονολογία δέ, εἰς ἣν ὀφείλομεν καὶ ὡς ἐκ τῆς τέχνης αὐτοῦ νὰ τάξωμεν τοῦτο, συμφωνεῖ πρὸς ὅσα ἀνωτέρω εἴπομεν περὶ τοῦ βόθρου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρεθέντων ἀντικειμένων.

Β. ΣΤΑΗΣ

ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

(Ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Δεσποίνης ἀνασκαφῶν).

1

Βάθρον τετράπλευρον, ὡραίου τιτανολίθου συμπαγοῦς καὶ λευκοτέρου παντὸς ἄλλου ἐνεπιγράφου ἐν Λυκοσούρᾳ (πλήν, ἐννοεῖται, τῶν ἐκ μαρμάρου). Ὑψ. 0,37, πλ. 0,61-0,66, πάχ. 0,56-0,61. Αἱ πλάγιαι ἐπιφάνειαι κάτω μὲν κοσμοῦνται διὰ τοῦ συνήθους κυματίου, ἐπιμελῶς εἰργασμένου, ἄνω δὲ στεροῦνται παντάπασι κόσμου.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ὑπάρχουσι δύο τορμίσκοι, ὁ μὲν ἔμπροσθεν παρὰ τὴν ἀριστερὰν γωνίαν, ὁ δὲ ὄπισθεν παρὰ τὴν δεξιάν· ἡ κάτω ἐπιφάνεια φέρει ἀντιστοίχως ὁμοίους τορμίσκους, ἔτι δὲ ἐν μέσῳ εὐρεῖαν τετράπλευρον κοιλότητα (πλ. 0,14, μῆκ. 0,12, βάθ. 0,07), ἥτις ἴσως προέρχεται καὶ ἐκ δευτέρας τοῦ βάθρου χρήσεως, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ὁ λίθος δὲν εὑρέθη ὀρθῶς ἔχων. Ἐπίκρανον δὲν εὑρέθη αὐτόθι, ὡσαύτως δὲ οὐδ' ὑπόβαθρον.

Τὸ βάθρον εὑρέθη ἐν τῇ ΝΔ. γωνίᾳ τοῦ προδόμου τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου ἐδάφους οὕτως ἀνατετραμμένον, ὥστε ἡ μὲν ἄνω ἐπιφάνεια ἔκειτο κάτω, ἡ δὲ προσθία (ἡ ἐνεπίγραφος) πρὸς τὰ ὀπίσω ἤτοι πρὸς τῷ νοτίῳ τοίχῳ τοῦ προνάου. Ἐκ τῆς θέσεως τοῦ εἰρημένου κυματίου ἐνόησα τὸ ἄτοπον τῆς ἱδρύσεως καὶ τὸν τεκτονικόν, οὕτως εἰπεῖν, σολοικισμόν, ἀναστρέψας δὲ τὸ βάθρον εἶδον τὴν ἐπιγραφήν. Ποῦ ἐν ἀρχῇ ἔκειτο

τὸ βάθρον, δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ πλακοστρωσία τῆς ἀντιστοίχου (βορείου) πλευρᾶς τοῦ προνάου εἶνε κατεστραμμένη.

Τὸ βάθρον νῦν κεῖται ἐν τῷ ἐν Λυκοσούρᾳ φυλακείῳ, ὅπου μετήνεγκα αὐτό.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ἐν πανομοιοτύπῳ ὡς ἑξῆς:

Ἁ πό]λις Κ[λιτορ]ί[ω]ν
Λ]υδιάδ[α]ν Ε[ὐ]δάμου
ἀρετᾶς ἕνεκα κα[ὶ] εὐνοίας
τᾶς εἰς αὐτάν.

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε κεχαραγμένη πλησίον τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς προσθίας ἐπιφανείας (0,015 κάτωθεν τοῦ ἄνω χείλους). Τὰ γράμματα (ὕψ. περ. 0,011) εἰσὶ λεπτὰ (πάχ. ὡς 0,001) καὶ οὐχὶ πολὺ βαθέως ἐγλυμμένα, φέρουσι δὲ κατὰ τἄκρα μικρὰς κεραίας ἢ τελείας. Τὸ μ ἔχει τὰ σκέλη πολὺ ὀλίγον ἀνοικτά.

Ὄνομα οἷον τὸ τοῦ ἐνταῦθα τιμωμένου ἀνδρὸς δὲν ἀπαντᾷ συχνάκις. Καὶ ὅτι μὲν ὁ ἐνταῦθα Λυδιάδας ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἀνήρ τις ἄλλως ἄγνωστος, οὐδεμία ἀντίρρησις· ὅτι δὲ οὐχὶ ἄσημός τις ἦν, φαίνεται πρῶτον πιθανὸν ἔκ τε τοῦ ἐκλεκτοῦ, ὡς εἴρηται, τοῦ λίθου καὶ ἐκ τῆς πάνυ καλῆς τοῦ βάθρου τεκτονικῆς τέχνης. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀναφέρονται μόνον δύο Λυδιάδαι[1], Μεγαλοπολῖται, ὧν ὁ μὲν νεώτερος, ἴσως υἱὸς[2] ἢ ἔγγονος τοῦ ἑτέρου, ἀπεστάλη τῷ 179 π. Χ. μετ' Ἀράτου τοῦ 2ου (υἱοῦ τοῦ ὁμωνύμου στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν) καὶ τοῦ ἔπειτα στρατηγοῦ Καλλικράτους εἰς Ῥώμην[3]· οὗτος, ἄλλως τε καὶ διότι ἧττον τοῦ πρώτου τυγχάνει ὢν γνωστός, πιθανῶς δὲν εἶνε ὁ ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάθρου ἀναγραφόμενος. Ὁ δὲ ἕτερος Λυδιάδας εἶνε ὁ τῆς Μεγάλης Πόλεως τύραννος, ἔπειτα δὲ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ἀντίπαλος τοῦ Ἀράτου. Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Λυδιάδου τούτου δὲν εἶνε ἄλλοθεν γνωστόν, ὥστε νὰ συντελέσῃ εἰς λύσιν τοῦ ζητήματος ἂν ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς τὸν εἰρημένον τύραννον· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς[4] τοῦ τιμωμένου οὐδαμῶς φυσικῷ τῷ λόγῳ ἀποκλείει τὴν παραδοχὴν τῆς εἰκασίας ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν τὸν γνωστὸν Λυδιάδαν, χορηγεῖ δ' ἡμῖν τι μᾶλλον κέρδος. Ἐὰν ἡ ἐπιγραφὴ δὲν ἀναγράφει τὴν πατρίδα τοῦ ἀνατιθεμένου, οὐδὲ τοῦτο πρόκειται λόγος ἀναγκάζων νὰ ἐκλάβωμεν τὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάθρου Λυδιάδαν ὡς μὴ ἐκ Μεγαλοπόλεως καταγόμενον, γνωστῆς δὴ οὔσης τῆς μεταξὺ Λυκοσούρας καὶ Μεγαλοπόλεως συναφείας· ἄλλως δὲ Μεγαλοπολῖται ἐν Λυκοσούρᾳ καὶ τιμῶσι πλείονες καὶ τιμῶνται (πρβ. καὶ ἑξῆς ἐπιγρ. ἀριθ. 2). Διὰ τί δὲ παραλείπεται πᾶν ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός, θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ μάθωμεν κατωτέρω ἐν τέλει. Τέλος εἰς ἐνίσχυσιν τῆς εἰρημένης εἰκασίας προσέρχεται καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιμαρτυροῦν τοὺς αὐτοὺς ἐν γένει χρόνους.

Τιθεμένου λοιπὸν τοῦ ἐπιφανοῦς Μεγαλοπολίτου ὡς τοῦ ἐνταῦθα τιμωμένου, ὁ χρόνος τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς τοῦ ἀγάλματος ἱδρύσεως κεῖται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 243 καὶ 226 π. Χρ. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔτος ἀναγράφομεν, διότι τότε ὁ Λυδιάδας, νέος μὲν ἔτι καὶ φιλόδοξος, ἔτι δ', ὡς ἐπέδειξεν ὕστερον, καὶ φιλόπολις ὤν, ἐγένετο τύρανος[5], ἀφ' οὗ πρότερον εἶχε στρατηγήσῃ τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἐν

[1] Παρὰ Πολυβίῳ καὶ Πλουτάρχῳ, οὓς καὶ μόνους παρατίθησιν ὁ Pape, εὕρηται ἔν τισι χειρογράφοις καὶ ἡ διὰ τοῦ σ ἀντὶ τοῦ πρώτου δ γραφὴ τοῦ ὀνόματος.

[2] Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀποκλείεται εὐθύς, ἐννοεῖται, ὁ Λυδιάδας οὗτος καθὸ μὴ υἱὸς τοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φερομένου Εὐδάμου.

[3] Πολύβ. XXVI, 1, 8.

[4] Ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἄγιδος Γ', συγχρόνου τοῦ Λυδιάδου, ἐκαλεῖτο Εὐδαμίδας, δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐπαχθῇ ὡς τεκμήριόν τι χρήσιμον εἰς τὸ ζήτημα.

[5] Πλούτ. Ἄρατ. § 30, Παυσαν. VIII, 27, 12. *Droysen* Gesch. des Hellenismus[2] III, 1, σελ. 413.

Μαντινείᾳ[6] μετὰ τοῦ συμπολίτου Λεωκύδους· προστεθήτω ἐν παρέργῳ περὶ τῆς κοινωνίας Μεγαλοπόλεως καὶ Λυκοσούρας, ὅτι τοῦ συστρατήγου τούτου τοῦ Λυδιάδου ὁ ἔνατος πρόγονος, Ἀρκεσίλαος τοὔνομα, ᾤκει ἐν Λυκοσούρᾳ καὶ εἶδε κατ' Ἀρκαδικὸν θρῦλον τὴν ἀπὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου μέχρι τότε ἔτι ζῶσαν ἱερὰν τῆς Δεσποίνης ἔλαφον[7]. Τὸ δὲ 226 εἶνε, ὡς γνωστόν, τὸ ἔτος, ἐν ᾧ ὁ Λυδιάδας μαχόμενος πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπιφανῶς ἔπεσε παρὰ τὸ Λεῦκτρον τῆς Μεγαλοπολίτιδος[8].

Ἀλλὰ πειραθῶμεν νὰ περιστείλωμεν τὸ εἰρημένον χρονικὸν διάστημα. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἀποβλέπομεν εἰς τὸν 1ον τῆς ἐπιγραφῆς στίχον, οὗ ἀρχὴ μὲν εἶνε [*ἁ πό*]*λις Κ*, τέλος δὲ *ί*[*ω*]*ν*. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως παρέχει ἱκανὴν δυσχέρειαν, διότι καὶ ἄδηλον εἶνε ἂν μεταξὺ τοῦ *Κ* καὶ τοῦ *ίων* ἐλλείπουσι 4 ἢ 5 γράμματα, καὶ πόλεις ἀπὸ *Κ* ἀρχόμεναι καὶ τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν στοιχείων ἔχουσαι ὑπάρχουσι πλείονες οἷον *Κορινθίων*, *Κορτυνίων*[9] (= Γορτυνίων) κλπ. Καὶ εἶνε μὲν οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι στοιχηδὸν πρὸς ἀλλήλους κεχαραγμένοι, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ πρῶτα γράμματα τοῦ 1ου στίχου ἀντιστοιχοῦσι τοῖς ὑποκειμένοις τοῦ 2ου, ὥστε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν τῷ 1ῳ στίχῳ τὰ ἐν λόγῳ ἐλλείποντα γράμματα ἦσαν 4· ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ 2ου καὶ 3ου στίχου ἡ γραφὴ δὲν εἶνε στοιχηδόν, ἔτι δὲ τῶν δύο τελευταίων, μᾶλλον ἢ ἧττον σῳζομένων, γραμμάτων *ι* καὶ *ν* τοῦ 1ου στίχου τὸ μὲν *ι* ἀντιστοιχεῖ μικρόν τι πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ κέντρου τοῦ ὑποκειμένου *δ* (τῆς λέξεως *Εὐδάμου*) τὸ δὲ *ν* μικρόν τι πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ κέντρου τοῦ *μ* (τῆς αὐτῆς λέξεως *Εὐδάμου*). Οὕτω φαίνεται ὅτι τὰ γράμματα *ίων* εἶνε πυκνότερόν τι τῶν *λις Κ* τεταγμένα, ἐκ τούτου δ' εἰκάζω ὅτι καὶ τὰ μεταξὺ τοῦ *Κ* καὶ τοῦ *ίων* ἐλλείποντα γράμματα, ὡσαύτως ὀλίγῳ πυκνότερον ἐγλυμμένα, δὲν ἀντεστοίχουν τοῖς ὑποκειμένοις (τοῦ 2ου στίχου) καὶ δὴ ὅτι ἦσαν 5.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειροῦμεν τῇ συμπληρώσει. Τῶν ἴσον ἀριθμὸν στοιχείων ἐχουσῶν πόλεων ἡ τῶν Κλειτορίων, ὡς γινώσκομεν, ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων φέρεται οἰκείως ἔχουσα πρὸς τὴν Λυκόσουραν καὶ Μεγαλόπολιν· πρῶτον μὲν γὰρ κατὰ Παυσανίαν[10] «Κλείτωρ μὲν δὴ ὁ Ἀζᾶνος ἐν Λυκοσώρᾳ τε ᾤκει καὶ ἦν τῶν βασιλέων δυνατώτατος καὶ Κλείτορα ᾤκισεν ἀφ' αὑτοῦ πόλιν»· δεύτερον δὲ εἰς τὸν τῆς Μεγαλοπόλεως συνοικισμὸν οἱ Κλειτόριοι ἐν τοῖς πρώτοις συνεβάλοντο, οἰκιστῶν αἱρεθέντων ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων τοῦ Κλεολάου καὶ Ἀκριφίου[11]· εἰρήσθω δ' ἐκ παρέργου ὅτι ἐν Κλείτορι ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς μητρὸς τῆς ἐν Λυκοσούρᾳ λατρευομένης Δεσποίνης[12]· ἔπειτα τὸ ὄνομα φέρεται, ὡς ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς, *πόλις Κλειτορίων* τρὶς τοὐλάχιστον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις[13] τέλος δὲ ἐν ἐπιγραφῇ, ἣν ἀνώρυξα ἐν τῷ ναῷ τῆς Δεσποίνης τῷ 1889 (νῦν ἀπόκειται ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως), ἀπαντᾷ ὄνομα Δαμοκράτης *Κλίτορος*[14]. Κατὰ ταῦτα, παραλειπομένων καὶ τῶν λόγων, δι' οὓς τὰς ἄλλας πόλεις ἔθηκα κατὰ μέρος, προκρίνω συμπληρωτέον *Κλιτορίων*, προετίμησα δὲ τὴν δι' *ι* γραφὴν τῆς πρώτης συλλαβῆς[15] ἀποβλέπων εἰς τὸν μεταξὺ *Κ* καὶ τοῦ *ίων* χῶρον καὶ εἰς τοὺς χρόνους, ἐν οἷς ἐχαράχθη ἡ παροῦσα ἐπιγραφή.

Ἐξετάσωμεν νῦν τὰ κατὰ Λυδιάδαν ἐν συναφείᾳ πρὸς τοὺς Κλειτορίους. Ὁ Λυδιάδας, ὡς γνωστόν, ὑπὸ γενναίου κινούμενος φρονήματος ἢ κατὰ Πο-

[6] Παυσαν. VIII, 10, 6-8 καὶ VIII, 27, 14· κακῶς ὁ Παυσανίας λέγει ὅτι ἐνταῦθα ἔπεσεν ὁ Ἆγις (*Droysen* ἀνωτ. σελ. 421-22).

[7] Παυσαν. VIII, 10, 10.

[8] Πλούτ. Κλεομ. § 6 καὶ Ἄρατ. § 37 (πρβ. Πλούτ. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδ. τιμωρ. § 6 = 552 b), Παυσαν. VIII, 27, 15· πρβ. Πολύβ. II, 51, 3.

[9] Εὕρηνται καὶ νομίσματα *Ἀχαιῶν Κορτυνίων* (*Head* Hist. num. σελ. 352, *Gardner* Catal. of Greek coins, Pelop. σ. 14)· πρβ. ἐπιγρ. *Le Bas* Még et Pélop. 331 c (*Κορτύνιος*). Περὶ τῆς γραφῆς τῆς λέξεως ὅρα Ἡσύχιον: «*Κορτύνιοι*· οἱ Ἀρκάδες: ἡ γὰρ *Κόρτυς* τῆς Ἀρκάδων», περὶ δὲ τοῦ ἐτύμου πρβ. *κορτερά* = *καρτερά*.

[10] Παυσαν. VIII, 4, 5.

[11] Παυσαν. VIII, 27, 2.

[12] Παυσαν. VIII, 21, 3.

[13] Πολύβ. IX, 38, 8. Παυσαν. VIII, 21, 1 καὶ 3.

[14] *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1890, σελ. 43, στίχ. 4 = *Cavvadias* Fouilles de Lycosoura, livrais. I σελ. 15.

[15] Ἡ συλλαβὴ αὕτη γράφεται δι' *η*, *ει* καὶ *ι*. Τὴν δι' *ει* γραφὴν φέρουσι καὶ νομίσματα χαλκᾶ *Ἀχαιῶν Κλειτορίων*, ἐπ' ἀργυρῶν δὲ συγχρόνων γέγραπται *Κλη* (*Head* Hist. num. σ. 352 [πρβ. σ. 374], *Gardner* Catal. of Greek coins σ. 179-180). Ἐν προξενικῷ ψηφίσματι τῶν Ἀρκάδων (*Le Bas* Még. et Pélop. 340 a = *Foucart* Mém. sur un décret de la ligue arcadienne ἐν Mém. prés. par div. sav. à l'Acad. des inscr. 1re série, t. VIII) τὸ *Κλ*[.]*τόριοι* (στ. 22) ὑπὸ μὲν Foucart (πρβ. καὶ *Dubois* Ligues étolienne et achéenne, Paris 1885, σελ. 229) συμπληροῦται διὰ τοῦ *ι*, ὑπὸ δὲ *Dittenberger* (Sylloge inscriptionum graecarum ἀριθ. 167, πρβ. *Bechtel* ἐν *Collitz* Sammlung der griech. Dialektinschr. I, 1181) δι' *η*.

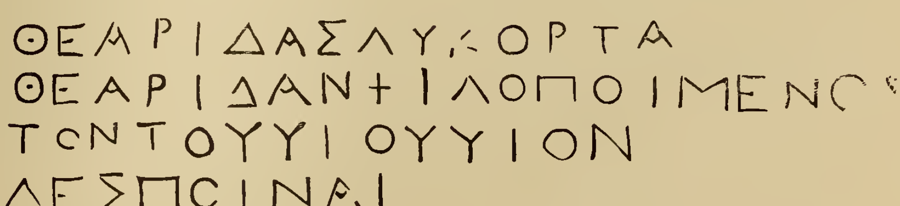
λύδιον φρονίμως προϊδόμενος τὸ μέλλον, ἀπέθετο τὴν τυραννίδα, λήγοντος τοῦ 234 ἢ ἀρχομένου τοῦ 233 π. Χ. ἔτους, καὶ προσεκόμισε τῇ Ἀχαϊκῇ συμπολιτείᾳ τὴν Μεγαλόπολιν [16]. Τότε δὲ πιθανῶς μετέσχε τῆς ἐθνικῆς συμπολιτείας καὶ ἡ πόλις Κλειτορίων [17]. Κατὰ τὸ 229 τοὐλάχιστον ὑπήγετο, πλὴν τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Τεγέας, ἅπασα ἡ Ἀρκαδία εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν πολιτείαν [18]. Εἰς ἀμοιβὴν τῆς εἰρημένης εὐγενοῦς πράξεως ὁ Λυδιάδας κατεστάθη κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 233 στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν [19], ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου μέχρι τοῦ 229 ὁ Λυδιάδας καὶ ὁ Ἄρατος ἐξελέγοντο παρ' ἐνιαυτὸν ἐναλλὰξ στρατηγοί [20]. Οὕτω πιθανώτερον ὑπολαμβάνω ὅτι ὁ Λυδιάδας μετὰ τὴν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν προσχώρησιν μᾶλλον ἢ πρὸ αὐτῆς εὐηργέτησε τοὺς φιλελευθέρους καὶ γενναίους [21] Κλειτορίους· τίνι δὲ τρόπῳ ἀπέδειξε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βάθρου γραφομένην εὔνοιαν, τυγχάνει ἄγνωστον. Πιθανώτατα ἡ εὐεργεσία ἐγένετο στρατηγοῦντος τοῦ Λυδιάδου, ἤγουν ἔν τινι τῶν ἐτῶν 233, 231 ἢ 229. Ὅτι δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ δὲν ἀναγράφεται ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ, τοῦτο ἴσως ὑποδηλοῖ ὅτι ἡ τοῦ ἀγάλματος ἵδρυσις ἐγένετο μετά τινα στρατηγίαν τοῦ Λυδιάδου, ἤτοι τῷ 232, 230 ἢ 228 καὶ δὴ μᾶλλον κατὰ τὰ τελευταῖα, ὅτε καὶ μετὰ τὴν περὶ τῶν γενικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν τῆς Μεγαλοπόλεως πραγμάτων μέριμναν παρείχετο αὐτῷ νὰ ἀσχοληθῇ καὶ περὶ τὰ τῶν πόλεων ἑκάστων τῆς Συμπολιτείας.

2

Βάθρον μικρὸν (ὕψ. 0.84, πλάτ. ἄνω 0.37, πάχ. 0.35) λευκοῦ τιτανολίθου, ἄνευ γείσου. Ἔφερε πάλαι ἐπίκρανον ἴδιον, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας (κατὰ τὰ ἔμπροσθεν) δύο τορμίσκων· τοιούτους φέρει καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ὑποβάθρου, ὅπερ ὡσαύτως δὲν εὑρέθη. Αἱ πλάγιαι ἐπιφάνειαι, πλὴν τῆς ὀπισθίου, λήγουσι κάτω εἰς τὸ σύνηθες κυμάτιον. Ἡ δὲ ὄπισθεν εἶνε ὠμῶς εἰργασμένη καὶ ἐπὶ ἑκατέρας πλαγίας πλευρᾶς καθ' ἅπαν τὸ ὕψος ἀποκεκομμένη εἰς εἰσέχουσαν ὀρθήν πως γωνίαν οὕτως, ὥστε τὸ μέσον τῆς ὅλης ἐπιφανείας τὸ μεταξὺ τῶν πλαγίων ἄκρων ἐξέχει μᾶλλον ἢ ταῦτα· ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῶν ἐνεγλυμμένων τούτων γωνιῶν ὑπάρχουσι δύο τορμίσκοι, ὧν ὁ κάτω φέρει ἔτι τεμάχιον τοῦ πάλαι τὸν γόμφον στερεοῦντος μολύβδου. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐργασίας τῆς ὄπισθεν ἐπιφανείας τεκμαίρομαι ὅτι τὸ βάθρον ἦν ἐν τοίχῳ τινὶ ἐνεσφηνωμένον. Εὑρέθη δὲ πρανὲς πεπτωκὸς ἐν τῇ Στοᾷ κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν πρὸς τῷ πρὸς Ἀνατολὰς τοίχῳ τοῦ μικροῦ δωματίου δεξιὰ τῷ εἰς αὐτὸ εἰσιόντι.

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.008—0.015) εἰσὶ κεχαραγμένα περ. 0.04 ὑπὸ τὸ ἄνω χεῖλος τῆς προσθίας ἐπιφανείας.

Παρέχομεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν τῷ φ τοῦ *Φιλοποίμενος* ἀντὶ κύκλου διακρίνεται σχεδὸν μόνον ἐγκαρσία γραμμὴ διασταυροῦσα τὴν κάθετον.

Θεαρίδας Λυκόρτα
Θεαρίδαν Φιλοποίμενο[ς]
τὸν τοῦ υἱοῦ υἱὸν
Δεσποίναι.

[16] Πολύβ. II, 44, 5. Πλούτ. Ἄρατ. § 30. Κλεομ. § 6. Παυσαν. VIII, 27, 12.

[17] *Bursian* Geogr. von Griechenl. II (1872) σελ. 265, *Weil* ἐν Berl. Zeitschr. für Numism. 1882, σελ. 216· πρβ. *Gurlitt* ἐν Mitth. des ath. Inst. 1881, σελ. 163.

[18] *Droysen* Gesch. des Hellen.² III, 2, σελ. 62.

[19] *Droysen* ἀνωτ. σελ. 32.

[20] Πρβ. παρὰ *Dubois* Ligues étol. et ach. σελ. 162-64 κατάλογον τῶν στρατηγῶν τῆς Συμπολιτείας κατὰ τὴν γνώμην τοῦ *Merleker* (Achaicorum libri III) καὶ τὴν τοῦ *Freeman* (History of federal government from the foundation of the Achaian League etc. Vol. I).

[21] Πολύβ. II, 55, 9 (πρβ. IV, 19, 2-4), *Curtius* Peloponnesos, 1. Bd. σελ. 399.

Ὁ γενεαλογικὸς πίναξ τῶν ὀνομάτων τούτων ἔχει ὡς ἑξῆς·

Λυκόρτας
|
Θεαρίδας [1]
|
Φιλοποίμην
|
Θεαρίδας [2]

Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ προπάππου τοῦ τιμωμένου καὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὑρέθη ἡ ἐπιγραφή, ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ κατὰ Παυσανίαν[22] ἐν τῷ τοίχῳ τῆς Στοᾶς[23] κείμενον ἀνάγλυφον, ἐφ' οὗ παρίστατο ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος ὁ Λυκόρτα, συνάγομεν ὅτι ἐπὶ τοῦ βάθρου ἔχομεν ὀνόματα τῆς οἰκίας τοῦ Λυκόρτα[24] — καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἀντίκειται πρὸς τοῦτο — καὶ ὅτι καὶ τὸ παρὸν βάθρον ἔκειτο ἐν τῇ στοᾷ (ἴσως ἐκεῖ που, ἔνθα εὑρέθη). Ὅτι ὁ πρόπαππος εἶνε ὁ γνωστὸς Λυκόρτας, φαίνεται πιθανὸν καὶ ἐκ τῆς συμπτώσεως[25] ὅτι ὁ ἔγγονος αὐτοῦ ὀνομάζεται Φιλοποίμην κληθεὶς οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιφανοῦς φίλου τοῦ Λυκόρτα.

Θεαρίδας ὄνομα ἀπαντᾷ παρά τε συγγραφεῦσι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς. Ἵνα ἀναγράψωμεν τὰ ἐνταῦθά πως κατὰ χρόνον ἢ τόπον χρήσιμα, μνημονεύομεν τὸν τῷ 160 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ Ἀθηναίων ἀποσταλέντα εἰς Ῥώμην πρεσβευτὴν περὶ τοῦ Δηλιακοῦ ζητήματος[26] καὶ τῷ 148 ἀπελθόντα μὲν ὡσαύτως περὶ ἄλλου ζητήματος, ἀνακάμψαντα δὲ πρὸ τῆς εἰς Ῥώμην ἀφίξεως[27]. Μεγαλοπολίτης δὲ Θεαρίδας, ἀνὴρ ἔνδοξος καὶ δυνατὸς μάλιστα τῶν Μεγαλοπολιτῶν, ἀπεστάλη ὑπὸ Κλεομένους μετὰ τὴν ὑπὸ τούτου ἅλωσιν τῆς Μεγαλοπόλεως (222 π. Χ.) εἰς Μεσσήνην, ἵνα παρακινήσῃ τοὺς διαφυγόντας Μεγαλοπολίτας νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα λέγων ὅτι ὁ Κλεομένης ἀποδίδωσιν αὐτοῖς τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ εἶναι συμμάχους καὶ φίλους, ἀποστάντας τῶν Ἀχαιῶν[28].

Ἐν ἐπιγραφαῖς δὲ Μεγαλοπόλεως φέρεται τὸ ὄνομα α') ἐν Corp. inscr. Graec. 1538 στίχ. 2 καὶ 4[29] β') ἐν ἐπιγραφῇ ἐκδεδομένῃ ὑπὸ *Richards* ἐν Excavations at Megalopolis (1890-91) σελ. 131 ἐπιγρ. VIII B, στίχ. 22 («Δεξιμέν[ει τῷ] Θεαρίδα»). Εἰρήσθω ὅτι ἐν ἐπιγραφῇ δημοσιευθείσῃ ἐν C. I. G. 1534[30] = *Richards* ἀνωτ. σελ. 131 VIII. C. στίχ. 11 φέρεται «εἰς τὰν ὁδὸν τὰν ἐπὶ *Λυκόσουραν*»· ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἐκδεδομένῃ ὑπὸ *Hirschfeld* Bull. Inst. Arch. 1873 σ. 217 = *Richards* ἀνωτ. σ. 132, VIII D στ. 10 ἀπαντᾷ υἱός τις Φιλοποίμενος. Αἱ τελευταῖαι τρεῖς ἐπιγραφαὶ κατὰ Richards (αὐτ. σελ. 134) ἀνάγονται πιθανῶς εἰς τὸ τελευταῖον $^1/_2$ τῆς 2ας ἑκατονταετηρίδος ἢ τὸ πρῶτον $^1/_2$ τῆς 1ης ἑκατ. π. Χ.

Ἡ πρώτη τῶν χρονολογιῶν τούτων δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἐν Λυκοσούρᾳ βάθρον. Ὁ Λυκόρτας σύγχρονος καὶ φίλος, ὡς εἴρηται, τοῦ Φιλοποίμενος, στρατηγὸς δὲ τῶν Ἀχαιῶν πρῶτον τῷ 184 π. Χ. γενόμενος, μνημονεύεται μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν οἱ Πτολεμαῖοι ἀπειλούμενοι ὑπὸ Ἀντιόχου Δ' ᾐτήσαντο βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν (ἐν τέλει τοῦ 169 ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ 168 π. Χ.)[31], πιθανῶς δὲ δὲν ἐπέζησε πολὺ μετὰ τοῦτο[32]. Ἐξετάζοντες δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰς ἡλικίας, ὑπολαμβάνομεν ὅτι ὁ μὲν Λυκόρτας ἐγεννήθη μετὰ τὸ μέσον τῆς 3ης

22 Παυσ. VIII, 37, 2.

23 Ὁ Παυσανίας VIII, 37, 1 λέγει: «ἰόντων δὲ ἐπὶ τὸν ναὸν (τῆς Δεσποίνης) στοά τέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ», οὕτω δὲ καὶ πράγματι κεῖται ἡ ἀποκαλυφθεῖσα στοά.

24 Ὅτι πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκόρτα μᾶλλον ἢ πρὸς συγγενεῖς (βεβαίως οὐχὶ ἀνιόντας) τοῦ Φιλοποίμενος ἀναφέρονται τὰ ἐπὶ τοῦ βάθρου ὀνόματα, τοῦτο στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Πολυβίου μαρτυρίας τοῦ Παυσανίου. Ὁπωσδήποτε πρόδηλον εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Φιλοποίμην δὲν εἶνε ὁ γνωστός, διότι ὁ πατὴρ τούτου ἐκαλεῖτο Κραῦγις.

25 Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἀποκλείεται ἡ σύμπτωσις τῶν δύο ὀνομάτων καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ξένῃ οἰκίᾳ.

26 Πολύβ. XXXII, 17, 1.

27 Πολύβ. XXXVIII, 2, 1 (πρβ. 2, 11), Παυσ. VII, 14, 3.

28 Πλούτ. Κλεομ. § 24.

29 = *Dodwell* Tour through Greece II, σελ. 376 = *Leake* Travels in the Morea II, σ. 41, πίν. ἀριθ. 48. = *Bechtel* ἐν *Collitz* Samml. der griech. Dialektinschr. I, ἀρ. 1211.

30 Ἐκ πολὺ κακοῦ ἀντιγράφου τοῦ Fourmont· πρβ. *Müller* Dorier, 2. Abth. σ. 446)· τόπος προελεύσεως φέρεται ἡ Καρύταινα, ἀλλ' ὁ Richards (ἀνωτ. σ. 132) νομίζει ἀρκούντως πιθανὸν ὅτι καὶ αὕτη καὶ ἡ ἑξῆς ὑπὸ Hirschfeld ἐκδοθεῖσα ἦσαν ἐγλυμμέναι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ τοῦ Richards (VIII, B) λίθου.

31 Πολύβ. XXIX, 8-10, *Hertzberg* Gesch. Griechenlands unter der Herrschaft der Römer, I (1866) σελ. 216, *Dubois* Ligues étolienne et achéenne, Paris 1885, σελ. 84-85.

32 Ὅτε ἀπεστάλησαν εἰς Ῥώμην οἱ 1000 Ἕλληνες, ἐν οἷς καὶ ὁ Πολύβιος, δὲν ἀναφέρεται ὁ Λυκόρτας (*Hertzberg* Gesch. Griech. κλπ. ἀνωτ. σελ. 217).

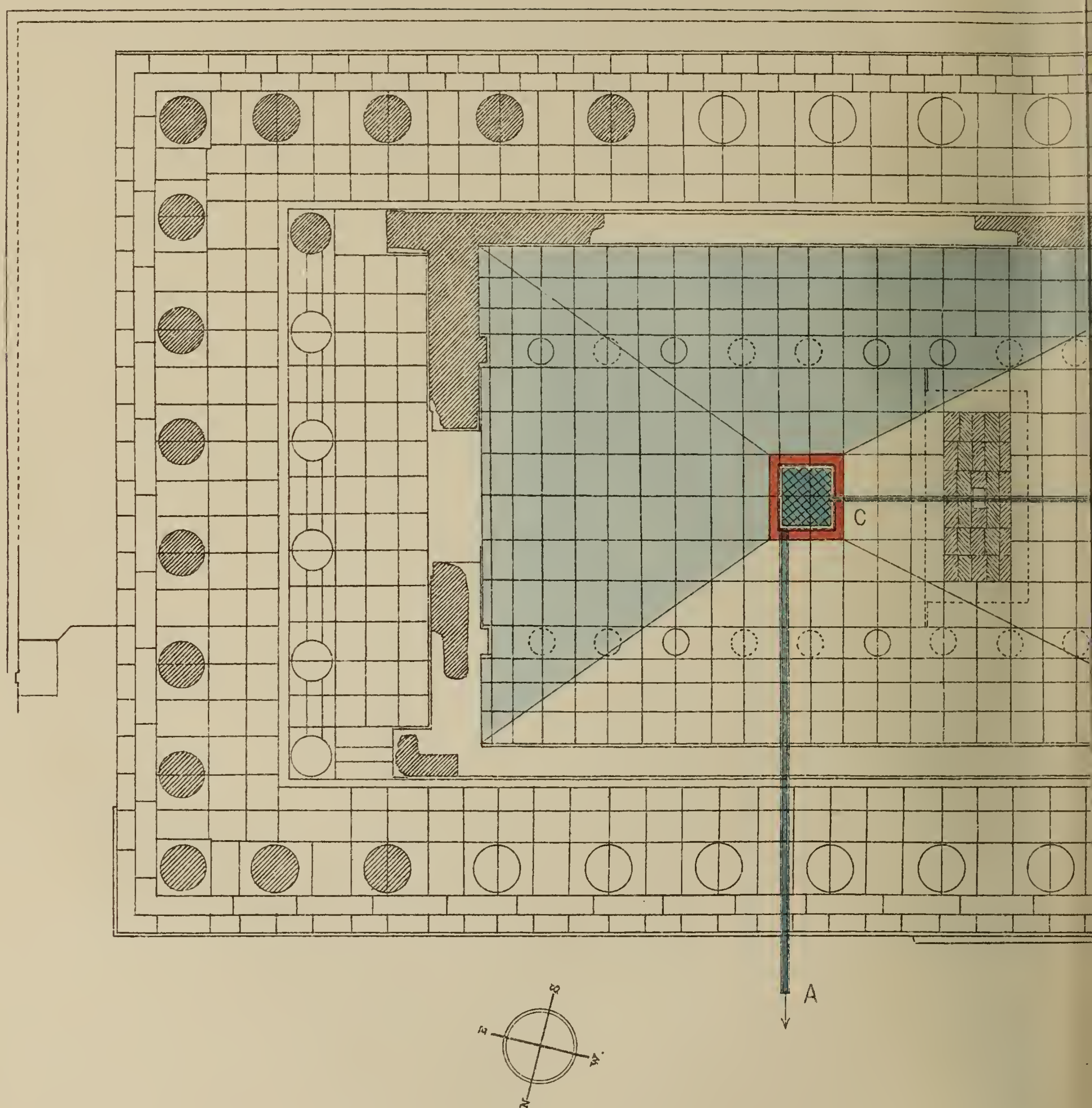
ἑκατονταετηρίδος,ὁ δὲ Θεαρίδας[1] τῆς ἐπιγραφῆς,ἂν εἶνε υἱὸς αὐτοῦ, ἐγεννήθη κατὰ τὸ τελευταῖον $1/4$ τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος (ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος ἐγεννήθη μεταξὺ τοῦ 214-204, *Hertzberg* ἀνωτ. σελ. 214, [24b]), ὁ υἱὸς τοῦ Θεαρίδου[1] Φιλοποίμην ἀναλόγως μετὰ ταῦτα, καὶ ὁ Θεαρίδας[2] κατὰ τὰ μέσα τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος. Οὕτως ὁ Θεαρίδας[1], ὅτε ἀνέθηκε τὸν ἔγγονον Θεαρίδαν[2] ἡλικίαν τινὰ οὐ πολὺ μικρὰν δήπου ἄγοντα, ἦν ἤδη μάλα πρεσβύτης. Ἐκ τῶν εἰρημένων εἰκάζομεν ὅτι ἡ ἵδρυσις τοῦ ἀγάλματος τοῦ Θεαρίδου[2] ἐγένετο κατὰ τοὺς μετὰ τὸ μέσον τῆς δευτέρας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος χρόνους. Κατὰ ταῦτα, ὑποτιθεμένης τῆς ταυτότητος τῶν Θεαριδῶν τούτων πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ στρατηγοῦ Λυκόρτα, ἡ ἵδρυσις τοῦ ἀγάλματος Θεαρίδου[2] οὐχὶ πολύ γε ἀπέχει κατὰ τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς τοῦ εἰρημένου ἀναγλύφου τοῦ Πολυβίου, διότι ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου κατὰ Παυσανίαν ἐπιγεγραμμένων δηλοῦται ὅτι τοῦτο ἱδρύθη μετὰ τὸ πάθημα τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ παρὰ Πλουτάρχῳ (ἐν Κλεομένους βίῳ § 24) εἰρημένος Θεαρίδας δύναται νὰ ὑποτεθῇ πατὴρ τοῦ στρατηγοῦ Λυκόρτα, ὁ δὲ παρὰ Hirschfeld (Bull. Inst. Arch. 1873 σελ. 217) ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Φιλοποίμην ἠδύνατο νὰ εἶνε ἔγγονος τοῦ «ἐσχάτου Ἑλλήνων» (Πλουτ. Φιλοπ. § 1). Οἱ χρόνοι τοὐλάχιστον δὲν ἀπαγορεύουσι τοῦτο.

Β. Ι. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

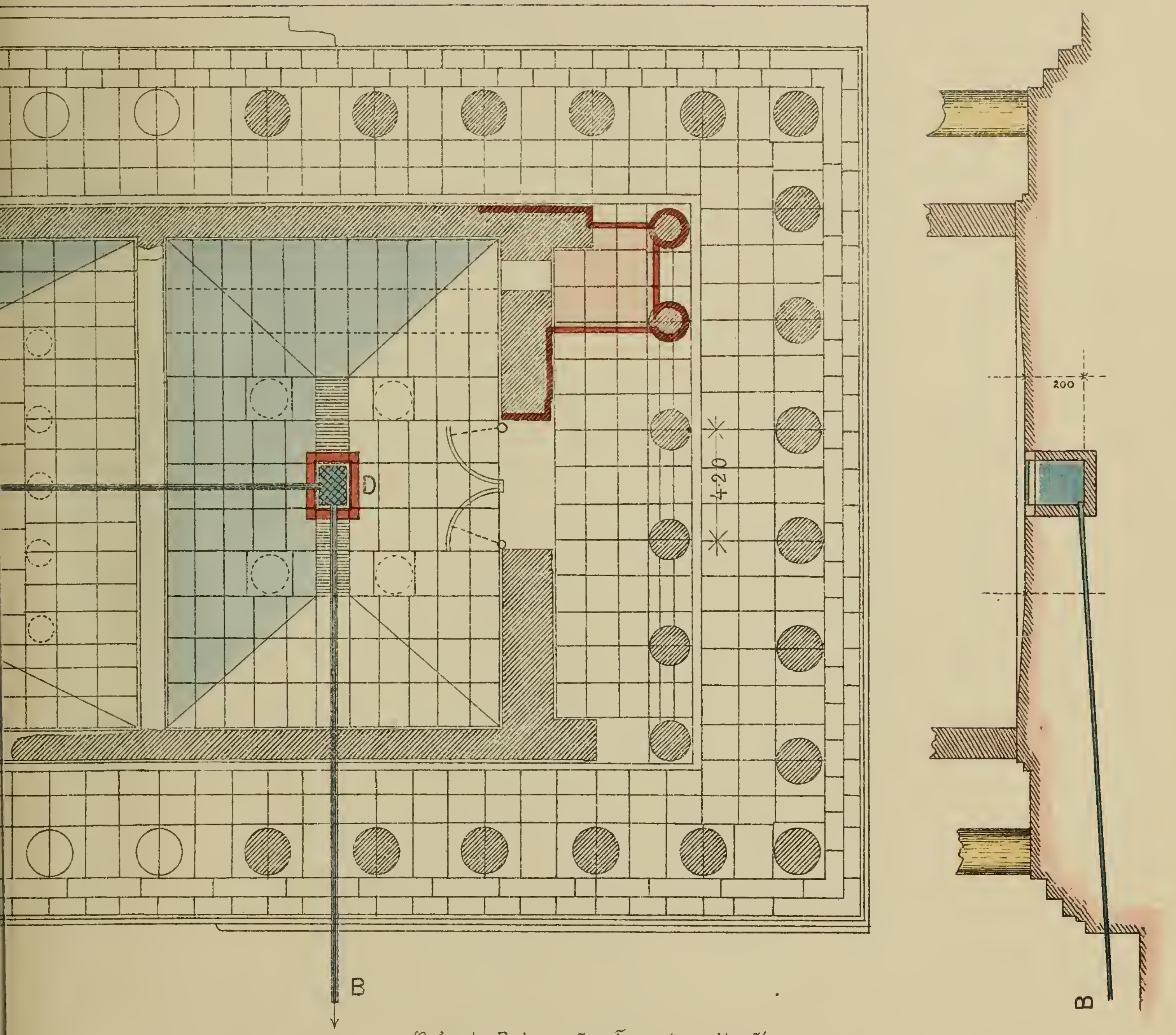
(Ἐξεδόθη τῇ 3ῃ Μαρτίου 1896)

ΔΙΟΧΕΤΕΥΣ

ΠΑΡΘ

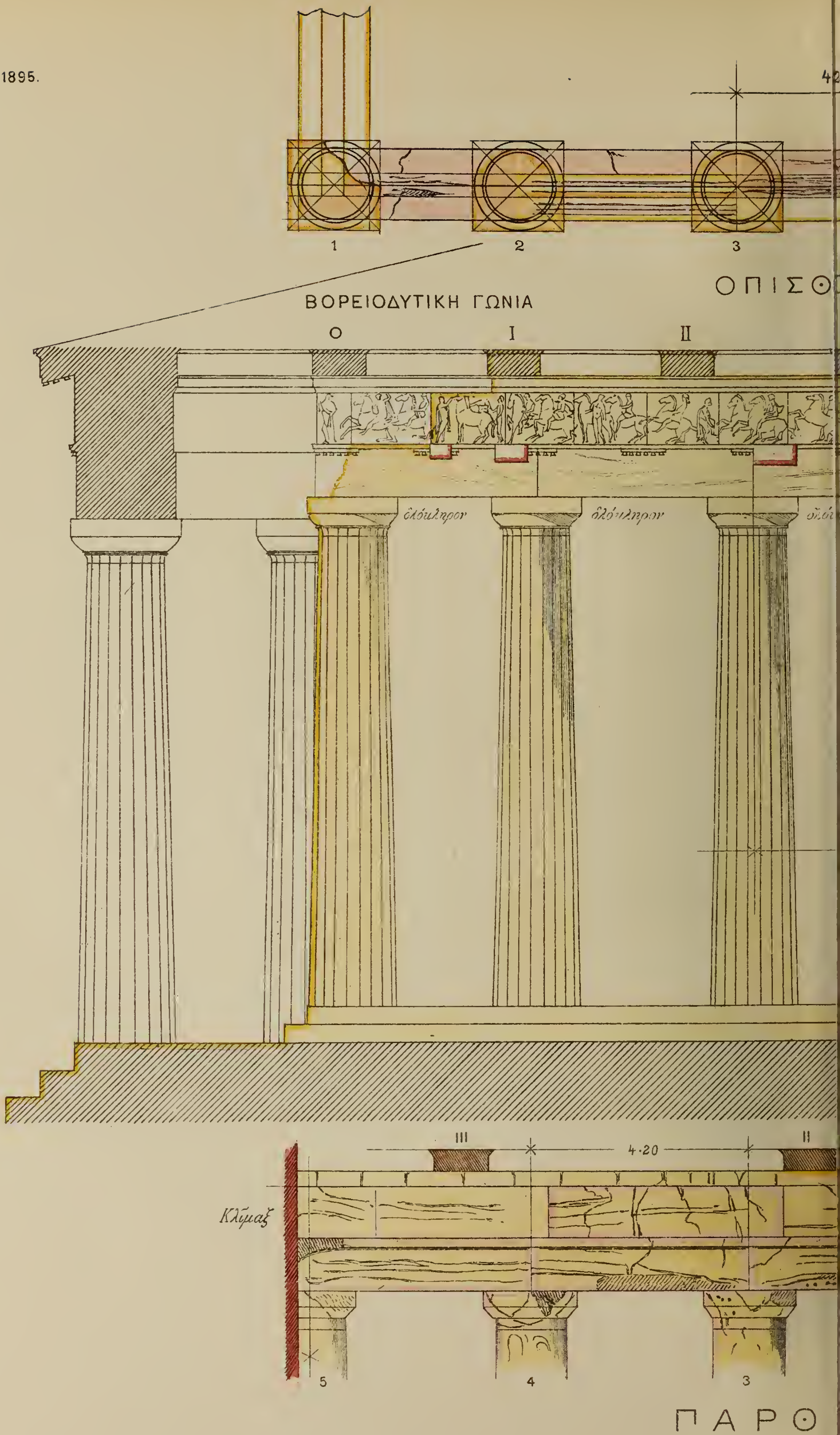
ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

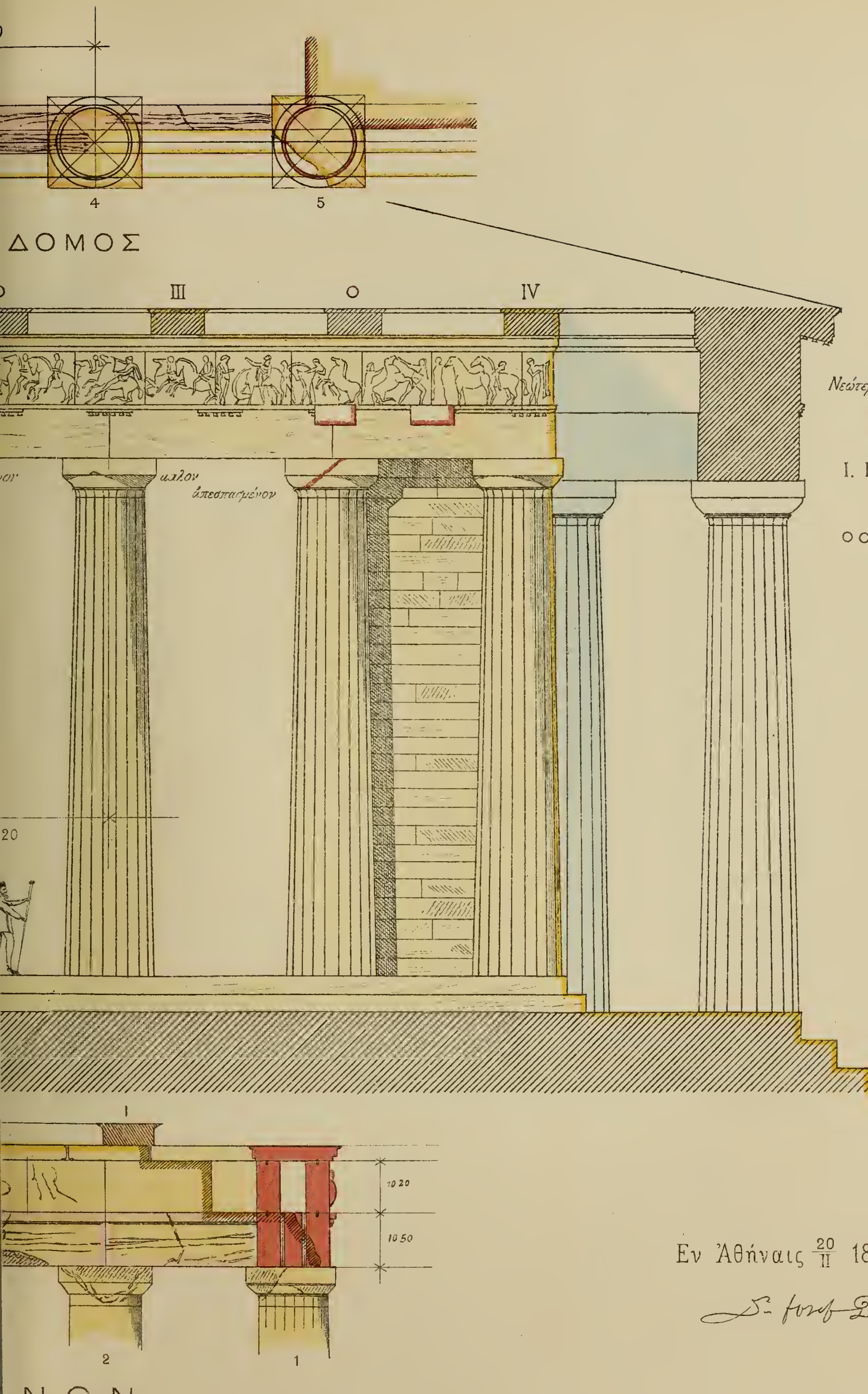

Ὁ ὀχετός B ἀναγκαῖος εἶναι μόνον, ἐάν δέν κατασκευασθῇ ὁ ὀχετός A, ἐν ᾗ περιπτώσει περιττός θὰ εἶναι καὶ ὁ ὀχετός CD.

ΕΝΩΝ

Εν Ἀθήναις $\frac{20}{\text{II}}$ 1895

1
2
3
ΟΠΙΣΘ
ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ
Ο
I
II
ὁλόκληρον
ὁλόκληρον
III
4·20
II
Κλίμαξ
5
4
3
ΠΑΡΟ

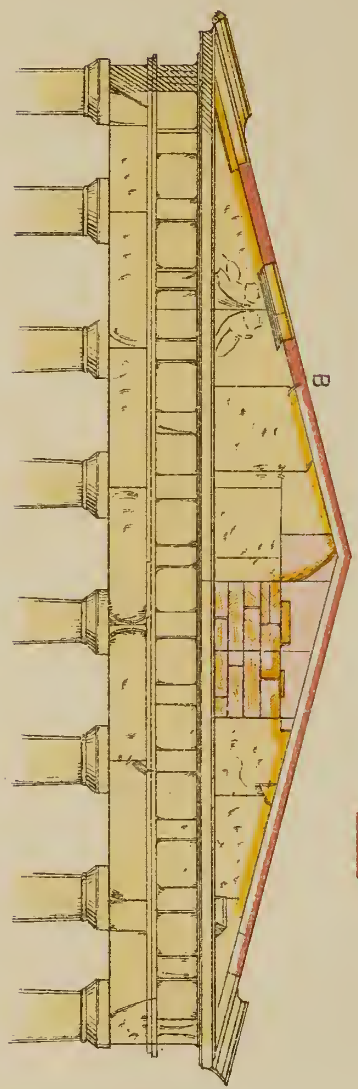

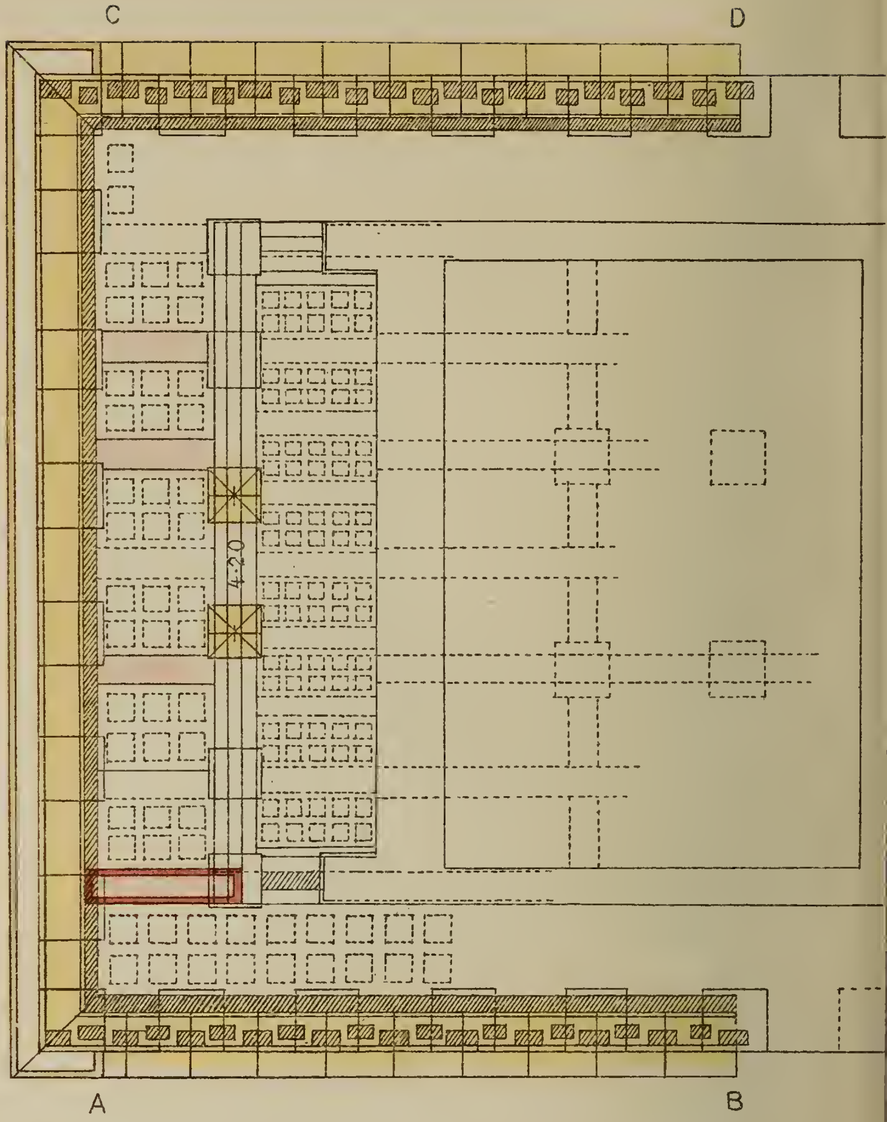
Νεώτερα ἔνθετα τεμάχια
ἐν τῷ ἐπιστυλίῳ

I. II. III. IV. δοκοὶ ἐγκάρσιοι σωζόμεναι

ο ο ο δοκοὶ μὴ σωζόμεναι

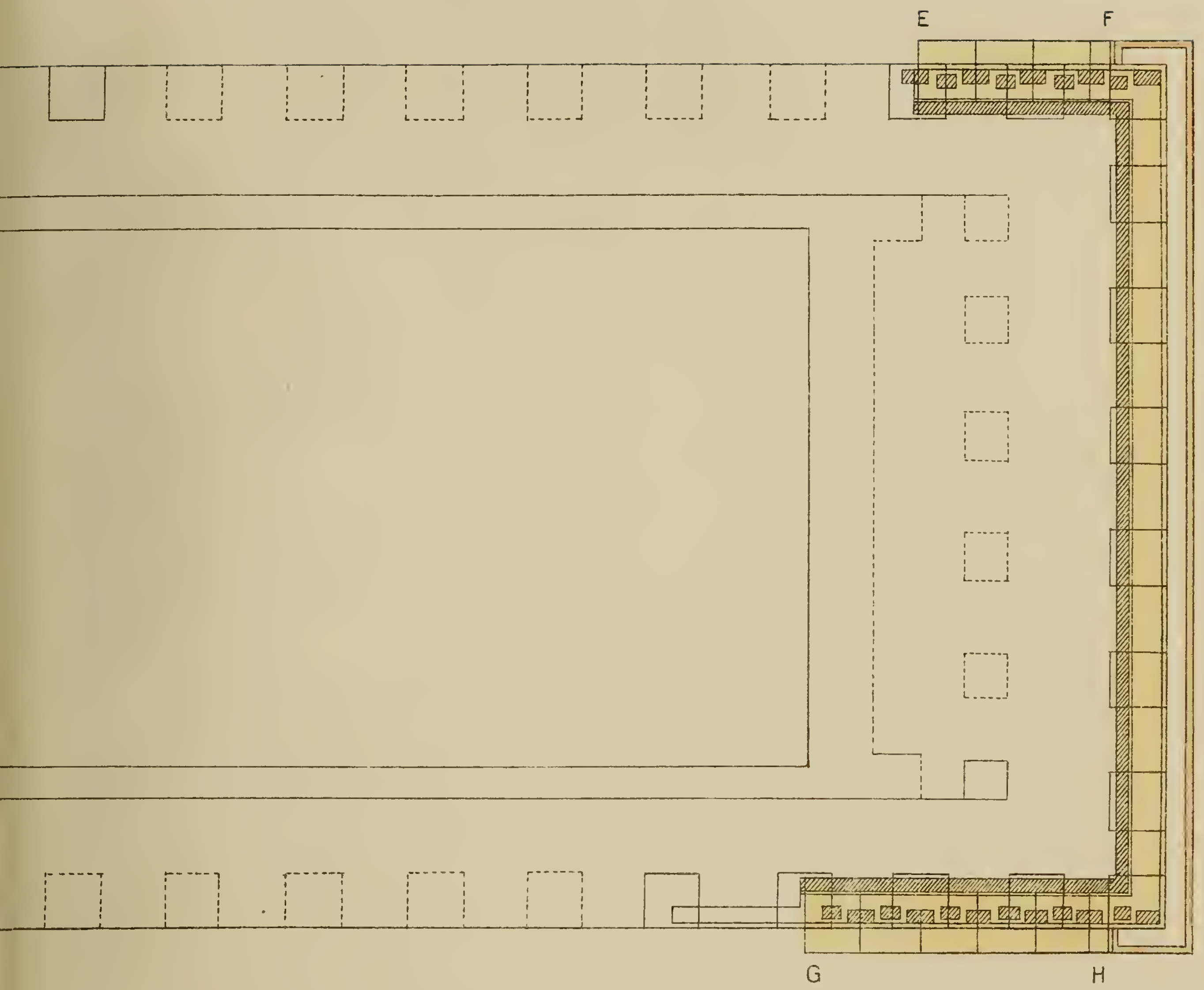
Ἐν Ἀθήναις $\frac{20}{II}$ 1895

AB, CD, EF, GH (Νέα γεῖσα)

ΠΑΡ(

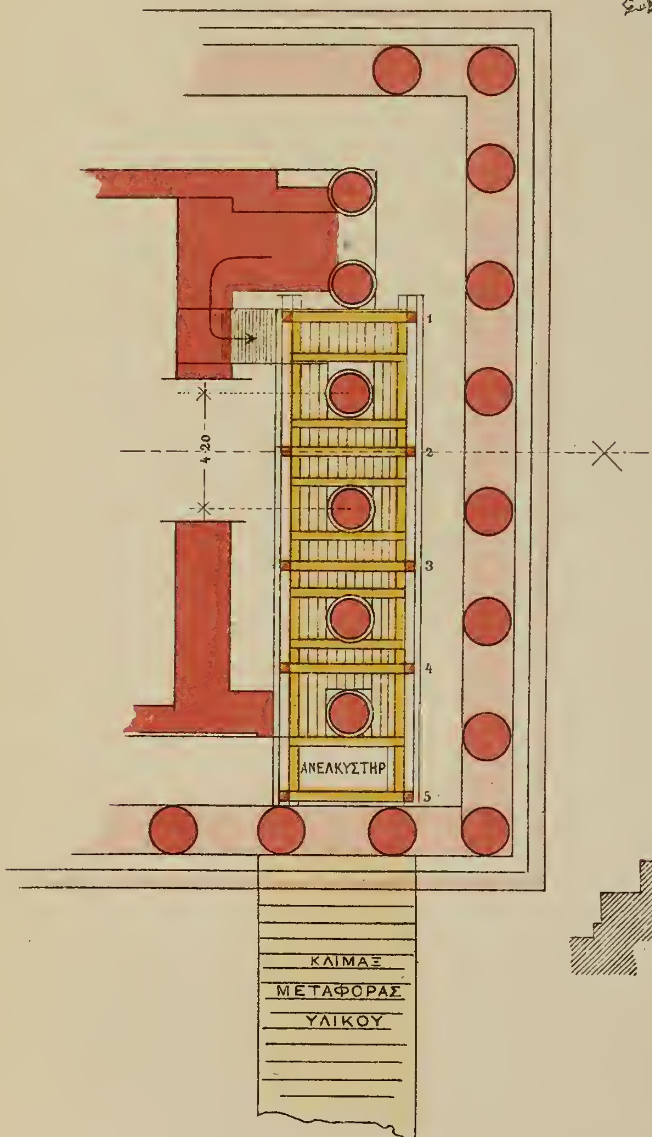

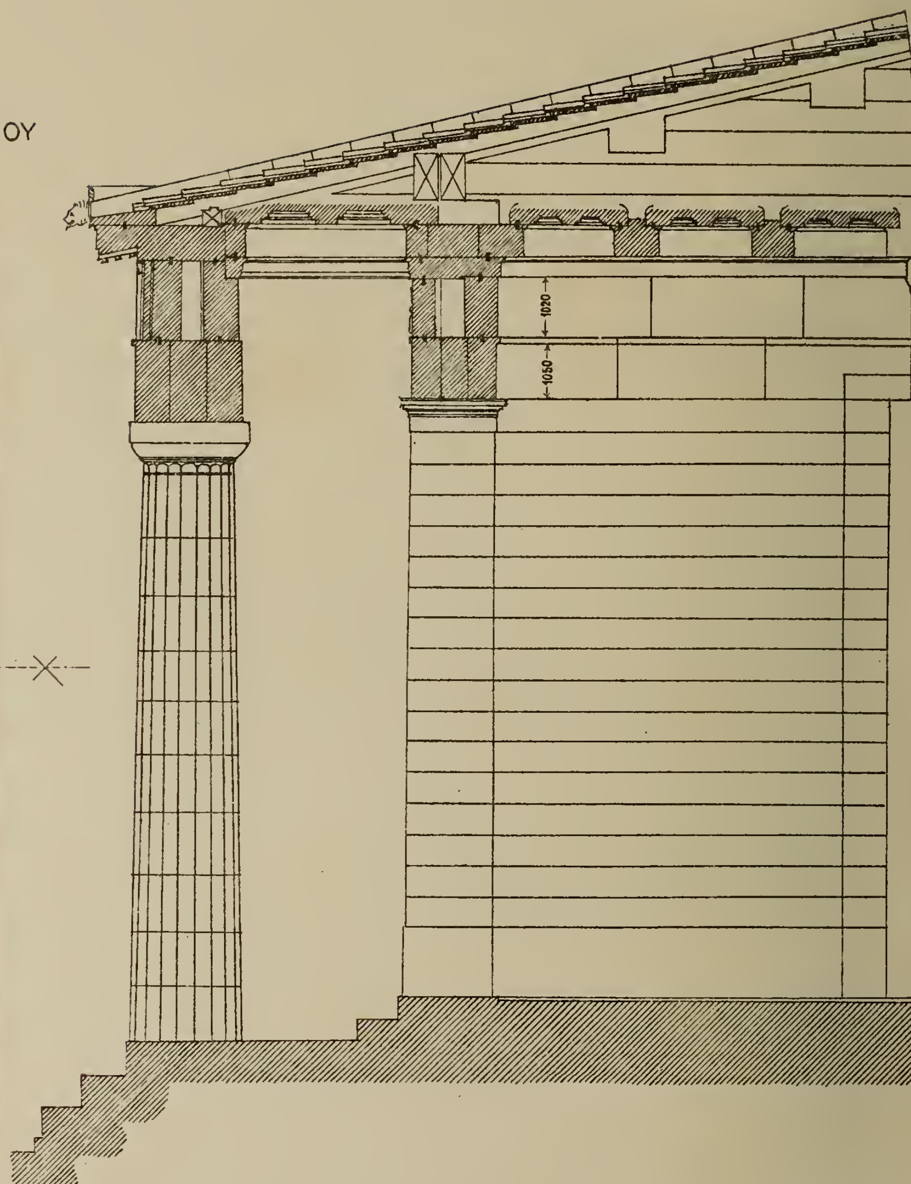
ΕΝΩΝ

Εν Ἀθήναις $\frac{20}{\text{II}}$ 1895

ΑΜΕΙΒΟΝΤΕΣ

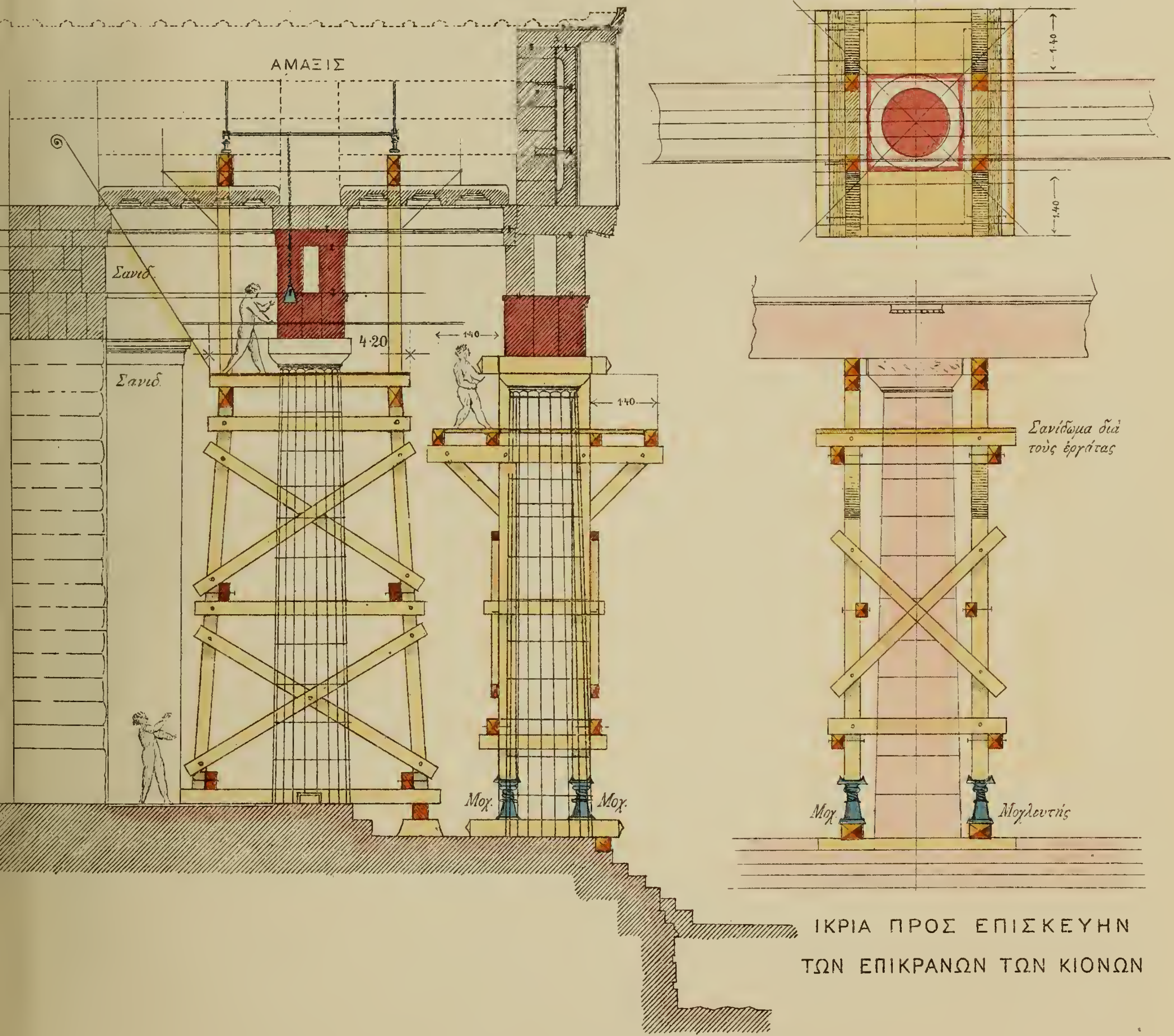
ΙΚΡΙΑ ΠΡΟΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΝ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΟΠΙΣΘΟΔΟΜΟΥ

ΠΑΡΘ

ΤΟΥ ΙΚΡΙΟΥ

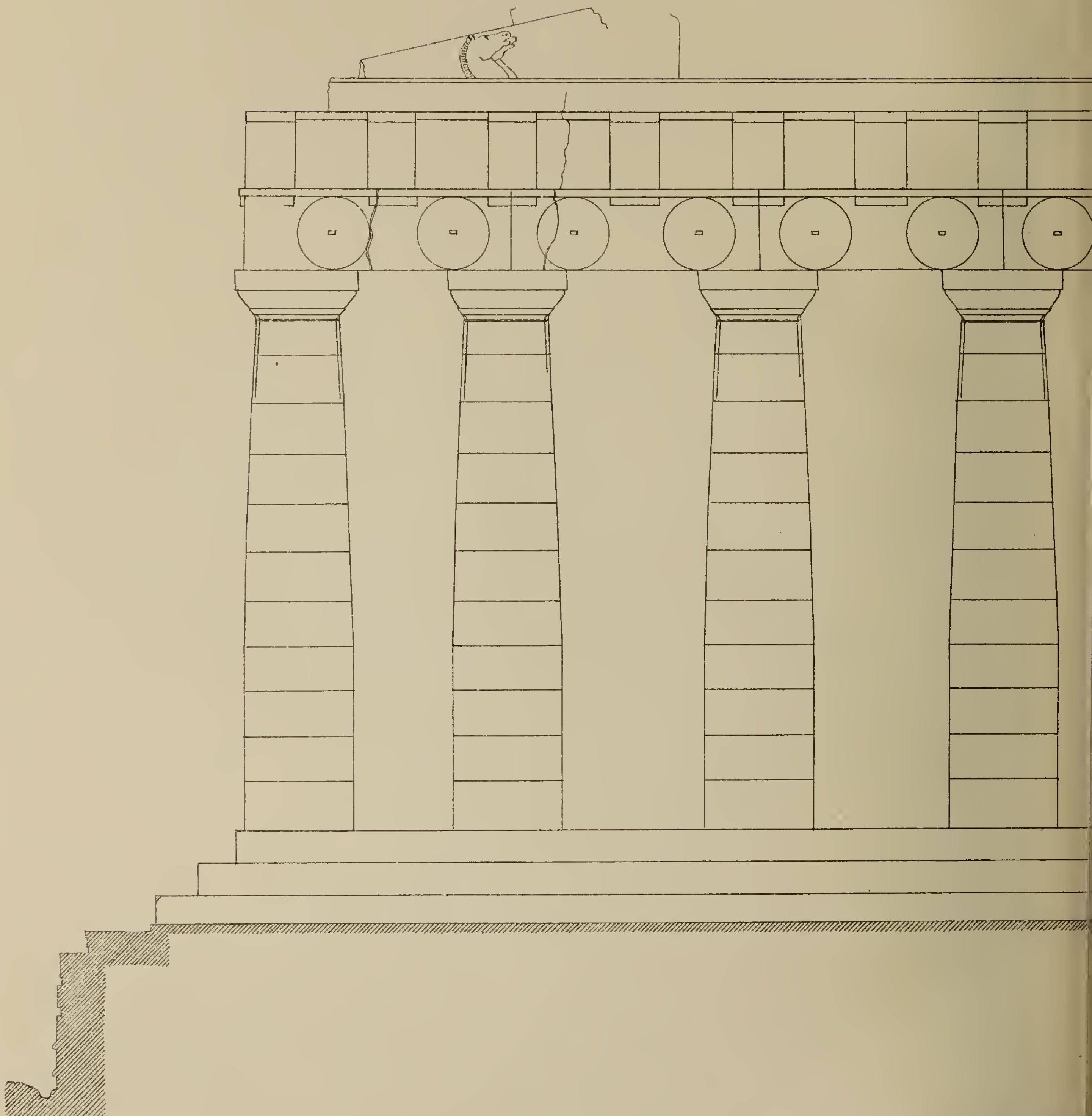

ΙΚΡΙΑ ΠΡΟΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΝ
ΤΩΝ ΕΠΙΚΡΑΝΩΝ ΤΩΝ ΚΙΟΝΩΝ

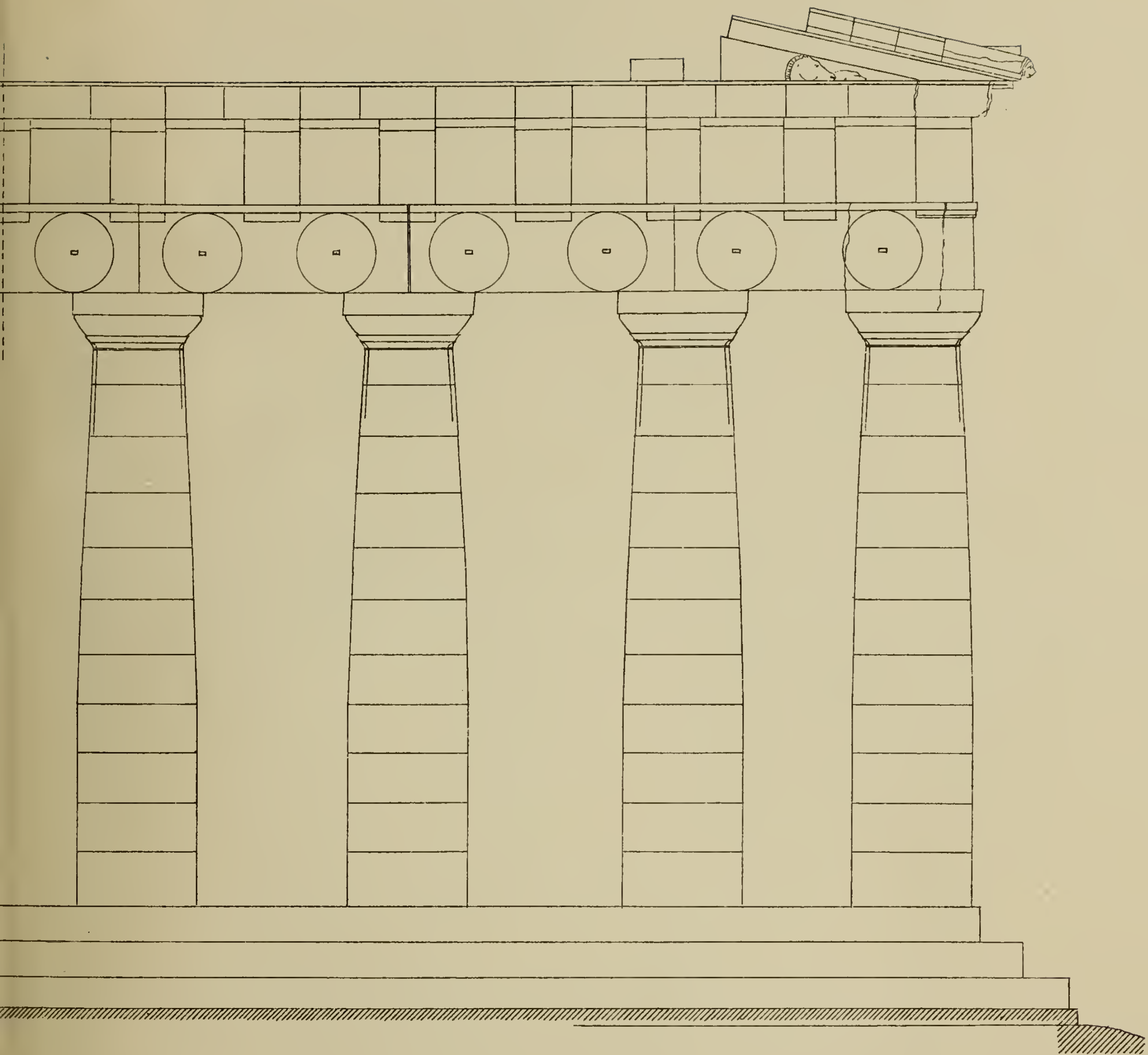
ΝΩΝ

Εν Ἀθήναις $\frac{20}{II}$ 1895

[signature]

ΠΑΡ(

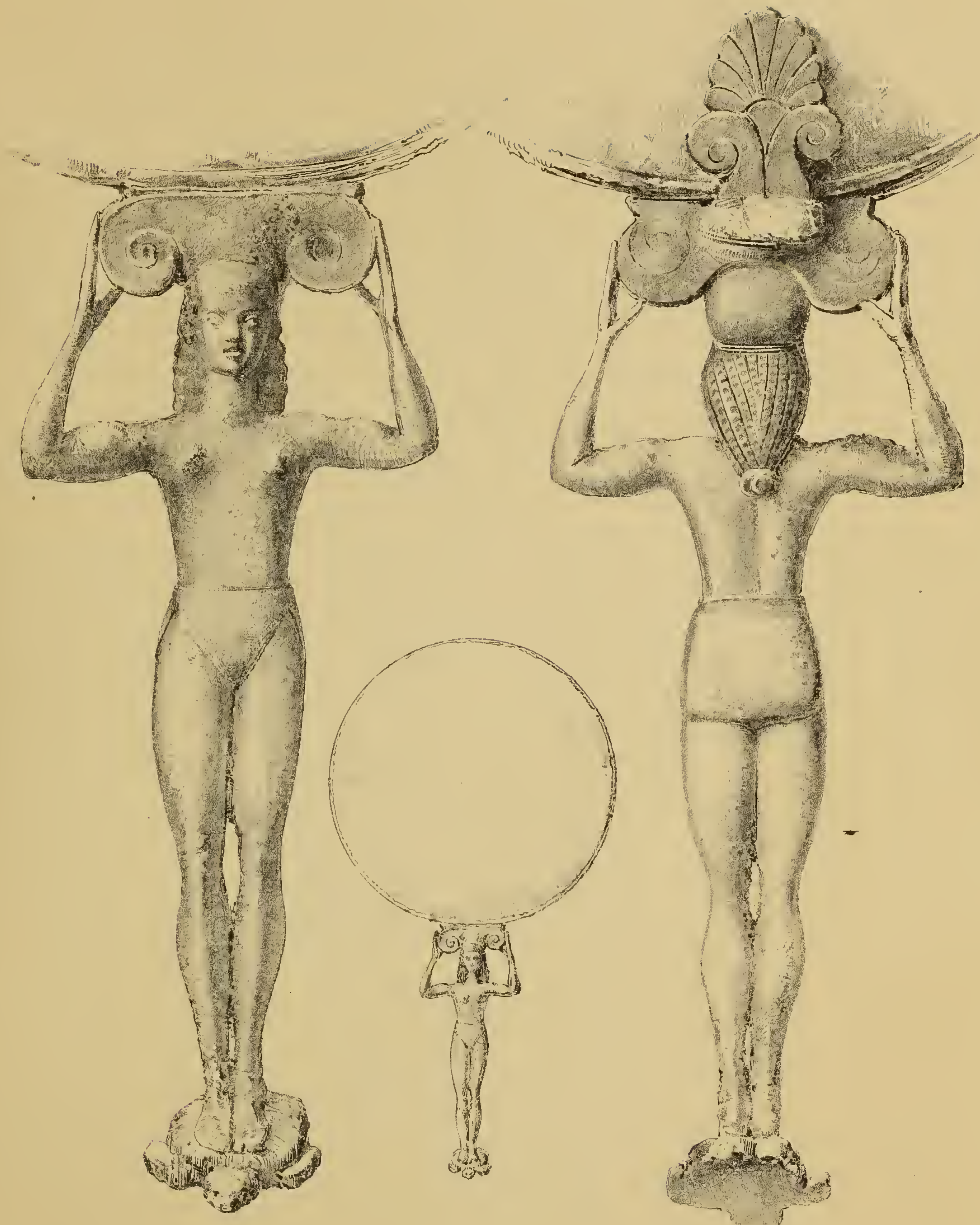
ΕΝΩΝ

Εν Ἀθήναις $\frac{20}{II}$ 1895

S. Josef Durm.

ΚΟΥΡΟΣ ΑΤΤΙΚΟΣ

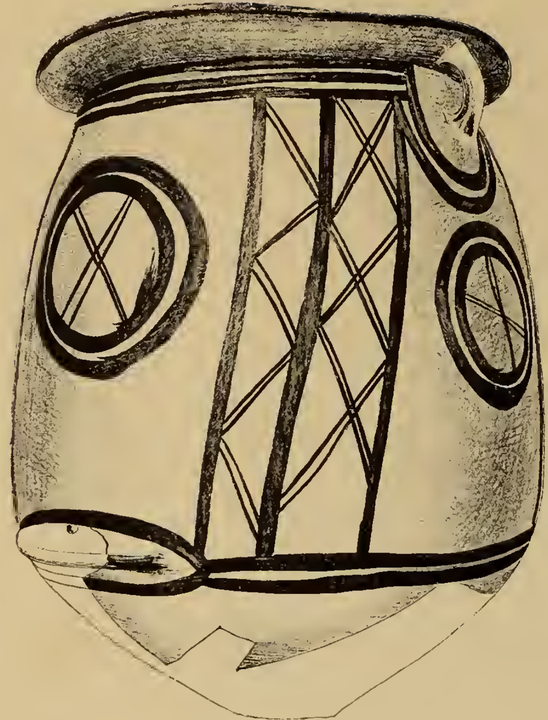
ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ ΕΞ ΑΙΓΙΝΗΣ

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

ΚΕΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΑΛΚΗ

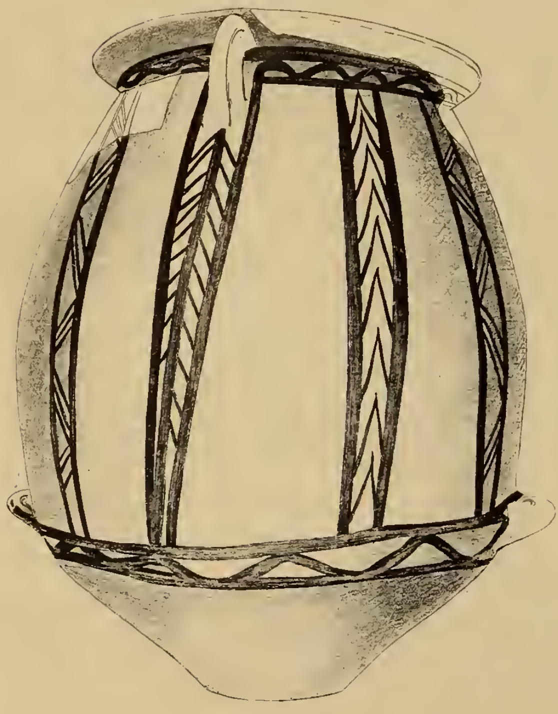
1

3

4

2

5

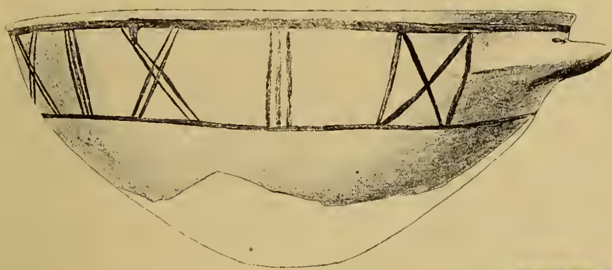

5α

6

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΙΓΙΝΗ

7

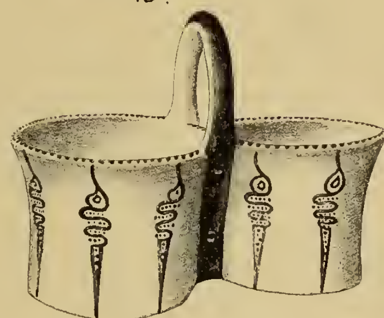
10

10α

8

11

12

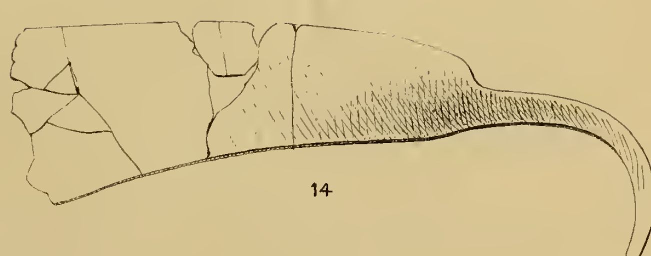
9

13

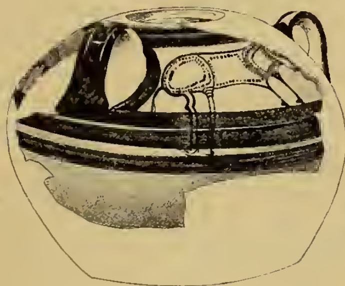

9α

14

ΚΑΙ ΑΤΤΙΚΗΣ

4

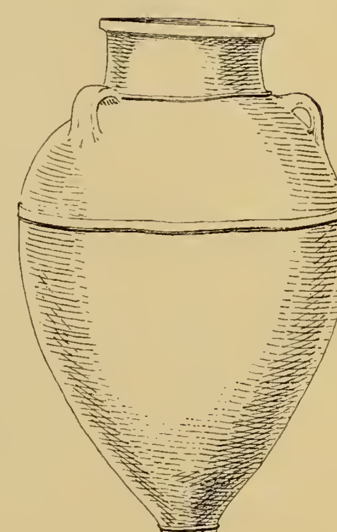
4a

1

2

3

ΑΓΓΕΙΑ ΕΚ ΘΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΑΥΠΛΙΑΣ

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΞ ΑΙΓΙΝΗΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1896

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1896

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

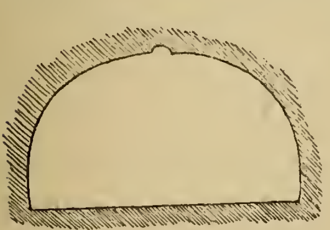
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

ΓΡΑΠΤΗ ΣΤΗΛΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

(Πίν. 1, 2)

Ἔν τινι τῶν δημοτικῶν νεκροταφείων τῶν Μυκηνῶν, ἀνασκαφέντι τὸ 1893 καὶ 1895, ἀνεκαλύφθη μεταξὺ ἄλλων καὶ τάφος μέτριος μὲν κατὰ τὰ λοιπὰ καὶ οὐχὶ πλούσιος εἰς κτερίσματα, οὐχ ἧττον ὅμως ἄξιος λόγου ἕνεκα μοναδικῆς μέχρι σήμερον ἐπιτυμβίας στήλης εὑρεθείσης ἐν αὐτῷ.

Τὸ νεκροταφεῖον κεῖται πρὸς δυσμὰς τοῦ *Κάτω Πηγαδίου*, κατὰ τὸ πλεῖστον παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ περὶ τὸ φρέαρ ἐκεῖνο ἀρχομένου ῥεύματος, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα ἢ δεκατεσσάρων τάφων — δύο τάφοι πέραν τοῦ ῥεύματος κείμενοι ἀνήκουσιν ἔτι πιθανῶς εἰς αὐτὸ — ἐκ τούτων δ' οἱ μὲν ἄλλοι εἶναι τετράπλευροι, ὡς ἐν γένει τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐν Μυκήναις θαλαμοειδῶν τάφων, καὶ ἔχουσι στέγην ἀετοειδῆ, τρεῖς ὅμως εἶναι μᾶλλον ἢ ἧττον *κυκλικοὶ* ὡς οἱ θολωτοὶ καὶ εἷς ἄλλος ἔχει σχῆμα ἡμικυκλίου, εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ στόμιον. Οἱ τρεῖς κυκλοτερεῖς δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μικρῶν ἐκείνων καὶ πενιχρῶν τάφων, ὧν τὸ σπηλαιοειδὲς σχῆμα ὀφείλεται εἰς ὀλιγωρίαν καὶ εὐκολίαν περὶ τὴν λάξευσιν [1], διότι οἱ δύο τοὐλάχιστον ἐκ τῶν τριῶν, ὅπως καὶ ὁ ἡμικυκλικός, κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς κατασκευῆς καὶ κατὰ τὰ κτερίσματα δὲν ὑπολείπονται τῶν πλείστων τετραπλεύρων. Τὸ κυκλικὸν σχῆμα ἐν αὐτοῖς ἐπεζητήθη ἐπίτηδες, προφανῶς κατ' ἀπομίμησιν τῶν κτιστῶν θολωτῶν τάφων, καὶ περιορίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον εἰς τοῦτο τὸ νεκροταφεῖον. Τὴν τομὴν ἑνὸς τῶν τάφων τούτων, ὅστις ἔχει ὕψος 4 μ. καὶ διάμετρον 7 μ. ἕως 7,80, παριστᾷ ἡ εἰκὼν 1, ἐξ αὐτῆς δὲ φαίνεται ὅτι ἡ ὀροφὴ ἦτο θολοειδής, σχεδὸν ἡμισφαιρική, καὶ ὅτι εἰς τὴν κορυφὴν τῆς θόλου ὑπάρχει μικρὰ κοιλότης, ἥτις εἶναι στρογγύλη, διαμέτρου 0,30 μ. περίπου καὶ βάθους ἕως 0,10 μ. (δὲν ἠδυνήθην νὰ καταμετρήσω ἀκριβῶς τὰς διαστάσεις αὐτῆς). Τὸν σκοπὸν αὐτῆς δὲν ἐννοῶ, νομίζω μᾶλλον ὅτι εἰς οὐδὲν ἐχρησίμευεν· ὁμοίαν κοιλότητα ἔχει ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας καὶ ὁ ὑπέρτατος λίθος ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ Ἀτρέως, ὁ κατακλείων τὴν θόλον· ἀλλ' ἐκεῖ ἐξηγεῖται τὸ πρᾶγμα, διότι ἄνευ αὐτῆς ἡ κορυφὴ τῆς θόλου, ὑπὸ ἑνὸς λίθου κλειομένη, δὲν θὰ ἦτο στρογγύλη [1], ἐνῷ ἐνταῦθα ὄχι μόνον περιττὴ εἶναι, ἀλλὰ καὶ διακόπτει τὴν ἑνότητα τῆς ὀροφῆς. Ἴσως οἱ τὸν τάφον λαξεύσαντες ἠθέλησαν ἀτόπως νὰ μιμηθῶσι καὶ ἐν τούτῳ τὸν θησαυρόν, ἴσως ὅμως ἀναμιμνήσκει ἡ κοιλότης ἐκείνη ἀληθῆ ὀπὴν ὑπάρχουσαν χάριν τοῦ καπνοῦ τῆς ἑστίας ἐν ταῖς καλύβαις, ὧν τὸ σχῆμα διέσωσαν οἱ θολοειδεῖς τάφοι, οἵ τε κτιστοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένοι.

1.

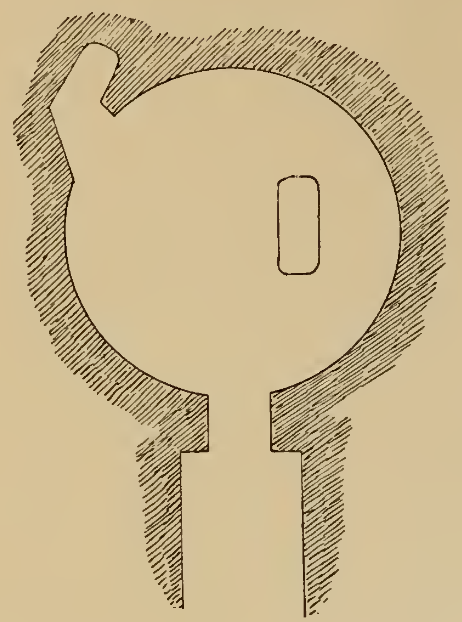
Τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν κυκλικῶν τάφων ἡ ὀροφὴ ἦτο ὁμοία περίπου καὶ φαίνεται ὅτι εἶχε καὶ αὕτη τὴν ἐν τῇ κορυφῇ κοιλότητα, δὲν εἶναι ὅμως τοῦτο βέβαιον, διότι ἡ ὀροφὴ δὲν διατηρεῖται ἐξ ἴσου καλῶς. Ἡ διάμετρος τοῦ τάφου εἶναι 7,55 μ. ἕως 7,75, εἶναι δηλαδὴ οὗτος κυκλικώτερος τοῦ πρώτου· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον βεβαίως δὲν ἠθέλησαν νὰ κατασκευάσωσιν ἐλλειψοειδῆ, δὲν κατέβαλον ὅμως προσοχὴν ἱκανὴν ὅπως δώσωσιν εἰς αὐτὸν ἐντελῶς κυκλικὸν σχῆμα· ἄλλως καὶ αὐτῶν τῶν κτιστῶν θολωτῶν τάφων αἱ διάμετροι διαφέρουσι συχνὰ κατὰ 10 ἢ 15 ἑκατοστά. Ἐκ τῶν κτερισμάτων δὲ τῶν δύο τούτων τάφων ἀναφέρω ἐνταῦθα ἓν μόνον· ἐν τῷ τάφῳ, οὗ τὴν τομὴν παρεθέσαμεν, ἀνεκαλύφθη μόνωτος ἀργυρᾶ φιάλη ἔχουσα ἐπίχρυσα τὰ χείλη καὶ τὴν λαβήν, ὁμοία δ' ἐντελῶς πρὸς τὴν ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφ. 1889 πίν. 7,15 δημοσιευθεῖσαν· τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος — μόνον ἡ βάσις τῆς ἐκ Μυκηνῶν εἶναι ὀλίγον μεγαλειτέρα — ἡ ἐπιχρύσωσις καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς κοσμήματα εἶναι ἀκριβῶς τὰ αὐτά, οὐδεμία δ' ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι ἀμφότεραι ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ ὑπόδειγμα.

Ὁ τρίτος κυκλικὸς τάφος, οὗ τὴν κάτοψιν βλέ-

[1] Ἴδε Τσούντα Μυκῆναι καὶ μυκ. πολιτισμὸς σ. 135.

[1] Πρβ. τὸ σχέδιον τοῦ Dörpfeld παρὰ Perrot et Chipiez, Hist. de l'art VI σ. 616 εἰκ. 265.

πει ὁ ἀναγνώστης ὧδε παρακειμένην (εἰκ. 2), εἶναι μικρότερος καὶ πενιχρότερος τῶν ἄλλων· ἐν αὐτῷ ἀνεκαλύφθη ἡ ἐπιτυμβία στήλη. Ἡ ὀροφὴ αὐτοῦ, ἥτις βεβαίως ἦτο πάλιν θολοειδής, ἔχει

2

καταρρεύσει πρὸ πολλοῦ, ὁ δὲ δρόμος βλέπει πρὸς μεσημβρίαν ἢ μεσημβρινοδυτικὰ καὶ ἔχει πλάτος 1,76 μ., μῆκος δὲ 8,30· ἴσως ὅμως ἦτο μακρότερος. Τὸ στόμιον ἔχει 0,80 μ. πλάτος καὶ ἴσον περίπου βάθος ἢ μῆκος, ὁ δὲ κυκλοτερὴς θάλαμος ἔχει διάμετρον 4,20 μ. ἕως 4,50. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τοῦ θαλάμου ἀπεκαλύφθη λίαν ἀβαθὴς τετράπλευρος λάκκος περιέχων ὀστᾶ· τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 1,30 μ., τὸ πλάτος 0,45 περίπου καὶ τὸ βάθος 0,15. Ἔξω τοῦ λάκκου, παρὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν αὐτοῦ, ἔκειντο μικρὰ πήλινα ἀγγεῖα, ὧν τὰ μὲν συντετριμμένα εἰς τεμάχια — ἐν τούτων ἦτο πρόχους ἐκ τῶν συνήθων μετὰ τοξοειδοῦς λαβῆς (Bügelkanne) — τρία δ' ἄρτια, ἅτινα καὶ δημοσιεύομεν ἐν πίνακι 2· τὸ ὑπ' ἀρ. 6 ἔχει ὕψος 0,055, τὸ ὑπ' ἀριθ. 7 ὕψος 0,064 καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 8 ὕψος 0,10. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ λάκκου, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς περιφερείας τοῦ θαλάμου, εὑρέθησαν περὶ τὰ τριάκοντα κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης μᾶλλον ἢ ἧττον σῶα, δύο ὀλίγον διαφερόντων σχημάτων, καὶ πολλὰ τεμάχια ὁμοίων (δείγματα ἀπεικ. πίν. 2. ἀρ. 3 καὶ 4)· ἡ ὕαλος εἶναι κυανῆ, ἡμιδιαφανὴς καὶ ἱκανῶς στερεά, ἐνῷ συνήθως τὰ τοιαῦτα κοσμήματα ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ κατεσκευάζοντο ἐξ ὑάλου ἀδιαφανοῦς καὶ εὐθρύπτου. Οὐχ ἧττον ἀπαντᾷ ἡ ἡμιδιαφανὴς κυανῆ ὕαλος καὶ ἐν ἄλλοις τάφοις, π. χ. τοῖς θολωτοῖς τοῦ Κάμπου καὶ τοῦ Μενιδίου· καὶ κατὰ τὸ σχῆμα δὲ εἶναι ὡσαύτως γνωστὰ κοσμήματα παρόμοια ἐξ ἄλλου θαλαμοειδοῦς τάφου τῶν Μυκηνῶν (ὅρα πίν. 2 ἀρ. 5) καὶ ἐξ Ἰαλυσοῦ [1].

Εἰς ἄλλα μέρη τοῦ θαλάμου εὕρομεν σφονδύλιά τινα λίθινα, ὀλίγας ψήφους ὅρμου ὑαλίνας καὶ ἓν πήλινον γυναικεῖον εἰδώλιον συνηθεστάτου μυκηναϊκοῦ τύπου. Πρὸς τὸ βόρειον δ' ἢ βορειοδυτικὸν τῆς περιφερείας μέρος ἀνεκαλύφθη εἶδος κόγχης ἢ τάφος ἐσκαμμένος ὁριζοντίως ἐν τῷ τοιχώματι τοῦ θαλάμου, μήκους 1,15 μ. καὶ ὕψους ἔμπροσθεν μὲν ἑνὸς περίπου μέτρου, πρὸς τὸ βάθος δ' ἐλαττουμένου μέχρι 0,30. Τὸ ἔδαφος τοῦ τάφου τούτου, ἐν ᾧ εὑρέθησαν δύο μικρὰ πήλινα ἀγγεῖα κολοβὰ καὶ ὀλίγα ὀστᾶ, κεῖται εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν εἰς ἣν καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ θαλάμου, τὸ δὲ στόμιον, οὗ τὸ πλάτος ἦτο ὡς φαίνεται ἴσον τῷ ὕψει, ἦτο τετειχισμένον διὰ πλειόνων πωρίνων πλακῶν, ἐξ ὧν αἱ μὲν ἄλλαι ἔκειντο ὁριζοντίως ἐπ' ἀλλήλων ὡς πλίνθοι καὶ ἔφρασσον τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ αὐτοῦ, μία δέ, ἡ μεγίστη πασῶν, ὀρθία ἱσταμένη ἔφρασσε τὸ ἕτερον ἥμισυ· ὅταν δ' ἐξηγάγομεν αὐτὴν ἐκ τῆς θέσεώς της, παρετηρήσαμεν ἐπ' αὐτῆς στρῶμα χρίσματος ἐξ ἀσβέστου καὶ ἴχνη χρώματος λίαν ἀμυδρά. Ἐν Ἀθήναις κατόπιν ἔμεινεν ἡ στήλη ἕνεκα διαφόρων λόγων ἱκανὸν χρόνον ἀκαθάριστος, νῦν δὲ καθαρισθεῖσα τῇ συνδρομῇ τοῦ κ. Gilliéron καὶ σχεδιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου δημοσιεύεται πίν. 1 καὶ πίν. 2 ἀρ. 2.

Τὸ ὑλικὸν τῆς στήλης εἶναι ὁ αὐτὸς ψαμμίτης λίθος, ἐξ οὗ ἐγλύφη καὶ μία τῶν ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως στηλῶν καὶ ἡ ἐν Ἀρχ. Ἐφημερίδι 1888 σ. 127 εἰκ. 4 δημοσιευθεῖσα [2]· τὸ δὲ

[1] Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen, Hilfst. C 8. — Perrot et Chipiez III εἰκ. 539.

[2] Ἡ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως στήλη εὑρέθη ἐπὶ τοῦ πέμπτου τάφου, ἀπεικονίσθη δὲ παρὰ Schuchhard ἔκδ. 2α εἰκ. 154 καὶ σαφέστερον ὑπὸ Reichel, Eranos Vindob. σ. 26. Ταύτης οἱ κόκκοι εἶναι ὀλίγον ἁδρότεροι, ἐνῷ ἡ νῦν δημοσιευομένη εἶναι λίαν λεπτόκοκκος. Τὴν δ' ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι 1888 ἀπεικονισθεῖσαν ὠνόμασα αὐτόθι ***πωρίνην***, συμφώνως τῇ συνηθείᾳ, ἥτις καὶ τὸν ψαμμίτην λίθον πῶρον καλεῖ.

πλάτος αὐτῆς εἶναι 0,42 μ., τὸ πάχος 0,14 καὶ τὸ ὕψος 0,91 περίπου· ὡς δεικνύει ὅμως τὸ ἐν πίν. 2 ἀρ. 2 σχεδίασμα, εἶναι ἐλλιπὴς ἄνω. Ὅτι δὲ εἶναι ἐπιτυμβία, δὲν ἐπιδέχεται βεβαίως ἀμφιβολίαν· τοῦτο ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ κατεργασία τῆς στήλης, ἧς τὸ κάτω μέρος, τὸ εἰς τὴν γῆν ἐμπηγνυόμενον καὶ μὴ ὁρατόν, ἀφέθη ἀνώμαλον.

Τὸ λοιπὸν τῆς στήλης μέρος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο κεχωσμένον, καλύπτεται ὑπὸ κονιάματος ἐξ ἀσβέστου ἔχοντος τριῶν χιλιοστῶν περίπου πάχος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουσι διάφοροι γραφαὶ ἀνθρώπων, ζώων καὶ κοσμημάτων. Εἰς τὸ ἀνώτατον ὅμως ἄκρον ἀπεσπάσθη ἓν τεμάχιον τοῦ χρίσματος καὶ οὕτω φαίνεται νῦν, ὅτι ὑπὸ τὸ χρῖσμα σώζονται ἄλλα κοσμήματα γεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ λίθου. Ἐκ τούτου βλέπομεν, ὅτι ἡ στήλη αὕτη ὑπέστη πλείονας περιπετείας· κατ' ἀρχὰς ἐστήθη ἐπὶ τάφου φέρουσα γλυπτὰ κοσμήματα· κατόπιν ἄλλοι ἴσως μετεχειρίσθησαν αὐτὴν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἀφοῦ πρῶτον τὴν ἐπέχρισαν δι' ἀσβέστου καὶ τὴν ἐζωγράφησαν· τέλος δέ, μετὰ χρόνον βεβαίως, κολοβὴν ἤδη καὶ ἐφθαρμένην ἔλαβον αὐτὴν ἄλλοι ὡς πλάκα κοινὴν ὅπως φράξωσι τὸ στόμιον περὶ οὗ εἴπομεν· ὅτι δὲ τότε ἡ στήλη ἦτο κολοβή, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου ὅτι δὲν εὑρέθη ἐν τῷ τάφῳ τὸ ἐλλεῖπον αὐτῆς μέρος.

Τὰ ὑπὸ τὸ χρῖσμα γλυπτὰ κοσμήματα, καθ' ὅσον φαίνονται, εἶναι διατεθειμένα εἰς δύο ζώνας χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ στενῆς ταινίας, ὁμοία τῆς ὁποίας ὑπῆρχε καὶ ἄνω· ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ζώνῃ ἦσαν γεγλυμμένοι δύο ἁπλοῖ κύκλοι, ὧν ὁ εἷς σώζεται ὁλόκληρος, τοῦ δὲ δευτέρου μικρὸν μόνον μέρος· τὰ ἄκρα κατεῖχον δύο κάθετοι γραμμαὶ συνδεόμεναι μετὰ τῶν κύκλων δι' ἄλλων δύο μικρῶν ὁριζοντίων γραμμῶν, δι' ὁμοίων δὲ πιθανῶς ἦσαν συνδεδεμένοι καὶ μεταξύ των οἱ κύκλοι, ὧν ὁ μεσαῖος περιέχει δεύτερον συγκεντρικὸν κύκλον διατεμνόμενον διὰ δύο καθέτων ἐπ' ἀλλήλων διαμέτρων, ὥστε ὁμοιάζει πρὸς τετράκνημον τροχόν· μεταξύ των δὲ συνδέονται οἱ τρεῖς κύκλοι ὡσαύτως διὰ δύο ὁριζοντίων γραμμῶν.

Ἕνεκα τοῦ χρίσματος ἀγνοοῦμεν ἐὰν ὑπὸ τὰς δύο ζώνας ὑπῆρχον πάλιν κύκλοι γεγλυμμένοι ἢ ἄλλαι παραστάσεις. Περὶ τῶν κύκλων δὲ παρατηρῶ ὅτι ἂν καὶ ἀπαντῶσιν οὗτοι, ὡς γνωστόν, συχνὰ ἐν τῇ μυκηναίᾳ τέχνῃ, ὅμως διακόσμησιν ἀκριβῶς ὁμοίαν ἐν τῷ συνόλῳ της πρὸς τὴν τῶν ζωνῶν δὲν ἐνθυμοῦμαι ἐγὼ ἐξ ἄλλου μνημείου.

Αἱ ἐπὶ τοῦ χρίσματος γραφαὶ κεῖνται καὶ αὗται εἰς ζώνας, ἐξ ὧν ἡ κατωτάτη φέρει ζῷα, ἡ μεσαία ὁπλίτας καὶ ἡ ἀνωτάτη λείψανα δύο μορφῶν, ἐξ ὧν ἡ μία βεβαίως κάθηται ἐπὶ ἕδρας. Αἱ τρεῖς αὗται ζῶναι δὲν εἶναι ἰσοπλατεῖς, διότι ἡ μὲν μεσαία ἔχει πλάτος ἢ ὕψος 0,375 μ., ἡ κάτω 0,113 περίπου καὶ περὶ τῆς τρίτης δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι δὲν ἦτο πλατυτέρα τῆς τῶν ἐλάφων· διότι τῆς καθημένης μορφῆς τὸ ἄνω σῶμα κατ' ἀναλογίαν θὰ εἶχε τὸ αὐτὸ περίπου ὕψος, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὸ σωζόμενον κάτω, ἢ ὀλίγον τι πλέον, καὶ ἐπειδὴ τὸ κάτω εἶναι 0,045 ὑψηλόν, τὸ ὅλον πλάτος τῆς ζώνης φαίνεται ὅτι ἦτο σχεδὸν ἀκριβῶς ἴσον πρὸς τὸ πλάτος τῆς ζώνης τῶν ἐλάφων. Ἀπ' ἀλλήλων δὲ χωρίζονται αἱ ζῶναι διὰ πλειόνων ποικιλοχρώμων ταινιῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων κεῖται ἄλλη πλατυτέρα ταινία φέρουσα κόσμημα, ὅπερ ἐκ συστημάτων συγκεντρικῶν τόξων συγκείμενον ἀπαντᾷ συχνὰ ἐπὶ ὑστερωτέρων μυκηναίων ἀγγείων· ἡ ἀρχή του ὅμως φαίνεται ὅτι εἶναι παλαιοτέρα, διότι καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἕκτου τάφου τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν ἀγγεῖον, τὸ δημοσιευθὲν ἐν Furtwängler und Löschke, Myk. Thongefässe XI 56, παρεμφερὲς κόσμημα φέρει. Τὸ αὐτὸ δὲ κόσμημα μετὰ τῶν ἄλλων ταινιῶν εὕρηται καὶ εἰς τὰ πλάγια περιβάλλον τὰς παραστάσεις ὡς πλαίσιον.

Αἱ στεναὶ πλευραὶ τῆς στήλης ἦσαν ὡσαύτως κεχρισμέναι διὰ κονιάματος — πλὴν ἐννοεῖται τοῦ εἰς τὴν γῆν ἐμπεπηγμένου μέρους — καὶ κεκοσμημέναι διὰ ζωγραφιῶν. Τῆς ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι πλευρᾶς τὰ κοσμήματα, ἅτινα διατηροῦνται κάλλιον, ἀπεικονίσθησαν πίν. 1, τὰ δὲ τῆς ἑτέρας φαίνονται μὲν ὅτι ἦσαν ὅμοια τὴν μορφήν, διέφερον ὅμως ἔν τισι κατὰ τὸν χρωματισμόν· διότι ἐπ' ἐκείνων σώζονται καὶ λείψανα κυανοῦ χρώματος. Εἶναι δὲ τὰ κοσμήματα ταῦτα βαθροειδῆ ἢ βωμοειδῆ, κείμενα ἐπ' ἀλλήλων καθέτως καὶ μειούμενα ἱκανῶς πρὸς τὸ μέσον, ἔνθα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς σώζονται καὶ τρεῖς μέλαιναι γραμμαὶ οἱονεὶ περιβάλλουσαι καὶ περισφίγγουσαι αὐτό· ὁμοίας γραμμὰς ἐξαλειφθείσας νῦν εἶχε πιθανῶς καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ κείμενον. Ἕκαστον τῶν κοσμημάτων ὁρίζεται ἄνω

καὶ κάτω ὑπὸ μελαίνης ταινίας, χωρίζονται δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο σωζόμενα τῆς δημοσιευομένης πλευρᾶς διὰ τριῶν ἄλλων ταινιῶν, ὧν αἱ δύο εἶναι κιτρίνου χρώματος καὶ ἡ μεσαία πάλιν μέλανος· διότι ὡς ἔκ τινων ἀμυδρῶν ἰχνῶν φαίνεται πᾶσαι αἱ μεταξὺ αὐτῶν λευκαὶ νῦν ταινίαι ἦσάν ποτε μέλαιναι [1].

Ἐπὶ τῆς κάτω ζώνης τῆς προσθίας πλευρᾶς εἶναι ἐζωγραφημέναι τέσσαρες ἔλαφοι, ὧν ἡ πρώτη πρὸς δεξιὰ εἶναι ἄκερως, δηλαδὴ θήλεια, αἱ δ' ἑπόμεναι τρεῖς κερασφόροι ἄρρενες· τὰ περιγράμματα πάντων τῶν ζώων εἶνε μέλανα, ἐκ τῶν σωμάτων δὲ τὸ μὲν τῆς θηλείας ὅλον κίτρινον, δύο δ' ἀρρένων κυανοῦν καὶ τοῦ μεσαίου ἐρυθρόν· οἱ ὀπίσθιοι ὅμως ἀριστεροὶ πόδες τῶν δύο πρώτων ἀρρένων εἶναι ἐρυθροί, ὁ δὲ τοῦ μεσαίου κυανοῦς. Ἡ ποικιλία αὕτη εἶναι ἴσως ἄλλο γνώρισμα, κατὰ συνθήκην τοῦτο, διακρῖνον τὰ ἄρρενα ἀπὸ τοῦ θήλεος. Ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς θηλείας καὶ τοῦ μεσαίου τῶν ἀρρένων διακρίνονται πρὸς τούτοις ἀμυδρὰ ἴχνη χρώματος μέλανος, ἅτινα δηλοῦσι βεβαίως κηλῖδας τοῦ δέρματος, ἐπὶ ἄλλου δὲ τῶν ἀρρένων φαίνονται τέσσαρα ἢ πέντε μικρά,ὡσαύτως μέλανα, στίγματα. Τέλος τὰ κέρατα δύο ἐλάφων εἶναι κίτρινα, τῶν τῆς τρίτης δὲ μόνον τὸ περίγραμμα δηλοῦται διὰ μέλανος χρώματος.

Ἄνωθι τῆς τελευταίας τῶν ἐλάφων εὑρίσκεται ἀκανθόχοιρος, οὗ τὸ δέρμα εἶναι κίτρινον καὶ στικτόν, τὰ στίγματα ὅμως ἐνταῦθα δηλοῦσιν ἀκάνθας. Διὰ τοῦ ἀκανθοχοίρου ὄχι μόνον χῶρος κενὸς ἄνωθι τῆς ἐλάφου δὲν μένει — ἴσως ὑπῆρχον καὶ ἄνωθι τῶν ἄλλων ἐλάφων γραφαὶ κοσμημάτων ἢ μικρῶν ζώων πληροῦσαι τὰ κενά, ἐξαλειφθεῖσαι δὲ νῦν — ἀλλὰ καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐρήμου τοπίου, ἐν ᾧ βόσκουσιν αἱ ἔλαφοι, γίνεται πληρεστέρα. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔγραφον τὸ ζῶον τοῦτο καὶ βραδύτερον οἱ Ἕλληνες ἀγγειογράφοι οὐχὶ σπανίως ἐπὶ τῶν ἔργων των. Οὕτω ἐπὶ ἀμφορέως ἀττικοῦ τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου, ἐφ' οὗ παριστᾶται ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος, τὸ ἐξοχικὸν τοῦ τόπου δηλοῦται δι' ἑνὸς ὄφεως, μιᾶς ἐλάφου καὶ ἑνὸς ἀκανθοχοίρου [2].

[1] Ὁμοίαν ἐν τοῖς κυρίοις διακόσμησιν βλέπε ἐπὶ ἑνὸς τῶν ὑπὸ Στάη ἀνακαλυφθέντων καὶ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι 1895 πίν. 10 δημοσιευθέντων *ἀμαυροχρώμων* ἀγγείων ἐξ Αἰγίνης.

[2] Archäol. Zeitung 1883 πίν. 15.

Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ κορινθιακοῦ ἀμφορέως, τοῦ παριστῶντος τὴν Ἀμφιαράου ἐξέλασιν, εὕρηνται λαγός, ὄφις, σαύρα καὶ εἷς ἀκανθόχοιρος [1]. Ἐπί τινος ὑδρίας πάλιν τοῦ Γρηγοριανοῦ μουσείου ἐν Ῥώμῃ εἰκονίζονται δύο ἀνθρωπάρια μετὰ λαγωβόλων, εἷς κύων καὶ εἷς λαγός, ὑπὸ τὸν κύνα δὲ ἀκανθόχοιρος [2]. Ἄλλη θήρα λαγοῦ καὶ ἀλώπεκος, εἰς ἣν παρίσταται ἀκανθόχοιρος καὶ ἐν ᾗ οἱ θηρεύοντες εἶναι Πυγμαῖοι ἔφιπποι ἐπὶ γεράνων, εἰκονίζεται ἐπί τινος ἀγγείου ὑπὸ Gerhard δημοσιευθέντος [3]. Ἐν τῇ μυκηναίᾳ δὲ τέχνῃ ἀπαντᾷ ἴσως ὁ ἀκανθόχοιρος ἐπὶ τεμαχίου ἀγγείου ἐκ Μυκηνῶν ἀπεικονισθέντος ἐν Furtwängler und Löschke Myk. Vasen πίν. 40, 414 [6 4].

Ἡ δευτέρα ζώνη ἔχει, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν εἰκόνων ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ ἐκ Μυκηνῶν ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν [5]. Ὅπως ἐκεῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰκονίζονται πέντε ἀσπιδηφόροι ἄνδρες πάλλοντες δόρατα καὶ ἕτοιμοι ν' ἀκοντίσωσι δι' αὐτῶν. Τὸ ἔνδυμα, ὅπερ φοροῦσιν, εἶναι ἐζωσμένον περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ κατέρχεται μέχρι τοῦ μέσου τῶν μηρῶν περίπου, εἶναι δὲ τὸ μὲν κάτω τῆς ὀσφύος κυανοῦν ἢ κίτρινον ἢ ἐρυθρόν, τὸ δ' ἄνω ἐν πᾶσι μέλαν. Ἡ διαφορὰ αὕτη δεικνύει ὅτι δὲν πρόκειται μόνον περὶ χιτῶνος ἐζωσμένου, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, ὅστις εἶναι ποικίλος τὸν χρωματισμὸν καὶ θυσανωτὸς κάτω, φοροῦσιν οἱ ἄνδρες ἄλλο χωριστὸν ἐπένδυμα ὁμοιόχρωμον παρὰ πᾶσι, σκεπάζον δ' ὄχι μόνον τὸ στῆθος ἀντὶ θώρακος, ἀλλὰ καὶ τοὺς βραχίονας Τὸ ἐπένδυμα τοῦτο, πλὴν τῶν χειρίδων, ἐὰν κρίνωμεν ἐξ ὅσων βλέπομεν, φαίνεται ὅτι απο-

[1] Wiener Vorlegeblätter 1889 πίν. X.

[2] Römische Mittheil. 1888 σ. 178 (Dümmler). — Helbig, Führer durch die Sammlungen Roms II. σ. 246.

[3] Auserlesene Vasenb. πίν. 317.

[4] Τὰ ἐκ γῆς αἰγυπτιακῆς ληκύθια, τὰ ἐν μορφῇ ἀκανθοχοίρου, τὰ ὁποῖα δὲν φαίνεται νὰ εἶναι πολὺ σπάνια — τέσσαρα εὑρίσκονται ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, ἓν ἐν Βερολίνῳ (Furtwängler ἀριθ. 1291), ἓν ἄλλο δημοσιεύει ὁ Maspero (Arch. égyptienne εἰκ. 226) — ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑαλωμένων ἀγγείων,ἅτινα περὶ τὸν ἕβδομον καὶ ἕκτον αἰῶνα κατεσκευάζοντο πιθανῶς ἐν Ναυκράτει καὶ Ῥόδῳ (Rayet et Collignon, Hist. de la céramique σ. 370. Πρβ. καὶ Löschke, Arch. Anzeiger 1891 σ. 16) καὶ ἐπὶ τοῦ σχήματος τῶν ὁποίων, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς τέχνης, ἐπέδρασεν ἀναμφιβόλως ἡ Αἴγυπτος.

[5] Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen, πίν. 43. Ἐξ αὐτοῦ ἀντεγράφησαν μετὰ μικρᾶς διορθώσεως, περὶ ἧς κατωτέρω σ. 10 σημ. 1, αἱ ἐν πίν. 2, 1 μορφαί.

τελεῖται ἐκ δύο φύλλων, ἑνὸς προσθίου καλύπτοντος τὸ στῆθος καὶ ἑνὸς ὀπισθίου, τοῦτο δὲ τὸ ὀπίσθιον ἔσωθεν φαίνεται ἐρυθρόν· πῶς ὅμως συνάπτονται τὰ δύο φύλλα δὲν εἶναι φανερόν. Ὡσαύτως δὲν εἶναι φανερόν, ἐὰν αἱ χειρῖδες εἶναι συνερραμμέναι τῷ θώρακι ἢ ἀποτελοῦσι χωριστὰ περιβλήματα.

Περὶ τὰς κνήμας ἐφόρουν πάντες, ὡς φαίνεται, οἱ ἄνδρες κνημῖδας περιδεδεμένας δι' ἱμάντων περὶ τὰ σφυρὰ καὶ τὰ γόνατα, ἐπειδὴ δ' αὗται πιθανώτατα ὑποτίθενται οὖσαι δερμάτιναι καὶ ἐπειδὴ ἔχουσι τὸ χρῶμα τοῦ ἐπενδύματος, ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ἐκεῖνο ἐκ δέρματος εἶναι. Ἐκ τῶν καλυμμάτων δὲ τῆς κεφαλῆς σώζονται δυστυχῶς ἐλάχιστα λείψανα ἤτοι γραμμαί τινες ὄρθιαι προέχουσαι ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑνὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ πρὸς τὸν τράχηλον ἄκρον τοῦ καλύμματος ἄλλου. Καὶ ἐκ τούτων ὅμως τῶν ὀλίγων λειψάνων δυνάμεθα, ἀποβλέποντες πρὸς τὰ καλύμματα τῶν ἐπὶ τοῦ μνημονευθέντος ἀγγείου ἀνδρῶν, νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐφόρουν πίλους τριχωτούς.

Τὰ δόρατα κρατοῦσιν οἱ ἄνδρες διὰ τῆς δεξιᾶς πλησίον τῆς αἰχμῆς, διότι εἶναι βραχέα καὶ διότι μέλλουσι νὰ ἐξακοντίσωσιν αὐτά. Ἐξ ἐναντίας αἱ ἀσπίδες εἶναι μεγάλαι καθήκουσαι ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ γόνατος, φέρονται δ' ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἧς οἱ δάκτυλοι ὑποτίθενται κρατοῦντες τὸν ἐν τῇ ἔσω ἐπιφανείᾳ τῆς ἀσπίδος ὑπάρχοντα πόρπακα. Τὸ σχῆμά των πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ᾠοειδὲς καὶ λίαν κυρτόν, ἀναμφιβόλως δ' ἠθέλησεν ὁ ζωγράφος νὰ δείξῃ τὴν πλαγίαν αὐτῶν ὄψιν καὶ ἕνεκα τούτου δὲν φαίνεται ὁ κύκλος τῶν ἀσπίδων μεταξὺ τῶν σκελῶν τῶν ἀνδρῶν· συγχρόνως ὅμως μετὰ πολλῆς ἀδεξιότητος ἐπέδειξεν ὅλον τὸ περίγραμμα τοῦ θώρακος αὐτῶν, ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος μάλιστα, τῆς τοῦ τρίτου ὁπλίτου, εἶναι ὁρατὴ καὶ γραμμὴ τεθλασμένη κοσμοῦσα πιθανώτατα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἄντυγος. Μετ' ἴσης ἀδεξιότητος παρεστάθησαν καὶ τὰ ἀνώτατα μέρη τῶν τὰς ἀσπίδας φερόντων βραχιόνων ὡς ἀποφύσεις τριγωνικαὶ κείμεναι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ἐν ᾧ κυρίως εἰπεῖν ὑποτίθενται τεμνόμεναι ὑπὸ τοῦ περιγράμματος αὐτῶν. Πλὴν τούτου δὲ καὶ τὸ τριγωνικὸν σχῆμα εἶναι ἀνάρμοστον. Ὁ ζωγράφος εἶχε παρατηρήσει ὅτι οἱ ἀσπίδα κρατοῦντες πολεμισταὶ ἐκ τῶν πλαγίων ὁρώμενοι φαίνουσι μέρος τοῦ βραχίονος, τὸ ὁποῖον πολλάκις —ὅταν δηλαδὴ προβάλλωσι τὴν ἀσπίδα οὕτω, ὥστε τὸ μὲν ἄνω μέρος αὐτῆς νὰ θίγῃ τὸν ὦμον, τὸ δὲ κάτω ν' ἀπέχῃ πολὺ τοῦ σώματος — λαμβάνει σχῆμα τριγωνικόν[1]. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἐνταῦθα τοῦτο δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν κάθετον τῆς ἀσπίδος θέσιν.

Ἀλλὰ τὰ σφάλματα ταῦτα ἐξῆραν ἤδη ὁ Furtwängler καὶ ὁ Löschke ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἐκ Μυκηνῶν ἀγγείου, οὗ ἡ ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως εἰκὼν ἔχει, ὡς παρετηρήσαμεν ἤδη, μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς στήλης ζώνην τῶν ὁπλιτῶν. Διότι καὶ ἐκεῖ οἱ ἄνδρες φέρουσι μεγάλας ἀσπίδας καὶ κραδαίνουσι δόρατα, βαίνουσι δὲ πρὸς δεξιά· ἡ ἐσθής, αἱ κνημῖδες, οἱ τὰς κεφαλὰς σκεπάζοντες τριχωτοὶ πῖλοι, ἡ βραχύτης τῶν δοράτων καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν κρατοῦσιν αὐτὰ πλησίον τῆς αἰχμῆς συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς· τῶν ἀσπίδων τὸ σχῆμα καὶ ἡ θέσις εἶναι ἐπίσης ἀπαραλλάκτως ἡ αὐτή, μόνον δὲ τὸ μέγεθος διαφέρει ὀλίγον, διότι ἐπὶ τοῦ ἀγγείου εἶναι μεγαλείτεραι κατερχόμεναι μέχρι τοῦ μέσου τῶν κνημῶν περίπου[2]. Ἄλλαι μικραὶ διαφοραὶ ἀφορῶσαι λεπτομερείας, ὧν αἱ πλεῖσται δὲν εἶναι οὐσιώδεις, παρατηροῦνται εἰς τοὺς πόδας, οἵτινες ἐπὶ τοῦ ἀγγείου εἶναι περιδεδεμένοι δι' ἱμάντων, εἰς τὰ ποικίλματα τῶν χιτώνων καὶ τῶν ἐπενδυμάτων, εἰς τὰ πρόσωπα, ὧν αἱ ῥῖνες ἦσαν, φαίνεται, μεγαλείτεραι πολὺ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἢ ἐπὶ τῆς στήλης, καὶ τέλος εἰς τὰς ἀσπίδας, εἰς τὰ κοσμήματα δηλαδὴ τὰ ποικίλλοντα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἄντυγος μιᾶς τῶν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ μιᾶς τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἀσπίδων καὶ τὸν πόρπακα, ὅστις φαίνεται ἐζωγραφημένος ἐπὶ τῆς ἔσω ἐπιφανείας τῆς αὐτῆς τοῦ ἀγγείου ἀσπίδος.

Ἀπέναντι τῶν μικρῶν τούτων διαφορῶν ἡ συμφωνία ἐν τοῖς κυρίοις εἶναι τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει ὅτι τὸ ἕτερον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ ἑτέρου ἢ ὅτι ἀμφότερα ἐξ ἑνὸς πρωτοτύπου ἀντεγράφησαν. Ἀμφίβολον ὅμως δύναται

[1] Πρβ. π. χ Daremb. et Saglio, Dict. I εἰκ. 939. — Élite céram. I πίν. 90. — Millin, Peintures πίν. 49 καὶ 61 καὶ ἄλλα.

[2] Ἐπὶ τῆς ἀπεικονίσεως Myk. Vasen πίν. 43 ὁ κύκλος τῆς ἀσπίδος τοῦ πρώτου τῶν ἀνδρῶν δὲν φαίνεται ἐξακολουθῶν κάτω τοῦ ἐλλείποντος μέρους· ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ὅμως διακρίνεται ἔτι σαφῶς, ὅτι τὸ περίγραμμα τῆς ἀσπίδος ἔφθανε μέχρι τῆς κνήμης καὶ οὕτως ἐδηλώθη ἐν πίνακι 2, 1.

νὰ θεωρηθῇ, ἂν ἡ στήλη εἶναι ἀληθῶς ἀρχαιοτέρα τοῦ ἀγγείου· ἐγὼ τὸ πιστεύω, φρονῶ δὲ ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ ῥυθμοῦ ἑκατέρου τῶν μνημείων εὐκόλως ἀποδεικνύει τοῦτο. Ἐπὶ τῆς στήλης, ἂν καὶ ἡ ἀδεξιότης τοῦ ζωγράφου εἶναι μεγάλη, ὅμως διακρίνει τις ἀφελῆ τινα σπουδὴν πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν μορφῶν καὶ τῶν κινήσεων αὐτῶν κατὰ φύσιν, ἐπὶ τοῦ ἀγγείου δὲ ὄχι μόνον ἡ παράστασις τῶν καθ' ἕκαστα μᾶλλον ἐξεζητημένη εἶναι, ἀλλὰ φαίνεται πρὸς τούτοις ὅτι ὁ τεχνίτης αὐτοῦ ἀντιγράφων δὲν ἐννόησεν ἢ δὲν ἐσκέφθη καλῶς τινα πράγματα· οὕτω ὁ ἐπὶ μιᾶς τῶν ἀσπίδων πόρπαξ, ὃν αὐτὸς προσέθηκε καὶ ὃν δὲν κρατεῖ ἡ χεὶρ τοῦ ὁπλίτου, προσθέτει νέον σφάλμα εἰς τὰ τῆς στήλης· ἔπειτα ἡ διακόσμησις τῶν πλαγίων ἄκρων τοῦ ἐπενδύματος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν εἶναι πεποικιλμένα καὶ τὰ ἄκρα τῶν χιτώνων, ἐπιφέρει σύγχυσιν, ἕνεκα τῆς ὁποίας οἱ ἐκδόται τοῦ ἀγγείου Furtwängler καὶ Löschke διστάζουσι νὰ παραδεχθῶσι θώρακας. Ἐπὶ τῆς στήλης ἑνὸς μόνον ὁπλίτου ὁ χιτὼν κοσμεῖται διά τινων γραμμῶν, ἐπὶ οὐδενὸς δὲ τῶν ἐπενδυμάτων εὑρίσκονται ὅμοια ἢ ἄλλα ποικίλματα. Ἀλλὰ καὶ τὰ περιγράμματα τῶν ἐπενδυμάτων τούτων ἐπὶ τῆς στήλης εἶναι ὁμαλὰ καὶ αἱ τὰ πλάγια ὁρίζουσαι γραμμαὶ κατέρχονται ἀβιάστως, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου παριστῶνται παρὰ φύσιν καμπύλαι καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἀριστεροὺς ὤμους.

Ἡ εἰκασία ὅτι ἥ τε στήλη καὶ τὸ ἀγγεῖον ἀντεγράφησαν ἀπὸ ἄλλου ἀρχαιοτέρου μνημείου, δὲν δύναται οὔτε ν' ἀπορριφθῇ ὅλως οὔτε νὰ ὑποστηριχθῇ. Τὸ πρᾶγμα εἶναι δυνατόν, ἀλλ' ἴσως οὐχὶ πολὺ πιθανόν. Τοῦτο μόνον μοὶ φαίνεται σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ὑπῆρχον ἐν Μυκήναις καὶ ἄλλα μνημεῖα φέροντα παραστάσεις παρεμφερεῖς πρὸς τὴν ζώνην τῶν ὁπλιτῶν τῆς στήλης· διότι ἀφοῦ ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ μία τῶν ὄψεων τοῦ ἀγγείου ἀντεγράφη εἴτε ἐκ τῆς στήλης εἴτε ἐκ κοινοῦ τινος προτύπου, εἶναι φυσικὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ τὴν ἄλλην δὲν εὗρεν ἐξ ἑαυτοῦ ὁ ἀγγειογράφος, ἀλλ' ὅτι παρέλαβεν αὐτὴν ἄλλοθέν ποθεν. Ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίας καὶ ἡ παρουσία τῆς ὀδυρομένης γυναικὸς εἶναι λίαν εὐεξήγητος.

Τῆς ἀνωτάτης ζώνης σώζονται δυστυχῶς ὀλίγα μόνον λείψανα. Ἀριστερὰ ὑπῆρχε μορφὴ ἀνδρικὴ πιθανῶς — τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῆς ἁπλότητος τῆς ἐσθῆτος — φοροῦσα χιτῶνα ποδήρη καὶ καθημένη ἐπὶ ἕδρας. Ἀπέναντι αὐτῆς ὑπῆρχεν ἄλλη μορφή, ἧς μόνον τὸ κράσπεδον τοῦ ὡσαύτως ποδήρους χιτῶνος σώζεται, φαίνεται δὲ ὅτι ἐκάθητο καὶ αὐτή· διότι καὶ τῆς ἐσθῆτος — ὅσον σώζεται — ἡ θέσις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἴχνη ἐλάχιστα χρώματος ἐρυθροῦ φαινόμενα ὄπισθεν τῆς μορφῆς, κάτω παρὰ τὴν γραμμὴν τοῦ ἐδάφους, προέρχονται πιθανῶς ἀπὸ τοῦ ποδὸς τῆς ἕδρας.

Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων μορφῶν εἶναι ἐζωγραφημένον ἐρυθρῷ πάλιν χρώματι πρᾶγμα δυσδιάγνωστον ἕνεκα τῆς κακῆς διατηρήσεώς του, ὅπερ ὅμως εἶναι ἴσως κορμὸς δένδρου ὁμοίου πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ποτηρίων τοῦ Βαφειοῦ ἐλαίας· αἱ δὲ ἐρυθραὶ γραμμαί, ἐφ' ὧν θέτει τὸν πόδα ἡ μία τῶν μορφῶν, δηλοῦσιν ἢ τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος, ὅπως πάλιν ἐπὶ τῶν ποτηρίων, ἤ, πιθανώτερον ἴσως, τὰς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς κειμένας ῥίζας τοῦ δένδρου, ὅπερ ἀληθῶς συμβαίνει εἰς τὰς γεγηρακυίας ἐλαίας.

Ὀπίσω τῆς δευτέρας μορφῆς χωρεῖ μία μόνον ἀκόμη καθημένη, ὄρθιαι ὅμως χωροῦσι καλῶς καὶ δύο. Εἰς ἐμὲ πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι τρεῖς ἦσαν αἱ μορφαὶ καὶ ὅτι ἐκάθηντο πᾶσαι· ἐὰν δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, τότε δυνάμεθα, φρονῶ, μετὰ μεγάλης πιθανότητος νὰ δεχθῶμεν ὅτι παρίστων αὗται θνητοὺς συνεδριάζοντας ἐν οἱᾳδήτινι περιπτώσει. Οὕτω ἔχομεν εἰκονιζόμενα εἰς τὰς τρεῖς ζώνας τὰ κυριώτερα ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνδρῶν, ὧν τὸν οἰκογενειακὸν τάφον ἐκόσμει ἡ στήλη· ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης παριστῶνται οὗτοι ἐν ἐπισήμῳ τινὶ πράξει τοῦ πολιτικοῦ καὶ εἰρηνικοῦ βίου, ἐν στολῇ δ' οἵα ἥρμοζεν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ γένους, εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ἄνδρας· ἐπὶ τῆς μεσαίας ὡς στρατιῶται πάνοπλοι ἀντιτασσόμενοι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐπὶ τῆς κατωτάτης βλέπομεν τὰ ζῶα, ἅτινα συνήθως ἐθήρευον· διότι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει δέν μοι φαίνεται τολμηρὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ ἡ ζωφόρος τῶν ἐλάφων δὲν στερεῖται βαθυτέρας ἐννοίας, ἀλλ' ὅτι καὶ ταύτης σκοπὸς εἶναι ἡ ἐξεικόνισις τοῦ βίου τῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ μυκηναίᾳ ἐποχῇ.

Ἀγνοοῦμεν ἐὰν ἀνωτέρω τῆς τρίτης ζώνης ὑπῆρχε καὶ ἄλλη· ἐὰν ὅμως σκεφθῶμεν ὅτι ἡ τῶν

ὁπλιτῶν ζώνη εἶναι κατὰ τὸ ἓν τρίτον πλατυτέρα τῆς τῶν ἐλάφων καὶ ὅτι ἡ τῶν καθημένων μορφῶν εἶχεν, ὡς εἴδομεν, ἴσως ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ πλάτος, ὃ καὶ ἡ τῶν ἐλάφων, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει συμμετρία προφανὴς μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων, τότε ἡ ὕπαρξις τετάρτης ζώνης ὑπερκειμένης τῆς τῶν καθημένων μορφῶν καθίσταται ἀπίθανος. Ἴσως ὁ ἀνωτέρω τῆς τρίτης ζώνης χῶρος κατελαμβάνετο κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν ὑπὸ τῶν κοσμημάτων, ἅτινα περιέβαλλον τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς στήλης, μέρος δ' ἴσως ἔμενε κενόν. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τὸ χρῖσμα γλυπτῶν κοσμημάτων δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι τὸ ὅλον ὕψος τῆς στήλης δὲν ἦτο πολὺ μεγαλείτερον τοῦ σωζομένου· διότι εἴδομεν ὅτι ἐπὶ τῆς μιᾶς ζώνης ὑπῆρχον τρεῖς κύκλοι, ἐπὶ τῆς ὑπερκειμένης δὲ δύο μόνον, καὶ τοῦτο πιθανῶς δηλοῖ ὅτι ἡ ὑπὲρ αὐτοὺς κειμένη ταινία ἐτερμάτιζε τὴν στήλην πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ χρονολογία τῆς στήλης γενικῶς ὁρίζεται ἐξ αὐτῶν τῶν περιστατικῶν τῆς εὑρέσεώς της. Ὡς εἴδομεν ἔκειτο ἐντὸς θαλαμοειδοῦς τάφου φράσσουσα τὸ στόμιον ἰδίου μικροτέρου κογχοειδοῦς τάφου· τὰ ἐν τῷ θαλαμοειδεῖ τούτῳ ἀνακαλυφθέντα κτερίσματα, ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης, τάσσουσιν αὐτὸν εἰς τὴν νεωτέραν μυκηναίαν περίοδον. Πόσον δὲ χρόνον πρότερον ἡ κεχρισμένη στήλη εἶχε σταθῆ ἐπὶ τοῦ τάφου, χάριν τοῦ ὁποίου ἐζωγραφήθη, καὶ πόσον ἴσως χρόνον κατέκειτο ἠμελημένη — τοῦτο ἐννοεῖται δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν. Οὐχ ἧττον τὰ κοσμήματα τοῦ περιχειλώματος καὶ τῶν ταινιῶν, αἵτινες χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰς παραστάσεις, δεικνύουσιν ὅτι εἶναι καὶ αὕτη ἐκ τῶν νεωτέρων ἔργων τῆς μυκηναίας τέχνης. Ἐὰν δὲ δεχθῶμεν, ὅπως εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ἡ μυκηναία περίοδος ἐν Μυκήναις λήγει περὶ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς συνήθως τίθεται ἡ μετανάστευσις τῶν Δωριέων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἡ στήλη θὰ εἶναι ἀρχαιοτέρα τοῦ συμβάντος ἐκείνου ἢ τοὐλάχιστον σύγχρονος περίπου.

Ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νὰ καταβιβάσωμεν τὴν χρονολογίαν αὐτῆς τόσον, ὅσον φαίνεται ὅτι καταβιβάζει ὁ Reichel τὴν τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν ἕνεκα τῶν ἀσπίδων, ἃς οἱ ἐπ' αὐτοῦ ἄνδρες φοροῦσιν [1]. Ὁ Reichel καταλέγει τὰς ἀσπίδας ταύτας εἰς τὰς ἐχούσας ὄχανα, αἵτινες κατ' αὐτὸν ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν ἐν τῇ Ἀργολίδι, τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι *περὶ τὰ μέσα τῆς ὀγδόης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος*. Πρότερον ἦτο, λέγει, ἐν χρήσει μόνον ἡ ἀρχαιοτέρα μυκηναία ἀσπίς, ἣν ἐφόρουν ἄνευ ὀχάνου καὶ πόρπακος, ἀνηρτημένην διὰ τελαμῶνος ἄλλοτε πρὸ τοῦ στήθους καὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῶν νώτων. Ταύτην δὲ τὴν ἀσπίδα μόνην μετεχειρίζοντο καὶ οἱ εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβαλόντες Δωριεῖς, διότι κατὰ μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων οἱ συντηρητικοὶ Σπαρτιᾶται μέχρι Κλεομένους τοῦ τρίτου εἶχον ἀσπίδας ἄνευ ὀχάνων. Ἐννοεῖται ἐκ τούτων, ὅτι καὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν οἱ ποιηταὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μόνον τὴν ἀρχαιοτέραν μυκηναϊκὴν ἀσπίδα ἐγίνωσκον, ἐνῷ ἡ ἄλλη παρουσιάζεται εἰς ὀλίγα καὶ προφανῶς νεώτερα μέρη τῆς ποιήσεως. Ἐξ ἄλλου ὅμως ὄχι μόνον ἀναγνωρίζει ὁ Reichel τὸν χαρακτῆρα τῆς μυκηναίας τέχνης ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν, ἀλλ' ἀνευρίσκει, καίπερ διστάζων, τὴν αὐτὴν ἀσπίδα μετ' ὀχάνου, τὴν νεωτέραν τῶν μέσων τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἐπί τινος τεμαχίου τοιχογραφίας τοῦ ἐν Μυκήναις ἀνακτόρου [1].

[1] Ἡ χρονολογία τοῦ ἀγγείου κατεβιβάσθη πολὺ καὶ ὑπ' ἄλλων, διότι ἐθεωρήθη ξένον τῆς μυκηναίας τέχνης καὶ τῆς μυκηναίας ἐποχῆς. Ἐσχάτως μόλις ἔγραψεν ὁ Pottier (Revue archéol. 1896 σ. 23), ὅτι εἶναι συγγενὲς τοῖς πρωτοαττικοῖς ἀγγείοις και οὐχὶ ἀρχαιότερον τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ἑβδόμου π.Χ. αἰῶνος. Ἤδη δὲ πρὸ τοῦ Pottier ὑπήγαγεν αὐτὸ εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν μετά τινων πρωτοαττικῶν ὁ Arndt (Studien zur Vasenkunde σ. 4). Περὶ τοιαύτης συγγενείας ὅμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν δύναται νὰ γείνῃ πλέον λόγος. Σημειῶ μόνον ὅτι ὁ Pottier ἀνακριβῶς βεβαιοῖ, παραπέμπων καὶ εἰς Perrot et Chipiez VI σ. 938, ὅτι ἐκεῖ, ὅπου εὑρέθησαν τὰ τεμάχια τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν, on a recueilli quantité de spéciments du style appelé Dipylon. Ὁ Perrot ὁμιλεῖ γενικῶς καὶ ἀορίστως, ἐν τῇ *ἀκροπόλει* δὲ τῶν Μυκηνῶν τὰ ἀγγεῖα τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου εἶναι σπανιώτατα (πρβ. Τσούντα Μυκῆναι σ. 237). Ὁ Schliemann ὡσαύτως οὐδαμοῦ, νομίζω, λέγει ὅτι εὑρέθησαν παρὰ τὸ ἀγγεῖον τῶν πολεμιστῶν ἀγγεῖα τοῦ Διπύλου, ἐν ὅλῳ δὲ τῷ βιβλίῳ του ἀπεικονίζει ἓν μόνον τεμάχιον ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου (Mycènes fig. 68) ὡς ἐν τῇ ἀκροπόλει εἰς βάθος δύο μέτρων ἀνακαλυφθέν, ἐνῷ τὰ τεμάχια τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν εὑρέθησαν εἰς βάθος πέντε μέτρων.

[1] Παραθέτω τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν οἰκείων χωρίων τῆς πραγματείας τοῦ Reichel, Ueber homerische Waffen, αὐταῖς λέξεσι. Σ. 59 ἑξ. Aber noch die in den Peloponnes eindringenden Dorer müssen den alten Schild (δηλ. τὴν ἄνευ πόρπακος καὶ ὀχάνου μυκηναϊκὴν ἀσπίδα) geführt haben und zwar auch ausschliesslich; denn die conservativen Spartaner behielten dieses Rüstungsstück angeblich bis Kleomenes III. ununterbrochen als nationale Waffe bei, was sie sicher nicht gethan hätten, wenn Telamonschild und Bügelschild seinerzeit schon neben einander in Gebrauch gewesen wären... Dagegen sind ein paar Denkmäler erhalten, die den Bügelschild allein zeigen, noch innerhalb des Rahmens dieser (der myk.) Cultur selbst, aber

Τὸ ἐκ τούτων συμπέρασμα, ὅτι μέχρι τῶν μέσων τοῦ ὀγδόου πρὸ Χρ. αἰῶνος ὁ μυκηναῖος πολιτισμὸς δὲν εἶχεν ὑποκύψει ἐντελῶς, ὅτι τὸ ἀνάκτορον τῶν Μυκηνῶν δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστραφῆ καὶ ὅτι ἐξηκολούθουν ἀκόμη οἱ Μυκηναῖοι νὰ θάπτωσιν ἐντὸς θαλαμοειδῶν τάφων—ὅ,τι ἰσχύει περὶ τοῦ ἀγγείου ἕνεκα τῶν ἀσπίδων, ἰσχύει καὶ περὶ τῆς στήλης, κατ' ἀκολουθίαν καὶ περὶ τοῦ τάφου, ἐν ᾧ αὕτη ἀνεκαλύφθη—τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶναι αὐτονόητον, εἰς ἐμὲ ὅμως φαίνεται ὅλως ἀπαράδεκτον· ὡς πρὸς τοὺς τάφους δὲ ἀρκεῖ, ἀντὶ ἄλλων τεκμηρίων, νὰ ὑπομνήσω τὴν μεγάλην ἐν αὐτοῖς σπανιότητα τοῦ σιδήρου, ἐνῷ ἐν τοῖς τάφοις τοῦ Διπύλου, οἵτινες κατὰ Brückner καὶ Pernice[1] εἶναι πάντως ἀρχαιότεροι τοῦ ἑβδόμου π. Χ. αἰῶνος, συχνὰ εὑρίσκονται ὅπλα σιδηρᾶ. Ἀλλ' ἐν γένει ἡ ἀρχή, ἐξ ἧς ἀπορρέει τὸ συμπέρασμα ἐκεῖνο, δέν μοι φαίνεται ἀσφαλής, καὶ ἐπειδὴ τὸ ζήτημα ἐνέχει σπουδαιότητα πολλὴν καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ καὶ διὰ τὸν ὁπλισμὸν τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων, θὰ ἐκθέσω τὴν γνώμην μου ἐκτενέστερον[2].

Καὶ πρῶτον δύνανται ἀληθῶς αἱ ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀσπίδες νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὰς ἐχούσας ὄχανα ἢ εἶναι ἀλλοίου τινὸς εἴδους; ὅτι διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ἀσπίδων, τοῦτο εἶναι φανερόν· ὄχανα ὅμως οὐδαμοῦ φαίνονται, εἶναι δὲ καὶ ἄλλως ἀπίθανον ὅτι εἶχον τοιαῦτα. Διότι ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Helbig[1] τὸ ὄχανον ἔπρεπε βεβαίως νὰ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλότητος τῆς ἀσπίδος· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅμως τῶν μεγάλων ἀσπίδων τὸ μέγεθος ὄχι μόνον ἀνωφελές, ἀλλὰ καὶ ἐπιζήμιον θὰ ἦτο· διότι, τοῦ μέσου τῆς ἀσπίδος εὑρισκομένου εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος μετὰ τοῦ ἀγκῶνος τῆς βασταζούσης αὐτὴν χειρός, τὰ μὲν σκέλη κάτω θὰ ἐγυμνοῦντο, τὸ δ' ἄνω μέρος τῆς ἀσπίδος ὑπερέχον τῆς κεφαλῆς τοῦ ὁπλίτου θὰ ἐμπόδιζεν αὐτὸν νὰ βλέπῃ. Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου αἱ ἐπὶ τῆς στήλης μέχρι τῶν γονάτων, ἐπὶ τοῦ ἀγγείου δὲ μέχρι τοῦ μέσου τῶν κνημῶν καθήκουσαι ἀσπίδες δὲν δύνανται νὰ εἶχον ὄχανα.

Αἱ ἀσπίδες τῶν ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων Ἑλλήνων ὁπλιτῶν, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, εἶχον ὅσον γνωρίζομεν πάντοτε καὶ ὄχανον καὶ πόρπακα, λαβὴν δηλονότι ἣν ὁ ὁπλίτης ἐλάμβανε διὰ τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς, ἐνῷ διὰ τοῦ ὀχάνου διεπέρα τὸν βραχίονα· τοὺς πόρπακας δὲ μόνους, ἄνευ τῶν ὀχάνων, εὑρίσκομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τοῦ ἀγγείου καὶ τῆς στήλης, διότι ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας μιᾶς τῶν ἀσπίδων τοῦ ἀγγείου εἴδομεν ὅτι ὑπάρχει ἐζωγραφημένος πόρπαξ. Αἱ ἀρχαιότεραι δὲ μυκηναϊκαὶ ἀσπίδες ἦσαν ἐστερημέναι τοῦ τε ὀχάνου καὶ τοῦ πόρπακος· ταύτας ἐχειρίζοντο μόνον διὰ τοῦ τελαμῶνος, τελαμῶνας δὲ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἔχουσι καὶ αἱ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀσπίδες, διότι ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ ἀγγείου φέρουσιν αὐτὰς οἱ ἄνδρες, ἐν πορείᾳ εὑρισκόμενοι, ἀνηρτημένας ἐπὶ τῶν νώτων διὰ τελαμῶνος, ὡς εἴκασαν ἤδη οἵ τε Furtwängler καὶ Löschke[2] καὶ ὁ Helbig[3]. Ἐπὶ τῆς ἄλλης ὄψεως τοῦ ἀγγείου καὶ ἐπὶ τῆς στήλης δὲν φαίνονται μὲν τελαμῶνες, ἡ ὕπαρξις ὅμως αὐτῶν εἶναι ἀναγκαία καὶ ἐξ ἀναλογίας καὶ διότι ἄλλως ὁ χειρισμὸς τόσον μεγάλων ἀσπίδων μόνον διὰ τοῦ πόρπακος θὰ ἦτο ἀδύνατος. Ἐπειδὴ ὅμως τὰς ἀσπίδας ταύτας φέρουσιν οἱ ἄνδρες ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, πρέπει οἱ τελαμῶνες αὐτῶν νὰ ἔκειντο ἐπὶ τοῦ *δεξιοῦ* ὤμου, ἐνῷ οἱ τελαμῶνες τῶν ἄνευ πόρπακος ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ἀσπίδων ἔκειντο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ· διότι ὡς ἐξηγεῖ ὁ Reichel[4] μόνον οὕτω ἦτο δυνατὸν νὰ μεταφέρῃ ὁ ὁπλίτης ὁσά-

dicht vor ihrem endgiltigen Verlöschen, also gerade da, wo wir sein Aufkommen erwarten konnten. Zunächst ein Beispiel, dessen ich allerdings als solchen nicht ganz sicher bin, in den Wandmalereien des mykenischen Palastes (Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1887 πίν 11)... Es sind Reste von Männern zu sehen, deren einige ledige Rosse, wohl Reitpferde, führen. Von Waffen bemerkt man Speere, Knemides, einmal (auf dem Mittelbilde) einen Helm und *wahrscheinlich* bei dem Krieger des Fragmentes rechts einen kleinen Rundschild.... Ferner kommt in Betracht die «Mykenische Kriegervase». Auch auf ihr ist der Versuch, Bügelschilde darzustellen, merkwürdig ungeschickt geralhen.—Σ. 63. Danach, schliesse ich nun, wird etwa die Mitte des achten Jahrhunderts als der Zeitpunkt zu betrachten sein, wo der Bügelschild in der Argolis und in Attica und damit überhaupt wohl auf griechischem Boden, zuerst auftrat. Dann käme aber dieser Schild für die heroische Zeit nicht nur, sondern auch für die Hauptmasse des Epos selbst nicht mehr in Frage.

[1] Athenische Mittheil. 1893 σ. 137.

[2] Καὶ ὁ Scheindler ἐν Zeitschrift für oesterreich. Gymnasien 1895 σ. 398 ἑξ. φαίνεται ὅτι ἀπέκρουσε πολλὰς τῶν ἰδεῶν τοῦ Reichel, τὴν διατριβὴν ὅμως αὐτοῦ ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην δυστυχῶς νὰ ἴδω.

[1] Homerisches Epos [2] σ. 321.

[2] Myk. Vasen σ. 69.

[3] Hom. Epos σ. 328 σημ. 3.

[4] E. α. σ. 15.

κις ἤθελε τὴν ἀσπίδα του ἀπὸ τῶν νώτων ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τἀνάπαλιν.

Αἱ ἀσπίδες λοιπὸν τῶν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀνδρῶν *κεῖνται μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν καὶ τῶν βραδύτερον παρὰ τοῖς Ἕλλησι*, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, *ἐν χρήσει*· εἶναι μεγάλαι ὡς ἐκεῖναι καλύπτουσαι τὸ σῶμα μέχρι τῶν κνημῶν καὶ ἀναρτῶνται ἀπὸ τοῦ τραχήλου διὰ τελαμῶνος· ὁ τελαμὼν ὅμως αὐτῶν κεῖται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, οὐχὶ ὅπως ὁ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ, τοῦτο δὲ διότι ἐκεῖναι μὲν ἐκρέμαντο πρὸ τοῦ στήθους, ἐνῷ αὗται φοροῦνται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος· κατὰ τοῦτο πλησιάζουσι πολὺ μᾶλλον πρὸς τὰς νεωτέρας, τὰς μετ' ὀχάνου ἀσπίδας, πρὸς ἃς ὁμοιάζουσι καὶ ἕνεκα τῶν πορπάκων.

Τὴν μεγίστην ὅμως ὁμοιότητα—ταυτότητα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν — ἀνευρίσκομεν μεταξὺ τῶν ἀσπίδων τοῦ ἀγγείου καὶ τῆς στήλης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν λακωνικῶν ἀφ' ἑτέρου. Αἱ ἀσπίδες τῶν Σπαρτιατῶν ἦσαν κυρταὶ καὶ μεγάλαι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν στίχων τοῦ Τυρταίου (Ἀπόσπ. 11 Bergk)

μηρούς τε κνήμας τε καὶ στέρνα καὶ ὤμους
ἀσπίδος εὐρείης γαστρὶ καλυψάμενος·

ἕνεκα τούτου ἐν ταῖς πορείαις ἔφερον αὐτὰς οἱ Εἵλωτες· τὰς μετεχειρίζοντο δὲ καὶ ὡς φορεῖα διὰ νεκροὺς καὶ τραυματίας[1]. Ἔφερον δ' αὐτὰς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ὡς δηλοῖ πάλιν ὁ Τυρταῖος (15 Bergk) ποιῶν

Ἄγετ' ὦ Σπάρτας εὐάνδρου
κοῦροι πατέρων πολιατᾶν,
λαιᾷ μὲν ἴτυν προβάλλεσθε

καὶ ὡς ἐμφαίνουσιν εἰδήσεις οἷα ἡ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλ. IV 5, 13), ἔνθα οἱ Λακεδαιμόνιοι ὁπλῖται ἐν πορείᾳ εὑρισκόμενοι παρέχουσι τὰ δεξιὰ γυμνά, ὅπως θὰ συνέβαινε καὶ εἰς οἱονδήποτε ἄλλον ἑλληνικὸν στρατόν. Ἔπειτα τῶν Σπαρτιατῶν αἱ ἀσπίδες ἐστεροῦντο ὀχάνων, εἶχον δὲ μόνον πόρπακας· τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος (Κλεομέν. XI) ὁμιλῶν περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ὁπλισμοῦ τῶν Σπαρτιατῶν ὑπὸ τοῦ Κλεομένους· «ἐδίδαξε, λέγει, αὐτοὺς ἀντὶ δόρατος χρῆσθαι σαρίσῃ, δι' ἀμφοτέρων καὶ τὴν ἀσπίδα φορεῖν δι' ὀχάνης, μὴ διὰ πόρπακος». Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι μέχρι τοῦ Κλεομένους οἱ Σπαρτιᾶται ἐφόρουν τὴν ἀσπίδα μόνον διὰ πόρπακος, οὐχὶ δι' ὀχάνου. Τελευταῖον δὲν γνωρίζω μὲν ἐὰν ἀναφέρεταί που, ὅτι αἱ ἀσπίδες των εἶχον τελαμῶνας, τὸ πρᾶγμα ὅμως μοὶ φαίνεται βέβαιον καὶ ἕνεκα τοῦ χειρισμοῦ, ὅστις ἄλλως θὰ ἦτο ὡς εἴδομεν ἀδύνατος, καὶ ἔκ τινων ἄλλων τεκμηρίων, π. χ. ἐκ τοῦ τεχνάσματος τὸ ὁποῖον ἀναγράφει ὁ Ἡρόδοτος (VII 211) περὶ τῶν ἐν Θερμοπύλαις πολεμησάντων· «Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἁλέες φεύγεσκον δῆθεν, οἱ δὲ βάρβαροι ὁρέοντες φεύγοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήισαν, οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι, μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθεϊ ἀναριθμήτους τῶν Περσέων». Τοῦτο δέν μοι φαίνεται εὐνόητον ἄλλως ἢ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι στρεφόμενοι πρὸς φυγὴν δῆθεν ἔρριπτον ἐπὶ τῶν νώτων τὴν διὰ τελαμῶνος ἀνηρτημένην ἀσπίδα, διότι βεβαίως οἱ Σπαρτιᾶται δὲν παρεῖχον γυμνὰ τὰ νῶτα εἰς τὰ βέλη καὶ ἀκοντίσματα τῶν κατὰ πόδας ἀκολουθούντων αὐτοὺς ἐχθρῶν[1].

Οἱ Σπαρτιᾶται βεβαίως δὲν ἦσαν φίλοι τῶν νεωτερισμῶν, ἐφύλαξαν ὅμως πιθανῶς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὴν πάτριον ἄνευ ὀχάνου ἀσπίδα, διότι δὲν ἤθελον νὰ ἐλαττώσωσι τὸ μέγεθος αὐτῆς· καὶ ὁ Κλεομένης ἀναμφιβόλως ὅταν ἀντικατέστησε τὸν πόρπακα διὰ τοῦ ὀχάνου, ἐσμίκρυνε τὰς ἀσπίδας τῶν στρατιωτῶν του. Ὁπωσδήποτε οὐδεμία ἀμφιβολία μένει, φρονῶ, ὅτι αἱ σπαρτιατικαὶ ἀσπίδες διέφερον οὐσιωδῶς τῶν ἄνευ πόρπακος καὶ ὀχάνου πρὸ τοῦ στήθους κρεμαμένων ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν καὶ ὅτι ἐξ ἐναντίας ὡμοίαζον καθ' ὅλα πρὸς τὰς ἀσπίδας τῶν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀνδρῶν. Ἐὰν δὲ ἐπιτρέπηται, ἐκ τῆς κατὰ τοὺς

[1] Πρβ. τὸ διάσημον λόγιον ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς. Ἴσως δὲ καὶ αὐτὴ ἡ πολυθρύλητος τῶν Σπαρτιατῶν φειδὼ τῶν ἡττημένων, οὓς δὲν κατεδίωκον μακράν, λόγον εἶχεν, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, τὸ μέγεθος καὶ βάρος τῆς ἀσπίδος.

[1] Ὁμοίως ἀπεφαίνετο ἤδη ὁ O. Müller, Dorier II σ. 240· ἡ σπαρτιατικὴ ἀσπὶς hing wahrscheinlich... an einem um den Nacken gelegten Riemen und wurde nur durch einen Ring in der hohlen Seite regiert.

στορικοὺς χρόνους χρήσεως τῶν Σπαρτιατῶν νὰ ἐξαγάγωμεν συμπέρασμά τι περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀσπίδος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταναστεύσεως τῶν Δωριέων, τὸ συμπέρασμα θὰ εἶναι ὅτι μετεχειρίζοντο τότε συνήθως οὐχὶ τὴν ἀρχαιοτέραν μυκηναϊκὴν ἀσπίδα, ἀλλὰ ταύτην, ἣν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου βλέπομεν.

Πρὸς τὸ συμπέρασμα τοῦτο δέν μοι φαίνεται ὅτι ἐναντιοῦνται τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα· διότι ὡς παρετήρησεν ὁ Helbig[1] ἅπαξ μόνον ὁρίζει ὁ ποιητὴς σαφῶς τὸν ὦμον, ἐφ' οὗ κεῖται ὁ τελαμὼν τῆς ἀσπίδος, ὁρίζει δὲ τὸν *δεξιὸν* (Ε 98 σὺν Ε 794 ἑξ.), καὶ τοῦτο οὐδαμῶς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοτέρας μυκηναϊκῆς ἀσπίδος, ἧς ὁ τελαμὼν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου. Ὁ Reichel[2], εἶναι ἀληθές, ἐξηγεῖ τὸ χωρίον ἄλλως, ἡ ἑρμηνεία του ὅμως μοι φαίνεται βεβιασμένη· ὁ Διομήδης πληγώνεται εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, ἡ πληγὴ δ' ἐρεθιζομένη ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος προξενεῖ αὐτῷ πόνους· ὑπεγείρει λοιπὸν τὸν τελαμῶνα καὶ σφογγίζει αὐτήν·

ἂν δ' ἴσχων τελαμῶνα κελαινεφὲς αἷμ' ἀπομόργνυ·

τοῦτο νομίζω δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ἄλλο ἢ ὅτι ἡ πληγὴ ἔκειτο ὑπὸ τὸν τελαμῶνα ἢ παρ' αὐτόν, ὅτι δηλαδὴ ἥ τε πληγὴ καὶ ὁ τελαμὼν ἔκειντο ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου· διότι αἱ δύο πράξεις, ἀνάσχεσις τοῦ τελαμῶνος καὶ ἀπόμορξις τοῦ αἵματος, εἶναι προφανῶς συναφεῖς, τῆς πρώτης ἐκτελουμένης χάριν τῆς δευτέρας· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποτεθῶσιν ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων, πάντως εἶναι σύγχρονοι, ἐὰν δὲ ὁ τελαμὼν δὲν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ πληγωθέντος ὤμου, ὁ Διομήδης δωρεὰν ἐδυσχέραινε τὸ ἔργον του ἀνέχων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τελαμῶνα καὶ σφογγίζων συγχρόνως διὰ τῆς ἑτέρας τὴν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πληγήν. Ἄλλα δύο χωρία, τὰ ὁποῖα ὁ Reichel ἀναφέρει πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι τῶν παρ' Ὁμήρῳ ἀσπίδων οἱ τελαμῶνες ἔκειντο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, δύνανται κάλλιστα νὰ ἑρμηνευθῶσι καὶ ἄλλως. Ἐν τῷ πρώτῳ (Π 106) λέγει ὁ ποιητὴς περὶ τοῦ Αἴαντος

ὁ δ' ἀριστερὸν ὦμον ἔκαμνεν
ἔμπεδον αἰὲν ἔχων σάκος αἰόλον·

[1] Homerisches Epos [2] σ. 327.
[2] Ε. α. σ. 33.

Ὁ Reichel φρονεῖ ὅτι ὁ ὦμος τοῦ Αἴαντος ἔκαμνε, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο ὁ τελαμών· ἐὰν ὅμως ὁ ἥρως ἐφόρει ἀσπίδα, οἵαν οἱ ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἄνδρες, ὁ ὦμός του καὶ ὅλος ὁ βραχίων διαρκῶς πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀσπίδος δὲν θὰ ἔκαμνον ὡσαύτως; Τὸ δεύτερον χωρίον ἀναφέρεται πάλιν εἰς τὸν Αἴαντα· ὁ Ἕκτωρ βάλλει αὐτὸν

Ξ 404 ἑξ. τῇ ρα δύω τελαμῶνε περὶ στήθεσσι τετάσθην,
ἤ τοι ὁ μὲν σάκεος, ὁ δὲ φασγάνου ἀργυροήλου·
τώ οἱ ῥυσάσθην τέρενα χρόα·

Περὶ τοῦ τελαμῶνος τοῦ ξίφους γνωστὸν εἶναι ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου· ἐὰν δὲ δεχθῶμεν (Reichel σ. 32) ὅτι ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ ὁρίσῃ ἀκριβῶς τὸ μέρος, εἰς ὃ ἐβλήθη ὁ Αἴας, τότε βεβαίως πιθανώτερον εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ τελαμῶνες διεσταυροῦντο ἐπὶ τοῦ στήθους, ὅτι δηλαδὴ ὁ τῆς ἀσπίδος ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου· διότι οὕτω ὁ ὁρισμὸς τοῦ μέρους θὰ ἦτο ἀκριβέστερος. Ἀλλ' οὗτος δὲν ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ· ἠθέλησεν ἁπλῶς νὰ δηλώσῃ τὸ αἴτιον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὸ δόρυ τοῦ Ἕκτορος δὲν ἐπλήγωσε τὸν Αἴαντα, τὸ αἴτιον δ' ἦτο ὅτι, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐβλήθη, οἱ τελαμῶνες ἔκειντο ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου· ἐὰν διεσταυροῦντο ἢ ἔκειντο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὤμου — τοῦτο μένει ἀσαφές, ὡς παρετήρησε πάλιν ὁ Helbig[1] Ὁμολογῶ ὅμως ἐγὼ ὅτι, ἐὰν οἱ τελαμῶνες διεσταυροῦντο ἐπὶ τοῦ στήθους, ὁ δ' Αἴας ἐφόρει ἐπ' αὐτῶν τὴν μεγάλην πυργοειδῆ ἀσπίδα του, δὲν ἐννοῶ πῶς ἡ αἰχμὴ τοῦ Ἕκτορος ἠδύνατο νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν δύο τελαμώνων χωρὶς νὰ διατρυπήσῃ πρῶτον τὸ ἑπταβόειον σάκος τοῦ ἥρωος· περὶ τούτου δὲ οὐδὲν ἀναφέρεται.

Καὶ εἰς ἄλλας περιγραφὰς τῶν ἐπῶν ἁρμόζουσιν αἱ μετὰ πόρπακος καὶ τελαμῶνος ἀσπίδες, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν, ἐξ ἴσου καλῶς ὅσον καὶ αἱ ἀρχαιότεραι μυκηναϊκαί, ἢ καὶ καλλίτερον. Οὕτω δύναται τοιαύτη ἀσπὶς νὰ καλύψῃ ἄριστα ἄνδρα συνεσταλμένον κοιμώμενον (ξ 479. Reichel σ. 20), περὶ αὐτῆς δὲ προκειμένου ἐννοοῦνται νομίζω καλλίτερον καὶ στίχοι ὡς οἱ ἑξῆς·

Μ 294. Φ 581. ἀσπίδα μὲν πρόσθ' ἔσχετο πάντοσ' ἐίσην
Ν 157. 803. πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην
Υ 162. 163. ἀτὰρ ἀσπίδα θοῦριν || πρόσθεν ἔχε στέρνοιο

[1] Ε. α. σ. 327 σημ. 6.

Διότι ἡ ἀρχαιοτέρα μυκηναϊκὴ ἀσπὶς ἐφέρετο κατὰ δύο μόνον τρόπους, ἐκρέματο δηλαδὴ ἢ ἐπὶ τῶν νώτων ἢ πρὸ τοῦ στήθους· ὅταν ἐκρέματο πρὸ τοῦ στήθους, ὁ ὁπλίτης οὐδέποτε μετεκίνει αὐτὴν πρὸς δεξιὰ ἢ πρὸς ἀριστερά, ὅπως ἀμυνθῇ κατὰ τῶν βελῶν (Reichel σ. 14)· περὶ τούτων τῶν ἀσπίδων λοιπὸν προκειμένου οἱ παρατεθέντες στίχοι εἶναι δυσερμήνευτοι· διότι οὗτοι δὲν σημαίνουσι βεβαίως οὔτε ὅτι οἱ ἥρωες εἶχον τὰς ἀσπίδας ὀλίγον, πρότερον κρεμαμένας ἐπὶ τῶν νώτων, οὔτε ὅτι «βαδίζοντες μετὰ προφυλάξεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἔφερον αὐτὰς πρὸ ἑαυτῶν κρατοῦντες ἀπὸ τοῦ κανόνος» (Reichel σελ. 36)· τὸ δεύτερον ἀπο κλείεται καὶ ὑπὸ τοῦ ἀορίστου «ἔσχετο» καὶ ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς μίαν τῶν περιπτώσεων (Φ 581) ὁ Ἀγήνωρ ἵσταται ἀναμένων τὸν ἐχθρόν, δὲν προχωρεῖ κατ᾽ αὐτοῦ. Οἱ στίχοι ἐκεῖνοι δηλοῦσιν ἀκριβῶς τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησιν τῆς ἀριστερᾶς χειρός, δι᾽ ἧς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μάχης, εἴτε ἐπιτιθέμενοι εἴτε ἱστάμενοι καὶ τὸν ἐχθρὸν δεχόμενοι, ἔφερον τὴν ἀσπίδα πρὸς τὰ ἐμπρός, ὥστε νὰ καλύπτῃ τὸ στῆθος καὶ τὰ σκέλη· δηλοῦσι δηλαδὴ σαφῶς ὅτι οἱ ἄνδρες, εἰς οὓς ἀναφέρονται, ἐφόρουν ἀσπίδας μετὰ πόρπακος.

Ὡσαύτως αἱ φράσεις «ὑπασπίδια προβαίνειν» ἢ «προποδίζειν» ἐννοοῦνται οὐχ ἧττον καλῶς ἀναφερόμεναι εἰς ἀσπίδας μετὰ τελαμῶνος καὶ πόρπακος· διότι αὗται μετετοπίζοντο εὐκόλως διὰ μικρᾶς τῆς χειρὸς κινήσεως καὶ οἱ ταύτας φοροῦντες ὤφειλον νὰ προχωρῶσι μετὰ πλείστης προσοχῆς, ὅπως μὴ γυμνώσωσι μέρος τοῦ σώματός των. Πρὸ πάντων φυσικὰ διέτρεχον κίνδυνον νὰ γυμνώσωσι τὰ δεξιὰ καὶ διὰ τοῦτο, ὁσάκις δίδεται ἀκριβέστερος ὁρισμός, βλέπομεν ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ σώματος δέχονται οἱ πολεμισταὶ τὰς πληγάς. Ὁ Φαῖστος (Ε 46), ὁ Διομήδης (Ε 98—188), ὁ Μαχάων (Λ 506), ὁ Προθοήνωρ (Ξ 450), ὁ Πυραίχμης (Π 289), ὁ Ἀκάμας (Π 343) πληγώνονται εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον· ὁ Σιμοείσιος (Δ 480) εἰς τὸ στῆθος παρὰ τὸν δεξιὸν μαστόν, ὁ Εὐρύπυλος (Λ 583) εἰς τὸν δεξιὸν μηρόν, ὁ Φέρεκλος (Ε 66) καὶ ὁ Ἁρπαλίων (Ε 651) εἰς τὸν δεξιὸν γλουτόν, ὁ Διώρης (Δ 518) εἰς τὴν δεξιὰν κνήμην καὶ πάλιν ὁ Διομήδης (Λ 376) εἰς τὸν ταρσὸν τοῦ δεξιοῦ ποδός, ὁ δὲ Θέστωρ (Π 405) εἰς τὴν δεξιὰν γνάθον. Ἀπέναντι τούτων δύο μόνον ἀναφέρονται πληγωθέντες εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος, ὁ Σαρπηδὼν (Ε 660) εἰς τὸν μηρὸν καὶ ὁ Θυμβραῖος (Λ 321) εἰς τὸν μαστόν. Καὶ δὲν ἀρνοῦμαι μὲν ὅτι δὲν πρέπει ν᾽ ἀποδίδηται πολὺ μεγάλη σημασία εἰς πάντα τὰ παραδείγματα, διότι εἰς πολλὰ φαίνεται ὅτι τὸ ἐπίθετον μᾶλλον κατὰ συνήθειαν ἐτέθη — αὐτὸς ὁ ἵππος Πήδασος (Π 467) πληγώνεται ὅπως οἱ ἄνδρες εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον — οὐχ ἧττον ἀκριβῶς ἡ συνήθεια αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν ἀοιδῶν τὰ δεξιὰ τοῦ σώματος τῶν πολεμιστῶν παρίσταντο πολὺ μᾶλλον ἐκτεθειμένα εἰς τὰ βέλη καὶ τὰς πληγὰς τῶν ἐχθρῶν· τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ πάλιν ἐναντίον τῆς μυκηναϊκῆς ἀσπίδος.

Ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιμείνω περισσότερον. Ἡ γνώμη τοῦ Reichel ἰσχύει, φαίνεται, περὶ τῶν ἀληθῶς ὄχανα ἐχουσῶν ἀσπίδων, ἡ μετάβασις ὅμως εἰς αὐτὰς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν δὲν ἐγένετο ἀποτόμως· ἐμεσολάβησαν αἱ μετὰ τελαμῶνος καὶ πόρπακος, ἃς βλέπομεν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου καὶ ἃς οἱ Σπαρτιᾶται μέχρι τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος μετεχειρίζοντο. Καὶ εἶναι μὲν πιθανόν, ὅτι εἴς τινα μέρη τῶν ἐπῶν ὁ ποιητὴς εἶχεν ἐν νῷ τὴν παλαιοτάτην ἀσπίδα, εἰς πλείστας ὅμως περιγραφὰς ἁρμόζει ἀναμφιβόλως πολὺ καλλίτερον ἡ ἄλλη, ἥτις ἀποδεικνύεται οὕτω οὖσα πολὺ ἀρχαιοτέρα τοῦ ὀγδόου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Τὸ συμπέρασμα δὲ τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς ὅσα ἐξ ἄλλων δεδομένων ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν περὶ τῆς διαρκείας τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ· διότι βεβαίως οὔτε ὁ τάφος, ἐν ᾧ ἡ στήλη εὑρέθη, δύναται νὰ εἶναι τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, οὔτε τὸ ἀνάκτορον τῶν Μυκηνῶν ἐσώζετο μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων.

Χρ. Τσουντας

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

1. Τεμάχιον πλακὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Μέγιστον πλάτος 0,15, ὕψος 0,12, πάχος 0,05. Μέγεθος τῶν γραμμάτων τοῦ πρώτου στίχου 0,018, τῶν δὲ λοιπῶν 0,013-0,015 πλὴν τοῦ Ο καὶ τοῦ Θ ἐχόντων ὕψος μόνον 0,01. Ὁ χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων φαίνεται οὕτως ἀρχαϊκός, ὥστε παρὰ τὸ ἰωνικὸν ἀλφάβητον δέν μοι φαίνεται ἀπίθανον νὰ εἶνε καὶ ἀρχαιοτέρα κατά τι τῶν κατ' Εὐκλείδην ἄρχοντα χρόνων ἡ ἐπιγραφή. Ἀριθμὸς τοῦ ἐν τῷ μουσείῳ καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν 333. Εὑρέθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιχώσει τῆς νοτίας αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ εἰς μέγα βάθος ὄχι μακρὰν τοῦ παλαιοτέρου στρογγύλου πύργου.

ΘΕΟ	Θεό - - [ἀνέθηκεν].
ΕΙΚΩΤΗΝΔ	Εἰκὼ τήνδ[ε]
⁻ΕΝΝΑΝΜΑΝ	(γ)έννᾰν ΜΑΝ
ˎΝΤΕΡΓΩΝΔΑΙ	(α)ντ' ἔργων δ' ἀ[παρχῆς]
'ΜΟΣΑΘΗΝΑΙΩ	[δῆ]μος Ἀθηναίω[ν]
‹ΑΙΠΑΙ	(κ)αὶ παῖ[δες]

2. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν, καίτοι ἐκ πάντων τῶν στίχων ἐλλείπουσι τὰ πρῶτα πρὸς ἀριστερὰν γράμματα πλὴν ἴσως τοῦ τετάρτου. Ὕψ. 0,19, πλ. 0,08, πάχ. 0,12. Γράμματα στοιχηδὸν διατεταγμένα καὶ φιλοκάλως κεχαραγμένα· μέγεθος αὐτῶν 0,012. Φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἀριθ. καταλ. 341.

Ε Λ
ˎ Α Ι Τ
Ο Δ Ε
Ο Ν Η Ι
⁻ Ο Σ Κ
Ν Δ Ο
Σ Ο Ν
Ο Ν Ε
Ρ Ο Ι
Ε Ι Δ
Τ

Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ στ. 2 φαίνεται ὅτι εἶνε Κ, τὸ δὲ τελευταῖον τοῦ στ. 9 ὅτι δὲν εἶνε Ι.

3. Μάρμαρον λευκὸν ἐλλιπὲς κάτωθεν, ἄνωθεν δὲ πάλαι συνδεδεμένον πρὸς ἕτερον λίθον διὰ δύο σιδηρῶν δεσμῶν, ὧν σώζονται καὶ νῦν τὰ ἴχνη. Πλάτος 0,85, μέγιστον ὕψος 0,50, πάχος περίπου 0,20. Ἐπιφάνεια πολλαχοῦ ἐφθαρμένη ἐξ ἀπολεπίσεως καὶ ἀποσαθρώσεως τοῦ μαρμάρου, προσέτι δὲ ἐν τῇ μέσῃ στήλῃ ἠφανίσθησαν σχεδὸν ὁλοσχερῶς οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι καὶ μέρος τοῦ τετάρτου ἕνεκα ἀποκοπῆς μέρους τοῦ λίθου. Γράμματα τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων πρὸς τὰ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς· μέγεθος αὐτῶν 0,011, διάταξις στοιχηδὸν πλὴν τῆς τρίτης στήλης, ἥτις ἔχει μόνον δύο στίχους. Ἀρ. καταλ. 38.

ΚΗΦΙΣΙΕΣ	ΟΙ	ΑΚΑΜΑΝΤΙΔΟΣ
ΠΡΩΤΑΡΧΟΣ	Σ	ΕΥΞΙΘΕΟΣ
ΠΥΘΕΑΣ	/ ΗΣ	
ΕΥΦΙΛΗΤΟΣ	ΤΕ· . ΜΑΧΟΣ	
ΚΟΡΟΙΒΟΣ	ΔΗΜΟΔΟΚΟΣ	
ΑΨ˪ΦΗΣ	Χ. · ΙΜΑΧΟΣ	
ΦΩΝ	ΦΑΝΥΛΛΟΣ	
ΧΟΣ	ΑΚΡΥΠΤΟΣ	
ΗΣ	Ι . . ΥΛΛΟΣ	
Τ . . . ΚΩ	. . . . ΚΡΑΤΗΣ	

Γ . . Ν Υ Μ Η Σ	. . . . Δ Α Μ Ο Σ
Ξ Υ Φ Ι Λ Η Τ Ο Σ	Ε Υ Γ . . . . Ο Σ
Λ Ρ Ι Σ Τ Ο Κ Ρ Λ Ι	Ε Υ . Ρ Α Τ Η Σ
Σ Τ Ρ Ο Μ Β Ι Χ Ι Δ Η Σ	
. . Ε Σ Ο Φ Ο Σ	Φ Η Γ Ο Σ Ι Ο Ι
. . Τ Ο Ν Ο Σ	Ο
. . . Χ Ρ Α Ι Ο Σ	
. . Λ Λ Ι Π Π Ο	
Ν	

Κηφισιεῖς·	- οι Ἀκαμαντίδος·
Πρώταρχος	-ς Εὐξίθεος.
Πυθέας	- ης
Εὐφίλητος	Τε[ισί]μαχος
Κόροιβος	Δημόδοκος
Ἀψ(έ)φης	Χ[αρ]ίμαχος
- - φῶν	Φάνυλλος
- - - χος	Ἄκρυπτος
- - - ης	Ἰ[άσ;]υλλος
Τ[ηλε]κῶ[ν;]	- - κράτης
[Εὐω]ν(ύ)μης	- - δαμος
(Ε)ὐφίλητος	Εὐ[θύ . . .]ος
(Ἀ)ριστοκρ[άτης]	Εὐ[κ]ράτης.
Στρομβιχίδης	
[Ἀρ]έσοφος(;)	Φηγο(ύ)σιο(ι)·
[Εὔ]τονος	- - ο - -
-χραιος(;)	
[Κά]λλιπο[ς]	
Ν - - -	

Ἐν στήλῃ α΄ στ. 17 ΑΙ ἐφθαρμένα καὶ ἀμφίβολα. Ἐν στήλῃ β΄ στ. 1 πιθανώτατα πρέπει νὰ συμπληρωθῇ [*Ἀναγυράσι*]οι, διότι καὶ οὗτοι ἀνῆκον εἰς τὴν Ἐρεχθηΐδα φυλήν, ὡς οἱ Κηφισιεῖς καὶ οἱ Φηγούσιοι.

4. Τετράγωνος βάσις ἐκ μέλανος ἐπιχωρίου λίθου μετὰ βοθρίσκου ἄνωθεν ἐλλιπὴς πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,25, ὕψ. 0,11, πάχ. 0,40. Ὡς ἐκ τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ δὲν φαίνεται πολὺ νεωτέρα τῶν προηγουμένων. Μέγεθος τῶν γραμμάτων περίπου 0,02. Ἀριθ. καταλ. 64.

ΕΙΤΟΝΟΣ	[Ὁ δεῖνα Ἀριστογ]είτονος
ΑΜΕΝΟΣ	[εὐξ]άμενος
ΘΗΚΕΝ	[ἀνέ]θηκεν.

5. Στήλη ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὴς ἄνωθεν. Μέγιστον ὕψος 0,50, πλ. 0,19, πάχ. 0,15. Τὰ γράμματα φαίνονται κατά τι νεώτερα τῶν προηγουμένων· μέγεθος αὐτῶν 0,016, τὸ Θ ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ μικρότερον τῶν ἄλλων, τοῦ Ε ἡ μέση κεραία εἶνε βραχυτέρα, διάταξις στοιχηδόν. Ἀριθ. καταλ. 72.

. Υ Δ Ε Ι Δ Η Σ	[Κ]υδείδης
Κ Υ Δ Ι Σ Τ Ρ Α Τ Ο	Κυδιστράτο(υ)
Π Ε Ι Ρ Α Ι Ε Υ Σ Ε	Πειραιεὺς Ἐ-
Λ Ε Υ Σ Ι Ν Ι Α Τ Α	λευσίνια τὰ
Μ Ε Γ Α Λ Α Π Α Λ Ε	μεγάλα πάλ(η)-
Ν Ν Ι Κ Η Σ Α Σ Α Ν	ν νικήσας ἀν-
Ξ Θ Η Κ Ε	(έ)θηκε.

6. Μάρμαρον λευκὸν περικοπὲν ἐν ὑστέροις χρόνοις ἄνωθεν καὶ ἑκατέρωθεν, ἵνα μεταποιηθῇ εἰς βάσιν τινά, ὅθεν καὶ ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἑκατέρωθεν κεκολοβωμένη, καὶ οἱ δύο πρῶτοι στίχοι αὐτῆς λίαν λελωβημένοι. Τὸ νῦν σωζόμενον μέρος εἶνε τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια συναρμόζοντα. Μέγιστον ὕψος 0,31, πλ. 0,61, πάχος 0,62. Ὁ χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων φαίνεται ἀνάγων τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Δ΄ αἰῶνος· Ω συγκεκλεισμένον, Ν ἰσοσκελές, Ε μετὰ βραχυτέρας τῆς μέσης κεραίας· ἅπαξ (στ. 6) ὑπάρχει καὶ στίξις διὰ τριῶν στιγμῶν. Τὰ γράμματα εἶνε διατεταγμένα εἰς δύο στήλας. Ἐν τῇ πρὸς δεξιὰν στήλῃ ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων φαίνεται ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τοῦ τρίτου στίχου, διότι ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ τὰ γράμματα εἶνε ἀραιότερα ἢ ἐν τοῖς ἑπομένοις. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μικρὰ λείψανα τῆς πρὸς ἀριστερὰν στήλης δὲν φαίνονται ἀνήκοντα εἰς ἀναγραφὴν ὀνομάτων. Ἐν τέλει τοῦ στ. 7 ὁ χαράκτης παρέλιπεν ἐκ παραδρομῆς τὸ Ν γράψας τὰ ἑπό-

μενα γράμματα ΟΥ, ἔπειτα δὲ διώρθωσεν αὐτὸς τὸ παράπτωμα. Ἐν στ. 2 ἐν τέλει ἄγραφος χῶρος Ἀριθ. καταλ. 40.

Α :
Ͻ – Ν̣ Ι L . . ∪ Ι ∪ ⁝ Δ
ΤΕ≷ ≷ΩΤΗ≷ΛΑΜΠΤΡΕ
≷ΚΑΦΩΝΦΙΛΑΙ
ΕΛΠΙΝΗ≷ΠΡΟΒΑ
ΑΓΝΟΘΕΟ≷⁝ΚΗΤΤ
ΦΙΛΟΘΗΡΟ≷ΑΓΝΟ
ΛΥ≷Ι≷ΤΡΑΤΟ≷ΦΥΛ/
ΛΥ≷Ι≷ΤΡΑΤΟ≷ΜΕΛ
. . ΡΟΠΙΝΟ≷ΔΕΚΕ

στ. 3 Σώτης Λαμπτρε[ὺς]
Σκάφων Φιλαί(δης)
Ἐλπίνης Προβα[λήσιος]
Ἁγνόθεος Κήττ[ιος]
Φιλόθηρος Ἀγνο[ύσιος]
Λυσίστρατος Φυλ[άσιος]
Λυσίστρατος Μελ[ιτεὺς]
[Χα]ροπῖνος Δεκε[λεύς].

7. Τμῆμα κυλινδρικῆς βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου διχοτομηθὲν ὁριζοντίως ἐν βαρβάροις χρόνοις. Τὸ διασωθὲν μέρος εἶνε τὸ ἓν τέταρτον περίπου τῆς ἀρχικῆς περιμέτρου τῆς βάσεως, σύγκειται δὲ ἐκ δύο τεμαχίων συναρμοζομένων τὸ ἕτερον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου. Ὕψος ἀμφοτέρων 0,28, σωζομένη περίμετρος 0,45. Ὡς ἐκ τῆς διχοτομήσεως ἠφανίσθησαν γράμματα μεταξὺ τῶν σωζομένων δύο στίχων (πιθανῶς εἷς μόνον στίχος). Κατὰ τὸ πρὸς ἀριστερὰν πέρας τοῦ τεμαχίου σώζεται τμῆμα ἐγκεχαραγμένου ἐλαίνου στεφάνου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐσώθη μόνον τὸ γράμμα Η. Τὰ γράμματα φαίνονται τῶν αὐτῶν χρόνων πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφήν· μέγεθος αὐτῶν 0,015. Ἀριθ. καταλόγου 111.

ΧΑΡΙΑ≷ΕΥΘΥΚΡΑΤΟΥ
Η //
ΕΠΙΤΗΝΧΩΡΑΝΑΝΕΘΗΚΕ

Χαρίας Εὐθυκράτου[ς]
[Κυδαθηναιεὺς στρατηγήσας]
ἐπὶ τὴν χώραν ἀνέθηκε[ν].

Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ *στρατηγοῦ ἐπὶ τὴν χώραν* ἢ *στρ. ἐ. τ. χ. τὴν ἐπ' Ἐλευσῖνος* πρβλ. Busolt Gr. Staatsalterth.[2] σελ. 242. Ὁ *Χαρίας* οὗτος εἶνε ἤδη γνωστὸς ὡς τριήραρχος (CIA II, 808 a 54).

8. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν. Ὕψ. 0,08 πλ. 0,13, πάχ. 0,035. Τὰ γράμματα φαίνονται ὄχι νεώτερα τοῦ τετάρτου αἰῶνος· μέγεθος αὐτῶν 0,008 περίπου. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ Lenormant, Recherches arch. à Él. σελ. 365 ἀριθ. 101 περιελήφθη εἶτα πλημμελῶς μετὰ τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπιγραφῶν ἐν CIA. III 850, ἔνθα καὶ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ στ. 3 ἐξεδήλωσεν ὁ Dittenberger. Διὰ τοῦτο ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ ἐκ νέου. Ἀριθ. καταλ. 347.

ΟΙΑΔΕΛ
ΩΝΣΩΦΡΟ
ΙΚΟΝΟΜΟΝ

Ἐν στ. 3 δὲν κεῖται νῦν ἐπὶ τοῦ λίθου ΟΙΚΟΝΟΜΟΝ, ὡς ἀνέγνω ὁ Lenormant, πιθανὸν δὲ μοὶ φαίνεται ὅτι οὗτος προσέθηκεν ἐν ἀρχῇ τὸ Ο πλανηθεὶς ἔκ τινος ὑπαρχούσης μικρᾶς βλάβης τοῦ λίθου, ὄχι δὲ ὅτι ἀπεκόπη τὸ ἔχον τὸ Ο μέρος τοῦ λίθου ἐν τῷ μετὰ τὸν Lenormant χρόνῳ. Δύναται λοιπὸν ἐν στ. 3 νὰ μὴ ἀναγνωσθῇ *οἰκονόμον*, ἀλλ' ἴσως ὀρθότερον -*ικον ὅμον*--.

9. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὕψος 0,16, πλ 0,127, πάχ. 0,10. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ λίθου πρὸς τὰ ἄνω εἶνε ἄγραφον. Γράμματα λεπτὰ καὶ ἐπιπολαίως κεχαραγμένα, διατεταμένα δὲ στοιχηδόν, τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν ἐνιαχοῦ ἐξωγκωμένα· μέγεθος τῶν γραμμάτων μέχρι 0,006. Ἀριθ. καταλ. 370.

ΘΕΟΒΟΥΛΟΣ
ΑΓΑΘΗΙΤΟΥ
ΑΙΑΘΗΝΑΙΩ
ΣΕΠΕ

Θεόβουλος - - - - - - - - - [εἶπεν· Τύχῃ]
ἀγαθῇ τοῦ [δήμου τοῦ Ἀθηναίων δεδόχθαι Ἐλευσινίοις κ-]
αὶ (Ἀθ)ηναίω[ν τοῖς Ἐλευσῖνι καὶ ἐν Πανάκτῳ τεταγμένοι-]
ς· Ἐπειδὴ - - - -

10. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν. Πλ. 0,30, ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,25, μέγιστον πάχος 0,12. Ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε λίαν σεσαθρωμένη καὶ ἀποτετριμμένη, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ἕνεκα τῆς μικρότητος τῶν γραμμάτων μέγα μέρος τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τὸ μέσον ἠφανίσθη ὁλοσχερῶς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον δὲ εἶνε λίαν δυσανάγνωστον, πλεῖστα δὲ γράμματα ἀμφίβολα. Ἀνέγνωσα ὡς ἠδυνήθην. Εἰς ὁμοίαν καὶ ἔτι χείρονα κατάστασιν εὑρίσκεται καὶ τὸ ἀκολούθως ὑπ' ἀριθ. 11 ἐκδιδόμενον τεμάχιον, ὅπερ νομίζω ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης πρὸς τὸ παρόν. Τὰ γράμματα ἔχουσι τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν ἐξωγκωμένα, φαίνονται δὲ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος προερχόμενα· μέγεθος αὐτῶν 0,005. Ἀριθ. καταλ. 63.

Παρὰ τὴν μεγάλην φθορὰν τοῦ λίθου εἶνε φανερὸν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο διῃρημένη εἰς τρεῖς στήλας, ὡς φαίνεται ἰδίως ἐκ τῶν στ. 8-9, ἔνθα τὰ γράμματα τῆς μέσης στήλης δὲν ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ τῆς δεξιᾶς. Μέχρι τοῦ στ. 9 πάντες οἱ στίχοι εἶνε ἐλλιπεῖς πρὸς δεξιὰν κατὰ τέσσαρα περίπου γράμματα.

Ο
Μ   ΝΜΕΝ
ΜΙΣ   ΙΔΟΤΟΙΣΤ
ΜΧΣΥΝΕΠΑΓΙ
ΜΙΣΘ   ΑΝΑΛΩΜΑΠΕΡΙΤΟ
ΜΕΝΟΥ   ΤΟΠΕΡΙΤΟΙΕΡΟΝ
ΙΙΟΔ . . . Υ   ΘΑΡΓΗΛΙΩΝΟΣΕΝ
ΕΚΑΙΙΙΙ   ΤΕΚΤΟΙΝΟΙΝΟΕΠΙΤ
ΟΤΟΝ   ΤΕΙΧΕΡΓΑΜΙΣΘΙΙΙ
ΟΥΙ   ΣΘ   ΑΚΕΝΟΙΚΟΤΟΥΣΝΑ
ΕΓΔΥΟΥΕΚΤΩ.ΕΝΤ
Ι   ΚΩΝΜΙΣΘΕΚΑΙΙΙΙ
ΣΞΥΣ   Ο   ΙΙΙΙ   ΜΗΡΕΙΟΙΚΟΜΙΣΘ
ΚΕΥΧΙΡΟΙ.ΟΣ   ΙΙΙΙ   ΔΙΑΙΟΓΟΙΜΟΜΙΣΘ
ΛΥΟ   ΕΚΤ   Δ . . ΔΥΟ   ΣΚΙΡΟΦΟΡΙΩΝΟΣΝΟΥΜ
ΤΟΜΙΣΘΕΚΑ.ΙΙΙΙ   ΜΙΣΘΕΚΙΙΙΤΕΙΤΙΙΙΟ   Ε.ΤΙΙΙΩ
Ο   Μ   ΟΙΚΟ   Ν ΤΕ
Υ   ΙΟ
ΙΛΔΥΟΓΑ
ΑΙΟ

ΙΙΙ

Ἐκ τῆς πρὸς δεξιὰν στήλης δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ ἑξῆς περίπου·

Στ. 4 ἑξ. ΜΧ *συνεπάγ[ειν]* - *ἀνάλωμα περὶ τὸ [τεῖχος] τὸ περὶ τὸ ἱερὸν [μηνός;] Θαργηλιῶνος ἐ[νάτῃ]*. . . . . *ἐπὶ τ[ὰ] τείχεργα μίσθ(ωσις)* ΙΙΙ . . . . *ἐκ τῶ[ν] ἐντ[ό]κων μίσθ(ωσις) ἐκά(στου)* ΙΙΙΙ . . . . . . *μίσθ(ωσις)* . . . . . . *μίσθ(ωσις)* - - *Σκιροφοριῶνος νουμ(ηνίᾳ)*.

Ἐν στ. 8, 10, 13 ἴσως κεῖται συντετμημένη ἡ ἡ λέξις *οἰκο(σίτῳ)*· ὡσαύτως καὶ ἐν στ. 14 τῆς πρὸς ἀριστερὰν στήλης. Ἡ λέξις *τείχεργα*, ἥτις φαίνεται ὅτι κεῖται ἐν στ. 9 δέν μοι εἶνε ἄλλοθεν γνωστή, ἀλλ' ὅμως δέν μοι ἐφάνη τοσοῦτον ἀπίθανος, ὥστε νὰ ἀναζητήσω ἄλλην ἀνάγνωσιν.

Ἐν ταῖς ἄλλαις στήλαις πλὴν τῆς ἐπανειλημμένως ἀπαντώσης λέξεως *μίσθ(ωσις)* ὀλίγιστα μόνον ἀναγινώσκονται, ἤτοι ἐν τῇ μέσῃ στήλῃ στ. 6

[ἱστα]μένου, στίχ. 8-9 [μίσθωσις] ἑκά(στου) ΙΙΙΙ, στ. 15 δύο· ἐν δὲ τῇ πρὸς ἀριστερὰν στήλῃ στ. 15 δύο.

11. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Μέγιστον ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,22, μέγ. πλ. 0,09, πάχ. 0,10. Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ λίθου ἴδε τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιγραφῇ παρατηρούμενα. Ἀριθ. καταλ. 381 Α.

ΧΩΡΕ
ΑΤΑΚ
ΕϹΘΩ
ΙΟΥ ΤΗ
Υ . . ΝΕΙΛ
Ο Ἰ ΤΗϹ
Ι Λ
Υ
ΤΑΙϹ
Ο ΟΡΟ
Υ Ν
Η
ΩΒ∟ . ιΑ
ΝΟΝΕΙϹΟ
Κ ΠΙ
ΟΚ
Ρ
ΟΝΙΔΥΟΔ
Ο Ν
ΟΙΝΙΟ

Μεμονωμένα τινὰ γράμματα σώζονται καὶ ἐξ ὀκτὼ ἔτι ἑπομένων στίχων. Ἐν στ. 18 ἴσως δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ δύο δ[ακτύλων].

12. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές Ὕψ. 0,24, πλ. 0,12, πάχ. 0,07· ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια σώζεται μόνον εἰς ὕψος 0,12, πλ. 0,09. Γράμματα τῶν μακεδονικῶν χρόνων μικρότατα, εἰς ἄκρον ἐφθαρμένα καὶ δυσδιάγνωστα, διατεταγμένα δέ, ὡς φαίνεται, στοιχηδόν. Τὸ τεμάχιον τοῦτο καὶ τὸ ἀκολούθως ὑπ' ἀριθ. 13 ἐκδιδόμενον μοὶ φαίνονται ὅτι προέρχονται ἀμφότερα ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης, ὄχι ὅμως ἐκείνης, ἐξ ἧς τὰ ὑπ' ἀριθ. 10—11 τεμάχια. Καὶ ταῦτα ἀνέγνωσα ὡς ἠδυνήθην. Ἀριθ. καταλ. 372.

Ν Ο . ι Ο
Λ Υ Ε Υ . . Ο Ο
Λ Δ Ο . . Μ Ο Ν Π
Ε Κ . Ο Ε Ν Ϲ
Π Ο . . . Ο Ε Ν Λ
Τ . . . . Ω Λ Λ Κ
Λ Ι Ο Η Ν ι ι
Ν . Ε . . . . Ο . Τ Ο
Γ Κ

13. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν. Ὕψος 0,18, πλ. 0,14, πάχ. 0,06. Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας εἶνε ἠφανισμένον ἐξ ἀποσαθρώσεως τοῦ λίθου, ὑπολείπονται δὲ μόνον ὀλίγα γράμματα κατὰ τὸ κατώτερον πρὸς ἀριστερὰν μέρος, ἀμυδρὰ καὶ ταῦτα καὶ λίαν δυσδιάγνωστα. Μέγεθος αὐτῶν 0,004, διάταξις στοιχηδόν. Παράβαλε τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 12 σημειωθέντα. Ἀριθ. καταλ. 374.

\ . Ι Τ Α Υ
Ω Τ Η Ι Λ Γ Ο Ρ — [πρ]ώτῃ (ἀ)γορ- -
Ο Υ Ϲ Ο Υ Μ Ε Τ Λ
Κ Λ Τ ΙΙΙ Π Ο Ρ Ε Ι
Ο Ξ Α Ϲ Ι Ν Λ Δ — [δ]όξασιν
Τ Ο

14. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν· ἐκ τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας ἐλλείπουσι καὶ πρὸς ἀριστερὰν γράμματά τινα. Πλ. 0,37, ὕψ. 0,25, πάχ. 0,06. Τὰ γράμματα ἔχουσιν ἐξωγκωμένα τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν, δευτερεύοντα δέ τινα μέρη αὐτῶν παραλείπονται ὑπὸ τοῦ χαράκτου (οἷον ⊏ = Ε, Λ = Α, Ο = Θ)· μέγεθος αὐτῶν 0,006, διάταξις στοιχηδόν. Ἐπιφάνεια ἀποτετριμμένη. Ἀριθ. καταλ. 88.

Ν Ο Κ Λ Η Ϲ Τ Λ Χ Υ Λ Λ Ο Υ Κ Υ Δ Α Ο Η Ν
ι Π ⊏ Ν Λ Γ Λ Ο ⊏ Ι Τ Υ Χ ⊏ Ι Λ . Δ Ο Χ Ο
Ϲ Ι Ν Ι Ο Ι Ϲ Κ Λ Ι Λ Ο Η Ν Λ Ι Ω Ν Τ Ο Ι Ϲ ⊏
Ι Ν Ι Τ ⊏ Τ Λ Γ Μ ⊏ Ν Ο Ι Ϲ ⊏ Π ⊏ Ι Δ Η Λ Ν Τ Ι
Ϲ Ο . . Ϲ Ι Λ ⊏ Υ Ϲ Λ Φ Ι Κ Ο Μ ⊏ Ν Ο Ϲ Γ . ⊏ Ρ
Λ Ο Λ Ο Τ Ι Μ Ω

['Αμει]νοκλῆς Ταχύλλου Κυδαθην[αιε-]
[ὺς ε]ἶπεν· 'Αγαθεῖ τύχει δ[ε]δόχθ[αι 'Ελ-]
[ευ]σινίοις καὶ 'Αθηναίων τοῖς 'Ε[λευ-]
[σ]ῖνι τεταγμένοις. 'Επειδὴ 'Αντί[γον-]
[ο]ς ὁ [βα]σιλεὺς ἀφικόμενος - - -
\- - - - - [φι]λοτίμω[ς]

'Ο εἰπὼν τὸ ψήφισμα τοῦτο *'Αμεινοκλῆς Ταχύλλου* εἶνε καὶ ἐξ ἄλλης ἐπιγραφῆς γνωστὸς (CIA II 1024 στ. 9).

15. Τμῆμα στήλης ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλιπὲς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Πλ. 0,30, ὕψ. 0,19, πάχ. περίπου 0,12. Γράμματα εὐανάγνωστα μετὰ ἐξωγκωμένων τῶν κεραιῶν κατὰ τὰ ἄκρα· μέγεθος αὐτῶν 0,007—0,008 'Εν στ. 10 κατὰ παραδρομὴν τοῦ χαράκτου κεῖται Α ἀντὶ Δ. 'Αριθ. καταλ. 110.

ΜΕΝΕΚ/ Ο
ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟ..ιΘΟΔΩ.ΟΥΑΧΑΡΝΕΥΣ
ΑΥΤΟΚΛΗΣΑΥΤΙΟΥΑΧΑΡΝΕΥΣ
ΑΡΙΣΤΟΦΩΝΑΝΤΙΓΕΝΟΥΣΦΥΛΑΣΙΟΣ
ΑΡΧΙΠΠΟΣΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΥΛΑΚΙΑΔΗΣ
.ΕΟΠΟΜΠΟΣΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥΑΧΑΡΝΕΥΣ
.ΤΡΟΜΗΤΟΣΑΙΣΧΙΝΟΥΚΟΘΩΚΙΔΗΣ
ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥΑΧΑΡΝΕΥΣ
ΧΑΡΙΔΗΜΟΣΣΑΤΥΡΟΥΛΑΚΙΑΔΗΣ
ΗΓΕΣΤΡΑΤΟΣΗΓΗΤΟΡΙΑΟΥΑΧΑΡ
ΑΧΑΡΝΗΣ
ΠΥΘΟΔΩΡΟΣΠΟ

Μενεκ[λῆς - - -
Νικόστρατο[ς Πυ]θοδώ[ρ]ου 'Αχαρνεὺς
(Α)ὐτοκλῆς Αὐτίου 'Αχαρνεὺς
'Αριστοφῶν 'Αντιγένους Φυλάσιος
῞Αρχιππος 'Αρχεστράτου Λακιάδης
[Θ]εόπομπος 'Αθηνοδώρου 'Αχαρνεὺς
['Α](τ)ρόμητος Αἰσχίνου Κοθωκίδης
Καλλίμαχος Καλλιμάχου 'Αχαρνεὺς
Χαρίδημος Σατύρου Λακιάδης
῾Ηγέστρατος ῾Ηγητορί(δ)ου 'Αχαρ[νεὺς]
'Αχαρνῆς.
Πυθόδωρος Πο....

16. Τεμάχιον βάσεως ἐκ γλαυκοφαίου μαρμάρου ἐλλιπὲς ἑκατέρωθεν. Πλ. 0,17, ὕψ. 0,125, πάχος μέχρι 0,14. Τὰ γράμματα φαίνονται μακεδονικῶν χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,018 'Αριθ. καταλ. 127.

ΥΕΥΣ ['Ο δεῖνα Φλ]υεὺς
ΩΝΗΣ [σιτ]ώνης

'Εν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ὑπάρχει πρὸς δεξιὰν ἄγραφος χῶρος ἱκανὸς νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα.

17. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου τεθραυσμένον εἰς δύο μέρη συναρμόζοντα, ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν Μέγιστον ὕψος 0,32, μέγιστον πλ. 0,20, πάχ. 0,06. Γράμματα στοιχηδὸν διατεταγμένα, προερχόμενα δ' ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Δ' ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ' αἰῶνος· μέγεθος αὐτῶν 0,007. 'Αριθμὸς καταλ. 362—363.

Υ Ν Τ Λ Ι Μ
Ο Λ Ε Ω Σ Γ Υ Ν
Π Ο Θ Ν Η Ι Σ Κ Ω Σ Ι Ν
Ν Ι Τ Ω . Α Ν Α Π Ο
. Ο Ι Ε Γ Ι Σ Τ Α Τ
Υ Σ Κ Λ Λ Ι . Υ Σ Υ Π
Ε Τ Α Σ Τ Ω Ι Ο Ε Ω
Ε Ι Τ Ω Ν Δ Ρ Λ Ο
Ι Λ Ι Α Σ Δ Ρ
Σ Α Υ Τ Ω Ν Κ
Ε Ι Λ Ο Ν Τ
Ρ Ο Ι Σ Τ
Η Γ Υ Ρ Ι
Ω Ν Ε Λ Γ
Ο Υ Σ Θ
Ο Ρ Ω
Γ Ι Ω
Ε Λ
Λ Ω
Τ
Μ

Στ. 2 [*π*]*όλεως γυν*. . — Στ. 3 [*ἀ*]*ποθνήσκωσιν* — Στ. 5 *οἱ ἐ*(*π*)*ιστάτ*[*αι*] — Στ. 6 -*υς Καλλί*[*ο*]*υ Συπ*[*αλήττιος*] — Στ. 7 *φυλ* ;]*έτας τῷ θεῷ* — Στ. 9 [*χ*]*ιλίας δρ*[*αχμὰς* — Στ. 10 -*ς αὐτῶν κ* - - — Στ. 11 -*είλοντ*[*ο*] — Στ. 12 -*ροις τ*- - — Στ. 13 *παν*]*ηγυρι* . . . — Στ. 14 [*τ*]*ῶν 'Ελ*[*ευσινίων* ;] .

18. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὕψος 0,17, πλάτ. 0,15, πάχ. 0,07. Γράμματα μακεδονικῶν χρόνων ἐξωγκωμένας ἔχοντα τὰς κεραίας κατὰ τὰ ἄκρα, ἱκανῶς ὁμοιάζοντα πρὸς τὴν ἀνωτέρω ὑπ᾿ ἀριθ. 14 ἐκδιδομένην ἐπιγραφήν, ἀλλὰ μὴ διατεταγμένα στοιχηδόν Αἱ γραμμαὶ αὐτῶν συχνότατα δὲν συνέχονται πρὸς ἀλλήλας, τὰ δευτερεύοντα δὲ μέρη αὐτῶν συχνάκις παραλείπονται (οἷον Ε = Ε, Λ = Α) Τὸ Φ ἐν στ. 7 ἀμφίβολον. Ἀριθ. καταλ. 361.

ΚΛΙΟ
ΛΙΥΠΕΡΤ
ΟΛΙ–ΟΥΤΗΝΤΑΧ
ΚΛΤΛΣΚΕΥΗΣΠ.
ΚΛΙΤΡΙΣΧΙΛΙΛΣ
ΜΕΝΛΝΛΔΕΧΕ
ΤΛΤΛΣΓΡΑΦ'
ΧΟΥΣΛΥΤΩΙ
ΙΟΥΚΛΤΕΝ'
ΝΟΣΕΛΥΤ
ΓΛΟΙΛΙΤ
ΛΓΛΟΙ
ΝΟΥΣΙ
ΡΟΥ

Στ 2 [κ;]αὶ ὑπερτ . . . — Στ. 3 [π]ολί(τ)ου; τὴν ταχ[ίστην;] ... — Στ. 4 *κατασκευῆς* — Στ. 5 *καὶ τρισχιλίας* — Στ. 6 *μὲν ἀναδεχε* ... — Στ. 7 [*κα*]*τὰ τὰς γραφ*... — Στ. 8 ·*χους αὐτῷ* — Στ. 9 -*ίου κατ᾿ ἐνι*[*αυτὸν*] — Στ. 10 -*νος ἑαυτ* . . — Στ 11 [*Ἀ*]*γαθίᾳ*(;;) — Στ. 12 *Ἀγαθί*[*ᾳ*;;] — Στ. 13 [*Ἀγ*]*νουσι* - . . ;;

19. Τεμάχιον βάσεως ἐκ μέλανος ἐπιχωρίου λίθου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Ὕψος 0,18, πλ. 0,18, σωζόμενον πάχος 0,15. Τὰ γράμματα εἶνε ἐντὸς παραλλήλων γραμμῶν κεχαραγμένα, ἴσως δὲ δὲν εἶνε νεώτερα τοῦ Δ΄ π. Χ. αἰῶνος, καίτοι ὡς ἐκ τῆς περὶ τὴν χάραξιν ἀμελείας δὲν ἔχουσι σαφῆ τὸν χαρακτῆρα τῶν χρόνων τούτων· μέγεθος αὐτῶν 0,016 Ἀριθ. καταλ. 124.

ι Κ — - - ιχ - -
ΙΕΘΗΚΕΘΕΑΙ — [ἀν]έθηκε θεαῖ[ς]

Ἡ ἐπιγραφὴ ἴσως ἦτο ἔμμετρος.

20. Μικρὸν τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν Ὕψος 0,075, πλάτ. 0,035, πάχ. 0,07. Γράμματα μικρὰ στοιχηδὸν διατεταγμένα μετὰ ἐξωγκωμένων τῶν κεραιῶν κατὰ τὰ ἄκρα· μέγεθος αὐτῶν 0,005 Ἀρ. καταλ. 327.

Ι Η ΙΙ
Ε Π Ι Κ
Τ Ε Τ Τ
Π Ρ Ο Σ
Ε Ξ Ε Ι
Μ Ε Γ
Ο Τ Ι
Γ Ω
Κ

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἦτο συνθήκη τις ἐργωνίας καὶ δὴ μέρος τῆς ὑπὸ Φιλίου ἐν Mittheil. d. d arch. Inst. Athen XIX σελ. 179 ἑξ. ἐκδοθείσης στήλης, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ παρὸν τεμάχιον ὁμοιάζει καταπληκτικῶς, καίτοι ἐκείνης τὰ γράμματα εἶνε ἱκανῶς μικρότερα· ὥστε τὰ μικρὰ ταῦτα λείψανα αὐτῆς μοὶ φαίνεται ὅτι δύνανται μετά τινος πιθανότητος νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὡς ἑξῆς· Στ. 2 *ἐπίκ*[*ρανον*], στ. 3 *τέττ*[*αρα*], στ. 5 *ἐξε*(*ρ*)-[*γάσασθαι*], στ. 6 *μέγ*[*εθος*], στ. 8 *γω*[*νία*].

21. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν. Πλ. 0,14, ὕψ. 0,085, πάχ. 0,07. Γράμματα βαθέως κεχαραγμένα καὶ εὐανάγνωστα· φέρουσιν ἀκρέμονας, μοὶ φαίνονται δ᾿ ὅμως ὀλίγον τι παλαιότερα τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,006. Ἀριθ. καταλ. 346.

ΛΗ⌣ΗΚΑ
ΚΑΙΚΡΗΝΗΝΕ
ΣΤΑΘΕΙΣΔΕΚΑΙΤΑ
ΕΝΙΑΥΤΟΝΤΟΝΕΠΙ
ΕΡΙΞΕΙΤΑΙΣΤΕΛΟΙ
ΑΤΟΓΙΝΟΜΕΝΟΝΟ
ΣΤΑΤΤΟ ΙΝΟ

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἦτο ψήφισμα πρὸς τιμὴν πολίτου τινὸς ἄλλας τε ὑπηρεσίας τῇ πόλει

παρασχόντος καὶ κρήνην τινὰ ἐξ ἰδίων οἰκοδομήσαντος. Ἐν στ. 5 τὰ γράμματα ΕΡΙΙΕΙ εἶνε σαφέστατα.

[ἐπεμε]λήθη κα[ὶ]
καὶ κρήνην ἐ[κ τῶν ἰδίων]
[κατα]σταθεὶς δὲ καὶ τα[μίας;]
[κατὰ τὸν] ἐνιαυτὸν τὸν ἐπὶ (τοῦ δεῖνος ἄρχοντος)
εριζει ταῖς τε λοι[παῖς]
[ἀνάλωμ;]α τὸ γινόμενον ο-
[προ]στ(α)ττό[μενον;

22. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Πλ. 0,27, ὕψ. 0,14, πάχ. 0,07 περίπου. Ὁ λίθος εἶνε σεσαθρωμένος, ἡ δ' ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια πολλαχῶς βεβλαμμένη καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ ῥύπου, ὅθεν καὶ ἡ ἀνάγνωσις δυσχερής. Τὰ γράμματα φέρουσι μικροὺς ἀκρέμονας, φαίνονται δ' ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς πρώτους ῥωμαϊκοὺς χρόνους· μέγεθος αὐτῶν 0,013. Ἀριθ. καταλ. 381.

ΑΘΗ.ΕΙΙΠΠΑΡΧΟ
ΙΘΟΥΤΑΣΑΥΤΑΣ
ΝΔΕΕΙΝΑΙΤΟΙΝ

Ἵππαρχο[ς]
- θου τὰς αὐτὰς
- ν δὲ εἶναι το(ῖ)ν [θεοῖν].

23. Μικρὸν τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν, πρὸς ἀριστερὰν δὲ φαίνεται ὅτι ἀπεκόπη ὁ λίθος κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐν ὑστέροις χρόνοις ἢ ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο συνεχὴς ἐπὶ πλειόνων λίθων, διότι οὔτε ἄνωθεν ὑπῆρχον γράμματα, οὔτε ἀκεραία δύναται νὰ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς. Πλ. 0,15, ὕψ. 0,053, πάχ. 0,065. Τὰ γράμματα ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς ῥωμαϊκοὺς χρόνους φέροντα καὶ ἀκρέμονας· μέγεθος αὐτῶν 0,012. Ἀριθ. καταλ. 405.

ΩΝΟΙΤΕΤ

Ἄλλως μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ εἰμὴ [*Ἀθηνα*]*ίων οἱ τετ*[*αγμένοι Ἐλευσῖνι*]. Τὸ μικρὸν λοιπὸν τοῦτο τεμάχιον ἀποδεικνύει τὴν ὕπαρξιν τῆς προτέρας ἀθηναϊκῆς φρουρᾶς ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ πόλις εἶχεν ἀπολέσει τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν.

24. Τεμάχιον γλαυκοχρόου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Μέγιστον ὕψος 0,31, πλ. 0,16, πάχ. 0,10. Ἀριθ. καταλ. 441. Τὰ γράμματα εἶνε κεχαραγμένα ἐντὸς ἀναγλύπτου ἐλαΐνου στεφάνου.

ΗΒΟΥΛΗ	Ἡ βουλὴ
ΗΕΠΙΑΡΙ	ἡ ἐπὶ Ἀρι-
ΤΑΙΟΥ	[σ]ταίου
ΛΙΕΥ	- -
ΤΑ	-[-σαν]τα

25. Δύο τμήματα στήλης τινὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ὧν τὸ πρῶτον εἶνε τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια συναρμόζοντα. Τὸ πρῶτον εἶνε μόνον πρὸς ἀριστερὰν ἀκέραιον, τὸ δὲ δεύτερον μόνον πρὸς δεξιάν. Τοῦ πρώτου ὕψ. 0.26, πλ. 0,41, πάχ. 0,17, τοῦ δευτέρου ὕψ. 0,18, πλάτ. 0,22, πάχ. 0,17. Ἀριθ. καταλ. 133, 158, 157.

β'
ΟΝΟΝ
ΥΧΗΣΑΝΟΣ
ΘΕΟΔΟΤΟΥ
α' ΣΤΡΑΤΗ
ΗΣ/ . . . . _ΙΤΙΤ ΟΠ
ΒΑΣΙΛΕΥ.ΑΝΤΟΣΚΗΡ
ΤΗΣΕΞ/ .ΕΙΟΥΠΑΓΟ
ΟΑΝΗΡΚΑ
ΘΕΟΔΟΤΟΣΚ
ΡΟ

[Αἰλίαν Κηφισοδώραν]
[Κλ. Λυσιάδου δαδου-]
[χήσαντος θυγατέρα]
[Κλ. Σώσπιδος ἔγγ]ονον
[τοῦ δαδο]υχήσαντος,
[Ἰουλίου] Θεοδότου
[γυναῖκα] στρατη-
[γ]ήσ[αντος ἐ](π)ὶ τ[οὺς] ὁ(π)[λίτας],
βασιλεύ[σ]αντος, κηρ[υκεύσαντος]
τῆς ἐξ [Ἀρ]είου πάγ[ου βουλῆς]
ὁ ἀνὴρ καὶ [ὁ υἱός; - -
Θεόδοτος - - -

Διὰ τὰς συμπληρώσεις παράβαλε τὸ ἐν CIA III. 676 στέμμα τῆς οἰκογενείας τῶν μνημονευομένων προσώπων.

26. Μάρμαρον λευκὸν πανταχόθεν ἐλλιπές· ὕψ. 0,26, πλ. 0,22, πάχ. 0,12. Ἀριθ. καταλ. 173.

Υ Ι	
ΑιΕΚΝΑΟΙ	[τὰ] (τ)έκνα Ἰ[ούλιος --]
ΑΙΙΟΥΛΙΑΚΗΦ	(κ)αὶ Ἰουλία Κηφ[ισοδ...
ΝΗΣΕΝΕΚ	[σωφροσύ]νης ἕνεκ[εν
ΕΚΝΙΑΣ	[καὶ εὐτ]εκνίας
ΛΑΤ	

Ἡ ἐνταῦθα μνημονευομένη γυνὴ πιθανῶς εἶνε θυγάτηρ τοῦ *Ἰουλίου Θεοδότου* καὶ τῆς *Αἰλίας Κηφισοδώρας*. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν πολὺ τολμηρὸν καὶ ἐν στ. 1 νὰ συμπληρωθῇ *Ἰ[ούλιος Ἀπολλόδοτος]*, ὅστις ἄλλοθεν εἶνε γνωστὸς ὡς *ἄρξας τοῦ Κηρύκων γένους* καὶ υἱὸς Ἰουλίου Θεοδότου καὶ Αἰλίας Κηφισοδώρας.

27. Δύο τμήματα βάθρου τινὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μὴ προσαρμόζοντα πρὸς ἄλληλα, ἄλλως δὲ ὁμοιότατα, ὅθεν καὶ δέν μοι φαίνεται ἀμφίβολον ὅτι προέρχονται ἀμφότερα ἐκ τοῦ αὐτοῦ βάθρου. Τὸ πρῶτον εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπές, τὸ δεύτερον δὲ μόνον πρὸς ἀριστερὰν ἀκέραιον. Τοῦ πρώτου πλ. 0,27, ὕψ. 0,14, πάχ. 0,31, τοῦ δευτέρου μέγιστον πλάτος 0,36, ὕψ. 0,17, πάχ. 0,45, Ἀρ. καταλ. 248—249.

α'

Ι Λ Ι
-ΤΙΑΣΣΥΝΚΛΗΤΙΚΟ
ΡΧΟΝΛΕΓΙΩΝΟ
ΝΙΑΣΤΙ
ΟΥΛ

β'

ΦΛΑΒΙΑΣΠΡΟΚ
ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΣΤΗΣΜΗΤΡΟ
ΒΟΙΩΤΙΑΣΥΙΟΝ
ΠΑΤΕΡΑΦΑΒΙΩΝΔΗΜΗΤΡΙΟ
ΚΑΙΑΙΜΕΛΙΑΝΟ..Λ'ΠΡΟΙ
ΣΥΝΙ

α'. στ. 1· ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ Τ ὑπάρχει λείψανον ἑτέρου Τ ἢ Σ ἢ Ε. — στ. 3 τὸ πρῶτον γράμμα φαίνεται μᾶλλον Ω ἢ Ο.—β'. στ. 3 μετὰ τὸ ΥΙΟΝ ἄγραφος χῶρος. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 6.

α'.

[μυηθέντα ἀφ' ἑσ]τίας (;) συνκλητικό[ν]
[ἔπα]ρχον λεγιῶνο[ς

β'.

Φλ(α)βίας Προκ[ληϊανῆς]
ἀρχιερείας τῆς μητρὸς [τῶν θεῶν]
Βοιωτίας υἱόν·
πατέρα Φαβίων, Δημητρίο[υ]
καὶ Αἰμελιανο[ῦ καὶ] Προ[κλ...
συν[κλητικῶν]

28. Μάρμαρον λευκὸν πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὕψ. 0,70, πλάτος 0,32, πάχος μέχρι 0,20. Ἀριθ. καταλ. 237.

ΑΘΥΠΟΜΝΗ
ΜΟΝΤΗΣΕΞΑ
ΛΓΟΥΒΟΥΛΗΣ
ΑΒΙΟΝΕΥΘΥΚΟ
ΙΑΝΙΕΑ ΤΙΤΟΥ
ΡΑΤΩΝΟΣΕΠΙ
ΝΚΑΙΤΙΤΟΥΦ
ΑΤΩΝΟΣΙΕΡ
-ΟΝΟΝΚΑΙΦ
ΚΡΑΤΕΙΑΣΙΕ
-ΟΝΟΝΠΟ
-ΟΜΠΗΙΟ
-ΟΦΟΥ
-

[Κ]αθ' ὑπομνη[ματι-]
[σ]μὸν τῆς ἐξ Ἀ[ρείου]
[πά]γου βουλῆς [Τίτον]
[Φλ]άβιον Εὐθυκό[μαν]
[Πα]ιανιέα Τίτου [Φλ.]
[Ἐ]ράτωνος ἐπι...
..ν καὶ Τίτου Φ[λαβίου]
[Ἐρ]άτωνος ἱερ[οφάντου]
[ἔγγ]ονον καὶ Φ[λαβίας]
-κρατείας ἱε[ροφάντιδος;]
[ἔγγ]ονον Πο[μπηία]
[Πώλλα] Πομπηίο[υ]
[τοῦ φιλοσ;]όφου ---
[τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα]

Διὰ τὰς συμπληρώσεις παράβαλε τὰς ἐφεξῆς ἐκδιδομένας ἐπιγραφάς. Ἐν στ. 10 ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ [*Κλεο*]*κρατείας* κατὰ τὰς ἐν CIA III 232 καὶ Ἐφ. Ἀρχ. 1887 σελ. 111 ἐπιγραφάς, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πολὺ πιθανὸν ὅτι ἡ ἐπώνυμος ἱέρεια τῆς Ἐλευσῖνος ἦτο ἡ ἱεροφάντις, ὡς φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ ἐνταῦθα μνημονευομένη. Ἴδε κατωτέρω ἀριθ. 30, στ. 4-5. Ἡ συμπλήρωσις τῶν στ. 11-12 νομίζω ὅτι δὲν δύναται νὰ λογισθῇ ὡς ἀμφίβολος, ἐπειδὴ ἡ Πομπηΐα Πώλλα εἶχε πατέρα *Πλείσταρχον* (ἴδε κατωτέρω ἀριθ. 30, στ. 7), ὅστις ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει· διότι ὁ ἐνταῦθα ἀναφερόμενος *Πομπήϊος* δύναται νὰ εἶνε πάππος αὐτῆς μνημονευόμενος κατὰ προτίμησιν ὡς ἐπιφανέστερος πιθανῶς τοῦ πατρός. Ὁ ἐνταῦθα μνημονευόμενος Πομπήϊος ἴσως εἶνε ὁ αὐτός, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 206 ἀριθ. 29 ἐπιγραφὴ καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ὑπ' ἀριθ. 32.

29. Βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου διαρραγὲν ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ συνδεδεμένον διὰ σιδηρῶν δεσμῶν ἑκατέρωθεν. Ὕψ. 1,30, πλάτ. 0,76, πάχ. 0,60. Ἀριθ. καταλ. 759.

ΚΑΘΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΜΟΝ
ΤΗΣΕΞΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥΒΟΥ
ΛΗΣΤΙΤΟΝΦΛΑΒΙΟΝΜΕ
ΝΑΝΔΡΟΝΠΑΙΑΝΙΕΑΤΙΤΟΥ
ΦΛΑΒΙΟΥΕΥΘΥΚΟΜΑΠΑΙΑΝΙ
ΕΩΣΥΙΟΝΗΜΗΤΗΡΠΟΜΠΗ
ΙΑΠΩΛΛΑΤΟΝΕΑΥΤΗΣΥΙΟΝ

Καθ' ὑπομνηματισμὸν
τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βου-
λῆς Τίτον Φλάβιον Μέ-
νανδρον Παιανιέα Τίτου
Φλαβίου Εὐθυκόμα Παιανι-
έως υἱὸν ἡ μήτηρ Πομπη-
ία Πώλλα τὸν ἑαυτῆς υἱόν.

30. Μάρμαρον λευκὸν πανταχόθεν ἐλλιπές· ἡ ἐπιγραφὴ ὅμως εἶνε φανερὸν ὅτι ἔληγεν ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ, ὅστις καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο πλήρης γεγραμμένος. Ὕψ. 0,43, πλάτος 0,16, πάχ. 0,18. Ἀριθ. καταλ. 239.

ΟΜΩ
ΑΒΙΟ
ΟΦΑΝ
ΛΑΒΙΑΣ
ΟΦΑΝΤ
ΠΗΙΑΠΩ
ΠΛΕΙΣΤΑΡ
ΑΤΗΡΤ

[Τίτου Φλ]αβίο[υ Ἐράτωνος]
[ἱερ]οφάν[του]
[καὶ Φλ]αβίας
[ἱερ]οφάντ[ιδος]
[Πομ]πηία Πώ[λλα]
(Π)λειστάρ[χου
θυγ]άτηρ τ[ὸν ἑαυτῆς - -

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὰς τρεῖς προηγουμένας ἐπιγραφάς. *Φλάουιος ἱεροφάντης* εἶνε ἤδη γνωστὸς (Töpffer, Att. Geneal. σελ. 57). Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν μοὶ φαίνεται ὅτι ἀνήκει, καίπερ μὴ προσαρμόζον, καὶ τὸ ἑξῆς τεμάχιον, ἀκέραιον ὂν μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὕψ. 0,23, πλάτ. 0,11, πάχ. 0,065. Ἀριθ. καταλ. 475.

Σ
Π
ΦΛ
ΠΑ
ΣΤ

Ἐν στ 2 καὶ 4 πιθανῶς ἔκειτο τὸ δημοτικὸν *Παιανιεύς*, ἐν δὲ στ. 3 τὸ ὄνομα *Φλάβιος*.

31. Βάσις κίονος (ὡς φαίνεται) ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλιπὴς ἄνωθεν. Πλ. 0,69, μέγιστον ὕψος 0,27, πάχ. 0,17. Ἀριθ. καταλ. 209.

ΕΞΑΡΙΟΥΠΑΓΟΥΚΑΙ
ΗΒΟΥΛΗΤΩΝ - Χ (ἄγραφος χῶρος)
ΕΡΑΤΩΝΑΕΡΑΤΩΝΟΣ ΒΗΣΑΙΕΑ
ΑΡΕΤΗΣ - ΕΝΕΚΕΝ

[Ἡ βουλὴ ἡ] ἐξ Ἀρίου πάγου καὶ
(ἡ βου)λὴ τῶν Χ'
Ἐράτωνα Ἐράτωνος Βησαιέα
ἀρετῆς ἕνεκεν.

32. Μικρὸν τμῆμα λευκοῦ μαρμάρου μόνον ἄνωθεν ἀκέραιον προερχόμενον, ὡς φαίνεται, ἐκ μεγάλου τινὸς βάθρου, συγκολληθὲν νῦν ἐκ δύο συναρμοζόντων τεμαχίων. Πλ. 0,19, ὕψ. 0,18, πάχ. 0,20. Ἀριθ. καταλ. 228.

ΚΙΟΝ
ΠΗΙϹ

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν *Λούκιον Πομπήϊον* τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς ἐν Ἐφ. Ἀρχαιολ. 1894 σελ. 206 ἀριθ 29 ἐπιγραφῆς, περὶ οὗ ἴδε τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 28 σημειούμενα.

33 Τετράγωνον ἐπίκρανον στρογγύλου βάθρου συντετριμμένον εἰς πολλὰ τεμάχια, ἅτινα συγκολληθέντα ὑπὸ Φιλίου ἀποτελοῦσι δύο τμήματα μὴ συναρμοζόμενα· τὸ ἐλλεῖπον μέρος ὅμως εἶνε ἐλάχιστον. Πλάτος τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος 0,42, τοῦ μικροτέρου 0,11, σωζόμενον πάχος 0,33, ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης πλευρᾶς 0,11. Τὰ ὀλίγα γράμματα τοῦ τελευταίου στίχου εἶνε κεχαραγμένα ἐπὶ τοῦ στρογγύλου ὑποτραχηλίου τοῦ ἐπικράνου. Ἀριθ. καταλ. 272-273.

α'.	β'.
ΗΕΞΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥΒΟΥΛΗΚ. .ΗΒΟ	ΤΩΝΧ̄ΚΑΙ
ΟΔΗΜΟΣΣΕΙΛΩΝΑΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥΜ	ΤΕΑΜΥΗΘ
ΕΝΤΑΑΦΕΣΤΙΑΣΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣΤ	ΑΝΑΘΕΣ
ΩΣΤΟΥΠΑΤΡΟ¯ΑΠΟ. . .ΝΙΟΥΤΟΥΣΙΛ	ΝΟ¯ΜΕΛ
ΩΣ	

Ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ κ[αὶ] ἡ βο[υλὴ] τῶν Χ' καὶ ὁ δῆμος Σείλωνα Ἀπολλωνίου Μ[ελι]τέα μυηθθέντα ἀφ' ἑστίας ἐπιμεληθέντος τ[ῆς] ἀναθέσ[ε-]ως τοῦ πατρὸ(ς) Ἀπο[λλω]νίου τοῦ Σίλ[ω]νο(ς) Με[λιτέ-]ως.

34. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὕψ. 0,13, πλ. 0,11, πάχ. 0,053. Ἀριθ. καταλ. 402.

ΗϹ..	—
ΙΛΑΥΚΟL	(Γ)λαῦκο(ς)
ΑΓΝΗ	Ἁγνὴ
ΘΡΕΠΤΙΩΝ	Θρεπτίων
ΤΗΡΕΥϹ	Τηρεὺς
ΕΡΜΙΟΝΗ	Ἑρμιόνη
ΕΥΤΥΧΙΔΗϹ	Εὐτυχίδης
ΕΥΟΔΟϹ	Εὔοδος.
ΑΙϹΧΥΛΟΥ	Αἰσχύλου.
¯.ΕΙΛΟϹ	- -

Βέβαιον μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ παροῦσα ἐπιγραφὴ εἶνε κατάλογος δραμάτων, ἀλλ' ὁ ποιητὴς τῶν μέχρι τοῦ στ. 8 ἀναγεγραμμένων δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ, διότι τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν, ἤτοι τὰ *Γλαῦκος, Τηρεύς, Ἑρμιόνη* εἶνε κοινοὶ τίτλοι ἔργων πολλῶν ποιητῶν, τὰ δ' ἄλλα ὅλως ἄγνωστα. Καὶ τὸ ἐν τῷ τελευταίῳ δὲ στίχῳ ἀναγεγραμμένον δρᾶμα τοῦ Αἰσχύλου δὲν ἠδυνήθην νὰ συμπληρώσω.

35. Μικρὸν βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου εὑρεθὲν κατὰ τὴν πομπικὴν ὁδόν, ἔνθα καὶ τὸ ἀκολούθως δημοσιευόμενον. Ὕψος 0,65, πλ. 0,48 πάχ. 0,44. Ἀριθ. καταλ. 827.

ΗΠΟΛΙΣ
ΤΟΝΚΗΡΥΚΑΤΗΣΕΞΑΡΕΙΟΥ
◇
ΠΑΓΟΥΒΟΥΛΗΣΠΕΡΕΝΝΙΟΝ
◇
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΝΠΕΡΕΝΝΙΟΥ
ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣΥΙΟΝΤΟΝ
ΣΟΦΙΣΤΗΝ

Ἡ πόλις
τὸν κήρυκα τῆς ἐξ Ἀρείου
Πάγου βουλῆς Π(όπλιον) Ἑρέννιον
Πτολεμαῖον, Π(οπλίου) Ἑρεννίου
ἱεροκήρυκος υἱὸν τὸν
σοφιστήν.

36. Τμῆμα βάθρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπὲς καὶ λίαν βεβλαμμένον κατὰ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν. Ὕψος τῆς ἐπιγεγραμ-

μένης ἐπιφανείας 0,30, μέγιστον πλάτος αὐτῆς 0,40. Εὑρέθη κατὰ τὴν πομπικὴν ὁδὸν ἔνδοθεν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον ὑπ' ἀριθ. 35. Ἀριθ. καταλ. 831.

Λ . Ο Ν Ε

Ο

Ε Α Π Α Ν Α Γ Η Π

Μ Ε Ι Ο Ν Δ Ι Α Π . Λ Ο

Α Υ Τ Η Ν Ε Υ Ν Ο Ι . Ν

Η Σ Ι Θ Υ Δ Ι Κ Ο Υ Κ Ο Σ

Π Π Ο Ν

- - - -

[τὸν ἱερ]έα παναγῆ Π(όπλιον) [Ἑρέννιον]
[Δέξιππον Ἕρ]μειον
τὴν πρὸς] αὐτὴν εὔνοι[α]ν
-ης Ἰθυδίκου κοσ[μητής;]

Πρβλ. CIA III 716, 717.

37. Μακρὸν ἑδώλιον ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου, εὑρεθὲν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ τῆς πομπικῆς ὁδοῦ μεταγενεστέρου ἐπιμήκους οἰκοδομήματος (στοᾶς τινος πιθανώτατα) τοῦ σημειουμένου ἐν τῷ σχεδιαγραφήματι τοῦ Dörpfeld (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας 1887 πίν. 1) διὰ τῶν γραμμάτων Ψ, Ψ', Χ,Χ'. Ἀνῆκε πιθανῶς εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ εὑρέθη. Μῆκος αὐτοῦ 2,60, ὕψος 0,15, βάθος 0,30. Ἀριθ. καταλ. 833.

R ΓΑΙΟΣΚΡΕΠΕΡΙΟΣ ΓΑΙΟΥΥΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΚΑΙΚΟΡΗ

Γάϊος Κρεπέριος Γαίου υὸς Δήμητρι καὶ Κόρη.

Ἐπειδὴ τὸ ἑδώλιον τοῦτο οὔτε αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἠδύνατο νὰ προσενεχθῇ ὡς ἀνάθημα εἰς τὰς θεάς, οὔτε ὡς βάσις ἄλλου ἀναθήματος φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευσε, πρέπει ἴσως νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τὰ ἑδώλια τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα μέρη αὐτοῦ κατεσκευάσθησαν ἐξ ἰδιωτικῶν ἐράνων, ἐν ἀπορίᾳ χρημάτων εὑρισκομένης τῆς πόλεως πιθανῶς. Τὸ πρὸς ἀριστερὰν κείμενον μεμονωμένον R εἶνε βεβαίως τεκτονικὸν σῆμα. Ἐπὶ ἄλλου ὁμοίου ἑδωλίου ἐν τῷ μουσείῳ νῦν ἀποκειμένου ὑπάρχει τὸ τεκτονικὸν σῆμα Τ. (Ἴδε ἀριθ. καταλ. 38).

38. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Ὕψ. 0,55, πλ. 0,29. Ἀριθ. καταλ. 509.

Ε Ξ Α Ρ Ε Ι Ο

Κ Α Ι Η Β Ο Υ Λ

Μ Ο Σ Σ Τ Α Τ Ι

Α Ν Σ Τ Α Τ Ι Λ Ι

5 Σ Φ Η Τ Τ Ι Ο Υ

Ε Κ Α Α Ι Τ

Λ Τ Ρ Ο Σ Ι

Ο Σ Τ

Σ

Ἐν στ. 6 φαίνεται ὅτι κατὰ παραδρομὴν τοῦ χαράκτου παρελείφθη ἐν Κ. Ἐν στ. 7 ἐν ἀρχῇ κεῖται μικρὸν καὶ ἀμυδρὸν λείψανον ὡσεὶ Α.

[Ἡ βουλὴ ἡ] ἐξ Ἀρείο[υ]
[πάγου] καὶ ἡ βουλ(ὴ)
[τῶν . καὶ ὁ δῆ]μος Στατι[λίαν]
[Πασιχάρει]αν Στατιλί[ου]
[Τιμοκράτους] Σφηττίου (θ)[υ-]
[γατέρα ἀρετῆς ἕν]εκα (κ)αὶ τ[ῆς]
[παρὰ;; τοῦ πα]τρὸς - -

Παράβαλε τὰς παρὰ Cavvadias, Fouilles d'Épidaure σελ. 67 ἑξ. ἀριθ. 203—212 ἐπιγραφάς, ἐξ ὧν καὶ συνεπληρώθη ἡ παροῦσα.

39. Τεμάχιον βάθρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,23, ὕψ. 0,20, πάχ. 0,23. Ἀριθ. καταλ. 204.

Δ Ρ Α Ν

Ο Υ Τ Ο Υ

Η Σ Α Ν Τ Ο Σ

[Κλαυδίαν Μενάν]δραν
[Κλαυδίου Φιλίππ]ου τοῦ
[δαδουχ]ήσαντος

Ἡ συμπλήρωσις ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐν CIA III 907 ἐπιγραφῆς.

40. Ἐπίκρανον βάθρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,28, ὕψ. 0,16, πάχ. περίπου 0,22. Ἀριθ. καταλ. 501.

ΤΙΚΟΝΜΑΡΑΘΩΝΙΟΙ

[Τιβ. Κλ. Ἡρώδην Ἀτ]τικὸν Μαραθώνιο(ν).

41. Τεμάχιον γλαυκοφαίου μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Πλ. 0,28, ὕψ. 0,10, πάχ. 0,20. Ἀριθ. καταλ. 167.

Ν/
ΙΟΣΑΥΛΟΣΜΑ
ΈΡΓΕΤΗΝ

(τὸν δεῖνα)
-ος Αὖλος Μα[ραθώνιος]
[τὸν ἑαυτοῦ εὐ]εργέτην

Τὸ αὐτὸ πρόσωπον πιστεύω ὅτι ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ ἐπιγραφῇ. Πρβλ. καὶ CIA III 461.

42. Δύο τεμάχια γλαυκοφαίου μαρμάρου ἀμφότερα πανταχόθεν ἐλλιπῆ, προερχόμενα δέ, ὥς μοι φαίνεται τοὐλάχιστον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου. Τοῦ πρώτου πλ. 0,17, ὕψ. 0,05, πάχ. 0,15. Ἀριθ. καταλ. 137. Τοῦ δευτέρου πλ. 0,29, ὕψ. 0,05, πάχ. 0,16. Ἀριθ. καταλ. 136.

α'
ΙΔΩΝΤΙΡ
ΝΙΟΝΛ

β'
ΛΟΣΜΑΡΑΘΩΝΙΟ
–ΡΛ

Πιθανῶς ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη δηλοῖ ὅτι ὁ ἐκ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς γνωστὸς *Αὖλος Μαραθώνιος* ἀναθέτει ἄνδρα τινὰ ἐξ *Εὐμολπιδῶν* ἢ ἄλλου τινὸς γένους καταγόμενον ἔχοντα τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα *Τιβέριος*, ἴσως τὸν *πατέρα* αὐτοῦ, ὡς δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ μικρὰ ἴχνη τοῦ στ. 2 τοῦ β'.

43. Μάρμαρον λευκὸν ἐκ μεγάλου τινὸς βάθρου προερχόμενον, ὡς φαίνεται, πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὕψ. 0,31, πλ. 0,085, πάχ. 0,20. Ἀριθ. καταλόγου 142.

ΝΒ
ΙΕΚ
ΤΙΔΣ
ΟΥΓ
ΝΗ
Ξ

Ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου τεμαχίου τοσοῦτον μόνον εἶνε φανερόν, ὅτι ἐν στ. 3 ἀναφέρεται τὸ γένος τῶν *Εὐμολπιδῶν*. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν μοὶ φαίνεται ὅτι ἀνήκει καὶ ἕτερον τεμάχιον, μόνον πρὸς ἀριστερὰν ἀκέραιον. Ὕψ. 0,27, πλ. 0,075, πάχ. 0,09. Ἀριθ. καταλ. 142 Α.

Β
Ε
Π
Τ

44. Μικρὸν τεμάχιον ἐπικράνου ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,08, πλ. 0,075. Ἀριθ. καταλ. 414.

ΑΤ	
ΙΔΑΙ	- ίδαι (τὸν δεῖνα)
ΥΔΑΘΗ	[Κ]υδαθη[ναιέα)

45. Τεμάχιον ἐπικράνου ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν. Ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,11, πλ. 0,20. Ὄπισθεν ὁ λίθος εἶνε ἀπεστρογγυλευμένος ὡς χρησιμεύσας πιθανῶς ἐν βαρβάροις χρόνοις ὡς ἀλετρίβανον. Ἀρ. καταλ. 481.

ϽΥΓΑΤΗΡΙΕΡΗΑ
ΤΑΓΕΝΗΕΞΩ
ΔΑΙΦΙΛΛΕΙΔΑ
ΑΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ

(Ἡ δεῖνα τοῦ δεῖνος) θυγάτηρ ἱέρηα
- - - - [Με]ταγένη ἐξ Ὤ[ας
-δαι Φιλλεῖδα[ι]
-α εὐεργεσίας.

Ἐν στ. 2 ἠδύνατο πιθανώτερον νὰ ἀναγνωσθῇ *τὰ γένη*, ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν χρόνων τούτων αἰτιατικὴ τριτοκλίτου κυρίου ὀνόματος εἰς -η ἄνευ τοῦ -ν δὲν εἶνέ τι σύνηθες (Meisterhans Gramm. σελ. 107), ἀλλὰ θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ ἐκληφθῇ τὸ ΕΞΩ ὡς ἀρχὴ ὀνόματος γένους τινός, ἀφοῦ ἄλλοθεν τοιοῦτον γένος δὲν εἶνε γνωστόν.

46. Δύο τεμάχια γλαυκοχρόου μαρμάρου μὴ προσαρμόζοντα πρὸς ἄλληλα· εἰκάζω δ' ὅμως ὅτι ἀμφότερα ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφήν, διότι καὶ ἄλλως ὅμοια πρὸς ἄλληλα εἶνε καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα στρώματα, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ λίθος, ἔχουσιν ἐν ἀμφοτέροις κάθετον διεύθυνσιν πρὸς τὰ γράμματα, πρᾶγμα μὴ ἀπαντῶν ἐν ἄλλαις ἐλευσινιακαῖς ἐπιγραφαῖς ὁμοίαις πρὸς τὰ τεμάχια ταῦτα. Τὸ πρῶτον εἶνε μόνον ἄνωθεν ἀκέραιον. Ὕψ. 0,19, πλ. 0,08, πάχ. 0,11. Ἀριθ. καταλ. 171 Α. Τὸ δεύτερον εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὕψ. 0,26, πλ. 0,12, πάχ. 0,13. Ἀριθ. καταλ. 171.

α'

ΗΡΥ
ΝΑΣ
ΩΝ
⌒

Ἐν στ. 1 τὸ Ρ εἶνε ἐφθαρμένον καὶ δυσδιάγνωστον. Πιθανῶς πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ [*Κ*]*ήρυ*[*κες*] ἢ [*τὸ γένος τὸ Κ*]*ηρύ*[*κων*].

β'

\ı/\ \
ΝΑΣΚ
-ΙΟΝΚ/
ΟΝΕΑΥ
-ΛΙΝ (ἄγραφος χῶρος)
ΚΛΕΟ
ΥΣΦΛ
Ο

Στ. 4 [*τ*]*ὸν ἑαυ*[*τοῦ*] . . . στ. 5 [*ταῖν θε*]*αῖν*. Τὰ γράμματα τῶν τριῶν τελευταίων στίχων διαφέρουσι τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ δὲ προσέτι ὁ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ ἄγραφος χῶρος δηλοῖ σαφῶς ὅτι αὐτόθι ἔληγεν ἡ ἀνάθεσις, εἶνε φανερὸν ὅτι κατόπιν αὐτοῦ κεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἐπωνύμου ἱερείας, ἐφ' ἧς ἐγένετο ἡ ἀνάθεσις. Ἀναγινώσκω λοιπὸν [*Ἐπὶ ἱερείας*] *Κλεο*[*ῦς τῆς Εὐκλέο*]*υς Φλ*[*νέως θυγατρ*]*ό*[*ς*].

47. Βάσις ἐκ γλαυκοφαίου μαρμάρου ἐλλιπὴς ἑκατέρωθεν, πιθανῶς δὲ καὶ ἄνωθεν κατὰ ἕνα στίχον. Ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,16, πλ. 0,14, πάχ. 0,23. Ἀριθ. καταλ. 170.

ΙΙΣΤ(	[Θε](μ)ιστο[κλέους]
◡ΥΧΟΥ(	[δαδ]ούχου (Θ)[εοφράστου]
ΝΟΥΣΙΟ	[Ἀγ]νούσιο[ν]
ΥΗΘΕΝΤ	[μ]υηθέντ[α ἀφ' ἑστίας]
ΙΙΑΝΕ	[Δήμητρι καὶ Κόρ](η) ἀνέθηκεν.

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς υἱόν τινα τοῦ ἐν τῇ Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 179 ἀριθ. 18 δημοσιευθείσῃ ἐπιγραφῇ μνημονευομένου *δᾳδούχου Θεμιστοκλέους*, ἐξ ἧς καὶ συνεπληρώθη ἡ παροῦσα. Περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων πρβλ. καὶ Παυσανίαν I, 37, 1.

48. Βάσις ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου συγκοληθεῖσα νῦν ἐκ τριῶν τεμαχίων ἐλλιπὴς ἑκατέρωθεν. Μέγιστον πλάτος 0,25, ὕψ. 0,19, πάχ. 0,18. Ἀριθ. καταλ. 200.

ΜΟΣ
ΑΣΤΟ
ΟΙΓ.-ΝΟΥΣ
ΙΟΙΑΣΤΗΣΕΙΣ
ΣΕΥΣΕΒΕΙΑΣΔΗ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

[Ὁ δῆ]μος
[δᾳδοῦχον Θεόφρ]αστον[ν δᾳδούχου]
[Θεμιστοκλέ](ους) [Ἀ]γνούσ[ιον]
[εὐν]οίας τῆς εἰς [ἑαυτὸν ἕνεκεν]
[καὶ τῆς πρὸς τὰς θεὰ]ς εὐσεβείας Δή[μητρι καὶ Κόρῃ]
ἀνέθηκεν

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν καὶ Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 179 ἀριθ. 18.

49. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Πλ. 0,15, ὕψ. 0,10, μέγιστον πάχ. 0,06. Ἀριθ. καταλ. 400.

ϽΡΕΑΡΡΙΟ	(Φ)ρεάρριο[ς]
ΝΘΕΜΙΣ	-ν Θεμισ[τοκλ . . .

Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀναφέρεται ἀναμφιβόλως εἴς τινα ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τῶν ἀπογόνων τοῦ μεγάλου Θεμιστοκλέους.

50. Βάσις ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ ἰχνῶν ποδῶν ἀγάλματος ἄνωθεν, ἐλλιπὴς πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,53, ὕψ. 0,12, πάχ. 0,28. Ἀριθ. καταλόγου 677.

ΜΟΣ
ΟΙ ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ
ΟΙΑΣΤΗΣΕΙΣΕΑΥΤΟΝ

[Ὁ δῆ]μος
- ο(ν) ἀνθύπατον
[εὐν]οίας τῆς εἰς ἑαυτὸν
[ἕνεκεν].

51. Βάσις ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλιπὴς ὀλίγον τι ἄνωθεν. Πλ. 0,43, ὕψ. 21, πάχ. 0,49. Ἄνωθεν ὑπάρχει βοθρίσκος πρὸς ὑποδοχὴν ἀναθήματος. Ἀριθ. καταλ. 669.

ΣΕΥΒΙΟΥ	-ς Εὐβίου
∟ΙΜΥΡΡΙΝΟΥΤΤΗΣ	(ἐγ) Μυρρινούττης
ΑΝΕΘΗΚΕΝ	ἀνέθηκεν.

52. Δύο τεμάχια ἐπικράνου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀμφότερα μόνον κάτωθεν ἀκέραια, καίτοι τὸ πρῶτον δὲν εἶχεν ἄλλα γράμματα πρὸς ἀριστεράν. Τοῦ πρώτου πλάτ. 0,14, ὕψος 0,14, πάχ. 0,07· ἀριθ. καταλ. 384. Τοῦ δευτέρου ὕψος 0,095, πλάτ. 0,13, πάχ. 0,23· ἀριθ καταλ. 176. Ἀμφότερα ἔχουσιν ἱκανὴν ὁμοιότητα πρὸς ἄλληλα, ὁ δὲ τελευταῖος στίχος εἶνε διὰ μικροτέρων γραμμάτων γεγραμμένος καὶ εὑρίσκεται εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ προηγουμένου στίχου, διὸ πιθανὸν μοὶ φαίνεται ὅτι ἀμφότερα εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀνήκουσιν, καίτοι εἶνε ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν στ. 3 πρὸ τοῦ *Διώνης* ὑπῆρχε διάστημά τι κενὸν (πρᾶγμα ἄλλως ὄχι ἀσύνηθες).

α΄	β΄
ΚΛΑΥΔΙ	
ΘΥΓΑΤΕ	ΙΑΦΕΣΤ
ΕΠΙΙΕΡ	ΔΙΩΝΗΣ

Κλαυδίαν - - -
θυγατέ[ρα μυηθεῖσαν] ἀφ' ἑστ[ίας].
Ἐπὶ ἱερ[είας] Διώνης.

53. Τεμάχιον κυλινδρικῆς βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὕψος 0,25, σωζομένη περίμετρος 0,26. Ἡ ἐπιγραφὴ περικλείεται ἐν ἀναγλύπτῳ στεφάνῳ ἐκ κισσοῦ, ἐλλείπει δ' ἐξ αὐτῆς τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ μέρος. Ἀριθ. καταλ. 242.

Ι	
ΗΦΟ	[καν]ηφο-
ΑΣΑΝ	[ρήσ]ασαν
ΝΥΣΩΙ	[Διο]νύσῳ
ΑΙΩΙ	[Λυ]αίῳ

54. Στήλη ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συγκολληθεῖσα νῦν ἐκ δύο τεμαχίων ἐλλιπὴς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν· τῆς ἐπιγραφῆς ὁ τελευταῖος στίχος εἶνε ἑκατέρωθεν ἐλλιπής. Πλ. 0,47, ὕψ. 0,55, πάχ. 0,75. Ἀριθ. καταλ. 308.

ΗΜΗΤΡΟϹΙЄΡЄΙΑ	[Δή]μητρος ἱέρεια
ΔΙΟΝΥϹΙΑ	Διονυσία
ΜΙΠΠΙΔ	[Ἑρ]μιππίδ[ος θυγάτηρ].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρβλ. CIA III 1283, στ. 13-14. Ἡ στήλη αὕτη οὔτε ἐπιτυμβία φαίνεται ὅτι εἶνε, οὔτε ἀνάγλυφον ἔφερε, πιθανῶς δὲ ἡ εἰκὼν τῆς Διονυσίας ἦτο ἐν αὐτῇ γραπτή.

55. Τμῆμα ἑρμαϊκῆς στήλης συγκολληθὲν ὑπὸ Φιλίου ἐκ τριῶν τεμαχίων ἐλλιπὲς κάτωθεν, ἀπὸ δὲ τοῦ στ. 3 καὶ δεξιόθεν, ἀπὸ δὲ τοῦ στ. 4 ἑκατέρωθεν. Ὕψ. 0,51, πλάτ. 0,28, πάχ. 0,11. Ἀριθ. καταλ. 270. Τὸ Σ τοῦ τελευταίου στίχου κεῖται πρὸς ἀριστερὰν τοῦ φαλλοῦ, πρὸς δεξιὰν τοῦ ὁποίου ἄδηλον ἂν ὑπῆρχον γράμματα, διότι ὁ λίθος εἶνε ἀποκεκρουσμένος.

ΤΩΜΕΓΙΣΤ⌒	Τῷ μεγίστῳ
ΚΑΙΘΕΙΟΤΑΤ	καὶ θειοτάτῳ
ΛΝ ΟΚΡΑΤΟ	[αὐτ]οκράτο-
ΙΟΥΛΙΩ	[ρι Γ.] Ἰουλίῳ [Βή-]
ΛΑΞΙΜ	[ρῳ] Μαξιμ[ίνῳ
ΑΣΤ⌒	σεβαστῷ
Σ	

Ὁμοία ἐπιγραφὴ ὑπάρχει καὶ ἐν CIA III 538, ἐξ ἧς ὅμως δὲν δύναται νὰ συμπληρωθῇ ὁ στ. 7 τῆς παρούσης.

56. Ἄνω μέρος στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ ἀετώματος συγκεκολλημένον ἐκ δύο τεμαχίων, ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Πλάτος 0,28, ὕψος ἄνευ τοῦ ἀετώματος 0,17, πάχος περίπου 0,10. Τὸ ἀρχικὸν πλάτος τῆς στήλης δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ὡς ἐλλειπούσης τῆς κορυφῆς τοῦ ἀετώματος. Οὐδὲν ἧττον τοσοῦτον ὁμοιάζει τὸ τεμάχιον τοῦτο πρὸς τὴν ὑπὸ Φιλίου ἐν Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen XIX σελ. 171 ἑξ. ἐκδοθεῖσαν στήλην, ὥστε εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον φαίνεται βέβαιον ὅτι ἐξ ἐκείνης προέρχεται καὶ τοῦτο, καίτοι δὲν προσαρμόζει πρὸς αὐτήν. Ἡ ἐπιφάνεια εἶνε ἱκανῶς ἐφθαρμένη, ὁ δὲ δεύτερος στίχος ἔχει ἐξαλειφθῇ ἐπίτηδες. Ἀριθ. καταλ. 5 Β.

ΤΟΚΡΑΤΩΡΚΑΙ
////////////////
ΓΡΗΣ

[Αὐ]τοκ(ρ)άτωρ Καῖ[σαρ] - - -
- - - - - - - - -
- - - - [εὐσε](β)ὴς

57. Μέγα τεμάχιον βάθρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν, ἡ δ' ἐπιγραφὴ καὶ ἄνωθεν. Ὕψος αὐτοῦ 0,85, τῆς δὲ ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας τὸ σωζόμενον ὕψος 0,60, μέγιστον πλάτος 0,09. Κατωτέρω δὲν ὑπάρχει ἄλλος στίχος. Γράμματα μικρὰ τοῦ Β' ἢ Γ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἀρ. καταλ. 675.

ΡΑϹ	
ΡΑΔΗΟΥϹ	[ἀνάκτο]ρα Δηοῦς
ЄΗΝ	[γεν]εὴν
ΟΜΟΥΝΟΝ	-ο μοῦνον
Є Ξ Ο ΝΟ Ѡ Ι	[εὔφρονι δ]έξο νόῳ.

58. Μικρὸς τετράπλευρος βωμὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ ἀναγλύφων βουκράνων καὶ στεμμάτων καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὕψος 0,48, πλάτος κατὰ τὴν βάσιν 0,25, πάχος περίπου 0,16. Ἡ δεξιὰ ἄνω γωνία εἶνε ἀποκεκομμένη. Ὁ πρῶτος στίχος ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ ἐπικράνου, ἠφανίσθη δ' ὁλοσχερῶς πλὴν μικρῶν τινων λειψάνων ὀλίγων γραμμάτων. Ἀριθ. καταλ. 261.

Ι ΙΛΙ

ΔΙΟΝΥϹΙΟΥΦΑΛΗ
ΑΤΗΡΑΝЄΘΗΚЄ

(ἡ δεῖνα)
Διονυσίου Φαλη[ρέως θυ-]
[γ]άτηρ ἀνέθηκε.

59. Μικρὸς τετράγωνος βωμὸς ἄνευ διακόσμου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ βοθρίσκου ἄνωθεν. Ὕψος 0,35, πλάτος κατὰ τὴν βάσιν 0,19, πάχος περίπου 0,09. Γράμματα ἐφθαρμένα. Ἀριθ. καταλόγου 116.

ΑΡΤЄ	Ἀρτέμιδι
Μ!Λ!	

60. Μικρὸς τετράπλευρος βωμὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ ἐφθαρμένου ἀναγλύφου διακόσμου ἐρωτιδέων καὶ φυλλωμάτων καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὑψ. 0,34, πλάτος κατὰ τὴν βάσιν 0,26, πάχος 0,14. Ἀριθ. καταλ. 117.

ΦΛΠΑΜΦΙΛ	Φλ(αβία) Παμφίλ(η)
ΚΟΥΡΟΤΡΟ	Κουροτρό-
ΦѠЄΙ΄ΗΝ	φῳ ε(ὐχ)ή(ν).

61. Μικρὸς στρογγύλος βωμὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ ἀναγλύφου διακόσμου βουκράνων καὶ στέμματος καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὕψος 0,17, διάμετρος κατὰ τὴν βάσιν 0,13. Ἀριθ. καταλ. 118.

ΘΕΟΦΙΛΗΚΟΥΡΟΤΡΟΦΩΙ
ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΝ

Θεοφίλη Κουροτρόφῳ
χαριστήρι(ο)ν.

Τὴν διόρθωσιν τοῦ ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΝ εἰς *χαριστήρι(ο)ν* δὲν νομίζω βεβαίαν, διότι ἐν τοῖς χρόνοις, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ παροῦσα ἐπιγραφή, ὑπῆρχεν ἤδη ὁ βραχύτερος τύπος τοῦ ὀνόματος καὶ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γραφῇ.

62. Μικρὸς στρογγύλος βωμὸς μετὰ ἀναγλύφου διακόσμου βουκράνων καὶ στέμματος. Ὕψος 0,17, διάμετρος κατὰ τὴν βάσιν 0,10. Ἀριθ. κατ. 119.

ΔΙѠΝΗΠΡΟ	Διώνη Προ-
CΗΘЄΝΠΑCΙ	σῆθεν Πασι-
ΚΡΑΤΟΥCΑΛΟ	κράτους ἄλο-
ΧC ⊔ΝΚΟΥ	χ[ος εὐχὴ]ν Κου-
' Ν Λ Α	[ροτρόφῳ] - -

Τὸ ἄλλως ἄγνωστον τοπικὸν *Προ|σῆθεν* ἀναγινώσκεται ἀσφαλῶς, πάντα δὲ τὰ γράμματα εἶνε σαφῆ πλὴν τοῦ Η ἐφθαρμένου ὄντος. Κατωτέρω τοῦ στ. 5 δύναται νὰ λείπῃ εἷς ἔτι στίχος.

63. Μικρὸς στρογγύλος βωμὸς μετὰ ἀναγλύφου διακόσμου βουκράνων καὶ στέμματος καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὕψος 0,21, διάμετρος 0,115. Ἡ ἐπιγραφὴ κεῖται ἐπὶ τοῦ ἐπικράνου καὶ εἶνε λίαν ἐφθαρμένη. Ἀριθ. καταλ. 121.

ΚΟΙ.Ο⁝	Κο[υρ]ο[τρόφῳ][1]

64. Μικρότατον τετράγωνον βωμίδιον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὑψ. 0,045, πάχ. 0,048. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἱκανῶς ἐφθαρμένη, καὶ δυσανάγνωστος πολλὰ δὲ γράμματα ἠφανίσθησαν ὁλοσχερῶς. Ἀριθ. καταλ. 399.

ΤЄΜΙ	[Ἀρ]τεμι[σί]
⁝ΠΟΚЄΡ	[α ἀ]πὸ Κερ[α]
ΝΠΡ	[μέω]ν - -
\CЄΥΧ⁝	- - εὐχή[ν].

Πάντες οἱ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενοι μικροὶ οὗτοι βωμοὶ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἐσχάτους ῥωμαϊκοὺς χρόνους ὑπάρχει δὲ πρὸς τούτοις ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ἕτερός τις, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἀπεξεσμένη ἐπίτηδες.

Σημείωσις. Ὁ ἐν φιλολόγοις ἐπιφανέστατος κ. Wilamowitz ἀνεκοίνωσέ μοι ἀρτίως ἰδίαν ἀνάγνωσιν τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1895 σελ. 86 ἐκδοθείσης ἐπιγραφῆς (στ. 4 ἑξ.), ὡς ἑξῆς·

ὅπως δ' ἄριστόν ἐστι· τὸν γὰρ θύλακον
θεὸν νομίζω, μεστὸς ἂν εἶ, μὴ κενός.

ἀπόφθεγμα ἀληθῶς «*Κύκλωπι μᾶλλον ἤ τινι ἄλλῳ τῶν μάλιστα τὸ θεῖον βλασφημησάντων προσῆκον*» ὡς αὐτὸς ὁ Wilamowitz τὸ ἐχαρακτήρισεν. Ἡ ὀρθότης τῆς ἀναγνώσεως ταύτης δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἀμφισβητηθῇ, καίτοι ἐάν τις ἁπλῶς ἐπισκοπῇ αὐτὸν τὸν λίθον, δυσκόλως δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι δὲν ἐλλείπουσι γράμματα κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν, διότι ὁ λίθος φαίνεται ἀνωμάλως καὶ κατὰ τύχην ἀποκεκρουσμένος ἐγγύτατα αὐτῶν τῶν ἐσχάτων γραμμάτων· τούτου δ' ἕνεκα ἠπατήθην καὶ ἐγώ. Ὁ γράψας τὸ ἄθεον τοῦτο δόγμα μετεχειρίσθη τὸ προσπεσὸν τεμάχιον μαρμάρου μηδαμῶς φροντίσας νὰ ἀποκόψῃ τὰ ἄκρα, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸ εὐγώνιον, ἔπειτα δὲ φαίνεται ὅτι φοβηθεὶς διὰ τὴν βλασφημίαν ἐξεκόλαψεν, ὡς ἐσημείωσα ἤδη (αὐτόθι σελ. 85), τοὺς πρώτους στίχους τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν οἷς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναμφιβόλως ἦτο ἀναγεγραμμένον, ἴσως δὲ καὶ ἀπέρριψεν αὐτὸς τὸν λίθον εἰς τὰ χώματα, δι' ὧν ἐπληροῦτο τότε ἡ νοτία αὐλὴ τοῦ ἱεροῦ. Ἡ ἐμὴ ἀνάγνωσις τῶν πρώτων στίχων *[γράμ]ματα ταυτὶ κο[λ]άψας τὴν τέχνην μαθεῖν* φαίνεταί μοι ἤδη βεβαία. Τῶν προηγουμένων στίχων ἐξηφανίσθη πᾶν ἴχνος, μάταιον δὲ θὰ ἦτο νὰ προσπαθήσῃ τις νὰ ἀποκαταστήσῃ πλῆρες τὸ κείμενον· τὸ νόημα δ' ὅμως εἰκάζω ὅτι θὰ ἦτο τοιοῦτον: *ὁ δεῖνα θέλων νὰ δηλώσῃ τίς εἶνε ὁ ἄριστος κανὼν τοῦ βίου ἀνέγραψε τὰ γράμματα ταῦτα.*

Εὔκαιρον ἤδη νομίζω νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα καὶ τόδε, ὅτι ἐξετάσας κατὰ παράκλησιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Κόντου τὸν λίθον τῆς ὑπὸ Φιλίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1892 σελ. 101 ἑξ.) καὶ νῦν ὑπὸ Köhler ἐν CIA IV. 2 σελ. 142, 574 e ἐκδοθείσης ἐπιγραφῆς ἐν στ. 24 εἶδον ὅτι κεῖται ΔΙΑΧΕΙΡΙ≶Α≶, ὡς ὀρθῶς ἐξ εἰκασίας ἀποκατέστησεν ὁ Köhler, ἀλλ' ἕνεκα φθορᾶς τινος τοῦ λίθου τὸ Ι φαίνεται ὁμοιότατον πρὸς Η, λίαν δυσκόλως δυνάμενον νὰ διακριθῇ. Διὰ τοῦτο ἠπατήθησαν ὅ τε Φίλιος καὶ ὁ μετ' αὐτὸν ἀντιγράψας τὴν ἐπιγραφὴν Lolling, ἀναγνόντες ΔΙΑΧΕΙΡΗ≶Α≶.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν ΣΚΙΑΣ

---

[1] Διὰ τὴν ὁμοιότητα ἐκδοθήτω ἐνταῦθα καὶ ἑτέρα τοιαύτη ἐπιγραφή, καίπερ ἐκ πολὺ ἀρχαιοτέρων (πιθανῶς προευκλειδείων) χρόνων προερχομένη. Αὕτη εἶνε ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τεμαχίου ἐκ τοῦ λαιμοῦ πηλίνου ἀγγείου μετὰ καστανόχρου γανώσεως εὑρεθέντος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὑπὸ Φιλίου ἀνασκαφῆς.

ΚΟΡΟΤΡΟ<	Κο(υ)ροτρό[φῳ].

ΤΕΘΡΙΠΠΟΝ ΠΗΛΙΝΟΝ

I

Τὸ ἐπὶ τοῦ φωτοτυπικοῦ πίνακος ἀρ. 3 ἐκ δύο ὄψεων ἐξαιρέτως ἀπεικονιζόμενον πήλινον ἅρμα εἶνε κτῆμα τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν καὶ προέρχεται ἐκ κατασχέσεως [1]. Ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ πηλοῦ αὐτοῦ, τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας, τοῦ χρωματισμοῦ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς παραστάσεως δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ εἰκάσῃ ὅτι τοῦτο προέρχεται ἐκ τῶν νεκροπόλεων τῆς Τανάγρας [2].

Ἡ διατήρησις τοῦ σπουδαίου τούτου καὶ ὡραίου ἔργου εἶνε ἐξαίρετος· οὐχὶ μόνον ἄρτιον ἐντελῶς εἶνε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῦ χρωματισμοῦ αὐτοῦ διατηροῦνται εἰσέτι ἴχνη ἱκανά, ὥστε νὰ δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ ἀναπαραστήσῃ πῶς ἦτο τοῦτο ἀρχικῶς κεχρωματισμένον. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς ὡς βάσεως χρησιμευούσης εὐρείας πλακὸς εἶνε ἐρυθρά. ἐπίσης δὲ ἐρυθρὸν εἶνε καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ δίφρου. Ὁ ῥυμὸς εἶνε μέλας. Ἡ περιφέρεια τῶν τροχῶν εἶνε κεκοσμημένη διὰ δύο ἐρυθρῶν κύκλων περικλειόντων μέλαν κόσμημα ἐκ στιγμῶν. Οἱ ζύγιοι ἵπποι εἶνε μέλανες, τῶν δύο δὲ παρασείρων ὁ μὲν εἶνε ἐρυθρός, ὁ δὲ ἕτερος κίτρινος. Ἡ χαίτη δηλοῦται διὰ κυματοειδῶν γραμμῶν κιτρίνου μὲν χρώματος ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἵππου καὶ τῶν μελάνων, ἐρυθροῦ δὲ ἐπὶ τοῦ κιτρίνου. Περὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῶν ὅπλων τῶν δύο πολεμιστῶν θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις.

II

Τὸ περὶ οὗ ἡ ἡμετέρα πραγματεία μνημεῖον τοῦτο παρέχει ἡμῖν λαμπρὰν τοῦ ἀρχαϊκοῦ πολεμικοῦ ἅρματος εἰκόνα, ἥπερ ὁμοίαν δὲν κατείχομεν μέχρι τοῦδε ἐν πηλῷ [3]. Ὅ,τι ἐκ πρώτης ὄψεως κινεῖ τὴν προσοχὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἅρματι εἶνε τὸ πλάτος τοῦ δίφρου καὶ ἡ ἀναλόγως μικρὰ ἀνύψωσις αὐτοῦ ὑπὲρ τὸ ἔδαφος· ἀλλ' ἀμφότερα ἦσαν πράγματι ἀναγκαῖα, ἵνα μὴ ἀνατρέπηται τὸ ἅρμα ὑπὸ τῶν ἀνακλονήσεων κατὰ τὴν διὰ μέσου τῶν πεδίων ὁρμὴν ἐν περιπτώσει καταδιώξεως ἢ φυγῆς. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ πάντως λόγον καὶ οἱ τροχοὶ τῶν πολεμικῶν ἁρμάτων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ προκειμένου παραδείγματος δηλοῦται, τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ δίφρου

Οἱ τροχοὶ εἶνε τετράκνημοι· τοῦτο δὲ παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων, ἵνα μόνον περὶ αὐτῶν εἴπωμεν, οἷον ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν στηλῶν καὶ ἐγγλύπτων λίθων, καὶ ἐπὶ τῶν τοῦ Διπύλου ἀγγείων. Οἱ τροχοὶ τοῦ ἅρματος ἡμῶν εἶνε προσκεκολλημένοι κάτωθεν ἐπὶ τῆς βάσεως [4]. Ἡ πλήμνη ἐξέχει ὀλίγον, ὁ δὲ ἄξων εἶνε παχὺς καὶ στερεός· σημειωτέον δ' ὅτι ἱκανῶς ἐξέχει οὗτος τῆς πλήμνης. Ἐπὶ τοῦ ἄξονος τούτου στηρίζεται ὁ δίφρος, ὀρθογώνιος ὢν καὶ ἄφρακτος ὄπισθεν. Ἡ ἀνοικτὴ πλευρὰ (πτέρνα) ὑψοῦται ἐλάχιστα ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ἵνα οὕτω καθίσταται εὐχερὴς ἥ τε ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις. Τὰ περιφράγματα τοῦ δίφρου εἰσὶ ταπεινά, μόλις ἐξικνούμενα μέχρι τῶν γονάτων τῶν ἐν τῷ ἅρματι ἱσταμένων. Ἐπὶ τούτων ἄλλως ἐπίκεινται ὑψηλαὶ ἄντυγες, αἱ μὲν ἔμπροσθεν σχήματος ἡμικυκλίου πεπλατυσμένου, αἱ δὲ πλάγιαι ὡς συνήθως, ἤτοι σχηματίζουσαι ὑψηλὸν ἐλλειψοειδῆ κρίκον, ἀφ' οὗ ἐκρατεῖτο ὁ θέλων νὰ κατέλθῃ τοῦ ἅρματος ἢ νὰ ἀναβῇ εἰς αὐτό.

Ἡ προσθία ἄντυξ ἐξικνεῖται εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ σώματος τῶν ἐν τῷ ἅρματι ἱσταμένων. Ἑκάστη δ' ἄντυξ εἶνε συνηνωμένη μετὰ τοῦ περιφράγματος κατὰ τὸ μέσον δι' ἱμάντος, ὡς φαίνε-

[1] Εὐχαριστῶ θερμῶς τοῖς κκ. Καββαδίᾳ καὶ Στάῃ, διότι μοὶ προέτειναν νὰ δημοσιεύσω τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι.

[2] Εὑρετήριον τοῦ μουσ. 4082. Μέγιστον ὕψ. 0,21. Διαστάσεις τῆς βάσεως· μῆκ. 0,22· πλάτ. 0,20· πάχ. 0,01. Ὡς βλέπει τις ἐκ τῶν διαστάσεων, ἵνα ἔχωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ μεγέθους τοῦ μνημείου πρέπει νὰ ἀναπαραστήσωμεν αὐτὸ δύο φορὰς μεγαλείτερον ἢ ὅσον φαίνεται ἐν τοῖς ἀπεικονίσμασιν.

[3] Πήλινον ἅρμα ἐκ Κύπρου Arch. ep. Mith., 1877, p. 107 (συλλ. Millosicz); Heuzey, Les figurines en terre cuite du musée du Louvre, pl. X, 2.—Διὰ τὰ ἀρχαϊκὰ ἅρματα θὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὸ Dictionnaire des antiquités, ἄρθρ. Currus (Saglio).

[4] Εἶνε κινητοὶ εἰς τὰ ἄνευ βάσεως πήλινα, ὅπως τὸ μικρὸν Κυπριακὸν ἅρμα, τὸ ὑπὸ M. Heuzey δημοσιευθέν, ἢ εἰς τοὺς ἵππους τοὺς ἀντὶ ποδῶν φέροντας τροχούς.

πραγματικότητι ἐκ ξύλου ἐν πυρὶ κεκαμπυλωμένου. Ἐνδιαφέρον μέρος τοῦ ἅρματος, ὅπερ αἱ ἐπὶ ἀγγείων ἢ ἀναγλύφων ἀπεικονίσεις ἁρμάτων δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναπαραστήσωσιν, εἶνε εἶδός τι κιβωτίου ἐντὸς τοῦ δίφρου κατὰ μῆκος τοῦ προσθίου περιφράγματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἠδύναντο νὰ τίθενται τὰ ὅπλα, ἡ λεία, ἢ καὶ ἁπλῶς ἡ τροφὴ τῶν ἵππων.

Ὁ ῥυμὸς εἶνε προσηρμοσμένος εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ δίφρου, λίαν παχὺς εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἁρμογῆς, λεπτυνόμενος δ' ὀλίγον καθ' ὅσον πλησιάζει πρὸς τὸ ἀκρορρύμιον. Ἔχων θέσιν πλαγίαν ὡς πρὸς τὸν δίφρον, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζῃ μετ' αὐτοῦ γωνίαν 45 περίπου μοιρῶν, ἀπολήγει εἰς χηνίσκον. Ὁμοίως δὲ χηνίσκον ἀποτελοῦσι καὶ τὰ ἄκρα τοῦ ζυγοῦ. Ἡ κύρτωσις δ' αὕτη κατὰ τὰ ἄκρα τοῦ ῥυμοῦ καὶ τοῦ ζυγοῦ ἐσκόπει βεβαίως νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἐξολίσθησιν τῶν ἱμάντων.

Οἱ ζύγιοι ἵπποι εὑρίσκονται πολὺ πλησίον ἀλλήλων, ἐνῷ οἱ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στοίχου κείμενοι παράσειροι εἶνε ἀρκετὰ ἀπομεμακρυσμένοι τούτων. Εἶνε δὲ γνωστόν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναπαραστήσῃ τις τοὺς παρασείρους οὐχὶ εἰς τὸν δίφρον, ἀλλ' εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ζυγοῦ προσδεδεμένους.

Δύο ἄνδρες ἵστανται ἐν τῷ δίφρῳ, ὁ ἄναξ ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ ὁ ἡνίοχος. Οὗτος ἐκτείνων τοὺς πήχεις πρὸς τὰ ἐμπρὸς κρατεῖ ἐν χερσὶ τὰ ἡνία, εἶνε δ' ἐνδεδυμένος χιτῶνα ποδήρη· ἀπὸ τοῦ νώτου αὐτοῦ ἐξήρτηται μεγάλη ἀσπὶς τοξοειδῶς ἀποκεκομμένη, ἐπὶ τῆς ἄντυγος τῆς ὁποίας εἶνε γεγραμμένα δι' ἐρυθροῦ χρώματος ὀφεοειδῆ κοσμήματα, καὶ ἥτις ἔχει ὡς ἐπίσημον ἐρυθρῶς ἐπίσης γεγραμμένον ἄνδρα γυμνόν, ὑψοῦντα τὰς δύο χεῖρας· ἀμφίβολον εἶνε ἂν ὁ τεχνίτης ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ χορευτήν, πυγμάχον, ἢ ἄνδρα προσπαθοῦντα νὰ ἐκσφενδονήσῃ τι. Ὁ ἄναξ φέρει ἐπὶ κεφαλῆς κράνος αὐξάνον τὸ ἀνάστημά του, ὅπερ καὶ ἄνευ τούτου εἶνε ἤδη ὑψηλότερον τοῦ ἡνιόχου. Τὸ κράνος χωριστὰ καὶ λίαν ἀτέχνως εἰργασμένον, ἔχει παραγναθίδας καὶ μέγαν λόφον κεκοσμημένον δι' ἀκτινοειδῶν ἐρυθρῶν γραμμῶν. Εἶνε δὲ ὁ ἄναξ γυμνὸς καὶ κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, ἧς ὁ πῆχυς ἔχει δυσανάλογον μῆκος, τὴν ἄντυγα. Ὁ ὑπὸ τὴν ἀσπίδα κεκρυμμένος ἀριστερὸς αὐτοῦ βραχίων φαίνεται ὡς ἄμορφος ὄγκος. Ἡ ἀσπίς, στρογγύλη οὖσα, ἀποται. Αἱ ἄντυγες αὗται θὰ κατεσκευάζοντο ἐν τῇ τελεῖ χωριστὸν τεμάχιον, ὅπερ δύναταί τις νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ φέροντος αὐτὸ βραχίονος. Τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς εἶνε κεχρωματισμένον ἐρυθρόν, ἐπίσημον δὲ φέρει διὰ κιτρίνου χρώματος γεγραμμένον χοῖρον, οὗτινος παρέχομεν ἐνταῦθα ἐν ζιγκογρα-

φήματι ὁμοίωμα. Δόρυ δὲν ἔχει· οὐδὲ πιστεύω ὅτι ὑπῆρχε τοιοῦτον ἀρχικῶς ἐξ ἰδιαιτέρου τεμαχίου κατεσκευασμένον καὶ ἀπωλέσθη νῦν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἵππους, οὗτοι ἐπλάσθησαν κατὰ τὸν τυπικὸν ἐκεῖνον τρόπον, καθ' ὃν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπεικόνιζον τὰ ζῷα οἱ κοροπλάσται καὶ οἱ χαλκεῖς. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι οἱ μυκτῆρες τῶν ἵππων, ὅπως καὶ αἱ συνεσφιγμέναι πυγμαὶ τοῦ ἡνιόχου εἶνε διάτρητοι· εἶνε δὲ πιθανώτατον ὅτι διὰ τῶν ὀπῶν τούτων διήρχοντο ἄλλοτε τὰ ἡνία, βεβαίως οὐχὶ ἐκ μετάλλου[5], ἀλλ' ἐκ κεχρωματισμένου λίνου. Τοῦτο δὲν εἶνε ἄνευ ἐνδιαφέροντος, διότι καίτοι ἀναμφιβόλως τὸ ἅρμα εἶνε καλῶς διατετηρημένον, ὅμως πρέπει νὰ ἀναπαραστήσωμεν αὐτὸ τοιοῦτον, οἷον ἦτο, ὅτε τελείως ἐξηρτημένον καὶ καινουργές, ἐν στιλπνῷ καὶ φαιδρῷ χρωματισμῷ μετὰ τῶν ἐρυθρῶν αὐτοῦ καὶ κιτρίνων ἡνίων, κατετέθη ἐπιμελῶς ὑπὸ

[5] Ὡς σκέπτεται ὁ κ. Jamot, BCH, XIV, p. 221, περὶ τῆς λόγχης, ἣν ἔπαλλεν εἷς τῶν μικρῶν ταναγραϊκῶν ἱππέων, καὶ ἥτις ἦτο ἴσως ἁπλῶς ἐκ ξύλου ἢ ὀστοῦ.

εὐσεβῶν χειρῶν εἰς τὸν τάφον ὅστις διετήρησεν ἡμῖν τοῦτο.

III

Εἶνε καταφανές, ὅτι τὸ ἅρμα εἶνε ἀρχαϊκῶν χρόνων· τὸ σχῆμα τῶν ἵππων μαρτυρεῖ τοῦτο, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ μορφαὶ τῶν πολεμιστῶν Ἀναμιμνήσκουσι ταῦτα τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἔτι ὁ κεραμεὺς διὰ νὰ παραστήσῃ τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον ἠρκεῖτο νὰ κεντῇ τὸ παριστῶν τὴν κεφαλὴν μέρος τοῦ τύπου οὕτως, ὥστε νὰ σχηματίζηται (*ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου*) μικρὰ προεξοχή, ἡ ῥίς, καὶ νὰ ὀρύττῃ δύο μικρὰς κοιλότητας διὰ τοὺς ὀφθαλμούς.

Οὐ μόνον ἕνεκα τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τοῦ χρωματισμοῦ αὐτοῦ, τὸ ἅρμα ἡμῶν δέον νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν μικρῶν ἵππων καὶ ἱππέων, οὓς ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ ἔφερον εἰς φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Τανάγρας[6], κατ' ἀκολουθίαν δύναται τὸ ἅρμα τοῦτο νὰ εἶνε, ὅπως καὶ τὰ μνημονευθέντα ἔργα, σύγχρονον πρὸς τὰ λεγόμενα πρωτοβοιωτικὰ ἀγγεῖα καὶ πρὸς τὰ περίεργα ἐκεῖνα γυναικεῖα ἀγαλμάτια, δι' ἃ οἱ ἀρχαιολόγοι διετήρησαν τὸ κωμικὸν ὄνομα *παπάδες*, ὅπερ ἕνεκα τῆς πιαρομόρφου κομμώσεώς των ἀπεδόθη εἰς αὐτὰ παρὰ τῶν χωρικῶν τοῦ Σχιματαρίου[7].

Δύναται λοιπὸν νὰ ἀνήκῃ τὸ ἅρμα εἰς τοὺς χρόνους, οἵτινες προηγήθησαν τῆς εἰς Βοιωτίαν εἰσαγωγῆς τοῦ Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ, δυνατὸν ὅμως εἶνε ἐπίσης ἕνεκα τοῦ σχήματος τῆς ἀσπίδος τοῦ ἄνακτος, τῶν ἐπισήμων, καὶ πρὸ πάντων τοῦ παριστῶντος τὸν ἄνδρα, ὅστις διὰ τῆς σχετικῶς ῥωμαλέας μορφῆς του καὶ τῆς ζωηρᾶς του στάσεως οὐδὲν ἔχει τὸ γεωμετρικόν, νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸ ἅρμα ἡμῶν μεταγενεστέραν χρονολογίαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως δὲν πιστεύω ὅτι τοῦτο εἶνε νεώτερον τοῦ 7ου αἰῶνος[8].

Ὁ ἀναγνώστης παρετήρησε βεβαίως, ὅτι ὁ ἄναξ εἶνε ὡπλισμένος κατὰ τρόπον διάφορον τοῦ ἡνιόχου. Ὅπως οἱ ἐκ πηλοῦ μικροὶ ἱππεῖς, ὁ ἄναξ ἔχει ἤδη τὸν τοῦ Δωριέως ἱππέως ὁπλισμόν. Ἤτοι τὸ κράνος μετὰ παραγναθίδων καὶ τὴν μεγάλην στρογγύλην ἀσπίδα· τοὐναντίον ὁ ἡνίοχος εἶνε ἄνευ κράνους καὶ φέρει τὴν ἀσπίδα ἐλλειψοειδῶς κεκομμένην, διαμορφωθεῖσαν ἐκ τοῦ ἑτέρου τῶν δύο τύπων τῆς μυκηναϊκῆς ἀσπίδος. Ἡ ἀσπίς, χαρακτηριστικὸν καὶ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων, φέρεται εἰσέτι, ὅπως αἱ μυκηναϊκαὶ ἀσπίδες, οὐχὶ διὰ τοῦ βραχίονος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἐξηρτημένη. Ἆρά γε πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μεγάλη σπουδαιότης εἰς τὴν διαφορὰν ταύτην τοῦ ὁπλισμοῦ τοῦ ἄνακτος καὶ τοῦ ἡνιόχου του; Ὀφείλομεν ἆρά γε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἄναξ φέρει τὰ τέλεια ὅπλα τῶν Δωριέων, διότι κατάγεται ἐκ τῶν εἰς Βοιωτίαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν Ἡρακλειδῶν εἰσχωρησάντων κατακτητῶν, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἡνίοχος, ἁπλοῦς ὑπηρέτης, εἶνε ὡπλισμένος κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον, ὡς ἀνήκων εἰς τὸ γένος τῶν παλαιῶν κατοίκων τῆς Βοιωτίας; Δὲν πιστεύω. Ἡ μετὰ δύο τοξοειδῶν τομῶν ἀσπίς, ἥτις ὑπὸ τὴν μορφήν, ἣν παρουσιάζει τὸ ἐκ πηλοῦ ἅρμα, ἐπὶ μακρὸν διετηρήθη ἐν Βοιωτίᾳ, δὲν θὰ ἀπεικονίζετο ὡς σύμβολον ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν βοιωτικῶν πόλεων[9], ἂν ἐχρησίμευεν αὕτη μόνον ὡς ὅπλον εἰς τοὺς ἀπογόνους τῆς κατακτηθείσης γενεᾶς. Αὕτη θὰ ἐφέρετο βεβαίως ὑπὸ πάντων τῶν Βοιωτῶν ἀδιακρίτως κατὰ τὴν γεωμετρικὴν περίοδον. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸ ἡμέτερον ἅρμα μετὰ τῶν δύο διαφόρως ὡπλισμένων πολεμιστῶν, δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς τὸ τεμάχιον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἀγγείου[10], τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν νεώτερον ῥυθμὸν τοῦ Διπύλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰκονίζονται πολεμισταὶ ὡπλισμένοι ἀδιακρίτως δι' ἀσπίδων στρογγύλων ἢ τοξοειδῶς ἀποκεκομμένων.

Ὅτι δὲ εἰς τὸν ἡνίοχον καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ἄνακτα ἐδόθη ὑπὸ τοῦ κοροπλάστου ἡ τοξοειδῶς ἀποκεκομμένη ἀσπίς, ἐξηγεῖται, ἐάν τις σκεφθῇ ὅτι ἀσπίς, ἥτις οὐχὶ ἀπὸ τοῦ βραχίονος, ἀλλ' ἐξηρτημένη ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἐφέρετο, ἦτο ἡ μόνη, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ ἐξοπλισθῇ ὁ ἡνίοχος, ὡς κρατῶν καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν τὰ ἡνία. Ἄλλως δ' αὕτη

[6] Martha, Cat. des terres-cuites de la Soc. Arch., ἀρ. 966-969. Jamot ἔ. ἀ. σ. 248-220 καὶ πίν. XIII.

[7] Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῶν διαφόρων τούτων κατηγοριῶν πρὸς ἀλλήλας ἴδε Böhlau. Jahrbuch, III, σ. 323-364; Holleaux, Monuments Piot, t. I, 33-34; Pottier, Cat. des vases du Louvre, I, σ. 238-242.

[8] Τὸ ἡμέτερον ἅρμα εἶνε σύγχρονον τοῦ πηλίνου τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Martha ἐν BCH, XVII, pl. I.

[9] Cat. Brit. Mus., Central Greece, pl. V-VI.
Εἷς δακτύλιος χρυσοῦς ἐν Βοιωτίᾳ εὑρεθείς, νῦν δ' ἐν ἰδιωτικῇ συλλογῇ ἐν Θήβαις, ἔχει ἐν τῇ σφενδόνῃ βοιωτικὴν ἀσπίδα.

[10] Ἴδε τεμάχιον ἀπεικονισθὲν ἐν Ath. Mitth. 1892, σ. 215=Reichel, Hom. Waffen, εἰκ. 26.

τὸν προεφύλαττεν ἄριστα ἐν περιπτώσει καταδιώξεως, καλύπτουσα οὐ μόνον τὰς κνήμας καὶ τὰ νῶτα, ἀλλὰ καὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καί, ἂν οὗτος ἤθελεν, ὁλόκληρον τὴν κεφαλήν του. Σημειωτέον ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ ἡνίοχος φέρει τὴν ἀσπίδα, ἐνθυμίζει μίαν κατὰ συνθήκην παράστασιν τοῦ γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ. Οἱ κεραμεῖς τῶν τοῦ Διπύλου ἀγγείων[11] παριστῶσι τοὺς πολεμιστὰς βαδίζοντας, ἢ ἡνιοχοῦντας, ἢ κωπηλατοῦντας τὴν ἀσπίδα ἐξηρτημένην ἔχοντας οὐχὶ ἀπὸ τῶν νώτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πλευρᾶς. Αἰτία τούτου εἶνε βεβαίως ὅτι θὰ εὑρίσκοντο εἰς λίαν στενόχωρον θέσιν, ἂν ἤθελον νὰ παραστήσωσι ταύτην ἐκ τοῦ πλαγίου καλύπτουσαν τὰ νῶτα, ὅπως ἀληθῶς ἡ ἀσπὶς θὰ ἐφέρετο καθ' ὃν χρόνον δὲν ἐγίνετο μάχη.

Τὸ ἡμέτερον ἅρμα δὲν εἶνε τὸ μόνον μνημεῖον τῆς ἀρχαίας πλαστικῆς τῆς Τανάγρας, ὅπερ παρουσιάζει εἰκόνα τῆς βοιωτικῆς ἀσπίδος. Ἓν πήλινον τοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν[12] παριστᾷ ὄπισθεν τεσσάρων λίαν κακοτέχνως εἰργασμένων ἵππων, οἵτινες φαίνονται ὡς προσκεκολλημένοι ἀλλήλοις καὶ ὧν οἱ ἐν τῷ μέσῳ εἶνε μικρότεροι τῶν παραπλεύρως κειμένων, ἄνδρα ὁμοίως κακῶς ἐσχηματισμένον, μὲ πεπλατυσμένον τὸ σῶμα, ὅστις ἔχει, ὅπως ὁ ἡνίοχος τοῦ ἅρματός μας, τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπὶ τοῦ νώτου τὴν τοξοειδῶς ἀποκεκομμένην ἀσπίδα. Οὗτος ἐκτείνει τοὺς βραχίονας πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ θέτει τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τῶν παρασείρων[13]. Δὲν ὑπάρχει βεβαίως ἀμφιβολία ὅτι τὸ χονδροειδὲς τοῦτο πήλινον κατασκεύασμα δὲν παριστᾷ ἁπλοῦν ἱπποκόμον, ἀλλ' ἡνίοχον πολεμικοῦ ἅρματος· ὁ κοροπλάστης εἴτε ἐξ ἀδεξιότητος, εἴτε ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ συντελέσῃ ταχέως τὸ ἔργον, παρέλιπεν ἐκεῖνο, ὅπερ τῷ ἐφάνη ἥττονος σημασίας καὶ δυσκολώτερον νὰ παρασταθῇ, δῆλα δὴ αὐτὸ τὸ

ἅρμα, μὴ διατηρήσας ἢ τοὺς ἵππους καὶ τὸν ἡνίοχον, ἅτινα προσήγγισε μέχρις ἀμέσου ἐπαφῆς. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀσπὶς εἶνε ἐνταῦθα ἐξηρτημένη ἐπὶ τοῦ νώτου δι' ὁριζοντίου ἱμάντος, ὅστις περιβάλλων τὴν ὀσφὺν διέρχεται ὑπὲρ τὴν ἀσπίδα. Εἶνε φανερὸν ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀσπίδος ὤφειλε νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λαιμοῦ δι' ἱμάντος προσηρτημένου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς.

Paul Perdrizet

---

[11] Ath. Mitth., 1892, σ. 211, 303=Reichel ἔ. ἀ. εἰκ. 48, 33. Monumenti, IX, pl. 40=Dict. des antiq. εἰκ. 2203.

[12] Ἀρ. Εὑρ. 4228. Ἀνασκαφαὶ Ἀρχ. Ἑτ. 1888. Πηλὸς κίτρινος. Ὕψ. 0,11.

[13] Ἐπειδὴ μοὶ παρέχεται εὐκαιρία, θὰ σημειώσω καὶ ἄλλο πήλινον τοῦ αὐτοῦ μουσείου (ἀρ. Εὑρ. 5619· προέλευσις βοιωτικὴ κατὰ τὸν Martha, Catal. ἀρ. 417). Πηλὸς ἀνοικτοῦ κιτρίνου χρώματος· πλ. 0,07· ὕψ. 0,06· ἐπίσης νηπιώδους τέχνης, ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον, ὅπερ παριστᾷ τέσσαρας ἵππους, ὄπισθεν τῶν ὁποίων ἵσταται μορφὴ ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τῶν δύο ἐν τῷ μέσῳ ζῴων. Ἡ μορφή—ἀνὴρ ἢ γυνή, ἀγνοῶ—οὐδὲν σημεῖον ὅπλου φέρει· ἀφ' ἑτέρου οἱ ἵπποι εἶνε συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους κατὰ περίεργόν τινα τρόπον, δι' ἑνὸς σχοινίου διερχομένου ὄπισθεν τῶν αὐχένων καὶ πρὸ τῶν στέρνων.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ζεύξεως τῶν ἵππων φαίνεται ὑποδηλοῦν ὅτι τὸ ἐν λόγῳ πήλινον δὲν εἶνε πολεμικὸν ἅρμα ἐπίσης ἀτέχνω εἰκονιζόμενον, ὅπως τὸ ὑπ' ἀρ. 3228. Διατί ἆρά γε δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐν τούτῳ τὴν παράστασιν τοῦ ἁλωνίσματος τῶν σταχύων; Οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἐξεπλήσσετο βλέπων τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τύπων τῶν κοροπλαστῶν, οἵτινες ἦσαν ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τόσον πιστοὶ καὶ εὔθυμοι παρατηρηταὶ τῆς ζωῆς, τῶν κοινοτάτων καὶ τῶν μάλιστα οἰκογενειακῶν αὐτῆς σκηνῶν.

ΚΕΦΑΛΗ ΕΦΗΒΟΥ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

(Πίν. 4)

Ἡ ἐξαισία μαρμαρίνη κεφαλή, ἣν δημοσιεύομεν ἤδη, ὑπῆρχε μέχρι τοῦ ἔτους 1889 ἐν τῇ ἰδιωτικῇ συλλογῇ τοῦ κ. Μελετοπούλου, ὅτε ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως περιῆλθεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον, ὅπου καὶ νῦν εὑρίσκεται ὑπ' ἀριθ. 195. Ἐν τῷ Ἀρχαιολ. Δελτίῳ τοῦ 1890 σελ. 76 ἀριθ. 24 ἀναφέρεται ὡς τόπος εὑρέσεως τῆς κεφαλῆς ταύτης ὡρισμένως ὁ Πειραιεύς, ἀλλ' ὁ κ. Καββαδίας ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς πληροφορίας ταύτης. Τὸ ὑλικόν, ἐξ οὗ εἶνε ἐξειργασμένη ἡ κεφαλὴ αὕτη, εἶνε τὸ πεντελήσιον μάρμαρον.

Τὸ εὐγενὲς κάλλος, ἡ ἁπαλὴ χάρις καὶ κομψότης καὶ ἡ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιμέλεια καὶ ἀκρίβεια, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ ἰδιάζουσα καί πως αὐστηρὰ τεχνοτροπία τῆς κεφαλῆς ἑλκύουσι παρευθὺς παντὸς παρατηρητοῦ τὴν προσοχήν, ἥτις ἐπιτείνεται καθ' ἑκάστην στιγμήν, καθ' ὅσον σπανιώτερος εἶνε ὁ παιδικὸς τύπος, ὃν ἀπαντῶμεν ἐν αὐτῇ· ἡ ὄχι τόσον πολυάριθμος καὶ μέχρι τοῦδε τόσον ὀλίγον λεπτομερῶς ἐξητασμένη σειρὰ τῶν ἑλληνικῶν κεφαλῶν ἐφήβων ἀποκτᾷ ἐν τῇ κεφαλῇ ταύτῃ νέον πολυτίμητον μέλος.

Ὁ κ. Καββαδίας (Γλυπτὰ Ἐθν. Μουσείου 195, I) θεωρεῖ ταύτην ὡς κεφαλὴν νεαροῦ ἀθλητοῦ. Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὸ σύνολον τῶν ἔργων τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ ἀναλογισθῶμεν ὅτι αἱ κεφαλαὶ τῶν Ἑλλήνων ἀθλητῶν κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς θὰ ἴδωμεν ἀνήκει καὶ ἡ κεφαλὴ αὕτη, ἀπεικονίσθησαν ἀείποτε εἰς φυσικὸν μέγεθος[1], πρέπει νὰ ἀποφανθῶμεν ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου παριστᾷ παῖδα ἡλικίας 10-14 ἐτῶν. Προσέτι αἱ κεφαλαὶ αἱ ἐμφαίνουσαι τύπον ἀνάλογον ταύτῃ, εἶνε ἅπασαι κεφαλαὶ ἀθλητῶν[2]· καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ ἄρα κεφαλῇ παρίσταται νεαρὸς ἀθλητής, ἐκ δὲ τῶν ἀναλόγων καλλιτεχνημάτων ἐξ ἅπαντος ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν ὅτι εἶνε ἁπλοῦς παῖς, καὶ ὄχι Ἔρως τις ὡς ἐν παραδείγματι. Τὰ μνημονευθέντα ἀνάλογα ἀγάλματα παριστῶσι λίαν διαφόρους παραλλαγὰς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου. Κοινὸν εἶνε εἰς πάντα ταῦτα τὸ μικρὸν ᾠοειδὲς πρόσωπον, τὸ στρογγύλον κρανίον, ἡ βραχεῖα κεκαρμένη κόμη, ἥτις εἶνε διατεταγμένη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κατὰ διακεκριμένους βοστρύχους. Ὡς ἀθληταὶ χαρακτηρίζονται τὰ ἀγάλματα ταῦτα εἴτε διὰ συμβόλων (οἷον δίσκου, ἀρυβάλλου κλ.), ἢ διὰ τῶν ἐξωγκωμένων ὤτων (πυγμάχοι). Ὁ τύπος τοῦ ἐνήλικος ἀθλητοῦ ἦτο ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ ἐν χρήσει καὶ διὰ τοὺς παῖδας μέχρι τοῦ Δ' αἰῶνος, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Δ' αἰῶνος οἱ παῖδες ἀνεπλάσσοντο ἀείποτε ὡς ἐνήλικες ἀθληταὶ ἐν βραχυτέρῳ μέτρῳ μόνον· ἴδιαι δὲ ἀναλογίαι καὶ ἴδιος τύπος διὰ παῖδας δὲν ὑπῆρχον, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα.

Οἱ μύες ἐν τῷ διασωθέντι μέρει τοῦ λαιμοῦ εἶνε κατά τι μᾶλλον τεταμένοι ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τῆς κεφαλῆς ἢ ἐν τῷ δεξιῷ· ἡ κεφαλὴ λοιπὸν ἦτο κατά τι ἐστραμμένη πρὸς τὰ δεξιά. Πρὸς τούτοις ὁ τράχηλος χωρεῖ κατά τι πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐνῷ ἡ γωνία ἡ σχηματιζομένη ὑπὸ τῆς γένυος καὶ τοῦ λαιμοῦ εἶνε ἀμβλεῖα, ἐκ τούτου δ' ἕπεται ἀμέσως ὅτι ἡ κεφαλὴ ἦτο ἐστραμμένη κατά τι πρὸς τὰ ἄνω. Τὰ ἄνω βλέφαρα εἶνε λίαν στενὰ (ἴδε ἰδίως τὴν ἐν κατατομῇ εἰκόνα), ἐνῷ τὰ κάτω εἶνε ἀνυψωμένα, ὅθεν τὸ βλέμμα τοῦ ἀγάλματος διηυθυ-

[1] Πρβλ. Scherer, De Olympionicarum statuis. Gottingae 1885 σελ. 9 ἑξ.

[2] Πρβλ. Athen. Mitth. XVI, πίν. IV-V κεφαλὴ ἐκ Περίνθου. Collignon, Histoire de la sculpt. gr. πίν. XI, δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος, Arch. Zeitung 1874 πίν. III κεφαλὴ Ince Blundell Hall, Furtwängler, Meisterw. Atlas πίν. XVII κεφαλὴ τοῦ palazzo Riccardi, αὐτόθι πίν. XVI κεφαλὴ Petworth, αὐτόθι πίν. XIII καὶ XIV ὁ λεγόμενος Διομήδης, Brunn-Bruckmann ἀριθ. 132, 135, ἀθλητὴς ἐκ Μονάχου, Römische Mitth. VII 1892, πίν. III ἀθλητὴς ἐκ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Galleria τῶν Uffici, Brunn-Bruckmann ἀριθ. 131, δισκοβόλος τοῦ Βατικανοῦ, Furtwängler, Sammlung Saburoff πίν. XXXVIII, 1, Collection Baracco πίν. LV, Beschreibung der ant. Skulpturen. Königl. Museen zu Berlin 1891 ἀριθ. 481 κεφαλὴ ἐκ Καπύης κτλ.

νετο κατά τι πρὸς τὰ ἄνω. Τέλος ὁ δεξιὸς κανθὸς τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ εἶνε μᾶλλον ἀνεῳγμένος ἢ ὁ ἀριστερός, ὅθεν τὰ βλέμματα τοῦ ἀγάλματος δὲν διηυθύνοντο μόνον πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ κατά τι καὶ πρὸς δεξιάν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀνευρίσκομεν ὑποτύπωσιν συγγενῆ πρὸς τὸ ὑπὸ Max. Mayer (Jahrbuch 1893, πίν. IV) δημοσιευθὲν ἄγαλμα, ὁμοίαν δὲ τῇ ἐπὶ ἀγγείου εἰκόνι ἐν Jahrb. I σελ. 12. Πρβλ. Athen Mitth. 1883 πίν. IV.

Τὴν κατάστασιν, ἐν ᾗ διατηρεῖται ἡ περὶ ἧς πρόκειται κεφαλὴ τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου, δὲν δύναταί τις νὰ ἀποκαλέσῃ πολὺ εὐχάριστον. Ἐλλείπει παρὰ τῇ κεφαλῇ ταύτῃ ἅπαν τὸ κατώτερον ἥμισυ τῆς ῥινός, τὸ ὁποῖον προφανῶς ἦτο πεποιημένον ἐξ ἰδίου τεμαχιδίου μαρμάρου, πρᾶγμα τοῦ ὁποίου δὲν ἔχομεν ὀλίγα τὰ ἀνάλογα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ. Πρβλ. Καββαδίου, Γλυπτὰ ἀριθ 29, 67, περὶ δὲ τοῦ λεγομένου Θησέως τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος πρβλ. Overbeck, Ber. d. sächs. Ges. d. Wissensch. 1890 σελ. 44. Πρὸς τούτοις ἐλλείπουσιν οἱ βολβοὶ τῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες ἦσαν πεποιημένοι ἐξ ἀλλοίου ὑλικοῦ· ἡ δὲ χρῆσις αὕτη ἀλλοίου ὑλικοῦ πρὸς ἀνάπλασιν τῶν βολβῶν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν κορῶν αὐτῶν, προελθοῦσα ἐκ τῆς πολυχρωμίας τῶν ἀγαλμάτων, ἀπαντᾷ συχνότατα καὶ κατὰ διαφόρους περιόδους τῆς τέχνης. Πρβλ. Conze, Sitzungsber. d. Berl. Akad. 1892 I σελ. 49. Ἴχνη χρωματισμοῦ ἐν τῇ περὶ ἧς πρόκειται κεφαλῇ παρατηροῦνται ἰδίως κατὰ τὰ βλέφαρα, σαφέστατα δὲ δύναταί τις νὰ ἴδῃ ὅτι οἱ ἐσωτερικοὶ κανθοὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔφερον χρωματισμόν. Ἡ περιοχὴ λοιπὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο ἄλλως ἢ νῦν. Ἡ ἀπόστασις τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο ἀναμφιβόλως, ὡς φαίνεται ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἴση πρὸς τὸ μῆκος αὐτῶν. Τοὺς ἐσωτερικοὺς κανθοὺς δύναταί τις νὰ διακρίνῃ κάλλιστα καὶ ἐν τῇ φωτογραφίᾳ. Ἐξακολουθοῦντες ἤδη τὴν ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως, ἐν ᾗ περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσείῳ κεφαλή, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ δεξιὰ πλευρὰ αὐτῆς (οὖς, κόμη, ἐν μέρει δὲ καὶ ἡ παρειὰ) καὶ ἡ κορυφὴ εἶνε λίαν βεβλαμμένα, διότι αὐτόθι τὸ ὕδωρ ἀπέτριψεν ὁλοσχερῶς τὴν ἀρχαίαν ἐπιδερμίδα. Βεβλαμμένη πρὸς τούτοις εἶνε ἡ δεξιὰ πλευρὰ τῆς γένυος, τὸ δεξιὸν τοῦ διασωθέντος μέρους τοῦ λαιμοῦ, καὶ αὐταὶ αἱ ὀφρύες (ἰδίως ἡ ἀριστερά). Καὶ ὁλόκληρος ἡ κεφαλὴ εἶνε κατά τι προσβεβλημένη ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαίρας, καίτοι ἅπαν τὸ ἀριστερὸν μέρος αὐτῆς διέσωσε τὴν ἀρχαίαν ἐπιδερμίδα.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῆς διαπλάσεως τῆς κεφαλῆς, τουτέστι τῆς τεχνοτροπίας αὐτῆς.

Ἥ τε ὅλη κεφαλὴ καὶ τὸ πρόσωπον κατ' ἰδίαν ὁρώμενα κατ' ἐνώπιον ἀποτελοῦσιν ἀνισομερὲς ᾠοειδὲς σχῆμα· τὸ μέγιστον πλάτος τῆς κεφαλῆς κεῖται ὄπισθεν τῶν ὤτων, τὸ δὲ μέγιστον πλάτος τοῦ προσώπου παρὰ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν. Τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς δεικνύει ἐν τῇ περιμέτρῳ αὐτοῦ ἀρκετὰ πλατὺ καὶ βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἄνω στενευόμενον τόξον, ἐνῷ τὸ τόξον τοῦ κατωτέρου μέρους αὐτῆς εἶνε πολὺ στενώτερον ἡ δὲ στένευσις αὐτοῦ ἄρχεται πλησιέστερον τῶν πλατυτάτων σημείων τῆς κεφαλῆς. Τὸ πρόσωπον, ὅπερ παρὰ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προπίπτει κατά τι, στενεύεται ἔπειτα τάχιστα πρὸς τὰ κάτω, καίτοι δὲν δεικνύει οὕτω στενὴν τὴν γένυν ὡς αἱ ἐν Μονάχῳ καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ κεφαλαὶ ἀθλητῶν· τοὐναντίον δὲ ὑπεράνω τῶν μήλων τῶν παρειῶν ἡ περιφέρεια τοῦ προσώπου μετὰ μικρὰν κοίλανσιν παρὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελεῖ σχεδὸν κανονικὸν ἡμικύκλιον. Ἐνῷ ἡ μὲν κεφαλὴ τοῦ Ἁρμοδίου τοῦ ἐν Νεαπόλει συμπλέγματος (Collignon, Histoire de la sculpt. gr. I εἰκ. 189) καὶ αἱ Μυρώνειοι κεφαλαὶ τοῦ Δισκοβόλου (αὐτόθι πίν. XI), τῶν ἀθλητῶν τοῦ Palazzo Riccardi καὶ τοῦ Ince Blundell Hall ἀπολήγουσιν ἄνω εἰς τόξον πλατύτερον καὶ ὀλιγώτερον στενευόμενον πρὸς τὰ ἄνω, κάτωθι δὲ δὲν ἔχουσι τόσον στενὴν τὴν γένυν, ἄλλαι κεφαλαὶ ὡς ἡ ἐκ Περίνθου (Athen Mitth. XVI 1891 πίν. IV), ὁ λεγόμενος Ἀπόλλων ἐπὶ τοῦ Ὀμφαλοῦ[1], ἡ τοῦ λεγομένου Διομήδους (Furtwängler, Atlas, πίν. XIII. XIV) καὶ ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ[2] (αὐτόθι πίν. III) δεικνύουσι κατ' ἐνώπιον περίγραμμα ὅμοιον τῇ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μου-

[1] Ἡ καλλίστη τῶν μέχρι τοῦ νῦν γνωστῶν ἀναπαράστασις αὐτοῦ ἐν Monuments et memoires de l'Académie. Fondation E. Piot. I πίν. VIII-IX).

[2] Ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε τῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου εἶνε ἀμφίβολον. Πρβλ. Jamot ἐν Monuments grecs publiés par l'association pour l'encouragement des études grecques en France 1895 σελ. 23 ἑξ. καὶ ἐν Revue archéol. 1895 XXVII σελ. 7 ἑξ.

σείῳ κεφαλῇ. Προσέτι ἐκ τῶν κεφαλῶν, αἵτινες ἔχουσι τὴν μεγίστην συγγένειαν πρὸς τὴν ἡμετέραν, ἡ ἐκ Περίνθου εἶνε κατά τι ὑψηλοτέρα καὶ στενωτέρα ἀναμιμνήσκουσα ἀκόμη τὴν δυσαναλόγως μακρὰν ἀρχαϊκὴν κεφαλὴν τοῦ Ἁρμοδίου, ἐνῷ ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ προξενεῖ ἐντύπωσιν ἁρμονικωτέραν ἢ ἡ ἡμετέρα, ἐπειδὴ καλυπτομένων τῶν κροτάφων ὑπὸ τῆς κόμης ἡ στένευσις τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ κάτω δὲν παρουσιάζεται τόσον ταχεῖα καὶ ἄμεσος, ὡς ἐν ταύτῃ. Καὶ διὰ μόνης δὲ τῆς παραβολῆς τῶν κεφαλῶν τοῦ Ἁρμοδίου καὶ τῶν Μυρωνείων ἀγαλμάτων πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν διαρκῆ τάσιν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης πρὸς μετάβασιν ἀπὸ τῶν στενῶν καὶ μακρῶν κεφαλῶν καὶ προσώπων εἰς τὰς πλατυτέρας καὶ βραχυτέρας. Ἡ μετάβασις δ' αὕτη τελεῖται βραδέως καὶ λίαν βαθμηδόν. Ἡ περὶ ἧς νῦν λοιπὸν πρόκειται κεφαλὴ παρίσταται ὡς ἄμεσος πρόδρομος τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς, ἡ δὲ Παρθένος Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου παρίσταται ὡς περαιτέρω ἐξακολούθησις τῆς αὐτῆς τάσεως. Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν Φειδίαν ἀναφαίνεται ἀντίδρασις κατὰ τῶν τοιούτων οἱονεὶ συμπεπιεσμένων ἀναλογιῶν. Αἱ κεφαλαὶ τῆς συλλογῆς Sabouroff XXXVIII, 1, τοῦ ἐν Μονάχῳ καὶ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητοῦ βραχύνουσι μὲν ἀληθῶς τὸ μέτωπον καὶ σμικρύνουσι τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς, ἀντὶ τούτου ὅμως μεγεθύνουσι τὸ μέσον καὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου καὶ ἄγουσι πρὸς τὸ ἐπίμηκες πρόσωπον τοῦ Πραξιτελείου Ἑρμοῦ. Ἐν τούτοις παρὰ ταύτην τὴν ἀντίδρασιν εὑρίσκει καὶ ἡ παλαιὰ τάσις τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἡ κεφαλὴ τῆς συλλογῆς Baracco (πίν. 55) σμικρύνει μὲν τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ δὲν μεγεθύνει τὸ μέσον καὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου· αὕτη ἀποτελεῖ τὴν προηγουμένην βαθμῖδα πρὸς τὰς συμπεπιεσμένας κεφαλὰς τοῦ Σκόπα. Ἡ περὶ ἧς νῦν πρόκειται κεφαλὴ ἕνεκα τούτου εἶνε ἀξιοπαρατήρητος, ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν ἀμφοτέρων τῶν ἀντιθέτων διευθύνσεων ἐν τῇ γλυπτικῇ τοῦ Δ' αἰῶνος ὡς οὖσα μεσάζον μέλος μεταξὺ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μύρωνος καὶ Πραξιτέλους (διὰ τῆς κεφαλῆς τῆς συλλογῆς Sabouroff), καὶ τῶν τοῦ Σκόπα (διὰ τῆς κεφαλῆς Baracco), ἐπειδὴ αἱ τελευταῖαι ἀμφότεραι εἶνε ἀνάπτυξις αὐτῆς.

Ἔχομεν ἤδη παρατηρήσει ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ἔχει τὸ πλατύτατον αὐτῆς σημεῖον σχεδὸν εὐθὺς ὄπισθεν τῶν ὤτων. Ἐὰν φαντασθῶμεν ὁριζοντίαν τομὴν τῆς κεφαλῆς κατ' ἐπιφάνειαν κειμένην μεταξὺ τῶν δύο μάλιστα ἑκατέρωθεν προεχόντων σημείων αὐτῆς, ἐπιτυγχάνομεν σχῆμα ᾠοειδές, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ πρὸς τὸν αὐχένα μέρει εἶνε κατά τι πλατύτερον ἢ ἐν τῷ Δορυφόρῳ τοῦ Πολυκλείτου. Ἀλλ' ἐὰν ἀκολούθως παραβάλωμεν τὴν κατατομὴν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς πρὸς τὴν κατατομὴν τῶν Πολυκλειτείων κεφαλῶν, εὑρίσκομεν ὅτι ἐν ταύτῃ ἡ ἄνω γραμμὴ ἀπὸ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ μετώπου μέχρι τῆς κορυφῆς (αὕτη δὲ ὁρίζεται ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκ τούτου ὅτι ἐξ αὐτῆς ὡς ἀπό τινος κέντρου ἀφορμῶνται οἱ βόστρυχοι τῶν τριχῶν) ἀποτελεῖ γραμμὴν ὁμαλῶς κεκαμμένην, ἥτις οὐδέποτε οὐδαμοῦ πλησιάζει πρὸς τὴν εὐθεῖαν· τὸ ἀνώτατον σημεῖον κεῖται ἐν τῷ μέσῳ, ἡ δὲ κορυφὴ τοὐναντίον κεῖται σχεδὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου πρὸς τὸ μέτωπον. Τοὐναντίον δὲ ἐν ταῖς Πολυκλειτείοις κεφαλαῖς περιγράφει τὸ κρανίον ἀπὸ τοῦ ἄνω πέρατος τοῦ μετώπου μέχρι τῆς κορυφῆς γραμμὴ τεθλασμένη, ἥτις ἔχει διεύθυνσιν πρὸς τὰ κάτω, ἡ δὲ κορυφὴ κεῖται κατωτέρω τοῦ μετώπου. Πρβλ. P. Herrmann, Athen. Mitth. XVI 1891 σελ. 318. Πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν ταυτίζονται αἱ Μυρώνειοι κεφαλαὶ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ (ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μύρωνος, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Kekule: Über den Kopf des Praxitelischen Hermes). Ἡ πρόπτωσις τοῦ κρανίου ὑπὲρ τὸν τράχηλον δὲν εἶνε τόσον μεγάλη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, ὡς ἐν τῇ ἐκ Περίνθου (Athen. Mitth. XVI πίν. V), ἐν τῷ δισκοβόλῳ Massimi, ἐν τῷ ἀθλητῇ τοῦ palazzo Riccardi (πρβλ. τὸν δισκοβόλον Catajo, Furtwängler, Meisterwerke σελ. 43), προσεγγίζει δὲ μάλιστα ὡς πρὸς τοῦτο πρὸς τὰς κεφαλὰς τοῦ ἀθλητοῦ Ince Blundell Hall, τοῦ λεγομένου Διομήδους, τοῦ ἀθλητοῦ Petworth (Furtwängler, Atlas πίν. XVI)· ὡς ἐν τούτῳ οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ διαστέλλεται σαφῶς αὕτη ἡ θέσις διά τινος ἱκανῶς ἀσθενοῦς κοιλότητος, ἥτις κατὰ τὸ ὕψος περίπου τῆς ἄνω περιοχῆς τῆς κοιλότητος τῶν ὀφθαλμῶν χωρίζει τὰς βραχείας τρίχας τοῦ τραχή-

λου ἀπὸ τῆς λοιπῆς κόμης, ἥτις σύγκειται ἐκ μεγαλυτέρων βοστρύχων. Ἡ τελευταία αὕτη ἰδιότης πάλιν εἶνε χαρακτηριστικὴ διὰ τὰς ἀττικὰς κεφαλὰς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μύρωνος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀργείας κεφαλὰς τοῦ Πολυκλείτου. Ἡ διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου ἐν ταῖς ἀργείαις καὶ ταῖς ἀττικαῖς κεφαλαῖς εἶνε εὐδιάγνωστος ἰδίως ὄπισθεν· πρβλ. τὸ γωνιῶδες κρανίον τοῦ Διαδουμένου Vaison (Monumenti X 49) καὶ τὰ στρογγύλα κρανία τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ (Brunn-Bruckmann ἀριθ. 134) καὶ τῆς περὶ ἧς νῦν πρόκειται κεφαλῆς (Πίν. 4). Τὸ κρανίον τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν μετὰ τοῦ ἐπίσης βραχέος κρανίου τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ. Ἂν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητοῦ (Röm. Mitth. 1892 VII πίν. III), ἥτις ἄλλως εἶνε τοσοῦτον συγγενὴς τῷ ἐν Μονάχῳ ἀθλητῇ, ἐμφαίνει καὶ γωνιώδη σχήματα, καταφαίνεται ἐν τούτῳ ἐπίδρασις τοῦ Πολυκλείτου καὶ εἰσχώρησις τῶν σχημάτων αὐτοῦ εἰς τὴν ἀττικὴν τέχνην τοῦ Μύρωνος, ὅπερ ὑπέδειξεν ὁ Bloch, Röm. Mitth. 1892 σελ. 103. Ἔτι σαφέστερον καταφαίνεται ἡ ἐπίδρασις τοῦ Πολυκλείτου ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς συλλογῆς Baracco (πίν. 55), ἣν ὁ Helbig τάσσει μεταξὺ Πολυκλείτου καὶ Σκόπα, ἥτις ὅμως, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, παριστᾷ περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς, ὅθεν κατ' οὐσίαν εἶνε καθαρῶς ἀττική.

Τὸ μέτωπον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ (ἐὰν παρίδῃ τις τὴν ὑπεράνω τῆς ῥινὸς προεξοχὴν τοῦ κατωτέρου μέρους αὐτοῦ) ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ῥινὸς εὐθεῖαν γραμμήν, ὡς ἐν τῇ ἐκ Περίνθου κεφαλῇ, τῷ ἐν Μονάχῳ καὶ τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητῇ, τῷ Διομήδει, τῷ ἀθλητῇ τοῦ Petworth καὶ τῷ Ἑρμῇ τοῦ Πραξιτέλους. Τὸ μὴ διασωθὲν ἀκρορρίνιον πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ συμφώνως πρὸς τὰ ἀγάλματα ταῦτα. Ἡ γραμμὴ τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου συναντᾶται μετὰ τῆς γραμμῆς τοῦ μετώπου καὶ τῆς ῥινὸς ὑπὸ ἀμβλεῖαν γωνίαν, δηλαδὴ τὸ κάτω μέρος τοῦ προσώπου χωρεῖ κατά τι πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡς παρὰ τῇ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ, παρὰ τῷ Διομήδει, παρὰ τῷ ἀθλητῇ τοῦ Petworth, τῷ ἐν Μονάχῳ καὶ τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μύρωνος ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατατομὴν ἀκολουθοῦσι τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ ἀρχαϊκωτέρου Ἁρμοδίου, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἡ ῥὶς δὲν ἀποτελεῖ εὐθεῖαν γραμμὴν μετὰ τοῦ μετώπου, ἀλλὰ προέχει μᾶλλον, ἡ δὲ γραμμὴ τοῦ μετώπου καὶ ἡ τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου τοὐναντίον ἀποτελοῦσι συνέχειαν ἡ μία τῆς ἄλλης, διαφέρουσι δὲ τῶν νεωτέρων κεφαλῶν, πρὸς τὰς ὁποίας προσεγγίζει ἡ παροῦσα κεφαλή.

Ἡ ὀστεώδης μικρὰ γένυς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μάλιστα ἀνάλογον ἔχει τὴν γένυν τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth καὶ τῆς παρὰ Furtwängler Meisterw. 53 κεφαλῆς. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μύρωνος ἔχουσιν ἀκόμη μεγάλην γένυν, καίτοι ὄχι τόσον δυσανάλογον ὡς ὁ Ἁρμόδιος.

Ἡ κόμη τῆς παρούσης κεφαλῆς παρέχει ἄφθονον ἐναλλαγὴν φωτὸς καὶ σκιᾶς κατά τι πέρα τοῦ μέτρου τοῦ ἐν τῇ μαρμαροπλαστικῇ συγκεχωρημένου, ἀναμιμνήσκουσα τὰ χάλκινα ἀγάλματα, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἡ κόμη πρέπει νὰ εἶνε ἐντονώτερον ἐξειργασμένη· χάλκινον πρότυπον ὑποδηλοῖ ἰδίως ἡ ἐξεργασία ἑκάστου βοστρύχου (οἱ βόστρυχοι διαιροῦνται δι' ἐγκεχαραγμένων γραμμῶν εἰς ἰδιαίτερα μαλλία 2-4· πρβλ. τὰ ἑξῆς ἐκ διαφόρων χρόνων χάλκινα ἔργα: Bull. de corr. hell. VIII 1884 pl. XII, Furtwängler Die Bronzen von Olympia πίν. I, II, Comparetti-Petra La villa Ercolanese πίν. VII 3, Gaz. archéol. VIII 1883 pl. I κ. ἄ. τ.). Ἐπειδὴ δὲ αἱ τρίχες τῆς κόμης αἱ καταπίπτουσαι ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ τραχήλου δὲν εἶνε ἐξειργασμέναι οὕτως ὥστε νὰ παράγωσιν ἐντύπωσιν διὰ τοῦ πλαστικοῦ σχήματος, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχε καὶ χρωματισμός, δηλαδὴ ἡ κόμη ἦτο κεχρωματισμένη. Ὅλως διαφόρως ἀπὸ τῆς κατὰ συμμετρίαν διατάξεως τῆς κόμης παρὰ τῷ Δορυφόρῳ τοῦ Πολυκλείτου, ἥτις πρὸς τούτοις εἶνε προσκεκολλημένη στενῶς ἐπὶ τοῦ κρανίου καὶ συνίσταται ἐξ ἀλλεπαλλήλων μακρῶν καὶ λεπτῶν βοστρύχων ἐλαφρῶς κατὰ τὸ ἄκρον ἑλισσομένων, ἡ κόμη τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀποφεύγει ἐπίτηδες πᾶσαν συμμετρίαν ἐν τῇ διατάξει τῶν καθ' ἕκαστον λοφιδίων καὶ ἀποτελεῖ ὀγκῶδες ἐξέχον ἐπὶ τοῦ κρανίου πλαστικὸν σύμφυρμα ἰσχυρῶς κυμαινομένων βοστρύχων. Τοιαύτη κόμη ἀποτελεῖ καταφανῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὁμαλὴν ἐξεργασίαν τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς κεφαλῆς.

Ἡ ἐξεργασία τῆς κόμης τῆς παρούσης κεφαλῆς εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τοῦ τρόπου, ὃν εὑρίσκομεν ἐν τῇ ἐκ Περίνθου κεφαλῇ καὶ παρὰ Μύρωνι, προκαταρχὴ δὲ τῆς ἐξεργασίας τῆς κόμης, ἥτις ἀναφαίνεται ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς συλλογῆς Baracco (pl. 55). Ἡ πρόοδος ἐν τῇ παρούσῃ κεφαλῇ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κόμην τῆς ἐκ Περίνθου κεφαλῆς καὶ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μύρωνος συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ σύνολον τῆς κόμης παρ' αὐτῇ προσπίπτει εἰς τὴν αἴσθησιν πολὺ πλαστικώτερον καὶ ὅτι ἐν τῇ διατάξει τῶν καθ' ἕκαστον λοφιδίων ἐτηρήθη πολὺ πλειοτέρα ἐλευθερία ἀπὸ τοῦ τυπικοῦ καὶ τοῦ παραδεδεγμένου. Ἀληθῶς εἶνε ἀκόμη καταφανὲς τὸ τυπικὸν ἐν τῇ διατάξει τῶν βοστρύχων εἰς παραλλήλους σειράς, αἵτινες ἀφορμῶνται ἐκ τῆς κορυφῆς καθ' ἁπάσας τὰς διευθύνσεις, ἐν τῷ καταμερισμῷ τῶν τριχῶν ὄπισθεν εἰς δύο τάξεις δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἀποφυγῆς τῆς κατὰ συμμετρίαν διατάξεως τῶν βοστρύχων ὑπεράνω τοῦ μετώπου (ὁ ἀπαραίτητος μέγας βόστρυχος πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς κεφαλῆς· πρβλ. τοὺς ἀθλητὰς Ince Blundel Hall, Palazzo Riccardi κ. ἑξ.)· ἀλλ' ἤδη δὲν εὑρίσκομεν πλέον ἐνταῦθα τὴν σταυροειδῆ διάταξιν τῶν βοστρύχων, ὡς λ. χ. ἐν τῇ ἐκ Περίνθου κεφαλῇ, ἐν τῇ ἐκ Ταρσοῦ κεφαλῇ (Gaz. arch. VIII 1883 pl. I), οὐδὲ τοιαύτην μονοτονίαν ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν βοστρύχων, ὡς ἐν ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Μύρωνος. Ἡ κόμη εἶνε φυσικωτέρα καὶ περιπλοκωτέρα ἢ παρὰ Μύρωνι, ὁ βόστρυχος πρὸ τοῦ ὠτὸς εἶνε παραστατικώτερος καὶ ἀνετώτερος. Ἀλλὰ ἥ τε ἐν γένει ἐξεργασία τῆς κόμης (ἄνω καὶ παρὰ τὰς πλευρὰς παχεῖς βόστρυχοι, ἐπὶ δὲ τοῦ μετώπου καὶ παρὰ τὸν τράχηλον λεπτοί, λοφίδιά τινα πρὸ τοῦ ὠτός, ἡ ἀποφυγὴ τῆς συμμετρίας, τὸ ἡμικυκλικὸν πέρας τῆς κόμης ὑπεράνω τοῦ μετώπου, ἡ ἄμεσος ἐπίθεσις τῶν τριχῶν ὄπισθεν τοῦ ὠτός), ὡς καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστον σχήματα τῶν βοστρύχων τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε κατὰ πάντα συγγενῆ πρὸς τὸν τρόπον τοῦ Μύρωνος. Ὁμοίαν ἀνάπτυξιν τοῦ τρόπου τοῦ Μύρωνος δεικνύει ἡ κόμη τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth. Αἱ κεφαλαὶ τῆς συλλογῆς Sabouroff καὶ Baracco, τοῦ ἐν Μονάχῳ καὶ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητοῦ παραλλάσσουσιν ἑκάστη ἰδιαζόντως τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ πᾶσαι δεικνύουσιν ἤδη τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἐπιτετηδευμένου· ἡ κόμη αὐτῶν πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν φύσιν.

Τὸ πλατὺ καὶ ὑψηλὸν μέτωπον τῆς παρούσης κεφαλῆς προέχει κατά τι ἐν τῷ μέσῳ· περαιτέρω δὲ μετὰ μικρὰν αὔλακα διαθέουσαν ἅπαν τὸ μέτωπον μέχρι τῶν κροτάφων ἐξογκοῦται πάλιν τὸ μέτωπον ἐν τῷ κατωτέρῳ μέρει αὐτοῦ ὑπεράνω τῆς ῥινὸς καὶ παρὰ τὰς ὀφρῦς· ἐκ δὲ τῶν πλαγίων διατέμνεται τὸ μέτωπον ὑπὸ λίαν ἀβαθῶν αὐλάκων, αἵτινες ἀνέρχονται πλαγίως ἐκ τοῦ μέσου σχεδὸν τῶν ὀφρύων μέχρι τῆς αὔλακος τῆς διαθεούσης αὐτὸ ἐγκαρσίως. Ὁμοιοτάτην διάπλασιν τοῦ μετώπου δεικνύει ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλή· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ ὅμως βλέπομεν τὴν πρώτην ἀφετηρίαν τῆς διαπλάσεως, ἣν δεικνύουσιν αἱ κεφαλαὶ τοῦ ἐν Μονάχῳ καὶ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητοῦ, ἄγει δ' αὕτη πρὸς τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους. Ὅτι ὁ ἐν Μονάχῳ ἀθλητὴς καὶ ὁ ἐν Φλωρεντίᾳ παριστῶσι περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς Μυρωνείου τεχνοτροπίας, ἀπέδειξαν ὁ Kekule καὶ ὁ Bloch. Ἡ κεφαλὴ τῆς συλλογῆς Sabouroff, ἧς τὸ πρωτότυπον ὡσαύτως ἀνέρχεται μέχρι τοῦ Μύρωνος (Furtwängler, Samml. Sabouroff εἰς πίνακα XXXVIII, 1), ἔχει ἐν γένει τὴν αὐτὴν διάπλασιν ὡς ἡ ἡμετέρα κεφαλή, πλὴν ὅτι εἶνε πλουσιωτέρα καὶ λεπτοτέρα· ἐν ἐκείνῃ ἐκτὸς τῆς αὔλακος τῆς διαθεούσης ἐγκαρσίως τὸ μέτωπον ὑπάρχει καὶ ἑτέρα αὖλαξ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μετώπου ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἥτις προσεγγίζει τὴν κεφαλὴν ταύτην πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἡ ἄτονος διάπλασις τοῦ μετώπου εἶνε πάλιν καλυτέρα τῆς διαπλάσεως τῶν παρειῶν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. Ἡ διάπλασις αὐτῶν εἶνε ἀκόμη τόσον ἄτονος καὶ ἀβεβαία, ὥστε παριστᾷ τὴν κεφαλὴν ἐπίπεδον. Ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ καὶ ὁ ἀθλητὴς τοῦ Petworth εἶνε πάλιν τὰ μάλιστα ἀναλογοῦντα πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν ἔργα, ὡς ἔχοντα τὰς αὐτὰς ἐπιπέδους παρειάς, τὰς αὐτὰς ἐκ τῶν μυκτήρων καὶ τῶν γωνιῶν τοῦ στόματος πρὸς τὰ κάτω πλαγίως διαθεούσας γραμμάς. Ὡσαύτως αἱ παρειαὶ τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν δὲν ἀφίστανται πολὺ ἀπ' αὐτῆς,

Ἡ διάπλασις τῶν χειλέων τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀναμιμνήσκει ἀκόμη τὰ ἐπίπεδα χείλη τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν, τοὐναντίον δὲ τὰ χείλη τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς εἶνε τολμηρότερον διαπεπλα-

σμένα, διότι παρ' αὐτῇ τὸ μέσον τοῦ ἄνω χείλους προπίπτει ἐντονώτερον ὑπὲρ τὸ κάτω χεῖλος, ἐν τῷ ὁποίῳ κατ' ἀναλογίαν παριστᾶται ἐντονώτερον ἡ ἐν τῷ μέσῳ κοιλότης. Τὸ στόμα εἶνε κεκλεισμένον ὡς ἐν ταῖς Μυρωνείοις κεφαλαῖς· ὡσαύτως δ' ὡς ἐν ἐκείναις εἶνε καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ αἱ γωνίαι τοῦ στόματος κατεσταλμέναι πρὸς τὰ κάτω. Ὡς γνωστὸν ἡ καταστολὴ αὕτη τῶν γωνιῶν τοῦ στόματος ἀνεφάνη ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ ὡς ἀντίρροπον πρὸς τὸ ἀρχαϊκὸν μειδίαμα. Διὰ ταύτης τῆς καταστολῆς ἀποκτῶσι πολλάκις αἱ κεφαλαὶ ἔκφρασιν κατηφῆ καὶ ὄψιν βαρύθυμον (πρβλ. Καββαδίου, Γλυπτὰ ἀριθ. 67 = Atti della R. Accademia di Archeologia, lettere e belle arti; Napoli 1895 πίν. II). Βαρύθυμον ἔκφρασιν περὶ τὸ στόμα βλέπομεν προσέτι ἐν ταῖς Μυρωνείοις κεφαλαῖς. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ τὸ στόμα εἶνε ὀλιγώτερον συνεσταλμένον ἢ ἐν ταῖς Μυρωνείοις κεφαλαῖς. Ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ περιορίζει ἔτι μᾶλλον τὴν συστολὴν ταύτην, διότι ἡ ἔκφρασις αὐτῆς εἶνε αὐστηρά, ἀλλ' ὄχι πλέον βαρύθυμος· ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε ἀπηλλαγμένη τῆς ἀντιθέτου ἐκείνης πρὸς τὸ ἀρχαϊκὸν μειδίαμα ὑπερβολῆς. Αἱ κεφαλαί, αἵτινες εἶνε νεώτεραι τῆς ἐν Βονωνίᾳ, ὡς π.χ. ἡ τοῦ ἀθλητοῦ τῆς συλλογῆς Sabouroff, ἐπιτηδεύουσι καταφανῶς φαιδρὰν ἔκφρασιν, ὡς κορωνὶς δὲ τῶν κεφαλῶν τούτων φαίνεται ἡ θαυμασία κεφαλὴ τοῦ Πραξιτελείου Ἑρμοῦ. Κατὰ τὴν ἔκφρασιν λοιπὸν ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρίσταται νεωτέρα τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν, ἀρχαιοτέρα δὲ τῆς ἐν Βονωνίᾳ.

Ἡ ῥὶς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μετὰ τῶν ἱκανῶς καθέτων πλευρῶν αὐτῆς ἐμφαίνει σαφῶς ἀττικὸν χαρακτῆρα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ῥῖνας τῶν ἀργείων γλυπτικῶν ἔργων, παρ' οἷς αἱ πλευραὶ τῆς ῥινὸς κατέρχονται πρὸς τὰς παρειὰς πολὺ ἐπικλινέστερον καὶ ὁμαλώτερον.

Τὰ μικρὰ καὶ στενὰ ὦτα τῆς κεφαλῆς ταύτης διὰ τοῦ σχήματος αὐτῶν ἀναμιμνήσκουσι τὰ ὦτα τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth, πλὴν ὅτι ἐκεῖνα ἔχουσι πλατυτέραν τὴν κόγχην. Τὰ ὦτα τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς κεῖνται ἀρκετὰ ὑψηλά, καίτοι φαίνονται ὀργανικῶς ἀνάλογα. Τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ ὠτὸς κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῆς ἄνω περιοχῆς τῆς κοιλότητος τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ δὲ κάτω ἄκρον αὐτῶν ἀφ' ἑτέρου ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῶν μυκτήρων, σχεδὸν ὡς ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ. Τὰ ὦτα τῶν Μυρωνείων ἀγαλμάτων εἶνε ὡς εἰκὸς τεθειμένα ταπεινότερον.

Ὁ καθηγητὴς Conze ὀρθότατα ὑποδεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῆς μελέτης περὶ τοῦ πῶς εἶνε διαπεπλασμένος ὁ ὀφθαλμὸς καὶ τὰ περὶ αὐτόν, πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου ἐξ οὗ προέρχονται αἱ κεφαλαὶ ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων, ἐπειδὴ ἡ διάπλασις τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο ὁλοσχερῶς διάφορος ἐν τῇ ἑλληνικῇ πλαστικῇ τοῦ Ϛ'. Ε' καὶ Δ' αἰῶνος (Über Darstellung des menschlichen Auges in der antiken Sculptur, Sitzungsberichte der Berl. Akad. 1892 I σελ. 25 ἑξ.). Μέχρι τοῦδε παρέστη ἤδη εὐκαιρία νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ὡς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν αὐτῆς ἔχει ἀνάλογα καλλιτεχνήματα ἐκ τοῦ Ε' αἰῶνος. Τὸν Ε' αἰῶνα λοιπὸν ὡρισμένως ὑποδηλοῖ καὶ κατασκευὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Ἐνῷ ὁ Δ' αἰὼν ἤδη κατεῖδε τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιβαλλόντων αὐτὸν μαλακῶν μερῶν καὶ ὄχι ἐκ τῆς κόρης καὶ τοῦ βολβοῦ, ὁ Ε' αἰὼν στρέφει ἅπασαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς ταῦτα καὶ εἰς τὰ βλέφαρα καὶ ὄχι εἰς τὰ μαλακὰ μέρη τὰ κείμενα μεταξὺ τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ τῆς ὀφρύος. Αὕτη ἡ ὁλοσχερῶς διάφορος ἀντίληψις περὶ τῶν μέσων τῶν ἀναγκαιούντων, ἵνα παράσχωσιν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ζωηρὰν ἔκφρασιν, εἶνε καὶ ἡ αἰτία τῆς ὁλοσχερῶς διαφόρου κατασκευῆς τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τὸν Ε' καὶ τὸν Δ' αἰῶνα. Φῶς καὶ σκιὰ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν διανέμονται ὅλως ἀλλοίως διὰ τῆς ὁλοσχερῶς διαφόρου θέσεως τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ὁλοσχερῶς διαφόρου ἐξεργασίας τῶν μεταξὺ τῶν ὀφρύων καὶ τῶν ἄνω βλεφάρων κειμένων μερῶν. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Δ' αἰῶνος δι' ἐντονωτέρας ἀναδείξεως τῶν ὑπεράνω τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν κειμένων μαλακῶν μερῶν, ἵνα προσπίπτῃ ἐπ' αὐτῶν περισσότερον φῶς, καὶ διὰ τῆς ταπεινοτέρας θέσεως τῶν ἐσωτερικῶν κανθῶν, οἵτινες οὕτω κεῖνται ὅλως ἐν τῇ σκιᾷ, ἐπιτυγχάνουσιν ὥστε τὸ μάλιστα καὶ τὸ ἥκιστα πεφωτισμένον σημεῖον νὰ κεῖνται ἐπὶ διαφόρου μὲν ἐπιπέδου ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ ὁριζοντίᾳ γραμμῇ παρ' ἄλληλα. Ὡς κάλλιστον παράδειγμα τοῦ τοιούτου φωτισμοῦ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ κεφαλαὶ τοῦ Σκόπα (πρβλ. καὶ ἀριθ. 869 ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Γλυπτῶν ὑπὸ Καββα-

δίου). Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ε΄ αἰῶνος (πρβλ. τὴν ἐν Βονωνίᾳ κεφαλήν, τὴν Παρθένον τοῦ Φειδίου κ.ἄλ.) δὲν γνωρίζουσιν ἀκόμη ἐν τῷ προσώπῳ κρέας ἅπαντα τὸν χυμὸν ἐνέχον, ἀλλὰ μόνον δέρμα ἐπὶ τῶν ὀστῶν κείμενον, ἐπίσης δ᾽ ἀγνοοῦσι τὰ μαλακὰ ὑπεράνω τοῦ ὀφθαλμοῦ μέρη. Ὁμοίως πρὸς τὴν ἐπίπεδον ἐξεργασίαν τοῦ μετώπου, τῶν παρειῶν, τῆς γένυος, τῶν χειλέων, ἅτινα εἴδομεν ἤδη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, διαπλάττουσιν αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ε΄ αἰῶνος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιπέδους, ἐπειδὴ δὲν θέτουσι τοὺς ἐσωτερικοὺς κανθοὺς βαθέως, οὐδὲ προστεγάζουσι πολὺ τοὺς ἐξωτερικούς, διαπλάττουσι δὲ τὰ μεταξὺ τῶν ἄνω βλεφάρων καὶ τῶν ὀφρύων μέρη οὕτως, ὥστε πάντα τὰ σημεῖα αὐτῶν νὰ κεῖνται ἐπὶ ὁμαλῆς ἐπιφανείας. Ὁ φωτισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν λοιπὸν ἐν ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Ε΄ αἰῶνος εἶνε ὅλως ἀλλοῖος· τὰ κέντρα φωτὸς καὶ σκιᾶς παρ᾽ αὐταῖς εἶνε πλείονα, ἀλλ᾽ ἕκαστον τούτων τῶν κέντρων καθ᾽ ἑαυτὸ εἶνε πολὺ μικρότερον ἢ ἕκαστον τῶν δύο ἐκείνων μεγάλων κέντρων φωτὸς καὶ σκιᾶς ἐν ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Δ΄ αἰῶνος. Φῶς καὶ σκιὰ κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα κεῖνται τὸ ἕτερον ὄπισθεν τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω (πρβλ. Conze σελ. 55, ἔνθα παρατίθεται σχῆμα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ε΄ αἰῶνος [Α] καὶ τοῦ Δ΄ [Β]). Ἐννοεῖται ὅτι ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ ἑνὸς τρόπου τοῦ φωτισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὸν ἕτερον συνέβη ὅλως βαθμηδόν. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ τέλους τοῦ Ε΄ αἰῶνος καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Δ΄ (ὡς ὁ ἐν Μονάχῳ ἀθλητὴς καὶ ὁ ἐν Φλωρεντίᾳ, ἡ κεφαλὴ Sabouroff XXXVIII, I καὶ ἡ κεφαλὴ Baracco pl. 55) ἀνήκουσι κατὰ τοῦτο εἰς τὴν μεταβατικὴν τεχνοτροπίαν, διότι ἐν αὐταῖς βλέπομεν ἤδη καὶ τὰ μαλακὰ ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς μέρη. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς μεταβατικῆς ταύτης τεχνοτροπίας, διότι ἐν αὐτῇ ἡ μεγίστη σπουδὴ διευθύνεται εἰς τοὺς βολβοὺς καὶ τὰς κόρας, οἵτινες μάλιστα ἦσαν κατεσκευασμένοι ἐκ στιλβούσης ὕλης, τὰ δὲ μαλακὰ ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς μέρη εἶνε ὅλως ἄγνωστα. Ἐν τῷ φωτισμῷ τῶν ὀφθαλμῶν παρίσταται ἡ κεφαλὴ αὕτη ὡς τυπικὸς ἀντιπρόσωπος τῶν κεφαλῶν τοῦ Ε΄ αἰῶνος.

Ἂν ὁ φωτισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ θέσωμεν τὴν κεφαλὴν ταύτην ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ εἰς τὰ πρῶτα δύο τρίτα τοῦ Ε΄ αἰῶνος, τὰ βλέφαρα (ἅτινα πιθανῶς ἦσαν κεχρωματισμένα ὡς ἐν τῇ Παρθένῳ Ἀθηνᾷ τοῦ Βαρβακείου), ὁ τρόπος τοῦ ἀνοίγματος τοῦ βολβοῦ καὶ ὁ δακρυογόνος ἀδὴν παρέχουσιν ἡμῖν ἀκριβεστέραν χρονολογίαν. Τὸ κάτω χεῖλος τοῦ ἄνω βλεφάρου διέρχεται ὑπεράνω τοῦ κάτω βλεφάρου, ἀλλὰ πέρα τοῦ κανθοῦ δηλοῦται διὰ λίαν ἀσθενοῦς γραμμῆς, ὡς ἐν ταῖς Μυρωνείοις κεφαλαῖς, ἐν τῇ λεγομένῃ Φαρνεσείῳ Ἥρᾳ (πρβλ. Gräf, Aus der Anomia σελ. 65), τῇ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ, τῷ ἀθλητῇ τοῦ Petworth, τῇ ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾷ (Aus der Anomia πίν. I, II), καὶ τοῖς γλυπτοῖς τοῦ Παρθενῶνος. Ἂν ἐν τῷ Δ΄ αἰῶνι καὶ προσέτι ἤδη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε΄ ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐντονωτέρας ἀναδείξεως τῶν ὑπεράνω τοῦ ἐξωτερικοῦ κανθοῦ μαλακῶν μερῶν ἡ γραμμὴ αὕτη παρίσταται ἐντονωτέρα, ἵνα μὴ ἀφανίζηται ὑπὸ τὰ ἰσχυρῶς φωτιζόμενα μέρη, αἱ ἐκ τοῦ πρώτου ἡμίσεως τοῦ Ε΄ αἰῶνος κεφαλαὶ τοὐναντίον (ὡς ὁ Ἁρμόδιος 477/6) οὐδαμῶς σημειοῦσι τὴν ὑπέρβασιν τοῦ κάτω χείλους τοῦ ἄνω βλεφάρου πέρα τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν. Κατὰ τὰ βλέφαρα λοιπὸν δυνάμεθα νὰ θέσωμεν τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν μόνον εἰς τὸ δεύτερον τριτημόριον τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Προσέτι ὁ τρόπος τοῦ ἀνοίγματος τῶν βολβῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ θέτει αὐτὴν ὄχι μόνον πρὸ τῆς ζωοφόρου καὶ τῶν ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος (438), ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶς (440 κατὰ Furtwängler, Meisterw. σελ. 21,90). Τὸ ὑψηλότατον σημεῖον τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ τὸ ταπεινότατον σημεῖον τοῦ κάτω βλεφάρου κεῖνται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, ὡς ἐν ταῖς Μυρωνείοις καὶ τῇ ἐν Βονωνίᾳ, ὄχι ὀρθῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Τοὐναντίον δὲ ἡ ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶ καὶ τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνος θέτουσιν τὸ δεύτερον τῶν εἰρημένων σημείων ὀρθῶς ἤδη, ὡς αἱ κεφαλαὶ τοῦ Δ΄ αἰῶνος, μεταξὺ τοῦ μέσου τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτοῦ κανθοῦ. Ὁ χρόνος λοιπὸν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ὁρίζεται ἔτι ἀκριβέστερον, ἤτοι αὕτη εἶνε παλαιοτέρα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ δευτέρου τριτημορίου τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Τέλος ὁ δακρυογόνος ἀδὴν καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ κανθοὶ παρέχουσιν ἔτι ἀκριβεστέραν χρονολογίαν. Ὁ δακρυογόνος ἀδήν, ὡς ἐν γένει ἡ διάπλασις τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει ἀναλογώτατα ἔργα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Pet-

worth, τὴν ἐν Βονωνίᾳ καὶ τὴν εἰσέτι ἀνέκδοτον κεφαλὴν τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου ὑπ' ἀριθ. 186 κατὰ τὸν κατάλογον τῶν γλυπτῶν τοῦ Καββαδίου. Προκειμένου περὶ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς πρέπει πάλιν νὰ ὑπομνησθῇ ἡ πολυχρωμία. Ὁ δακρυογόνος ἀδὴν παρεστάθη ἐν αὐτῇ ὄχι πλαστικῶς, ἀλλὰ διὰ χρώματος, τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖ γραφικὴν ἐξεργασίαν· ὄχι τὸ σχῆμα, ἀλλ' ἡ ὄψις αὐτοῦ εἶνε τὸ παράγον τὴν ἐντύπωσιν. Πρβλ. Brunn, Sitzungsber. d. München. Akad. τόμ. I, τεῦχ. 3 τοῦ 1876 σελ. 334. Ἀληθῶς χρῶμα κυρίως εἰπεῖν δὲν διετηρήθη, ἀλλ' ὁ ὅλος ὀφθαλμὸς ἦτο περιβεβλημένος ὡς διὰ πλαισίου ὑπό τινος κύκλου ἐξ ἐλαφρῶς κεχαραγμένων ἐν τῷ μαρμάρῳ γραμμῶν, αἵτινες ἰδίως κατὰ τὰς γωνίας εἶνε εἰσέτι καταφανεῖς. Αἱ γραμμαὶ αὗται παρέχουσιν ἡμῖν τὴν δύναμιν νὰ ὁρίσωμεν τὸ σχῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα· ὁ χρωματισμὸς ἀφανίζεται τάχιστα, ἴσως δ' ἐφαίνετο ἀκόμη, ὅτε εὑρέθη ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ (ἆρα τούτου ἕνεκα εἶνε τεθειμένη ἐν τῷ μουσείῳ ὑπὸ ὕαλον;). Ὁ δακρυογόνος ἀδὴν διὰ τοῦ ἀνωτάτου καὶ τοῦ κατωτάτου μέρους αὐτοῦ ἐξέρχεται ἔξω τοῦ τόξου τῶν βλεφάρων, ἐκτρέπεται δὲ τοῦ γενικοῦ περιγράμματος τοῦ ὀφθαλμοῦ ὀρθῶς ἤδη διευθυνόμενος πρὸς τὴν ἀντίθετον γωνίαν τοῦ στόματος· τὸ ἀνώτατον χεῖλος αὐτοῦ ὑψοῦται πολὺ ὀλίγον μόνον πρὸς τὸ ἄνω βλέφαρον. Τοῦτο δὲν ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Δισκοβόλου Massimi, οὗ ὁ δακρυογόνος ἀδὴν ἀναμιμνήσκει εἰσέτι λίαν τὴν ἐπιτετηδευμένην παρὰ φύσιν κατασκευὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκ Περίνθου κεφαλῇ, τῷ ἀρχαϊκῷ Ἁρμοδίῳ καὶ τῇ ἐν Λούβρῳ κεφαλῇ (Furtwängler, Meisterw. εἰκ. 132). Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς κεφαλαῖς ὁ δακρυογόνος ἀδὴν ἐκτρέπεται τοῦ γενικοῦ περιγράμματος τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ διεύθυνσιν ὁριζόντιον, ὄχι κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἀντίθετον γωνίαν τοῦ στόματος διεύθυνσιν. Ἀφ' ἑτέρου τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ δακρυογόνου ἀδένος τῆς κεφαλῆς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς (πρβλ. τὸ ἀγαλμάτιον τοῦ Βαρβακείου καὶ Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. XV) ὁμοίως ὡς ἐν ταῖς νεωτέραις κεφαλαῖς τῆς Ἀθηνᾶς, ἤτοι τῆς τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει μουσείου ἀριθ. 635 (= Athen. Mitth. VI 1881 πίν. VII = Sybel, Weltgeschichte der Kunst σελ. 171 εἰκ. 146), καὶ τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶς (Aus der Anomia πίν. I, II), τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Δ' αἰῶνος, ὑψοῦται πολὺ ἰσχυρότερον πρὸς τὸ ἄνω βλέφαρον καὶ ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ σχεδὸν μίαν γραμμήν, ὅθεν ὁ δακρυογόνος ἀδὴν τῶν κεφαλῶν τούτων εἶνε εὐρέως ἀνεῳγμένος. Ἀλλ' ὁ δακρυογόνος ἀδὴν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε ἀκόμη λίαν στενός, ὡς ἐν ταῖς παλαιοτέραις κεφαλαῖς, ἃς ἀνωτέρω ὑπέδειξα, καίτοι ἔχει ἤδη ἀκριβῶς τὴν ὀρθὴν διεύθυνσιν. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ λοιπὸν εἶνε παλαιοτέρα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου (447), νεωτέρα δὲ τοῦ Δισκοβόλου τοῦ Μύρωνος (περίπου 465), [τοῦθ' ὅπερ εὕρομεν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον] καὶ ἡ ἐν Λούβρῳ κεφαλὴ (περίπου 460). Εἶνε περίπου σύγχρονος, (καίπερ κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἀρχαιοτέρα πως, ὡς ἤδη ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν) τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς (περίπου 450) (καὶ τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth (περίπου 450-440), τουτέστι *ἀνήκει εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ 460 μέχρι τοῦ 450 π. Χ. χρόνον.*

Ὁρίσαντες ἤδη ἀκριβέστερον τὴν χρονολογίαν τῆς κεφαλῆς, θὰ προσπαθήσωμεν νῦν νὰ καθορίσωμεν τὸ ἐργαστήριον, ἐξ οὗ προῆλθε τὸ καλλιτέχνημα τοῦτο. Ἡ ἀνάλυσις τῆς τεχνοτροπίας τῆς κεφαλῆς ὑπέδειξεν ἤδη ἡμῖν, ὅτι αὕτη εἶνε λίαν διάφορος τῶν κεφαλῶν τῶν Πολυκλειτείων ἀγαλμάτων, ὅθεν δὲν ἀνήκει εἰς τὸ Πολυκλείτειον ἐργαστήριον. Ὡσαύτως οὐδὲν κοινὸν ἔχει μετὰ τοῦ παλαιοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου (πρβλ. Furtwängler, 50 Berl. Winkelmannspr. πίν. I καὶ σελ. 125 ἑξ. Anthes, Festschrift f. J. Overbeck πίν. IV σελ. 79 ἑξ., Ἐφ. Ἀρχ. 1888 πίν. 2, Musées d'Athènes pl. XVI, Bull. communale 1888 tav. XV, XVI). Εἰς τὰ πελοποννησιακὰ λοιπὸν καλλιτεχνικὰ ἐργαστήρια δὲν ἀνήκει. Ἤδη τούτου μόνον ἕνεκα διεγείρει μέγα τὸ ἐνδιαφέρον, ἐπειδὴ κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος ἡ ἀττικὴ καλλιτεχνία κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἔργων αὐτῆς δεικνύει μεγάλην ἐπίδρασιν τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης. Πρβλ. Gräf, Athen. Mitth. XV 1890 σελ. 16 ἑξ. Ὁ Μύρων καὶ ὁ Φειδίας ἀκολουθοῦσι τὸ γενικὸν ῥεῦμα ζητοῦντες διδασκαλίαν ἐν τῇ πλαστικῇ· ὁ πρῶτος τρέπεται πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιφανοῦς ἀργείου ἐργαστηρίου τὸν Ἀγελάδαν, ὁ δεύτερος δὲ πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Ἀγελάδα Ἡγίαν (Furtwängler, Meisterw. σελ. 80 ἑξ.). Οἱ νεώτατοι ἐπιστήμονες

ὑποδεικνύουσι τὴν ἐπίδρασιν τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης, τὴν ἐμφαινομένην ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ τῶν περισωθέντων ἡμῖν ἔργων τοῦ Μύρωνος (Hermann, Athen. Mitth. XVI 1891 σελ. 33, Furtwängler, Meisterw. σελ. 357, 379, εἰκ. 62. εἰκ. 45). Ὅτι ἡ Παρθένος Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου εἶνε ἔργον προελθὸν ἐκ τοῦ ἐδάφους τέχνης συγγενοῦς πρὸς τὰ γλυπτὰ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός, ἤτοι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης, ἀπέδειξεν ὁ Puchstein (Sitzungsber. d. arch. Gesellsch. zu Berlin 1889 ἀριθ. 7 σελ. 46, Jahrbuch d. Instit. V σελ. 99)· διὰ τὴν ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶν, ἧς τὸ πρωτότυπον ἀνάγεται εἰς τὸν Φειδίαν, ἀπέδειξεν ὁ Gräf τὸ αὐτὸ (Aus der Anomia σελ. 64). Πρβλ. διὰ τὴν κεφαλὴν 635 τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει μουσείου τὴν παρατήρησιν τοῦ Furtwängler, Athen. Mitth. VI 1881 σελ. 190. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης, ἐπειδὴ οὔτε ἀπὸ τοῦ Φειδίου οὔτε ἀπὸ τοῦ Μύρωνος εἶνε ἐξηρτημένη[1]. Ὁ ἀγαλματοποιὸς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς διακρίνεται κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν αὐτοῦ ἱκανῶς ἀπὸ τοῦ Φειδίου (ἡ κόμη, τὸ ἄνετον μέτωπον, τὰ ὦτα, αἱ ἀναλογίαι, τὰ χείλη, τὰ πάντα εἶνε ἀλλοῖα). Ὁ Φειδίας ἔχει μεγαλυτέραν δύναμιν, εὐστάθειαν, ἐνέργειαν. Ἐν γένει ὡς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ εἶνε παλαιοτέρα τῶν Φειδιακῶν κεφαλῶν καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις πρόδρομος αὐτῶν. Καίτοι κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς τεχνοτροπίας ἐπανειλημμένως ὑπεδείξαμεν τὰ συγγενῆ χαρακτηριστικὰ ἔν τε ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Μύρωνος καὶ τῇ ἡμετέρᾳ, οὐδὲν ἧττον ἡ συγγένεια δὲν εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ ἀνεύρωμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ προϊὸν τῆς τέχνης αὐτοῦ ἢ τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ. Ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν αὐτῆς οὔτε εἰς αὐτὸν τὸν Μύρωνα οὔτε εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ ἀνήκει, ἀποδεικνύει μετὰ ἱκανῆς ἐναργείας ἡ σύγκρισις πρὸς τὸν Δισκοβόλον Massimi, τοὺς ἀθλητὰς Palazzo Riccardi, Ince Blundell Hall (ὅλα τὰ σχήματα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ εἶνε ἐλευθερώτερα, νεώτερα, ἡ κατατομὴ τοῦ προσώπου καὶ τῆς κεφαλῆς ἀλλοία, ἡ πρόπτωσις τοῦ κρανίου ὑπὲρ τὸν τράχηλον εἶνε παρὰ Μύρωνι μεγαλυτέρα, τὰ ὦτα παρὰ Μύρωνι εἶνε ἐντελῶς ἀλλοίως διαπεπλασμένα κτλ.) καὶ πρὸς τὰ ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μύρωνος ἀγάλματα, ἤτοι τὸν ἐν Μονάχῳ καὶ τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητὴν καὶ ἄλλα· παρ' αὐτοῖς ὑπάρχει ἐντονωτέρα διάπλασις, τὰ σχήματα εἶνε ἐλευθερώτερα, μᾶλλον ἀνεπτυγμένα, κόμη καὶ χείλη ἄλλως διαπεπλασμένα κτλ. Ὁλοσχερῶς διαφέρει ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τοῦ Μύρωνος καὶ τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ διὰ τῶν ἀναλογιῶν αὐτῆς, διαφορά, ἥτις καὶ μόνη θὰ ἤρκει νὰ διαστείλῃ τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μυρωνείου ἐργαστηρίου. Ὁ Μύρων, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Kalkmann, ἐτήρει ἐν ταῖς ἀναλογίαις *κανόνα* τινά, ὃν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀγαλματίῳ τοῦ Ἀπόλλωνος Piombino, ἔργῳ ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Σικυωνίου Κανάχου[2], οὗ ἔργα ὑπῆρχον καὶ ἐν Βοιωτίᾳ[3], ὅθεν κατήγετο ὁ Μύρων. Ὁ σκελετὸς τούτου τοῦ κανόνος κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Kalkmann εἶνε ὁ ἑξῆς (Die Proportionen des Gesichts, 53 Programm z. Winkelmannsf. Berlin 1893 σελ. 30 ἑξ. πρβλ. σελ. 15 ἑξ.)[4]:

Πρόσωπον = 30

I		II		III		IV		V	
κόμη-ῥίς	= 18	κόμη-στόμα	= 21	κόμη-ὀφθαλμός	= 10	κόμη-ὀφθαλμός	= 10	κόμη-ὀφθαλμός	= 10.. 1
κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου	= 12	στόμα-γένυς	= 9	ὀφθαλμός-γένυς	= 20	ὀφθαλμός-ῥίς	= 8	ὀφθαλμός-στόμα	= 11.. 2
						κατώτερον μέρος προσώπου	= 12	στόμα-γένυς	= 9.. 3
	30		30		30		30		30

(τὸ διάστημα ὀφθαλμός-γένυς = ἀπόστ. τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν).

[1] Ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ δὲν εἶνε Φειδιακή, ἀποδεικνύει ἡ σύγκρισις πρὸς τὰς κεφαλὰς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς καὶ τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος.

[2] Collignon, Histoire de la Sculpt. I σελ. 314.

[3] Overbeck, Schriftquellen ἀριθ. 403.

[4] Τὴν σπουδαιότητα τῶν καταμετρήσεων τοῦ Kalkmann δὲν δύναται, νομίζω, νὰ καταφρονήσῃ τις. Πρβλ. Jahrb. d. Inst. 1895 σελ. 83 ἑξ., ἔνθα ὁ Kalkmann ἀπαντᾷ κατὰ τῶν ἐπικρίσεων τοῦ Furtwängler (Berliner philol. Wochenschr. 1894 στήλ. 1105 ἑξ., 1139 ἑξ.

Τὰ αὐτὰ μέτρα ἔχουσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ ὡς ἑξῆς·

Πρόσωπον = 15,1355

I	II	III	IV	V
9,6775	11,5500	6,2500	6,2500	6,2500 1
5,4580	3,5855	8,8855	3,4275	5,3000 2
15,1355	15,1355	15,1355	5,4580	3,5855 3
			15,1355	15.1355

(ἀπόστασις τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν = 7,5000 = $^1/_2$ τοῦ προσώπου. Ἄλλα μέτρα τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς: ὁλικὸν ὕψος = 18, ἀπόστασις ὤτων = 9,8, γένυς-κορυφή = 21, ὀφθαλμός = 2,5 = $^1/_6$ τοῦ προσώπου).

Ἢ ἐν ἀκεραίοις μόνον ἀριθμοῖς:

15

I	II	III	IV	V
10	11	6	6	6 1
5	4	9	4	5 2
			5	4 3

Πολλαπλασιάζοντες ἕκαστον ὑπολελογισμένον ἀριθμὸν τοῦ ἡμετέρου κανόνος πρὸς 2 πρὸς εὐκολωτέραν σύγκρισιν πρὸς τὸν κανόνα τοῦ Μύρωνος ἔχομεν:

Ἡμέτερος κανών

30

	I	II	III	IV	V
1 ...	20	22	12	12	12
2 ...	10	8	18	8	10
3 ...				10	8

Κανὼν τοῦ Μύρωνος

30

I	II	III	IV	V
18	21	10	10	10 ... 1
12	9	20	8	11 ... 2
			12	9 ... 3

Ἴσου ὄντος ἐν ἀμφοτέροις τοῦ μέσου τοῦ προσώπου (IV, 2), αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μύρωνος ἔχουσι μέτωπον μικρότερον κατὰ 2 μονάδας ἢ ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ (III, 1), κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου ὅμως μεγαλύτερον κατὰ 2 (III, 2), ὅθεν καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν χειλέων μέχρι τοῦ τέλους τῆς γένυος καὶ ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς ῥινὸς μέχρι τοῦ μέσου τῶν χειλέων εἶνε ἐν ταῖς Μυρωνείοις κεφαλαῖς ἀμφότεραι μεγαλύτεραι κατὰ 1 (V, 3. V 2). Ἐνῷ ἡ ἀναλογία τοῦ μήκους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν παρὰ Μύρωνι εἶνε ὡς $30:20 = 1\,^1/_2$, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ εἶνε ὡς $30:15 = 2$. Τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ κανθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι τῆς γένυος ἀναλογεῖ πρὸς τὸ μῆκος τοῦ προσώπου παρὰ μὲν τῷ Μύρωνι ὡς 2:3, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ = $^{18}/_{30} = {^3}/_5$ κτλ.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀναλογιῶν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ τῶν ἀκολουθουσῶν τὸν κανόνα τοῦ παλαιοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου τοῦ Ἀγελάδα κεφαλῶν εἶνε ἡ ἑξῆς[1]· τὸ μέτωπον εἶνε ἐν τοῖς ἀγάλμασι τοῦ Ἀγελάδα ἀκόμη μικρότερον κατὰ 1 ἢ ἐν τοῖς Μυρωνείοις (III, 1), τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου συμφωνεῖ πρὸς τὰ τοῦ Μύρωνος (IV, 3), ἀντὶ τούτου ὅμως τὸ μέσον τοῦ προσώπου εἶνε μεγαλύτερον ἢ παρὰ Μύρωνι καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ κατὰ 1 (V, 2. IV, 2). Ἡ ἀπόστασις τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν εἶνε

[1] Kalkmann, Die Proportionen σελ. 27· ἐν τούτοις ὁ Kalkmann δὲν θεωρεῖ τὸ ἄγαλμα τοῦ Στεφάνου ὡς ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ Ἀγελάδα, ὡς ὁ Furtwängler, 50 Winkelmanns progr. Berlin σελ. 125 ἑξ. καὶ ἄλλοι· πρβλ. Collignon, Histoire de la Sculpture I σελ. 321 ἑξ.

Κανὼν τοῦ Ἀγελάδα (ἄγαλμα τοῦ Στεφάνου).

30

I	II	III	IV	V
18	21	9	9	9 1
12	9	21	9	12 2
			12	9 3

μεγαλυτέρα τοῦ ἡμίσεως τοῦ μήκους τοῦ προσώπου, χωρεῖ ὅμως δὶς εἰς τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς γένυος μέχρι τοῦ ἄνω ὁρίου τοῦ πλοκάμου, ὅστις εἶνε τεθειμένος περὶ πᾶσαν τὴν κεφαλήν. Ὁ Πολύκλειτος μεγεθύνει σχετικῶς πρὸς τὸν Ἀγελάδαν τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ προσώπου κατὰ 8 μονάδας, τὸ δὲ κάτω σμικρύνει κατὰ 8 (I, 1. I, 2), ἐάν τις ὑπολογίσῃ εἰς τὸ πρόσωπον 120 μονάδας· τὸ μέτωπον (III,1) μεγεθύνει ὁ Πολύκλειτος κατὰ 9, τὸ δὲ μέσον τοῦ προσώπου (III, 2) σμικρύνει κατὰ 1. Ἡ ἀναλογία τοῦ μήκους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν ἀπόστασιν = 2· ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ Πολύκλειτος θέτει ὡς ὅριον τοῦ μετώπου ἄνω τὸ σημεῖον, ὅπερ παρὰ τῷ Ἀγελάδᾳ ἦτο τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ πλοκάμου, ὅστις περιέβαλλε τὴν κεφαλήν· ἀλλ' ὁ Πολύκλειτος δὲν ἐγύμνωσεν ὁλόκληρον τὸ μέτωπον, ἀλλ' ἐποίησεν ἐπίσης χώρισμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλοκάμου τοῦ Ἀγελάδα, ἑκατέρωθεν δὲ τούτου τοῦ χωρίσματος διατάττει τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου καθήκουσαν κόμην — ἁπλουστάτη καὶ καθ' ὅλα εὔστοχος λύσις τοῦ προβλήματος τῆς ἐπιτεύξεως λαγαρωτέρων ἀναλογιῶν. Ἔφθασεν ἄραγε αὐθορμήτως ὁ Πολύκλειτος εἰς ταύτην τὴν λύσιν, ἢ εἶχε καὶ προδρόμους ἐν τούτῳ; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο πρέπει ν' ἀπαντήσωμεν καταφατικῶς· ὁ λεγόμενος Ἀπόλλων ἐπὶ τοῦ Ὀμφαλοῦ (ἀριθ. 45 τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου), ἐν ᾧ ὁ Conze, ὁ Furtwängler, ὁ Collignon, ὁ Winter κ. ἄ. ὀρθῶς, ὥς μοι φαίνεται, ἀναγνωρίζουσιν ἀντίγραφον ἔργου τοῦ Καλάμιδος, ὅστις ἐξ ἅπαντος ὡς ἀνήκων εἰς τὸν μεταξὺ 460 καὶ 450 χρόνον εἶνε ἀρχαιότερος τοῦ Δορυφόρου τοῦ Πολυκλείτου (450-440), δεικνύει ἤδη ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν λύσιν τοῦ προβλήματος· προσέτι δὲ ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ (περὶ τὸ 450) ἔχει ὡσαύτως ὑψηλὸν μέτωπον, ὅπερ ὅμως μόνον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὀλίγον μόνον εἶνε γυμνόν. Ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ δὲν ἀποδεικνύονται ἐν τούτῳ μόνον πρόδρομοι τοῦ Πολυκλειτείου Δορυφόρου. Ἤδη ὁ Kalkmann ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Ἀπόλλων κατὰ οὐσιώδη συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ προσώπου καὶ τῆς μορφῆς εἶνε ἄμεσος πρόδρομος τοῦ Δορυφόρου· ὁ Πολύκλειτος περιστέλλει μόνον ὑπερβολάς τινας τοῦ δημιουργοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἤτοι τοῦ Καλάμιδος. Ὡς παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι οὕτω καὶ παρὰ τῷ Δορυφόρῳ ἡ ἀναλογία τοῦ μήκους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἀπόστασιν εἶνε ὡς 2 πρὸς 1. Τὴν ὅλην σημασίαν τοιούτων ἁπλῶν ἀναλογιῶν ἀπέδειξεν ὁ Kalkmann. Εἰς τίνα λοιπὸν ἀνήκει ἡ τιμὴ τῆς εὑρέσεως τούτων τῶν ἀναλογιῶν; Βεβαίως ὄχι εἰς τὸν καλλιτέχνην τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς, ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἀναφαίνεται ὡς πρῶτον ἄγαλμα μετὰ τῶν ἀναλογιῶν τούτων. Λοιπὸν εἰς τὸν Κάλαμιν; Κατὰ τὴν γνώμην μου οὐδὲ εἰς τοῦτον, ἐπειδὴ τὸ ἄγαλμα τοῦ Καλάμιδος δεικνύει ἤδη τροπολογίαν τῶν ἀναλογιῶν τῶν μετὰ ὑψηλοῦ μετώπου ἀγαλμάτων, διότι ἐν αὐτῷ καλύπτεται σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ μέτωπον ὑπὸ τῆς κόμης, ἵνα μὴ εἶνε καταφανὲς τὸ σχετικῶς μικρὸν μέσον τοῦ προσώπου. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρέχει ἡμῖν τὴν δύναμιν νὰ ἀνεύρωμεν τὸν πρῶτον εἰσηγητὴν τῶν ἀναλογιῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐν τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ παρίστανται ἤδη τροπολογημέναι. Ἡ ἡμετέρα κεφαλή, ἧς αἱ ἀναλογίαι προσεγγίζουσι πολὺ πρὸς τὰς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐξηρτημένη κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν ἐξ οὐδετέρου τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνων, ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν κοινόν τι ἀρχέτυπον αὐτῆς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ ὡσαύτως δὲν εἶνε ἐξηρτημένη ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ ἀρχέτυπον, ὅπερ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, πρέπει καὶ διὰ ταύτην νὰ εἶνε τὸ αὐτό. Ἔπειτα ἐὰν ἐπισκοπήσωμεν τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ κανόνος τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ τοῦ κανόνος τοῦ Ἀπόλλωνος, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ σμικρύνει τὸ μέτωπον κατὰ τὸ δέκατον μέρος τοῦ προσώπου (I, 1), ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὸ μέτωπον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέσον τοῦ προσώπου φαίνεται δυσαναλόγως ὑψηλόν, ὅπως ἡ γένυς φαίνεται μακρά· ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ τροπολογεῖ τὸ μέτωπον ὄχι καλύπτουσα αὐτὸ διὰ βοστρύχων, ἀλλὰ σμικρύνουσα αὐτό, τοῦτο δὲ τὸ γεγονὸς δεικνύει σαφῶς ὅτι τὸ ἀρχέτυπον τῶν κεφαλῶν τοῦ Καλάμιδος, τοῦ καλλιτέχνου τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς καὶ τῆς ἡμετέρας εἶχε δυσαναλόγως μέγα μέτωπον, ὅπερ οὐδαμῶς ἦτο κεκαλυμμένον διὰ βοστρύχων. Τὸ μεσαῖον μέρος τοῦ προσώπου τοὐναντίον ἐν τῷ ἀρχετύπῳ ἦτο δυσαναλόγως μικρὸν καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέτωπον

καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν γένυν. Ποῦ λοιπόν, ἐν τίνι τέχνῃ πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὸ ἀρχέτυπον ἐκεῖνο, ὅπερ τροπολογεῖται ὑπὸ τοῦ Καλάμιδος καὶ τοῦ ἀγαλματοποιοῦ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς, ὑπὸ δὲ τοῦ καλλιτέχνου τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς μεταπλάσσεται; Εἶνε φανερὸν ὅτι ἡ τέχνη αὕτη ἦτο πολὺ δημοτικὴ ἐν Ἀττικῇ, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν παρὰ τῷ Καλάμιδι, τῷ ἀγαλματοποιῷ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς κ.ἄ. Πάντες οὗτοι εἰσηγοῦνται νέαν διεύθυνσιν, ἀλλ' ἅπαντες ἔχουσι κοινὴν τὴν ἀφετηρίαν. Αἱ ἀναλογίαι τοῦ παλαιοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου καὶ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Σικυωνίου Κανάχου, ὡς εἴδομεν, διαφέρουσι πολὺ ἀπὸ τῶν ἀναλογιῶν τοῦ ἀρχετύπου. Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν οὐδαμῶς νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ πελοποννησιακὰ καὶ τὰ ἀττικὰ ἐργαστήρια τὰ ὑποστάντα τὴν ἐπίδρασιν τῶν πελοποννησιακῶν. Τὰ αἰγινητικὰ ἐργαστήρια (ἴδε Kalkmann σελ. 25, 27) ἔχουσιν ὅλως διάφορον σύστημα, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ παλαιὰ ἀττικὰ (π. χ. ὁ Μοσχοφόρος). Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ κανὼν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς δὲν κατάγεται οὔτε ἐκ τῶν πελοποννησιακῶν ἐργαστηρίων, οὔτε ἐκ τῶν αἰγινητικῶν, οὔτε ἐκ τῶν παλαιῶν ἀττικῶν, δύναται νὰ ἐννοηθῇ μόνον ἀπὸ τοῦ ἀττικοϊωνικοῦ κανόνος, ἤτοι ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ ἀττικοῦ ἐργαστηρίου, ὅπερ ἐμορφώθη μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν ἀττικῶν παραδόσεων, ὑπέστη δὲ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰωνικονησιωτικῆς γλυπτικῆς. Πρότυπον παράδειγμα τοῦ ἐργαστηρίου τούτου εἶνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀντήνορος (Jahrb. II πίν. 10), ἀκριβῶς δὲ πρὸς τὸν κανόνα τούτου τοῦ ἀγάλματος προσεγγίζει ἐξαιρέτως ὁ κανὼν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. Ὁ Ἀντήνωρ τροπολογεῖ τὸν ἀρχικὸν κανόνα τῆς ἰωνικονησιωτικῆς γλυπτικῆς, ὅστις ἐν πάσῃ τῇ σκαιότητι αὐτοῦ παρίσταται ἐν τῷ χιακῷ ἐργαστηρίῳ (Καββαδίου Γλυπτὰ ἀριθ. 21· πρβλ. Athen Mitth. VIII 1883 πίν. VI) ἐν ᾧ τὸ μεσαῖον μέρος τοῦ προσώπου εἶνε δὶς μικρότερον τοῦ μετώπου καὶ $1\,{}^{1}/_{2}$ φορὰν μικρότερον τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου (Kalkmann σ. 22), ἡ δὲ τοιαύτη δυσαναλογία δι' οὐδενὸς μέσου τροπολογεῖται. Ὁ χιακὸς κανὼν ἐπί τινα χρόνον ἦτο ἐν Ἀττικῇ λίαν δημοτικός. Ὁ κανὼν τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἥρας ἔχει ὡς ἀρχέτυπον ὡσαύτως τὸν παλαιὸν ἰωνικὸν κανόνα, ἀλλὰ δὲν εἶνε τοσοῦτον ἄξεστος, ὡς ὁ κανὼν τῆς Νίκης, ἀρκετὰ ἐγγὺς δὲ πρὸς τὸν κανόνα τοῦ Ἀντήνορος. Ὁ Ἀντήνωρ ἐγκαταλείπει τὸν σκαιὸν χιακὸν κανόνα, ὅστις οὕτως εἰπεῖν ἐν μιᾷ στιγμῇ εἶχεν ἐκκαύσει τοὺς ἀττικοὺς καλλιτέχνας, μεταχειρίζεται δὲ τὸν πολὺ ἀναλογώτερον κανόνα ἑτέρας ἰωνικῆς σχολῆς, ἥτις ἀνάγει τὸν ἑαυτῆς κανόνα εἰς τὸν τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἥρας (πρβλ. Kalkmann σελ. 22). Ὁ κανὼν οὗτος τηρῶν τὰ αὐτὰ μέτρα διὰ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου σμικρύνει τὸ ὕψος τοῦ μετώπου, ἀντὶ τούτου δὲ ἐπιμηκύνει τὸ μεσαῖον μέρος (τὴν ῥῖνα). Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρίσταται ὡς περαιτέρω τροπολογία τοῦ αὐτοῦ ἰωνικοῦ κανόνος. Ὁ ἀγαλματοποιὸς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μεγεθύνει ἔτι μᾶλλον (κατὰ τὸ $^{1}/_{60}$ τοῦ προσώπου) τὴν ῥῖνα, σμικρύνει δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τὸ μέτωπον. Ὁ ἡμέτερος καλλιτέχνης λοιπὸν θεωρεῖ ὡς ὀρθὰς σχεδὸν τὰς αὐτὰς ἀναλογίας ὡς ὁ Ἀντήνωρ, ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ αὐτὰ προβλήματα, ἅτινα ὁ Ἀντήνωρ ἐζήτησε νὰ διευκρινήσῃ.

Ἡ σύγχρονος πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴ ἐν Βονωνίᾳ ἀναπτύσσεται μὲν ἀφ' ἑνὸς ἐξ ἀττικοϊωνικῶν παραδόσεων, ὡς ἡ ἡμετέρα κεφαλή, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου τοῦ Ἀγελάδα, ζητοῦσα νὰ σμικρύνῃ τὸ ὑψηλὸν μέτωπον τοῦ ἰωνικοῦ ἀρχετύπου διὰ βοστρύχων καταπιπτόντων εἰς αὐτὸ (τοῦτο ὑπομιμνήσκει λίαν τὴν κόμμωσιν τῶν ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀγελάδα ἀγαλμάτων: Brl. Winkelmannsprogr. 50, πίν. I). Ὁ Ἀπόλλων τοῦ Καλάμιδος ἀναπτύσσει τὰς αὐτὰς ἰωνικὰς ἀναλογίας, τροπολογεῖ ὅμως αὐτὰς κατὰ τὸν τρόπον τῆς παλαιᾶς ἀττικῆς τέχνης, καλύπτων τὸ μέτωπον διὰ βοστρύχων (πρβλ. τὰ παλαιὰ ἀττικὰ ἔργα: Καββαδίου Γλυπτὰ ἀριθ. 29, 61, Collignon, Sculpture I pl. II κ.λ.). Ἐκ τῶν πάσαις ταῖς τρισὶ κεφαλαῖς (τῇ ἡμετέρᾳ, τῇ ἐν Βονωνίᾳ, τῇ τοῦ Ἀπόλλωνος) κοινῶν ἀττικοϊωνικῶν παραδόσεων ἐξηγεῖται προσέτι καὶ ὅτι ἐν πάσαις ταύταις ἡ ἀναλογία τῆς ἀποστάσεως τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὸ μῆκος τοῦ ὅλου προσώπου εἶνε ὡς 1:2. Οὔτε ὁ Κάλαμις οὔτε ὁ καλλιτέχνης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς παρίστανται ὡς ἐφευρέται τῶν ἀναλογιῶν τούτων. Ἡ ἀναλογία αὕτη εἶνε ἤδη ὁλοσχερῶς ἀποτετυπωμένη ἐν ταῖς κεφαλαῖς Musées d'Athènes πίν. XIII (= Jahrb. II 1887 πίν. 13 = Μουσεῖον Ἀκροπόλεως

684) καὶ Athen. Mith. VIII 1883 πίν. VI. Τὸ χιακὸν ἐργαστήριον ἔχει τὸ δεύτερον διάστημα μικρότερον, ἀλλὰ μεγαλύτερον τὸ πρῶτον, τὸ δὲ παλαιὸν ἀττικὸν ἀκριβῶς ἀντιστρόφως. Ἡ ἀναλογία, ἣν εὑρίσκομεν ἐν ταῖς ἡμετέραις κεφαλαῖς καὶ ταῖς τελευταίαις μνημονευθείσαις, παρήχθη ἴσως ἐν τῇ παρίᾳ τέχνῃ· τὸ ἄγαλμα Musées d'Athènes pl. X, ὅπερ κατὰ τὴν ὀρθήν, ὡς νομίζω, γνώμην τοῦ Furtwängler[1] καὶ τοῦ A. A. Pawlowski[2] εἶνε πάριον, ἔχει ἐγγυτάτας ἀναλογίας τοῦ ὕψους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν. Ἡ κεφαλὴ Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. VI, περὶ ἧς ἴδε Brunn αὐτόθ. σελ. 91 ἑξ., δὲν ἀντίκειται πρὸς τοῦτο (πρβλ. Collignon, Sculpture I σελ. 278). Ἐν Ἀττικῇ ἐτηρεῖτο τὸ σύστημα τοῦτο ὡς τὸ συμβιβάζον τὰς παλαιὰς ἀττικὰς ἀναλογίας καὶ τὰς χιακὰς μέσον. Ὁ Κάλαμις καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μεταπλάττουσι μόνον αὐτὸ εἰσάγοντες εἰς τὰς ἀναλογίας ταύτας πλείονα λαγαρότητα, ἕκαστος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ὡς ἄμεσος πρόδρομος τῶν κανονικῶν ἀναλογιῶν τοῦ Πολυκλείτου παρίσταται ὄχι ὁ Κάλαμις (ὁ λεγόμενος Ἀπόλλων ἐπὶ τοῦ Ὀμφαλοῦ), ὅστις δεικνύει ἀκόμη τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀρχικῶν ἰωνικῶν ἀναλογιῶν (ἐν τῷ Ἀπόλλωνι ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ κανθοῦ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρι τοῦ ὑψίστου ἄκρου τῆς κόμης ὑπὲρ τὸ μέτωπον εἶνε ἴση πρὸς τὴν ἀπόστασιν τοῦ αὐτοῦ κανθοῦ ἀπὸ τῆς γένυος, ἡ δὲ ῥὶς εἶνε πολὺ μικρὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέτωπον καὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου), ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ ἀγαλματοποιὸς τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς, οἵτινες ἀμφότεροι σμικρύνουσι τὸ μέτωπον καὶ ἐπιμηκύνουσι τὴν ῥῖνα κατ' ἰσάριθμα μέρη. Ὁ Πολύκλειτος, ὅστις μετὰ τόλμης μεταβάλλει τὸν παλαιὸν ἀργεῖον κανόνα, ἐπωφελεῖται πρὸς τοῦτο τὰ παραδείγματα τῆς ἀττικοϊωνικῆς καὶ ἰωνικῆς τέχνης· σμικρύνει ἔτι μᾶλλον ἢ ὁ καλλιτέχνης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς τὸ μέτωπον τῶν ἀττικοϊωνικῶν εἰδώλων, ἀλλὰ καλύπτει αὐτὸ διὰ βοστρύχων, ὡς ὁ Κάλαμις, καὶ ἐπιμηκύνει ἔτι μᾶλλον τὴν ῥῖνα (εἰς αὐτὴν ἀνήκουσι παρὰ Πολυκλείτῳ ἐκ 360 μερῶν τὰ 105). Ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἐγνώρισε τὰ ἀττικὰ καλλιτεχνήματα ἀπέδειξαν ἤδη ὁ Kekule (Idolino σελ. 13) καὶ ὁ Furtwängler (Meisterw. σελ. 443 ἑξ. 447) κ.ἄ. Ἐν τῇ ὑποτυπώσει τῆς στάσεως τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ προσπαθεῖ ὁ Πολύκλειτος, ὡς ὁ Φειδίας, νὰ παράσχῃ λύσιν τινὰ τοῦ ὑπὸ τῶν Ἰώνων τεθειμένου προβλήματος (Πρβλ. Winter, Die jüngeren attischen Vasen σελ. 10). Εἴδομεν ἤδη προσέτι ὅτι ἡ τομὴ τοῦ κρανίου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ προσεγγίζει πολὺ πρὸς τὴν τομὴν τῶν Πολυκλειτείων κεφαλῶν· ὁ Πολύκλειτος πάλιν εἶνε ὁ διδασκόμενος τοῦτο ἐκ τῆς ἀττικοϊωνικῆς τέχνης, ἐπειδὴ τοιαύτη τομὴ εἶνε ὅλως ἀλλοία ἐν ταῖς παλαιαῖς ἀργείαις κεφαλαῖς[3].

[1] Berl. philol. Wochenschr. 1894, στήλῃ 1278.

[2] Ἐν τῇ ἤδη ἐκτυπουμένῃ ῥωσσιστὶ *Ἱστορίᾳ τῆς ἀττικῆς γλυπτικῆς* αὐτοῦ.

[3] Πρβλ. τοὺς ἀκολούθους κανόνας :

Κανὼν τοῦ Ἀντήνορος

360

	I	II	III	IV	V
1 ...	240	270	150	150	150
2 ...	120	90	210	90	120
3 ...				120	90

Κανὼν τῆς Νίκης τοῦ Ἀρχέρμου

360

I	II	III	IV	V	
240	280	160	160	160	... 1
120	80	200	80	120	... 2
			120	80	... 3

Κανὼν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς

	I	II	III	IV	V
1 ...	240	264	144	144	144
2 ...	120	96	216	96	120
3 ...				120	96

360

Κανὼν τοῦ ἀγάλματος Jahrb. II πίν. 13

I	II	III	IV	V
225	270	135	135	135
135	90	225	90	135
			135	90

360

Κανὼν τοῦ Πολυκλείτου

I	II	III	IV	V	
240	270	135	135	135	... 1
120	90	225	105	135	... 2
			120	90	... 3

360

Πρβλ. Kalkmann σελ. 21, 22, 36. Περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἰωνικῆς ἐκ Πέλλης στήλης πρὸς τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου πρβλ. παρατήρησιν τοῦ Heuzey, Bull. d. corr. hell. VIII 1884 σελ. 341.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀνάλυσιν τῆς τεχνοτροπίας εἴδομεν ἤδη ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ κατὰ τὸ περίγραμμα τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου κατ᾽ἐνώπιον καὶ ἐν κατατομῇ παρίσταται ὡς μία τῶν ποικίλων παραλλαγῶν τοῦ τύπου τοῦ ἀττικοῦ ἐφήβου. Τώρα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ εἰρημένα ὅτι ὁ τύπος ἐκεῖνος κυρίως εἶνε ἰωνικός. Παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἐνέπνεε πολὺ συχνὰ τοὺς καλλιτέχνας ἡ παλαίστρα καὶ ἦτο ἐξαιρέτως ἀγαπητὴ (Dümmler, Bonner Studien σελ. 84 ἑξ. πρβλ. Hartwig Meistersch. σελ. 229). Ἐν Ἀττικῇ ὁ τύπος οὗτος ὑπέστη πολλὰς τροπολογίας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν α´) τῶν παλαιῶν ἀττικῶν παραδόσεων καὶ β´) τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης.

Ὅτι τὰ κύρια σχήματα τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε ἰωνικά, ἀποδεικνύουσι τὰ ἀκόλουθα ἐκ διαφόρων χρόνων μνημεῖα: τὸ θάσιον ἐν Λούβρῳ ἀνάγλυφον Collignon, Sculpture I εἰκ. 139, ἡ ἐκ Λαρίσσης στήλη Athen. Mitth. XII 1887 σελ. 75 (= Καββαδίου Γλυπτὰ 741 = Bull. d. corr. hell. 1888 pl. V), Bull. d. corr. hell. XII 1888 pl. VI, Καββαδίου Γλ. 39, 40, Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. VIII κτλ. (Κύρια σχήματα τῆς κεφαλῆς τοῦ κρανίου). Πρβλ. τὰ νομίσματα: Catal. of British Mus. Thessaly pl. VIII, 12 (= P. Gardner, Types VII, 31, αὐτόθ. 12) κλ. Ὁ ἀττικὸς Ἀντήνωρ εὑρισκόμενος ἐν γένει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰωνικῶν ἐργαστηρίων, ἔχει ταῦτα τὰ σχήματα τοῦ προσώπου καὶ τοῦ κρανίου καὶ χρησιμοποιεῖ αὐτὰ ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ. Ἐκ τῶν περὶ τὸ 460 - 450 ἔτος χρόνων ὁ τύπος οὗτος τοῦ ἐφήβου εἶνε γνωστὸς ἰδίως ἐκ τῆς ἀγγειογραφίας (πρβλ. Bonner Studien πίν. XII)· τὰ ἀττικὰ ἀγγεῖα τούτων τῶν χρόνων παρέχουσιν, ὡς γνωστόν, συχνάκις ὑποτυπώσεις, συμπλέγματα, τύπους κλ. τῆς ἰωνικῆς γραφικῆς (πρβλ. Robert, Nekyia des Polygnot σελ. 43, 53· ὡσαύτως πρβλ. Malmberg ἐν τοῖς Materialien zur Archäologie Russlands, τεῦχ. 13 σελ. 176, 185, 187). Ἡ κατ᾽ ἐνώπιον καὶ ἡ ἐν κατατομῇ ὄψις τοῦ προσώπου καὶ τοῦ κρανίου τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε, ὡς εἴδομεν, περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς ἐκ Περίνθου κεφαλῆς καὶ τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν. Ἡ ἐκ Περίνθου κεφαλὴ δὲν ὑπάρχει μεμονωμένη, ἀλλ᾽ ἔχει συγγενεῖς κεφαλάς, μετὰ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἰδίαν τάξιν κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν. Εἶνε παλαιοτέρα τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν, αἵτινες ὅμως ἥκιστα ἐξαρτῶνται ἀπ᾽ αὐτῆς (Hermann, Athen, Mitth. XVI 1891 σελ. 313 ἑξ. Furtwängler, Meisterw. σελ. 345 ἑξ.). Ἡ κόμη τῶν Μυρωνείων ἀγαλμάτων καὶ τῆς ἐκ Περίνθου κεφαλῆς ἄγει κατ᾽ εὐθεῖαν πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλήν, ἐκείνη ὅμως εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς κόμης τοῦ Ἁρμοδίου. Ἡ κόμη τοῦ Ἁρμοδίου ὅμως προσεγγίζει πάλιν πολὺ πρὸς τὴν κεφαλὴν Καββαδίου Γλυπτὰ ἀριθ. 67 (= Atti della R. Academia di Archeologia di Napoli 1895, πίν. II), τὴν ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ἐν Νεαπόλει μουσείου μορφὴν (Rayet, Monuments I pl. 19), τὴν ἐπὶ τοῦ ἐν Λούβρῳ θασίου ἐπιτυμβίου μνημείου μορφὴν (Fröhner, Musées de France pl. XI), καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτύμβιον μνημεῖον ἐκ Πέλλης (Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. IV (ἡ κόμη παρὰ τὸν τράχηλον). Οἱ βόστρυχοι πασῶν τῶν μορφῶν τούτων, περὶ τοῦ ἰωνικοῦ χαρακτῆρος τῶν ὁποίων δὲν δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλλῃ[1], εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τῶν βοστρύχων, ὧν τὰς ποικιλίας βλέπομεν ἐν τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀντήνορος· ἡ πρώτη γένεσις αὐτῶν εἶνε ἡ παλαιὰ ἰωνικὴ τέχνη (πρβλ. τὸν ἐκ Θήρας Ἀπόλλωνα κ.λ.). Ἡ κόμη τῶν ἐν τῇ ζωοφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος μορφῶν εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς κόμης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς (πρβλ. ἰδίως Michaelis Parthenon, Ost VII 44, 43, Nord VI 19). Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἰωνικῆς τέχνης ἐπ᾽ αὐτῶν οὐδέποτε ἀπεδείχθη. Ἡ ἐκ Περίνθου κεφαλὴ εἶνε ἐπεξεργασία τοῦ ἰωνικοῦ τύπου τοῦ ἀθλητοῦ ὑπὸ πελοποννησιακὴν ἐπίδρασιν. Ὅθεν ἡ εἰκασία τοῦ Arndt, τοῦ Hermann καὶ τοῦ Furtwängler ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε ἀντίγραφον κατὰ Πυθαγόραν, εἶνε λίαν πιθανὴ (Athen. Mitth. XVI 1891 σελ. 333, Furtwängler, Meisterw. σελ. 345 ἑξ.). Ὁ Σάμιος Πυθαγόρας (Overbeck, Plastik I⁴ σελ. 263) ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐξοικειωμένος πρὸς τὰς ἰωνικὰς παραδόσεις, ἀλλ᾽ ἔπρεπε καὶ νὰ ἐπεξεργασθῇ αὐ-

[1] Περὶ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἁρμοδίου πρβλ. Athen. Mitth. XV 1890 σελ. 1 ἑξ., Brunn, Sitzungsber. d. Münch. Akad. 1877 σελ. 1 ἑξ. 442 ἑξ., Furtwängler, Meisterw. σελ. 76, 313, 737. Περὶ τῆς ἐν Νεαπόλει στήλης ἴδε Collignon, Sculpture I σελ. 256. Περὶ τῶν ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος μνημείων Brunn, Sitzungsberichte d. Münch. Akad. 1876 σελ. 326, 328, 332, 337 καὶ Athen. Mitth. VIII 1883 σελ. 95.

τὰς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δωρικῶν ἐργαστηρίων (Collignon, Sculpture I σελ. 409 ἑξ.)[1]. Ἡ κόμη τῶν νεανιῶν ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ 460 καὶ 450 χρόνων, ἅτινα δεικνύουσι τοὺς τύπους τῆς τότε γραφικῆς, ἀποδεικνύουσιν ἡμῖν ἀναμφιβόλως τὴν ἰωνικὴν καταγωγὴν τοῦ εἴδους ἐκείνου τῆς κατασκευῆς τῶν τριχῶν, ὅπερ βλέπομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ καὶ ταῖς ἀναλόγοις αὐτῇ. Πρβλ. ἰδίως Bonner Studien πίν. XII. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο (ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα τῆς ἐν Ἀθήναις συλλογῆς) δεικνύει ἐν τῇ ἀνδρικῇ μορφῇ αὐτοῦ ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ χείλη, τὸ αὐτὸ μέτωπον, τὴν ὅλην κατατομὴν τοῦ προσώπου, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ. Κεφαλαί, αἵτινες εἶνε ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἡμετέραν, δὲν προσεγγίζουσι μὲν τόσον πολὺ πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ἀγγείων μορφάς, ἀλλ' ἔχουσι πολλὰ τὰ κοινὰ μετ' αὐτῶν. Πρβλ. π. χ. περὶ Μύρωνος Six, Bonner Studien σελ. 157. Ἡ ὁμοιότης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μετὰ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μύρωνος, τοῦ Πυθαγόρου καὶ τῶν ὑπὸ Furtwängler τῷ Κρησίλᾳ ἀπονεμομένων κεφαλῶν ἐξηγεῖται οὕτως ἐκ τῶν πάσαις αὐταῖς κοινῶν ἀττικοϊωνικῶν καὶ ἰωνικῶν προτύπων. Πράγματι ἡ ἀνάλυσις τῆς τεχνοτροπίας δεικνύει, ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ εἰς οὐδὲν τῶν ἐργαστηρίων, ἅτινα συγκροτοῦνται περὶ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, ἀνήκει. Ἀντιπροσωπεύει *ἴδιον αὐθύπαρκτον καὶ ὄχι εἰς τὴν δευτέραν τάξιν ἀνῆκον ἐργαστήριον,* ὅπερ ἦτο ἐνεργὸν ἐν Ἀττικῇ σχεδὸν συγχρόνως πρὸς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Μύρωνος, τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Κρησίλα. Τὸ ἐργαστήριον τοῦτο οὐδαμῶς εἶνε ἐξηρτημένον ἀπὸ τῶν πελοποννησιακῶν ἐργαστηρίων, ἀλλ' ἀναπαράγει τοὺς τύπους καὶ τὰς μορφὰς τοῦ ἰωνικοῦ ἐργαστηρίου, ὅπερ ἦτο ἐνεργὸν περὶ τὸ 470-450 ἐν Θάσῳ καὶ ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι. Τὸν κανόνα, ὃν ἀκολουθεῖ τὸ ἐργαστήριον τοῦτο, εὑρίσκομεν καὶ ἐν τῷ ἀττικοϊωνικῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Ἀντήνορος καὶ ἐν τοῖς ἰωνικοῖς ἐργαστηρίοις (ἴδε ἀνωτέρω). Τύποι τινὲς τῆς γραφικῆς, οἵτινες εἶνε γνωστοὶ ἡμῖν κατὰ τὰ ἀγγεῖα, δὲν εἶνε διάφοροι τῶν ἐκείνου. Ὁ Winter διαιρεῖ τὰ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ Ε' αἰῶνος ἀγγεῖα εἰς δύο τάξεις. Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει (παράδειγμα Monum. XI 38-40, κρατὴρ ἐξ Orvieto) διαβλέπει ὀρθῶς (πρβλ. Robert, Nekyia des Polygnot σελ. 39 ἑξ.) τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Πολυγνώτου· ἡ δευτέρα τάξις (παράδειγμα ἡ κύλιξ τοῦ Κόδρου, Baumeister Denkm. 1998) εὑρίσκεται κατ' αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Φειδίου (Winter, Die jüngeren attischen Vasen σελ. 49). Τὸ τελευταῖον κατὰ τὴν γνώμην μου ἀμφίβολον ἂν εἶνε ὀρθόν. Τὰ ἀγγεῖα τῆς δευτέρας τάξεως εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὄχι τῆς γλυπτικῆς, ἀλλὰ τῆς συγχρόνου τῷ Φειδίᾳ γραφικῆς (πρβλ. Benndorf, Mitth. aus Österreich VI σελ. 151 ἑξ., 203, Dümmler, Jahrbuch II 1887 σελ. 168 ἑξ. κ.ἄ.). Ἡ γραφικὴ αὐτὴ ἀνεπτύχθη ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς ἰωνικῆς γραφικῆς τοῦ Πολυγνώτου, ὑπερβάλλει δ' αὐτὴν μόνον δι' ἀνωτέρας ὡραιότητος τῶν μορφῶν, τελειοτέρου ὑπολογισμοῦ τῶν τεχνικῶν μέσων, μεγαλυτέρας γνώσεως τῶν σχημάτων. Ἂν τὰ ἀγγεῖα τῆς πρώτης τάξεως προσεγγίζουσι κατὰ τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τῶν μορφῶν πρὸς τὰ γλυπτὰ τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς βορείου Ἑλλάδος (Winter, Die jüngeren att. Vas. σελ. 46, Furtwängler Athen. Mitth. V, 1880 σελ. 41, Köpp, Röm. Mitth. I 1886 σελ. 83), τὰ ἀγγεῖα τῆς δευτέρας τάξεως πλησιάζουσι μᾶλλον πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν καὶ τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου. Ἂν τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος γλυπτὰ διὰ τῆς κατ' ἐπίφασιν ἀσταθείας καὶ ἀνισομετρίας αὐτῶν, διὰ τοῦ χαλαροῦ χαρακτῆρος τῆς μορφῆς, διὰ τῆς ἐλλείψεως σχολικῆς σπουδῆς καὶ ἐπεγνωσμένης ἐπιτηδεύσεως, διὰ θυμοσόφου αἰσθήσεως τῆς μᾶλλον γραφικῆς ἢ πλαστικῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τῶν πραγμάτων[1] διαστέλλονται ἀποτόμως ἀπὸ τῶν ἔργων τοῦ πελοποννησιακοῦ καὶ τοῦ ἀττικοῦ ἐργαστηρίου, ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρὰ πᾶσαν τὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς γλυπτικῆς τῆς βορείου Ἑλλάδος ὡς πρός τινα σχήματα, τὸν τύπον καὶ τὴν χρῆσιν τῆς πολυχρωμίας (γραφικὴ ἐξεργασία τῶν βλεφάρων, ἴδ. ἀνωτ.), δεικνύει τὴν λεπτοτέραν ἐκείνην αἴσθησιν, τὴν καλλιτεχνικῶς ποιητικὴν ἐκείνην ἔμπνευσιν, τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην ὡραιότητα τῶν σχημάτων, τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκείνην με-

[1] Περὶ τοῦ Πυθαγόρου πρβλ. καὶ Malmberg, Die Metopen d. gr. Tempel σελ. 71.

[1] Πρβλ. Athen. Mitth. VIII 1883 σελ. 84, 90, 93 (Brunn), Preuss. Jahrb. LI σελ. 378 (Furtwängler), Malmberg, Materialien κλ. σελ. 172, Schwartz, Alterthümer der Moskauer archäol. Gesellschaft τόμ. XV σελ. 12.

τριότητα καὶ ἀκρίβειαν, αἵτινες εἶνε χαρακτηριστικαὶ τῆς ἀττικῆς γλυπτικῆς.

Τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τὰ ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος γλυπτὰ ὁ Brunn ὀρθῶς συνεσχέτισε πρὸς τὸ θάσιον ἐργαστήριον τοῦ Πολυγνώτου (Sitzungsber. d. Münch. Ak. 1876 σελ. 326, 337). Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγομεν ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλή, καίπερ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θασίου ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου εὑρισκομένη, κατὰ τὸν γενικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς ἀνήκει εἰς τὴν ἀττικὴν τέχνην. Ὁ τύπος τοῦ ἀθλητοῦ, ὃν παριστᾷ, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς τύπους, οὓς εὑρίσκομεν ἐπὶ τῶν ἀγγείων τοῦ β′ ἡμίσεως τοῦ Ε′ αἰῶνος, ἤτοι τῆς β′ τάξεως κατὰ Winter.

Τὸ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀντιπροσωπευόμενον ἐργαστήριον ἤσκησεν ἐπὶ τῆς κατόπιν ἀττικῆς τέχνης (τοῦ Δ′ αἰῶνος) μεγάλην ἐπίδρασιν. Τὸ ἐργαστήριον τοῦτο ἐγκατέστησεν ἐν τῇ Ἀττικῇ τὸν ἰωνικὸν τύπον τοῦ ἐφήβου. Εἴδομεν δὲ ἤδη ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ διὰ τοῦ διαμέσου τῶν κεφαλῶν Sabouroff καὶ Baracco ἄγει πρὸς τοὺς τύπους τοῦ Σκόπα καὶ τοῦ Πραξιτέλους, ὧν ἡ κυριωτέρα βάσις παραμένει ἡ ἀττικοϊωνικὴ τέχνη, τὰ δὲ στοιχεῖα τῆς τέχνης ταύτης εἶνε παρ᾽ ἀμφοτέροις τοῖς καλλιτέχναις τοσοῦτον σαφῆ, ὥστε δύνανται νὰ καθορισθῶσι. Τέλος τὸ ἐργαστήριον τοῦτο εἶνε νεώτερον τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου, πλησιάζει δὲ κατὰ τὸν χρόνον μάλιστα πρὸς τὸν Φειδίαν.

Πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀναπλάσαντος τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν καλλιτέχνου δυνάμεθα προσέτι νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἦτο ἐξοικειωμένος μᾶλλον πρὸς χαλκᾶ ἢ πρὸς τὰ μαρμάρινα ἔργα (ἐξεργασία τῶν τριχῶν) ἢ ὅτι τὰ χαλκουργήματα ἦσαν ἐξαιρέτως ἀγαπητὰ καὶ συχνὰ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις ὁ ἡμέτερος καλλιτέχνης ἐγνώριζε καλῶς τὰ τῆς ἐναλλαγῆς φωτὸς καὶ σκιᾶς (ἡ κόμη), καὶ ἔκαμνε πολλὴν χρῆσιν τοῦ χρωματισμοῦ. Παρὰ τελείως ἀνεπτυγμένα σχήματα (ἡ κόμη ἔμπροσθεν καὶ ἑκατέρωθεν, τὰ χείλη, τὸ μέτωπον) εὑρίσκονται παρ᾽ αὐτῷ καὶ σχήματα ἀρχαϊκὰ καὶ ἀδέξια· οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν εἶνε ἀκόμη κατὰ τὸν ὀρθὸν τρόπον ἀνεῳγμένοι, ὁ δακρυογόνος ἀδὴν ὀλίγον ἀνοικτός. Τοιαύτας μικρὰς λεπτότητας καταφρονεῖ ὁ ἡμέτερος καλλιτέχνης φροντίζει δὲ μόνον περὶ τῆς γενικῆς ἐντυπώσεως· ἄξεστος ἀπεικόνισις τῆς πραγματικότητος καὶ αὐστηρὰ πρὸς ἀτομικότητα διάπλασις τοῦ τύπου οὐδαμῶς εὑρίσκονται παρ᾽ αὐτῷ.

Παρὰ τὰ χάσματα τῆς παραδόσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἅτινα ἀείποτε δυσχεραίνουσι τὴν ἀπόδοσιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ καλλιτεχνήματος ἢ ἀριθμοῦ καλλιτεχνημάτων τῆς Ἑλληνικῆς πλαστικῆς εἰς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν συγγραφέων γνωστὸν ἄνδρα ὅμως πιστεύω ὅτι δύναμαι μετὰ μεγάλης πιθανότητος νὰ ἀποδώσω τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν εἴς τι ἐργαστήριον καί τινα καλλιτέχνην.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ ἐργαστήριον, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ ἡμετέρα κεφαλή, εἶνε ἀττικόν, ὑπεδείξαμεν δ᾽ ὡσαύτως ὅτι τὸ ἐργαστήριον τοῦτο δύναται νὰ κατανοηθῇ μόνον ἀπὸ τῆς ἰωνικῆς τέχνης, ἥτις ἦτο ἐπιχωρία ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι καὶ ἐν Θάσῳ, ὅτι οἱ τύποι αὐτοῦ ἤσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μεγίστων ἀττικῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Ε′ αἰῶνος, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι ἀπαντῶσιν ἐν Ἀττικῇ συχνότατα καὶ ἐν τῇ συγχρόνῳ πρὸς τὴν κεφαλὴν ταύτην γραφικῇ. Ἂν ἡ ἀνάλυσις τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῇ καλλιτεχνημάτων ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν Ἀττικῇ περὶ τὸ 460-450 τὸ ἰωνικὸν ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ ἐκ Θάσου ἐργαστήριον ἤσκει μεγάλην ἐπίδρασιν (ἐξ αὐτοῦ προέρχονται τὰ γραφικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ γλυπτικῇ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ ἀγαλματοποιοῦ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς, ἅτινα πρότερον δὲν ὑπῆρχον οὐδέποτε ἐν τῷ ἀττικῷ ἐργαστηρίῳ κ.λ.) καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἀνεδείχθησαν αὐθυπόστατοι καλλιτέχναι, μανθάνομεν ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ καὶ ἐκ τῶν συγγραφέων· ἐν Ἀττικῇ ἦτο ἐνεργὸν καὶ ἤσκει μεγάλην ἐπίδρασιν περὶ τὸ 460 τὸ ἰωνικὸν ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου Πολυγνώτου τοῦ Θασίου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δ᾽ αὐτοῦ ἀνεδείχθη ὁ ἀττικὸς καλλιτέχνης Μίκων καὶ τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ.

Εἴδομεν ὅτι τὸ ἡμέτερον ἐργαστήριον καλλιεργεῖ ἐπίσης τὴν γραφικήν, ὡς τὴν γλυπτικήν. Περὶ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου γνωρίζομεν τὸ αὐτό· ὁ Πολύγνωτος ὁ περιφημότατος ζωγράφος τῆς Ἑλλάδος ἦτο καὶ γλύπτης (Overbeck, Schriftquellen 1066 = Plin. XXXIV, 85, Brunn, Sitzungsber. 1876 σελ. 345 ἑξ.). Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ Μίκωνος τοῦ μαθητοῦ τοῦ Πολυγνώτου. Ὅτι ὁ Μίκων ἦτο μαθητὴς τοῦ Πολυγνώτου, δὲν ἀμφι-

ϐάλλω (πρβλ. Robert, Nekyia σελ. 93, Anm. 15). Ὁ Πάναινος ἦτο ὡσαύτως μαθητὴς τοῦ Πολυγνώτου (Robert αὐτόθι). Ἕνεκα τῶν ἱκανῶς πολυαρίθμων σημείων ἐπαφῆς μετὰ τῆς γραφικῆς τοῦ Πολυγνώτου, ἅτινα δεικνύουσιν ἡ ζωοφόρος καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι ὁ Φειδίας ἐξέμαθε καὶ τὴν γραφικήν, φαίνεταί μοι δυνατὴ ἡ εἰκασία ὅτι ὁ Φειδίας ἐν αὐτῷ τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Πολυγνώτου ἐξέμαθε τὴν γραφικὴν (πρβλ. καὶ Winter, Die jüngeren attischen Vasen σελ. 46). Καὶ ποῦ ἀλλαχοῦ ἠδύνατο νὰ ἐκμάθῃ αὐτὴν ὁ Φειδίας; Ἔτι καὶ ἐν τῇ γλυπτικῇ δὲν ἔμεινεν ὁ Φειδίας ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τοῦ ἰωνικοθασίου ἐργαστηρίου· ἐνταῦθα ἀνήκουσι τὰ ζωγραφικὰ στοιχεῖα τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος[1].

Μετὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα οὐδένα δισταγμὸν ἔχω νὰ εἴπω *ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ἀνήκει εἰς τὸ ἀττικὸν ἐκεῖνο ἐργαστήριον, ὅπερ ἐμορφώθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θασίου ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου*. Τίς λοιπὸν ἦτο ὁ κυριώτατος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐργαστηρίου ἐκείνου; Εἴπομεν ἤδη ἀνωτέρω ὅτι οὗτος ἦτο ὁ Ἀθηναῖος Μίκων, ὁ ζωγράφος ἅμα καὶ γλύπτης. Καίτοι ὁ Μίκων, ὅστις ἐν τῇ παραδόσει τῶν συγγραφέων ἀπαντᾷ ἀείποτε μετὰ τῶν Ἰώνων (Overbeck, Schriftquellen 1054 ἑξ. 1087), ἐν τῷ πεδίῳ τῆς γραφικῆς εἰργάζετο κατά τινα τεχνοτροπίαν, ἥτις ἦτο λίαν συγγενὴς τῇ ἰωνικῇ τεχνοτροπίᾳ τοῦ Πολυγνώτου (Overbeck αὐτόθι 1083 = Αἰλιαν. Περὶ Ζώων VII, 38), ὅμως ὡς εὐφυὴς ἀττικὸς ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ τὰς ἐπιχωρίους ἀττικὰς παραδόσεις ἐν τῇ γλυπτικῇ, ἥτις ἤδη τότε εἶχε λαμπρὸν παρελθόν. Περὶ τῆς ἀττικῆς καταγωγῆς τοῦ Μίκωνος, ἥτις εἶνε μεμαρτυρημένη ὑπὸ δύο ἐπιγραφῶν (Löwy, Inschr. 41, 42) καὶ τῶν συγγραφέων (Overbeck, Schriftquellen 1088 = Παυσαν, VI, 61· 1080 = Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 679), δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν ἕνεκα τοῦ ἀλφαβήτου τῶν ἐπιγραφῶν, αἵτινες ὑπῆρχον ὑπὸ τὰ ἀγάλματα τοῦ Μύρωνος καὶ ἐδείκνυον ἰωνισμούς, ὡς πράττουσιν ὁ Fränkel (Arch. Zeit. 1876 σελ. 227 ἀριθ. 32), ὁ Schubring (Arch. Zeit. 1877 σελ. 69), ὁ Brunn (Sitzungsber. d. Münch. Ak. 1877 σελ. 466), ὁ Röhl (IGA. 498 = Imag. σελ. 48 ἀριθ. 37). Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται δὲν προέρχονται παρ' αὐτοῦ τοῦ Μίκωνος, ἀλλὰ παρ' ἁπλῶν λιθοξόων.

Ὅτι ὁ Μίκων ἐδημιούργησε τὸν τύπον ἐκεῖνον τοῦ ἐφήβου, ὃν βλέπομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, καὶ ὅτι ἡ *ἡμετέρα κεφαλὴ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μίκωνος προέρχεται*, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς.

Πᾶν ὅ,τι περὶ Μίκωνος καὶ τῆς τέχνης αὐτοῦ γνωρίζομεν ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν συγγραφέων, τῶν ἐπιγραφῶν αὐτοῦ, τῶν ἀγγειογραφιῶν (460-450) κ.λ.[1], συμφωνεῖ κατὰ γράμμα πρὸς ὅ,τι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ καλλιτέχνου τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς:

Α'. Ὡς μαθητὴς τοῦ Πολυγνώτου ὑφίσταται ὁ Μίκων ἰσχυρὰν τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰωνικῆς τέχνης, ἐγκαθιστᾷ δὲ ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ τοὺς ἰωνικοὺς τύπους (προκειμένου περὶ τῶν Ἀμαζόνων ἀπέδειξε τοῦτο ὁ Löschke Bonner Stud. σελ. 260).

Β'. Ὡς ἀττικὸς ὁ Μίκων εἶνε γνώστης τῆς ἀττικῆς παραδόσεως, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ δὲν φαίνονται ὡς ἀντιγραφαὶ μόνον τῆς ἰωνικῆς γραφικῆς, ἀλλ' ὡς ἐπεξεργασίαι αὐτῆς. Ὅθεν καὶ ἐγκαθίστανται μονίμως ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ διὰ παντὸς ὡς τύποι.

Γ'. Ὁ Μίκων ἐν τῷ πεδίῳ τῆς γλυπτικῆς ἦτο περίφημος ἰδίως ὡς πλάστης ἀθλητῶν (Overbeck, SQ. 1089 = Plin. XXXIV, 88), ἀθλητὰς δὲ πάλιν παρίστων τὰ ἀγάλματα ἐκεῖνα, ὧν διετηρήθησαν ἡμῖν αἱ βάσεις (Löwy, Inschr. 41, 42).

Δ'. Τὰ ἀγάλματα τῶν ἀθλητῶν τοῦ Μίκωνος ἦσαν χαλκᾶ, ὡς δεικνύουσιν αἱ σωθεῖσαι ἐνεπίγραφοι βάσεις.

Ε'. Ὡς κατ' ἐξοχὴν μέγας ζωγράφος ὁ Μίκων ἦτο καὶ λίαν λεπτολόγος ὡς πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ φωτός, τῆς σκιᾶς καὶ τῶν χρωμάτων παραγομένας ἐντυπώσεις. Τὰ δὲ γραφικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ γλυπτικῇ ἐννοοῦνται εὐκόλως παρὰ ζωγράφῳ (Πρβλ.

[1] Κεφαλαί τινες ἐφήβων ἐν τῇ ζωοφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος εἶνε κατὰ τὸν τύπον αὐτῶν λίαν συγγενεῖς πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλήν, οὖσαι περαιτέρω ἀνάπτυξις αὐτῆς. (Πρβλ. Michaelis, Der Parthenon πίν 9, ἀριθ· 21, 29· 11, ἀριθ. 125).

[1] Πρβλ. Klügmann, Amaz. σελ. 47 ἑξ., Luynes, Vases πίν. 43, Benndorf, Heroon σελ. 139, Löschke, Bonner Stud. σελ. 260, Brunn, Sitzungsber. 1877 σελ. 466, Girard, La peinture antique, Robert, 18 Winkelmannsprogr. Halle 1895 κ. λ.

Brunn, Sitzungsber. 1876 σελ. 334). Ἤδη ὁ Brunn (αὐτόθι 1877 σελ. 27) ἀνῆγε τὰ ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ τῶν χρόνων τοῦ Φειδίου ὑπάρχοντα ταῦτα στοιχεῖα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πολυγνώτου.

ϛ'. Ἡ τρυφερότης, τὸ ἐπίχαρι, ἡ κομψότης, ἡ λεπτότης, τὸ ἰδεῶδες, ἡ καταφρόνησις τῶν μικρῶν λεπτομερειῶν (Overbeck, SQ. 1090 ἑξ.), πάντα ταῦτα εἶνε χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης τοῦ Μίκωνος. Ἡ ἄνευ συμμετρίας διάταξις τῆς κόμης ὑπὲρ τὸ μέτωπον τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς παρελήφθη ὡσαύτως ἐκ τῆς ἰωνικῆς τέχνης Τὸ θάσιον ἐργαστήριον τοῦ Πολυγνώτου δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀποτόμως εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσπίπτουσαν συμμετρίαν (πρβλ. Robert Nekyia σελ. 71)— γνησία ἰωνικὴ λεπτότης αἰσθήματος. Ἐν τῷ τρόπῳ τῆς διατάξεως τῶν βοστρύχων τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς (ἴδε ὄπισθεν), ἐν τῷ τρόπῳ καθ' ὃν ὁ τεχνίτης μεταβαίνει βαθμηδὸν ἐκ τῶν ἁπλουστέρων βοστρύχων ὄπισθεν εἰς τοὺς περιπλοκωτέρους βοστρύχους ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ ἔπειτα ἀπὸ τῆς κορυφῆς περαιτέρω εἰς τὰ ἁπλούστερα σχήματα, δύναταί τις νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ αὐτὸ crescendo πρὸς τὸ κέντρον καὶ diminuendo πρὸς τὴν περιφέρειαν, ἅτινα παρατηροῦμεν ἐν ταῖς μεγάλαις συνθέσεσι τοῦ ἐργαστηρίου τούτου. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐργαστηρίου εἶνε ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς μεγάλοις ὡς καὶ ἐν τοῖς μικροῖς.

Ζ'. Ὁ Μίκων ἔχει πολλὰ σημεῖα ἐπαφῆς πρὸς τὸν Φειδίαν καὶ τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνος (Ἀμαζονομαχία, Κενταυρομαχία, Overbeck, SQ. 1085, 4, 5).

Η'. Ὁ χρόνος τῆς δράσεως τοῦ Μίκωνος συμπίπτει κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς πρὸς τὸν μεταξὺ 472 καὶ 440 χρόνον.

Μέχρι τοῦδε, καθ' ὅσον γνωρίζω, οὐδεμία κεφαλὴ ἐδημοσιεύθη, ἥτις δύναται νὰ εἶνε ἀπομίμησις τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἢ νὰ ἔχῃ ἀμέσους ἀναλογίας πρὸς τὴν ἡμετέραν. Ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν περὶ τῆς δημοτικότητος τοῦ ἡμετέρου καλλιτέχνου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα· δὲν ἔχομεν οὐδὲν ἄγαλμα ἀντίγραφον τοῦ Φειδιακοῦ Διός. Ὅτι οὐδεμία ἀπομίμησις τοῦ ἡμετέρου ἐφήβου διετηρήθη, εἶνε ἁπλῶς τυχαῖον. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ εἶνε μοναδική, τοῦτο δὲ ἐπαυξάνει ἔτι μᾶλλον τὴν καὶ ἄνευ τούτου μεγάλην σημασίαν αὐτῆς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

Ἐν Ἀθήναις 1895.

Boris Pharmakowsky

ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ͂ ΙΕΡΩ͂ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

(Συνέχεια. Ὅρα Ε. Α. 1895, σ. 263 ἑξ.)

3 (πρβ. ἀρ. 4).

Βάθρου προσθία πλὰξ κοινοῦ λευκοῦ λίθου. Ὑψ. 0,93, πλάτ. 0,72-0,82, πάχ. ἄνω 0,36. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει τρεῖς τόρμους, ἕνα μὲν ἔμπροσθεν πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ἐπικράνου, δύο δὲ ὄπισθεν, δι' ὧν συνεδεῖτο μετὰ τοῦ παρακειμένου. Ὑποκάτω δὲ φέρει δύο τόρμους πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ὑποβάθρου. Αἱ πλάγιαι ἐπιφάνειαι (πλὴν τῆς ὀπισθίου) κάτω μὲν λήγουσιν εἰς τὸ σύνηθες κυμάτιον, ἄνω δὲ οὐδένα φέρουσι κόσμον.

Τῆς πλακὸς ταύτης μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀγάλματος ἐγένετο δευτέρα χρῆσις ἐν τῇ ἀνιδρύσει τοῦ ἐκ δύο λίθων συγκειμένου καὶ ἑξῆς (ἀριθ. 4) ἀναγραφομένου βάθρου τοῦ Ἁδριανοῦ. Εὑρέθη δηλονότι ὁ λίθος ὡς ὀπίσθιος πλὰξ τοῦ βάθρου τούτου ἱσταμένη πρὸς τῷ δυσμικῷ τοίχῳ τοῦ προνάου, ἀριστερὰ τῷ εἰς τὸν σηκὸν εἰσιόντι, οὕτως, ὥστε ἡ ἐπιγραφὴ πρὸς τὸν τοῖχον βλέπουσα δὲν ἐφαίνετο. Ἐκ τῶν τόρμων καὶ τῶν διαστάσεων τῶν δύο λίθων τοῦ κατὰ χώραν εὑρεθέντος βάθρου τοῦ Ἁδριανοῦ φαίνεται πιθανώτατον ὅτι καὶ τὸ 1ον βάθρον (τὸ τῆς Ἀριστοῦς) ἐκ τῶν αὐτῶν συνέκειτο λίθων[1] πλὴν ὅτι χάριν τοῦ Ἁδριανοῦ ἐστράφη ὅλον ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ποῦ ἔκειτο τὸ βάθρον τῆς Ἀριστοῦς, τυγχάνει ἄγνωστον, δὲν εὑρέθη δὲ οὔτε ὑπόβαθρον οὔτε ἐπίκρανον. Τὸ νῦν δίλιθον (τοῦ Ἁδριανοῦ) βάθρον[2] ἵστατο ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου δαπέδου τοῦ προνάου ἄνευ ὑποβάθρου· ἡ ἔλλειψις αὕτη ἐν ῥωμαϊκοῖς μάλιστα χρόνοις δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήττῃ.

Ἡ ἐπιγραφὴ (0,20 ὑπὸ τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ λίθου κεχαραγμένη) ἔχει οὑτωσί πως:

ΑΜΕΤΕΡΑ ΑΡΧΙΚΛΕΟΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΙΣ
ΑΡΙΣΤΩ ΤΑΝΑΥΤΑΣ ΚΑΙΑΡΙΣΤΟΛΑΥ
ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΚΑΙΔΑΜΑΡΗΣ ΘΕΑΓΓΕΛΟΥ
ΤΑΝΜΑΤΕΡΑ ΙΕΡΗΤΕΥΣΑΣΑΝΔΕΣΠΟΙΝΑΙ

Ἁμετέρα Ἀρχικλέος Μεγαλοπολῖτις
Ἀριστὼ τὰν αὐτᾶς καὶ Ἀριστόλαυ
θυγατέρα καὶ Δαμάρης Θεαγγέλο[υ]
τὰν ματέρα ἱερητεύσασαν Δεσποίναι.

Ὁ γενεαλογικὸς τῶν ὀνομάτων πίναξ ἐστὶν ὅδε·

Ἀρχικλῆς
|
Ἁμετέρα ⌣ Ἀριστόλας
|
Ἀριστὼ ⌣ Θεάγγελος
|
Δαμάρης

Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἄγνωστα ὄντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲν βοηθοῦσιν ἡμῖν εἰς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου τῆς ἐπιγραφῆς (τὸ *Ἁμετέρα* μάλιστα οὐδ' εὕρηται ὅλως ὡς κύριον ὄνομα). Ὡς ὕστατος ὅρος (terminus ante quem) πρόκειται ἡμῖν, ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἁδριανοῦ, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα δέον νὰ ἀνέλθωμεν εἰς ἱκανὸν πρὸ τούτου χρόνον, διότι ἀπὸ τῆς ἀναθέσεως τῆς Ἀριστοῦς μέχρι τῆς καταστροφῆς

[1] Ἧττον πιθανὸν εἶνε ὅτι ὑπῆρχον καὶ δύο ἕτεροι λίθοι μεταξὺ αὐτῶν κατὰ μῆκος ἱστάμενοι.

[2] Τὸν φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Ἀριστοῦς λίθον μετεκίνησα πρὸς κοινὴν θέαν παρὰ τὸν τοῦ Ἁδριανοῦ.

τοῦ ἀγάλματος αὐτῆς καὶ τῆς εἰς τὸν Ἁδριανὸν ἀναθέσεως διέρρευσεν, ὡς καθόλου εἰκάσαι, διότι εὕρηνται καὶ ἐξαιρέσεις, οὐχὶ βραχὺ διάστημα. Τὸ σχῆμα τῶν ἄλλως ἐπιμελέστατα ἐγλυμμένων γραμμάτων (Ὑψ. γραμμ. 0,012-0,018) φαίνεται μαρτυροῦν μᾶλλον τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους· τὸ σύστημα δὲ πάλιν τοῦ χωρίζειν ἀπ' ἀλλήλων τὰς λέξεις, ὡς πολλαχοῦ ἐνταῦθα παρατηρεῖται, δὲν ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τοὺς δοκίμους χρόνους. Τὸ *α* ἔχει τὴν τὰ σκέλη ζευγνῦσαν γραμμὴν καμπύλην, σχῆμα χαρακτηρικὸν τῆς 2ας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος μετενεχθὲν (ὡς καί τινων ἄλλων γραμμάτων) ἀπὸ τῆς ἐν βιβλίοις γραφῆς εἰς τὴν ἐπὶ λίθων χάραξιν (*Dittenberger* und *Purgold* Inschriften von Olympia, Berlin 1896, ἀριθ. 318 [τοῦ 169 π. Χ.], πρβ. ἀριθ. 396 [Μεγαλοπολῖται ὁ τιμώμενος καὶ ὁ τεχνίτης] καὶ ἀριθ. 52). Ὡσαύτως δὲ διὰ καμπύλης συνδέονται καὶ τὰ σκέλη τοῦ *μ*· παρεμφερὲς σχῆμα ἀπαντᾷ λ. χ. ἐν παπύρῳ τοῦ 240 περ. π. Χ.[3] καὶ ἐν τῷ λεγομένῳ τοῦ Χρυσίππου παπύρῳ, ὅστις ἀνάγεται εἰς τὸ τέλος τῆς 3ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος[4]. Οὕτως ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ τῆς Λυκοσούρας ἐνδέχεται ἴσως νὰ ἀναχθῇ μέχρι τῶν περὶ τὸ 200 π. Χ. χρόνων.

Τὸ *ἱερητεύω* (στίχ. 4) διὰ τοῦ *η* ἀπαντᾷ ἐν Λυκοσούρᾳ καὶ ἐν ταῖς ἑξῆς ἐπιγραφαῖς ἀρ. 6 καὶ 7, ἀλλὰ (ἐν τῷ ψηφίσματι τοῦ Νικασίππου κατωτ. ἀρ. 5) *ἱερατείαις* καὶ *ἱερατείαν* διὰ τοῦ *α*. Προστεθήτωσαν ἐκ παρέργου τὰ ἀλλαχόθι ἀπαντῶντα *ἱερίτευχε* καὶ *ἱεριτεῦσαι*[5], *ἱαριτεύοντα*[6], ἔτι *ἱεριστα*ῖς[7], *ἱερισμόν*[8], *ἱερίσσῃ*[9], *ἱερωτεύσαντα* καὶ *ἱερωτεύσασαν*[10].

[3] *Mahaffy* The Flinders Petrie papyri, part II (Dublin 1893) autot. V, σελ. [25].

[4] *Fr. Blass* Paläographie ἐν *Iw. v. Müller* Handbuch I² σ. 305 πίν. a, Notices et Extraits τόμ. XVIII 2 ἀρ. 2 σ. 77 ἑξ. πίν. XI.

[5] *Le Bas* Még. et Pél. 352 i στίχ. 6 καὶ 14 (Μαντινείας περὶ Δήμητρος καὶ Κόρης).

[6] *Cauer* Delectus inscr. Graecarum² ἀρ. 153, σελ. 103 (ῥωμ. χρόνων).

[7] Bull. de corr. hellén. XIV σελ. 396 (στ. 88), πρβ. σελ. 492 σημ. 4.

[8] Bull. de corr. hellén. VI σελ. 23 στίχ. 182.

[9] Mitth. des ath. Inst. XIII σελ. 237.

[10] *Lüders* Dionys. Künstler 1873 σελ. 165 ἀρ. 44ab πίν. I-II = *Conze* Reise auf der Insel Lesbos 1865 σελ. 61-64 πίν. XVIII, XIX. Κατὰ Conze τὸ ω τοῦ μὲν *ἱερωτεύσαντα* διακρίνεται σαφέστατα, τοῦ δὲ *ἱερωτεύσασαν* δὲν εἶνε μὲν ἐπ' ἴσης εὐκρινές, φαίνεται ὅμως πιθανόν, *ἱερωτεύσαντα* δ' εὕρηται καὶ ἐν C.I.G. 2771 II στίχ. 16-17 (ἐν τοῖς κεφαλαίοις· ἐν τῇ μεταγραφῇ γράφεται διὰ τοῦ *α*).

Τὸ Ἀ*ριστόλαυ* (στίχ. 2) γέγραπται κατὰ τὸν γνωστὸν Ἀρκαδικὸν τύπον μᾶλλον ἢ ἐκ σφάλματος τοῦ λιθοξόου ἀντὶ Ἀ*ριστολάου*· ὑπὲρ ἐκείνου μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἐν στίχῳ 1ῳ Ἀ*ρχικλέος*.

4 (πρβ. ἀρ. 3).

Δίλιθον βάθρον (πάχ. ἐν ὅλῳ 0,74) ἄνευ ἐπικράνου. Εὑρέθη, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 3), ἱδρυμένον ἐν τῷ προνάῳ πρὸς τῷ δυσμικῷ τοίχῳ, 0,95 περ. ἀπὸ τοῦ νοτίου τοίχου. Τῶν δύο αὐτοῦ λίθων ὁ μὲν ἔμπροσθεν φέρει τὴν ἐνταῦθα καταχωριζομένην[11] ἀνάθεσιν, ὁ δὲ ὄπισθεν ἀνῆκεν εἰς τὸ βάθρον τῆς Ἀριστοῦς (ὅρα ἀριθ. 3).

Ὁ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ Ἁδριανοῦ φέρων λίθος ἔχει σχῆμα τόρμους καὶ κόσμον τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς Ἀριστοῦς πλὴν ὅτι εἶνε ὀλίγῳ παχύτερος (0,38).

ΛΤΟΡΑΝΕΡΟ//////ΝΤ
ΝΑΔΡΙΑ///ΟΝΚΑΙΣΑΡΑ//////Β
ΙΟΝΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝΔΑΚΙΚ
ΙΑΡΟΙΚΟΝ///ΡΙΣΤΟΝΑΥΤΟΚΡΑ
ΤΟΡΟΣΝΕΡΟΥΑΘΕΟΥΥΙΩΝΟΝ
ΤΡΑΙΑΝΟΥΘΕΟΥΥΙΟΝΕΥΕΡΓΕ
ΤΗΝΚΑΙΣΩΤΗΡΑΤΗΣΟΙΚΟΥ
ΜΕΝΗΣΗΠΟΛΙΣΗΤΩΝΜΕΓΑ
ΛΟΠΟΛΕΙΤΩΝΤΟΝΑΥΤΗΣΚΤΙ
ΣΤΗΝ

Αὐτοκρ]άτορα Νέρο[υα]ν Τ[ραϊα-
νὸ]ν Ἁδρια[ν]ὸν Καίσαρα [Σεβα-
στ]ὸν Γερμανικὸν Δακικ[ὸν
Π]αρθικὸν [ἄρ]ιστον, αὐτοκρά-
τορος Νέρουα θεοῦ υἱωνόν,
Τραϊανοῦ θεοῦ υἱόν, εὐεργέ-
την καὶ σωτῆρα τῆς οἰκου-
μένης ἡ πόλις ἡ τῶν Μεγα-
λοπολειτῶν τὸν αὐτῆς κτί-
στην.

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.025-0.04) φέρουσι κατὰ τὰ ἄκρα μικρὰς κεραίας· τοῦ *α* ἐν γένει προεκβέ-

[11] Ἐν ἀπουσίᾳ μου τυπωθεισῶν μικροῖς γράμμασι ἐν *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1890 σελ. 43-45 ἐπιγραφῶν τινων, ἐν αἷς καὶ ἡ παροῦσα, εἰσέφρησαν ἐκεῖ τυπογραφικά τινα σφάλματα.

6ληνται αἱ μεταξὺ τῶν σκελῶν εἰς γωνίαν συμπίπτουσαι γραμμαί.

Ἐλλείποντος τοῦ ἐνίοτε ἀναγραφομένου ἔτους τῆς δημαρχικῆς ἐξουσίας, δυσχερὲς εἶνε νὰ ὁρισθῇ ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἀγάλματος. Ἐὰν τὸ ἀλλαχοῦ ἁπαντῶν ἐπίθετον *Ὀλύμπιος* ἦν ἀεὶ ἀπαραίτητον, διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάθρου ἀπουσίας αὐτοῦ θὰ παρείχετο ἡμῖν βεβαίως ὡς ἔσχατος χρονικὸς ὅρος τὸ 129 μ. Χ., διότι τότε καθιερώθη τὸ Ἀθήνησιν Ὀλυμπίειον καὶ ἀπενεμήθη τῷ αὐτοκράτορι τὸ ἐπώνυμον [12]. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ *πατὴρ πατρίδος*, ὅπερ λίαν πιθανῶς τῇ 21ῃ Ἀπριλίου 128 ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἁδριανοῦ δεκτόν [13].

Τὰ ἐπὶ τοῦ βάθρου ὑπάρχοντα ἐπίθετα *Δακικὸν* κ.τ.τ., ἅτινα, ὅταν ἀναφέρωνται εἰς τὸν Τραϊανόν, θεωροῦνται ὡς χρονικὰ τεκμήρια, περὶ τοῦ Ἁδριανοῦ λεγόμενα [14] οὐδὲν σχεδὸν πλέον τοῦ *αὐτοκράτορα* χορηγοῦσι δυνάμενον νὰ συντελέσῃ πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου· ἐκ τούτων μανθάνομεν ἁπλῶς ὅτι τὸ βάθρον δὲν εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ 117 μ. Χ. Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *κτίστην* ἰδίᾳ εἰκάζεται ὅτι τὸ ἄγαλμα ἱδρύθη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν εἰς Ἑλλάδα ἐπιδημιῶν τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ ἡ μὲν δευτέρα αὐτοῦ ἐπιδημία ἐγένετο τῷ 129, ὅτε διατρίψας μέχρι Ὀκτωβρίου ἐν Ἀθήναις ἀπῆλθεν ἐξ Ἐλευσῖνος εἰς Ἔφεσον [15]. Ἀλλὰ πάνυ ἀμφίβολον τυγχάνει, ἂν κατὰ τὴν ἐπιδημίαν ταύτην μετέβη καὶ εἰς Πελοπόννησον, εἰκάζεται δὲ μόνον τοῦτο ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς Σπάρτης [16]. Κατὰ τὴν πρώτην δὲ τοὐναντίον ἐπιδημίαν ἔνθα μὲν πιθανὸν ἔνθα δὲ βέβαιον εἶνε, ὅτι πολλὰς τῆς Πελοποννήσου πόλεις [17] εἶδεν ὁ Ἁδριανός, οἷον Ἄργος [18], Μαντίνειαν, Σπάρτην κτλ. Πρὸς τὴν ἐπιδημίαν ταύτην συνάφειαν ἔχει καὶ ἐπιγραφὴ τῆς Ἐπιδαύρου γεγραμμένη κατὰ τὸ Η′ τῆς δημαρχικῆς τοῦ Ἁδριανοῦ ἐξουσίας ἔτος [19], ὅπερ, θεωρουμένου ὡς πρώτου τοῦ ἀπὸ 11ης Αὐγούστου [20] ἕως 9ης Δεκεμβρίου 117 χρόνου [21], ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀπὸ 10ης Δεκεμβρίου 123 ἕως 9ης Δεκεμβρίου 124 ἔτος. Ὑποτιθεμένης τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης συγχρόνου πως καὶ μὴ (ὡς κατὰ Gardthausen 619) προγενεστέρας τῆς ἐπιδημίας, εἰς τὸ τελευταῖον ἔτος ἀναφέρεται καὶ ὁ χρόνος τῆς πρώτης εἰς Πελοπόννησον μεταβάσεως τοῦ αὐτοκράτορος.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπιδημίαν φαίνεται ὅτι εὐεργετηθεῖσα καὶ ἡ Μεγαλόπολις ὠνόμασε κτίστην τὸν Ἁδριανὸν ἐπὶ τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ βάθρου.

5

Ψήφισμα Νικασίππου. Ἐδημοσιεύθη ἐν *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1890 σελ. 43-44 καὶ ἐν Fouilles de Lycosoura par *P. Cavvadias* livr. I σελ. 15-16. Εὑρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ ἀντικρὺ τοῦ βάθρου Ἁδριανοῦ πλησίον τοῦ στυλοβάτου. Λευκοῦ μαρμάρου ἄνευ κόσμου· ἡ ὀπίσθιος ἐπιφάνεια εἶνε ἀνώμαλος, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ὁ λίθος ἀνέκειτο ἐν τοίχῳ προσεκτισμένος. Νῦν ἀπόκειται ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως.

Ὕψος γραμμάτων τῶν μὲν 7 πρώτων στίχων 0.013, τῶν δὲ λοιπῶν 0.08-0.010. Σχῆμα γραμμ. Ε καὶ Ε, Θ καὶ Θ, ζ=Ζ, ξ=Ξ. Ἐν στίχ. 3 τὸ ζ τοῦ *Ζευξία* φαίνεται ὡς ἐπὶ προκεχαραγμένου *ε* (ἀτελοῦς) γεγραμμένον.

Ἐνταῦθα καταχωρίζομεν ἃ ἐν τῷ *Δελτίῳ* (ἀνωτ.) εἰσέφρησαν τυπωτικὰ παροράματα, οὕτω δὲ καθίστανται περιττὰ καὶ τὰ ἐν τῷ *Δελτίῳ* σελ. 183 περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης σημειούμενα.

Στίχ. 1 καὶ 4 γράφε Β
» 3 ἀπάλειψον τὸ *καὶ*
» 19 γράφε *τὰν χάριν*
» 24 » *ἁ πόλις ἁ τῶν*

[12] *Jul. Dürr* Die Reisen des Kaisers Hadrian (Abhandl. des arch.-epigr. Semin. der Univ. Wien) 1881, σελ. 44-45 σημ. 202.

[13] *Dürr* ἀνωτ. σελ. 28-32.

[14] *Eckhel* Doctrina num. VI σ. 518.

[15] *Wood* Discoveries at Ephesus (London 1877) app. 5 Inscr. of the Odeum ἀρ. 1. *Dürr* ἀνωτ. σελ. 124, *H. Schiller* Geschichte der röm. Kaiserzeit I (1883) σελ. 624.

[16] C.I.G. 1348 «ἐπὶ τῆς τοῦ Σεβαστοῦ αὐτοκράτορος Καίσαρος *δευτέρας* ἐπιδημίας» (κατὰ Boeckh «imperator haud dubie est Hadrianus»), *Duerr* σελ. 60 καὶ 120 ἀριθ. 122, *V. Gardthausen* ἐν Rhein. Museum 1890 σ. 618.

[17] *Duerr* σελ. 58-59.

[18] Καὶ ἐπὶ νομισμάτων τῶν Ἀργείων λέγεται *κτίστης* ὁ Ἁδριανός *Mionnet* Suppl. IV σελ. 240-41 ἀρ. 28, 29, 30, 32.

[19] *Gardthausen* ἀνωτ. σελ. 617-9, *Καββαδίας* ἐν Δελτ. Ἀρχαιολ. 1892 σ. 113-7 καὶ Fouilles d'Épidaure ἀριθ. 226.

[20] Spartianus (Script. hist. aug.) de vita Hadriani 4,6-7: «Quintum iduum August. diem legatus Suriae litteras adoptionis accepit, qnando et natalem adoptionis celebrari iussit. tertium iduum earundem, quando et natalem imperii statuit celebrandum, excessus ei Traiani nuntiatus est».

[21] *Mommsen* röm. Staatsrecht³ 2 σ. 799 ἑξ., *Dittenberger* Sylloge inscr. graec. ἀρ. 283, *Duerr* σ. 17 καὶ 19 σημ. 58.

» 26 » *καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα μέν(ον)τας*. Ἡ παρένθεσις ( ) σημαίνει ὅτι τὰ δύο γράμματα δὲν εἶνε κεχαραγμένα.
» 28 » *τᾶι πόλει*. Τὸ ι προσγράφεται πανταχοῦ πλὴν ἐν *ληφθῆ* (στ. 29).
» 30 » *ψάφισ-*
» 33 » *ἀναθέτωσαν*
» 35 » *τᾶς πόλιος*.

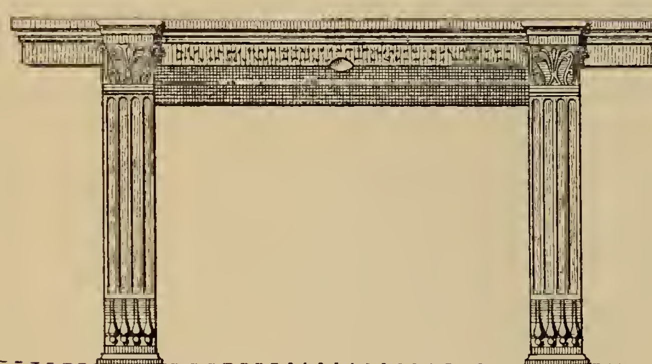
6

Πλὰξ τραπέζης κοινοῦ λίθου· ὕψος ὅλον 0.23, πλάτ. 1.77. πάχ. ἢ βάθ. 0.73-0.75. Εὑρέθη (ἀνεστραμμένη, τὰ γράμματα πρὸς νότον) ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ, περ. 2 μέτρα ἀπὸ τοῦ δρυφάκτου (στενῆς στρώσεως) καὶ τοῦ βορείου τοίχου.

Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια καὶ ἡ ὀπίσω εἰσὶ λεῖαι. Ἡ ἔμπροσθεν ἐπιφάνεια φέρει γεῖσον, παρ' ἑκάτερον δὲ τὸ ἄκρον, ὅπου ὑπέκειντο οἱ (ἐξ ἄλλου λίθου) δύο πόδες, καλὸν πρόστυπον ἀνθέμιον (πλάτ. περ. 0.17), μεταξὺ δὲ τῶν δύο ἀνθεμίων τὴν ἐπιγραφήν, ἥτις ἕνεκα τῆς φυσικῆς φθορᾶς καὶ τῶν φλεβῶν τοῦ λίθου ἐστὶ πάνυ δυσανάγνωστος. Ἐπὶ τοῦ κάτω χείλους τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας ἔφερε πιθανῶς κόσμημά τι ἐν μέσῳ.

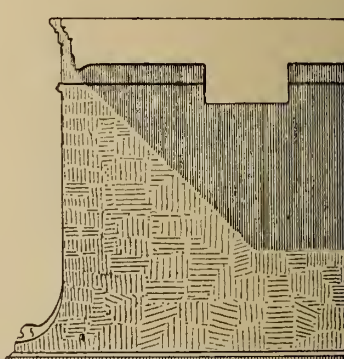
Ἡ κάτω ἐπιφάνεια φέρει τρεῖς ἀναγλυφὰς δίκην δοκῶν, δύο μὲν ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω, ὑφ' αἷς ἵσταντο οἱ εἰρημένοι πόδες, μίαν δὲ μεταξὺ ἐγκαρσίως ζευγνῦσαν αὐτὰς καὶ κωλύουσαν τὴν πλάκα νὰ ὀλισθάνῃ πρὸς τὰ πλάγια.

Οἱ πόδες (εἷς σῴζεται ἄρτιος ὕψ. 0.72, πλάτ. 0.135, πάχ. 0.74-0.88) συνέκειντο ἐκ λευκοῦ τιτανολίθου, ἔφερον δ' ἔμπροσθεν ῥαβδώσεις καταληγούσας κάτω εἰς 4 ὄνυχας λέοντος.

Πρόσοψις.

κλῖμ. 1/20

Τομὴ ἐν τῷ μέσῳ.

ΚΛΕΟΔΑΜΟΣ ΠΟΛΥ////Ι ΤΟΥ ΙΕΡΗΤΕΥΣΑΝΤΕΣ
ΚΛΕΩ ΘΡΑΣΕΑ ////Ε_ΠΟΙΝΑΙΑΡΤΕΜΙΤΙ

Κλεόδαμος Πολυ[οίκ;]του ἱερητεύσαντες
Κλε[ὼ] Θρασέα [Δ]ε[σ]ποίνα[ι] Ἀρτέμιτι.

Γράμματα (ὕψ. 0.02) καὶ γλυπτικὴ τέχνη τῶν πρὸ Χριστοῦ χρόνων, ἴσως δὲ μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς 2ας ἑκατονταετηρίδος.

Στίχ. 1. Τὸ μεγίστην (κατὰ τὸν χῶρον καὶ τὰ σῳζόμενα γραμμάτων ἴχνη) πιθανότητα κεκτημένον ὄνομα τοῦ πατρὸς εἶνε *Πολυοίκτου* (ἄλλα ὀνόματα, ἐν οἷς καὶ τὸ *Πολυεύκτου*, εἰσὶν ἧττον πιθανά).

Στίχ. 2. Μετὰ τὸ ω τοῦ *Κλεὼ* ὑποφαίνονται ὡς γράμματος *ν* ἴχνη, ἀλλὰ ταῦτα δέν με ἔπεισαν ἀρκούντως ὥστε νὰ συμπληρώσω *Κλέων*. Ἄλλως δὲ παράδειγμα ἀνδρὸς ἱερατεύσαντος μετὰ τῆς γυναικὸς[22] ἔγνωμεν ἤδη ἐν Λυκοσούρᾳ (ἐπιγρ. Νικασίππου ἀνωτ. ἀρ. 5). Πρὸς τοῖς δυσὶ τούτοις ἱερα-

[22] Περὶ τῆς συντάξεως (*ἱερητεύσαντες*) πρβ. κατωτέρω ἀρ. 13 στίχ. 9-10 «Πολυχάρμου καὶ Σακλέας, οἳ . . . . *διαφέροντες* . . .».

τευσάντων ζεύγεσιν ἔχομεν καὶ δύο ἐπιγραφὰς (ἀνωτ. ἀρ. 3 καὶ κατωτ. ἀρ. 7), αἵτινες φέρουσιν ἀνὰ μίαν ἱέρειαν μόνην· τούτων ἡ μὲν πρώτη ἦν, ὡς εἴδομεν, ἔγγαμος, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ δευτέρα. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς χρονολογίαν τίθεται τὸ ὄνομα ἱερέως (κατωτ. ἀρ. 5, 8, 9, 15)[23], εἰκάζεται ὅτι ὑπῆρχεν ἀεὶ καὶ ἱερεὺς συνήθως λειτουργῶν μετὰ τῆς γυναικὸς (ἀφ' οὗ δὴ καὶ θεᾷ ἦν ἀφιερωμένος ὁ ναός), ἥτις ἐπαύετο ἅμα τῇ δι' οἱονδήποτε λόγον λήξει τῆς ἱερατείας τοῦ ἀνδρός. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Νικασίππου (ἀνωτ. ἀρ. 5) εἰκάζομεν ἔτι περὶ τοῦ ἱερέως ὅτι δὲν ἔφερε διὰ παντὸς τοῦ βίου τὸ ἀξίωμα (στίχ. 14), ὅτι ὅμως ἠδύνατο αὖθις νὰ ἐκλέγηται (στίχ. 1 «ἐπὶ ἱερέος τᾶς Δεσποίνας τὸ β'»). Φαίνεται δὲ ὅτι ἐτηρεῖτό τις ὁπωσδήποτε κληρονομία (ὑπὸ γενικὴν ἔννοιαν) ἔν τισιν οἰκίαις ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως καὶ ἱεροφάντου (στίχ. 9 ἑξ. καὶ κατωτ. ἀρ. 13 στίχ. 8 ἑξ.). Ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ Νικασίππου ἐπιγραφῆς φαίνεται ὅτι τὰ τέκνα τῶν ἱερέων μετεῖχον λειτουργίας τινὸς ἐν τακταῖς ἑορταῖς τῆς Κόρης (στίχ 11)[24].

Περὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἀναμιμνήσκομεν τὰ ὑπὸ Παυσανίου ἐν τοῖς περὶ Λυκοσούρας λεγόμενα (XXXVII· πρβ. XXXI).

[*Δεσ*]*ποίναι* εὕρηται ἐν *Cavvadias* Fouilles d'Épidaure ἀρ. 42.

Ἄλλης ἴσου που μεγέθους τραπέζης μετὰ παρεμφερῶν ἐξοχῶν κάτω εὑρέθη πλὰξ δίχα τεθραυσμένη καὶ ἐλλιπὴς δεξιά. Ἡ ἔμπροσθεν ἐπιφάνεια εἶνε ὡσαύτως ἐλλιπὴς πλὴν τοῦ δεξιοῦ μέρους, ὅπου, ὡς διακρίνεται, ὑπῆρχεν ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις ἀνθέμιον· ἀντιστοίχως, ἐννοεῖται, ὑπῆρχεν ἕτερον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ πλὰξ αὕτη ἔφερεν ἐπιγραφὴν ἔμπροσθεν. Ἐπὶ τῆς ὄπισθεν ἐπιφανείας ἀντιστοίχως τῷ ἔμπροσθεν σῳζομένῳ (ἀριστ.) ἀνθεμίῳ ὑπάρχει παρεμφερὴς ἐξοχή, ἀλλ' ἀνθέμιον πιθανῶς δὲν ὑπῆρχε.

Πρβ. καὶ ἑξῆς ἀριθ. 7.

[23] Αἱ ὑπ' ἀριθ. 8 καὶ 9 δύο ἐπιγραφαὶ φέρουσιν ἑκατέρα τὸ ὄνομα τοῦ Δαμύλλου, ἀνάγονται ὅμως πιθανώτατα εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος, διότι καὶ τὸ σχῆμα τῶν βάθρων καὶ ἡ γραφὴ εἰσὶ παρεμφερῆ, δι' αὐτῶν δὲ τιμῶνται ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή.

[24] Τὸ *Κορειτήα* (στίχ. 11) ἐγένετο πιθανῶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ *ἱερητεύω-ἱερατεία* (πρβ. *ἱερετείας* C.I.G. Add. 3641 b στίχ. 36) ἐκ ῥήματος *κορητεύω*. Ἀνάλογον ἴσως θὰ ἦτο καὶ τὸ *χοριτεία* ἐν τῇ Ἀνδανίας ἐπιγραφῇ (*Dittenberger* Sylloge inscr. graec. ἀρ. 388 στίχ. 73) ἂν μὴ ὑπῆρχεν αὐτόθι καὶ τὸ *χορεία* (στίχ. 97).

7 (πρβ. ἀριθ. 6)

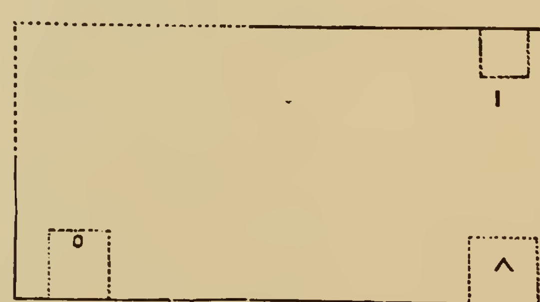
Πλὰξ λευκοῦ μαρμάρου ἁπλῆ ἄνευ κόσμου. Ὕψ. 0.058, πλάτ. 1.45, πάχ. 0.76[25]. Τεθραυσμένη εἰς 4 τεμάχια ἤγουν εἰς ἓν ἔμπροσθεν, ἐφ' οὗ καὶ ἡ ἐπιγραφή, καὶ τρία ὄπισθεν αὐτοῦ, ὧν ἐλλείπει τὸ δεξιόν.

Εὑρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης (ἀντικρὺ τοῦ νοτίου θυρώματος ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ) τὰ γράμματα ἔχουσα ὀρθῶς πρὸς βορρᾶν.

ΑΙΝΗΣΩΕΡΑΣΙΠΠΟΥΙΕΡΗΤΕΥΣΑΣΑ

Αἰνησὼ [Ἐρ]ασίππου ἱερητεύσασα.

Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια εἶνε λεία. Ἡ κάτω εἶνε ὠμότερόν πως εἰργασμένη, φέρει δὲ κατὰ τὰς τρεῖς σῳζομένας γωνίας ἴχνη τινὰ σφυρηλατήσεως ἰδιαίτερα (τοιαῦτα βεβαίως ὑπῆρχον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπολεσθέντος 4ου ἄκρου), ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ἡ πλὰξ ἐστηρίζετο ἐπὶ τεσσάρων τετραπλεύρων δοκῶν ἤτοι ποδῶν (πάχ. 0.14-0.20). κατὰ τὰ σημεῖα δὲ ταῦτα τῆς κάτω ἐπιφανείας εἰσὶ χάριν τῆς οἰκείας τῶν ποδῶν κατατάξεως κεχαραγμένα λιθοξοϊκὰ γράμματα Λ Ι [θ] Ο (ὕψ. γραμμ. 0.035-0.015) κατὰ τὸν ἑξῆς που τρόπον

Ἀναγινώσκων ὡς ἀνωτέρω τὰ γράμματα συνεπλήρωσα κατ' εἰκασίαν τὸ 3ον μετὰ τῆς γωνίας τοῦ λίθου ἐλλεῖπον.

Τὰ γράμματα τῆς κυρίας ἐπιγραφῆς (ὕψ. 0.03)

[25] Τὰ μέτρα θεωροῦνται, ὡς πάντοτε, ἐκ τῆς ἔμπροσθεν ἀνεπιγράφου στενῆς ἐπιφανείας.

καὶ τὰ τῆς κάτω ἐπιφανείας εἶνε ῥωμαϊκῶν χρόνων, νεώτερα τῶν τοῦ Κλεοδάμου (ἀνωτ. ἀρ. 6).

8 (πρβ. ἀριθ. 9).

Βάθρον μικρὸν τετράπλευρον λευκοῦ τιτανολίθου. Ὕψ. 1.22, πλάτ. ἄνευ τοῦ κόσμου 0.27, πάχ. 0.37. Εὑρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ὡς 1 1/2 μέτρ. πρὸς Β. τοῦ νοτίου θυρώματος. Κόσμον φέρει ἄνω καὶ κάτω ἐπὶ τῶν πλαγίων ἐπιφανειῶν πλὴν ἐπὶ τῆς ὀπισθίου ἐπιφανείας, ἥτις τραχύτερόν πως εἰργασμένη ὑποδηλοῖ ὅτι τὸ βάθρον ἵστατο πρὸς τοίχῳ. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας πλησίον δύο ἀντικειμένων γωνιῶν φέρει δύο μικροὺς τόρμους, ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω ἑτέρους πέντε χάριν τοῦ ἀγαλματίου.

ΠΙΙΕΡΕΟΣ ΔΑ
ΜΥΛΛΟΥ
ΠΟΛΙΣΑΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙ
ΤΑΝ
ΓΑΙΟΝΙΟΥΛΙΟΝ
ΛΑΚΩΝΟΣ
ΥΙΟΝΚΡΑΤΙΝΟΝ
ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ

Ἐ]πὶ ἱερέ[ο]ς Δα-
μύλλου.
Ἁ πόλις ἁ τῶν
Μεγαλοπολι-
τᾶν
Γάιον Ἰούλιον
Λάκωνος
υἱὸν Κρατῖνον
Δεσποίναι.

Ὕψος γραμμάτων 0.013-0.018. Τὸ *α* ἔχει καμπύλην μᾶλλον τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμήν· τοῦ *ε* ἡ μέση κεραία δὲν ἐφάπτεται τῆς καθέτου. Οἱ στίχοι 6 καὶ 8 φαίνονται ὡς ἐπὶ ἀπεξεσμένων γραμμάτων ἐγλυμμένοι.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ καθόλου τοὺς μ. Χ. χρόνους, τὰ δὲ ὀνόματα τοῦ βάθρου ὁρίζουσί πως ἀκριβέστερον τὸν χρόνον. Τὸν Δάμυλλον εἴδομεν ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ (ἀνωτ. ἀριθ. 5) υἱὸν Ζευξία ἐπιμελητὴν[26] ἐπὶ τῆς 6ʹ ἱερατείας τοῦ Νικασίππου τὸ 32ον κατὰ τὸν Σεβαστὸν ἔτος. Χρονολογίας δὲ ὑποτιθεμένης τῆς Ἀκτιακῆς, ἡ ἑτέρα τῶν δύο συνεχομένων ἱερατειῶν τοῦ Νικασίππου, ὁ Ὀλυμπικὸς ἐνιαυτὸς (στίχ. 14-15) ἦν ἐν Ὀλυμπ. 195,1 ἤτοι τῷ 1ῳ μ. Χ. ἔτει. Οὕτως ἡ προκειμένη ἐπιγραφή, ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ὁ Δάμυλλος εἶνε ἱερεύς, γνωστότερος, ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός, φαίνεται οὖσα ἔτεσί τισι νεωτέρα τῆς τοῦ Νικασίππου.

Μεταβαίνομεν νῦν ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου, ὅστις, ὡς ἐκ τῶν πρώτων ὀνομάτων εἰκάζεται, ἀνήκει εἰς τὴν οἰκίαν Εὐρυκλέους[27], τοῦ συγχρόνου καὶ φίλου τοῦ Αὐγούστου[28]. Τῆς οἰκίας ταύτης ἄνδρες φέροντες τὸ ὄνομα *Λάκων* μνημονεύονται δύο (ἀνωτ. σημ. 27), ὁ μὲν ἐπὶ Κλαυδίου, ὁ δὲ ἐπὶ Ἁδριανοῦ. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου δὲν φαίνεται ὢν υἱὸς ὁ ἐνταῦθα τιμώμενος Κρατῖνος· διότι, τιθεμένης τῆς ταυτότητος τοῦ ἐπιμελητοῦ Δαμύλλου καὶ τοῦ ὁμωνύμου ἱερέως, οἱ χρόνοι δὲν συμπίπτουσιν ὁμαλῶς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς εἰκασίας ὅτι πατὴρ τοῦ Κρατίνου εἶνε ὁ πρῶτος Λάκων. Τοῦ δὲ δευτέρου Λάκωνος ἠδύνατο νὰ εἶνε υἱὸς ὁ Κρατῖνος, ἂν ὑποτεθῇ ὡς χρονολογία ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ (ἀνωτ. ἀριθ. 5) οὐχὶ ἡ Ἀκτιακὴ ἀλλὰ μεταγενεστέρα τις, οἷον ἐπιδημία τοῦ Ἁδριανοῦ (πρβ. ἀνωτ. ἀριθ. 4). Ἢ πρέπει ὁ ἐπὶ τοῦ βάθρου Λάκων νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄλλος τις, ἀρχαιότερον τῶν δύο εἰρημένων καὶ ἐγγύτερον τοῦ Εὐρυκλέους κείμενος.

[26] Οἱ ἐπιμεληταί, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Νικασίππου, ἦσαν δύο, ἐπεμελοῦντο δὲ πιθανῶς καὶ τῶν μυστηρίων καὶ θυσιῶν (στίχ. 15, Παυσαν. VIII, 37,8 «μέγαρόν ἐστι καλούμενον, καὶ τελετήν τε[ἐ]δρῶσιν ἐνταῦθα, καὶ τῇ Δεσποίνῃ θύουσιν ἱερεῖα οἱ Ἀρκάδες» πρβ. παρ' Ἀθηναίοις C.I.A. Suppl. τοῦ II 574 e = Ε Α. 1892, σ. 101 ἑξ. (*Φίλιος*). Ἐκεῖ, ὡς γνωστόν, ἐπιμεληταὶ τῶν μυστηρίων κλπ. ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου τέσσαρες (Ἀριστοτέλους Ἀθην. Πολιτ. LVII = Ἁρποκρατ. ἐν λέξει), ἀλλὰ δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων, εἷς δὲ ἐξ ἑκατέρου τοῦ γένους τῶν Εὐμολπιδῶν καὶ Κηρύκων (C.I.A. ἀνωτ. ind., *A. Mommsen* Heortologie σ. 240 ἑξ., *Stengel* Kultusaltert., ἐν *Iw. v. Mueller* Handbuch V 3 σ. 121-2, *Busolt* Staatsaltert.[2] αὐτ. IV 1.1 σ. 247, *Dittenberger* Syll. Inscr. Graec. 374 καὶ 386, *Töpffer* Att. Genealogie σελ. 78 ἑξ.). Κατὰ *Dittenberger* (Hermes XX 30) ὁ ἀριθμὸς ἐν τοῖς τῶν Διαδόχων χρόνοις ἠλαττώθη κατὰ δύο (πρβ. *Töpffer* ἀνωτ.).

[27] *Weil* ἐν Mitth. des ath. Inst. 1881 σελ. 10-20, *Foucart* ἐν *Le Bas* Még. et Pél. 245 b (Explications)· πρβ. «Γάιον Ἰούλιον Λάκωνος υἱὸν Σπαρτιατικὸν» *Cavvadias* Fouilles d'Épid. ἀρ. 197.

[28] Ὁ Αὔγουστος ἐπεδήμησεν εἰς Σπάρτην τῷ 21 π. Χ. «καὶ Λακεδαιμονίους μὲν τοῖς τε Κυθήροις καὶ τῇ συσσιτίᾳ ἐτίμησεν» Δίων Κάσσ. LIV, 7.

9 (πρβ. ἀριθ. 8).

Βάθρον ὡς τὸ προηγούμενον (ἀριθ. 8) ὕψ. 0.85, πλάτ. 0.26-0.33, πάχ. 0.34. Εὑρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ πρὸς Β. τοῦ νοτίου θυρώματος.

Αἱ πλάγιαι ἐπιφάνειαί εἰσι παρεμφερεῖς ταῖς τοῦ εἰρημένου. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια παρὰ τὴν προσθίαν δεξιὰν γωνίαν καὶ τὴν ἀντικειμένην φέρει ἀνὰ ἕνα μικρὸν τόρμον, ἡ δὲ ἄνω δύο τύπους τοῦ (μὴ εὑρεθέντος) χαλκοῦ ἀγαλματίου καὶ τρεῖς τορμίσκους πέριξ πρὸς στερέωσιν.

Ὑπὸ τὸ γεῖσον ἔμπροσθεν ἐπὶ ἐξεχούσης πέριξ (πλὴν ὀπίσω) ταινίας οἱονεὶ ἐπιστυλίου εἰσὶ κεχαραγμένοι οἱ δύο πρῶτοι στίχοι τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς, ὑπ' αὐτοὺς δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ βάθρου οἱ λοιποί.

ΕΠΙΙΕ ....Α
ΜΥΛΛΟΥ
ΑΠΟΛΙΣΑΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙ
ΤΑΝ
ΙΟΥΛΙΑΝΠΑΝΤΙ
ΜΙΑΝΛΑΚΩ
ΝΟΣΘΥΓΑΤΕΡΑ
ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ

Ἐπὶ ἱε[ρέος Δα-
μύλλου.
Ἁ πόλις ἁ τῶν
Μεγαλοπολι-
τᾶν
Ἰουλίαν Παντι-
μίαν Λάκω-
νος θυγατέρ[α
Δεσποίναι.

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.013-0.018) ἐγράφησαν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς τεχνίτου, εἰ καὶ τὸ *α* φέρει ἐνιαχοῦ διάφορον τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν κεραίαν.

Ἐν στίχ. 1 μετὰ τὸ *ιε* ὑπάρχοντος ὀλίγῳ πλείονος ἢ πρὸς τὰ ἐλλείποντα γράμματα χώρου, πιθανὸν εἶνε ὅτι ἢ ἀρχῆθεν ἤ, σφάλματος γενομένου ὑπὸ τοῦ χαράκτου, μετὰ τὴν ἀπόξεσιν ἀφείθη μικρόν τι κενόν· ἡ συμπλήρωσις ὅμως συνάγεται βεβαίως ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ τῆς Ἰουλίας ἀδελφοῦ, περὶ οὗ ἀνωτέρω (ἀριθ. 8).

10

Στήλης ἀριστερὸν ἥμισυ τεμάχιον, κοινοῦ λίθου. Ἔμπροσθεν φέρει γεῖσον μετὰ ταινίας ὡς ἐπιστυλίου ἐφ' ἧς ὁ πρῶτος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς· τὸν αὐτὸν κόσμον ἔχει καὶ ἀριστερὰ καὶ ὀπίσω, ἐννοεῖται δὲ ὅτι εἶχε καὶ δεξιά, ἦν δηλονότι ἡ στήλη περίοπτος. Τὸ ὑπὸ τὸν 5ον στίχον ἄκρον τοῦ λίθου φαίνεται ὡς ἄρτιον.

Ὕψ. 0.315, πλάτ. ἄνω 0.26 (κάτω 0.17), πάχ. 0.12. Εὑρέθη ἐν τοῖς ἄνωθεν τοῦ Ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἐρειπίοις ἐν τῇ δεξαμενῇ.

ΑΓΑΘΗ	Ἀγαθῆ [τύχη.
ΕΠΙΙΕΡΕΓ	Ἐπὶ ἱερέ[ως Πομ-
ΠΗΙΟΥΑΡ	πηίου Ἀρ[ιστοκρά-
ΤΟΥΣΟΙ	τους οἱ [.....με-;
ΝΟιΤΗΙ	νο[ι] τηι........

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.03) ἀπολήγουσι σχεδὸν ἄνευ ἀκρεμόνων. Τὸ *α* ὡς ἀνωτέρω δηλοῦται ἔχει διττὸν σχῆμα.

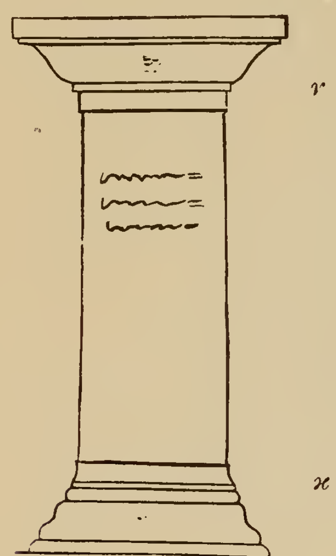
Τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως ὑποδηλοῖ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ τυγχάνει συγγενὴς οὖσα τῇ κατωτέρω (ἀρ. 11) καὶ πιθανῶς ἀρχαιοτέρα αὐτῆς, ἀνάγεται δ' ἴσως εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἀδριανὸν χρόνους. Ἴσως ὁ ἱερεὺς ἦν, εἰ μὴ πάππος Πομπηίου τοῦ τῆς Οὐολοσσηνῆς ἀνδρός, ἐξ αἵματος συγγενὴς αὐτῆς.

11

Βάθρου τμῆμα, λευκοῦ μαρμάρου, ἔχον σχῆμα σπονδύλου κίονος ἀρραβδώτου, δίχα τεθραυσμένον. Ὕψ. 0.95, διαμ. ἄνω μὲν 0.39 κάτω δὲ 0.405. Εὑρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης μεταξὺ τοῦ βάθρου Ἀδριανοῦ (ἀριθ. 4) καὶ τοῦ στυλοβάτου.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει τόρμον ἐν μέσῳ, ἐπὶ δὲ τῆς κάτω ὡσαύτως, ἀλλὰ τὸ περὶ τοῦτον εἶνε ἐνεγλυμμένον εἰς σχῆμα εὐρυτέρου τόρμου διαμ. 0.15. Τοιαύτην κοιλότητα καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς τόρμον φέρει καὶ ἐπίκρανόν τι περιφερὲς (*r*) ὕψ. 0.25, διαμ. κάτω 0,405 λευκοῦ μαρμάρου, εὑρεθὲν ἀνεστραμμένον (0.30 ὑπὲρ τὴν πλακοστρωσίαν ἐπὶ χώματος) ἔμπροσθεν τοῦ βάθρου Ἀ-

δριανοῦ καὶ τῆς πρὸς τῇ σῳζομένῃ μαρμαρίνῃ παραστάδι κειμένης βάσεως *κ*. Τὸ ἐπίκρανον τοῦτο φέρει ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας (διαμ. 0.735) 4 τόρμους χάριν τοῦ ἀγάλματος, ἐκ λειψάνων δὲ τεσσάρων ἐλλιπῶν (ἕνεκα τῆς ἔπειτα στρογγυλώσεως) γραμμῶν κατὰ τὰ χείλη συνάγεται ὅτι τὸ ἐπίκρανον ἦτο πρὶν τετράγωνον (εἴτε κιονόκρανον εἴτε ἐπίκρανον ἄλλου βάθρου). Ἡ δὲ βάσις *κ* (ὕψ. 0.245 λευκοῦ μαρμάρου) ὑποκάτω μὲν (διαμ. 0.645) οὐδένα ἔχει τόρμον, ἄνω δὲ διάμ. 0.425 καὶ τόρμον ἐν μέσῳ. Ἐὰν λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναπαραστήσωμεν τὸ βάθρον ἐκ τῶν τριῶν τούτων λίθων, ὡς ἐν τῷ ἐνταῦθα σχήματι δηλοῦμεν, ἤτοι

ἐκ τῆς βάσεως *κ*, τοῦ ἐνεπιγράφου κυλίνδρου καὶ τοῦ εἰρημένου ἐπικράνου *ν*, ὅπερ πιθανώτερον, ἢ ἐὰν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ ἐλάσσων ἐπιφάνεια τοῦ μαρμάρου *ν*, συνείχετο μετὰ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ ἐνεπιγράφου κυλίνδρου, διότι φέρουσιν παρεμφερῆ, ὡς εἴρηται, τόρμον καὶ ἔχουσι τὴν αὐτὴν διάμετρον, τοῦτο ἐῶμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεξέταστον· ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἐλλείπει τὸ ἐπίκρανον, μένει ἄγνωστος ἡ θέσις τοῦ βάθρου καὶ ὑποτίθεται πάλιν ὅτι ἐγένετο δὶς χρῆσις τοὐλάχιστον τοῦ μαρμάρου *ν*· τὸ τελευταῖον ἐν τούτοις συνέβη καὶ ἀλλαχοῦ (πρβ. ἀριθ. 3-4 καὶ 12).

Ἡ ἐπὶ τοῦ κυλινδρικοῦ μαρμάρου κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΑΠΟΛΙC
ΑΤΩΝΜΕΓΑΛΟ
ΠΟΛΕΙΤΑΝΚΑΙΑ
ΤΩΝΛΥΚΟΥΡΑ
CΙΩΝΟΥΟΛΟC
CΗΝΗΝΠοΥCΤΑΝ
ΟΥΟΛΟCCΗΝΟΥΑΡΙ
CΤΟΚΡΑΤΟΥCΘΥ
ΓΑΤΕΡΑΚΑΙΠΟΜ
ΠΗΙΟΥΔΑΜΑΙΝΕΤΟΥ
ΓΥΝΑΙΚΑΑΡΕΤΑC
ΕΝΕΚΕΝ

Ἁ πόλις
ἁ τῶν Μεγαλο-
πολειτᾶν καὶ ἁ
τῶν Λυκουρα-
σίων Οὐολοσ-
σηνὴν *Π(ο)ύσταν*
Οὐολοσσηνοῦ Ἀρι-
στοκράτους θυ-
γατέρα καὶ Πομ-
πηίου Δαμαινέτου
γυναῖκα ἀρετᾶς
ἕνεκεν.

Ἐδημοσιεύθη μικροῖς γράμμασιν ἐν *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1890 σελ. 44 ἀριθ. 2 οὐχὶ ὀρθῶς (πρβ. καὶ παροράματα αὐτ. σελ. 183).

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.02-0.025) ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει τῶν στίχων ἀντιστοιχοῦσι καθέτως, ὡς ἀνωτέρω δηλοῦται[29]· τοῦ *π* ἡ ἄνω γραμμὴ ἐν γένει ἐξέχει ὀλίγον τῶν ποδῶν.

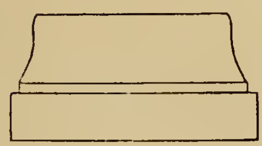
Στίχ. 6. Τὸ *ο* τοῦ ὀνόματος, τὸ μεταξὺ *Π* καὶ *υ*, ἐνεσφηνωμένον κατόπιν εἶνε πολὺ μικρὸν (ὕψ. 0.009) καὶ ἰσχνόν. Ὄνομα τοιοῦτον δὲν ἀναγράφεται παρὰ Pape (οὔτε μετὰ τοῦ *ο* οὔτε ἄνευ αὐτοῦ)· ὑπὸ Πολυαίνου[30] μνημονεύεται *Πύστα*. Ἡ ἐνταῦθα τιμωμένη ἀνάγεται εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, πιθανῶς εἰς τὴν 2αν μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα (πρβ. ἀνωτέρω ἀριθ. 10).

[29] Ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν κεφαλαίων πειρῶμαι ἀεὶ νὰ τηρῶ κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἐν τῷ λίθῳ κάθετον ἀντιστοιχίαν τῶν γραμμάτων πρὸς τὰ ὑποκείμενα ἢ ὑπερκείμενα καὶ μάλιστα ὅπου ἂν ἡ ἐπιγραφὴ τυγχάνῃ λελωβημένη, οὕτω δὲ τότε εὐκολύνεται καὶ ἡ περὶ τὴν ἑκασταχοῦ συμπλήρωσιν μελέτη τοῦ ἀναγνώστου.

[30] Πολυαίνου Στρατηγ. VIII, 61. Παρ' Ἀθηναίῳ 578a καὶ 593e ἡ αὐτὴ γυνὴ (ἐρωμένη Σελεύκου Β') λέγεται *Μύστα*.

12

Βάσις κοινοῦ λίθου περιφερὴς τοιόνδε ἔχουσα σχῆμα:

Ὑψ. 0.34, διάμ. μείζων 0.665, ἐλάσσων δὲ 0.515. Τόρμον οὐδένα φέρει, οὔτε ἄνω οὔτε κάτω. Εὑρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ παρὰ τὸν ΝΑ. κίονα.

_ΕΝΟΦΙΛΟΣΔΑΙ
ΙΙΟ⁝ΝΙΚΙΠΠΑΝΔΗΜΟΦΩΙ
ΙΓΡΟΣΜΑΤΕΡΑΑΝΕΘΗΚΑΝΘΕ

. . . . . καὶ Ξ]ενόφιλος Δα[μύλλου;
[*ἐθνικὸν* κ;]ιο[ι] Νικίππαν Δημοφῶ[ντος
τὰν τοῦ πατ]ρὸς ματέρα ἀνέθηκαν θε[ᾶι;

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.02) φέρουσιν ἀκρεμόνας· τὸ *θ* ἐλλειψιοειδές, τὸ δὲ *ο* μικρότερον (διάμ. 0.01).

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῆς μείζονος τῶν ἐπιπέδων ἐπιφανειῶν παρὰ τὸ χεῖλος· ἄνωθεν τοῦ 1ου στίχου πιθανῶς δὲν ὑπῆρχεν ἕτερος. Ἡ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια εἶνε ἅπασα οὐχὶ λείως εἰργασμένη (τὸ παρὰ τὰ χείλη εἶνέ πως ὀλιγώτερον τραχὺ ἢ τὰ ἐν τῷ μέσῳ). Ὁ λίθος ἦν πρότερον μέρος (ὀρθοστάτης) βάθρου ἀγάλματος, εἰς ὃ καὶ ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται, τότε δέ, ὡς φαίνεται, εἶχε σχῆμα τετράπλευρον (οἷον λ. χ. ὁ ἕτερος λίθος τοῦ βάθρου Ἀδριανοῦ ἀρ. 4) ἔχων ἔμπροσθεν τὴν ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν· ἔπειτα ὅμως διὰ λόγον τινὰ περιελθὼν εἰς ἀχρηστίαν (πρβ. ἀριθ. 3-4) ἐστρογγυλάνθη κολοβωθείσης ἅμα καὶ τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τἄκρα. Ἐπὶ τοῦ λίθου δὲ οὕτω τεθέντος ὡς βάσεως (τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τὴν γῆν πρανοῦς βλεπούσης) ἐστάθη ἴσως ὁ κατωτέρω (ἀριθ. 13) τοῦ Σάωνος κύλινδρος, οὗ ἡ κάτω διάμετρος ἰσοῦται τῇ τῆς ἐλάσσονος ἐπιφανείας τοῦ παρόντος λίθου. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐπιτρέπει καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῶν δύο ἐπιγραφῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ φαίνεται μὲν ἀρχαιοτέρα τῆς τοῦ Σάωνος, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς β′ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ὁ γενεαλογικὸς πίναξ τῶν ὀνομάτων ἐστὶν ὁ ἑξῆς:

Δημοφῶν
|
Νικίππα
|
Δα[μυλλος;]
|
[. . . . . καὶ Ξ]ενόφιλος

Τὸ ἐν στίχῳ 1ῳ ὄνομα συνεπλήρωσα *Δαμύλλου* ἐκ τῶν ἀνωτέρω (ἀρ. 5, 8 καὶ 9) καὶ διὰ τὸν χῶρον. Ἐννοεῖται ὅτι δύναται καὶ δι᾽ ἄλλου ὀνόματος ἀπὸ *Δα* ἀρχομένου νὰ συμπληρωθῇ, οἷον *Δαμοφῶντος* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πάππου αὐτοῦ καίπερ διὰ τοῦ *η* γραφομένου. Δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἡ οἰκία εἶνε συγγενὴς τῇ τοῦ Μεσσηνίου[31] τεχνίτου τῶν μεγάλων ἀγαλμάτων.

13

Βάθρον λευκοῦ ὑποκυανίζοντος μαρμάρου ἔχον σχῆμα σπονδύλου ἀρραβδώτου, ἄνευ κόσμου· τόρμον οὔτε ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει, οὔτε ἐπὶ τῆς κάτω. Ὑψ. 0.60, διάμετρ. ἄνω περ. 0.50, διάμ. κάτω 0.515. Εὑρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης πλησίον τοῦ βορειοτέρου τῶν δύο σῳζομένων κιόνων.

Ὁ λίθος εἶνε τραχύτερόν πως εἰργασμένος, ἀμελέστερον δὲ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας. Ἐνιαχοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεπιγράφου χώρου ὑπάρχουσιν ἀβαθεῖς τινες κοιλότητες ἐκ βλάβης προελθοῦσαι πρὸ τῆς χαράξεως τῆς ἐπιγραφῆς, ἐπ᾽ αὐτῶν δὲ καὶ ἐχαράχθησαν τὰ αὐτόθι συμπίπτοντα γράμματα.

Ἡ ἐπιγραφὴ καταλαμβάνουσα περ. τὸ πρόσθιον ἥμισυ καθ᾽ ἅπαν σχεδὸν τὸ ὕψος τοῦ κυλινδρικοῦ μαρμάρου ἔχει ὧδε:

[31] Τὰ ἴχνη τοῦ πρώτου γράμματος τοῦ στίχου 2 δὲν φαίνονται ὅτι εἶνε γράμματος *ν*.

ΟΙΑΧΑΙΟΙ
ΣΑΩΝΑΠΟΛΥΧΑΡΜΟΥΚΑΙΣΑΚΛΕΑΣΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΤΗΝ
ΤΟΝΙΕΡΟΦΑΝΤΗΝΤΩΝΜΕΓΑΛΩΝΘΕΩΝΔΙΑΣΩΦΡΟΣΥΝΗΝΚΑΙΤΗΝΑΛΛΗΝΑΡΕΤΗΝ
ΨΗΦΙΣΜΑΑΧΑΙΩΝ
ΕΣΤΡΑΤΗΓΕΙΤΩΝΑΧΑΙΩΝΚΛΑΥΔΙΟΣΤΕΙΜΑΝΔΡΟΣΑΕΔΟΞΕΤΟΙΣΑΧΑΙΟΙΣΠΟΜΠΗΙΟΣ
ΑΠΕΛΛΑΣΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΣΑΩΝΠΟΛΥΧΑΡΜΟΥΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΤΗΣΕΝΑΝΧΟΣΤΕΤΕΛΕΥ
ΤΗΚΕΝΑΝΗΡΚΑΙΔΙΑΓΕΝΟΣΚΑΙΔΙΑΤΗΝΤΟΥΒΙΟΥΠΡΟΑΙΡΕΣΙΝΟΥΜΟΝΟΝΕΠΙΤΗΣΑΥΤΟ///ΠΑΤΡΙΔΟΣ
ΕΝΤΟΙΣΠΡΩΤΟΙΣΑΛΛΑΚΑΙΠΑΡΑΤΟΙΣΕΛΛΗΣΙΝΕΠΙΣΗΜΟΣΓΕΓΟΝΩΣΜΕΝΑΠΟΤΩΝΠΡΩΤΩΣΤΗΝΤΕΛΕΤΗΝ
ΤΩΝΜΕΓΑΛΩΝΘΕΩΝΠΑΡΑΤΟΙΣΑΡΚΑΣΙΣΥΣΤΗΣΑΜΕΝΩΝΙΕΡΟΦΑΝΤΩΝΠΑΙΣΔΕΠΟΛΥΧΑΡΜΟΥΚΑΙΣΑ
ΚΛΕΑΣΟΙΚΑΙΣΩΦΡΟΣΥΝΗΚΑΙΤΗΠΕΡΙΤΟΥΣΘΕΟΥΣΘΡΗΣΚΕΙΑΚΑΙΣΕΜΝΟΤΗΤΙΔΙΑΦΕΡΟΝΤΕΣ
ΕΤΙΝΥΝΕΙΣΙΝΡΩΜΗΔΕΚΑΙΚΑΛΛΕΙΣΩΜΑΤΟΣΕΠΑΚΡΟΝΕΛΗΛΑΚΩΣΑΠΟΤΕΧΡΗΜΑΤΩΝΚΑΙΤΗΝ
ΠΟΛΛΑΠΟΛΛΑΚΙΣΕΥΠΕΠΟΗΚΩΣΚΑΙΤΟΥΣΕΝΔΟΞΟΤΑΤΟΥΣΤΩΝΕΛΛΗΝΩΝΕΝΥΠΟΔΟΧΑΙΣΚΑΙ
ΣΥΝΟΛΩΣΤΑΙΣΚΑΤΑΨΥΧΗΝΑΡΕΤΑΙΣΟΥΘΕΝΟΣΤΩΝΠΟΛΕΙΤΩΝΔΙΑΠΑΝΤΑΔΕΔΟΧΘΑΙΤΟΙΣ
ΑΧΑΙΟΙΣΠΑΡΑΜΥΘΗΣΑΣΘΑΙΜΕΝΤΟΥΣΓΟΝΗΣΑΥΤΟΥΤΕΤΕΙΜΗΣΘΑΙΔΕΤΟΝΚΑΤΟΙΧΟΜΕΝΟΝ
ΗΡΩΑΤΕΙΜΑΙΣΤΑΙΣΑΡΙΣΤΑΙΣΑΝΑΣΤΗΣΑΙΔΕΚΑΙΕΙΚΟΝΑΣΑΥΤΟΥΧΑΛΚΕΑΣΕΝΤΟΙΣΚΟΙΝΟΙΣ
ΤΗΣΕΛΛΑΔΟΣΠΑΝΗΓΥΡΙΣΤΗΡΙΟΙΣΟΛΥΜΠΙΑΣΙΑΣΙΚΑΙΙΣΟΜΟΙΚΑΙΝΕΜΕΑΚΑΙΕΝΤΗΠΑΤΡΙΔΙΕΧΟΥ
ΣΑΣΕΠΙΓΡΑΦΗΝ ΣΑΩΝΑΠΟΛΥΧΑΡΜΟΥΚΑΙΣΑΚΛΕΑΣΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΤΗΝΟΙΑΧΑΙ
ΟΙΤΟΝΙΕΡΟΦΑΝΤΗΝΤΩΝΜΕΓΑΛΩΝΘΕΩΝΔΙΑΣΩΦΡΟΣΥΝΗΝΚΑΙΤΗΝΑΛΛΗΝ
ΑΡΕΤΗΝΟ///ΩΣΟΤΕΜΕΤΗΛΛΑΧΩΣΚΑΤΑΞΙΑΝΠΕΠΟΗΜΕΝΟΣΦΑΙΝΗΤΑΙ ΟΙΤΕ
ΑΛΛΟΙΠΑΝΤΕΣΕΛΛΗΝΕΣΔΙΑΤΗΝΤΩΝΑΧΑΙΩΝΠΕΡΙΤΟΥΣΚΑΛΟΥΣΚΑΙΑΓΑ
ΘΟΥΣΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝΠΡΟΘΥΜΩΣΕΠΙΤΟΝΚΑΤΑΡΕΤΗΝΒΙΟΝΤΡΕΠΩΝΤΑΙ

ΤΟΑΝΑΛΩΜΑ⁝ΣΤΟΝΑΝΔΡΙΑΝΤΑ
ΠΑΡΕΣΧΕΝΗΓΥΝΗΑΥΤΟΥΑΡΙΣΤΟ
ΚΛΕΙΑΣΑΩΝΟΣ

Οἱ Ἀχαιοὶ
Σάωνα Πολυχάρμου καὶ Σακλέας Μεγαλοπολείτην
τὸν ἱεροφάντην τῶν Μεγάλων Θεῶν διὰ σωφροσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν.
Ψήφισμα Ἀχαιῶν.
Ἐστρατήγει τῶν Ἀχαιῶν Κλαύδιος Τείμανδρος· ἃ ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς. Πομπήιος
Ἀπελλᾶς εἶπεν· ἐπειδὴ Σάων Πολυχάρμου Μεγαλοπολείτης ἔναγχος τετελεύ-
τηκεν, ἀνὴρ καὶ διὰ γένος καὶ διὰ τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς αὐτο[ῦ] πατρίδος
ἐν τοῖς πρώτοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπίσημος, γεγονὼς μὲν ἀπὸ τῶν πρώτως τὴν τελετὴν
τῶν Μεγάλων Θεῶν παρὰ τοῖς Ἀρκάσι συστησαμένων ἱεροφαντῶν, παῖς δ[ὲ] Πολυχ[ά]ρμου καὶ Σα-
κλέας, οἳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ τῇ περὶ τοὺς θεοὺς θρησκείᾳ καὶ σεμνότητι διαφέροντες
ἔτι νῦν εἰσιν, ῥώμῃ δὲ καὶ κάλλει σώματος ἐπ' ἄκρον ἐληλακώς, ἀπό τε χρημάτων καὶ τὴν
πολλὰ πολλ[ά]κις εὖ πεποηκὼς καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν Ἑλλήνων ἐν ὑποδοχαῖς καὶ
συνόλως ταῖς κατὰ ψυχὴν ἀρεταῖς οὐθενὸς τῶν πολειτῶν· δι' ἃ πάντα δεδόχθαι τοῖς
Ἀχαιοῖς παραμυθήσασθαι μὲν τοὺς γονῆς αὐτοῦ, τετειμῆσθαι δὲ τὸν κατοιχόμενον
ἥρωα τειμαῖς ταῖς ἀρίσταις, ἀναστῆσαι δὲ καὶ εἰκόνας αὐτοῦ χαλκέας ἐν τοῖς κοινοῖς
τῆς Ἑλλάδος πανηγυριστηρίοις Ὀλυμπίασι καὶ Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἐχού-
σας ἐπιγραφήν: *Σάωνα Πολυχάρμου καὶ Σακλέας Μεγαλοπολείτην οἱ Ἀχαι-*
οὶ τὸν ἱεροφάντην τῶν Μεγάλων Θεῶν διὰ σωφροσύνην καὶ τὴν ἄλλην
ἀρετήν, ὅ[π]ως ὅ τε μετηλλαχὼς κατ' ἀξίαν πεποημένος φαίνηται, οἵ τε
[ἄλλ]οι πάντες Ἕλληνες διὰ τὴν τῶν Ἀχαιῶν περὶ τοὺς καλοὺς καὶ ἀγα-
θοὺς ἐπιμέλειαν προθύμως ἐπὶ τὸν κατ' ἀρετὴν βίον τρέπωνται.

Τὸ ἀνάλωμα [ἰ]ς τὸν ἀνδριάντα
παρέσχεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀριστό-
κλεια Σάωνος.

Ὕψος γραμμάτων τοῦ μὲν 1ου στίχου ὡς 0.03, τῶν δὲ ἑξῆς περ. 0.015 καὶ τῶν τριῶν τελευταίων 0.02. Τὰ γράμματα (στενὰ καὶ ἐπιμήκη, τὸ *θ* καὶ *ο* ἐλλειψιοειδῆ) καὶ ἡ γραφή τινων λέξεων μαρτυροῦσι καὶ ἄνευ ἄλλων ἐνδείξεων μεταγενεστέρους χρόνους, τοὺς περὶ τὰ τέλη τῆς 2ας μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος (πρβ. ἀρ. 12 καὶ 14).

Τὸ *α* μέχρι μὲν τῆς ἐν στίχ. 7 λέξεως *γένος* γράφεται Α μετὰ προεκβολῆς (ἐν γένει) τῶν εἰς γωνίαν συμπιπτουσῶν μέσων γραμμῶν, μετὰ δὲ τὴν εἰρημένην λέξιν ἕως τέλους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Α, ἤτοι μετὰ λοξῆς γραμμῆς ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἄκρου σχεδὸν τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους καὶ ἀνιούσης πρὸς τὸ μέσον τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἢ ἔστιν ὅπου μετ' ἐγκαρσίας ἤτοι συνήθους. Τοῦ *μ* τὰ σκέλη εἶνε ἀνοικτά, προεκτεινόμενα δὲ ἐξέχουσι κατὰ τὰ ἄνω, ἤγουν αἱ δύο μέσαι αὐτοῦ κεραῖαι δὲν ἄρχονται ἀπὸ τοῦ ἄνω ἄκρου τῶν σκελῶν, ἀλλ' ὀλίγῳ κατωτέρω. Τὸ *ν* ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶνε λίαν στενὸν καὶ ἔχει τὴν λοξὴν κεραίαν οὐχὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἄκρων σκελῶν φερομένην ἀλλὰ πλησίον αὐτῶν· ἐν λέξει *ἐνδοξοτάτους* (στίχ. 12), ἐν ᾗ καὶ λίαν ἀλλήλοις πλησιάζουσι τὰ σκέλη τοῦ *ν*, παρελείφθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου ἡ λοξὴ γραμμὴ τοῦ *ν*. Τοῦ ω ἑκάτερον τοῦ τόξου τὸ ἄκρον ἅπτεται συνήθως τοῦ μέσου τῆς οἰκείας κεραίας. Τὸ *σ* τοῦ *πρώτοις* ἐν στίχ. 8 γράφεται ⊏.

Στίχ. 11-12 μετὰ τὸ *τὴν* παρελείφθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου τὸ *πόλιν* ἴσως διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν λέξεων ἢ *πατρίδα* (πρβ. στίχ. 7 *πατρίδος*).

Στίχ. 13 διὰ τὸν αὐτὸν ἴσως τῆς ὁμοιότητος λόγον ἐν τῇ φράσει *οὐδενὸς τῶν πολειτῶν* παρελείφθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου ἡ λέξις *ἐλλείπων* (συγγενῆ εἶνε τὰ *ὕστερος*, *δεύτερος*, *ἥττων* κλπ.).

Στίχ. 16 *πανηγυριστηρίοις*· λέξις τέως ἄγνωστος (ἐν ἀριθ. 14 κατωτ. τὸ κοινὸν *πανήγυρις*). Οὐδὲ ὁ οὕτω πολλαχοῦ τιμώμενος εὑρέθη ἀλλαχοῦ, ὅσον γ' ἐμὲ εἰδέναι, ἐν ἐπιγραφαῖς.

Στίχ. 17-19. Ἡ ὁριζομένη τῶν χαλκῶν εἰκόνων ἐπιγραφὴ «*Σάωνα .... ἀρετήν*» εἶνε ὁμοία τοῖς ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς ἀναγραφομένοις, πλὴν ὅτι ἡ τῶν λέξεων *οἱ Ἀχαιοὶ* θέσις εἶνε διάφορος.

Στίχ. 19-20 *οἵ τε [ἄλλ]οι πάντες Ἕλληνες*. Καθόλου ἁπλῶς λεγόμενον, γενικώτερον τοῦ *Ἀχαιοὶ* (*διὰ τὴν τῶν Ἀχαιῶν . . . . ἐπιμέλειαν*). Περὶ τῆς διακρίσεως τῶν πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ Πανελλήνων καὶ τῶν ἑδρῶν Ἄργους καὶ Ἀθηνῶν ὅρα *Keil* Syll. inscr. Boeot. XXXI = Bull. de Corr. hell. XII 305 ἑξ., *Foucart* ἐν *Le Bas* Még. et Pél. 319, *Hertzberg* Gesch. Griech. unter d. Herrsch. d. Römer I σ. 510, C.I.A. III,18, *Mommsen* Röm. Gesch.[2] 5, 242 ἑξ., *Swoboda* Gr. Volksbeschlüsse σ. 32, 196 (πρβ. σ. 137 ἑξ., 92, καὶ Liv. XXXI, 25), *Brandis* ἐν *Pauly - Wissowa* Real - Encycl. λέξ. *Achaia* σ. 196-7 (πρβ. *Cavvadias* ἀνωτ. ἀριθ. 203-4 «Ἀχαιοὶ καὶ Βοιωτοὶ . . . . .» καὶ «Παναχαϊκῷ συνεδρίῳ» 204 στίχ. 8), *Dittenberger* u. *Purgold* Inschriften von Olympia σελ. 134.

Στίχ. 8-9. Περὶ τῶν πρῶτον τὴν τελετὴν τῶν Μεγάλων θεῶν Μεγαλοπολίταις καταστησαμένων πρβ. Παυσαν. VIII, 31, 7[32]. Τοῦ ἐκεῖ Σωσιγένους ἴσως ἔκγονος εἶνε ὁ ἐν Excavations at Megalopolis 1890-91 ἐπιγρ. VIII B Σωσιγένης, σύγχρονος Θεαρίδα οὗ μνείαν ἐποιησάμην ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1895 σελ. 272[33]. Δὲν εἶνε ἀδύνατος καὶ ὕπαρξις συγγενείας μεταξὺ τῶν οἰκιῶν Σωσιγένους καὶ τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ Σάωνος Σακλέας καὶ Σάωνος (στίχ. 24).

Περὶ τῆς ἐν Μεγαλοπόλει τελετῆς γινώσκομεν παρὰ Παυσανίου (VIII, 31, 7), ὅτι τὰ ἐκεῖ δρώμενα ἦσαν τῶν ἐν Ἐλευσῖνι μιμήματα. Τὰ κατὰ τὴν περὶ τούτου συνάφειαν Μεγαλοπόλεως καὶ Λυκοσούρας (πρβ. ἀνωτ. ἀριθ. 8 σημ. 26) ἀτελῶς γινώσκονται[34]. Ἐκ τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς βλέπομεν ὅτι τῷ ἱεροφάντῃ δὲν ἐπεβάλλετο ἀγαμία (στίχ. 23)[35] καὶ ὅτι ὁ Σάων κατεῖχε πιθανῶς τὸ ἀξίωμα κατά γε τὰ τελευταῖα τοῦ βίου (πρβ. «τὸν ἱεροφάντην» στίχ. 3 καὶ 18) ἤγουν ὅτι ἀπέθανεν ἱεροφάντης ὤν· τοῦτο δὲ ἄγει ἡμᾶς νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τὸ ἀξίωμα κατείχετο ὑπὸ τοῦ ἱεροφάντου μέχρι θανάτου[36]. Ὅτι δὲ περιήρχετο εἰς μέλη τῆς αὐτῆς οἰκίας μανθάνομεν ἐκ τῶν στίχων 8 καὶ 9. Ἐν τούτοις περὶ ἱεροφαντίας τῶν τοῦ Σάωνος γονέων, ὧν ἄλλως εὐφημοτάτην ποιεῖται τὸ ψήφισμα μνείαν, οὐδεὶς γίνεται λόγος· τοῦτο κατανοεῖται ὑποτιθεμένου λ. χ. ὅτι τις ἐξ αἵματος θεῖος τοῦ Σάωνος ἱεροφάντης πρὸ αὐτοῦ γενόμενος ἀπέθανεν ἄπαις[37]. Ὅτι δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ δὲν λέγεται ἱεροφάντης, τοῦτο πείθει ἡμᾶς μᾶλλον ὅτι τὸ ἀξίωμα πιθανῶς κατείχετο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως μέχρι θανάτου, ἤτοι ἦν τὸ λεγόμενον ἰσόβιον· διότι ἄλλως ἐδύνατό ποτε καὶ ὁ Πολύχαρμος νὰ κατασταθῇ καὶ δὴ ἀναγραφῇ ἐν τῷ ψηφίσματι διαρρήδην ἱεροφάντης[38].

Περὶ δὲ τῆς ἐν ρωμαϊκοῖς χρόνοις[39] ἀπαντώσης ἱερωνυμίας οὐδὲν διδασκόμεθα νέον ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς· διότι ἀναγράφεται μὲν τὸ ὄνομα τοῦ ἱεροφάντου (καὶ πατρόθεν καὶ μητρόθεν καὶ μετὰ τῆς πατρίδος), ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ψήφισμα ἐγένετο μετηλλαχότος[40] τοῦ ἀνδρός, οὐδεμίαν ἡ ἀναγραφὴ ἔχει σημασίαν· ἄλλως δὲ τὰ περισῳζόμενα ἱεροφαντῶν ὀνόματα δὲν δύνανται νὰ ἀναφέρωνται πάντα εἰς τεθνεῶτας[41]. Ἐν τούτοις, ἐὰν ὁ Σάων ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἱεροφάντης — ἀπέθανε δὲ ἀνὴρ εὔρωστος καὶ κάλλιστος γενόμενος, οὐχὶ δὲ

[32] Παρὰ Παυσανίᾳ αὐτόθι μεταξὺ τοῦ *σφίσιν* καὶ *μεγέθει* συμπληρωτέον ἔκρινα ἕνεκα τῆς δευτέρας ταύτης λέξεως ἴσως παραλειφθὲν (καὶ κατὰ τὸ ἐν Παυσαν. VIII 37, 8) *μέγαρον* (πρβ. *οἴκημα* VIII 31, 6-7 καὶ πρόλογον τῆς Τευβνερείου ἐκδόσεως *Schubart* 1883 ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ). Ἀσμένως ἔπειτα παρετήρησα ὅτι καὶ οἱ *Schubart* καὶ *Walz* ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 1839 προτιμῶσι *μέγαρον*.

[33] Σημειωθήτω ἐνταῦθα ὅτι διὰ τῶν ἐπιγραφῶν *Dittenberger* und *Purgold* Inschriften von Olympia ἀριθ. 46 (ὅπου καὶ «[τὸ ἱερὸν τ]οῦ Διὸς τοῦ Λυκαίου»· πρβ. αὐτ. σημ. σελ. 90) καὶ *Cavvadias* Fouilles d'Épid. ἀριθ. 172 καὶ 172a ἐπιρρώννυνται αἱ ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1895 σελ. 271-74 περὶ τῆς τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου οἰκίας ἐξενεχθεῖσαι εἰκασίαι ἡμῶν.

[34] Ἀνωτ. ἀρ. 5 στ. 30 ἑξ. φέρεται: «ἀνενενκάτωσαν δὲ οἱ ἐπιμεληταὶ τὸ ψάφισμα τὸ γραφὲν εἰς τὸ γραμματοφυλάκιον τὸ ἐν Μεγάλαι πόλει». Πρβ. ἄλλως Ἀθήνας καὶ Ἐλευσῖνα, Ὠρωπὸν καὶ Ἀμφιάρειον.

[35] Περὶ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι ἱεροφάντου ὅρα *Töpffer* Att. Genealogie σελ. 54.

[36] Πρβ. Παυσαν. II, 14, 1, Ἐφ. Ἀρχ. 1883 σ. 79 ἑξ. ἀρ. 7-8, *Töpffer* ἀνωτ. σελ. 51-52.

[37] Ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦτον ὁ Σάων καὶ οὐχὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ διεδέξατο, τοῦτο ἴσως λ. χ. διὰ τὴν προβεβηκυῖαν τοῦ Πολυχάρμου ἡλικίαν συνέβη.

[38] Πρβ. λ.χ. *Dittenberger* u. *Purgold* Inschr. v. Olympia ἀρ. 459 «ἱεροφάντην. . . . ἱεροφάντου υἱόν».

[39] Λουκιαν. Λεξιφάν. § 10, *Dittenberger* ἐν Hermes XX σ. 13 σημ. 1. Πρβ. *Φίλιον* Ε. Α. 1883 σελ. 83.

[40] Στίχ. 19 λέξις οὐ σπανία ἐν τοιαύταις ἐπιγραφαῖς. Ἄλλας μετὰ τῆς λέξεως ἢ ἄνευ αὐτῆς ἐπιγραφὰς ὅρα ἐν *Sal. Reinach* Épigr. Gr. σελ. 432, *Cavvadias* Fouilles d'Épidaure σελ. 68 (πρβ. ἀρ. 209 στίχ. 21, 16; ἀρ. 206 στ. 3 *ε μετ;*), Bull. de corr. hell. X σελ. 302 στ. 39.

[41] *Töpffer* ἀνωτ. σ. 52-3. Πρβ. καὶ τὰ ἐν Ἐπιδαύρῳ *Cavvadias*. ἀνωτ. ἀρ. 47, 54, 67, 258, πιθανώτατα δὲ 71 καὶ 72· ὁ ἐν ἀρ. 207 τιμώμενος κατήγετο ἀπ' ἀρχαίων ἱεροφαντῶν καὶ δᾳδούχων (στ. 10), δὲν ὑπῆρξε δὲ ἱεροφάντης (ἀπέθανε νεανίας).

προβεβηκὼς (ὅτε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἔζων ἔτι)— δύναται νὰ εἰκασθῇ ὅτι καὶ ζῶν ἔτι ἦν οὐκ ἀνώνυμος, διότι ἐγένετο ἐπίσημος οὐ μόνον ἐν Μεγαλοπόλει ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν (στίχ. 7-8). Ἀλλ' ἐπ' ἴσης, ἐννοεῖται, πιθανὸν εἶνε, ὅτι πρὸ τῆς ἱεροφαντίας ἔτυχε τοιαύτης φήμης.

14-15

Βάθρον τετράγωνον κοινοῦ (μετὰ πολλῶν φλεβῶν) λίθου, ἄνευ κόσμου. Ὑψ. 0.79, πλάτ 0.41, πάχ. 0.50. Φέρει δύο ἐπιγραφὰς ἐπὶ παρακειμένων ἐπιφανειῶν, ἔμπροσθεν μὲν τὸ ψήφισμα (ἀριθ. 14), δεξιὰ δὲ τὸ *οἱ Ἀχαιοὶ* κλπ. (ἀρ. 15). Εὑρέθη ἐνεκτισμένον ἐν τοίχῳ τοῦ πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Στοᾶς ἠρειπωμένου ἐκκλησιδίου Ἁγ. Ἀθανασίου· ἦν δὲ ἀνεστραμμένον, ἤγουν ἔχον κάτω τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν, ἕνεκα δὲ τῆς μακρᾶς ἐν ὑπαίθρῳ διαμονῆς καὶ τῆς συστάσεως τοῦ λίθου ἡ τὸ ψήφισμα μάλιστα φέρουσα ἐπιφάνεια ἀπέβη ἀνωμαλωτέρα. Ἐπι τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει δύο τόρμους, ὧν ὁ μὲν μείζων ἐν μέσῳ, ὁ δ' ἐλάσσων ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας φέρει ἔμπροσθεν μικρὸν τόρμον. Ἡ ὀπίσθιος ἐπιφάνεια εἶνε ὠμὴ καὶ ὑπόκοιλος, ἐκ τούτου δὲ συνάγεται, ὅτι ἦν που προσηρεισμένη, ἴσως πρὸς τῷ βορείῳ τοίχῳ τοῦ προδόμου τοῦ ναοῦ[42] τῆς Δεσποίνης ἢ παρὰ τὸ βάθρον τοῦ Ἁδριανοῦ (ἀρίθ. 4) ἀριστερὰ τῷ εἰς τὸν σηκὸν εἰσιόντι[43] οὕτως ὥστε φωτιζόμεναι νὰ ὦσιν εὐανάγνωστοι ἀμφότεραι αἱ ἐνεπίγραφοι ἐπιφάνειαι.

Ὕψος γραμμάτων τοῦ μὲν ἀριθ. 14 εἶνε 0.03 (τοῦ 1ου στίχου) καὶ περ. 0.02 (τῶν ἄλλων), τοῦ δὲ ἀριθ. 15 εἶνε 0.035-0.04. Τὰ γράμματα τῶν δύο ἐπιγραφῶν διαφέρουσιν ἐνιαχοῦ ἀλλήλων. Τὰ τῆς 15 εἰσὶν ἐπιμελέστερον κεχαραγμένα καὶ διχισδῆ κατὰ τἄκρα· τῆς δὲ 14 τὸ *ο* ἔνθα μὲν εἶνε στρογγύλον ἔνθα δὲ ἐπίμηκες, τοῦ δὲ *μ* αἱ μέσαι γραμμαὶ δὲν ἄρχονται εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἄνω ἄκρων τῶν σκελῶν.

Τὸ παρὸν ψήφισμα (ἀρ. 14-15) δὲν ἀφίσταται ἴσως πολὺ τῶν χρόνων τοῦ προηγουμένου (ἀρ. 13)· ἡ φράσις καθόλου, τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, γραμματικαί τινες ἀρχαὶ ἔστωσαν οἱ πρῶτοι ὑπὲρ τῆς γνώμης λόγοι.

[42] Ἐν Ἁγ. Ἀθανασίῳ εἰσὶ καὶ ἄλλοι τοῦ ναοῦ λίθοι (ἀνεπίγραφοι) ἐνεκτισμένοι.

[43] Ὁ ὑποκάτω τόρμος τοῦ λίθου δὲν ἀντίκειται πρὸς τὴν εἰκασίαν ταύτην διότι λείπει τὸ ὑπόβαθρον (πρβ. καὶ τὸ Ἁδριανοῦ βάθρον).

14.

ΨΗΦΙCΜΑΑΧΑΙΩΝ
ΕΔΟΞΕΤΟΙCΑΧΑΙΟΙC
ΓΕΛΛΙΟCΒΑCCΟCΕΙΠΕΝ
ΗΡΑΚΛΕΙΑΝΕΥΜΗΛΟΥCΩ
ΦΡΟCΥΝΗCΕΝΕΚΑΚΑΙΤΗC
ΑΛΛΗCΑΠΑCΗC
ΓΥΝΑΙΚΕΙΑCΑΡΕΤΗCΤΕ
ΤΕΙΜΗCΘΑΙΕΚΑCΤΟΘΙΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΔΩΝΠΑΝΗΓΥΡΕ
ΩΝΑΝΔΡΙΑCΙΚΑΙΤΟΨΗ
ΦΙCΜΑΤΟΥΤΟΕΝCΤΗΛΗΤΟΥ
ΑΝΔΡΙΑΝΤΟCΕΝΓΕΓΡΑ
ΦΘΑΙΟΠΩCΑΝΗΡΑΚΛΕΙ
ΑCΕΥΜΗΛΟΥΗΜΝΗΜΗ
ΑΙΔΙΟCΕΙΗΚΑΙΠΑΡΑΔΕΙ
ΓΜΑCΩΦΡΟCΥΝΗCΚΑΙΕΥCΕ
ΒΕΙΑCΑΙΑΛΛΑΙΑΧΑΙΙΔΕC
ΓΥΝΑΙΚΕCΕΧΟΙΕΝ

Ψήφισμα Ἀχαιῶν.
Ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς·
Γέλλιος Βάσσος εἶπεν
Ἡράκλειαν Εὐμήλου σω-
φροσύνης ἕνεκα καὶ τῆς
ἄλλης ἁπάσης
γυναικείας ἀρετῆς τε-
τειμῆσθαι ἑκάστοθι τῶν
ἑλληνίδων πανηγύρε-
ων ἀνδριᾶσ[ι] καὶ τὸ ψή-
φισμα τοῦτο ἐν στήλῃ το[ῦ]
ἀνδριάντος ἐνγεγρά-
φθαι, ὅπως ἂν Ἡρακλεί-
ας Εὐμήλου ἡ μνήμη
αἴδιος εἴη καὶ παράδει-
γμα σωφροσύνης καὶ εὐσε-
βείας αἱ ἄλλαι Ἀχαιίδες
γυναῖκες ἔχοιεν.

15.

ΟΙΑΧΑΙΟΙ	Οἱ Ἀχαιοὶ
ΗΡΑΚΛΕΙΑΝ	Ἡράκλειαν
ΕΥΜΗΛΟΥ	Εὐμήλου,
ΑΡΜΟΔΙΟΥ	Ἁρμοδίου
ΓΥΝΑΙΚΑΔΙΑ	γυναῖκα, διὰ
ΣΩΦΡΟΣΥΝΗΝ	σωφροσύνην.

Τῆς «ἑκάστοθι τῶν ἑλληνίδων πανηγύρεων» τιμηθείσης Ἡρακλείας Εὐμήλου δὲν εὑρέθη ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπιγραφή, οὐδ᾿ ἀλλαχόθεν, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἔγνωσται ἡ γυνή [44].

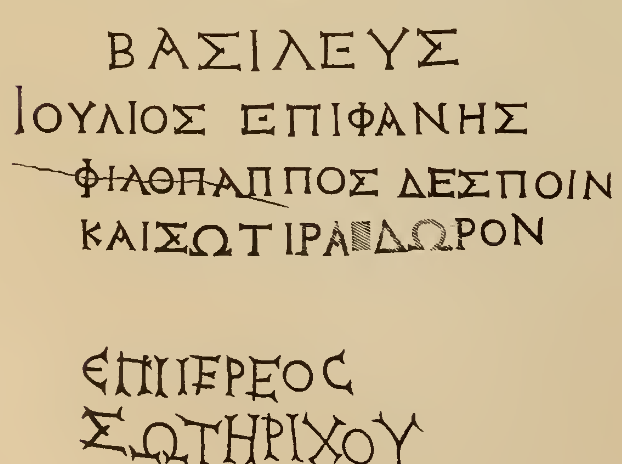
16

Τὸ ἑξῆς βάθρον ἐδημοσιεύθη μικροῖς γράμμασιν ἐν *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1890 σελ. 45. Νῦν κεῖται ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως. Ἐνταῦθα παρέχομεν κατωτέρω πανομοιότυπον τῆς ἐπιγραφῆς.

Εὑρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης πρὸς Β. τοῦ νοτίου θυρώματος. Ἔχει δὲ σχῆμα κορμοῦ δένδρου μετ᾿ ὄζων κατὰ τόπους. Τοῦ βάθρου σῴζεται τὸ ἄνω (ἐφ᾿ οὗ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ) τεμάχιον καὶ τρία ἕτερα τεμάχια· τῶν τελευταίων τούτων τὰ μὲν δύο ἔχουσιν ὕψος 0.55 καὶ 0.30, τὸ δὲ κατώτατον, ἔχον ὕψος 0.70 καὶ διάμετρον κάτω 0.33 (ἄνευ τόρμου κάτω), καταλήγει εἰς περιφερῆ ἐκ ζωνῶν ἤτοι κυματίων καὶ πλίνθου συγκειμένην βάσιν. Τὰ τρία ταῦτα τεμάχια οὔτε ἀλλήλοις προσαρμόττουσιν οὔτε τῷ ἐνεπιγράφῳ τεμαχίῳ, δῆλον ὅμως ἐκ τῆς τέχνης καὶ τοῦ μεγέθους ὅτι τῷ αὐτῷ ἀνήκουσι βάθρῳ.

Τὸ δὲ ἀνώτατον τεμάχιον, (διαμ. κάτω 0.15) δίχα κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τεθραυσμένον, ἐντείνεται διὰ κυματίου πρὸς τὰ ἄνω (διαμ. 0.28) καὶ φέρει ὑπὸ τὸ χεῖλος ἐπιγραφὴν ἓξ στίχων, ὧν οἱ δύο τελευταῖοι χωρίζονται ἀπὸ τῶν πρώτων δι᾿ ἀναγλύπτου ζώνης κύκλῳ τὸν κορμὸν περιθεούσης. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια περιφερὴς οὖσα φέρει παρὰ τὸ χεῖλος πέριξ λεπτὴν ἀβαθῆ αὔλακα ἤτοι κύκλον (ὁμόκεντρον τῷ χείλει), οὗ τὸ ἐμβαδὸν εἶνε ὠμότερον εἰργασμένον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀναθήματος.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ὧδε (κλῖμ. σχεδὸν $^1/_3$):

Βασιλεὺς
Ἰούλιος Ἐπιφανὴς
Φιλόπαππος Δεσποίν[αι]
καὶ Σωτίρα[ι] δῶρον.
Ἐπὶ ἱερέος
Σωτηρίχου.

Τὸ ὄνομα *Φιλόπαππος* ἀναμιμνήσκει τὸν ἀναγνώστην εὐθὺς τὸν ἐπὶ τοῦ Ἀθήνησι μνημείου [45] τιμώμενον. Καὶ δὲν ὑπῆρξε μὲν οὗτος τῷ ὄντι *βασιλεύς*, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τῷ 72 μ. Χ. γενομένην κατάλυσιν τῆς βασιλείας τὸ ὄνομα ἔφερον καὶ οἱ υἱοὶ [46] καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις ἔγγονος [47] τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Κομμαγηνῆς. Τὸ ἐπώνυμον ὅμως *Ἐπιφανής*, τὸ ἐπὶ τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ βάθρου ἀναγραφόμενον, παρέχει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν τὸν αὐτὸν καὶ ἐν Ἀθήναις Φιλόπαππον· διότι οὗτος, καθ᾿ ἃ εἰκάζεται ἐκ τῆς τοῦ ἐπωνύμου ἀπουσίας, ἥτις παρατηρεῖται ἐν τοῖς πολλοῖς ἐκεῖ ἀναγραφομένοις ὀνόμασί τε καὶ ἀξιώμασι, πιθανῶς δὲν ἔφερεν αὐτό [48].

Ἐπειδὴ δέ, ὡς ὁ τελευταῖος βασιλεὺς καλεῖται κυρίως *Ἀντίοχος* (Δ´), ὁ πρεσβύτερος υἱὸς αὐτοῦ καλεῖται κυρίως *Ἐπιφανής* [49], φαίνεται μᾶλλον ὅτι τὸν υἱὸν τοῦτον ἔχομεν ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς. Οὗτος, καθ᾿ ἃ ἐκ τῆς μνηστείας [50] αὐ-

[44] Τὸ ὄνομα *Βάσσος* προστεθήτω ὡς ἐκ περισσοῦ εἰς τὰ ἐν *Inschriften von Olympia* ἀρ. 460 συμπληρούμενα, καίτοι βεβαίως ὑπονοεῖται ἐκεῖ διὰ τοῦ *u. s. w.*

[45] C.I.A. III 557 καὶ Addenda 557· πρβ. *Mommsen* ἐν Mitth. des ath. Inst. 1876 σελ. 27-39, *Théod. Reinach* ἐν Revue des Études grecques 1890 σελ. 362-380.

[46] Tacit. Histor. II 25 (rex Epiphanes)· C.I.A. III 557 (b). Νομίσματα τῶν δύο υἱῶν (πρβ. *Eckhel* Doctrina num. III, 258) ὅρα *Head* Historia num. σελ. 653, *Babelon* Les rois de Syrie κλπ. 1890 σελ. 222 (πρβ. σ. CCXIV ἑξ.). Ἀνάλογον τὸ περὶ Πακόρου «rex Parthorum Pacorus» (Tacit. Hist. V, 9) ἀντὶ «regis filius».

[47] Πλούταρχ. Συμποσ. Προβλ. I 10, 1 = 628 b «Φιλοπάππου τοῦ *βασιλέως* ταῖς φυλαῖς ὁμοῦ πάσαις χορηγοῦντος» (ἐν Πλουτ. Πῶς ἄν τις διακρ. τὸν κόλακα τοῦ φίλου § 1 = 48 e φέρεται ἁπλῶς «Ἀντίοχε Φιλόπαππε»)· C.I.A. III 557 (b).

[48] *Mommsen* ἀνωτ. σελ. 37. Ὑποτίθεται ἡ γνώμη ὅτι αἱ ἐν C.I.A. III 557 τρεῖς ἐπιγραφαὶ a, b, d ἀναφέρονται εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα, τὸν τιμώμενον (*Dittenberger* ἀνωτ. σημ. 45, πρβ. Mommsen ἀνωτ. σελ. 36). Πρβ. τὰ δύο βιβλία τοῦ Πλουτάρχου (ἀνωτ. σημ. 47), C.I.A. III 78 (κατὰ Dittenberger καὶ 1020) 238 a, 238 b.

[49] Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολέμ. V 11, 3, VII 7, 2-3, Ἰουδ. Ἀρχαιολ. XIX, IX, 1 (= 355), Tacit. Hist. ἀνωτ., C.I.A. III 557 (b,d).

[50] Ἡ Δρούσιλλα κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς (Ἀγρίππα Α´) τῷ 44 μ. Χ. ἦν ἓξ ἐτῶν, καθωμολόγητο δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς γάμον «Ἐπιφανεῖ, τοῦ δὲ τῆς Κομμαγηνῆς βασιλέως Ἀντιόχου υἱὸς ἦν οὗ-

τοῦ συνάγεται, ἐγεννήθη πρὸ τοῦ 38 μ. Χ., μετέσχε δὲ τῆς ἐν Βητριακῷ μεταξὺ Ὄθωνος καὶ Οὐϊτελλίου γενομένης μάχης τῷ 69 [51] καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου [52] τῷ 70. Τῷ δὲ 72 ἀντέστη ἐρρωμένως μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Καλλινίκου κατὰ τῶν Ρωμαίων ὑπὲρ τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, μεθ' ὃ ἔφυγον ἀμφότεροι πρὸς Οὐολογέσην τὸν τῶν Πάρθων βασιλέα, παρ' ᾧ πάσης τιμῆς ἠξιώθησαν [53]. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτῶν Ἀντίοχος φυγὼν μεταξὺ εἰς Κιλικίαν συνελήφθη καὶ ἤγετο εἰς Ρώμην δέσμιος, ἀφείθη ὅμως ἐντολῇ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ νὰ διάγῃ ἐν Λακεδαίμονι, χορηγηθεισῶν αὐτῷ ἅμα μεγάλων προσόδων χρημάτων «ὅπως μὴ μόνον ἄφθονον ἀλλὰ καὶ βασιλικὴν ἔχοι τὴν δίαιταν» [54]. Τοῦτο μαθόντες οἱ υἱοὶ ἐθάρρησαν, ἐπιστείλαντος δὲ καὶ τοῦ Οὐολογέσου ὑπὲρ αὐτῶν, ἀνέλαβον ἐλπίδας διαλλαγῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος· δόντος δὲ τούτου τὴν ἄδειαν εἰς Ρώμην παρεγένοντο, «τοῦ τε πατρὸς ὡς αὐτοὺς ἐκ τῆς Λακεδαίμονος εὐθὺς ἐλθόντος, πάσης ἀξιούμενοι τιμῆς κατέμενον ἐνταῦθα» [55].

Καὶ ὁ μὲν πατὴρ (Ἀντίοχος Δ') ἔμεινε πιθανῶς μέχρι θανάτου ἐν Ρώμῃ [56]. Τὸ αὐτὸ δὲ δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ ῥηθῇ περὶ τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἂν ἡ ἐν C.I A. III 78 ἐπιγραφή, ἡ ἀναγράφουσα «ἄρχοντα καὶ ἀγωνοθέτην Διονυσίων Γάιον Ἰούλιον Ἀντίοχον Ἐπιφανῆ Φιλόπαππον [57] Βησαιέα», ἀναφέρηται μὲν εἰς αὐτόν (*Mommsen* ἀνωτ. σελ. 37), ἀνάγηται δὲ εἰς τοὺς μεταξὺ 90 καὶ 100 μ. Χ. χρόνους (*Dittenberger* C. I. A. ἀνωτ.).

Ἂν τὸ ἐν Λυκοσούρᾳ δῶρον τοῦ Φιλοπάππου ἦτο ἀγαλμάτιον ἢ ἄλλο, οἷόν τι λ. χ. τῶν ἐν C.I.A. III 238ᵃ (πρβ. 238ᵇ) καταλεγομένων, δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν, πάντως ὅμως ἦν ἀναλόγως τοῦ βάθρου μικρὸν τὸ μέγεθος.

Περὶ τοῦ καὶ ἄλλαις θεαῖς διδομένου ἐπωνύμου *Σώτειρα* πρβ. Παυσαν. VIII 31, 1-2 «τὴν Κόρην δὲ Σώτειραν καλοῦσιν οἱ Ἀρκάδες» [58]· ἐν Σπάρτῃ δὲ ὑπῆρχε ναὸς Κόρης Σωτείρας [59].

Οἱ δύο τελευταῖοι τῆς ἐπιγραφῆς στίχοι ἐχαράχθησαν πιθανῶς ὑπ' ἄλλου ἢ ἡ ἀνάθεσις τεχνίτου, εἰ μὴ προσετέθησαν ὀλίγῳ ὕστερον· διότι καὶ ἀμελέστερόν εἰσιν ἐγλυμμένοι καὶ νεώτερον φαίνονται φέροντες γραφῆς σχῆμα· τὸ ε καὶ σ μάλιστα κατὰ διττόν εἰσι τρόπον ἐν τοῖς στίχοις τούτοις γεγραμμένα. Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱερέως εἰρήσθω ἐν παρέργῳ ὅτι Σωτήριχος μνημονεύεται ἐν Μεγαλοπόλει [60] παιδίον Σπεδιανοῦ, ἀγωνοθετήσαντος «τῶν Λυκαίων καὶ Καισαρήων», καὶ Ἰουλίττης, ἢ ἀλλαχοῦ [61] ἀνήλωσεν «ὑπὲρ τῆς Λυκαειτῶν φυλῆς». Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται φαίνονται νεώτεραι τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ βάθρου, συγγένεια ὅμως τοῦ ἐνταῦθα ἱερέως καὶ τοῦ ἐν Μεγαλοπόλει παιδίου τοῦ Σπεδιανοῦ δὲν ἀποκλείεται.

τος» (Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. ἀνωτ.). Κατωτέρω δὲ (Ἰώσ. αὐτ. XX, VII, 1) μανθάνομεν ὅτι οὗτος «παρῃτήσατο τὸν γάμον μὴ βουληθεὶς τὰ Ἰουδαίων ἔθη μεταλαβεῖν καίπερ τοῦτο ποιήσειν προϋπεσχημένος αὐτῆς τῷ πατρί». Ἐκ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης καὶ ἐξ ἄλλης μαρτυρίας (Ἰώσ. Ἰουδ. πολ. VII, 7, 2), καθ' ἣν τῷ 72 μ. Χ. ἦν ἔτι νέος (τὸ *παῖς* τοῦ συγγραφέως σημαίνει ἁπλῶς *υἱός*), συνάγεται ὅτι ἐγεννήθη μὲν πρὸ τοῦ 38, ἀλλ' οὐχὶ εὐθὺς οὐδ' αὖ πολλοῖς ἔτεσι πρότερον.

[51] Tacit. Hist. II 25 «vulneratur rex Epiphanes, impigre pro Othone pugnam ciens».

[52] Ἰώσ. Ἰουδ. πολ. V 11, 3· πρβ. Tacit. Hist. V. 1.

[53] Ἰώσ. Ἰουδ. πολ. VII 7, 2.

[54] Αὐτ. VII 7, 3. Ἂν ἐπέτρεπεν ἐντελῶς τὸ ὄνομα καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐν Λακεδαίμονι διατριβῆς, ἐδύνατο νὰ ὑποτεθῇ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τὸ δῶρον ἐν Λυκοσούρᾳ ἀναθείς.

[55] Ἰώσ. αὐτ.

[56] Ἦν ἤδη προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν (πρβ. καὶ «ἐπὶ γήρως» Ἰώσ. αὐτ. V 11, 3).

[57] Οὗτος φέρει πάντα, πλὴν τοῦ *βασιλεύς*, τὰ ὀνόματα τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ δωρητοῦ.

[58] Πρβ. ἄλλως καὶ τάδε: «Κόρης τῆς Σωτείρας» Mitth. des ath. Inst. IX, 17, «[Κόραι] τᾶι Σωτείραι» Bulletin de corr. hell. IV 473, «τῆς Σωτήρας Κόρης» (δὶς) Bull. XIV 537.

[59] Παυσαν. III 13, 2.

[60] Excavations at Megalopolis (1890-91) σελ. 139-40, ἀρ. XXVI (*Richards*).

[61] Αὐτ. ἀρ. XVII.

Β. Ι. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Ἐν τῇ περὶ Θορικοῦ δημοσιευθείσῃ πραγματείᾳ ἡμῶν (Ἀρχ. Ἐφημ. 1895 τευχ. Δ' σελ. 221 καὶ ἑξ.) ἐγράφομεν, προκειμένου περὶ τοῦ ἐν Θορικῷ θολωτοῦ τάφου, ὅτι ἀνεκαλύφθη τὸ *πρῶτον* ὑπὸ τυμβωρύχων. Τὸ ἀκριβὲς εἶνε — καὶ τοῦτο πάνυ εὐχαρίστως ἐπανορθοῦμεν — ὅτι πρῶτος ὁ Milchhöfer ἀνεγνώρισεν ὡς «θολωτὸν τάφον» τὸ ὕψωμα ὅπερ ὑπὸ τοῦ Bernhardi ἤδη ἐν Karten v. Attika ἐσημειοῦτο ὡς «Tumulus».

Β. Σ.

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ

ΜΕΤΑ ΧΑΡΩΝΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ

(Πίν. 5).

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνάγλυφον εὕρηται νῦν ἐν τῇ ἐμῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βουλῆς, 20, ἀριστερᾷ τῷ ἀνιόντι τὴν κλίμακα, μετενεχθὲν ἐκεῖσε ἐκ τῆς παρὰ τὴν Πύλην τῆς Ἀγορᾶς, ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν «Ἄρεως» καὶ «Ποικίλης» ἰδιοκτησίας ἡμῶν, ὅπου πρὸ δεκαπενταετίας περίπου ὁ πατήρ μου ἀνασκάπτων τὸ ἐκεῖ γήπεδον ἀνεῦρε τὸ πρῶτον αὐτὸ ἐπὶ ἐδάφους πέντε σχεδὸν μέτρων ταπεινοτέρου τῆς ὁδοῦ καὶ ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου. Ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ συνανευρέθησαν καὶ λείψανα ἀρχαῖα, οἷον συντρίμματα κιόνων καὶ στυλοβατῶν, μαρτύρια πιθανὸν προεκτάσεώς τινος τῆς ἐκεῖ που ἱδρυμένης ρωμαϊκῆς Ἀγορᾶς, ὡς δείκνυσι καὶ ἡ ἔτι διασῳζομένη *Πύλη*, ἡ ὀρθῶς ὑπὸ τῆς παραδόσεως ὡς *Πύλη Ἀγορᾶς* φερομένη, ἐσφαλμένως δ', ὡς νῦν ἀπεδείχθη, εἰς *Ἀρχηγέτιδος Ἀθηνᾶς* ναὸν ὑπ' ἐνίων ἀρχαιολόγων μεταβαπτισθεῖσα [1].

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἀρχαιολογικὸν εὕρημα δὲν στερεῖται σημασίας τινὸς καὶ διὰ τὸ σχῆμα καὶ διὰ τὴν περίεργον παράστασιν. Δυστυχῶς δ' ὅμως εἶνε τοσοῦτον ἐφθαρμένον καὶ ὑπὸ σκαπάνης ἴσως πολλαχοῦ τεθραυσμένον, ὥστε αἱ μορφαὶ καὶ τὰ σχήματα μόλις εἶνε ὁρατά, λίαν συγκεχυμένη δ' ἡ ὅλη παράστασις φαίνεται καὶ μόνον εἰκασίας καὶ ὑποθέσεις ἐπιτρέπουσα ἡμῖν νὰ ἐξενέγκωμεν περὶ αὐτῆς.

Τὸ ἀληθὲς τοῦτο «fruste», ὡς λέγονται γαλλιστὶ τὰ ἠκρωτηριασμένα καὶ λίαν κατεστραμμένα γλυπτά, εἶνε μαρμάρινον ἐπιτύμβιον οὐχὶ μέγα τὸ σχῆμα, μήκους μὲν ὂν 50 ὑφεκατ., πλάτ. 30, ὕψ. δὲ 0,45, τοῦ δ' ἀναγλύφου 0,25. Τὸ ὅλον ὁμοιάζει ἐντελῶς πρὸς τὰς τεφροδόχους κάλπας ἢ λάρνακας, τὰς Aschenurnen (urnes cinéraires) τῆς Τυρρηνίας, ἰδίᾳ τοῦ Volterra, Chiusi κλπ. Ἀλλὰ τὸ περίεργον εἶνε ὅτι μόνον κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιάζει τοὺς τυρρηνικοὺς σαρκοφάγους, καθόσον τὸ μικρὸν ἡμῶν ἐπιτύμβιον τυγχάνει ὁλόλιθον, (massif) εἶνε δηλ. *δι' ὅλου* πεποιημένον, ὡς λέγει ταῦτα ὁ Παυσανίας καὶ οὐχὶ κενὸν ἔσωθεν. Παράστασιν ἀνάγλυπτον φέρει μόνον ἔμπροσθεν, ἄνωθεν δέ, ὡς αἱ τῆς Τοσκάνης, γλυπτὴν γυναικείαν μορφήν, ἀκέφαλον, κατακεκλιμένην ἐπ' ἀγκῶνος, ἡμίγυμνον δέ, τῶν σκελῶν περιειλιγμένων ἐντὸς πέπλου. Παρ' αὐτῇ ὄπισθεν ὑπάρχει σύντριμμα λίθου ὡσεὶ κίονος ἢ μᾶλλον ἀγάλματος, οὗ ἀποσπασθέντος καὶ ἐκκοπέντος ἀπέμεινε μόνον τὸ κατώτατον μέρος.

Ἀλλὰ πολὺ σπουδαιοτέρα εἶνε ἡ ἀνάγλυφος παράστασις ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τῆς σαρκοφάγου. Ἐπ' αὐτῆς παρίστανται τέσσαρες μορφαί, ὧν αἱ λεπτομέρειαι καὶ ὁ χαρακτὴρ ἐντελῶς διαφεύγουσιν ἡμᾶς διὰ τὸ λίαν ἐφθαρμένον τοῦ μνημείου. Καὶ ἀριστερόθεν εἰς τὸ ἄκρον ἐντελῶς εἶνε ἀπεικονισμένη περιέργως πως ναῦς ἢ ἀκάτιον, τῆς πρῴρας μόνον αὐτοῦ ὁρατῆς, ἐφ' ἧς ἵσταται κεκυφὼς πρὸς τὰ ἐμπρὸς γέρων μετὰ πίλου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ πώγωνα καθειμένον, ἐξωμίδα δὲ περιβεβλημένος. Εἰς τὰς ἐκτεταμένας ὅπως δεχθῶσί τι χεῖρας τοῦ γέροντος τούτου ἡ πλησίον σπεύδουσα ἀνδρικὴ μορφὴ διὰ τῆς ὀρεγνυμένης χειρὸς ἐντίθησιν ἀντικείμενον ἀφανὲς λίαν καὶ δυσκατάληπτον. Ὁ νεανικὸς οὗτος τὸ σχῆμα ἀνὴρ καὶ μὲ τὸν δεξιὸν πόδα ἐπιβαίνων ἐπὶ τοῦ δίκην ἅρματος ἐσχηματισμένου πλοίου ἀναπολεῖ τὸν Ἑρμῆν μὲ τὸ κηρύκειον ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ μὲ τὴν χλαμύδα κυμαινομένην πρὸς ταὐτὰ ἐκ τῆς σφοδρότητος τῆς κινήσεως.

Μετὰ τοὺς δύο τούτους ἔχομεν πλησίον πρὸς τὸ εὐώνυμον ἕτερον κεχωρισμένον σύμπλεγμα ἐκ δύο μορφῶν, ὧν ἐπίσης τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἔκφρασις εἶνε λίαν ἀσαφῆ. Φαίνονται δ' ἀμφότεροι καθήμενοι ἐπὶ βράχου. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἶνε ἀνὴρ ὀκλάζων τοὺς πόδας, ὡς σάτυρος, τοῦτο δὲ προσμαρτυρεῖ καὶ ἡ κεφαλὴ πρὸς τἄνω, δεικνύουσα ἴχνη κερατίων, ἅτινα θὰ ἐσήμαινον αὐτὸν ὡς Πᾶνα. Διόλου δ' ἀπίθανον νὰ ἦτο Πὰν οὗτος κατὰ τὸ αν-

[1] Ὀρθοτέρα ἴσως πασῶν ἡ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀρχαιολόγων γνώμη εἰς *Πρόστασιν Ἀθηνᾶς Ἀρχηγέτιδος* αὐτὴν μετονομασάντων. Καὶ ἦν ὄντως αὕτη Πρόστασίς τις ἐκ τεσσάρων δωρικῶν κιόνων Στοᾶς τινος ἐπὶ Ῥωμαίων ἱδρυθείσης καὶ οἱονεὶ *Προπύλαιον* τῆς τῶν Ἀθηνῶν Ἀγορᾶς.

θρωπινώτερον σχῆμα, ὅπερ πολλάκις ἔδιδον αὐτῷ οἱ καλλιτέχναι τὸ πάλαι, ποιοῦντες οὐχὶ αἰγοσκελῆ, οὐδὲ τραγόπουν. Διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ πρὸ τοῦ στόματος τὴν σύριγγα, διότι οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ ᾖ τὸ ἐκεῖ τετραγωνικὸν γεγλυμμένον ἀντικείμενον. Εὐθὺς παρ' αὐτῷ καὶ ἐν κατατομῇ, πρὸς τοῦτον δ' ἐστραμμένη παρίσταται γυνή, ἥτις διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἔχεται τῆς αὐτῆς ἐπίσης χειρὸς τοῦ πρὸς Πᾶνα ὁμοιάζοντος ἀνδρός.

Τὸ ὅλον σύμπλεγμα πρὸς τοῦτο τὸ ἄκρον τοῦ ἀναγλύφου κλείει δένδρον, πιθανῶς κυπάρισσος, ἢ ἕτερόν τι φυτὸν ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων.

Ἰδοὺ ἐν συνόψει ἡ παράδοξος αὕτη παράστασις τῆς μικρᾶς σαρκοφάγου, ἥτις δὲν θὰ ἦτο καὶ λίαν κακῆς τέχνης, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἔκ τινων σῳζομένων τμημάτων καὶ ἐκ τῆς ἐν γένει διαθέσεως τῶν σωμάτων καὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν. Πλὴν τί αὕτη σημαίνει; Ἰδοὺ ζήτημα λίαν δύσλυτον, καθόσον οὐδὲν ἡμῖν σαφὲς τὸ ἀνάγλυφον παρέχεται. Ἐὰν ὁ γέρων πρῳρεὺς εἶνε ὁ Χάρων, τότε τὸ ἡμέτερον ἐπιτύμβιον προσκτᾶται μεγίστην σημασίαν, διότι θὰ εἶνε ἴσως τὸ μόνον ἐπιτύμβιον μαρμάρινον ἀνάγλυφον τὸ διασῷζον ἡμῖν χαρώνειον παράστασιν. Ναὶ μὲν ὑπάρχει ἕτερόν τι, τὸ γνωστότατον ἐν τῷ Κεραμεικῷ, τὸ παρὰ τὴν σημερινὴν Ἁγ. Τριάδα ἐπιτύμβιον, ὅπερ ἐσπούδασαν ἰδίᾳ ὁ Salinas ἐν τοῖς «Monumenti sepolcrali scoperti presso la chiesa della S. Trinità, Torino. 1863», ὁ κ. Περβάνογλους, εἶτα δὲ καὶ ὁ κ. Ῥουσόπουλος ἐν *Ἐφημ. Φιλομαθῶν* ἀριθ. 736, πλὴν εἶνε λίαν ἀμφίβολον, ὡς καὶ ὁ Duhn καὶ αὐτὸς δ' ὁ Salinas παρατηρεῖ, ἐὰν τὸ μὲ τέσσαρας κώπας πλοιάριον ἐκεῖνο εἶνε τὸ περίπυστον ἀκάτιον τοῦ Χάρωνος. Ἔπειτα δὲ καὶ ἡ στάσις τούτου πρὸς τοὺς γέροντας τοὺς ἐστιωμένους δὲν αἰνίττεται οὐδαμῶς συγγενῆ τινα πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Χάρωνος κίνησιν. Μᾶλλον λοιπὸν ἐν αὐτῷ παρίσταται ἁλιεύς τις, οἷος θὰ ἦτο ὁ ἀποθανών, καὶ σχετικὴ πρὸς τὴν ἁλιευτικὴν αὐτοῦ δεξιότητα εὐτυχὴς καὶ ἄφθονος εὐωχία, οὐχὶ δὲ πρὸς ναυάγιον ἀναφερομένη παράστασις ὡς ἄλλοι εἴκασαν[1].

[1] Ἐκτὸς τούτου φίλος ἀρχαιομαθὴς ἀνέφερεν ἡμῖν καὶ ἕτερον μαρμάρινον ἀνάγλυφον μετὰ χαρωνείου παραστάσεως ἐν Πορταριᾷ τῆς Θεσσαλίας, πλὴν οὐδὲν ἀκριβῶς περὶ τούτου γνωρίζομεν.

Ἀλλ' ἐὰν ἀνάγλυφον ἕτερον δὲν διασῴζῃ ἡμῖν χαρώνειον παράστασιν, πλεῖσται τοὐναντίον τοιαῦται ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν *λευκῶν ληκύθων*, τῶν θαυμαστῶν τούτων μνημείων τῆς νεωτέρας ἀττικῆς Ἀγγειοπλαστικῆς, αἵτινες παρέχονται ἡμῖν ἐκτὸς τῆς πληθύος τῶν πρὸς τὰ ἐπιτάφια καὶ περὶ τὰ τῆς ἐκφορᾶς ἔθιμα καὶ ὑποδείγματα ἅμα ἄριστα τῆς τότε συγχρόνου Γραφικῆς καὶ τῆς τεχνοτροπίας τῶν ἀπὸ Ἀπολλοδώρου καὶ ἐφεξῆς *χρωματιστῶν* ἢ *σκιαγράφων*.

Ἐπὶ τῶν ληκύθων λοιπὸν πολλάκις ἀπαντᾷ ὁ Χάρων καὶ παρ' αὐτὸν ἔστιν ὅτε καὶ ὁ *Ψυχοπομπὸς* Ἑρμῆς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου. Τὰς παραστάσεις ταύτας ἐσπούδασαν ἤδη πολλοὶ ἔγκριτοι ἀρχαιολόγοι, ἰδίᾳ δὲ ὁ *Duhn* ἐν τῇ *Archäologische Zeitung* τοῦ Βερολίνου τοῦ 1885 σελ. 1-24 ἐν ἄρθρῳ μεστῷ αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως καὶ καλλιτεχνικῆς τοῦ πράγματος διατυπώσεως, ἐπιγραφομένῳ δὲ «*Charondarstellungen*». Ἐν αὐτῷ ἰδίᾳ περιγράφει καὶ ἀναλύει δύο τοιαύτας χαρωνείους παραστάσεις κεραμείων ἀναγλύφων (Terracotta - Reliefs) μετὰ λειψάνων χρωματισμοῦ, τοῦ μὲν ἐκ τοῦ ἐν Βερολίνῳ Μουσείου, τοῦ δ' ἑτέρου, προτέρου κτήματος *Lecuyer*, νῦν δὲ τοῦ ἐν Βιέννῃ πρίγκιπος Lichtenstein. Πρὸ τοῦ Duhn ὁ ἡμέτερος σεβαστὸς συνάδελφος κ. Μυλωνᾶς ἐν τῷ Bulletin de Correspondance Hellénique τοῦ 1877 ἐν ἄρθρῳ *Περὶ χαρωνείων παραστάσεων* πάντα τὰ σχετικὰ μέχρις αὐτοῦ γνωστὰ μνημεῖα ἀναφέρει καὶ λεπτομερῶς περιγράφει.

Ἀλλὰ τὴν ἐκτενεστάτην πραγματείαν περὶ αὐτῶν συνέταξεν ὁ εἰδικῶς περὶ τὰς ληκύθους τῆς Ἀττικῆς ἀσχοληθεὶς γάλλος ἀρχαιολόγος κ. *Pottier* ἐν τῇ «*Étude sur les lécythes blancs attiques à représentations funéraires*, *Paris 1883*». Ἐν τῷ III κεφ. σελ. 34 ὁ Pottier πραγματεύεται τὰ τῆς ἐς Ἅδου Καταβάσεως (La descente aux Enfers), ἀναφέρων πάσας τὰς σχετικὰς ἐπὶ ληκύθων παραστάσεις. Καὶ φέρεται μέν ποτε καὶ ὁ ψυχοπομπὸς Ἑρμῆς ὁμοῦ μετὰ τοῦ Χάρωνος ἐπ' αὐτῶν, πλὴν τοῦτο εἶνε σπανιώτερον, ὡς ἐν τῇ ἐν Μονάχῳ, (*Stackelberg*, *Gräber der Hellenen*, taf. 47. *O Jahn*, *Vasensammlung zu München*, *N° 209*) καὶ ἐν τῇ ἐξ Ἀθηνῶν (Μυλωνᾶς, Bull. de Corr. Hellén. III, σελ. 177, 2, ταύτης

πίνακα παρέχεται λαμπρὸν ὁ Pottier ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ πίν. III). Τοῦ Χάρωνος μόνου παραστάσεις διασῴζουσι δέκα καὶ ἑπτὰ καὶ πλέον λήκυθοι, ἃς λεπτομερῶς περιγράφει αὐτὸς ὁ Pottier καὶ εἰς ὃν παραπέμπομεν, ἵνα μὴ ἐνταῦθα μακρηγορῶμεν, τὸν βουλόμενον νὰ λάβῃ σαφῆ ἰδέαν τῶν παραστάσεων τούτων.

Ἡ παράστασις τοῦ Χάρωνος φαίνεταί τισιν ὅτι δὲν ἦτο καὶ λίαν παλαιά, διότι ὁ Ὅμηρος οὐδαμοῦ ἀναφέρει τὸν πολιὸν πορθμέα τῆς Ἀχερουσίας. Αἱ *Κῆρες* καὶ ὁ *Θάνατος* εἶνε παρὰ τῷ Ποιητῇ οἱ δαίμονες οἱ κομίζοντες τὰς ψυχὰς καὶ τὰ *ἀμενηνὰ κάρηνα* ἢ τὰ *εἴδωλα* τῶν τεθνεώτων εἰς τοῦ Πλούτωνος τὰ βασίλεια. Καὶ αὐτοῦ τοῦ ψυχοπομποῦ Ἑρμοῦ ἡ ὑπουργία τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ μνημονεύεται· τὰ περὶ τοῦ Θανάτου ἐπακριβῶς διέλαβεν ὁ πολὺς *Robert* ὑπὸ ὁμωνύμῳ τίτλῳ ἐν τῷ *Βιγκελμανείῳ Προγράμματι*. Ὁ Χάρων ἐν τούτοις ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ ὑπῆρχεν ἔκπαλαι, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ συγγενοῦς τυρρηνικοῦ Charun, πρὸς ὃν ὁμοιάζει διὰ τὸ σατανικὸν τῆς ὄψεως, τὸ στυγερὸν καὶ ἐκδικητικὸν καὶ ὁ παρὰ τῷ λαῷ ἡμῶν ἔτι πιστευόμενος καὶ μυθολογούμενος *Χάρος*. Ὅτι δὲ ἦν παλαιοτάτη ἡ εἰς αὐτὸν πίστις ἀποδείκνυσι καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὸν Ε΄ ἤδη αἰῶνα π. Χ. ὁ μέγας Πολύγνωτος ἔγραφε τὸν στυγερὸν πορθμέα ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς Δελφικῆς Λέσχης. Ἰδοὺ ὁ Παυσανίας πῶς γράφει περὶ αὐτοῦ: «Ὕδωρ εἶναι ποταμὸς ἔοικε, δῆλα ὡς ὁ Ἀχέρων, καὶ κάλαμοί τε ἐν αὐτῷ πεφυκότες, καὶ ἀμυδρὰ οὕτω δή τι τὰ εἴδη τῶν ἰχθύων σκιὰς μᾶλλον ἢ ἰχθῦς εἰκάσεις· καὶ ναῦς ἐστὶν ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ὁ πορθμεὺς ἐπὶ ταῖς κώπαις· ἐπηκολούθησε δὲ ὁ Πολύγνωτος, ἐμοὶ δοκεῖν, ποιήσει Μινυάδι. Ἔστι γὰρ δὴ ἐν τῇ Μινυάδι ἐς Θησέα ἔχοντα καὶ Πειρίθουν·

Ἔνθ' ἤτοι νέα μὲν νεκυάμβατον, ἣν ὁ γεραιὸς
Πορθμεὺς ἦγε Χάρων, οὐκ ἔλλαβον ἔνδοθεν ὅρμου»

(Παυσαν. X, 28, 1-2).

Ὥστε ὁ Πολύγνωτος ἐνεπνεύσθη ἐκ προτέρου ποιητοῦ, καὶ αὐτοῦ δὲ τὴν γραφὴν πάλιν ἠκολούθουν καὶ ἀντέγραφον, πολυτρόπως μεταβάλλοντες, οἱ ἀγγειογράφοι καὶ ληκυθογράφοι. Ἦτο λοιπὸν ἔκπαλαι ἑλληνικωτάτη παράστασις ὁ Χάρων καὶ βαθέως ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λαοῦ ἐγκεχαραγμένη, διὰ τοῦτο καὶ ἀστήρικτος ἐντελῶς καὶ ἀπίθανος παντάπασι τυγχάνει ὁ τοῦ ἀρχαιολόγου *Ambrosch* διϊσχυρισμὸς ὅτι ὁ Χάρων δὲν ἦτο ἑλληνικὴ σύλληψις καὶ ὁμοίως ἐθνικὸς δαίμων ὡς αἱ λοιπαὶ θεότητες τῶν Ἑλλήνων[1]. Πλὴν σήμερον τὰ πολυπληθῆ εὑρήματα πείθουσι πάντας περὶ τοὐναντίου, τὸ δ' ἡμέτερον ἀνάγλυφον, ἐὰν ὄντως παριστᾷ Χάρωνα ὁ γέρων πορθμεύς, πλουτίζει τὴν συλλογὴν τῶν παραστάσεων τούτων δι' ἑνὸς ἔτι σπουδαίου μαρτυρίου καὶ δὴ ἐξ Ἀττικῆς καὶ ἐκ χωρίου κειμένου ἐγγύτατα τῷ ἀρχαίῳ Κεραμεικῷ.

Ἡ παράστασις τοῦ Χάρωνος, οἵαν διασῴζει ἡμῖν ταύτην ὁ κεραμεικὸς καὶ ἀρχαιολογικὸς οὗτος ἀμητός, διατρανοῖ ἅπαξ ἔτι τὸ ὕψος τῆς αἰσθητικῆς τελειότητος τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν. Τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἦν ἀεὶ πολέμιον τοῦ φρικώδους καὶ τοῦ στυγεροῦ. Ἠρέσκετο τὰ πάντα νὰ φαιδρύνῃ καὶ προσηνῆ τῇ θέᾳ νὰ καθιστᾷ. Ὁ *εὐφημισμὸς* ἦτο οὐ μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Τέχνῃ. Ἄριστον δὲ τούτου μαρτύριον ἔστωσαν αἱ ἐπιτύμβιοι παραστάσεις καὶ δὴ αἱ χαρώνειοι. Πόσον διάφοροι εἶνε σήμερον αὗται, ὅπου οἱ σκελετοί, τὰ ἀποτρόπαια καὶ ὀστεώδη τοῦ θανάτου ἀπεικάσματα, τὰ σάβανα, τὰ φάσματα καὶ οἱ τῆς Κολάσεως κερασφόροι δαίμονες προκαλοῦσι τὴν φρίκην καὶ τὴν ἀποτροπίασιν τῶν θεωμένων! Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος *Γκαῖτε*, ὁ βαπτισθεὶς εἰς τὰ ἁγνὰ νάματα τοῦ ἑλληνικοῦ κλασσικοῦ πνεύματος μεμαγευμένος ἐκ τῆς θέας τῶν ἀρχαίων τούτων ἐπιτυμβίων ἔγραφεν ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Βερώνης:

«Der Wind, der von den Gräbern der Alten herweht, kommt mit Wohlgerüchen über einen Rosenhügel. Die Grabmäler sind herzlich und rührend und stellen immer das Leben her».

Ὅθεν καὶ ἡ παρουσία τοῦ Πανός, ἐὰν ὄντως εἶνε τοιοῦτος ὁ τὴν σύριγγα παίζων, ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου δὲν πρέπει οὐδαμῶς νὰ παραξενεύσῃ τινά, ὅταν γινώσκῃ καὶ κατὰ βάθος ἐννοῇ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Καλλιτεχνίας.

Μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1896.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

[1] *Ambrosch*, De Charonte Etrusco 1837 καὶ *Braun* «Annali» 1837 σελ. 253-274.

(Ἐξεδόθη τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου 1896)

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ

(Πιν. 6-10)

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ Χ. Τσούντας, ἐνεργῶν δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Μυκηνῶν, ἀνεῦρε βαθέως ἔν τινι δωματίῳ ἀρχαίας οἰκίας μεταξὺ ἄλλων καὶ 3786 ἀρχαῖα νομίσματα, ἅπαντα ἀργυρᾶ, ἐμπεριεχόμενα ἐν τρισὶ πηλίνοις καὶ ἄνευ γραφῶν ἀγγείοις, θραυσθεῖσι κατὰ τὴν σκαφήν. Τῶν νομισμάτων τούτων ἀνετέθη μοι ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου ἡ κατάταξις καὶ σύνταξις τοῦ καταλόγου, ὅπως μετὰ ταῦτα παραδοθῶσι καὶ κατατεθῶσιν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ. Εἰς ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς ἐντολῆς ταύτης προέβην, ἀφοῦ πρότερον ἐνήργησα τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν, καθόσον πλεῖστα ἦσαν ἀρκούντως κατιωμένα.

Τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν μέγα νομισματικὸν εὕρημα εἶνε τὸ δεύτερον ἐν Πελοποννήσῳ μετὰ τὸ κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1859 ἐν Ζούγρα τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας (ἀρχαία Πελλήνη) γενόμενον καὶ ἀποτελούμενον ἐξ 9171 νομισμάτων, ὧν 5689 Ἀχαΐας καὶ τῶν διαφόρων πόλεων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας (Πρβλ. Revue Numismatique, Tom. VII τοῦ 1862, σελ. 170), καὶ συνίσταται ἐκ νομισμάτων Λευκάδος, Κορίνθου, Φλιοῦντος, Ἄργους καὶ Αἰγύπτου. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία μέχρι τοῦδε πλήρης μονογραφία ὑπάρχει τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου, τοῦ Φλιοῦντος καὶ τοῦ Ἄργους, τὸ δὲ προκείμενον εὕρημα ἐκτὸς τοῦ ὅτι πληροῖ πολλὰ κενὰ τῶν ἤδη δημοσιευθέντων, παρουσιάζον πολλὰς νέας ποικιλίας, ὡς θέλομεν ἴδῃ κατωτέρω, προσέτι οὐχὶ σμικρόν, νομίζομεν, θέλει συμβάλῃ καὶ ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ὀρθότερον νὰ προβῶμεν εἰς λεπτομερῆ δημοσίευσιν αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀναγκαίων παρατηρήσεων, ἀναφέροντες συγχρόνως, κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ ὁπουδήποτε πρότερον ἀλλαχοῦ ἔχει δημοσιευθῇ τι τούτων. Ὡσαύτως, πρὸς περισσοτέραν ἀκρίβειαν καὶ ἐξέτασιν, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαιοτάτην καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πέντε (6-10) ἐν τέλει προσηρτημένων φωτοτυπικῶν πινάκων, ὁπωσδήποτε ἱκανῶς ἐπιτυχόντων, καθόσον, ἀναντιῤῥήτως, τὴν ἐντελῆ διάκρισιν τῶν παρουσιαζομένων λεπτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διαφορῶν ἔν τε ταῖς σφραγῖσι καὶ τῷ ῥυθμῷ τῆς τέχνης, οὐδεμία περιγραφή, ὁσονδήποτε λεπτομερής, δύναται ἀκριβῶς νὰ παραστήσῃ.

Ἐν τῷ ὑπὸ ἐξέτασιν εὑρήματι εὑρέθησαν καὶ δύο τετράδραχμα (ὅρα κατωτέρω σ. 140) Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ἐνῷ παραδόξως οὐδὲν νόμισμα εὑρέθη οὔτε Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἅτινα ἦσαν ἐν Πελοποννήσῳ τότε ἐν μεγάλῃ κυκλοφορίᾳ, οὔτε ἄλλου τινὸς τῶν διαδόχων αὐτοῦ· καὶ τὸ ἔτι παραδοξότερον, ὅτι οὐδὲ ἓν τῶν τῆς γείτονος πόλεως Σικυῶνος, ἧς ἦσαν τοσοῦτον ἄφθονα καὶ ἥτις εἶχε τὸ αὐτὸ νομισματικὸν σύστημα πρὸς τὸ Ἄργος. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, καθ' ἡμᾶς, ὅπερ κυρίως συντελεῖ εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν νομισμάτων, εἶνε ὅτι ἐν αὐτοῖς οὐδὲν νόμισμα εὑρέθη ἐκ τῶν τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας· ὡσαύτως ἐκ τῶν τῆς Κορίνθου οὐδὲν εὑρέθη ἔχον μονόγραμμά τι, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἄργους ἐπίσης οὐδὲν ἐκ τῶν ἐχόντων ἐν τῷ κοίλῳ τετραγώνῳ ὄνομα ἄρχοντος πλῆρες. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν ὁρμώμενοι δυνάμεθα ὁπωσδήποτε νὰ προβῶμεν εἰς πιθανόν τινα ὁρισμὸν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὰ συλλεγέντα ταῦτα νομίσματα ἐναπετέθησαν εἰς τὸ μέρος, ὁπόθεν, καλυφθέντα, ἐσχάτως πάλιν ἦλθον εἰς φῶς. Ὡς πρὸς τοῦτο, πλὴν ἄλλων, δύο τινὰ κυρίως, νομίζω, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν: πρῶτον μὲν (α') τὸ ὅτι οὐδὲν νόμισμα τῶν τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας εὑρέθη ἐν αὐτοῖς, καὶ δεύτερον (β') τὰ εὑρεθέντα δύο τετράδραχμα Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος.

(α') Ἐν τῇ Ἀχαϊκῇ συμπολιτείᾳ πᾶσαι αἱ ταύ-

της μετέχουσαι πόλεις έποιοῦντο, πλὴν ἄλλων, χρῆσιν τῶν αὐτῶν νομισμάτων [1], ἑκάστη δ'αὐτῶν εἰσερχομένη ἐν αὐτῇ ἔκοπτε νομίσματα φέροντα τὸν κοινὸν τῆς συμπολιτείας τύπον, ὡς πρόσθετον δὲ ἴδιον σύμβολον ἔθετεν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως συνήθως τὸν ἴδιον αὐτῆς τύπον, ὃν μετεχειρίζετο ἐπὶ τῶν ἑαυτῆς νομισμάτων πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συμπολιτείαν [2]. Ἑπομένως ἐάν τις τῶν τριῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων, εἰς ἃς ἀνήκουσι τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν νομίσματα, καθ' ὃν χρόνον ταῦτα συνελέγοντο καὶ κατετέθησαν ἐκεῖ ὅπου ἀνευρέθησαν, ἀπετέλει — ἢ καὶ ἀπετέλεσε — μέρος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἐπειδὴ ἐν κυκλοφορίᾳ ἦσαν τὰ τῆς συμπολιτείας νομίσματα, δύναταί τις ἐντεῦθεν μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνῃ, ὅτι βεβαίως ἤθελον κατατεθῆ καὶ τοιαῦτα, ὡς τὰ μόνα κυρίως τότε ὄντα ἐν χρήσει. Ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζομεν ὅτι ἡ Κόρινθος ἀπηλλάγη ὑπὸ τοῦ Ἀράτου τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς ἐν ἔτει 243 π. Χ. καὶ εὐθὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, ὅτε βεβαίως καὶ ἔπαυσε κόπτουσα νόμισμα μετὰ τῶν ἰδίων τύπων, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὰ κεκανονισμένα ἔκοπτε τοιαῦτα φέροντα τὸν κοινὸν τῆς συμπολιτείας τύπον καὶ ὡς σύμβολον ἴδιον τὸν Πήγασον ἢ καὶ τὸ ϙ, ὧν καὶ ἱκανὰ σῴζονται. Ἐὰν δὲ τυχόν, ὥς τινες ἐνόμισαν, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦτο ἐν τῇ Ἀχαϊκῇ συμπολιτείᾳ, ἐξηκολούθει αὐτὴ συγχρόνως νὰ κόπτῃ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοιαῦτα ὡς καὶ πρότερον, φέροντα δηλ. τὸν ἴδιον τύπον καὶ ἐπομένως ρὲν κυκλοφορίᾳ ὄντα μετὰ τῶν τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, τοῦτο καὶ ἀληθὲς ἐὰν ἤθελεν εἶναι, πάλιν δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸ ἀνωτέρω συμπέρασμα. Ἐν τῇ Ἀχαϊκῇ συμπολιτείᾳ ἡ Κόρινθος δὲν ἔμεινε τότε μακρὸν χρόνον, ἀλλὰ μόνον εἴκοσιν ἔτη, καθόσον τῷ 223, ἐν τῇ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους ἐκστρατείᾳ, κατελήφθη ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος καὶ ἔμεινεν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν κυριαρχίαν μέχρι τοῦ ἔτους 196, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι, ἐλευθερώσαντες αὐτήν, τὴν προσέθεσαν, πιθανώτατα ἀμέσως, πάλιν εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν· ὡς βέβαιον δὲ σχεδὸν πιστεύεται ὅτι τὰ σῳζόμενα νομίσματα αὐτῆς, τὰ φέροντα τὸν τύπον τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἐκόπησαν κατὰ τὸ πρῶτον διάστημα τῶν 20 ἐτῶν, ὅτε κατὰ πρῶτον εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ. Ὁ Φλιοῦς προσῆλθεν ὑστερώτερον τῆς Κορίνθου εἰς τὴν συμπολιτείαν, ἐν ἔτει 228· κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἐπίσης ἔτος προσῆλθε καὶ τὸ Ἄργος. Ἐκ τούτων βεβαίως συνάγεται, ὅτι τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν εὕρημα νομίσματα εἰσὶ παλαιότερα τοῦ ἔτους 243, ὅτε δηλ. εἰσῆλθε κατὰ πρῶτον ἡ Κόρινθος εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, καὶ ἐπομένως ὡς ἔσχατον χρονικὸν ὅριον (terminus ante quem), καθ' ὃ ταῦτα κατετέθησαν ἐν τῇ γῇ, θὰ ἐδυνάμεθα ν' ἀποδεχθῶμεν τὸ ἔτος 243, ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει νὰ κατέλθωμεν τούτου. Εἰς ἐνίσχυσιν δὲ τούτου ἐπέρχεται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τῶν τριωβόλων τοῦ Ἄργους, ὧν εὑρέθη τοσοῦτον πλῆθος, οὐδὲ ἓν ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν ἐκ τῶν ἐχόντων ἐν τῷ κοίλῳ τετραγώνῳ τὸ ὄνομα ἄρχοντος πλῆρες, ἅτινα ὀρθότερον τίθενται, κατ' ἐμέ, εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 228 χρόνους.

(β') Ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν ὅτι κατὰ δεύτερον δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου τὰ ἀνευρεθέντα δύο τετράδραχμα τοῦ Πτολεμαίου. Ὡς γνωστόν, τὰ πλεῖστα τῶν νομισμάτων τῶν Πτολεμαίων διαδοχικῶς φέρουσι τοὺς αὐτοὺς τύπους ὡς καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ἡ δὲ ἀσφαλὴς ἀπόδοσις αὐτῶν, ἂν καὶ ἱκαναὶ σπουδαὶ ἐγένοντο ἐπὶ τούτων, εἶνε τὰ μάλιστα δύσκολος καὶ ἀμφίβολος, ἰδίᾳ δὲ τῶν κοπέντων ὑπὸ τῶν πρώτων Πτολεμαίων δὲν εἶνε ἔτι βεβαίως σταθερά. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ὑπ' ὄψει δύο τετράδραχμα ἡμεῖς, καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀποδεχόμεθα ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην τῶν ἀπονεμόντων αὐτὰ εἰς Πτολεμαῖον τὸν Σωτῆρα. Ἀλλὰ κατὰ ποῖον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἆρά γε ἐκόπησαν ταῦτα; Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἀνεκηρύχθη

[1] Πολύβιος II, 37. «. . . . . ὥστε μὴ μόνον συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν κοινωνίαν γεγονέναι πραγμάτων περὶ αὐτούς, *ἀλλὰ καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις καὶ νομίσμασι*, πρὸς δὲ τούτοις ἄρχουσι βουλευταῖς δικασταῖς τοῖς αὐτοῖς. . .».

[2] Ἐνταῦθα ποιούμεθα λόγον γενικῶς περὶ τῶν ἀργυρῶν μόνον νομισμάτων τῆς συμπολιτείας, καθόσον μόνον ἀργυρᾶ ἐν τῷ παρόντι εὑρήματι ἔχομεν. Πᾶσαι αἱ πόλεις, αἵτινες ἔκοψαν ἀργυρᾶ νομίσματα, ἔκοψαν προσέτι καὶ χαλκᾶ, ἅτινα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως φέρουσι πέριξ τὴν ἐπιγραφὴν κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν τοῦ ἐθνικοῦ, οἷον ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, ΑΧΑΙΩΝ ΦΛΕΙΑΣΙΩΝ, ΑΧΑΙΩΝ ΑΡΓΕΙΩΝ καὶ ἑξῆς, καὶ μόνον τῶν Πατρῶν δὲν εὑρέθησαν μέχρι τοῦδε χαλκᾶ νομίσματα· ἀλλ' ἐκ τούτου βεβαίως δὲν δύναταί τις νὰ διισχυρισθῇ ὅτι καὶ δὲν ἔκοψαν ποτὲ τοιαῦτα. Τῶν περισσοτέρων ὅμως πόλεων ἔχομεν ἤδη μόνον χαλκᾶ· ἀλλ' ἀπίθανον δὲν εἶνε σὺν τῷ χρόνῳ νὰ εὑρεθῶσι καὶ τούτων ἀργυρᾶ, ὡς ἐσχάτως ἐδημοσιεύθη τοιοῦτον τῆς Ἀρκαδικῆς πόλεως Λουσῶν (ὅρα M. G. Clerk, Catalogue of the Coins of the Achaean League σελ. IV καὶ 11, ἀρ. 183, Pl. I).

βασιλεύς, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ λοιποὶ τῶν διαδόχων, ἐν ἔτει 305 π. Χ. [1], καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καὶ ἑξῆς ἐτίθετο βεβαίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ ἡ ἐπιγραφὴ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ· ἔμεινε δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τοῦ ἔτους 285, ὅτε ἀνεβίβασεν ἐπ᾽ αὐτοῦ τὸν υἱόν του Πτολεμαῖον, τὸν ἐπικληθέντα Φιλάδελφον, καὶ ἐτελεύτησε δύο ἔτη μετὰ ταῦτα [2]. Ἐὰν ἠθέλομεν παραδεχθῇ ὅτι τὰ ὑπ᾽ ὄψει τετράδραχμα ἐκόπησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ — εἰ καὶ εἶνε μᾶλλον πιθανόν, κατ᾽ ἐμέ, ὅτι ἐκόπησαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη —, ὡς ἐκ τῆς παρούσης διατηρήσεως αὐτῶν, νομίζομεν, ὅτι δὲν θὰ ἀπείχομεν τῆς πιθανότητος λέγοντες, ὅτι ταῦτα μεθ᾽ ὅλων τῶν λοιπῶν νομισμάτων τοῦ παρόντος εὑρήματος κατετέθησαν περίπου περὶ τὸ ἔτος 270 π. Χ., μικρόν τι δηλ. μετὰ τὴν ἐν Ἄργει καταστροφὴν τοῦ Πύῤῥου. Ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν ἀντίκειται, πιστεύομεν, καὶ ἐὰν ἠθέλομεν παραδεχθῇ ὅτι ταῦτα ἐκόπησαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου. Ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, κατ᾽ ἐξοχὴν δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἰδίως εἰς τὰς βορείους πόλεις αὐτῆς, περὶ τοὺς χρόνους τούτους, ἐκυκλοφόρει βεβαίως ἄφθονον τὸ Αἰγυπτιακὸν νόμισμα, καθόσον, πρὸς μεγίστην ἐν αὐτῇ εἰσροὴν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ χρήματος, πλὴν τῶν ἐμπορικῶν λόγων συντελοῦσιν ἰδίᾳ οἱ πολιτικοί Πτολεμαῖος ὁ Λάγου σπουδαιοτάτην ὑποστήριξιν τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων ἀνεγνώριζε τὴν εὔνοιαν τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἦτο ὁ μόνος ἐκ τῶν στρατηγῶν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅστις καὶ ἐπεθύμει καὶ ἐνήργει νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ὁ ἀφορῶν τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἑλλήνων ὅρος τῶν μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ ἔτος 311 γενομένων συνθηκῶν [3], πιθανώτατα προστεθεὶς ἐν αὐταῖς τῇ προτάσει καὶ ἐπιμονῇ αὐτοῦ τοῦ Πτολεμαίου· διότι ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτοῦ οὗτος, ἐνῷ σχεδὸν οὐδὲν ἐζημιοῦτο, τοὐναντίον ὠφελεῖτο πολλά. Κατὰ τὸ ἔτος 308 ἦλθεν ὁ Πτολεμαῖος εἰς Πελοπόννησον καὶ κατέλαβε τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Σικυῶνα, ὁπόθεν διεκήρυξε τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι ἦλθεν ὅπως ἐλευθερώσῃ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις. Ἀλλὰ μικρὸν χρόνον ἔμεινε τότε ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἐγκατέλιπεν ὅμως φρουρὰν ἐν Σικυῶνι καὶ Κορίνθῳ. Βραδύτερον ἡ Κόρινθος παρεδόθη εἰς τὸν Κάσσανδρον, ἄγνωστον πότε, ἀλλ᾽ ἐν Σικυῶνι ὑπῆρχεν ἡ Αἰγυπτιακὴ φρουρὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 303, δηλ. δύο ἔτη ἀκόμη ὑστερώτερον, ἀφ᾽ ὅτου ὁ Πτολεμαῖος ἀνεκηρύχθη βασιλεύς. Πλὴν δὲ τούτου Πτολεμαῖος ὁ Σωτὴρ προσεπάθει παντοιοτρόπως ὅπως δημιουργήσῃ ἑαυτῷ ὀπαδοὺς ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ λαοῦ, ἀναντιῤῥήτως, ἐννοεῖται, διὰ τῆς ἀποστολῆς καὶ διανομῆς χρημάτων, δείξας προσέτι καὶ διὰ τὴν Ὀλυμπίαν μέγα ἐνδιαφέρον. Τὴν πολιτικὴν ταύτην τοῦ πατρός του μετὰ μείζονος ἔτι ἐνεργείας ἐξηκολούθησε Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ὅστις, πλὴν τῶν ἄλλων, πρὸς τὸν Ἄρατον μόνον παρεῖχε τακτικὴν ἐτησίαν σύνταξιν ἓξ ταλάντων. Οὗτος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ᾠκοδόμησε καὶ διάφορα οἰκοδομήματα [1]

Ἀλλὰ τὸ παρὸν νομισματικὸν εὕρημα, καθ᾽ ἃ ἐν ἀρχῇ ἐξεθέσαμεν, ἐγένετο ἐν δωματίῳ ἀρχαίας οἰκίας, καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον, ὃν ἀνωτέρω ὡρίσαμεν, θὰ ἐδύνατό τις ἰσχυρῶς νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι κατῳκοῦντο κἂν τότε αἱ Μυκῆναι, καθόσον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρεται ὅτι αὗται μετὰ τῆς Τίρυνθος μικρὸν μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην, ἐν ἔτει 468, ἐκ φθόνου διότι ἀπέστειλαν κατὰ τῶν βαρβάρων μαχητάς, κατεστράφησαν ὁλοτελῶς ὑπὸ τῶν Ἀργείων, οὐδεμία δὲ ὑπὸ οὐδενὸς μνεία ὑπάρχει, ὅτι αὗται ὑστερώτερον κατῳκήθησαν πάλιν, τοὐναντίον μάλιστα ὁ Διόδωρος, ὁ Στράβων καὶ ὁ Παυσανίας ῥητῶς ἀναφέρουσιν, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν οὐδὲ ἴχνος τῆς κατοικήσεως αὐτῶν ὑπῆρχε. Τῶν νεωτέρων ὅμως ὁ μὲν Schliemann, ἐξ εὑρεθέντων ἐν Μυκήναις εἰδωλίων ἐξ ὀπτῆς γῆς καὶ τεμαχίων ἀγγείων, παραδέχεται ὅτι αὗται κατῳκήθησαν πάλιν, πιθανῶς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ΄ μέχρι τοῦ Β΄ αἰῶνος π.Χ. (Mycènes σελ. 121.

[1] Διόδωρος XX, 53.— Droysen, Geschichte der Diadochen [3] II σελ. 140, σημ. 1.

[2] Droysen ἔ. α. σελ. 317 καὶ σημ. 4.

[3] Διόδωρος XIX, 105: «. . . . οἱ περὶ Κάσσανδρον καὶ Πτολεμαῖον καὶ Λυσίμαχον διαλύσεις ἐποιήσαντο πρὸς Ἀντίγονον καὶ συνθήκας ἔγραψαν· ἐν δὲ ταύταις ἦν, Κάσσανδρον μὲν εἶναι στρατηγὸν τῆς Εὐρώπης, μέχρις ἂν Ἀλέξανδρος ὁ ἐκ Ῥωξάνης εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ, καὶ Λυσίμαχον μὲν τῆς Θρᾴκης κυριεύειν, Πτολεμαῖον δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν συνοριζουσῶν ταύτῃ πόλεων κατά τε τὴν Λιβύην καὶ τὴν Ἀραβίαν, Ἀντίγονον δὲ ἀφηγεῖσθαι τῆς Ἀσίας πάσης, *τοὺς δ᾽ Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι*».

[1] Πρβλ. ἐν γένει Curtius ἐν Jahrbuch τοῦ 1895 (Archäologischer Anzeiger σελ. 18).

Πρβλ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ καὶ Tiryns (Γερμ. ἔκδ.) σελ. 53)· ὁ δὲ Τσούντας (Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς τοῦ 1887 σελ. 160) δὲν παραδέχεται καθ' ὅλα τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Schliemann, ἀλλ' ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν (Ἀρχ. Ἐφημ. τοῦ 1887 σ. 157 καὶ 159), κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα — τὸ τέλος — καὶ ἐξῆς κατῳκήθησαν [1]. Ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι αὗται κατῳκοῦντο κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος. Ἡμεῖς ὅμως φρονοῦμεν, ὅτι ὄχι μόνον καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ, ὡς ἀνωτέρω ὡρίσαμεν, κατεχώσθησαν τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑπ' ἐξέτασιν εὕρημα νομίσματα, κατῳκοῦντο, ἀλλὰ πρὸς τούτοις, ἀποδεχόμενοι τὴν γνώμην τοῦ Schliemann, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Δ' αἰῶνα, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς. Ἡ Τίρυνς κατὰ τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀργείων συγχρόνως μετὰ τῶν Μυκηνῶν, οὐδεμία δὲ ὡσαύτως κἂν μνεία γίνεται καὶ περὶ ταύτης, ὅτι πάλιν κατῳκήθη. Ἀλλ' ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεταί που ὅτι πάλιν κατῳκήθη, οὐδ' ἐπιγραφαί τινες τοὐλάχιστον, ὡς ἐν Μυκήναις, ἀνευρέθησαν ἐν αὐτῇ, ἐξ ὧν ἀναντιρρήτως νὰ ἐξάγηται τὸ τοιοῦτον, ἐν τούτοις ἔχομεν μαρτύριον περὶ τούτου ἀσφαλέστατον καὶ ἐπισημότατον αὐτὰ τὰ νομίσματα ταύτης· ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ δὲ τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφῆς TIRVN, ἰδίως τοῦ γράμματος R, πείθεταί τις ὅτι αὕτη ἀναμφισβητήτως κατῳκεῖτο κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Ὁ συνοικισμὸς δὲ τῶν Μυκηνῶν φαίνεταί μοι πιθανώτατον ὅτι ἐγένετο, ἕνεκα στρατιωτικῶν ἰδίως λόγων, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος, κατὰ τὸν λεγόμενον Κορινθιακὸν πόλεμον, ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτε κατὰ τὸ 390 πολεμοῦντες οὗτοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιπόλιδος κατὰ τῶν Ἀργείων ἔφθασαν δῃοῦντες τὴν χώραν μέχρι τῶν τειχῶν τοῦ Ἄργους, τειχίσαντες μάλιστα καὶ φρούριον πρὸ τοῦ ἀπέλθωσι (Πρβλ. Ξενοφῶντος Ἑλληνικὰ Δ, 7).

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ἅτινα ἐθεωρήσαμεν ἕνεκα τῆς χρονολογίας τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα, προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ εὑρήματι νομισμάτων, ὧν πολλὰ μέν εἰσιν ἐντελῶς ἀδημοσίευτα, τινὰ δὲ ἐλλιπῶς ἢ καὶ ἐσφαλμένως.

[1] Τσούντας ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι σελ. 160. — Μυκῆναι σ. 11 καὶ ἑξῆς.

ΛΕΥΚΑΣ

Μεταξὺ τοσούτων πολυπληθῶν νομισμάτων τοῦ παρόντος εὑρήματος, οὐδὲν ἕτερον νόμισμα τῆς Λευκάδος εὑρέθη εἰμὴ μόνον ὁ κάτωθι περιγραφόμενος στατὴρ μεθ' ἑτέρων ἑπτὰ ὁμοίων τῆς Κορίνθου.

Ἀργ., χμ. 22, Γραμ. 8,425.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος κορινθιουργὲς πρὸς δεξιά. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν, παρὰ μὲν τὸ κράνος Λ, τούτου δ' ὄπισθεν *ἀρυτήρ*.

Πήγασος καλπάζων πρὸς δεξιά, ἔχων τοὺς μὲν προσθίους πόδας ἠνωρθωμένους καὶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τεταμένους, τὴν δὲ κεφαλὴν πρὸς τὸ στῆθος κεκλιμένην. Ἐν τῷ πεδίῳ κάτωθεν Λ.

Πίναξ 6,1

Πρβ. Imhoof-Blumer, Die Münzen Akarnaniens σελ. 127, ἀρ. 38 καὶ ἑξ., Taf. III, 17. — Head, [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Corinth etc. σελ. 131, ἀριθ. 71 καὶ ἑξ., Pl. XXXVI, 3.

Τοῦ παρόντος νομίσματος ἡ μὲν προσθία ὄψις δὲν εἶνε ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Imhoof-Blumer καὶ Head δημοσιευομένων νομισμάτων, ἐν οἷς ὡσαύτως εἶνε ἀνομοία, ἀλλ' ἐξ ἄλλης σφραγῖδος καὶ ῥυθμοῦ πολλῷ ὡραιοτέρου, ἡ δὲ ὀπισθία εἶνε, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος παρ' ἅπασιν. Ἀλλ' ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ τοῦ Πηγάσου τοιαύτη στάσις, ἥτις δὲν ἀπαντᾷ παρ' οὐδενὶ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς, παραπλησία δὲ μόνον εὑρίσκεται ἐπί τινων νομισμάτων τῆς Ἀλυζίας καὶ τοῦ Ἀνακτορίου (Akarnanien σελ. 68, ἀρ. 44 καὶ ἑξ., Taf. II, 20. — Corinth etc. σελ. 114, ἀρ. 3 καὶ 4, Pl XXX, 10 καὶ σελ. 116, ἀρ. 10, Pl. XXXI, 10). Ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ δὲ ὡς καὶ τοῦ ὅλου τῆς τέχνης, νομίζω, ὅτι τὸ παρὸν νόμισμα ἐκόπη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος ἢ ἴσως καὶ μικρόν τι ἀρχαιότερον περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

Ἐν τῷ προκειμένῳ εὑρήματι Κορινθιακὰ νομίσματα ἐμπεριείχοντο περὶ τὰ 296, ὧν 7 μὲν στατῆρες, δραχμαὶ δὲ 254 καὶ ἡμίδραχμα 35.

Παρατηρητέα εἶνε ἡ μεγάλη σχετικῶς ἀφθονία τῶν δραχμῶν, ὧν οὐδαμοῦ ποτε εὑρέθη συγχρόνως τόσον πλῆθος. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον, νομίζω, εἶνε λίαν εὐεξήγητον, καθόσον αἱ δύο μεγάλαι γείτονες πόλεις Κόρινθος καὶ Ἄργος πάντοτε εὑρίσκοντο ἐν μεγάλῃ ἐπικοινωνίᾳ πρὸς ἀλλήλας καὶ συναλλαγῇ, αἱ δὲ Κορινθιακαὶ δραχμαὶ ($^1/_3$ τοῦ στατῆρος), ὡς ἔχουσαι τὸ αὐτὸ βάρος πρὸς τὰ τριώβολα τοῦ Ἄργους, ἦσαν ἀδιακρίτως ἐξ ἴσου μετὰ τούτων ἐν κυκλοφορίᾳ καὶ ἀντηλλάσσοντο. Ἐπίσης δὲ ἐλευθέρως, ἐννοεῖται, ἐκυκλοφόρουν καὶ ἀντηλλάσσοντο καὶ τὰ ἡμίδραχμα τῆς Κορίνθου, ὡς ἔχοντα τὸ αὐτὸ βάρος πρὸς τὰ τριημιωβόλια τοῦ Ἄργους.

Ἡ ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν δραχμῶν καὶ ἡμιδράχμων—ποιούμεθα λόγον περὶ τούτων ἰδίως ἐνταῦθα, καθόσον στατῆρες ἐλάχιστοι εὑρέθησαν — ὑπάρχουσα μεγάλη ποικιλία ῥυθμοῦ, σχήματος, συμβόλων καὶ ἐπιγραφῶν παρέχει, ὡς γνωστόν, περὶ τὴν χρονολογικὴν ἰδίᾳ κατάταξιν αὐτῶν, μάλιστα τῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ε΄ αἰῶνος π. Χ. καὶ ἑξῆς, μεγίστην δυσκολίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπ' αὐτῶν τοσαύτη ποικιλότροπος διάταξις τῆς κόμης, ὡς καὶ περιβολὴ αὐτῆς, δὲν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς νομίσμασιν οὐδεμιᾶς ἄλλης πόλεως, τρόποι δέ τινες αὐτῆς μάλιστα, θὰ ἐδύνατό τις νὰ εἴπῃ, οὐδὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μνημείοις τῆς τέχνης, διὰ ταῦτα καὶ πρὸς εὐχερεστέραν εἰσέτι ἀνεύρεσιν ἑκάστου τρόπου ἐθεωρήσαμεν ὀρθότερον νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ ἐν τοῖς παρατιθεμένοις πίναξι κατὰ τὸ σχῆμα τῆς κόμης, ποιούμενοι ἀρχὴν ἐξ ἐκείνου ἰδίως τοῦ σχήματος, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων εἶνε καὶ μᾶλλον πρὸς τὰ ἔτι ἀρχαιότερα κατὰ τὴν ὁμοιότητα προσεγγίζει (Πίν. 6 ἀρ. 11 καὶ ἑξῆς).

Ἡ Κόρινθος ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἐμπορίου, τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας αὐτῆς, ἔτι δὲ τῆς οὐχὶ μακρὰν ταύτης τελέσεως δύο τῶν μεγάλων πανελληνίων ἀγώνων, τῶν Ἰσθμίων καὶ τῶν Νεμείων, εἰς οὓς ἁπανταχόθεν τῆς γῆς συνέρρεον πάμπολλοι ἀγωνισθησόμενοι καὶ θεαταί, καὶ πρὸ πάντων ὡς ἐκ τοῦ λίαν ἐπικαίρου τῆς τοποθεσίας αὐτῆς πρὸς τὴν συγκοινωνίαν, κατέστη λίαν ἐνωρίς, ὡς γνωστόν, ἡ πλουσιωτέρα τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἕνεκα δὲ πάντων τούτων τὰ νομίσματα αὐτῆς ὄχι μόνον ἦσαν τὰ μάλιστα ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ ἄφθονα, ἀλλὰ καὶ αἱ κατὰ τὸν ῥοῦν τοῦ χρόνου διάφοροι καὶ ποικίλαι ἐκδόσεις αὐτῶν ἀπειροπληθεῖς. Πλὴν ὅμως τοῦ ἀφθόνου πλούτου, τὸ ἐν Κορίνθῳ μέγα πλῆθος τῶν ἑταιρῶν τὰ μέγιστα, ἀναμφισβητήτως, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ταύτην ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ τὸ κέντρον τοῦ *συρμοῦ* καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καλαισθησίας, τὰ διάφορα δὲ κομψότατα καὶ χαριέστατα σχήματα τῆς κομμώσεως αὐτῶν ἀναπαρίστανται ἐν τοῖς νομίσμασι, πλεῖστα τῶν ὁποίων, ὡς ἐκ τοῦ καλλιτεχνικωτάτου ῥυθμοῦ αὐτῶν, ἀναμφισβητήτως καταλαμβάνουσι τὴν πρωτίστην θέσιν μεταξὺ τῶν νομισμάτων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἀλλὰ μέχρι τίνος χρόνου ἡ Κόρινθος, ὡς πόλις αὐτόνομος καὶ ὑπὸ τὸ ἴδιον ὄνομα, ἐξηκολούθησε νὰ κόπτῃ νομίσματα; Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ἐν ἔτει 338 π. Χ., ὁ Φίλιππος ἐγκαθίδρυσεν ἐν Ἀκροκορίνθῳ Μακεδονικὴν φρουράν, ἣν διετήρησε μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· ἀλλ' αὕτη ἐχρησίμευε κυρίως μόνον ὡς φόβητρον τῆς συνοχῆς ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων, ὅπως μὴ ἀποστατήσωσιν ἐκ τῆς ἐν Κορίνθῳ ἀποφασισθείσης κοινῆς συμμαχίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας κατὰ τῶν Περσῶν, ἡ δὲ πόλις, ὡς καὶ αἱ λοιπαί, ἔμεινε καθ' ὅλα αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος, καὶ ἐπομένως ὡς τοιαύτη ἔκοπτε καὶ νομίσματα, καθ' ἃ καὶ πρότερον. Ἀλλὰ τὰ πράγματα μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου γενομένην καταβολὴν τῆς ἐν ἔτει 323 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀποστασίας τῶν Ἑλλήνων μετέβαλον ἐντελῶς ὄψιν. Μακεδονικαὶ φρουραὶ ἐγκαθιδρύθησαν εἰς τὰς πλείστας τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ αὐτονομία αὐτῶν ἀπώλετο ὑπὸ τοὺς διαδόχους, ὁ δὲ ὅρος τῶν μεταξὺ τούτων κατὰ τὸ 311 γενομένων συνθηκῶν, ὅπως αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἀφεθῶσιν ἐλεύθεραι (ὅρα ἀνωτέρω σελ. 141) οὐδέποτε σχεδὸν ἐξετελέσθη. Ἀπὸ τοῦ ἔτους λοιπὸν 322 καὶ ἑξῆς ἔπαυσαν πλεῖσται πόλεις νὰ κόπτωσι νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον ὄνομα καθ' ἃ καὶ πρότερον, ὡς εἶνε γενικῶς σχεδὸν ἀποδεδεγμένον, μεταξὺ δὲ τούτων ἔτι καὶ αὐταὶ αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ μέγα χρονικὸν διάστημα (Πρβ. Head, Historia numorum σ. 316. Προσέτι τοῦ αὐτοῦ [Catalogue of the Greek Coins in the Britisch Museum] Attica etc. σ. XXXI). Κατὰ τὸ ὀγδοηκονταετὲς ἑπομένως χρονικὸν διάστημα, ἤτοι

ἀπὸ τοῦ ἔτους 322 μέχρι τοῦ ἔτους 243, δηλ. μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, τὰ νομισματικὰ τῆς Κορίνθου ἀναμφισβητήτως μετεβλήθησαν. Καὶ εἶνε μὲν τὰ μάλιστα δύσκολον ν' ἀποδεχθῇ τις ὡς βέβαιον, ὅτι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἡ Κόρινθος ἔπαυσεν ἐντελῶς ἐκδίδουσα νομίσματα ὡς πρότερον, εἰ καὶ ὑπάρχουσι λόγοι πρὸς τοῦτο· ἀλλ' ὅμως βέβαιον εἶνε, ὅτι σπανιώτατα θὰ ἔκοπτε τοιαῦτα, σχετικῶς πρὸς τὸ ἄπειρον καὶ ποικίλον πλῆθος τῶν προηγουμένων χρόνων. Ὁ Cousinery (Essai historique et critique sur les monnaies d'argent de la ligue Achéenne, accompagné des recherches sur les monnaies de Corinthe etc. σελ. 50 ὡς καὶ ἀλλαχοῦ) διισχυρίσθη ὅτι ἡ Κόρινθος ἔτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἦτο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἐξηκολούθει ὡς καὶ πρότερον ἐξαιρετικῶς νὰ κόπτῃ ἴδια νομίσματα. Ἄνευ δὲ περαιτέρω ἐξετάσεως τοῦ πράγματος μετ' αὐτοῦ σύμφωνος φαίνεται ὢν καὶ ὁ E. Curtius (Hermes X σελ. 240: Studien zur Geschichte von Corinth. Τὸ αὐτὸ ἐν Gesammelte Abhandlungen I, σελ. 209). Ἀλλὰ κατὰ τῆς γνώμης ταύτης τοῦ Cousinery ἠγέρθη ἀντίρρησις, ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ L. Warren (An Essay on Greek Federal Coinage σελ. 48). Ὁ Head (Corinth etc. σελ. XXXI) φρονεῖ ὅτι μετὰ τὸ 243 ἡ Κόρινθος ἔπαυσε βεβαίως κόπτουσα νομίσματα ἀνεξαρτήτως τῶν τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μετὰ τὸ 300 μέχρι τοῦ 243 χρονικὸν διάστημα ἐλάχιστα ἀποδίδει, ἰδίως τὰ φέροντα μονογράμματα. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Head, ἐὰν θεωρηθῇ ὡς ὀρθὸν τὸ χρονικὸν ὅριον τῆς ἐν τῇ γῇ καταθέσεως, ὅπερ ἡμεῖς ἀνωτέρω ὡρίσαμεν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐκ τοῦ προκειμένου εὑρήματος ἐπιβεβαιοῦται, καθόσον οὐδὲν νόμισμα εὑρέθη φέρον μονόγραμμά τι. Βεβαίως τὰ ἐν τῷ προκειμένῳ εὑρήματι Κορινθιακὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα, ἴσως δέ τινα αὐτῶν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος. Ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ δὲ τῆς τέχνης κυρίως διῃρέσαμεν αὐτὰ εἰς δύο χρονικὰς περιόδους, καὶ ἡ μὲν πρώτη (Α') ἄρχεται περίπου ἀπὸ τοῦ ἔτους 400 μέχρι τοῦ ἔτους 350 π. Χ., ἡ δὲ δευτέρα (Β') ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι τοῦ ἔτους 322 π. Χ.

Α') 400-350 π. Χ.

α') *Στατῆρες*

1.— Ἀργ., χμ. 21, Γραμ. 8,275.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος κορινθιουργές, πρὸς ἀριστερά. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν μὲν Α, δεξιόθεν δὲ *στέφανος*.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀριστερά· κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,2

Παραπλήσιον φαίνεται τὸ ὑπὸ Head ἐν [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Corinth etc. ἀρ. 219 Pl. IX, 3, δημοσιευόμενον, ἀλλὰ τὸ παρὸν εἶνε πολλῷ ὡραιοτέρου ῥυθμοῦ καὶ ἀναντιῤῥήτως παλαιότερον, ὡς καταφαίνεται ἔκ τε τοῦ περιγράμματος τοῦ προσώπου καὶ τοῦ κράνους, μᾶλλον δὲ πιθανώτερον εἶνε ὅτι ἐκόπη περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Ὁ στέφανος ἀποτελεῖται, καθ' ἃ φαίνεται, ἐκ φύλλων κισσοῦ, καθ' ὅσον εὑρίσκεται καὶ τοιοῦτος. Πρβλ. Corinth etc. ἀριθ. 290, Pl. X, 7.

2.— Ἀργ., χμ. 24, Γραμ. 8,28.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος κορινθιουργές, ἐστεμμένον στεφάνῳ ἐξ ἐλαίας, καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν μὲν ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, *Καλυδώνιος κάπρος* βαίνων πρὸς ἀρ., κάτωθεν δὲ καὶ ἑκατέρωθεν τῶν ἄκρων Α-Ρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,3

Cousinery, Essai historique et critique sur les monnaies d'argent de la ligue Achéenne etc. σελ. 123, Tab. I 24.— Head, Corinth etc. Pl. XII, 1. — Πρβλ. καὶ Combe, Museum Hunter, σελ. 109, ἀρ. 34.—Mionnet I σ. 317, ἀρ. 977. Suppl. IV, σ. 40, ἀρ. 240 καὶ 243.— Fiorelli, Catalogo del Museo Nationale di Napoli, Medagliere I, ἀριθ. 7204-6. Collezione Santangelo 11057-58.

Τὸ μὲν παρὰ Cousinery εἶνε ἐξ ἄλλης σφραγῖδος καὶ τὸ Ρ κεῖται ὑπὸ τὸν λαιμόν, τὸ δὲ παρὰ Head φαίνεται μᾶλλον ὅτι εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος πρὸς τὸ προκείμενον, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ Ρ κεῖται ὑπὸ τὸν κάπρον.

Τὴν ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν στατήρων εὑρισκομένην ἐπιγραφὴν ΑΡ προσπαθήσας ἤδη νὰ ἐξηγήσῃ ὁ Cousinery (Essai etc. σελ. 124 καὶ ἑξῆς: expli-

cation de quelques médailles de Corinthe et de ses colonies) κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τὰ δύο πρῶτα ἀρκτικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀράτου, καὶ ἐπομένως τὰ μετὰ διαφόρων συμβόλων νομίσματα, τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡ, ἐκόπτοντο ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καθ' ἃ ἔτη οὗτος ἦτο στρατηγός. Ἡ γνώμη αὕτη, κατ' ἀρχὰς ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον γενομένη ἀποδεκτή, ἔχει ἤδη ἐντελῶς ἀπορριφθῇ ὡς μὴ ὀρθή. Ἐν γένει περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΡ πρβλ. κατωτέρω τὰ περὶ Ἄργους προλεγόμενα.

3.—Ἀργ., χμ. 22, Γραμ. 8,30

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος κορινθιουργές, ἐστεμμένον διὰ στεφάνου ἐξ ἐλαίας ὑπὸ τῆς χρήσεως ἀποτετριμμένου καὶ μόλις διακρινομένου, καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ ἄκρου τοῦ λαιμοῦ Α-Ρ, δεξιόθεν δὲ *Παλλάδιον* πρὸς δεξ. Μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ Παλλαδίου κεῖται σφαιρίδιον ὑπὸ τῆς χρήσεως λίαν ἀποτετριμμένον.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κάτ. ϙ.

Πίναξ 6,4

Cousinery, Tab. I, 21.— Head, ἀριθ. 256, Pl. XII, 6.— (Πρβλ. Museum Hunter σελ. 109, ἀρ. 25.—Mionnet I σ. 319, ἀρ. 992.—W. Leake, Numismata Hellenica, European Greece σ. 38.— Museo Nazionale 7208-11).

Τὸ παρὸν εἶνε διάφορον πρὸς τὰ ἕτερα, πρὸ πάντων δὲ ἕνεκα τοῦ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς σφαιριδίου, μὴ ἀπαντῶντος παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ, καθ' ὅσον γνωρίζω. Ὅμοιον δὲ νόμισμα πρὸς τὸ ὑπ' ὄψει, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος, ἐξόχου διατηρήσεως, εἶδον ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐνταῦθα.

4.—Ἀργ., χμ. 23, Γραμ. 8,35.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος κορινθιουργὲς καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν πρὸ τοῦ λαιμοῦ Γ, δεξιόθεν δὲ *θύρσος* ταινίᾳ περιδεδεμένος.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. Αἱ πτέρυγες εἶνε ὅλως πρὸς τὰ ἄνω ἀνεῳγμέναι, διακρίνεται δὲ μέρος καὶ τῆς δεξιᾶς αὐτῶν ἔμπροσθεν ἐν τῷ βάθει. Ἐν τῷ πεδίῳ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,5

Corinth ἀρ. 279, Pl. X, 1.—Πρβλ. καὶ Museum Hunter σ. 109, ἀρ. 32. — Lavy I σ. 158, ἀριθ. 1786 — Museo Nazionale 7282-83, Collezione Santangelo 10948-51.

Τὸ παρὸν εἶνε διάφορον κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις πρὸς τὸ ἐν Corinth εἰκονιζόμενον.

5.—Ἀργ., χμ. 21, Γραμ. 8,31.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιουργοῦς πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν πρὸ τοῦ λαιμοῦ Γ, δεξιόθεν δὲ *θύρσος* ταινίᾳ περιδεδεμένος.

Ὅμοιον περίπου τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 4 νομίσματι.

Πίναξ 6,6

β') Δραχμαὶ

6.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,575.

Κεφαλὴ Περσεφόνης, φέρουσα περὶ τὴν κόμην στέφανον ἐκ φύλλων στάχυος, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν ἴσως Δ ἢ καὶ σύμβολον δυσδιάκριτον.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ἐν τῷ πεδίῳ ϙ.

Πίναξ 6,9

Εὑρέθη καὶ ἕτερον ὅμοιον φέρον πρὸ τοῦ προσώπου ἐκ τῶν κάτωθεν πρὸς τὰ ἄνω ἐγκεχαραγμένην ὀξεῖ ὀργάνῳ τὴν ἐπιγραφὴν (graffito) ΕΡΧ.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Περσεφόνης ἐπὶ Κορινθιακῶν δραχμῶν εἶνε σπανιωτάτη. Ἐκτὸς τῶν ἤδη παρουσιαζομένων δύο, κεῖται ἕτερον καὶ παρὰ Head, ἀριθ. 228, Pl. IX, 9, οὗ ὅμοιον ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ εὑρήματι ἕν, ἕλκον γραμ. 2,225, ἀλλ' οὐχὶ καλῆς διατηρήσεως. Ὥστε μέχρι τοῦδε εἰσὶ γνωσταὶ τοῦ τύπου τούτου δύο ἐκδόσεις.

7.—Ἀργ., χμ 16, Γραμ. 2,395.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου πρὸς ἀρ. Δύο πλόκαμοι τῆς κόμης, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ ἐξ ἀριστερῶν, περιθέουσι τὴν κεφαλὴν ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ ἔμπροσθεν. Ἐν τῷ πεδίῳ ὄπισθεν [Δ].

Πήγασος καλπάζων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,10

Gardner, The Types of Greek Coins Pl. VIII, 18 — Head, Corinth ἀρ. 292, Pl. X, 9.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ὁ ἐπὶ τοῦ παρόντος νομίσματος σχηματισμὸς τῆς κόμης, ὅστις ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ νομισματικῇ εἶνε, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, μοναδικός, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μνημείοις τῆς τέχνης οὐχὶ συνήθης. Μέρος τοῦ πλοκάμου ὄπισθεν, περίπου ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι, εὑρίσκεται καὶ ἐπί τινων νομισμάτων τῶν Λεοντίνων καὶ τῆς Αἴνου (Πρβλ. Gardner ἐ. α., Pl. II, 30.—[Königliche Museen zu Berlin] Beschreibung der Antiken Münzen I σ. 119, Tafel IV, 41-43). Ἐν γένει πρβλ. τὸ ἄρθρον τοῦ Schreiber: «Der altattische Krobylos», ἐν Mittheilungen des deut. Archäol. Instituts in Athen, VIII σ. 246

8.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,466.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὰ κάτω μέρη τῆς κόμης, τὰ μὲν ἔμπροσθεν πρὸς τὸ μέτωπον ἀνασεσυρμένα, τὰ δὲ ὄπισθεν πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Δ, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ *στέφανος*.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,11

Ἰ. Λάμπρος, Πελοπόννησος Πίν. Β', 17.

9.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,46.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὸν σχηματισμὸν τῆς κόμης ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 8 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν τοῦ λαιμοῦ, ἐν στεφάνῳ Δ. Ἄνωθεν τοῦ στεφάνου καὶ πλησίον τοῦ βοστρύχου τῆς κόμης διακρίνεται μικροσκοπικώτατον τὸ γράμμα ο.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 8 νομίσματι.

Πίναξ 6,12

Corinth ἀρ. 297, Pl. X, 13.

Εἰς ἐπίρρωσιν τοῦ ὅτι παρὰ τὴν κόμην κεῖται μᾶλλον μικροσκοπικώτατον τὸ γράμμα ο, ὅπερ μετὰ πολλὴν προσοχὴν καὶ κόπον ἀναγνωρίζεται, οὐχὶ δὲ φύλλον τοῦ κάτωθεν στεφάνου, δύναταί τις νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει καὶ τὸ ὅτι πρὸς τὸ μέρος τοῦτο εἶνε ὁ σύνδεσμος τοῦ στεφάνου, ἔνθα βεβαίως δὲν χρησιμεύει φύλλον, ἡ δὲ διεύθυνσις τῶν φύλλων εἶνε ἀντιθέτως πρὸς τὰ κάτω [1]. Ἐὰν ἡ παρατήρησις, ἣν ἤδη ποιούμεθα, ἤθελε βεβαιωθῇ, νομίζω ὅτι τοῦτο μεθ' ἱκανῆς βεβαιότητος, καὶ ἕνεκα τοῦ ἐλαχίστου μεγέθους αὐτοῦ καὶ ἕνεκα τῆς θέσεως ἐν ᾗ κεῖται ὅλως ἀποκεκρυμμένον σκοπίμως, ὅπως μὴ ἐπισπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ βλέμματος τοῦ θεατοῦ, ἀποτελεῖ τὸ ἀρκτικὸν γράμμα τοῦ ὀνόματος τοῦ τεχνίτου. Ἐπί τινων δὲ διδράχμων Ἀρκαδικῶν, κοπέντων μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου κτίσιν τῆς Μεγαλοπόλεως, καὶ ἑπομένως συγχρόνων ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ παρὸν νόμισμα, εὑρίσκεται ὄπισθεν ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ κάθηται ὁ Πάν, παρὰ τὴν σύριγγα μικροῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφὴ ΟΛΥΜ, ἥτις, ὡς ἔχει γίνῃ ἀποδεκτόν, δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου. Μήπως τυχὸν ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι ἔχομεν ἔργον τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου;

[1] Ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι δὲν διακρίνεται τοῦτο καλῶς, ἀλλ' ἐν Corinth ἡ διάκρισις εἶνε ἐξαίρετος.

10.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,355.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου πρὸς ἀρ. Ἡ κόμη ὑπὲρ τὸ μέτωπον περισφίγγεται διὰ ταινίας, πιθανῶς μεταλλίνης, ἀποληγούσης ὄπισθεν εἰς δικτυωτόν. Κάτωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν μὲν *τροχὸς* τετράκνημος, ἐκ τῶν πλαγίων θεωρούμενος, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ προσθίου ἄκρου τοῦ λαιμοῦ Α-Λ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,14

Ἐν Corinth ἀρ. 242, Pl. IX 17, ἔχει δημοσιευθῇ στατήρ, ἐφ' οὗ ἥ τε ἐπιγραφὴ Α-Λ ὡς καὶ σύμβολον *τροχὸς* εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως τοῦ πεδίου ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι. Ἐκ τούτου καταφαίνεται, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ, ὅτι ταῦτα ἐκόπησαν συγχρόνως.

11.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,49.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην περὶ τὰ ἄκρα ἀνεστραμμένην καὶ περιδεδεμένην στενῇ ταινίᾳ, ἧς μέρος διακρίνεται ὄπισθεν, πρὸς ἀρ. Δεξιόθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Α Λ(;) κάτωθεν δὲ ἐν κύκλῳ τρεῖς μηνίσκοι ἐν εἴδει τρισκέλου [1].

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,15

Museum Hunter σελ. 110, Tab. XX, 18, ἔνθα ἐσφαλμένως, νομίζω, ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει σημειωθῇ ΑΝ.

[1] Τοῦ κύκλου ἐξετυπώθη περίπου τὸ ἥμισυ μεθ' ἑνὸς μηνίσκου.

Εὑρίσκεται καὶ στατὴρ ἔχων τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ΑΛ δεξιόθεν μετὰ τοῦ αὐτοῦ συμβόλου Πρβ. W. Leake, Numismata Hellenica, European Greece σελ. 38.

12.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,455.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων, ἔχουσα τὴν κόμην ὄπισθεν κατὰ πολλοὺς βοστρύχους κεχυμένην καὶ κυματίζουσαν, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, *κρατήρ*, τούτου δ' ἄνωθεν Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,20

Museo Nazionale I, 7380.—Corinth ἀρ. 302, Pl, X, 16.

13.—Ἀργ., χμ. 17. Γραμ. 2,63.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὸν σχηματισμὸν τῆς κόμης περίπου ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 12 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν μὲν Δ, ὄπισθεν δὲ *φιάλη*.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,21

Corinth ἀρ. 304, Pl. X, 18.

14.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,493.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων, ἔχουσα τὴν κόμην ἐσχηματισμένην ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 13 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, *φιάλη*· ἀριστερόθεν ὑπῆρχεν ἴσως Δ ἢ ΔΙ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,22

15.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,37.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ὄπισθεν κεχυμένην καὶ φέρουσα στεφάνην, ἐνώτια καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν μὲν Δ, ὄπισθεν δὲ *φιάλη*.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,23

Corinth ἀρ. 303 Pl. X, 17.—Πρβλ. καὶ Museum Hunter σ. 110 Tab. XX, 16.—Mionnet I σ. 320 ἀρ. 1016.

16.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,398.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα ὄπισθεν τὴν κόμην κεχυμένην, καὶ φέρουσα ἐνώτια καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν ΔΙ, καὶ ὄπισθεν *φιάλη*.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 15 νομίσματι.

Πίναξ 6,24

Corinth ἀρ. 305, Pl. X, 19.

Ἡ ἐπιγραφὴ ΔΙ εὑρίσκεται ἔμπροσθεν, ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι, καὶ ἐπὶ στατῆρος, φέροντος ὅμως ἄλλο σύμβολον· εἰσὶν ἑπομένως περίπου σύγχρονα, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως. Πρβ. Corinth ἀρ. 306, Pl. XII, 17.

17.—Ἀργ., χμ. 18, Γραμ. 2,38.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐσχηματισμένην ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 16 νομίσματι καὶ φέρουσα ἐνώτια καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, ἄνωθεν μὲν ΔΙ, κάτωθεν δὲ *θώραξ* μετὰ πτερύγων.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,25

Ἐν Corinth, ἀρ. 246, Pl. IX, 20 (Πρβ. καὶ Mionnet Suppl. IV σ. 40, ἀρ. 238), ἔχει δημοσιευθῆ στατὴρ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν ΑΛ καὶ θώρακα ὄπισθεν, ὡς ἐν τῷ παρόντι νομίσματι· ὡς καταφαίνεται δὲ ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως εἰσὶν ἀμφότερα περίπου σύγχρονα.

18.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,68.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ δάφνης, καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων εἰς πολλοὺς βοστρύχους περικεχυμένην καὶ κυματίζουσαν, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, πρὸ τοῦ λαιμοῦ Γ.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,26

Ἀριστερόθεν, ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ νομίσματος μέχρι τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὑπελείφθη κατὰ τὴν κοπὴν μέρος τοῦ μετάλλου ἐν εἴδει γραμμῆς. Τοῦτο προῆλθεν ἀναμφισβητήτως ἐκ προηγουμένης βλάβης τῆς σφραγῖδος.

19.—Ἀργ., χμ. 17. Γραμ. 2,631.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 18 νομίσματι, πρὸς ἀρ Ἔμπροσθεν Γ.

Πήγασος σχεδὸν ὡς ὁ τοῦ προηγουμένου νομίσματος.

Πίναξ 6,27

Corinth ἀρ. 284, Pl. X, 3.

20.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,575.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 19 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἔμπροσθεν Γ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 19 νομίσματι.

Πίναξ 6,28

Τοῦ παρόντος τύπου ὑπάρχει καὶ ἄλλη διαφορὰ ἐξ ἄλλης σφραγῖδος. Ἐν ταύτῃ ἡ κεφαλὴ εἶνε μικροτέρα.

21.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,520.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ δάφνης καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ὄπισθεν κεχυμένην, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν, [Δ].

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,1

Τοῦ παρόντος τύπου ὑπάρχει καὶ ἕτερον ἔχον τὴν ὀπισθίαν ὄψιν ἐξ ἄλλης σφραγῖδος.

22.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,38.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 21 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,2

23.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,45.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 22 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ

Πίναξ 7,3

24.—Ἀργ., χμ. 15 Γραμ. 2,665.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα διὰ μίτου χιαστὶ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἧς τὸ ἄκρον ὄπισθεν, κατὰ τὴν κορυφήν, περιδεδεμένον ὡσαύτως διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Α. Ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ διακρίνεται διπλοῦν τῆς σφύρας κτύπημα.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,7

25.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 2,572.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 24 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,8

26.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,43.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 24 καὶ 25 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Ὄπισθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ

Πίναξ 7,9

Πρβ. Corinth ἀρ. 230, Pl. IX, 10. — Collezione Santangelo 11063-64.

Τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 24-26 νομίσματα εἰσὶν ἐξ ἄλλης σφραγῖδος πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Head δημοσιευόμενον, ὡς καταφαίνεται ἰδίᾳ ἐκ τῆς κόμης καὶ τῆς θέσεως τοῦ γράμματος.

27.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,488.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 24-26 νομίσμασι διὰ μίτου χιαστὶ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἧς τὸ ἄκρον ὄπισθεν, περιδεδεμένον ὡσαύτως διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,10

28.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,48.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 27 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,11

29.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,452.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-

ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 28 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Ὅμοιον ἐν Corinth ἀρ. 293, Pl. X, 10.

30.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,483.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 29 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,12

31.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ 2,493.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 30 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,13

32.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,580.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 31 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,14

Πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ ἀρ. 27 ἕως 32 νομίσματα εἰσὶν ἐκ διαφόρων σφραγίδων, ὡς καταφαίνεται κυρίως ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς κόμης καὶ τῆς θέσεως τοῦ γράμματος· ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 27 ὅμως ἡ κεφαλὴ εἶνε μείζων ἢ ἐν τοῖς λοιποῖς.

33. Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,52.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην, συνδεομένην ἄνωθεν τοῦ μετώπου, καὶ ἔχουσα ὄπισθεν μίτῳ δεδεμένην τὴν κόμην, ἧς τὰ ἄκρα εἰσὶ κεχυμένα εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, περίπου ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 27-32 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,23

Corinth ἀρ. 181, Pl. V, 7.

Τὸ παρὸν νόμισμα, ὅμοια τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν καὶ ἄλλα, εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος μετὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Head δημοσιευομένου, ἀλλ' οὗτος δὲν ἀναφέρει ποσῶς τὸ γράμμα Α, τὸ ὁποῖον ἔν τισι τῶν ἄλλων διακρίνεται εὐκρινέστατα. Τοῦ παρόντος τύπου εὑρίσκεται προσέτι καὶ ἄλλη διαφορά, ὡς καταφαίνεται ἰδίᾳ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ γράμματος.

34.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,457.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην ἐξ ἧς ἀνέρχονται κυματοειδῶς πολλοὶ μικροὶ βόστρυχοι τῆς κόμης, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ

Πίναξ 7,24

Gardner, The Types of Greek Coins Pl. VIII, 16.—Corinth ἀρ. 295, Pl. X, 11.

35.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,58.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων δισκοειδῶν καὶ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 34 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ;

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 34 νομίσματι.

Πίναξ 7,25

36.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,565.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην καὶ ἔχουσα τὴν κόμην περικεκαλυμμένην διὰ πλατυτάτης δικτυωτῆς ταινίας, πρὸς ἀρ. Ὄπισθεν ἐκ τῆς σφενδόνης ἀνέρχονται δύο βόστρυχοι κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,26

Gardner, The Types κτλ. Pl. VIII, 17.

37.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,475.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι.

Πίναξ 7,27

38.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,565.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 37 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Ὅμοιον τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι.

Πίναξ 7,28

Corinth ἀρ. 260, Pl. XII, 9.

39.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,625.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 38 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Ὅμοιον τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι.

Πίναξ 7,29

40.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,41.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀριθ. 38-39 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,30

Ἐκ τῶν προηγουμένων ὑπ' ἀριθ. 36-40 μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Α-Ρ νομισμάτων πιθανώτατον εἶνε ὅτι τινὰ τούτων, ἰδίως τὸ ὑπ' ἀριθ. 36, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης, ἐκόπησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἐν γένει περὶ τῆς ἐπιγραφῆς Α-Ρ πρβ. τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τὸν ἀριθ. 2 παρατηρηθέντα, ὡς καὶ τὰ κατωτέρω περὶ Ἄργους προλεγόμενα.

41.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,467.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ κρέμαται ὄπισθεν θύσανος ἐκ τριῶν σφαιριδίων, πρὸς ἀρ. Ὁ σάκκος εἶνε περιδεδεμένος ἄνωθεν τοῦ μετώπου μέχρι τῶν νώτων διὰ μίτου. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,31

Corinth ἀρ. 296, Pl. X, 12.

42.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,505.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 41 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 41 νομίσματι.

Πίναξ 7,32

Πρβ. Museum Hunter σ. 110, Tab. XX, 12.

43.—Ἀργ., 16, Γραμ. 2,493.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ περιδεδεμένῳ, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 41 καὶ 42 νομίσμασι, διὰ μίτου ἀπολήγοντος ἄνωθεν, κατὰ τὸν δεσμόν, εἰς δύο θυσανίσκους ἐκ σφαιριδίων κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν, πρὸς ἀρ. Ἡ κόμη, ἐξερχομένη τοῦ σάκκου εἰς βοστρυχίσκους περὶ τὸ πρόσωπον, εἶνε ὄπισθεν κεχυμένη εἰς βοστρύχους κυματίζοντας· ἐκ δὲ τοῦ σάκκου ὄπισθεν κρέμαται θύσανος ἐκ τριῶν σφαιριδίων διὰ μίτου μακροῦ καὶ παχέος ἔχοντος παρὰ τὸν θύσανον καὶ σφαιρίδιον. (Τὸ ὅλον εἶνε παρόμοιον πρὸς τὸ ἐν χρήσει σήμερον παρὰ ταῖς γυναιξὶ *φέσιον*). Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, [Δ;]-Ι.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,33

44.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,602.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 43 νομίσματι, ἀλλὰ μεγέθους μεγαλητέρου, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,34

45.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,465.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέμαται θύσανος ἐκ σφαιριδίων, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,2

Corinth ἀρ. 231, Pl. IX, 11. — Πρβ. Museum Hunter σ. 110, Tab. XX, 10.

46.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,625.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 45 νομίσματι, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,3

Ἀμφότεραι αἱ ὄψεις τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 45 καὶ 46 νομισμάτων εἶνε ἐκ δύο διαφόρων σφραγίδων. Εὑρίσκονται καὶ τρεῖς εἰσέτι διαφοραὶ τοῦ τύπου τούτου.

γ') *Ἡμίδραχμα*

47.—Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 1,122.

Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρου, φέρουσα στέφανον ἐκ σταχύων, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, Α-Ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,4

Corinth ἀρ. 265, Pl. XII, 11.

48.—Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 1,115.

Κεφαλὴ Περσεφόνης, φέρουσα στέφανον ἐκ φύλλων στάχυος, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, Α;-Ρ;.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,5

49.—Ἀργ, χμ. 13, Γραμ. 1,19.

Κεφαλὴ Περσεφόνης (;) μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ;.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,6

Corinth ἀρ. 267, Pl. XII, 13.

50.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,012.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην καὶ ἔχουσα τὴν κόμην κεκαλυμμένην διὰ πλατείας δικτυωτῆς ταινίας, πρὸς ἀρ. Ὄπισθεν ἐκ τῆς σφενδόνης ἀνέρχονται μικροί τινες βοστρυχίσκοι. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,10

Τὸ παρὸν νόμισμα, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ, τῆς καλύψεως τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς, εἶνε σύγχρονον καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 36 καὶ ἑξῆς δραχμάς.

51.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,19.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην, ἐξ ἧς ἀνέρχονται βόστρυχοι τῆς κόμης, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,11

Πρβ. Corinth ἀρ. 268, Pl. XII, 14.

52.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,12.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην (;), πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ;.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,12

53.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,16.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένην καὶ κυματίζουσαν, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, ἑκατέρωθεν τοῦ προσθίου ἄκρου τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ, καὶ δεξιόθεν *φύλλον κισσοῦ*.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,13

Corinth ἀρ. 266, Pl. XII, 12.

Πλεῖστα τῶν προηγουμένων ὑπ' ἀρ. 47-53 μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΡ νομισμάτων, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης αὐτῶν, πιθανώτατον εἶνε ὅτι ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὰ τέλη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Πρβ. καὶ τὴν μετὰ τὸ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 40 παρατήρησιν.

54.—Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 1,118.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 53 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ὄπισθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, *φύλλον κισσοῦ* (!).

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,14

55.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,158.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα ταινίᾳ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἀπολήγουσαν κατὰ τὸ ἄκρον ὄπισθεν εἰς εἶδος θυσάνου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Γ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,15

Πρβ. Museum Hunter σ. 111, Tab. XX, 21.

56.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,082.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 55 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Γ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,16

57.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,050.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα περιδεδεμένην ταινίᾳ τὴν κόμην, ἀπολήγουσαν κατὰ τὸ ἄκρον, ὄπισθεν, εἰς εἶδος θυσάνου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,17

Museum Hunter σ. 110, Tab. XX, 20.

58.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 1,232.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἀπολήγοντος ὄπισθεν τοῦ ἄκρου τῆς κόμης εἰς εἶδος θυσάνου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ;

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,18

59.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,285.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον κισσοῦ καὶ ἔχουσα τὸ ἄκρον τῆς κόμης ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένον εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, ϙ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,19

60.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,34.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα ταινίᾳ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἀπολήγουσαν ὄπισθεν κατὰ τὸ ἄκρον εἰς εἶδος θυσάνου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Λ, καὶ δεξιόθεν, ὄπισθεν τοῦ ἄκρου τῆς κόμης, ϙ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,20

61.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,105.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, τῆς κόμης ὄπισθεν ἀποτελούσης παχὺν πλόκαμον ἀνεστραμμένον καὶ περιδεδεμένον, πρὸς ἀρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,21

62.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,17.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 43 νομίσματι, πρὸς ἀρ. [Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ι;].

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν [ϙ].

Πίναξ 8,22

Τὸ προκείμενον νόμισμα, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ, τῆς καλύψεως τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς κόμης, οὔσης κεχυμένης ἐπὶ τῶν νώτων, εἶνε σύγχρονον καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως πρὸς τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 43 δραχμήν.

63.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,117.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν περιδεδεμένῳ σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέμαται θύσανος, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, Α.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,24

64.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,010.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 63 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἀριστερόθεν ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Α.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ. Πίναξ 8,25

Corinth ἀρ. 234, Pl. IX, 13.

65.—'Αργ., χμ. 14, Γραμ. 1,187.

Κεφαλὴ 'Αφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 63 νομίσματι, πρὸς ἀρ. 'Εν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Α.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,26

Β') 350-322 π. Χ.

α') *Στατῆρες*

66.—'Αργ., χμ. 22, Γραμ. 8,357.

Κεφαλὴ 'Αθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιουργοῦς πρὸς ἀρ. 'Εν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, *Ἄρτεμις* (;) βαίνουσα πρὸς δεξ. καὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατοῦσα λαμπάδα (;), καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ Δ-Ι.

Πήγασος μετ' ἀνακεκαμμένων πρὸς τὰ ἔμπροσθεν πτερύγων, καλπάζων πρὸς ἀρ., καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,7

Πρβ. Museo Nazionale I, 7303-4, Collezione Santangelo 11018.

67.—'Αργ., χμ. 21, Γραμ. 8,26.

Κεφαλὴ 'Αθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιουργοῦς καὶ περιδεραίου πρὸς ἀρ. 'Εν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, *στήλη* (;) τῆς τετραγώνου ἐργασίας (;), καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ Δ-Ι.

Πήγασος καλπάζων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,8

Πρβ. Museum Hunter σελ. 108, ἀριθ. 19.— Corinth ἀρ. 318, Pl. XII, 27.

β') *Δραχμαί.*

68.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,487.

Κεφαλὴ 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην πρὸς τὰ ὄπισθεν σεσυρμένην καὶ ἀποτελοῦσαν οἱονεὶ δεσμόν, ἐξ οὗ τὰ ἄκρα ἀνέρχονται εἰς μικροὺς κυματιζομένους βοστρύχους, πρὸς ἀρ. 'Εν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, ὑπὸ τὸν δεσμὸν τῆς κόμης, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,13

Corinth ἀρ. 227, Pl. IX, 8.

69.—'Αργ., χμ. 17, Γραμ. 2,607.

Κεφαλὴ 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου ἐκ σφαιριδίων, ἔχουσα τὴν κόμην πέριξ κατὰ τὰ ἄκρα ἀνεστραμμένην καὶ περιδεδεμένην διὰ πλατείας ταινίας (;) στεφανοειδοῦς, πρὸς ἀρ. 'Εν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, ἐν στεφάνῳ Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,16

70.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,592.

Κεφαλὴ 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην πέριξ διατεταγμένην ἐν εἴδει στεφάνου, πρὸς ἀρ. 'Εν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, *κῶνος πίτυος*, καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ [Δ]-Ι.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,17

A. Lambropoulos ἐν Zeitschrift für Numismatik Band XIX, σελ. 232, ἀρ. 5, Taf. IV, 10.

Πρβ. αὐτόθι καὶ ὅσα ἔγραψα περὶ τοῦ στατῆρος, ἐφ' οὗ εὑρίσκεται τὸ αὐτὸ σύμβολον μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς κτλ.

71.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,607.

Κεφαλὴ 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα πέριξ τὴν κόμην ἀνασεσυρμένην καὶ ὄπισθεν ἐπὶ τῶν νώτων εἰς βοστρύχους κεχυμένην, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,18

72.—'Αργ., χμ. 17, Γραμ. 2,498.

Κεφαλὴ 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην πέριξ μὲν διατεταγμένην ἐν εἴδει στεφάνου, ὄπισθεν δὲ εἰς πλοκάμους καταπίπτοντας ἐπὶ τῶν νώτων, πρὸς ἀρ. 'Εν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 6,19

'Εν Corinth ἀρ. 385, Pl. XI, 15 ἔχει δημοσιευθῇ δραχμή — ὅμοιαι δὲ ταύτης ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος εὑρέθησαν ἐν τῷ προκειμένῳ εὑρήματι δύο—, μικρόν τι διαφέρουσα τῆς παρούσης, ἰδίᾳ ὅτι ἐν ταύτῃ ἡ κόμη ἄνωθεν εἶνε περιδεδεμένη ταινίᾳ. Τὸ ὑπὸ τοῦ Head ὅμως σημειούμενον ὡς Π ὄπισθεν, εἶνε, νομίζω, ἐσφαλμένον, καθόσον τοῦτο δὲν εἶνε

γράμμα τι, ἀλλὰ μικρὸς βοστρυχίσκος κυματοειδῶς προεξέχων.

73.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,61.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ δάφνης καὶ ἔχουσα ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένην τὴν κόμην εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,4

Corinth ἀρ. 274, Pl. IX, 22.

74.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,685.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου ἐκ σφαιριδίων, φέρουσα ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς τὸ μέτωπον στέφανον ἐκ δάφνης δεδεμένον διὰ ταινίας, ὄπισθεν ὁρατῆς, καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένην εἰς τρεῖς κυματίζοντας βοστρύχους, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Ν-Ο.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,5

75.—Ἀργ , χμ. 17, Γραμ. 2,455.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένην εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, ἐν στεφάνῳ Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,6

Corinth ἀρ. 300, Pl. X, 14.

Εὑρέθη καὶ ἕτερον, ἕλκον γραμ. 2,387, ὅμοιον μὲν πρὸς τὸ προκείμενον κατὰ τὴν προσθίαν ὄψιν, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον ὄπισθεν (graffito) τὸ γράμμα Α, διάφορον ὅμως κατὰ τὴν ὀπισθίαν.

76.—Ἀργ., χμ. 17/14, Γραμ. 2,692.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα διὰ μίτου χιαστὶ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἧς τὸ ἄκρον ὄπισθεν, περιδεδεμένον ὡσαύτως διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἑκατέρωθεν τῶν ἄκρων τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ο.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ., ἔχων κατὰ τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ ἔμπροσθεν κεκαμμένας τὰς πτέρυγας, καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,15

Corinth ἀρ. 384, Pl. XI, 14. — Πρβ. Mionnet Suppl. σ. 47 ἀρ. 303.

77.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,625.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 76 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἑκατέρωθεν τῶν ἄκρων τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ο.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 76 νομίσματι.

Πίναξ 7,16

78.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,68.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, ἔχουσα πρὸς τὰ ὄπισθεν σεσυρμένην τὴν κόμην, τῆς ὁποίας τὸ ἄκρον, περιδεδεμένον διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,17

79.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,49.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων κρικοειδῶν καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 78 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 78 νομίσματι.

Πίναξ 7,18

Corinth ἀρ. 276, Pl. IX, 24.

80.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,68.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα πρὸς τὰ ὄπισθεν σεσυρμένην τὴν κόμην, τῆς ὁποίας τὸ ἄκρον, περιδεδεμένον διὰ μίτου, ἀφίεται λελυμένον εἰς μικροὺς βοστρύχους, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 76 νομίσματι.

Πίναξ 7,19

Corinth ἀρ. 275, Pl. IX, 23.

81.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,594.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 80 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 80 νομίσματι.

Πίναξ 7,20

Τὰ ἑπόμενα δύο νομίσματα, καίτοι κακότεχνα, κατέταξα ἐνταῦθα, ὡς ὄντα ἀπομίμησιν τῶν προηγουμένων ὑπ' ἀρ. 80 καὶ 81, καθ' ἃ καταφαίνεται ἔκ τε τῆς διατάξεως τῆς κόμης καὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως.

82.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,495.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Υ;.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,21

83.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,52.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Υ;.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,22

84.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,685.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέμαται θύσανος, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ι.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,35

Πρβ. Corinth ἀρ. 322, Pl. XII, 29.

85.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,518.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 84 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ι.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ. Μεταξὺ τοῦ ϙ καὶ τῶν προσθίων ποδῶν τὸ γράμμα Α, ἔχον τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω.

Πίναξ 7,36

Τοῦ τύπου τούτου εὑρίσκονται καὶ ἄλλαι διαφοραὶ ἐξ ἄλλων σφραγίδων μικρόν τι διαφέρουσαι. Ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει αὗται δὲν ἔχουσι τὸ Α.

Τὰ ἑπόμενα ὑπ' ἀρ. 86-89 νομίσματα εἶνε κακότεχνος ἀπομίμησις τῶν προηγουμένων ὑπ' ἀριθ. 84-85, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ σχήματος ἰδίᾳ τοῦ σάκκου, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατέταξα ταῦτα ἀμέσως ἐνταῦθα.

86.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,665.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 84 καὶ 85 νομίσμασι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,37

87.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,53.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ 86 νομίσματι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ

Πίναξ 7,38

88.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,435.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 87 νομίσματι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,39

89.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,507.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 88 νομίσματι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,40

90.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,66.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ περιδεδεμένῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέμαται θύσανος ἐκ τριῶν κροσσῶν, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,41

91.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,568.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 90 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 90 νομίσματι.

Πίναξ 7,42

92.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,585.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 90-91 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 90-91 νομίσμασι.

Πίναξ 7,43

Corinth ἀρ. 355, Pl. X, 24.

93.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,53.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω 90 καὶ ἑξῆς νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Ὅμοιον τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 90 νομίσματι.

Πίναξ 7,44

Τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐξ ἄλλης σφραγῖδος διαφοραί, μικρόν τι ἀλλήλων διαφέρουσαι.

94.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,565.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέμαται θύσανος ἐκ τριῶν σφαιριδίων, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,45

95.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,53.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 94 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 7,46

96.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,46.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέμαται θύσανος, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ν.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,1

Corinth ἀρ. 381, Pl. XI, 12.

γ') *Ἡμίδραχμα*

97.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,187.

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ φύλλων στάχυος, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι;

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,7

98.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,265.

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 97 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,8

Πρβ. Corinth ἀρ. 357, Pl. X, 25.

99.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,255.

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ φύλλων στάχυος, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Ι.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,9

100.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,193.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ;-Ι.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,23

Εἶνε πιθανώτατον ὅτι τὸ παρὸν νόμισμα εἶνε τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως μετὰ τῆς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 85

δραχμῆς, ὡς δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ σχήματος ἰδίᾳ τοῦ σάκκου.

101.—Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 0,91.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Γ ἢ Γ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς δεξ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,28

102.—Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 1,125.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, πρὸς ἀρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ϙ.

Πίναξ 8,27

ΦΛΙΟΥΣ

Νομίσματα τοῦ Φλιοῦντος ἐν τῷ προκειμένῳ εὑρήματι ὑπῆρχον 133, ὧν τριώβολα μὲν 82, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ τριημιωβόλια. Ἀνήκουσι δὲ ἀναμφισβητήτως πάντα εἰς τοὺς χρόνους τοὺς μεταξὺ τοῦ 400 (τινὰ ἴσως καὶ μικρόν τι ἀρχαιότερον) καὶ 322 π. χ.

1.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,873.

Ταῦρος κυρίσσων ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, πρὸς ἀρ.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἑκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τρία πλατέα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ δύο.

Πίναξ 8,29

Catalogue de la collection des Medailles Grecques de Léopold Walcher de Molthein σ. 124, Pl. XII, 1679.

2.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,72.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ.

Ὁμοίως ὡς τὸ προηγούμενον. Τὰ ἐξωτερικὰ φύλλα τοῦ στεφάνου κλίνουσι πρὸς τὰ ἔξω.

Πίναξ 8,30

3.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,85.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω· ὁ ταῦρος μικρότερος.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἀμφότεροι οἱ κλάδοι ἔχουσιν ἑκατέρωθεν ἀνὰ τρία πλατέα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα.

Πίναξ 8,31

4.—Ἀργ., χμ. 18/15, Γραμ. 2,86.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἑκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα στενώτερα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ τρία.

Πίναξ 8,32

5.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,83.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἑκάτερος τῶν κλάδων ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα φύλλα, διαφέροντα τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 4 νομίσματι, καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ ἔξω κλίνοντα, ἔσωθεν δὲ τρία. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γράμμα Φ εἶνε οὐσιωδῶς μικρότερον τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ νομίσματι.

Πίναξ 8,33

6.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,78.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 5 νομίσματι. Τὰ φύλλα διευθύνονται πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὸ γράμμα εἶνε ἀρκούντως μεγαλήτερον.

Πίναξ 8,34

7.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,625.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἑκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα μακρὰ φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ τρία.

Πίναξ 8,35

8.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,76.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἑκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει ἐξ

φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν πέντε, ὁ δ' ἐξ ἀριστερῶν τέσσαρα.

Πίναξ 8,36

9.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,98.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ, κάτωθεν τοῦ ὁποίου *σφαιρίδιον* Ἑκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ τρία

Πίναξ 8,37

10.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,665.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ, κάτωθεν τοῦ ὁποίου δεξιόθεν μὲν *ἱπποκάμπη(;)* πρὸς δεξ., ἀριστερόθεν δὲ Γ.

Πίναξ 8,38

11.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 0,985.

Κεφαλὴ ταύρου ἀντωπὸς μετὰ τοῦ τραχήλου.

Τροχὸς τετράκνημος καὶ μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρεις, εἰς δὲ τὸ τέταρτον μέρος Φ.

Πίναξ 8,39

12.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 1,205.

Ταῦρος κυρίσσων, ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, πρὸς ἀρ.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρεις, εἰς δὲ τὸ τέταρτον μέρος μέγα Φ, τούτου δ' ἑκατέρωθεν, πρὸς τὰ ἐκτός, μικροῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφὴ Τ-Α.

Πίναξ 8,40

13.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,09.

Ταῦρος κυρίσσων πρὸς ἀρ.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν Φ, τούτου δ' ἀπέναντι Γ, καὶ μεταξὺ αὐτῶν, ἑκατέρωθεν, ἀνὰ εἷς βότρυς.

Πίναξ 8,41

14.—Ἀργ. χμ. 13, Γραμ. 1,22.

Ταῦρος κυρίσσων, ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ι, καὶ κάτωθεν πρὸς τῇ γραμμῇ, ἐν τῷ μέσῳ, *σφαιρίδιον*.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρεις καὶ εἰς τὸ τέταρτον μέρος Φ

Πίναξ 8,42

Πρβ. P. Gardner, [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Peloponnesus σ. 35, ἀρ. 24, Pl. VII, 4.

15.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,085.

Ταῦρος κυρίσσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Φ.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρεις καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ μέρει Ε.

Πίναξ 8,43

16.—Ἀργ., χμ. 15/13, Γραμ. 1,17.

Ταῦρος κυρίσσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Φ, τούτου δὲ πέριξ τέσσαρες βότρεις, εἷς ἐν ἑκάστῃ τῶν τεσσάρων γωνιῶν τοῦ τετραγώνου.

Πίναξ 8,44

17.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,198.

Ταῦρος κυρίσσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ε.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 16.

Πίναξ 8,45

18.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,162.

Ταῦρος κυρίσσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ι.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 16.

Πίναξ 8,46

Dumersan, Description des Médailles antiques du Cabinet de feu M. Allier de Hauteroche σ. 56, Pl. VII, 6 (ἐσφαλμένως ἀποδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἰς Φαιστὸν τῆς νήσου Κρήτης). — Peloponnesus σ. 35 ἀρ. 23, Pl. VII,3.

19.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,19.

Ταῦρος κυρίσσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Φ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 16 νομίσματι.

Πίναξ 8,47

ΑΡΓΟΣ

Ἐν τῷ παρόντι εὑρήματι Ἄργους νομίσματα ὑπῆρχον ἐν ὅλῳ 3354, ὧν τριώβολα 1763, τριημιωβόλια 1175 — τούτων ἐκ μὲν τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν κεφαλὴν Ἥρας καὶ ὄπισθεν Παλλάδιον 705, ἐκ δὲ τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν λύκον καὶ ὄπισθεν κράνος 470[1] — καὶ ὀβολοὶ 416. Ἀπορίας δ' ἄξιον εἶνε ὅτι, εἰ καὶ τὸ προκείμενον εὕρημα ἐγένετο ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἄργους καὶ τὰ πλεῖστα τῶν νομισμάτων εἰσὶ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ προσέτι εἰ καὶ περὶ πολλῶν ἐκ τῶν εὑρεθέντων τριημιωβολίων, τῶν ἐχόντων κεφαλὴν Ἥρας, δύναταί τις, ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης, νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶνε σύγχρονα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως πρὸς τὰς δραχμὰς τὰς ἐχούσας ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Ἥρας δεξ. ὄπισθεν δὲ τὸν Διομήδη κρατοῦντα τῇ μὲν ἀριστερᾷ Παλλάδιον τῇ δὲ δεξιᾷ ξίφος, ὅμως οὐδὲν εὑρέθη ἀνωτέρας ἀξίας τοῦ τριωβόλου, δηλ. οὔτε δραχμὴ οὐδὲ δίδραχμον, ἐνῷ ξένων μερῶν εὑρέθησαν τοιαῦτα, ὡς π.χ. στατῆρες τῆς Λευκάδος καὶ τῆς Κορίνθου καὶ τετράδραχμα Πτολεμαϊκά. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι αἱ δραχμαὶ καὶ τὰ δίδραχμα, ἐξ ὧν ἐλάχιστα ἔκοψαν ἀπ' ἀρχῆς, ὡς δύναταί τις ἐκ τῆς σπανιότητος αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων νὰ εἰκάσῃ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν τῇ γῇ καταθέσεως τοῦ προκειμένου εὑρήματος θὰ εἶχον καταστῇ ὅλως σπανιώτατα. Ἐκ τῶν κατωτέρας δὲ ὑποδιαιρέσεως νομισμάτων, ἤτοι τῶν ὀβολῶν, μόνον τοῦ Ἄργους εὑρέθησαν τοιοῦτοι, καὶ μάλιστα ἐν μεγάλῃ ποσότητι· τοῦτο ὅμως, νομίζω, εἶνε λίαν εὐεξήγητον· διότι οὗτοι, ὡς χρησιμεύοντες εἰς τὰς ἐπιτοπίους κυρίως μικρὰς ἀλλαγὰς καὶ δοσοληψίας τοῦ κατωτέρου ἰδίως πλήθους, ἔπρεπε καὶ νὰ ἦνε, εὐνοήτως, μόνον ἐγχώριοι.

Τὰ τοῦ Ἄργους νομίσματα διῄρεσα, ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ κυρίως, εἰς τρεῖς χρονικὰς περιόδους. Καὶ ἡ μὲν πρώτη (Α΄) ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 500 περίπου μέχρι τοῦ ἔτους 421 π. Χ., ἡ δὲ δευτέρα (Β΄) ἀπὸ τοῦ 421 μέχρι τοῦ ἔτους 350, καὶ ἡ τρίτη (Γ΄) ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι περίπου τοῦ ἔτους 270 π. Χ., ὅτε ἐγένετο καὶ ἡ ἐν τῇ γῇ κατάθεσις, καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐξέθηκα.

[1] Δι' ἀμφοτέρους τοὺς τύπους τούτους, παρακολουθήσας τὸν P. Gardner, παρεδέχθην τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν. Πρβ. Peloponnesus Introduction, σ. XXII.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πρώτης περιόδου τὸ Ἄργος, μετὰ τὴν φοβερὰν ἧτταν καὶ καταστροφήν, ἣν κατὰ τὰ τέλη τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπέστη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους, εὑρίσκετο ἐν ταπεινώσει καὶ δευτέρᾳ μοίρᾳ μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, οὐδὲ προσέτι ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς κατὰ τῶν βαρβάρων κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνας· βαθμηδὸν ὅμως, τοῦ χρόνου προϊόντος, μένον μακρὰν τῶν ἐσωτερικῶν ἐρίδων καὶ οὐδέτερον, ἀνέλαβεν ἐκ τῶν προτέρων παθημάτων, καὶ κατὰ τὰ τέλη τῆς παρούσης περιόδου εἶχε φθάσει εἰς μεγίστην δύναμιν. Τὰ τῆς περιόδου ταύτης νομίσματα αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως τῶν ὁποίων ὡς τύπος ἐτέθη ὁ λύκος, τὸ σύμβολον τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος, κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς δὲν εἶνε λίαν συνήθη, ἰδίᾳ αἱ δραχμαὶ σπανιώταται, — δίδραχμα ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον ἐντελῶς ἄγνωστα —, κατὰ τὸ τέλος ὅμως τὰ τριώβολα γίνονται συνηθέστατα. Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ὅμως περιόδου τὰ πράγματα πάντη ἀλλάσσουσιν.

Ἐν ἔτει 421 οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Ἠλεῖοι, εὐθὺς μετὰ τὴν Νικίειον εἰρήνην, ἀγανακτήσαντες κατὰ τῆς Σπάρτης, κατέφυγον εἰς τὸ Ἄργος, φθάσαν τότε μετὰ πολυετῆ εἰρήνην εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ πλούτου, καὶ συνῆψαν πρὸς τοῦτο, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ, νέαν Πελοποννησιακὴν συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων (Πρβ. Θουκυδίδην Ε, 27 καὶ ἑξῆς. — Διόδωρον ΙΒ΄, 75). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ νομίσματα τοῦ Ἄργους ἦσαν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὰ τριώβολα, τὸ κύριον τῆς πόλεως νόμισμα, τῶν ὁποίων αἱ ἐκδόσεις εἶνε πολυπληθεῖς. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς περιόδου ταύτης, ἐν ἔτει 418, δι' οὓς λόγους ἔχω ἤδη ἐκθέσει ἐν τῇ Zeitschrift für Numismatik (Band XIX σελ. 230 καὶ ἑξῆς), προέβη τὸ Ἄργος καὶ εἰς μεταβολὴν τῶν τύπων ἐπί τινων τῶν νομισμάτων αὐτοῦ· ἐπὶ τῶν διδράχμων, δραχμῶν — ἀμφότεραι αἱ ἀξίαι οὐχὶ λίαν συνήθεις — καί τινων ὑποδιαιρέσεων εἰσήχθη ὁ τύπος τῆς κεφαλῆς τῆς Ἥρας, ἐπὶ τῶν τριωβόλων ἢ ἡμιδράχμων ὅμως, ὡς καὶ ἐπί τινων ὑποδιαιρέσεων, διετηρήθη ὁ ἀρχῆθεν ἐν χρήσει τύπος τοῦ λύκου, πιθανώτατα ὡς ἐκ τοῦ λίαν γνωστοῦ ἐν τῇ γενικῇ διαδόσει καὶ κυκλοφορίᾳ. Ἐν τῇ τρίτῃ πε-

ριόδῳ ἐξηκολούθουν νὰ μεταχειρίζωνται μόνον τὸν τύπον τοῦ λύκου, ὁ δὲ τῆς Ἥρας, ἀπὸ τοῦ τέλους ἤδη τῆς προηγουμένης περιόδου, φαίνεται ὅτι εἶχε παύσει ἐντελῶς ὢν ἐν χρήσει. Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς περιόδου ταύτης μέχρι τοῦ ἔτους 228, ὅτε εἰσῆλθε τὸ Ἄργος εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν καὶ ἐξέδιδε νομίσματα φέροντα, κατὰ τὰ κεκανονισμένα, μόνον τὸν κοινὸν τῆς συμπολιτείας τύπον μετ' ἰδίων συμβόλων, δέον νὰ τεθῶσι, νομίζω, τὰ νομίσματα τὰ φέροντα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐν τῷ κοίλῳ τετραγώνῳ πλῆρες ὄνομα ἄρχοντος (Πρβ. καὶ Head, Historia numorum σελ. 368), τῶν ὁποίων, οὐδὲ ἓν εὑρέθη ἐν τῷ προκειμένῳ εὑρήματι, μεταξὺ τοσούτου πλήθους.

Πλεῖσται σειραὶ τῶν Ἀργείων νομισμάτων τῆς δευτέρας περιόδου φέρουσι τὰς ἐπιγραφὰς ΑΡ ἢ ΑΡΙ, αἵτινες ὡσαύτως εὑρίσκονται καὶ ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἤλιδος· ἡ δ' ἐπιγραφὴ ΑΡ εὑρίσκεται ἐπίσης καὶ ἐπὶ πολλῶν σειρῶν τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου συγχρόνων πρὸς τὰ τοῦ Ἄργους[1]. (Ἡ ἐπιγραφὴ ΑΡΙ ἐν μικροῖς γράμμασιν ὑπάρχει ἐπί τινων στατήρων· πρβ. Fiorelli, Catalogo del Museo Nazionale di Napoli, Collezione Santangelo ἀρ. 11,029. Ἕτερον στατῆρα, φέροντα ὡσαύτως τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἐν μικροῖς γράμμασιν, εἶδον καὶ ὁ ἴδιος ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐμπορίῳ).

Πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἐπὶ τῶν Ἠλειακῶν νομισμάτων ἀπαντωσῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν ἤδη ὁ P. Gardner (Numismatic Chronicle N. S. vol. XIX (1879): the Coins of Elis, σ. 260. Ὁ αὐτὸς καὶ ἐν [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Peloponnesus σ. 71) ἐνόμισεν, ὅτι αὗται εἶνε τὰ ἀρκτικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀριστοτίμου, ὅστις ἐν ἔτει 272 ἢ 271 ὑπῆρξε τύραννος ἐν Ἤλιδι ἐπὶ ἓξ ἢ πέντε μῆνας (Πρβ. Παυσανίου V, 5, 1 καὶ Justini XXVI, 1,4), καὶ ἑπομένως τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Gardner, ἄνευ τινὸς περαιτέρω μετὰ ταῦτα ἐξετάσεως τοῦ πράγματος, ἐγένετο μέχρι τοῦδε δεκτὴ (Πρβ. Head, Hist. numorum σ. 356.—Weil, Studien auf dem Gebiete des antiken Münzrechts σ. 5, σημ. 3). Ἀλλ' ἐξετάζων τις ἤδη τὸ πρᾶγμα μικρόν τι λεπτομερέστερον, πείθεται ἀδιστάκτως, φρονοῦμεν, ὅτι αὕτη οὐδαμῶς εἶνε ὀρθή· διότι, πλὴν ἄλλων λόγων, ἐν πρώτοις εἶνε πάντη ἀδύνατον ν' ἀποδεχθῇ τις ὅτι ὁ τύραννος, ὅστις μόνον ἐπὶ πέντε ἢ ἓξ μῆνας ἐτυράννευσε, καὶ τούτους ἀναμφισβητήτως, ὡς ἐκ τῶν ἀνεπτυγμένων τότε μέχρι τοῦ ἄκρου παθῶν, οὐχὶ ἄνευ μεγίστων φροντίδων καὶ τρόμου ἐκ τῶν ἀντιπάλων, ὑφ' ὧν καὶ ἐφονεύθη ἱκέτης ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διὸς Σωτῆρος, θὰ εἶχε τὸν καιρὸν νὰ κόψῃ νομίσματα καὶ εἰς πολλὰς μάλιστα ἐκδόσεις. Τὰ νομίσματα ταῦτα, καθ' ἡμᾶς, ἀνήκουσιν ἀναντιρρήτως εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχήν, εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου χρόνους, καὶ δὴ ἐν τῇ χρονικῇ περιόδῳ μεταξὺ τοῦ 421 καὶ 350, ὁ δὲ ῥυθμὸς αὐτῶν δὲν ἀντίκειται εἰς τοῦτο. Ἀντίρρησίν τινα ἀσθενῆ, ὡς πρὸς τοῦτο, θὰ ἐδύνατο ἴσως νὰ ἐγείρῃ ἡ μετὰ τεθλασμένης πρὸς τὰ κάτω τῆς μεσαίας γραμμῆς ἐπί τινων ἐξ αὐτῶν, ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡ, ἐμφάνισις τοῦ Α. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ FA τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος, ἔχει τὸ Α τὴν μεσαίαν γραμμὴν εὐθεῖαν, ὡς συνήθως, ὁ ῥυθμὸς τῆς τέχνης[1], ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα, καὶ κυρίως ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐμφάνισις τῆς κεφαλῆς τοῦ κριοῦ, ἐφ' ἧς ἵσταται ὁ ἀετός, πείθουσιν ἀναντιρρήτως ὅτι καὶ τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν προειρημένην περίοδον (Πρβ. Peloponnesus σ. 72, ἀρ. 122, Pl. XV, 2). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τὸ Α, μετὰ τεθλασμένης τῆς μεσαίας γραμμῆς, ὡς ἐμφανίζεται τοιοῦτον μικρόν τι ὑστερώτερον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, ἀνεγερθέντος ἐν ἔτει 335/334 π. Χ. (Πρβ. S. Reinach, Traité d'Epigraphie Grecque σ. 204), ἦτο ἤδη γνωστόν. Προσέτι δὲ διάφορον τοῦ συνήθους σχῆμα, οἷον Α, ὑπάρχει καὶ ἐπί τινων τῆς περιόδου ταύτης Βοιωτικῶν νομισμάτων, φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΕΠΑΜΙ, ἥτις δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἐπαμεινώνδα ὡς βοιωτάρχου (Πρβ. Imhoof-Blumer, Zur Münzkunde Boeotiens und des Peloponnesischen Argos [Separatabdruck aus dem IX Bande der «Nu-

[1] Περὶ τῆς ἐξηγήσεως τῆς ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν στατήρων εὑρισκομένης ἐπιγραφῆς Α-Ρ, πρβ. ἀνωτέρω τὴν ἐν σελ. 148, ἐν ἀριθ. 2, παρατήρησιν.

[1] Τὰ νομίσματα ταῦτα μετὰ τοιαύτης ἐπιγραφῆς εἶνε λίαν σπάνια. Ὁ ἴδιος εἶδον ἐκμαγεῖον τοιούτου, ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος πρὸς τὸ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἀρίστης διατηρήσεως.

mismatischen Zeitschrift» 1877] σ. 7 κ. ἑξ. ἀρ. 18, Taf. I, 18.— Head, On the Chronologial Sequence of the Coins of Boeotia σ. 68, Pl. 5, 2)[1].

Ἡ τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν, ἀναμφισβητήτως, καθ' ἡμᾶς, σχέσιν πρὸς ἀλλήλας ἐχουσῶν, ἐμφάνισις ἐπὶ συγχρόνων ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν τριῶν μεγάλων καὶ πλουσίων Πελοποννησιακῶν πόλεων παρακινεῖ εἰς πολλὰς εἰκασίας περὶ αὐτῶν, ὧν οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐπελήφθη. Ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς προελεύσεως τούτων, νομίζομεν, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὅλως ἄστοχον νὰ προβάλωμεν δύο κυρίως ὑποθέσεις: ἢ ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα καὶ τῶν τριῶν πόλεων ἐκόπτοντο ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἀργυροκοπείῳ, καὶ ἑπομένως αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀπαντῶσαι ὅμοιαι ἐπιγραφαὶ ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ ἀργυροκοπεῖον, ἢ ὅτι ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Ἦλις, συμμαχήσασαι ἐν ἔτει 421 πρὸς τὸ Ἄργος κατὰ τῆς Σπάρτης, πολὺ πιθανὸν εἶνε ὅτι προσέτι αὗται, ἀμέσως ἢ μικρὸν μετὰ ταῦτα, εἴτε ἐξ ἐμπορικῶν λόγων καὶ τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας τῶν νομισμάτων ἐν τῇ περιοχῇ ἑκάστης τῶν τριῶν συμμαχησασῶν πόλεων, εἴτε ἐκ λόγων πολιτικῶν καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γενομένης συμμαχίας, θὰ προέβησαν καὶ εἰς νομισματικήν τινα συνθήκην, διαρκέσασαν ἐπὶ ἱκανοὺς χρόνους βραδύτερον ὡς ἐκ τῶν ἀναπτυχθέντων συμφερόντων καὶ τῆς γενομένης κοινῆς ὠφελείας· συνεπείᾳ δὲ τοιαύτης τινὸς συνθήκης θὰ ἐτέθησαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ τῶν τριῶν πόλεων αἱ αὐταὶ ἐπιγραφαί. Τοιαῦται νομισματικαὶ συνθῆκαι μεταξὺ τῶν ἀρχαίων πόλεων, ὡς ἔχει ἀποδειχθῇ, δὲν εἶνε τι ἄγνωστον, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι (Πρβ. Head, Hist. numorum, Introduction σ. LI καὶ ἑξ.—Weil, Studien auf dem Gebiete des antiken Münzrechts σ. 14), πρὸς ἣν ἡ Πελοπόννησος, καὶ δὴ ἐκ τῶν πόλεων αὐτῆς ἡ μὲν Ἦλις ὡς ἐκ τῶν Ὀλυμπικῶν ἀγώνων, ἡ δὲ Κόρινθος ὡς ἐκ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς, τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας, ἐν μεγίστῃ ἐπικοινωνίᾳ καὶ συναλλαγῇ εὑρίσκοντο· προσέτι δὲ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεταξὺ τῶν πόλεων Φωκαίας καὶ Μυτιλήνης, ὑπῆρχε τοιαύτη νομισματικὴ συνθήκη, γενομένη περὶ τὰ τέλη τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου π.Χ. αἰῶνος, ὡς ἀπεδείχθη ἔκ τινος ἐπιγραφῆς (Πρβ. Head, [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Ionia, Introduction σ. XXII). Ὡς ἰσχυρότατον πρὸς τούτοις ἐπιβοηθητικὸν τεκμήριον τῆς ἀνωτέρω ἡμετέρας ὑποθέσεως δέον νὰ χρησιμεύσῃ καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, μετὰ τὴν ἐν ἔτει 394 ἐν Κνίδῳ γενομένην ναυμαχίαν τοῦ Κόνωνος κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, αἱ πόλεις καὶ νῆσοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Κνίδος, Ῥόδος, Ἰασός, Ἔφεσος καὶ Σάμος συνῆψαν πρὸς ἀλλήλας, εἰ καὶ δὲν ὑπάρχει μὲν ἀρχαία τις μαρτυρία περὶ τούτου, περιφανῶς ὅμως ἔχει ἀποδειχθῇ ἐκ τῶν νομισμάτων, τοιαύτην νομισματικὴν συνθήκην ἐκ πολιτικῶν λόγων καὶ ἀκριβῶς ἐναντίον τῆς Σπάρτης, θέσασαι πᾶσαι ὁμοῦ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῶν ἑαυτῶν νομισμάτων τὸν αὐτὸν τύπον, ἤτοι τὸν Ἡρακλέα, νήπιον, πνίγοντα ταῖς χερσὶν ὄφεις, ὡς σύμβολον τῆς ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπαλλαγῆς των, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπίσης ἐπιγραφὴν ΣΥΝ = **συν***μαχικὸν ἀργύριον, παῖμα* ἢ *κόμμα* (Πρβ. Waddington, Rev. Numismatique τοῦ 1863 σελ. 223. — Imhoof-Blumer, Monnaies Grecques σ. 311.— Head, Num. Chronicle N. S, XX (1880) σ. 110).

Α') 500—421 π. Χ.

α') *Τριώβολα*

1.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 2,525.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Περὶ τὸ μέσον διήκει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τοῦ πετάλου ἔγκοιλος ζώνη, εὐθεῖα καὶ πλατεῖα.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν δύο ἕτερα μικρότερα καὶ τὰ μάλιστα ἔγκοιλα τετράγωνα, ὁριζοντίως κείμενα. Ἑκατέρωθεν τῆς μεσαίας γραμμῆς τοῦ γράμματος, κλινούσης δεξιόθεν πρὸς τὰ κάτω, ἀνὰ ἓν *σφαιρίδιον*.

Πίναξ 9,1

2.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,70.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν κοῖλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον

[1] Ἐπί τινων νομισμάτων τῆς Ἤλιδος τὸ Ρ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΡ εἶνε ἐστραμμένον πρὸς ἀρ. οἷον ꟼ (Πρβ. Peloponnesus Pl. XV, 3)· τοῦτο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὑρίσκεται καὶ ἐπί τινων νομισμάτων τοῦ Ἄργους· πρβ. κατωτέρω τὴν ὑπὸ τὸν ἀρ. 49 παρατήρησιν.

διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ κάτωθεν γράμματος εἰς δύο τετράγωνα. Ὑπὸ τὴν μεσαίαν γραμμὴν τοῦ γράμματος *σφαιρίδιον*.

Πίναξ 9,2

3.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 2,715.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, ΟΜ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 2 νομίσματι.

Πίναξ 9,3

4.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,89.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, ΜΟ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 3.

Πίναξ 9,4

5.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,605.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν μὲν κοῖλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ γράμματος εἰς δύο τετράγωνα, κάτωθεν δὲ *ἄνθος* (ῥόδαξ;).

Πίναξ 9,5

Σύγχρονον πρὸς τὸ προκείμενον νόμισμα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως, ὡς φαίνεται, εἶνε καὶ τὸ ἐν Peloponnesus σ. 138 ἀρ. 30, Pl. XXVII, 8, δημοσιευόμενον ἡμιωβόλιον, τὸ ἔχον ἐπὶ μὲν τῆς προσθίας ὄψεως ἄνθος, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας, ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ, κράνος κορινθιουργές.

6.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,17.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν κοῖλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ γράμματος εἰς δύο τετράγωνα. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν μὲν Α-Ι, κάτωθεν δὲ *στέφανος*.

Πίναξ 9,6

Τοῦ παρόντος τύπου ὑπάρχει καὶ ἑτέρα διαφορά, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τὸ μὲν γράμμα εἶνε μικρότερον, τὸ ὅλον δὲ ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ.

7.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,595.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 6 νομίσματι.

Πίναξ 9,7

8.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,68.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν *μήνη* πρὸς τὰ κάτω, ἄνωθεν δὲ ἔγκοιλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, ἐν ᾧ Α-Λ.

Πίναξ 9,8

9.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,688.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, Δ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν *ἀλέκτωρ* πρὸς δεξ., ἔχων τὰ περὶ τὸν λαιμὸν πτερὰ ἠνωρθωμένα ὡς πρὸς θέσιν μάχιμον, ἄνωθεν δὲ κοῖλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ κάτωθεν γράμματος εἰς δύο τετράγωνα, ἐν οἷς Δ-Ι, καὶ κάτωθεν αὐτῶν Α-Ι.

Πίναξ 9,9

Peloponnesus, σ. 141, ἀρ. 42, Pl. XXVII, 18.

10.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,65.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 9 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν ζῷον τρέχον πρὸς δεξ. *(ὄνος ἢ ἡμίονος;)*, ἄνωθεν δὲ ἔγκοιλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ κάτωθεν γράμματος εἰς δύο τετράγωνα, ἐν οἷς Δ-Ι.

Πίναξ 9,10

11.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 2,595.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΞΙ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν *ἀλέκτωρ* πρὸς δεξ. εἰς θέσιν μάχιμον, ὡραιοτέρου ὅμως ῥυθμοῦ τοῦ ἐν τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 9 νομίσματι, ἄνωθεν δὲ δύο ἔγκοιλα καὶ ὁριζοντίως κείμενα τετράγωνα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἡ ἐπιγραφὴ Δ-Ι.

Πίναξ 9,11

12.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,64.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν

τοῦ ὁποίου ἔγκοιλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν μὲν *κιθάρα* τετράχορδος, ἀριστερόθεν δὲ Ρ.

Πίναξ 9,12

13.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,60.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 12 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἔγκοιλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν μὲν *κράνος*, ἀριστερόθεν δὲ Ρ.

Πίναξ 9,13

14.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,648.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 12-13 νομίσμασιν.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἔγκοιλον ὀρθογώνιον παραλληγόγραμμον, ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφὴ Σ-Ι. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, *ἀστράγαλος*.

Πίναξ 9,14

Περὶ τοῦ προκειμένου νομίσματος θὰ ἐδύνατο ἴσως ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Σ, τοῦ ὁποίου αἱ ἐξωτερικαὶ γραμμαὶ μόλις μικρόν τι κλίνουσι πρὸς τὰ ἐκτός, νὰ ἐγερθῇ ἀσθενὴς ἔνστασις, ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν παροῦσαν περίοδον—συνεπῶς δὲ ἐκ τούτου καί τινα τῶν προηγουμένων—, ἀλλ' εἰς χρόνους ὑστερωτέρους. Αὕτη ὅμως αὐθωρεὶ καταπίπτει· διότι ἐκτὸς τοῦ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Α κοίλου ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, τὸ ὁποῖον ἀναμφισβητήτως, κατ' ἐμέ, ἀνήκει εἰς τὰ πρὸ τοῦ 421 νομίσματα, ὃν συνέχεια τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ γενόμενον βαθμηδὸν σὺν τῷ χρόνῳ κανονικώτερον, οὐχὶ δὲ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, ὡς νομίζει ὁ Gardner (Πρβ. Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 56), ἀλλὰ προσέτι καὶ αὐτοῦ τοῦ Σ ἐν παλαιοτέρῳ ἔτι χρόνῳ, περὶ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου αἰῶνος π. Χ., αἱ ἐξωτερικαὶ γραμμαὶ εὑρίσκονται οὐχὶ μόνον ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι μικρόν τι κλίνουσαι πρὸς τὰ ἐκτός, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐντελῶς ὁριζόντιοι καὶ παράλληλοι. Πρβ. Larfeld, Griechische Epigraphik (ἐν Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft τοῦ Iwan von Müller, Band I²), Schrifttafel zur Entwinklungsgeschichte der Griechischen Localalphabete ἐν σελ. 530.

β') Ὀβολοί

15.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ 0,782.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, ἑκατέρωθεν, τὸ πεδίον εἶνε κοῖλον. Ἀριστερόθεν Α.

Πίναξ 10,23

16.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,783.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ƶ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ ἔγκοιλον τετράγωνον, ἐν ᾧ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, ἑκατέρωθεν, Α-Λ καὶ κάτωθεν *μηνίσκος (;)*.

Πίναξ 10,27

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 89.

Τὸ παρὸν νόμισμα, καθ' ἃ φαίνεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν μετὰ τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 8 τριωβόλου, καὶ εἶνε ἐπομένως σύγχρονα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως.

17.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,660.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 15 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, ἑκατέρωθεν, τὸ πεδίον εἶνε κοῖλον. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Σ-Ω (;), καὶ κάτωθεν *κράνος κορινθιουργὲς* πρὸς ἀρ.

Πίναξ 10,39

18.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,780.

Ὅμοιον περίπου τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 17 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου τὸ πεδίον εἶνε κοῖλον. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Σ-Ω, καὶ κάτωθεν *πῖλος (;)*

Πίναξ 10,40

Catalogue de la Collection de Medailles Phil. Margaritis. Pl. II.

Περὶ τῶν δύο τελευταίων ὑπ ἀρ. 17 καὶ 18 νομισμάτων ἴσως θὰ ἐδύνατό τις εὐλόγως νὰ διισχυρισθῇ, ὅτι ταῦτα ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Σ, τοῦ ὁποίου αἱ ἐξωτερικαὶ γραμμαὶ δὲν κλίνουσι λίαν πρὸς τὰ ἐκτός, καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ω, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, ἀλλ' εἰς χρό-

νους πολλῷ ὑστερωτέρους. Ἀλλ' εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἡμετέρας κατατάξεως, πλὴν τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης τῆς προσθίας ὄψεως, χρησιμεύει ἡμῖν καὶ τὸ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Α κοῖλον τοῦ ἐδάφους, ὅπερ προσομοιάζει πρὸς τὸ ἔγκοιλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, τὸ ἀπαντῶν μόνον ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις νομίσμασιν. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ Σ, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν γραμμῶν καὶ ὅλως ὁριζοντίων κατὰ τὰ μέσα ἔτι τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ἐποιησάμεθα ἤδη τὴν προσήκουσαν παρατήρησιν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 14 νομίσματος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ Ω, ἐξ οὗ καὶ μόνου πράγματι ἡ ἀμφιβολία θὰ καθίστατο ὁπωσδήποτε ἰσχυρά, παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο ἀναμφισβητήτως πρὸ τοῦ 404 εἶχεν ἤδη εἰσαχθῇ εἰς τὸ Ἄργος, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης τῶν ἀρχαιοτέρων διδράχμων, τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν τὴν κεφαλὴν τῆς Ἥρας καὶ κοπέντων πρὸ τοῦ 404, ἐν οἷς τὸ Ω εὑρίσκεται μετὰ τοῦ R ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ΑRΓΕΙΩΝ (Πρβ. Gardner, Peloponnesus, Introduction σ. LIII καὶ Pl. XXVII, 11).

Β') 421—350 π. Χ.

α') *Τριώβολα*

19.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,618

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, κάτωθεν τοῦ ὁποίου *πέλεκυς ἀμφίστομος* ὁριζοντίως.

Πίναξ 9,15

Πρβ. Mionnet II, σ. 229 ἀρ. 5.—Peloponnesus σ. 140, ἀρ. 54, Pl. XXVII, 17.

20.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,58.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, καὶ τούτου κάτωθεν τρεῖς *μηνίσκοι τρισκελοειδῶς*.

Πίναξ 9,16

Πρβ. Mionnet II σ. 229, ἀρ. 4.—Peloponnesus σ 140, ἀρ. 55.

21.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,655.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, τρεῖς *μηνίσκοι τρισκελοειδῶς*, καὶ δεξιόθεν Α.

Πίναξ 9,17

22.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 2,585.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ τρεῖς *μηνίσκοι τρισκελοειδῶς* καὶ ἀριστερόθεν Α.

Πίναξ 9,18

Πρβ. Prokesch-Osten, Inedita meiner Sammlung autonomer altgriechischer Münzen ἐν Denkschriften der K. Akademie der Wissenschaften (Βιέννης) Bd. V (1854) σ. 275.

23.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,66.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Α-Ρ, καὶ κάτωθεν *μήνη* πρὸς τὰ ἄνω.

Πίναξ 9,19

Πρβ. Museum Hunter σ. 43 ἀρ. 3.—Museo Nazionale, Collezione Santangelo 11172-73.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 60.

24.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,588.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Α Ρ, καὶ κάτωθεν τρεῖς *μηνίσκοι τρισκελοειδῶς*.

Πίναξ 9,20

Πρβ. Mionnet II σ. 230, ἀρ. 7.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 59.

25.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,66.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Α-Ρ, καὶ κάτωθεν ὁριζοντίως *στάχυς* μετὰ φύλλου πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,21

26.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,728.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν Α-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς ἀρ.

Πίναξ 9,22

Πρβ. Museum Hunter σ. 43, ἀρ. 4 —Mionnet

II, σ. 230, ἀρ. 8.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 57.

Τοῦ παρόντος τύπου εἰσί τινα κατὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν ἐξ ἄλλης σφραγῖδος, καὶ ἄλλα μὲν ἔχουσι τὸ ῥόπαλον λεπτότερον καὶ μετὰ περισσοτέρων ὄζων, ἐν ἄλλοις δὲ τὸ Α δὲν φέρει τὴν κεραίαν γραμμήν, βεβαίως ἐκ παραβλέψεως τοῦ τεχνίτου.

27.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 2,695.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-Ρ, καὶ κάτωθεν *κηρύκειον*.
Πίναξ 9,23
Πρβ. Peloponnesns σ. 141, ἀρ. 58.

28.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,46.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.
Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, *ἀσπὶς* Ἀργεία, καὶ ἄνωθεν Η-Ρ.
Πίναξ 9,26
Mionnet Suppl. IV, σ. 237, ἀρ. 6.

29.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,515.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.
Ἐκ κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι.
Πίναξ 9,27
Πρβ. Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 65.

30.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,583.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι.
Πίναξ 9,28

31.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,585.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ν-Ι, δεξιόθεν *βότρυς*, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς ἀρ.
Πίναξ 9,29
Πρβ. Prokesch-Osten σ. 275.

32.—Ἀργ , χμ. 14, Γραμ. 2,65.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 9,30
Πρβ. Peloponnesus σ. 141 ἀρ. 66.

33.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,69.
Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 32 νομίσματι.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν *μήνη* πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένη.
Πίναξ 9,31
Πρβ. Mionnet II σ. 231, ἀρ. 17.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 67.

34.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,493.
Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 33.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν *φύλλον κισσοῦ*.
Πίναξ 9,32
Πρβ. Mionnet II, σ. 231, ἀρ. 18.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 69.

35.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 2,568.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.
Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 34.
Πίναξ 9,33
Πρβ. Peloponnesus σ 141, ἀρ. 68.

36.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,59.
Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 9,34
Πρβ. Mionnet II, σ. 231, ἀρ. 20.—Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 71.

37.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,60.
Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 36.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς ἀρ.
Πίναξ 9,35
Τοῦ παρόντος τύπου ἄλλα μὲν ἔχουσι τὴν προσθίαν ὄψιν ὁμοίαν ἐντελῶς τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ.

36 νομίσματι, ἄλλα δὲ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ἔχουσι τὸ πρῶτον γράμμα οὕτω : Ρ.

38.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,40.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Σ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,36

Πρβ. Mionnet II, σ. 232, ἀρ. 24.—Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 73.

39.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 2,57.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 38 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς ἀρ.

Πίναξ 9,37

40.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,585.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,38

Πρβ. Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 72.

41.—Ἀργ., χμ. 14. Γραμ. 2,625.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, κάτωθεν *ῥόπαλον*, καὶ δεξιόθεν *βότρυς*.

Πίναξ 10,1

Πρβ. Prokesch-Osten σ. 275.—Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 77.

42.—Ἀργ., χμ. 15; Γραμ. 2,585.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 41 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, κάτωθεν *ῥόπαλον*, καὶ ἀριστερόθεν *βότρυς*.

Πίναξ 10,2

Πρβ. Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 78.

43.—Ἀργ., χμ 15, Γραμ. 2,695.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ *δελφὶν* πρὸς δεξ., καὶ ὑπ' αὐτὸν *ῥόπαλον*, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνὰ ἕξ ὄζους.

Πίναξ 10,3

Πρβ. Museum Hunter σ. 43, ἀρ. 6.—Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 74.

44.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,55.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ *δελφὶν* πρὸς δεξ., καὶ ὑπ' αὐτὸν *ῥόπαλον*, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνὰ πέντε ὄζους

Πίναξ 10,4

45.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,485.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ *δελφὶν* πρὸς ἀρ., καὶ ὑπ' αὐτὸν *ῥόπαλον*, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνὰ πέντε ὄζους.

Πίναξ 10,5

Πρβ. Prokesch-Osten σ. 275.—Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 75.

46.—Ἀργ., χμ. 16, Γραμ. 2,60.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 45 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ *δελφὶν* πρὸς ἀρ., καὶ ὑπ' αὐτὸν *ῥόπαλον*, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνὰ ἕξ ὄζους.

Πίναξ 10,6

47.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,595.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* ἐν *τόξῳ*.

Πίναξ 10,7

Πρβ. Museum Hunter σ. 43, ἀρ. 7.—Prokesch-Osten σ. 275.—Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 76.

Τοῦ τύπου τούτου εἰσὶν ἱκανὰ νομίσματα, ἅτινα ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως, μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, φέρουσι σύμβολον (;) δυσδιάκριτον ἢ μᾶλλον *μονόγραμμα*, περίπου τοιοῦτον : Μ.

β') Τριημιωβόλια.

48.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,517.

Κεφαλὴ Ἥρας μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου ἐκ σφαιριδίων πρὸς δεξ., φέρουσα στεφάνην κεκοσμημένην δι' ἀνθεμίων, καὶ ἔχουσα τὴν κόμην πέριξ μὲν τοῦ προσώπου ἀνασεσυρμένην, ὄπισθεν δὲ λελυμένην εἰς διαφόρους κυματίζοντας βοστρύχους.

Παλλάδιον πρὸς δεξ. καὶ ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Α-Ρ.

Πίναξ 10,11

49.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,507.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ, ἀλλ' ἄνευ περιδεραίου. Ἡ κεφαλὴ εἶνε μικροτέρα τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ νομίσματι.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 48 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Α-Ρ.

Πίναξ 10,12

Peloponnesus σ. 140, ἀρ. 48, Pl. XXVII, 15.

Ὑπάρχουσί τινα ἔχοντα μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὸ παρόν, ἀλλ' εἶνε ἐξ ἄλλης σφραγῖδος· ἐν τούτοις ἡ κεφαλὴ εἶνε κατά τι μείζων καὶ φέρει καὶ περιδέραιον. Ὡσαύτως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ὄντα κατὰ μὲν τὴν προσθίαν ὄψιν ῥυθμοῦ χείρονος, κατὰ δὲ τὴν ὀπισθίαν ἐπίσης ἐξ ἄλλης σφραγῖδος, ὧν δύο ἔχουσι καὶ τὴν ἐπιγραφὴν οὕτω: Α-ϙ.

50.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 1,50.

Κεφαλὴ Ἥρας μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου πρὸς δεξ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 49 νομίσματι, ἀλλὰ ῥυθμοῦ κατωτέρου.

Παλλάδιον πρὸς δεξ. καὶ ἐν τῷ πεδίῳ,ἑκατέρωθεν, ἡ ἐπιγραφὴ Α-ΡΙ.

Πίναξ 10,13

Πρβ. Peloponnesus σ. 140, ἀρ. 50.

Τῆς σειρᾶς ταύτης εἰσί τινα ῥυθμοῦ χείρονος, οἱονεὶ ἀπομίμησις.

51.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 1,37.

Κεφαλὴ Ἥρας πρὸς δεξ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 50 νομίσματι.

Ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ αὐτό. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Α-ΡΙ.

Πίναξ 10,14

Ὡσαύτως καὶ τῆς σειρᾶς ταύτης εἰσί τινα ῥυθμοῦ χείρονος, οἱονεὶ ἀπομίμησις τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 51 νομίσματος. Ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει τὰ γράμματα εἶνε πολλῷ μεγαλήτερα.

52.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,095.

Λύκος ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, βαίνων πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν τοῦ λαιμοῦ, Θ.

Κράνος κορινθιουργὲς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Α-Ρ.

Πίναξ 10,15

53.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,085.

Λύκος πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 52 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Κράνος κορινθιουργὲς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ νομίσματι, ἀλλὰ μεγέθους μικροτέρου. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Α-Ρ.

Πίναξ 10,16

Τοῦ παρόντος τύπου εὑρίσκονταί τινα διαφέροντα μικρὸν κατὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν καὶ ὄντα,ἑπομένως,ἐξ ἄλλων σφραγίδων.Πρβ. Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 85, Pl. XXVII, 20.

54.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,093.

Λύκος πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 52 καὶ 53 νομίσμασιν. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Κράνος κορινθιουργὲς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Α-ΡΙ.

Πίναξ 10,17

55.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,085.

Λύκος πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 54 νομίσματι Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Κράνος κορινθιουργὲς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς τὸ προηγούμενον. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Α-ΡΙ.

Πίναξ 10,18

Ὡσαύτως καὶ τῆς παρούσης σειρᾶς εὑρίσκονταί τινα διαφέροντα μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὴν ὀπισθίαν ἰδίᾳ ὄψιν.

γ') *Ὀβολοὶ*

56.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,68.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν μέν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-Ρ, κάτωθεν δὲ Θ, καὶ ὑπ' αὐτὸ *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 10,24

57.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,83.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν μέν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-R, κάτωθεν δὲ Θ, καὶ ὑπ' αὐτὸ *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 10,25

58.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,71.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν μέν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-ΡΙ, κάτωθεν δὲ Θ, καὶ ὑπ' αὐτὸ *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 10,26
Τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχει σειρὰ διαφέρουσα ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει μικρόν τι, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς γράμμασι.

59.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,748.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς δεξ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, καὶ ἑκατέρωθεν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ Ν-Ι.
Πίναξ 10,30

60.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,755.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, καὶ ἑκατέρωθεν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, Ν-Ι.
Πίναξ 10,31
Peloponnesus σελ. 143, ἀριθ. 91, Pl. XXVII, 21.

61.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,86.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, ἑκατέρωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 10,32
Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 92.

62.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,71.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν κατὰ τὰ ἄνω Γ, καὶ κάτωθεν *κεραυνὸς* ὁριζοντίως.
Πίναξ 10,33

63.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,692.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς δεξ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν κατὰ τὰ ἄνω, Γ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 10,34

64.—Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 0,778.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς δεξ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 63 νομίσματι.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἑκατέρωθεν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Γ-Ρ, καὶ κάτωθεν *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 10,35
Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 93.

65.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,885.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ξ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἑκατέρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Γ-Ρ, κάτωθεν δὲ *ῥόπαλον* πρὸς δεξ.
Πίναξ 10,36
Τοῦ τύπου τούτου εὑρίσκονταί τινα ὄντα κατὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν ἐκ διαφόρου σφραγῖδος, διότι τὸ ῥόπαλον κεῖται πρὸς ἀρ. Ἔχομεν ἑπομένως ὑποδιαιρέσεις συγχρόνους ἀμφοτέρων τῶν ἐκδόσεων τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 38 καὶ 39 τριωβόλων.

66.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,72.
Κεφαλὴ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.
Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἑκατέ-

ρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Π-Ρ, κάτωθεν δὲ *ρόπαλον* πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,37

Γ') 350-270 π. Χ.

α') *Τριώβολα*

67.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,593.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἑκατέρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Δ-Ε, κάτωθεν δὲ ἐπὶ *ἅρπης ἀετὸς* πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,24

Πρβ. Mionnet II, σ. 230, ἀρ. 11.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 61.

Τοῦ τύπου τούτου εὑρίσκεται καὶ ἄλλη ἔκδοσις ἐξ ἑτέρας σφραγῖδος, μικρόν τι διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

68.—Ἀργ., χμ. 17, Γραμ. 2,568.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. καὶ ἄνωθεν, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 67 νομίσματι, Θ, ἱκανῶς μείζονος μεγέθους.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 67 νομίσματι.

Πίναξ 9,25

Πρβ. Pellerin, Recueil de Medailles Pl. XX, ἀρ. 2.

Ὡσαύτως καὶ τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἔκδοσις ἐξ ἄλλης σφραγῖδος, μικρὸν διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

69.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,61.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὅμοιον τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 67 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἑκατέρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Π-Υ, κάτωθεν δὲ ἐπὶ *ἅρπης ἀετὸς* πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,8

Πρβ. Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 79 καὶ 80.

Ὑπάρχει προσέτι καὶ ἄλλη ἔκδοσις τοῦ παρόντος τύπου ἐξ ἑτέρας σφραγῖδος, μικρόν τι διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

70.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,693.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὅμοιον τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 68 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ, ἱκανῶς μεγαλήτερον.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 69 νομίσματι.

Πίναξ 10,9

Καὶ τοῦ τύπου τούτου ὡσαύτως ὑπάρχει ἐξ ἄλλης σφραγῖδος καὶ ἑτέρα ἔκδοσις, μικρόν τι διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

71.—Ἀργ., χμ. 15, Γραμ. 2,528.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 67 καὶ 69 νομίσμασιν. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, δεξιόθεν τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου, ἐν τῷ πεδίῳ, τὸ μονόγραμμα ΓΨ, καὶ κάτωθεν ἐπὶ *ἅρπης ἀετὸς* πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,10

Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 81, Pl. XXVII.,19.

Τοῦ παρόντος τύπου φέρουσί τινα τὴν προσθίαν ὄψιν ἐξ ἄλλης σφραγῖδος, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ Θ, ὅπερ καὶ ὑψηλότερον κεῖται καὶ μεγαλήτερον εἶνε.

β') *Τριημιωβόλια*

72.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,19.

Λύκος ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, βαίνων πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν τοῦ λαιμοῦ Θ, κάτωθεν δὲ τῆς γραμμῆς, ὑπὸ τὸν προβεβηκότα ὀπίσθιον πόδα, μικροσκοπικὸν Π(;).

Κράνος κορινθιουργὲς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ., φέρον στέφανον. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, Δ-Ε.

Πίναξ 10,19

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 88.

73.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,18.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 72 νομίσματι.

Ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ αὐτὸ νόμισμα. Τὸ κράνος εἶνε κατά τι μεῖζον.

Πίναξ 10,20

74.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,115.

Λύκος ἐπὶ γραμμῆς, βαίνων πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν τοῦ λαιμοῦ, Θ.

Κράνος κορινθιουργὲς μετὰ λόφου, φέρον *στέφανον*, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἑκατέρωθεν, Γ-Υ.

Πίναξ 10,21

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 86 καὶ 87.

75 —Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 1,16.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 74 νομίσματι. Ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Θ.

Ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ αὐτὸ νόμισμα. Ἑκατέρωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ΓΥ.

Πίναξ 10,22

Τῶν ὑπ' ἀρ. 74 καὶ 75 τύπων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τινὰ ἄλλης ἐκδόσεως, μικρὸν διαφέροντα ἀλλήλων.

γ') *Ὀβολοὶ*

76.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,785.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, ἑκατέρωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου, ἐν τῷ πεδίῳ, Δ-Ε, καὶ κάτωθεν *κεραυνὸς* ὁριζοντίως.

Πίναξ 10,28

77.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,79.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 76 νομίσματι.

Πίναξ 10,29

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 90.

Τοῦ παρόντος τύπου ἐν φέρει ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως, ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς, ὑστερόσημον, περίπου ἀστεροειδές.

78.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,67.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ ἑκατέρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Γ-Υ, κάτωθεν δὲ *κεραυνὸς* ὁριζοντίως.

Πίναξ 10,38

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 95.

Τοῦ παρόντος τύπου ὡσαύτως εὑρίσκονται πολλὰ ἄλλης ἐκδόσεως καὶ ἐξ ἄλλης σφραγῖδος, μικρόν τι ἀλλήλων διαφέροντα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ Ο ΣΩΤΗΡ

1.—Ἀργ., χμ. 26, Γραμ. 13,85.

Κεφαλὴ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ἔχουσα ταινίᾳ περιδεδεμένην τὴν κόμην, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, ὑστερόσημον ἀστεροειδές (;). Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ ἐκ σφαιριδίων.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ-ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]. Ἀετὸς ἱστάμενος ἐπὶ κεραυνοῦ, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν ΣΙ, δεξιόθεν δὲ δύο ὑστερόσημα δυσδιάκριτα.

Πίναξ 10,41

2.—Ἀργ., χμ. 26, Γραμ. 14,17.

Κεφαλὴ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 1 νομίσματι, πρὸς δεξ. Ἐπὶ τῆς παρειᾶς ὡς καὶ ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, κυκλοειδὲς ὑστερόσημον (;).

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ-ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ἀετὸς ἱστάμενος ἐπὶ κεραυνοῦ πρὸς ἀρ., καὶ μεταξὺ τῶν ποδῶν αὐτοῦ Ι (;). Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν, τὸ μονόγραμμα , καὶ ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὰ ἄνω, ὑστερόσημον δυσδιάκριτον.

Πίναξ 10,42

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΗΛΙΝΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ[1]

Οἱ παλαιότεροι Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀρχόμενοι ἀφ' Ὁμήρου συχνάκις ποιοῦνται μνείαν τῆς ἀρτοποιητικῆς. Ἐκ τῶν σχετικῶν τούτων χωρίων καὶ ἐκ παρατηρήσεων νεωτέρων συγγραφέων περισωθεισῶν ἡμῖν κυρίως παρ' Ἀθηναίῳ[2] δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ τρόπου, καθ' ὃν παρεσκευάζετο ὁ ἄρτος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.

Ἐκ μνημείων, μόνον διὰ τῶν παραστάσεων ρωμαϊκῶν τινων σαρκοφάγων[3] ἢ ἐν γένει πολλῷ νεωτέρων καλλιτεχνημάτων ἐδιδασκόμεθα τὰ περὶ τὴν ἀρτοποιίαν, ἐκ παλαιοτέρων δὲ χρόνων μόνον σποραδικαί τινες παραστάσεις[4] μοναδικῶν σκηνῶν τῆς παρασκευῆς τοῦ ἄρτου ἔχουσι γείνῃ μέχρι τοῦδε γνωσταί. Διὰ τοῦτο δὲν εἶνε ποσῶς ἄκαιρος ἡ δημοσίευσις πηλίνων τινῶν τοῦ ἡμετέρου ἐθν. μουσείου πληρούντων ἱκανοποιητικώτατα τὴν μέχρι τοῦδε ἔλλειψιν παλαιῶν παραστάσεων τῆς ἀρτοποιητικῆς.

Εἶνε ταῦτα τὰ ἐπὶ τῶν πινάκων 11[5] καὶ 12 ἀπεικονιζόμενα. Ἐκ τούτων τὰ ἐπὶ τοῦ πίνακος 11 εἶνε ἀρχαϊκά, νεώτερα δὲ τούτων ἀλλ' οὐχὶ ὑστερώτερα τῶν ἀρχῶν τοῦ ε' αἰῶνος τὰ λοιπά.

Περὶ τῆς προελεύσεως τούτων ἀσφαλῶς γνωρίζομεν μόνον, ὅτι τὰ ὑπὸ τοὺς ἀρ. 3 καὶ 4, εὑρέθησαν ἐν τάφοις δι' ἀνασκαφῶν τῆς Γεν. Ἐφ. ἐνεργηθεισῶν ὑπὸ Κορομάντζου ἐν Ἐρετρίᾳ καὶ Τανάγρᾳ τῷ 1888, περὶ δὲ τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 χειρόγραφος σημείωσις τοῦ εὑρετηρίου τῆς Ἀρχ. Ἑτ. λέγει ὅτι ἠγοράσθη παρὰ Παλαιολόγου καὶ ὅτι εὑρέθη ἐν Ἀττικῇ, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀρ. 5, ὅτι προέρχεται ἐκ Χαλκίδος.

Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς ἐλλιπεῖς ταύτας πληροφορίας δὲν ἔχομεν ἀνάγκην μακρῶν λόγων, ὅπως καταστήσωμεν πιστευτόν, ὅτι ἅπαντα προέρχονται ἐκ τάφων· ἡ καλὴ τούτων διατήρησις, ἡ εὕρεσις ὁμοιοειδῶν μόνον ἐν τάφοις καὶ ἡ ἀγορὰ αὐτῶν παρ' ἀρχαιοκαπήλων, οἵτινες τὰ ἐμπορεύματά των σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ λαθραίας ἀνασκαφῆς τάφων προμηθεύονται, εἶνε λόγοι δικαιοῦντες ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἀπολύτως βεβαίαν τὴν ἐκ τάφων προέλευσιν τῶν ἡμετέρων πηλίνων. Ἀνήκουσι δὲ ταῦτα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐν Τανάγρᾳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὑρισκομένων μετὰ μεγίστης ἀφελείας εἰκόνας ἀνθρώπων εἰς βιωτικὰς ἐργασίας ἀσχολουμένων παριστώντων εἰδωλίων[1].

Τὰ ἀρχαιότερα τούτων εἶνε, ὅπως εἴπομεν, τὰ ὑπὸ τοὺς ἀρ. 1 καὶ 2, ἐπὶ τοῦ πίνακος 11 ἀναπαριστώμενα, εἶνε δὲ ταῦτα σπουδαιότατα, διότι παρουσιάζουσιν ἡμῖν ἐν μικρογραφίᾳ ὁλόκληρα ἀρτοποιεῖα, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐκτελοῦνται ἐν αὐτοῖς αἱ διάφοροι ἐργασίαι.

Καὶ τὰ δύο παριστάνουσι τὰς διαφόρους σκηνὰς κυκλικῶς διατεθειμένας ἐπὶ μικρᾶς λεπτῆς πλινθίδος χρησιμευούσης ὡς βάσεως, ἥτις ἔχει κοπῇ εἰς τρόπον, ὥστε τὰ ἄκρα αὐτῆς νὰ ἀκολουθῶσι τὸ ἐξωτερικὸν περίγραμμα τῶν ἐπ' αὐτῆς στηριζομένων ἀντικειμένων.

Ἐπὶ τοῦ ἀρ. 2[2] παρίσταται ὁ ἰπνός[3] ἀριστερά, ἐπὶ κενοῦ βάθρου τετραγώνου ἀνοικτοῦ τὴν δεξ. πλευράν, σχήματος ἡμίσεως ἐλλειψοειδοῦς θόλου ἔχων εὐρὺ στόμιον καταλαμβάνον ὅλην τὴν πρόσοψιν. Ἐντὸς τοῦ ἰπνοῦ ἀκριβῶς εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ φαίνεται μικρὰ ἐπιμήκης ὀπὴ ἐκτεινομένη καθ' ὅλον τὸ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος πλάτος τοῦ ἰπνοῦ, ἐπὶ τοῦ ἐσωτέρου ἄκρου τῆς ὁποίας στηρίζεται στενὴ πλὰξ τοῦ μήκους τῆς ὀπῆς κα-

[1] Πρβλ. Blümner: Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste bei Griechen und Römern I, 1-88.

[2] Κυρίως Γ, 196 κἑ.

[3] Πρβλ. Blümner ἔ. ἀ. σελ. 42 κἑ.

[4] Πρβλ. Furtwängler: Sammlung Sabouroff 13, σημ. 5, Heuzey: Figurines de Louvre pl. 39.

[5] Ὁ πίναξ 11 ἐσχεδιάσθη ὑπὸ Gillieron.

[1] Heuzey ἔ. ἀ.

[2] Martha: Catalogue des Figurines de la soc. arch. d'Athènes N° 39. Εὑρετήριον Γεν. Ἐφ. 4431. Μέγ. μῆκ. πλίνθ. 0,145, μέγ. πλ. 0,10.

[3] Ὕψ. μετὰ τοῦ βάθρου 0,043, βάθ. ἰπν. 0,04, πλ. ἔμπροσθεν 0,048, πλ. εἰς τὸ βάθος τοῦ ἰπνοῦ 0,035, ὕψ. στομ. 0,028, ὕψος ἀνοίγματος βάθρου 0,015.

λύπτουσα αὐτὴν ἐν μέρει. Ταύτην ὑπεβάσταζεν, ἂν εἶνε ἐκ τῆς φύσεως εἰλημμένος, μικρὸς δοκίσκος, ὃν βλέπει τις ἀρ. μεταξὺ τῶν χειλέων τῆς ὀπῆς. Ἐν τῷ ἰπνῷ πρὸς τῷ στομίῳ εὑρίσκονται μικρὰ κυλινδρικὰ τεμάχια πηλοῦ ἀπολήγοντα ἑκατέρωθεν εἰς ὀξύ, ἅτινα εἰκονίζουσι τοὺς ἄρτους. Πρὸ τοῦ ἰπνοῦ ἀρ. ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει μικρὸν ἀβαθὲς ἀγγεῖον, πρὸς τῷ δεξ. δ᾽ ὀπισθίῳ ἄκρῳ τοῦ ἰπνοῦ ἐγγύτατα τοῦ ἀνοίγματος τοῦ βάθρου ἕτερον ὑψηλὸν ἀγγεῖον εὐρύστομον, ὀξὺ τὴν βάσιν, ἔχον κάλυμμα, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου προέχει ὀξεῖα λαβή, στηρίζεται ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἐπὶ τοῦ ἰπνοῦ καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ἐπ᾽ ἀμόρφου μικροῦ τεμαχίου πηλοῦ.

Εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ στομίου τοῦ ἰπνοῦ, δεξ. ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς βάσεως σῴζεται τὸ κάτω μέρος μορφῆς, ἥτις ἦτο ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερά· πρὸ ταύτης δὲ κατὰ μῆκος τοῦ ἄκρου τῆς βάσεως κεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σκάφη ἐλλειψοειδὴς ἔχουσα ἀρκετὰ ὑψηλὰ ἀτέχνως πεποιημένα χείλη [1], ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰκονίζεται τεμάχιον ζύμης καλύπτον πλέον ἢ τὸ ἥμισυ αὐτῆς· ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τούτου ἔχει ἀποκοπῆ ἤδη ζύμη, ὅπως χρησιμεύσῃ εἰς περαιτέρω ἐργασίαν, ἐνῷ ἴχνη ἐπὶ τοῦ δεξ. ἄκρου τῆς ζύμης δεικνύουσιν, ὅτι ἀπεσπάσθη ἐκεῖθεν ἀντικείμενον ἐξέχον ὑπὲρ τὴν ζύμην πιθανῶς μορφὴ ἀνθρωπίνη ἱσταμένη. Μετὰ τὴν σκάφην (ἀριστερὰ) βλέπομεν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πρὸς τὸ ἄκρον τῆς βάσεως μικρὸν στρογγύλον ἀγγεῖον [2] ἐσωτερικῶς λευκῶς κεχρωματισμένον, οὗτινος τὰ χαμηλὰ παχέα χείλη ἐθραύσθησαν ἐν μέρει, καὶ ὄπισθεν τούτου τὰ κάτω ἄκρα μορφῆς, ἥτις ἦτο πρὸς τὸ ἀγγεῖον ἐστραμμένη καὶ ἠδύνατο δυσκόλως νὰ ἵσταται ὀρθία ὡς ἐκ τῆς ὄπισθεν αὐτῆς ἱσταμένης ἑτέρας μορφῆς, εἰς ἣν θὰ ἔλθωμεν ἐν τέλει. Κατόπιν τούτων δύο μικραὶ μορφαὶ λίαν ἀρχέτυποι, πτηνοπρόσωποι, κύπτουσιν ὑπὲρ σκάφην [3] ὁμοίαν καθ᾽ ὅλα τῇ πρώτῃ τεθειμένην ἐπὶ χαμηλοῦ συμπαγοῦς ὑποστηρίγματος καὶ φθάνουσαν μέχρι τῆς κοιλίας των, καὶ ἀσχολοῦνται ἐπὶ δύο σταυροειδῶς ὑπὲρ ἄλληλα τεθειμένων ἐπιμήκων τεμαχίων ζύμης· ἡ μία μορφή, ἡ προσθία ἐπὶ τῆς εἰκόνος εἶνε μᾶλλον κεκλιμένη τῆς ἄλλης, καὶ

[1] Μῆκ. 0,067, πλ. 0,035, ὕψ. χειλ. 0,012.
[2] Μέγ. 0,015.
[3] Μέγ. 0,07.

τῶν δύο δ᾽ αἱ κινήσεις εἶνε ἐκφραστικώταται, ἀξιοσημείωτος δὲ πρὸς τούτοις εἶνε καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ κοροπλάθου νὰ φέρῃ ποικιλίαν τινὰ εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν θέσιν τῶν δύο μορφῶν.

Τῆς πρὸς τὰ δεξ. ἔχει ἀποκοπῆ ἡ δεξ. χείρ· ἐντὸς τῆς σκάφης ὑπάρχει καὶ τρίτον τεμάχιον ζύμης ὡς καὶ θέσις καὶ διὰ τρίτον ἐργάτην. Πλησίον τῆς σκάφης πρὸ τοῦ ἀρ. μέρους τοῦ ἰπνοῦ βλέπομεν ἐπὶ μικροῦ κιονοειδοῦς ὑποστηρίγματος ἀγγεῖον σχήματος ἀνεστραμμένου εὐρέος κώνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου μορφὴ ὁμοία ταῖς προηγουμέναις σήθει κρατοῦσα μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν μέγα, ὀλίγον βαθύ, κοῖλον κόσκινον [1], φέρον πολλὰς μικρὰς ὀπάς.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὡς βάσεως χρησιμευούσης πλινθίδος καταντικρὺ τοῦ ἰπνοῦ κάθηται ἢ γονατίζει μορφὴ [2] παρεμφερὴς πρὸς τὰς ἄλλας ἔχουσα προτεταμένας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ἰπνὸν καὶ κρατοῦσα ἄμορφόν τι ἀντικείμενον ἐν τῇ ἀριστερᾷ· τῆς δεξ. ἐλλείπει τὸ ἥμισυ. Ταύτης τῆς μορφῆς ἐξαιρετικῶς ἔχει δηλωθῆ τὸ χώρισμα τῶν μηρῶν, ἴσως ὡς ἐκ τῆς ἀσυνήθους στάσεως. Τέλος πρὸ ταύτης τῆς μορφῆς ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ἐσωτέρου τῆς βάσεως μεταξὺ τῶν δύο σκαφῶν μορφὴ [3] ὑπερέχουσα τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ ὕψος στρέφεται πρὸς τὴν δευτέραν σκάφην, ἔχει δὲ τὰς χεῖρας ὁμοίως προτεταμένας καὶ κρατεῖ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἀντικείμενον ὅπως καὶ ἡ προηγουμένη.

Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρ. 1 [4] παρίσταται ἀριστ. ὁ ἰπνός [5], διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ὁ κοροπλάθος ἠρκέσθη ἐνταῦθα νὰ ἐπιθέσῃ μικρὸν κοῖλον κύλινδρον κλειστὸν ὄπισθεν ἐπὶ χαμηλοῦ ἀψιδοειδοῦς ὑποστηρίγματος ἔχοντος ἄνοιγμα δεξιά· ὅπως δ᾽ ἰσοπεδώσῃ τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἰπνοῦ, μετεχειρίσθη λεπτὴν πλάκα πηλοῦ, ἣν ἥπλωσεν ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τοῦ κυλίνδρου, ἐπέτυχε δ᾽ οὕτω ἀτελῶς τὴν ἰσοπέδωσιν, διότι ἡ βάσις τοῦ ἰπνοῦ εἶνε ἀνώμαλος καὶ κλίνει πρὸς τὰ ἔσω, μέρος δὲ ταύτης προκύπτει καὶ ἐκτὸς τοῦ στομίου τοῦ ἰπνοῦ. Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ ἰπνοῦ καὶ κάτωθεν τοῦ στομίου σχηματίζεται ἡμικυκλικὸν χώρισμα

[1] Ὕψ. μορφῆς 0,06, μέγ. κοσκ. 0,031.
[2] Ὕψ. 0,055.
[3] Ὕψ. 0,068.
[4] Martha ἔ. ἀ. 40 ἀρ. εὑρ. 5773. Διάμ. βάσ. 0,135.
[5] Ὕψ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους 0,05, ὕψ. στομ. 0,02, βάθ. 0,035, ὕψ. ἀνοίγμ. βάθρου 0,025.

οὐχὶ εὐδιαγνώστου χρήσεως. Ἐντὸς τοῦ ἀνοίγματος τῆς ἀψιδοειδοῦς βάσεως φαίνονται τέσσαρα ξύλα, ἅτινα προέχουσι πολὺ καὶ ἐκτὸς τούτου, γυνὴ δὲ κρατοῦσα ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ σχετικῶς παχεῖαν στρογγύλην ῥάβδον, ἧς ἡ ἄκρα ἀπεκόπη, ἀσχολεῖται πρὸ τοῦ ἀνοίγματος εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν ξύλων. Τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς ταύτης εἶνε ὅμοιον πρὸς τὰς τοῦ προηγουμένου πηλίνου, μόνον δὲ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς εἶνε ἀνθρωπόμορφος καὶ ἔχει ὑπὲρ τὸ μέτωπον εἶδος στεφάνης φερούσης στρογγύλον ἐπίθεμα ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀποληγούσης εἰς ὁμοιοπλατεῖς μακρὰς ταινίας (;) καταπιπτούσας ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἧς κάτωθεν εἰς τὸ ἄνω τοῦ μετώπου προέχουσι μικροὶ οὖλοι πλοκαμίσκοι. Ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ αὐτῆς ἐξήρτηται στρογγύλον τι κόσμημα φθάνον εἰς τὸ μέσον τοῦ στήθους ὑπεράνω τῶν μαστῶν [1].

Ἐν τῇ ἀρ. αὐτῆς ἀγκάλῃ φέρει βρέφος πτηνόμορφον. Ἡ ἀρ. χεὶρ εἶνε ὑπερμέτρως μεγάλη, δηλοῦνται δὲ καὶ οἱ δάκτυλοι. Μετ' αὐτὴν μορφὴ μικροτέρα πτηνοπρόσωπος κρατεῖ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἀπὸ προεχούσης λαβῆς στρογγύλον πινάκιον, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται στρογγύλος ἄρτος, ὑποστηρίζει δ' αὐτὸ καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς.

Πρὸ τῆς μορφῆς ταύτης γυνὴ ὀλίγον μεγαλειτέρα τῆς προηγουμένης ἔχουσα ἐπὶ τοῦ στήθους κόσμημα, ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς κατὰ πρῶτον περιγραφείσης, καὶ δύο μικρὰ δισκοειδῆ ἀντικείμενα ἐπὶ τῶν ὤμων, ἅτινα βεβαίως ἐχρησίμευον διὰ τὴν προσαρμογὴν τοῦ χιτῶνος, κρατεῖ μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν σκεῦός τι ἐλλειψοειδὲς ἔχον ἐπὶ τῶν τριῶν μόνον πλευρῶν ὑψηλὰ χείλη, ἅτινα εἶνε πλαγίως ἀποκεκομμένα εἰς τὰς δύο μικρὰς πλευρὰς [2]· ἐντὸς τούτου παρατηροῦνται πολλὰ μικρὰ ἄμορφα ἀντικείμενα, ὅμοια πρὸς τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται καὶ ἐντὸς τοῦ πρὸ τῆς μορφῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένου λεκανοειδοῦς ἀγγείου [3], ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ γυνὴ βεβαίως ἐκένου καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ σκεύους, ὃ ἐκράτει. Πλησίον τοῦ μικροῦ τούτου ἀγγείου ὁμοία μορφὴ ἐπιθέτει τὴν ἀρ. χεῖρα ἐπὶ τοῦ χείλους ὑψηλοῦ ἀγγείου κυλινδρικοῦ [4] ἔχοντος εὐρὺ χωνιοειδὲς ἄνοιγμα, ὅπερ ἵσταται πρὸ αὐτῆς, καὶ κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς ὑψωμένην ἀπὸ τοῦ μέσου ἀρκετὰ παχεῖαν ῥάβδον ἡμισφαιρικῶς ἄνω ἀποληγουσαν, ἧς ἡ μία ἄκρα εἶνε ἀφανὴς ἐντὸς τοῦ ἀγγείου, καταντικρὺ δὲ τῆς μορφῆς ταύτης ἐπὶ τοῦ ἑτέρου μέρους τοῦ ἀγγείου ἵσταται ἑτέρα ἀνάλογος μορφὴ κρατοῦσα καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν ἐργαλεῖον ὅμοιον (;), κρυπτόμενον σχεδὸν ὅλον ἐν τῷ ἀγγείῳ. Ἀριστερὰ τούτων γυνὴ [1] ἀνάλογος τῇ κατὰ πρῶτον περιγραφείσῃ ἔχουσα τὰ αὐτὰ περίπου κοσμήματα καὶ χιτῶνα ἐνταῦθα κάλλιον δεδηλωμένον, ἔχει ἐν τῇ ἀριστερᾷ μικρὸν παιδίον, ὅπερ θηλάζει ἀπὸ τοῦ ἀρ. αὐτῆς μαστοῦ· τὸ βρέφος εἶνε ὅπως καὶ τὸ τῆς πρώτης ἐσχηματισμένον ἐν εἴδει στρογγύλης δοκοῦ καὶ ἔχει μορφὴν πτηνοῦ, τὴν παρὰ φύσιν μεγάλην αὐτοῦ χεῖρα ἐπιθέτει ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς μητρὸς ἐκτελοῦν λίαν φυσικὴν κίνησιν, φέρει δὲ καὶ ἔνδυμα, ὅπερ πλαγίως ἀπὸ τοῦ ἀρ. αὐτοῦ ὤμου ἀρχίζον διέρχεται πιθανῶς διὰ τῆς δεξ. πλευρᾶς καὶ ἑνοῦται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὤμου μετὰ τῆς πρώτης ἄκρας. Τοῦ παιδίου τὸ κάτω μέρος λείπει, ἐπίσης καὶ τῆς γυναικὸς ἡ δεξ. χείρ, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀναλογίας πρὸς τὴν πρώτην θὰ ἐκράτει ἐπίσης σκεῦός τι. Μεταξὺ τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ τῆς τελευταῖον περιγραφείσης ἦτο προσκεκολλημένον ἐπὶ τῆς βάσεως μικρὸν κυνάριον, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς βάσεως εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σκεῦος ὅμοιον πρὸς τὸ ἀρτοφόρον πινάκιον, ὃ ἐκράτει ἡ δευτέρα γυνή, ἀλλὰ πολὺ μεγαλείτερον [2], ἐφ' οὗ εἶνε σεσωρευμένοι παντοίων σχημάτων ἄρτοι· πρὸς τὸ δεξ. ἄκρον φαίνονται τρεῖς στρογγύλοι ἐπ' ἀλλήλων, ἔχοντες ἐπίθεμα ἐν τῷ μέσῳ, μετ' αὐτοὺς εἷς τετράγωνος ἔχων σταυροειδῆ ἐντομήν, τρεῖς ὅμοιοι πρὸς τὰς σημερινὰς κουλούρας, ὧν ὁ εἷς ἔχει μικρὰ στρογγύλα ἐπιθήματα πέριξ, εἷς στρογγύλος φέρων ἐντομὴν ἀνθεμιοειδῆ, καὶ ἕτερος σχήματος ἀστραγάλου.

Ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τῶν ἡμετέρων πηλίνων εἶνε ὁ συνήθης τῶν σανιδοειδῶν λεγομένων εἰδωλίων [3], καθ' ὃν ὁ τεχνίτης λαμβάνων μικρὸν τεμάχιον πηλοῦ καὶ διὰ τῶν χειρῶν κατεργαζόμενος

[1] Πρβλ. Schliemann: Tiryns 146-147.
[2] Μῆκ. 0,03, ὕψ. 0,015.
[3] Μέγ. 0,03.
[4] Ὕψ. 0,03, πλ. 0,028

[1] Ὕψ. τῶν διαφ. μορφῶν κατὰ σειρὰν 0,067. 0,055. 0,063. 0,06. 0,07. 0,085.
[2] 0,05.
[3] Πρβλ. πρὸ πάντων Martha ἔ. ἀ. p. XVII.

αὐτό, τῷ ἔδιδε μορφὴν λεπτῆς σανίδος, ἤ, ὅταν τὸ εἰδώλιον προώριστο νὰ ἵσταται, μικροῦ κυλίνδρου εὐρέος πρὸς τὰ κάτω, ἅτινα ἀπεικόνιζον τὸ σῶμα, διὰ δὲ τὴν κατασκευὴν τῆς κεφαλῆς προσέθετεν ἐπὶ τοῦ οὕτω κατασκευασθέντος σώματος τεμάχιον πηλοῦ, συμπιέζων δὲ τοῦτο μεταξὺ τῶν δύο δακτύλων ἀπεικόνιζε τὴν λίαν ὑπερμέτρως καὶ παρὰ φύσιν προεξέχουσαν ῥῖνα, ἐπιθέτων δὲ εἰς τὴν ἑκατέρωθεν τῆς προεξοχῆς ταύτης σχηματιζομένην κοιλότητα μικρότατα στρογγύλα τεμάχια πηλοῦ κατεσκεύαζε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ οὕτως ἀπεικονιζομένη κεφαλὴ ὡμοίαζε μᾶλλον πρὸς μορφὴν πτηνοῦ. Δι' ἰδιαιτέρων τεμαχίων πηλοῦ ἀναλόγως ἐξεργαζομένων και προσκολλωμένων εἰς τὰ ἀντιστοιχοῦντα μέρη τοῦ σώματος κατεσκευάσθησαν αἱ χεῖρες, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ διάφορα κοσμήματα. Ἡ ἐργασία τῶν ἡμετέρων πηλίνων ἀρτοποιείων πλὴν τῶν προσώπων τῶν δύο ἀνθρωπομόρφων γυναικῶν τοῦ ἀριθ. 1, ἅτινα ἐπλάσθησαν ἀπὸ τύπου, εἶνε χειροποίητος, προσεκολλήθησαν δὲ τὰ διάφορα τεμάχια τὰ ἀπαρτίζοντα τὰς διαφόρους παραστάσεις ἔτι ὑγρά, ἐπὶ τῆς ὁμοίως ὑγρᾶς βάσεως πιεζόμενα διὰ τῶν δακτύλων, πρὸ τῆς ὀπτήσεως.

Ἦσαν δὲ τὰ ἡμέτερα πήλινα κεχρωματισμένα, ὡς δεικνύουσι λείψανα λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος[1].

Ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ παρασκευὴ τοῦ ἄρτου ἐγίνετο ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν, εἶνε μεμαρτυρημένον ὑπὸ τῶν παλαιῶν συγγραφέων· δῆλα δὴ καὶ τότε ὅπως καὶ σήμερον μετὰ τὴν κατάλληλον προπαρασκευὴν τοῦ ἀλεύρου (ἀλόησις, τρῖψις) ἠκολούθει συνήθως τῇ βοηθείᾳ προζύμου (ζύμης) ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τούτου ἡ ζύμωσις (δεῦσις, φύρασις, μᾶξις) τοῦ ἄρτου, ἡ πλάσις αὐτοῦ δῆλα δὴ ἡ ἐργασία δι' ἧς τῷ ἐδίδετο, ἐν ὅσῳ ἦτο μαλακός, ἡ κατάλληλος μορφή, καὶ τέλος ἡ ἐν τῷ ἰπνῷ, κλιβάνῳ ἢ ἄλλοθι ὄπτησις (πέψις) αὐτοῦ.

Τὰς διαφόρους ταύτας ἐργασίας μετὰ τῆς προπαρασκευῆς τοῦ ἀλεύρου ἐν μέρει παρουσιάζουσιν ἡμῖν ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ζωηρότητι τὰ ἡμέτερα δύο πήλινα ἀρτοποιεῖα.

Καὶ πρῶτον, ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὰς διαφόρους ἐργασίας κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν σειράν, ἡ κατὰ τρίτον περιγραφεῖσα μορφὴ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου

[1] Πρβλ. καὶ Martha ἔ. ἀ. Νο 39 καὶ 40.

ἢ τὸ ἐλλιπὲς τὴν μίαν πλευρὰν ἐλλειψοειδὲς σκεῦος κρατοῦσα κοσκινίζει διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν μήπω ἀλεσθέντα σῖτον, ὅπως ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ τελευταῖον λείψανον ἀχύρου ἢ ἄλλης ἀκαθαρσίας· καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ὑπῆρχον ἐν ἀρτοποιείοις κόσκινα ὁμοιάζοντα κατά τι πρὸς τὸ ἡμέτερον πήλινον, ἐν οἷς δι' ἡμιστροφικῆς συνεχοῦς κινήσεως τοῦ κοσκίνου συνηθροίζοντο τὰ ξένα ἐν τῷ σίτῳ ἀντικείμενα, συνήθως ἐλαφρότερα τούτου, ἐν τῷ μέσῳ ὑψηλότερον τοῦ σίτου καὶ οὕτω διὰ τῆς χειρὸς ἀπεμακρύνοντο. Ἡ τοιαύτη ἐργασία ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πιθανώτατα ἀναβρασμός, τὸ δὲ σκεῦος ἴσως λίκνον[1]. Ὅτι τὰ ἐν τῷ σκεύει ἀντικείμενα παριστῶσι σῖτον, δύναται νὰ δειχθῇ καὶ δι' ἑνὸς πηλίνου τοῦ ἡμετέρου ἐθν. μουσείου (ἀριθ. 4042), ὅπερ παριστᾷ γυναῖκα δίδουσαν ἀπὸ ἀγγείου τροφήν, βεβαιότατα κριθάς, εἰς ἀλεκτορίδας, πρὸ αὐτῆς λαμβανούσας τὴν τροφήν· καὶ παρ' αὐτῇ αἱ κριθαὶ παρίστανται κατὰ τρόπον ὅμοιον πρὸς τὸν σῖτον τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, δῆλα δὴ ὡς στρογγύλα μικρὰ ἀντικείμενα λίαν μεγάλα σχετικῶς πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῶν παριστώμενον.

Μετὰ τὴν ὡς ἄνω κοσκίνισιν τοῦ σίτου ἠκολούθει ἡ ἐν μύλαις ἄλεσις αὐτοῦ, ἢ ἡ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις μᾶλλον διαδεδομένη τρῖψις ἢ κόψις αὐτοῦ ἐν ἰδιαιτέροις ἀγγείοις, ἅτινα ἐκαλοῦντο ὅλμοι· τὴν δευτέραν ταύτην ἐργασίαν βλέπομεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πηλίνου ἀμέσως μετὰ τὴν κοσκινίζουσαν. Ὅτι πραγματικῶς ἡ ἐν λόγῳ σκηνὴ τὴν τρῖψιν τοῦ σίτου παριστᾷ καὶ ὄχι ζύμωσιν, ὅπως ἐπιπολαίως παρατηρήσας ὁ Martha λέγει, εἶνε φανερόν. Ἐὰν παραβάλωμεν τὴν παράστασιν τοῦ ἡμετέρου πηλίνου πρὸς ἄλλας σῳζομένας ἐπὶ ἀγγείων[2] παραστάσεις τρίψεως ἐν ὅλμοις, εὑρίσκομεν ἀκριβεστάτην μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων ἀναλογίαν. Τὰ ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐν χερσὶ κρατούμενα ἀντικείμενα καὶ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν καὶ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν φέρονται δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παριστῶσι ζύμην, μεθ' ὅλην δ' αὐτῶν τὴν ἀμορφίαν εὐκόλως δυνάμεθα νἀναγνωρίσωμεν ἐν αὐτοῖς τὸν ὕπερον, τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐγίνετο ἡ τρῖψις. Φαίνεται δ' ὅτι ἐγίνετο ἡ τρῖψις συνήθως ὑπὸ δύο γυ-

[1] Πρβλ. παραπομπὰς ἐν Blümner ἔ. ἀ. σ. 12-13 σημ. 4.
[2] Blümner σ. 21, σημ. 6.

ναικῶν, αἵτινες ἀπέναντι ἀλλήλων παρὰ τὸν ὅλμον ἱστάμεναι κατέφερον διαδοχικῶς τὸν ὕπερον ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ ὅλμῳ σίτου. Διὰ τὸ σχῆμα τοῦ ὅλμου ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, ὅπερ διαφέρει κατά τι τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου πρβλ. τοῦ Εὐστ. εἰς Ἰλ. XI, 147 τὴν περιγραφὴν τοῦ ὅλμου ὡς στρογγύλου κυλινδροειδοῦς, ὅπως τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, ἢ σκεύους κοίλου ὡς τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. Τὸ σχῆμα τοῦ ὑπέρου, ὅπερ φαίνεται σαφέστερον διὰ τῆς παραβολῆς πρὸς τὴν παράστασιν τοῦ ἀγγείου, διατηρεῖται τὸ αὐτὸ καὶ σήμερον ἔτι, χρησιμεῦον κυρίως διὰ τὴν κόψιν τοῦ καφὲ ἐν ὅλμοις ἀκριβῶς ὁμοίοις πρὸς τοὺς παλαιούς.

Τὴν κοσκίνισιν τοῦ ἀλεύρου (σήθειν, διασήθειν), ἥτις ἦτο ἡ ἀμέσως πρὸ τῆς ζυμώσεως τοῦ ἄρτου ἐργασία, εὑρίσκομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου εἰς τὴν ἀριστ. παρὰ τὸν ἰπνὸν παρισταμένην σκηνήν· ἡ παράστασις εἶνε σαφής. Τὸ σχῆμα τοῦ κοσκίνου ἴσως δὲν εἶνε καὶ ἐντελῶς ἀκριβές· βεβαίως τὰ ἀρχαιότερα κόσκινα, αἱ κρησέραι, θὰ εἶχον ὑψηλότερα χείλη, ἀλλ' ὁ τεχνίτης, ἴσως ἕνεκα τῆς δυσκολίας ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, προὐτίμησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἡμέτερον κόσκινον τὴν μορφήν, ἣν ἔχει ἐπὶ τοῦ πηλίνου, εὐνόητον δ' εἶνε καὶ διατί παρέλειψε νὰ εἰκονίσῃ ἐν τῷ κοσκίνῳ τὸ ἄλευρον, ὅπως ἔπραξε καὶ διὰ τὸν σῖτον. Καὶ πρὸς παράστασιν τοῦ σίτου ἠναγκάσθη πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν νὰ δώσῃ εἰς τοὺς σπόρους παρὰ φύσιν μέγεθος, τὸ ἄλευρον δὲ θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ παραστήσῃ ὡς ἕνα συμπαγῆ ἄμορφον ὄγκον. Τὸ ἀναλαμβάνον τὸ ἄλευρον ὑπὸ τὸ κόσκινον δοχεῖον εἶνε κινητὴ συνήθης λεκάνη (;), ἐνῷ ὁ κιονίσκος, ἐφ' οὗ αὕτη ἵσταται, θὰ ἦτο βεβαίως ἐστερεωμένος εἰς ὡρισμένον σημεῖον τοῦ οἰκήματος.

Ἡ ζύμωσις τοῦ ἄρτου, ἥτις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο φύρασις ἢ μᾶξις, ἐτελεῖτο ὅπως καὶ σήμερον ἐντὸς σκάφης, ἥτις ἐκαλεῖτο μαγὶς ἢ μάκτρον. Τοιαύτας σκάφας εὑρίσκομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου δύο. Ὅτι ἐν τῇ κατὰ πρῶτον περιγραφείσῃ σκάφῃ ἐτελεῖτο ἡ καθ' αὐτὸ ζύμωσις εἶνε φανερὸν ἐκ τοῦ μεγάλου τεμαχίου ζύμης (φυράματος), ὅπερ εὑρίσκεται ἐν αὐτῇ, φαίνεται δ' ὅτι ἡ ζύμωσις ἐν αὐτῇ ἐγίνετο διὰ τῶν ποδῶν, ὅπως καὶ σήμερον ἰδίως κατὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ διπυρίτου. Τὸ τοιοῦτον, ἄλλως ἀσύνηθες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, μοὶ δίδουσιν ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσω καὶ τὰ ἴχνη ἐπὶ τοῦ δεξ. ἄκρου τῆς ζύμης, ἅτινα πιθανώτατα ἀνήκουσιν εἰς ἀποσπασθεῖσαν μορφὴν ἀνθρωπίνην, καὶ ἡ θέσις τῆς σκάφης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἥτις θὰ καθίστα ἀδύνατον τὴν ἐπὶ μακρὸν διὰ τῶν χειρῶν ζύμωσιν ἐν αὐτῇ. Ὅτι ἡ ζύμωσις διὰ τῶν ποδῶν ἐγίνετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τοὐλάχιστον τοῖς Αἰγυπτίοις, μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδ. II, 36. Ἂν καὶ ἐντὸς τῆς δευτέρας σκάφης ἐγίνετο κυρίως ζύμωσις εἶνε λίαν ἀμφίβολον. Ὅτι ἡ ἐντὸς τῆς σκάφης ταύτης ζύμη μετεφέρετο ἐκ τῆς πρώτης δηλοῦται ἐκ τοῦ σημείου ἀποκοπῆς ἀριστερὰ τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ μεγάλου τεμαχίου ζύμης, μοὶ φαίνεται δὲ λίαν δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἀφοῦ ἅπαξ ἐζυμοῦτο ὁ ἄρτος ἐντὸς τῆς μιᾶς σκάφης μετεφέρετο καὶ εἰς τὴν ἄλλην διὰ νὰ ζυμωθῇ πάλιν, πολλῷ μᾶλλον πιστεύω, καίτοι ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν δηλοῦται σαφῶς, ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ σκάφῃ ἐτελεῖτο ἡ ἄλλη ἐργασία ἡ μετὰ τὴν ζύμωσιν, δῆλον ὅτι ἡ πλάσις τοῦ ἄρτου. Εἰς ταύτην τὴν ἐργασίαν ἐχρησίμευον συνήθως ἰδιαίτερα σκεύη καλούμενα πλάθανα ἢ πλάθανοι, ἅτινα ὁ Ἡσύχιος περιγράφει ὡς κύκλα, ἐφ' ὧν ἔπλαττον ἄρτους καὶ πλακοῦντας. Ὕδωρ διὰ τὴν ζύμωσιν μετέφερεν ἐκ τοῦ παρὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ βάθρου τοῦ ἰπνοῦ ἀγγείου ἴσως ἡ μορφή, ἧς σῴζεται μόνον τὸ κάτω ἄκρον δεξιὰ εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ στομίου τοῦ ἰπνοῦ, εἶνε δὲ τὸ περιέχον τὸ ὕδωρ ἀγγεῖον τοσοῦτον πλησίον τοῦ ἰπνοῦ, διότι φαίνεται ὅτι, ὅπως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ πρὸ πάντων τὸν χειμῶνα καὶ σήμερον ἔτι, ἡ ζύμωσις ἐγίνετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ θερμοῦ ὕδατος.

Ἂν ἡ τελευταῖον περιγραφεῖσα μεταξὺ τῶν δύο σκαφῶν ἱσταμένη μορφὴ τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 πηλίνου μετέφερε ζύμην ἐκ τῆς μιᾶς σκάφης εἰς τὴν ἄλλην, ἤ, ὅπερ μοὶ φαίνεται πιθανώτερον, ἐξετέλει χρέη ἐπιστάτου[1], εἶνε ἄδηλον. Ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς των φαίνεται, ὅτι αἱ σκάφαι ἦσαν ἐκ ξύλου, εἶνε δ' ἀπολύτως ὅμοιαι πρὸς τὰς καὶ σήμερον ἔτι διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν ἐν οἰκίαις, αἵτινες εἶνε ἐξ ἑνὸς ξύλου κεκοιλωμένου κατεσκευασμέναι.

Τὴν εἰς τὸν ἰπνὸν μεταφορὰν τῶν ἑτοίμων πρὸς ὄπτησιν ἄρτων δεικνύει ἡμῖν ἀναμφιβόλως ἡ δευ-

[1] Ἐπιστάτης ἐν Arch. Ztg. 1861, T. 148.

τέρα γυνὴ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου· ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ ἄρτος κεῖται ἐπὶ τοῦ σκεύους, ὅπερ κρατεῖ αὕτη, δεικνύει ὅτι οὗτος εἶνε ἔτι μαλακός, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ σκεῦος ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς σκεῦος παρ' ἡμῖν ἔτι ἐν χρήσει διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, καλούμενον πλασταριὰ ἢ πλαστῆρι. Ἴσως εἶνε τοῦτο τὸ πλάθανον, περὶ οὗ τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Ἡσυχίου, ἐφ' οὗ ἐπλάττετο ὁ ἄρτος, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀνάγκῃ μετεφέρετο, ὅτε ἦτο ἀκόμη ὑγρός, εἰς τὸν ἰπνόν. Ὑπολείπεται νῦν ἡ ὄπτησις ἤ, ὅπως ἔλεγον οἱ παλαιοί, ἡ πέψις τοῦ ἄρτου.

Ἐγίνετο αὕτη συνήθως ἐν τοῖς ὁμοίοις πρὸς τοὺς σημερινοὺς φούρνους ἰπνοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις σκεύεσιν ὡς ὁ κλίβανος, ἐσχάρα, ὀβελὸς κλ.[1]. Ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πηλίνων παρίσταται ἡ ἐν ἰπνῷ ὄπτησις τοῦ ἄρτου. Γίνεται αὕτη σήμερον ὡς ἑξῆς, ἀφοῦ πρῶτον πυρωθῇ ὁ ἰπνὸς καταλλήλως, μετὰ ταῦτα τίθενται ἐντὸς αὐτοῦ οἱ ἄρτοι, οἵτινες οὕτω ὀπτῶνται ἐκ τῆς προσκτηθείσης ὑπὸ τῶν τοίχων τοῦ ἰπνοῦ θερμότητος, χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξακολουθῇ ἐνεργοῦσα ἡ παραγαγοῦσα τὴν θερμότητα πυρά. Ἡ δὲ πύρωσις τοῦ ἰπνοῦ γίνεται κατὰ δύο τρόπους, ἢ τίθεται ἡ πυρὰ ἐντὸς τοῦ διὰ τὴν ὄπτησιν προωρισμένου μέρους τοῦ ἰπνοῦ καὶ ἀφοῦ ἀφεθῇ ἐν αὐτῷ ἐπὶ διάστημα χρόνου ἱκανόν, ὥστε νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν ἰπνὸν τὴν ἀπαιτουμένην θερμότητα, ἀφαιρεῖται πάλιν, ἢ ἡ πυρὰ ἀνάπτεται ἐν ἰδιαιτέρῳ χώρῳ κάτωθεν τοῦ ἰπνοῦ, καὶ τότε δὲ πάλιν δὲν διατηρεῖται καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ ἐκτελεῖται ἡ ὄπτησις τῶν ἄρτων. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν ἡ βάσις τοῦ ἰπνοῦ εἶνε ἐνίοτε ἐν μέρει διάτρητος, ἵνα εἶνε ἀμεσωτέρα ἡ ἐνέργεια τῆς πυρᾶς ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἰπνοῦ.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐτελεῖτο βεβαίως ἡ πύρωσις τοῦ ἰπνοῦ καὶ ἡ ὄπτησις τοῦ ἄρτου καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις[2]. Τὰ ἡμέτερα πήλινα παριστῶσι τὴν ἐκ τῶν κάτω πύρωσιν, ἥτις ἐνταῦθα ἐγίνετο διὰ τοῦ ἀνοίγματος εἰς τὴν δεξ. πλευρὰν τοῦ βάθρου, ὅπως τοῦτο σαφῶς δηλοῦται ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου, ἔνθα σῴζονται εἰσέτι ἐν τῷ ἀνοίγματι τὰ ξύλα τῆς πυρᾶς καὶ παρίσταται ἡ εἰς τὴν διάταξιν αὐτῶν

[1] Blümner ἔ. ἀ. 58 καὶ ἑ.

[2] Ἐν τοῖς ἀρτοποιείοις τῆς Πομπηίας διακρίνομεν καὶ τὰ δύο εἴδη τῆς πυρώσεως πρβλ. Overbeck, Pompeji σ. 388 καὶ Breton. Pompeia σ. 366.

ἀσχολουμένη γυνή. Τὸ ἐργαλεῖον, ὅπερ αὕτη κρατεῖ, ἐκαλεῖτο σκάλευθρον ἢ σπάλαθρον[1]. Ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου ὁ ἰπνὸς ἔχει καὶ τὴν διάτρησιν, ἣν ἐμνημονεύσαμεν ἤδη. Οἱ ἰπνοί, ὅπως βλέπομεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πηλίνων καὶ ἐπὶ τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ Heuzey, διαφέρουσι κατὰ τὸ σχῆμα τῶν σημερινῶν καὶ ἄλλων ἀρχαίων νεωτέρων ὅμως χρόνων[2], διότι, ἐνῷ οὗτοι εἶνε συνήθως στρογγύλοι καὶ ἔχουσι μικρὸν ἄνοιγμα, ἐκεῖνοι εἶνε ἐπιμήκεις καὶ τὸ στόμιον αὐτῶν παραδόξως εἶνε ὑπερμέτρως μέγα κατέχον ὅλην τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν αὐτῶν· ἴσως ὅμως τοῦτο ὀφείλει νἀποδοθῇ εἰς ἀδεξιότητα τοῦ τεχνίτου. Ἡ χρῆσις τοῦ ἡμικυκλικοῦ χωρίσματος πρὸ τοῦ στομίου τοῦ ἰπνοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου εἶνε δύσκολον νὰ ὁρισθῇ· διὰ τὴν τέφραν[3] δὲν ἦτο προωρισμένον, διότι, ὡς βλέπομεν, ἡ πυρὰ δὲν ἐτίθετο ἐν τῷ ἰπνῷ, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἰπνῷ ἡ πύρωσις ἐγίνετο καὶ διὰ τῶν δύο τρόπων· καὶ φρέαρ δέ, ὅπως φαίνεται ὅτι παραδέχεται ὁ Martha, εἶνε ἀπίθανον, ὅτι παριστᾷ, διότι πρὸς τοῦτο εἶνε ἡ θέσις λίαν ἀκατάλληλος.

Τὴν εἰς τὸν ἰπνὸν ἔνθεσιν τῶν ἄρτων ἐξετέλει βεβαίως ἡ πρὸ τοῦ ἰπνοῦ ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου γονατίζουσα ἢ καθημένη μορφή· ἂν ἡ στάσις αὕτη ἦτο συνήθης, ἀγνοοῦμεν, περίεργον ὅμως εἶνε, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Heuzey δημοσιευθέντος ἡ πρὸ τοῦ ἰπνοῦ μορφὴ παρίσταται καθημένη. Τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐτίθεντο οἱ ἄρτοι εἰς τὸν ἰπνόν, δὲν παρεστάθη ἢ ἐθραύσθη, ἂν κρίνωμεν ὅμως ἐκ τῆς ἀποστάσεως τοῦ ὀπτῶντος, ἡ λαβὴ αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀρκετὰ μακρά. Τὸ ἀριστερὰ πρὸ τοῦ ἰπνοῦ τοῦ πρώτου πηλίνου μικρὸν ἀγγεῖον[4] ἐχρησίμευε βεβαίως,

[1] Ἡ κρατοῦσα τὸ σκάλευθρον χεὶρ τῆς γυναικὸς ἦτο ἐσφαλμένως προσκεκολλημένη εἰς τὴν τελευταίαν ἀνθρωπόμορφον γυναῖκα, καὶ τοῦτο εἶχε δώσει ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐσφαλμένην περιγραφὴν παρὰ Martha.

[2] Ἴδ. σχετικὰς παραπομπὰς παρὰ Blümner ἔ. ἀ.

[3] Πρβλ. Overbeck, Pomp. σ. 388.

[4] Ὅμοιον ἀγγεῖον ὑπῆρχεν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει καὶ ἐν Πομπηίᾳ ἐν τῷ ἀρτοποιείῳ πλησίον τῆς Casa del Sallustio (πρβλ. Overbeck, Pomp. σ. 388 καὶ Breton, Pompeia σ. 268 τὴν φωτογραφίαν τοῦ ἐν λόγῳ ἀρτοποιείου), ὅπερ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐχρησίμευεν ὁμοίως. ὅπως ἡμεῖς παραδεχόμεθα, διότι καὶ διὰ τὴν χρῆσιν, ἣν παραδέχεται ὁ Overbeck, δῆλα δὴ να περιλαμβάνῃ τὸ ὕδωρ, δι' οὗ ἠλείφετο ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ μέλλοντος νὰ ὀπτηθῇ ἄρτου, καὶ δι' ἣν χρῆσιν τῷ ἀποδίδει ὁ Breton, ὅτι περιεῖχε τὸ ἄλευρον, δι' οὗ κατὰ τὴν εἰς τὸν ἰπνὸν εἰσαγωγὴν ἑνὸς ἑκάστου ἄρτου ἐπεπάσσετο τὸ πτύον, ἵνα μὴ ὁ ἄρτος προσκολλᾶται εἰς αὐτό, ἔχει τὸ ἀγγεῖον λίαν ἀκατάλληλον θέσιν, ἐπειδὴ θὰ ἦτο λίαν κοπιῶδες διὰ τὸν ὀπτῶντα νὰ κύπτῃ

ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἀναλογίας πρὸς σημερινοὺς ἰπνούς, ἵνα περιλαμβάνῃ ὕδωρ, εἰς ὃ ἐνεβαπτίζετο τὸ εἰς ἄκρον μακρᾶς ῥάβδου προσηλωμένον ὕφασμα (ἡ πάνα σήμερον καλουμένη), δι' οὗ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ἰπνοῦ τῶν ἑτοίμων πλέον ἄρτων ἐκαθαρίζετο (ἐπανίζετο) οὗτος.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου πηλίνου ἐν τῷ μέσῳ βλέπομεν τοὺς ὠπτημένους ἤδη ἄρτους. Ὁ Ἀθήναιος[1] διετήρησεν ἡμῖν τὰ παντοῖα καὶ πολλαπλᾶ ὀνόματα, ἅτινα ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἄρτους ἐκ τοῦ σχήματός των ἢ ἐκ τῆς ποιότητος ἢ τοῦ τρόπου τῆς ὀπτήσεως αὐτῶν.

Οἱ συνηθέστεροι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦσαν οἱ στρογγύλοι, τούτους δ' εὑρίσκομεν ἐν πλειονότητι καὶ μεταξὺ τῶν ἄρτων τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, ἀπαντῶσιν ὅμως μεταξὺ τούτων καὶ σπανιώτεραί τινες μορφαί. Οἱ πρὸς τὰς σημερινὰς κουλούρας ὅμοιοι εἶνε, πιθανώτατα, οἱ στρογγυλοδίνητοι κόλλικες, ὡς καὶ τὸ παρ' ἡμῖν σῳζόμενον ἔτι ὄνομα αὐτῶν κολλίκεια δηλοῖ, ὁ ἐν σχήματι δ' ἀστραγάλου ἴσως εἶνε ἐκ τῶν ὀνομαζομένων κύβων[2].

Τὰς διαφόρους ἐργασίας ἐκτελοῦσιν ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου γυναῖκες, τοῦτο δὲ συμφωνεῖ πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, καθ' ἃς συνήθως γυναῖκες ἠσχολοῦντο εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ ἄρτου. Τὴν διαφορὰν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν παριστανομένων γυναικῶν φαίνεται ἀποδίδων ὁ Martha[3] εἰς τυχαίαν ἐκλογὴν τοῦ τεχνίτου, ἀλλ' ὅμως εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι ὁ κοροπλάθος ἐξελέξατο σκοπίμως τοὺς διαφόρους τύπους. Τὸ γεγονός, ὅτι τὰς σχετικῶς ἐλαφροτέρας ἐργασίας ἢ οὐδεμίαν ἐργασίαν ἐκτελοῦσιν αἱ ἀνθρωπίνους μορφὰς ἔχουσαι καὶ κατὰ τἆλλα δ' ὑπερέχουσαι τῶν ἄλλων μορφαὶ πείθει ἡμᾶς, ὅτι αὗται παριστῶσι τὰς κυρίας, τὰς οἰκοδεσποίνας, ἐνῷ αἱ τὰς ἐπιπονωτέρας ἐργασίας ἐπιτελοῦσαι καὶ διὰ τοῦ σχηματισμοῦ δ' αὐτῶν εἰς ἥττονα μοῖραν τεταγμέναι, εἶνε αἱ δοῦλαι, αἱ δμωαί[4].

ἑκάστοτε, ὅπως ἐκτελῇ τὰς ὡς ἄνω ἐργασίας· τὸ χρησιμεῦον διὰ τὰς ἀναφερθείσας ἐργασίας μικρὸν ἀγγεῖον τίθεται σήμερον ἐπὶ τοῦ χείλους πρὸ τοῦ στομίου τοῦ ἰπνοῦ.

[1] ἔ. ἀ.

[2] Ἀθήναιος ἔ. ἀ. πρβλ. καὶ Blümner σ. 81.

[3] ἔ. α. XXVIII.

[4] Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τεχνικὸν τῶν δύο ὁμοῦ ἀπαντώντων τύπων ἀνθρωπομόρφων καὶ πτηνομόρφων πρβλ. ὁμοίως Martha.

Εἶνε γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἄρτου ἠσχολοῦντο ἀνέκαθεν κατὰ προτίμησιν αἱ δοῦλαι, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου αἱ οἰκοδέσποιναι ἐπετήρουν πάντοτε τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας καὶ δὲν ἠμέλουν νὰ λαμβάνωσι καὶ αὐταὶ μέρος εἰς ταύτας.

Τοὐναντίον οἱ ἐργάται τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 πηλίνου ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν φαίνονται, ὅτι εἶνε πάντες ἄνδρες.

Ἡ διαφορὰ αὕτη τοῦ γένους τῶν ἐργατῶν ἐπὶ τῶν δύο πηλίνων καὶ ἡ τελειοτέρα κατασκευὴ τοῦ ἰπνοῦ καὶ ἡ πληθὺς τῶν λοιπῶν σκευῶν ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου μὲ ἀναγκάζουσι νὰ ὑποθέσω, ὅτι, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου παρίσταται ἡ ἐν οἰκογενείᾳ παρασκευὴ τοῦ ἄρτου, τὸ ὑπ' ἀρ. 2 πήλινον παρουσιάζει ἡμῖν ἐπαγγελματικὸν ἀρτοποιεῖον.

Ἐνῷ εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ τοὺς ὁμηρικοὺς ἀκόμη ὁ ἄρτος παρεσκευάζετο, ὡς φαίνεται, ἀποκλειστικῶς ἐν ταῖς οἰκογενείαις, ὑφίσταντο[1], ὡς εἶνε γνωστόν, ἐν ἀκμῇ τὰ ἐπαγγελματικὰ ἀρτοποιεῖα ἤδη κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα, χωρίς, ἐννοεῖται, νὰ παύσῃ ἐντελῶς καὶ ἡ μέχρι σήμερον ἔτι διατηρουμένη συνήθεια τῆς ἐν τῷ οἴκῳ παρασκευῆς τοῦ ἄρτου.

Τὰ ἡμέτερα πήλινα κεῖνται μεταξὺ τῶν δύο μνημονευθεισῶν χρονικῶν περιόδων, ὥστε οὐδὲν ἐμποδίζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα, πιθανὴν χρονολογίαν τῶν ἡμετέρων πηλίνων, ἠδύνατο νὰ λειτουργῇ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρτοποιεῖον.

Δὲν εἶνε σκοπὸς τῆς παρούσης μου δημοσιεύσεως νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ λίαν περιπεπλεγμένον ζήτημα τῆς ἐννοίας τῶν διαφόρων ἐν τοῖς τάφοις εὑρεθέντων πηλίνων καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τοὺς νεκρούς εὐτυχῶς διὰ τὴν κατηγορίαν τῶν πηλίνων, εἰς ἣν ἀνήκουσι καὶ τὰ ἡμέτερα, φαίνονται πάντες οἱ μέχρι τοῦδε συμφωνοῦντες, ὅτι ἐσκόπουν ταῦτα τρόπον τινὰ νὰ ἐφοδιάζωσι τὸν νεκρὸν διὰ παντός, ὅ τι θὰ τῷ ἦτο ἀναγκαῖον πρὸς τροφὴν ἢ διασκέδασιν ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ ζωῇ[2].

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἕκτου αἰῶνος ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου ἀνήκουσι βεβαίως τὰ τέσσαρα πήλινα, ὧν τῶν τριῶν τὰ ἀπεικονίσματα δημοσιεύονται ἐπὶ τοῦ πίνακος 12, περιληφθέντα εἰς τὴν παροῦσαν

[1] Blümner ἔ. ἀ. σ. 1.

[2] Furtwängler ἔ. ἀ. σ. 10. 13. Heuzey ἔ. ἀ. Introduct.

δημοσίευσιν, ὡς παριστῶντα ἐπίσης σκηνὰς τῆς παρασκευῆς ἄρτου.

Ἐπὶ τοῦ ἀρ. 3 [1] παρίσταται ἐπὶ λεπτῆς βάσεως ὀρθογωνίου γυνὴ ἐνδεδυμένη μακρὸν χιτῶνα καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην ἐν ὑφάσματι (κεκρύφαλος;), ἥτις κύπτει ὑπεράνω ἀρκετὰ βαθείας στρογγύλης λεκάνης, κειμένης πρὸ αὐτῆς ἐπὶ μικροῦ κιονίσκου. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ προσθίου χείλους τῆς λεκάνης ὑπάρχει μικρὰ προεξοχή, ἧς ἡ χρῆσις δηλοῦται διὰ τοῦ ἐπ' αὐτῆς εὑρισκομένου λύχνου. Ἐντὸς τῆς λεκάνης εἰκονίζονται διάφορα τεμάχια ζύμης, σαφηνίζοντα τὴν ἐργασίαν τῆς γυναικός, ἥτις προσωρινῶς φαίνεται ἀσχολουμένη διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτῆς εἰς τὴν διευθέτησιν τοῦ λύχνου, πρὸς ὃν ἔχει καὶ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον. Ἡ ἀριστερὰ αὐτῆς χεὶρ εἶνε τεθραυσμένη, ἀλλ' ἦτο καὶ αὕτη προτεταμένη ἐντὸς τῆς λεκάνης. Οἱ ἐξωγκωμένοι ὀφθαλμοί, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου τῆς γυναικός, καὶ ὁ ἄνευ πτυχώσεων καὶ ἀμόρφως καταπίπτων λίαν στενὸς χιτὼν μαρτυροῦσι χρόνους ἔτι ἀρχαϊκούς.

Ἡ εἰς μικρὰ τεμάχια τομὴ τῆς ζύμης δεικνύει, ὅτι δὲν παρίσταται ἐνταῦθα ἡ ζύμωσις, ἀλλ' ἡ πλάσις τοῦ ἄρτου· τὸ δὲ σκεῦος εἶνε εἶδος μάκτρας, ἐν ᾗ ἐγίνετο ταὐτοχρόνως ζύμωσις καὶ πλάσις· τὸν κιονίσκον, ἐφ' οὗ τοῦτο κεῖται, ἀπηντήσαμεν ἤδη καὶ ἀνωτέρω [2] (σελ. 209). Ἀναλόγους πρὸς τὴν προηγουμένην σκηνὰς εἰκονίζουσι καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 4 καὶ 5 [3] πήλινα. Ἡ ἀμφίεσις τῶν γυναικῶν εἶνε ὁμοία τῇ προηγουμένῃ· μόνον ἡ κόμη τῆς ἐπὶ τοῦ ἀρ. 5 καλύπτεται ὑπὸ ὀξέος πιλίσκου, ἀντικαθιστῶντος τὸ ὕφασμα τῶν ἄλλων· τὰ ἀρτοπλαστικὰ σκεύη εἶνε ἐνταῦθα ἀβαθέστερα. Ἐπὶ τοῦ ἀριθ. 4 ἡ ἐργασία εἶνε μᾶλλον προκεχωρημένη, διότι ἐνταῦθα οἱ ἄρτοι ἔχουσιν ἤδη λάβῃ μορφήν, πέντε εἶνε στρογγύλοι, εἷς ἐπιμήκης, ἐνῷ ὑπάρχει καὶ περισσεῦον ἄμορφον μικρὸν τεμάχιον ζύμης πρὸς τὴν μίαν ἄκραν τοῦ σκεύους, ἡ δὲ γυνὴ ἀσχολεῖται νὰ ἐπιθέτῃ διὰ τῆς (ἀποκοπείσης) δεξιᾶς στρογγύλα μικρὰ ἀντικείμενα, ἅτινα ἔχει ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἐπὶ τῶν ἄρτων[1]. Ἐπὶ τοῦ ἑτέρου πηλίνου ἡ γυνὴ ἔχει μόνον δύο ἄρτους ἑτοίμους, ὑπάρχει δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς λεκάνης μικρὸν τεμάχιον ζύμης, ἐξ οὗ ἀποκόπτονται οἱ πλαττόμενοι ἄρτοι.

Διάφορος ἐργασία, ἀλλ' οὐχὶ ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς παρίσταται καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 [2] ἐκ Τανάγρας προερχομένου πηλίνου. Καὶ ἐνταῦθα ἡ γυνὴ ἵσταται, ὅπως ἐπὶ τῶν προηγουμένων, ἐπὶ μικρᾶς πλινθίδος, φέρει δὲ τὸν αὐτὸν καὶ αἱ λοιπαὶ ποδήρη χιτῶνα, ἡ δὲ κόμη αὐτῆς εἶνε περιπεπλεγμένη ἐν ὑφάσματι, ἀλλὰ κατὰ τρόπον περίεργον· ἡ ἐν τῷ ὑφάσματι ὀξεῖα ἄκρα τῆς κόμης αὐτῆς στρέφεται πρὸς τὰ ἄνω, σχηματίζουσα ὅμοιόν τι πρὸς Φρυγικὴν μίτραν. Κρατεῖ αὕτη σκεῦος, ὅπως καὶ ἡ δευτέρα γυνὴ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου (ἀνωτέρω σελ. 205), ὅπερ κατὰ πιθανότητα ὠνομάσαμεν πλάθανον, ἐφ' οὗ εὑρίσκεται ὁμοίως ἄρτος, ἔχων μικρὰν κυκλικὴν ἐντομὴν ἐν τῷ μέσῳ καὶ πέντε ἀκτινωτὰς ἀπὸ ταύτης εἰς τὰ ἄκρα. Τὸ σκεῦος εἶνε ἐνταῦθα ὀλίγον κεκοιλωμένον καὶ ἡ λαβὴ αὐτοῦ ἔχει μικρὰν ὀπήν, ἐξ ἧς τοῦτο ἀνηρτᾶτο μετὰ τὴν χρῆσιν.

Ἴσως τὸ πήλινον ἡμῶν παριστᾷ γυναῖκα, ἥτις ἑτοιμάσασα τοὺς ἄρτους οἴκοι, μεταφέρει αὐτοὺς εἰς ἐπαγγελματικὸν ἀρτοποιεῖον, ὅπως ὀπτηθῶσιν.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

---

[1] Ἀρ. Εὑρ. 4044. Μῆκ. βάσ. 0,065 πρὸς 0,05· ὕψ. μορφ. 010· ὕψ. λεκάνης 0,045· πλ. 0,05.

[2] Εὑρέθη τὸ δημοσιευόμενον πήλινον ἐν Τανάγρᾳ δι' ἀνασκαφῶν τῆς Γεν. Ἐφορείας τῷ 1888 ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ μετ' ἄλλων πηλίνων παριστώντων ἀναλόγους σκηνὰς οἰκιακῶν ἐργασιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἀνωτέρω (σελ. 208) μνημονευθεῖσα ὀρνιθοτρόφος. Ἀνάλογον σκηνὴν πρὸς τὸ ἡμέτερον πήλινον ἴδ. Schliemann, Tiryns σ. 140 fig. 76.

[3] Ἀρ. Εὑρ. 4052. Βάσ. 0,09 πρὸς 0,05· ὕψ. μορφῆς 0,10· ὕψ. σκεύους 0,045· διάμ. 0,05. Καὶ ἀρ. Εὑρ. 6006· μῆκ. βάσ. 0,07· ὕψ. μορφ. 0,098· ὕψ. σκεύους 0,032· Εὑρέθησαν τὸ μὲν ὑπ' ἀρ. 4052 ἐν Ἐρετρίᾳ δι' ἀνασκαφῶν τῆς Γεν. Ἐφορ., τὸ δὲ ὑπ' ἀρ. 6006 ἠγοράσθη ὡς προερχόμενον ἐκ Χαλκίδος ἴδ. Martha ἔ. ἀ. Nº 643.

[1] Τοιαῦτα στρογγύλα ἀντικείμενα βλέπομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἑτοίμων ἄρτων τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου (ἀνωτέρω σελ. 206), δεικνύουσι δ' ὅτι καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ ἐπιθέτωσιν ἐπὶ τῶν μελλόντων νὰ ὀπτηθῶσιν ἄρτων διάφορα μικρὰ ὄψα, ἴσως κάρυα, ἀμύγδαλα ἢ ἄλλο τι, ὅπως σήμερον συνήθως τὰ ᾠά.

[2] Ἀρ. Εὑρ. 4756. Ὕψ. 0,145· μέγ. σκεύους 0,06· λαβὴ αὐτοῦ 0,03.

ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΙΕΡΩ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

(Συνέχεια. Ὅρα Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1895 σελ. 263 ἑξ. καὶ 1896 σελ. 101 ἑξ.).

Αἱ ἑξῆς ὑπ' ἀριθ. 17-18 ἐπιγραφαὶ ἦσαν κεχαραγμέναι ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ τοῦ νοτίου γωνιαίου κίονος παραστάδος[1] τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης καὶ δὴ ἡ μὲν μείζων (ἀρ. 17 καὶ 17^{α}) ἐπὶ τῆς προσθίας, ἡ δὲ ἐλάσσων (ἀριθ. 18) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφανείας αὐτῆς.

Ἀριθ. 17.

ΑΣ.Ι⁝
ΤΩΝΞ
ΞΥΝΞ ΚΑΙΤΟΥ
ΛΛΞΙ ΞΙΝΟΝΑΟΣΤΑ Ο ΗΜΑΤ Τ
ΓΙ . ΟΥΚΑΤΑΤΟΥΣΘΕΟΥΣΑΤΟΠΗΜΑΤΟΣΓΙ
ΟΥΠΑΝΜΕΓΕΘΟΥΣΑΝΑΛΩΜΑΤΟΣΩΝΔΗΛΟΥΜΕΝΩ -ΙΙ
ΑΣΠΟΛΙΟΣΠΡΟΣΤΟΕΛΠΙΖΟΜΕΝΟΝΑΤΥΧΗΜΑΑΚΟΛΟΙ .Ι
ΤΟΙΣΠΡΟΠΕΠΟΛΙΤΕΥΜΕΝΟΙΣΑΤΩΔΙΚΑΙΟΙΣΥΠΕΡΤΕΑΤΟΥΚ ΤΑΣ
ΥΝΑΙΚ.ΟΣΚΑΙΤΑΝΓΕΝΕΑΝΕΠΑΝΓΕΙΛΑΤΟΤΟΝΝΑΟΝΕΠΙΣΚΕΥ ΤΓ
ΠΑΡΑΤΟΥΟΥΤΑΝΕΓΔΟΣΙΝΠΟΙΟΥΜΕΝΟΣΕΚΑΡΥΞΕΤΟΙΣΜΥΣΤΙ
ΕΠΙΤΩΕΠΙ
ΣΙΝΤΩΕΓΛΑΒΟΝΤΙΔΗΝΑΡΙΑΜΥΡΙΑΠΡΟΣΟΚΕΦΑΛΑΙΟΝΜΗΔΕΝ Σ
ΑΥΤΟΣΤΩΝΤΕΕΡΓΩΝΚΑΙΠΑΝΤΩΝΕΠΕΜΕΛΗΘΗΓΡΑΨΙΝ
ΝΑΙΜΕΤΑΤΩΝΙΔΙΩΝΠΑΡΕΧΕΤΑΙΔΕΚΑΙΟΣΑΚΙΣΑΝΑΠΟΛΙΣΘ ΤΑΙ
ΠΩΝΕΝΔΙΑΤΑΓΕΝΗΜΑΤΑΚΑΙΠΡΟΣΕΛΑΣΣΟΝΟΣΤΙΜΑΣΔΙΙ ΠΟΛΟΙ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΩΝΤΕΕΙΝΕΚΕΝΤΑΣΠΡΟΣΤΑΝΠΟΛΙΝΑΡΕΣΚΕ ΤΑΛΑΣ
ΑΦΙΔΗΣΑΣΔΑΠΑΝΑΣΔΑΜΙΟΡΓΗΣΑΣΔΕΕΠΙΔΙΕΤΙΑΝΤΑΤΕΚΑΤΑΛ
ΕΔΕΞΑΤΟΚΑΙΤΑΣΛΟΙΠΑΣΔΑΠΑΝΑΣΠΑΡΑΤΟΥΕΠΕΤΕΛΕΣΑΤΟΕΦΩΝ
ΟΧΛΗΘΗΝΑΙΤΩΝΠΟΛΙΤΑΝ
ΕΦΟΙΣΚΑΙΠΑΣΙΝΕΔΟΞΕΤΟΙΣΣΥΝΕΔΡΟΙΣΚΑΙΤ
ΟΙΑΙΡΩΜΑΙΟΙΣΤΟΙΣΠΡΑΓΜΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙΣΕ
ΑΠΟΛΕΙΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΝΤΑΣΕΠΑΙΝΙΝΞΕΝΑΡΧΟΝΟΝΑΣΙΚ
ΙΠΑΣΙΤΟΙΣΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙΣΠΟΙΗΣΑΙΔΕΑΥΤΟΝ ΚΑΙ
ΙΑΣΤΑΣΓΥΝΑΙΚΟΣΑΥΤΟΥΚΑΙΤΑΝΓΕΝΕΑΝΑΓΑΛΜΑΤΑΚΑΙ
ΟΙΣΕΠΙΧΡΥΣΟΙΣΚΑΙΑΝΑΘΙΝΑΙΕΝΤΩΙΕΡΩΤΑΣΔΕΣΠΟΙΝΑΣΕΠΙΓΡΑ
ΟΛΙΣΤΩΝΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΑΝΞΕΝΑΡΧΟΝΚΑΙΝΙΚΙΠΠΑΝΚΑΙΤΑΣΓΕΝΕΑΣ
ΕΡΓΕΤΟΥΝΤΑΣΤΑΝΠΟΛΙΝΠΑΡΑΠΑΝΤΑΤΟΝΒΙΟΝΟΜΟΙΩΣΤΕΚΑΙΕΝΤΩΝΑΩ
ΙΟΝΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΙΝΕΠΑΝΓΕΛΤΑΙΕΠΙΓΡΑΨΑΤΩΔΕΜΕΤΑΤΩΝΙΔΙΩΝ
ΙΝΑΟΝΤΑΣΔΕΣΠΟΙΝΑΣΕΠΕΣΚΕΥΑΚΕΝΑΙΕΠΙΔΕΤΟΝΤΩΝΣΕΒΑΣΤΩΝ
ΑΙΕΠΙΔΕΤΟΝΤΑΣΚΟΡΑΣΟΤΙΕΠΕΣΚΕΥΑΣΕΕΣΤΩΑΓΚΑΙΑΡΧΙΕΡΕΥΣ
ΝΔΙΑΒΙΟ ΑΙΓΕΝΟΣΑ ΤΟΥΑΛΕΙΤΟΥΡΓΗΤ Υ ΡΧΩΝΠΑΣΑΣΑΙ
ΔΕΚΑΙΕΙΣΠΡΟΕΔΡΙΑΝΞΕΝΑΡΧΟΝΕΝΤΕΤΟΙ ΚΑΙΟΙΣΚΑΙΣΑΡΗΟΙΣ
ΜΓ ΛΟΥΣΕΙΣΤΑΟΜΟΙΑ
ΝΟΦΑΝΕΟΣ

Ἀριθ. 17^{α}.

ΔΙΕ
.Ε
ΕΙΣ

[1] Πρβ. «παράστημα» κατωτ. ἐν ἀριθ. 18.

Ἀριθ. 17

. . . . ασ . ι; . . . .
. . . . . . ν;] τω[ν; . . . .
. . . . σ;]υν[έδριον;] καὶ τοὺ[ς; . . . .
. . . . . μελ;]λε . . . . . ιν ὁ ναὸς τᾶ[ς θε]ο[ῦ καὶ; χρη;]ματ[ίζον;]τ . . . .
. . . . ου κατὰ τοὺς θεοὺς ἀτοπήματος [γ; . . . .
. . . . ου πανμεγέθους ἀναλώματος, ὧν δηλουμένω[ν μὴ εὐπο-;]
ρούσας; τ]ᾶς πόλιος πρὸς τὸ ἐλπιζόμενον ἀτύχημα ἀκολο[ύθως; .
. . . . . . τοῖς προπεπολιτευμένοις ἀτῷ δικαίοις ὑπέρ τε ἀτοῦ κ[αὶ] τᾶς
γ]υναικὸς καὶ τᾶν γενεᾶν ἐπανγείλατο τὸν ναὸν ἐπισκευ[άσειν]
παρ' ἀτοῦ, οὗ τὰν ἔγδοσιν ποιούμενος ἐκάρυξε τοῖς μυστ[ηρίοις δώ-;]
σιν τῷ ἐγλαβόντι δηνάρια μύρια, πρὸς ὃ κεφάλαιον μηδεν[ὸς δεξαμένου;]
αὐτὸς τῶν τε ἔργων καὶ πάντων ἐπεμελήθη *ἐπὶ τῷ ἐπιγράψιν* [ἐπεσκευακέ-;]
ναι μετὰ τῶν ἰδίων, παρέχεται δὲ καὶ ὁσάκις ἂν ἁ πόλις θ[λείβητ;]α[ι; καρ-;]
πῶν ἐνδία τὰ γενήματα καὶ πρὸς ἐλάσσονος τιμᾶς δι . . . . . πωλ[ῶν],
γυμνασιαρχῶν τε εἵνεκεν τᾶς πρὸς τὰν πόλιν ἀρεσκε[ίας πάσ]ας
ἀφιδήσας δαπάνας, δαμιοργήσας δὲ ἐπὶ διετίαν τά τε καταλ[ύματα]
ἐδέξατο καὶ τὰς λοιπὰς δαπάνας παρ' ἀτοῦ ἐπετελέσατο ἐφ' ᾧ [μηδένα]
ὀχληθῆναι τῶν πολιτᾶν·
ἐφ' οἷς καὶ πᾶσιν ἔδοξε τοῖς συνέδροις καὶ τ[ῷ δή-]
μ]ω [κ]αὶ Ῥωμαίοις τοῖς πραγματευομένοις ἐ[ν]
Μεγάλ]α πόλει εὐχαριστοῦντας ἐπαινῖν Ξέναρχον Ὀνασικ[ρά-]
τεος ἐπ]ὶ πᾶσι τοῖς προγεγραμμένοις, ποιῆσαι δὲ αὐτο[ῦ τε] καὶ
Νικίππ]ας τᾶς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τᾶν γενεᾶν ἀ[γάλ]ματα καὶ
εἰκόνας ἐν ὅπλ;]οις ἐπιχρύσοις καὶ ἀναθῖναι ἐν τῷ ἱερῷ τᾶς Δεσποίνας ἐπιγρα-
φὰν ἐχούσας: «ἁ π]όλις τῶν Μεγαλοπολιτᾶν Ξέναρχον καὶ Νικίππαν καὶ τὰς γενεὰς
αὐτῶν; εὐεργε]τοῦντας τὰν πόλιν παρὰ πάντα τὸν βίον», ὁμοίως τε καὶ ἐν τῷ ναῷ
τῶν Σεβαστῶν;], ὃν κατασκευάσιν ἐπάνγελται, ἐπιγραψάτω δὲ μετὰ τῶν ἰδίων
ἐπὶ μὲν τόν; ν]αὸν τᾶς Δεσποίνας ἐπεσκευακέναι, ἐπὶ δὲ τὸν τῶν Σεβαστῶν
καθιδρυκέν;]αι, ἐπὶ δὲ τὸν τᾶς Κόρας ὅτι ἐπεσκεύασε, ἔστω δὲ καὶ ἀρχιερεὺς
τῶν Σεβαστῶ;]ν, διὰ βίο[υ κ]αὶ γένος α[ὐ]τοῦ ἀλειτούργητ[ο]ς ὑπάρχων πάσας λι-
τουργίας, καλεῖν δ]ὲ καὶ εἰς προεδρίαν Ξέναρχον ἔν τε τοῖ[ς Λυ]καίοις (καὶ;) Καισαρήοις
ὅπως (ἂν) φαινώμεθα καὶ ἐν τούτοις μεμνημένοι τῶν ἀγαθῶν καὶ ἄλ;]λους εἰς τὰ ὅμοια
προτρεπ . . . . *δεῖνα* Ξε;]νοφάνεος. (*κενόν*).

Ἀριθ. 17 a

. . . . οις
. . . . υ
α . . . . ρ]ος
διε . . . . τ]ᾶς
Δ;]ε[σποίνας; . . . . ν;] δὲ
εἰς . . . . ν

(vv. 1–6: ; πρβ. κατωτ. ἀρ. 21)

. . . .
. . . .

Μέρος τῆς ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 17 κατακεχωρισμένης ἐπιγραφῆς:

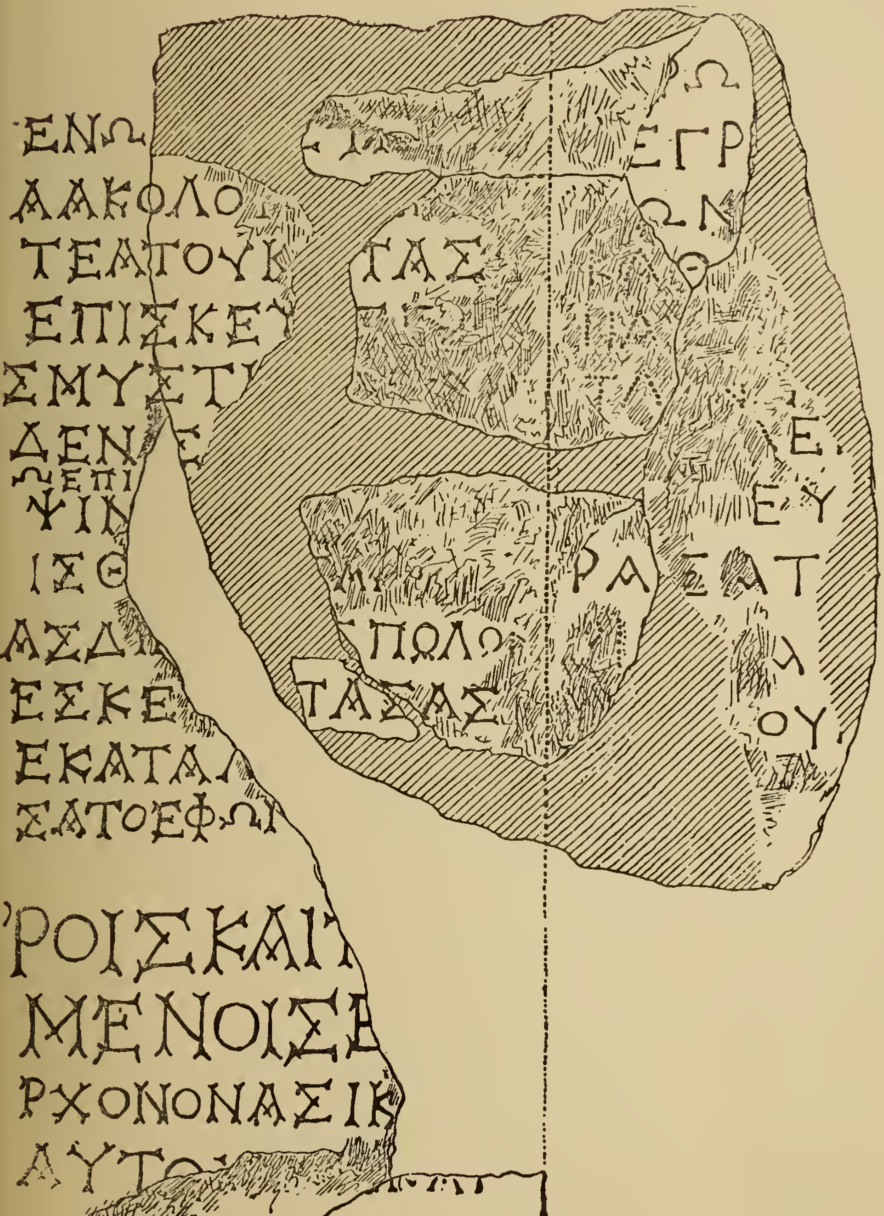
22

23

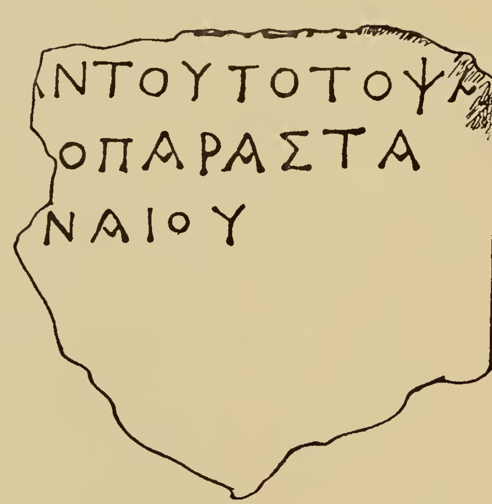
18

24

18

Σημ. Μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῆς καταχωρίζεται ἐνταῦθα καὶ τὸ κείμενον τῶν τεμαχίων ἀριθ. 22 - 24· περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν πρβ. κατωτέρω ἐν τοῖς οἰκείοις ἀριθμοῖς.

Ἀριθ. 18

....και
.... Ξενάρ;]χου
.....................ταν
....ο
.... δε;]υ-;
(; πρβ. κατ. ἀριθ. 23.)
τέρ;]ω..................
γε]γρ[α......... ......
τ;]ων...................
κα;θ...... ....
να;....................
τα;....................
....ε..................
...ευ[...............χα-]
ρ]α[ξ]άτ[ωσα]ν τοῦτο τὸ ψά-
φισμ]α [εἰς τ]ὸ παράστα-
μα τ]οῦ [προ]ναίου.
(*κενόν*).

Τὸ πρὸς Α. ἄκρον τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ προνάου συνέκειτο ἐξ ἐπαλλήλων λευκῶν (τῶν Δολιανῶν) μαρμάρων, ὧν εὑρέθησαν δύο τῶν κατωτάτων[1] φέροντα τὰς προκειμένας ἐπιγραφάς.

Τῶν μαρμάρων τούτων τὸ ἕτερον, τὸ καὶ πάντων κατώτατον, κεῖται ἔτι κατὰ χώραν, ἔφερε δὲ τὸ τέλος (*ἀριθ. 17*[α]) τῆς μείζονος ἤτοι προσθίας ἐπιγραφῆς. Τοῦ μαρμάρου τούτου (ὕψ. 0.89, πλ. περ. 0.83, πάχ. περ. 0.34) εἰσὶν ἀποκεκομμέναι αἱ κάτω πρόσθιαι γωνίαι, ἐφ' ὧν δὲν ὑπῆρχον γράμματα, καὶ ἡ ἄνω δεξιὰ γωνία, ἥπερ ἴσως ἀνήκει τὸ κατωτέρω μὴ προσαρμόττον ἐνεπίγραφον τεμάχιον ἀριθ. 21. Ἐπὶ τῆς σχεδὸν παντάπασι διεφθαρμένης προσθίας ἐπιφανείας περισῴζονται ἔτι μόνον ὀλίγα γράμματα τεσσάρων στίχων (ἀριθ. 17[α]), ὧν ἄνωθεν μὲν εὐθὺς ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λίθου ὑπῆρχον ἔτι δύο στίχοι, κάτωθεν δ' αὖ ἴσως μόνον ἕτεροι δύο[2]. Ὁ λίθος ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει ἀναθύρωσιν καὶ (κατὰ τὰς στενὰς πλευρὰς) δύο μικροὺς τετραγώνους τόρμους, δι' ὧν συνεδεῖτο μετὰ τοῦ ὑπερκειμένου.

Τὸ δὲ ἕτερον μάρμαρον εὑρέθη πλησίον πεπτωκός, φέρει δὲ γράμματα ἐπὶ τῆς προσθίας (ἀριθ. 17) καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφανείας (ἀριθ. 18)· ὁ λίθος ἔχει ὕψος 0.81, ἐπὶ δὲ τῆς κάτω ἐπιφανείας πλάτος καὶ πάχος καὶ ἀναθύρωσιν καὶ τόρμους ἀνάλογα τοῖς ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ προειρημένου (ἀριθ. 17[α]) λίθου. *Ἀριθ. 17.* Ἡ ἐπιγραφὴ ἀριθ. 17 πληροῖ ἅπασαν τὴν προσθίαν τοῦ μαρμάρου ἐπιφάνειαν, ἥτις πολλαχοῦ μὲν δεινῶς ἐστιν ἀποτετριμμένη, δεξιὰ δὲ ἠκρωτηριασμένη[1]. Καὶ ἄνωθεν μὲν τοῦ 1[ου] στίχου τοῦ λίθου τούτου πιθανῶς ὑπῆρχεν εἷς ἔτι στίχος μόνον (βεβαίως οὐχὶ πλείονες), δεξιὰ δὲ ἐδυνήθην νὰ προσαρμόσω 4-5 ἀποκεκομμένα τεμάχια τῶν 15 πρώτων στίχων καὶ ἓν (ὕψ. 0.25, πλ. 0.17, πάχ. 0.06) περιλαμβάνον τὸ τέλος τῶν στίχων 22-33. *Ἀριθ. 18.* Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφανείας τοῦ αὐτοῦ λίθου (ἐφ' οὗ ἡ ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπιγραφὴ) ὑπῆρχεν, ὡς εἴρηται, ἡ ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφή. Ταύτης ἐπ' αὐτοῦ μὲν τοῦ λίθου οὐδὲν ἀπέμεινε, τὰ περιλειπόμενα δὲ λείψανα εὕρηνται κεχαραγμένα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφανείας τεσσάρων τῶν εἰρημένων τεμαχίων καὶ ἐπὶ ἑτέρου ἔχοντος (ὕψ. 0.19, πλάτ. 0.19, πάχ. ὡς 0.07 (ἐπὶ τούτου περιέχεται τὸ δεξιὸν μέρος τῶν 3-4 τελευταίων στίχων)[2]. Τὰ λείψανα ταῦτα ἀντιστοιχοῦσι κατὰ τὴν θέσιν πρὸς τοὺς 15-16 πρώτους στίχους τῆς ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπιγραφῆς. Τὰ γράμματα τῆς προκειμένης (ἀριθ. 18) ἐπιγραφῆς (ὕψ. ὡς 0.018) εἰσὶν ὀλίγῳ ἀραιότερα καί πως ἁπλούστερα τῶν τῆς 17 (τοῦ *α λ. χ.* αἱ μέσαι γραμμαὶ δὲν προεκτείνονται ἐκτὸς τῆς γωνίας τῆς πρὸς ἀλλήλας συμπτώσεως). Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ 1[ου] σωζομένου στίχου πρβ. κατωτέρω ἀριθ. 23. *Παράσταμα* ἀπαντᾷ, καθ' ἅ μοι εὐγενῶς ὑπὸ Homolle ἀνεκοινώθη, καὶ ἐν Λεβαδείας ἐπιγραφῇ, ἐκδιδομένῃ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ προσεχεῖ τεύχει τοῦ Bulletin (1896 σελ. 324, στίχ. 50, 66, 68). *Προναίον* εὕρηται καὶ ἐν τῇ κατωτέρω ἐπιγραφῇ ἀριθ. 27.

[1] Εὑρέθη καὶ τὸ ἐπίκρανον φέρον δύο ἀναγλύπτους ῥόδακας.

[2] Ἡ ἐπιγραφὴ δηλονότι καθῆκε πιθανῶς 0.17 ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λίθου (κατά γε τὸ μέσον που τοῦ λίθου, 0.35 ἀπὸ τῆς κορυφῆς, σῴζεται χῶρός τις ἀλώβητος, ἐφ' οὗ βεβαίως δὲν ἐχαράχθησαν γράμματα).

[1] Ἡ δεξιὰ καὶ ἡ ὀπίσθιος ἐπιφάνεια φέρουσιν ὁριζοντίως ἴχνη ἐντομῆς γενομένης διὰ σιδηροῦ ὀργάνου μετὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως κατάπτωσιν τοῦ λίθου· ἴσως αἱ ζημίαι αὗται ἀνάγονται εἰς τοὺς νεωτάτους χρόνους, καθ' οὓς οἰκοδομουμένης τῆς ἐκκλησίας τοῦ πλησίον χωρίου (Ἀστάλα), οἱ κάτοικοι, ὥς μοι ἐρρήθη, ἐπειρῶντο νὰ ἀποκομίσωσι λίθους προσφόρους νὰ τεθῶσιν ὡς ὑπέρθυρον καὶ ἄλλος κόσμος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας· καὶ τῷ ὄντι σήμερον ἐν τῷ χωρίῳ ἐπὶ τῆς νοτίας μακρᾶς τῆς ἐκκλησίας πλευρᾶς ὑπὲρ τὴν θύραν ὑπάρχουσιν ἐνεκτισμένα γεῖσα μετὰ σταγόνων καὶ ἀκρωτήριον τεθραυσμένον, τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου τῶν Δολιανῶν, ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης μετενεχθέντα.

[2] Τὸ τεμάχιον τοῦτο, εἰρήσθω ὡς ἐκ περισσοῦ, εὑρέθη κατὰ τὸ μέσον τοῦ στυλοβάτου.

Ἄλλα τινὰ τεμάχια μὴ προσαρμόττοντα μὲν τοῖς ἀνωτέρω, ἀναγόμενα δέ, ὡς καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων εἰκάσαι, εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, μνημονεύονται κατωτέρω ἀριθ. 19-24.

Ἐπιγρ. ἀριθ. 17. Ὕψος γραμμάτων τῶν μὲν πλείστων στίχων 0.015 (ὕψ. γραμμ. τῶν κατόπιν μεταξὺ τοῦ 11ου καὶ 12ου στίχου προσεπιγεγραμμένων 0.007), τοῦ δὲ 19ου καὶ 20οῦ στίχου 0.02. Τὰ γράμματα φέρουσι κεραίας κατὰ τὰ ἄκρα (οἷον ἐπὶ τοῦ *ι*) καὶ κατὰ τὰς γωνίας (οἷον ἐπὶ τοῦ *δ*)· τὸ *ρ* παρὰ τὸ ἄνω ἀριστερὸν ἄκρον φέρει κόσμον ὡς μηνίσκην τινὰ κάθετον οἷον ψιλὸν πνεῦμα.

Στίχ. 1-3. Τὸ 3ον (τῶν σῳζομένων) γράμμα τοῦ 1ου στίχου εἶνε ἴσως *τ* ἢ *ε*. Τὸ 5ον τοῦ αὐτοῦ στίχου, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ 4ον τοῦ 2ου στίχου καὶ τὸ 1ον καὶ 4ον τοῦ 3ου στίχου φαίνονται ὡς *ε* ἢ *σ*.

Στίχ. 4. Πρὸ τοῦ *ὁ ναὸς* ἴσως ὑποκρύπτεται *ἔμελλεν παθεῖν* ἢ *πεσεῖν* (καίτοι σπανιώτερος ὁ ἀόριστος μετὰ τὸ *μέλλειν*), διότι δὴ κατωτέρω γίγνεται μνεία ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ (πρβ. καὶ στίχ. 7). Τὸ 4ον μετὰ τὸ *ναὸς* γράμμα εἶνε, ὡς ἐκ παλαιοτέρας μού τινος προχείρου ἀντιγραφῆς εἰκάζω, στρογγύλον, διὸ καὶ συνεπλήρωσα *τᾶς θεοῦ*. Τὸ [*ἴζον*] προσέθηκα ὡσαύτως ἐκ παλαιοτέρας σημειώσεως. Τὰ κατόπιν δύνανται νὰ συμπληρωθῶσι κατ᾽ἔννοιαν· πρόκειται περὶ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου καὶ τοῦ ἀναγκαίου ἀναλώματος.

Στίχ. 5. Τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου λείψανα ἀμφίβολον ἂν εἶνε *πε*.

Στίχ. 6. Πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ *ου* ἴχνη ὡσεὶ *τ* ἢ *ν*. Τὰ γράμματα *με* τοῦ *παγμεγέθους* εἰσὶν ἡνωμένα, διὰ μιᾶς γραμμῆς παρισταμένου τοῦ δεξιοῦ σκέλους τοῦ *μ* καὶ τῆς καθέτου τοῦ *ε*. Μετὰ τὸ *δηλουμένω*[*ν* χῶρος ἔτι δύο που ἐλλειπόντων γραμμάτων, εἶτα λείψανα ὡς *ε* ἢ *σ* καὶ καθέτου γραμμῆς τοῦ *υ* καὶ ἑτέρας καθέτου γραμμῆς (*συν;*), μεθ᾽ ὃ πάλιν βεβλαμμένος ὁ λίθος (*απο-;*). Ἴσως συμπληρωτέον ὡς ἐν τῇ μεταγραφῇ.

Στίχ. 7-8. Μετὰ τὸ *ἀκολο*[*υθ* χῶρος ἔτι ἑνὸς γράμματος, μεθ᾽ ὃ λείψανον ἐλάχιστον ἴσως τοῦ *ε* ἢ *σ* (ἢ *ν;*), ἔπειτα τὸ κάτω μέρος καθέτου γραμμῆς τοῦ *ι* ἢ τοῦ *γ;* Κατόπιν ἀμφίβολον ἂν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα ἐν στίχ. 7. Οὐχὶ ἀπίθανοι ἴσως σημπληρώσεις εἰρήσθωσαν *ἀκολο*[*ύθως* .... *πᾶσι;*] *τοῖς*, ἢ *ἀκόλο*[*υθα ἐγδηλῶν*] *τοῖς* (πρβ. *ἔγδοσιν* στίχ. 10, *ἐγλαβόντι* στίχ. 11), ἢ *ἀκολο*[*υθῶν* ....] *τοῖς* κλπ. Ἧττον πιθανὸν εἶνε ὅτι λείπει τὸ *Ξέναρχος*.

Στίχ. 10. Περὶ μυστηρίων πρβ. ἐν Νικασίππου ἐπιγραφῇ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 106 ἀριθ. 5, στίχ. 15 καὶ σελ. 123.

Στίχ. 11. Ἐν λέξει *δηνάρια* μία μόνη γραμμὴ ἀποτελεῖ τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ *η* καὶ τὸ ἀριστερὸν τοῦ *ν*. Ἐν τέλει τοῦ στίχου ἴσως γραπτέον *μηδενὸς δεχο* (ἢ *δεξα*)*μένου* (πρβ. κατωτέρω στ. 17 *ἐδέξατο* καὶ ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896, σελ. 106 ἀριθ. 5 στίχ. 12 καὶ 17 *ἐπεδέξατο*, καὶ στίχ. 14 *μηδενὸς θέλοντος προσελθεῖν*).

Στίχ. 12. Μετὰ τὸ *ἐπεμελήθη* ὁ λιθοξόος παραλιπὼν λέξεις τινὰς προσεπεχάραξεν αὐτὰς μικροῖς γράμμασιν ἄνωθεν τοῦ *γράψιν*. Ὁ λίθος μετὰ τὸ ἄνωθεν τοῦ *γράψιν* δεύτερον *επι* εἶνε τεθραυσμένος· ἐν τούτοις ἀμφιβάλλων ἂν ἐν τῇ προσθήκῃ ὑπῆρχέ τι πλέον μετὰ τοῦτο, ἔγραψα ἐν τῇ μεταγραφῇ *ἐπὶ τῷ ἐπιγράψιν*. Μετὰ τὸ *γράψιν* ἴσως κατὰ τοὺς στίχους 27-28 συμπληρωτέον [*ἐπεσκευακέ-*].

Στίχ. 13. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου λείπει πιθανῶς παθητικὸν ῥῆμα. Παραλείπων νὰ ἀναγράψω ἄλλα ἀνάλογα μέν, ἧττον δ᾽ εὐαρμόστως ἐνταῦθα ἔχοντα ῥήματα, συμπληρωτέον ἡγοῦμαι [*θλείβητ*]*α*[*ι καρ*]*πῶν ἐνδία*, τῆς δι᾽ ῑ γραφῆς ἐν τῷ ῥήματι προκρίνων χάριν τοῦ χώρου τὴν δι᾽ *ει*· πρβ. καὶ ἐν τῷ Νικασίππου ψηφίσματι στίχ. 16-17 *ἀφορίας καρπῶν γενομένας θελόντων τῶν Λυκουρασίων* κλπ. Διόδωρ. I, 8 «μηδεμίαν τῶν καρπῶν εἰς τὰς ἐνδείας ποιεῖσθαι παράθεσιν», *Dittenberger* Syll. inscr. graec. 246 στίχ. 54-9, *Meisterhans* Gramm. der att. Inschr.² σελ. 39 (25-6).

Στίχ. 14. Πρὸ τοῦ ἐν τέλει *πωλῶν* σῴζεται ἴχνος ἄνω εὐθείας γραμμῆς, πιθανῶς τοῦ *σ* ἢ *ε* ἢ *γ* (*ἐγπωλῶν;* πρβ. *ἔγδοσιν* στίχ. 10, *ἐγλαβόντι* στίχ. 11, ἀλλὰ *Meisterhans* Gramm. der att. Inschr.² σελ. 84-5). Ἴσως δύναται νὰ γραφῇ *δι᾽* [*ἔτους*] κλπ.

Στίχ. 15. Τὰ πρὸ τοῦ ἐν τέλει τοῦ στίχου *ας* λείψανα τριῶν γραμμάτων *πασ* εὕρηνται ἐπὶ ἐλα-

χίστου τεμαχίου (ὕψ. 0.03, πλάτ. 0.045, πάχ. 0.02), ὅπερ νομίζω ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν θέσιν ταύτην· οὕτω δὲ συμφώνως καὶ τῇ ἐννοίᾳ ἀναγινώσκω *πάσας ἀφιδήσας δαπάνας*.

Στίχ. 16. *δαμιοργήσας δὲ ἐπὶ διετίαν*· περὶ τῶν δημιουργῶν ὅρα *Dittenberger* Syll. inscr. Graec. 388 σημ. 45. *Swoboda* Die griech. Volksbeschl. σελ. 137-8, 148 κλπ. Ἐν τέλει τοῦ στίχου συνεπλήρωσα *καταλ[ύματα]*, ἅπερ καὶ *καταλύσεις* ἀλλαχοῦ λέγονται, κατ' ἀναφορὰν ἴσως οὐχὶ ἀπίθανον καὶ πρὸς τοὺς κατωτέρω (στίχ. 20) πραγματευομένους Ρωμαίους (πρβ. *Ad. Schulten* De conventibus civium Romanorum, Berolini 1892, σελ. 57 σημ. 4).

Στίχ. 18. Αἱ τρεῖς λέξεις εἰσὶ κεχαραγμέναι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στίχου χάριν συμμετρίας. Οὐδὲν λείπει.

Στίχ. 19. Ἐν τῷ παρόντι ψηφίσματι ἀπαντῶσιν ἁπλῶς σύνεδροι, δῆμος, Ρωμαῖοι πραγματευόμενοι (πρβ. *δαμιοργήσας* ἀνωτ. στίχ. 16). Περὶ τῶν συνέδρων πρβ. καὶ *Fougères* Bull. de Corr. hellén. 1896 σελ. 122-3, *Swoboda* Die griech. Volksbeschl. σελ. 147-8, *Richardson* ἐν Amer. Journ. of Archaeology 1896 σελ. 185 ἑξ. Ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου φράσις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ στίχ. 21: *ἐφ' οἷς καὶ πᾶσι* (ἄνευ τοῦ ν) *ἔδοξε*.

Στίχ. 20. Περὶ τῶν πραγματευομένων Ρωμαίων ὅρα *Schulten* ἀνωτ. ἰδίᾳ σελ. 22 ἑξ., 38 ἑξ. κλπ., *Homolle* Les Romains à Délos ἐν Bull. de Corr. hellén. VIII σελ. 75 ἑξ. *Swoboda* ἀνωτ. σελ. 220-21, πρβ. *Fougères* Bull. de Corr. hellén. 1896 σελ. 127. Τὸ *πραγματεύεσθαι* ἐν τῇ ἰδίᾳ (πρβ. λατιν. *negotiari*) σημασίᾳ, ἐφ' ἧς καὶ ἐνταῦθα κεῖται, οὐχ εὕρηται παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις, πρῶτον δὲ ἀπαντᾷ οὕτω παρὰ Πλουτάρχῳ (Σύλλ. XVII, Κάτ. νεωτ. LIX), ὅπου ἐννοοῦνται οἱ Ρωμαῖοι negotiatores· πρβ. ἄλλως *ἀ-σχολούμενοι* (= *neg-otiatores*) Διόδωρ. XXXIV 2, 32 (= 6 Bekk.) καὶ CIG. III 4866; (*Schulten* ἀνωτ. σελ. 105).

Στίχ. 21. *Ὀρασικ[ράτεος]* συνεπλήρωσα ἐκ τοῦ ἐν τῇ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 26 ἐπιγραφῇ ὀνόματος ἀποβλέπων καὶ εἰς τὸν ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ (ΕΑ. 1896 σ. 106 ἀρ. 5 στίχ. 7 καὶ 25) τύπον τοῦ ὀνόματος καὶ εἰς τὸν ἐνταῦθα (ἀριθ. 17) ἐν στίχ. 33 *-νοφάνεος*. Κατωτέρω ἀριθ. 26 ἀπαντᾷ ὁ τύπος *Ὀρασικράτους*, τὰ δὲ γράμματα φαίνονται νεώτερα τῶν ἐνταῦθα[1]. Ἀμφίβολον ἐν τούτοις, ἂν ὁ ἐκεῖ ἐκ τῶν ἰδίων ἀναθεὶς Ξέναρχος δὲν ἔχει ἄμεσον ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἐνταῦθα. Ἐν τῷ Νικασίππου ψηφίσματι ἡ συντιμωμένη γυνὴ αὐτοῦ λέγεται Τιμασιστράτα *Ὀρασικράτεος*· Νικίππα δὲ ἀπαντᾷ ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 117 ἀριθ. 12[2].

Στίχ. 24. Πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ *ἐπιχρύσοις* ἴχνη τινὰ γραμμάτων κατὰ παλαιοτέραν σημείωσίν μου παρέχουσιν τὴν λέξιν *ὅπλοις*, πρὸ ταύτης δ' ἦν ὡσαύτως ἀμυδρὰ κάθετος γραμμὴ (πιθανῶς τοῦ ν), ὅθεν γράφω τὴν γνωστὴν φράσιν *εἰκόνας ἐν ὅπλ]οις*. Εἰκόνας μετ' ἐπιγραφῆς (γραπτὰς ἢ χαλκᾶς) πρβ. καὶ ἐν Νικασίππου ψηφίσματι στίχ. 23-24 καὶ ΕΑ. 1896 σελ. 122 στίχ. 15-17.

Στίχ. 26. Ἐν ἀρχῇ προσέθηκα τὸ *αὐτῶν* ὡς πληροῦν ἱκανῶς τὸν οἰκεῖον χῶρον, καίτοι ἡ λέξις *γενεαὶ*[3] δὶς ἀνωτέρω (στίχ. 9 καὶ 23) δὲν φέρει αὐτό. Ἐννοεῖται ὅτι δύναται καὶ ἄλλως, ἧττον ὅμως ἴσως πιθανῶς, νὰ πληρωθῇ ὁ αὐτὸς χῶρος.

Στίχ. 27-31. Πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 27 σῳζομένου *ον* καὶ τοῦ ἐν στίχ. 30 *διὰ βίου* ἐκ παλαιοτέρας σημειώσεως τριῶν γραμμάτων ἢ λειψάνων γραμμάτων *των* εἰκάζω γραπτέον (ὡς καὶ ἐν τῇ μεταγραφῇ συνεπλήρωσα) *τῶν Σεβαστῶν*. Ὡσαύτως πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου 31 *δε* ἔγραψα τὸ καὶ ἄλλως εὐνόητον *καλεῖν*. Στίχ. 29· ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου θὰ συνεπληροῦτο (κατὰ τὸν στίχον 27) *κατεσκευακέναι*, ἀλλ' αἱρετωτέρα χάριν τοῦ χώρου ἐστὶν ἐλάσσων λέξις, λ. χ. τὸ *καθ* (ἢ *ἀν*)*ιδρυκέναι*. Σημειωθήτω καὶ ἡ διάκρισις *Κόρας* (στίχ. 29) καὶ *Δεσποίνας* (στίχ. 28). Στίχ. 30· τὸ *υ* τοῦ *αὐτοῦ* παραλειφθὲν ἐκ παραδρομῆς προσετέθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου κατόπιν. Εἰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ 30 ἀπαντᾷ *ἀλειτούργητος*, ἔγραψα *λι[τουργίας* (πρβ. ἄλλως *πόλι* κατωτ.

[1] Πρβ. τὴν ἐπὶ τῶν αὐτῶν λίθων διάφορον γραφὴν γραμμάτων τινῶν καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς οἷον Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 119 ἀριθ. 13, σελ. 126 ἀριθ. 14-15, σελ. 127 ἀριθ. 16, ἄλλως δ' ἐν ἀριθ. 5 καὶ 11.

[2] Ἐκεῖ ἐν τοῖς κεφαλαίοις τὸ ν ἐκ τυπωτικῆς παραδρομῆς ἐγράφη ἰσοσκελές.

[3] Καὶ ἐν Excavations at Megalopolis σελ. 135, ἐπιγρ. XV στίχ. 2 ἴσως γραπτέον *τὰς γε]νεάς*.

ἀριθ. 19 στίχ. 4 κλπ. καὶ τὸ κοινὸν *πόλει* ἐνταῦθα ἀνωτ. στίχ. 21 κλπ. Πρβ. καὶ *Meisterhans* Grammat. der att. Inschr.² σελ. 30). Στίχ. 31· ἐν Excavations at Megalopolis σελ. 139-40 ἐπιγρ. XXVI ἀπαντᾷ «τῶν Λυκαίων καὶ Καισαρήων» («Imperial times .... the writing is already very cursive in character» *Richards*). Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν *Καισαρῆοις* πρβ. καὶ *γονῆς* Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 122 στίχ. 14, *Ἀριστηδεια* κατωτ. ἀριθ. 29, *εὐδοκεῖσωσι μεταθῆναι* Excav. at Megalop. σελ. 126 IV στίχ. 12· πρβ. καὶ *χρῆας* ἐν ψηφίσμασιν Ἀμφιαρείου *Dittenberger* CIGS. 291 στίχ. 3, 377 στίχ. 7 = Ἐφημ. Ἀρχ. 1889 σελ. 23, 3 στίχ. 3, σελ. 38, 2 στίχ. 7· *Meisterhans* ἀνωτ. σελ. 30, 37.

Στίχ. 32. Τὰ ἐν τέλει τοῦ στίχου σῳζόμενα λείψανα ἀναγινώσκονται ἐπὶ τεμαχίου, ὅπερ εὑρέθη ἀποκεκομμένον καὶ περιέχει, ὡς ἀνωτέρω ἐν ἀρχῇ εἴρηται, τὸ τέλος τῶν στίχων 22-33. Ἐπὶ τοῦ μεγάλου λίθου ὑπὸ τὸν 31ον στίχον ἐν παλαιοτέρᾳ μου προχείρῳ ἀντιγραφῇ ἔχω *οιε μεμνημένοι τῶν ἀγαθῶν*, τούτων ὅμως νῦν ἐπὶ τῆς ἀποτετριμμένης ἐπιφανείας τοῦ λίθου μόνον ἴσως ἀμυδρῶς ἀμφίβολα ἴχνη με διακρίνονται· ὅθεν κρίνω μᾶλλον νὰ περικλείσω πάντα μετ' ἐρωτηματικοῦ ὡς συμπλήρωσιν, ἥτις ἄλλως κατά γε τὴν ἔννοιαν ἐνταῦθα φαίνεταί μοι οὐχὶ ἀπίθανος. Ἀντὶ τῆς πρὸ τοῦ *μεμνημένοι* φράσεως, ἂν μὴ ἐν ἀρχῇ εἶνε οἱ λοιποὶ ἀγῶνες, δύναται νὰ τεθῇ ἄλλη τις τῶν συνήθων, ἄλλο ῥῆμα, 3ον πρόσωπον (ὡς πρὸς τὸ 1ον πρβ. κατωτ. ἀριθ. 19 στίχ. 3) κλπ.

Στίχ. 33. Ὡσαύτως ἀντὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ῥήματος δύναται νὰ γραφῇ ἄλλο παραπλήσιον κατὰ τὸν οἰκεῖον τύπον.—Ἐν τέλει τοῦ στίχου ἡ γενικὴ *Ξε;]νοφάνεος*[1], εἶνε πιθανῶς τοῦ πατρὸς μᾶλλον ἢ αὐτοῦ τοῦ αὐτόθι μνημονευομένου ἀνδρός. Ἴσως ἐνταῦθα πρόκειται, εἰ μὴ περὶ τοῦ τὴν ἱερατείαν ἢ ἄλλο ἀξίωμα ἔχοντος, περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐπεψήφιζεν ἢ ᾑρέθη ἵνα προνοηθῇ ἢ ἐπιμεληθῇ τῆς ποιήσεως καὶ ἀναθέσεως.

19-24 (πρβ. 17-18)

Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω πιθανῶς παραστάδος (ἀριθ. 17-18) ἦσαν κεχαραγμένα καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ αὐτοῦ λευκοῦ μαρμάρου τεμάχια (ἀριθ. 19-24), ὧν τὰ μὲν ἔχουσι γράμματα ὅμοια τοῖς τοῦ ἀριθ. 17, τὰ δὲ τοῖς τοῦ 18. (Τὸ κείμενον τῶν ἀριθ. 22-24 ὅρα ἀνωτ. σελ. 222).

19

20

21

[1] Ἄλλα ὀνόματα, ἧττον ἐνταῦθα πιθανά, εἶνε *Ἀθηνοφάνης*, *Ζηνοφάνης*, *Μηνοφάνης*.

Ἀριθ. 19

δόξαντα Λυκουρ[ασίοις...καλεῖν]
δὲ καὶ εἰς προε[δρίαν Ξέναρχον; κλπ...
τᾶς πόλιος ἀμ[ῶν; ἀνενενκάτωσαν δὲ οἱ ἐπιμεληταὶ τὸ ψάφισμα τὸ γραφὲν εἰς τό; ἐν Μεγά-]
λα πόλι γραμματ[οφυλάκιον .... καὶ χαραξ (ἢ *ἀνα ἢ ἐπιγραψ*) άτω-;]
σαν ἐν μὲν τῶ ἱερ[ῶ τᾶς Δεσποίνας; ....
ναν καὶ ἀνα[θέτωσαν; .... εὐεργέ-;]
ταν αὐτῶν ....
Τιμ[αὶ αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τᾶς πόλιος (ἢ *ὑπὸ Λυκουρασίων*):]
Ξε;[νάρχω Ὀνασικράτεος καὶ Νικίππα;]
[*δεῖνος* τᾶ γυναικὶ αὐτοῦ;]
....

Ἀριθ. 20

καὶ Νικ]ί[ππα .... ἐν τῶ ἱε-]
ρῶ τᾶς] Δεσ[ποίνας .... ἀνα (ἢ *ἐπι*)γρα-]
ψάτωσ]αν ....
ἀνατέ]θ[ικε (ἢ *ἀνατεθικέναι* κλπ,...
... κ]ατὰ.......................... ....

Ἀριθ. 21

(Μεταγραφὴν ὅρα ἐν ἀριθ. 17 α).

Ἀριθ. 22

.εμ....
.αθ[η;...
.οις....

Ἀριθ. 23

(Μεταγραφὴν ὅρα ἐν ἀριθ. 18).

Ἀριθ. 24

...σι;.......
...α]ὑτὰν ἁ[ν;..
..τα]ῖς κ[ατα...
....

Ἀριθ. 19. Ἄνω ἀριστερὰ γωνία μαρμάρου τῆς παραστάδος. Ὑψ. ὡς 0.22, πλάτ. ὡς 0.20, πάχ. ὡς 0.06. Εὑρέθη ἔμπροσθέν που τοῦ βάθρου Ἀδριανοῦ (Ἐφημ. Ἀρχ. 1896 σελ. 104 ἀριθ. 4)· Γράμματα ὡς τὰ τοῦ ἀριθ. 17 (ὕψ. γρ. τῶν μὲν 7 πρώτων στίχων ὡς 0.013, τῶν δὲ δύο ἄλλων 0.025). Τὸ παρὸν τεμάχιον (δίχα ὁριζοντίως τεθραυσμένον) ἀπεκόπη ἐκ τρίτου μαρμάρου τῆς παραστάδος. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἐκ τῆς προσθίας (πλατείας) ἐπιφανείας τῆς παραστάδος, ἄλλως τε καὶ διότι, ὡς ἐκ τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων εἰκάζω, ἕκαστος στίχος εἶχε γράμματα πλείω ἢ ὥστε νὰ ἀποδοθῇ τὸ τεμάχιον εἰς τὴν δεξιὰν (στενὴν) ἐπιφάνειαν.

Στίχ. 1. Ὁ στίχος κεχάρακται εὐθὺς ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λίθου. Ἀναγινώσκεται *δόξαντα Λυκουρασίοις* ἢ *δόξαν τᾶ Λυκουρασίων πόλι* κλπ.

Στίχ. 2. Ἡ αὐτὴ φράσις καὶ ἀνωτέρω ἀριθ. 17 στίχ. 31. Ἕπεται περὶ ἀγώνων.

Στίχ. 3-4. Τὴν συμπλήρωσιν ἔλαβον ἐκ τοῦ περὶ Νικασίππου ψηφίσματος (Ἐφ. Ἀρχ. 1896 σελ. 106 ἀριθ. 5 στίχ. 30 ἑξ.). Γραμματοφυλάκιον ἀπαντᾷ αὐτόθι καὶ ἐν Excav. at Megalopolis σελ. 126, IV (*Richards* πρβ. *Dittenberger* Syll. inscr. graec. 171 στίχ. 50-1).

Στίχ. 5. Μετὰ τὸ *Δεσποίνας;* ἴσως λείπει ὁ (ἐπὶ τοῦ παραστήματος;) τόπος, μεθ' ὃ ἴσως ὁ ἐν Μεγάλῃ πόλει (πρβ. ἀνωτ. ἀριθ. 18 καὶ ἐν Νικασίππου ψηφίσματι Ἐφημ. Ἀρχαιολ. ἀνωτ. στίχ. 32 «*εἰ(ς) στάλαν λιθίναν*»).

Στίχ. 8 ἑξ. Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὸ Νικασίππου ψήφισμα (στίχ. 5).

Ἀριθ. 20. Ἄκρον ἀριστερὸν τεμάχιον. Διαστάσεις[1] αὐτοῦ 0.105×0.12×ὡς 0.04. Ἐν στίχῳ 4 ἧττον πιθανῶς δύναται νὰ γραφῇ *ἀνατε*]*θ*[*η*.....

Γράμματα ὡς τὰ τοῦ ἀριθ. 19. Τὰ πρῶτα γράμματα τῶν στίχων εἰσὶ λίαν ἀποτετριμμένα, φαίνεται ὅμως, ὅτι κατελείπετο ἀριστερὰ πρὸ τῆς ἀρχῆς τῶν στίχων τοσοῦτος κενὸς χῶρος (ἤτοι πλαίσιον πλάτ. 0.03) ὅσος καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 19 τεμαχίῳ καὶ δὴ ὅτι τὸ προκείμενον τεμάχιον ἀπεκόπη ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου τῆς αὐτῆς καὶ τὸ 19 ἐπιφανείας. Εἰρήσθω ὅτι ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῶν ὑπ' ἀριθ. 17 καὶ 17α λίθων ὑπολείπεται ἔλασσον πλαίσιον.

Ἀριθ. 21. Ἄνω δεξιὰ γωνία. Διαστάσεις μέγ. 0.14×0.045, ×0.06.

Γράμματα ὡς ἐν 17 καὶ 17α· ὁ 1ος στίχος γέγραπται εὐθὺς ὑπὸ τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ λίθου. Κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον τῶν στίχων τοῦ ἀριθ. 21 εὕρηται ἐλάχιστόν τι πλαίσιον, ἤτοι χῶρος προωρισμένος νὰ μένῃ κενός, τὸ λεγόμενον περιθώριον (λεῖόν πως, οὐχὶ ἀνάγλυπτον, πλάτ. 0.01) ἀντιστοιχοῦν πρὸς ὅμοιον εὑρισκόμενον κατὰ τὸ σῳζόμενον δεξιὸν ἄκρον τῶν τελευταίων στίχων τῆς ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπιγραφῆς. Ἀλλὰ ταύτης δὲν εἶνε ἄνω δεξιὰ γωνία τὸ τεμάχιον, ἅτε τὴν δεξιὰν ἐπιφάνειαν ἀνεπίγραφον ἔχον (ἡ τῆς 17 δεξιὰ ἐπιφάνεια φέρει ἐπιγραφήν, τὴν ὑπ' ἀριθ. 18). Ὡσαύτως οὐδὲ τοῦ ἀριθ. 19 εἶνε δεξιὰ γωνία, διότι ἡ συνέχεια τοῦ λόγου ἀπαγορεύει τοῦτο. Τὸ τεμάχιον πιθανῶς εἶνε ἡ ἄνω προσθία δεξιὰ γωνία τοῦ κατὰ χώραν κειμένου μαρμάρου ἀριθ. 17α· τὸ τέλος τοῦ 4ου στίχου τοῦ προκειμένου τεμαχίου ἀριθ. 21 καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ 5ου στίχου τοῦ εἰρημένου ὑπ' ἀριθ 17α μαρμάρου δύνανται ἴσως συνδεόμενα καὶ συμπληρούμενα νὰ ἀποτελέσωσι τὰς λέξεις *τᾶς Δεσποίνας*.

Ἀριθ 22. Πιθανῶς ἄνω ἄκρον (ἴσως ἄνω ἀριστερὰ γωνία) τῆς ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῆς (τὰ γράμματα εἶνε ὅμοια). Διαστάσεις μέγ. 0.105×0.08, ×0.025.

Ἴσως ἄνωθεν τοῦ *εμ* ὑπῆρχεν εἷς ἔτι στίχος, ὥστε νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὸν 1ον στίχον τοῦ ἑξῆς (ἀριθ. 23) τεμαχίου.

Ἀριθ. 23. Ἄνω δεξιὰ γωνία (ἴσως τῆς προειρημένης ἐπιγραφῆς ἀριθ. 18). Ἀμφίβολον ἂν τὸ τέλος τοῦ 5ου στίχου τοῦ παρόντος τεμαχίου καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ 1ου σῳζομένου στίχου τοῦ ἀριθ. 18 δύνανται διὰ συνδέσεως καὶ συμπληρώσεως νὰ ἀπαρτίσωσι τὴν λέξιν *δευ*|*τέρῳ*. Γράμματα ὅμοια τοῖς τῶν ἀριθ. 18 καὶ 22· ὁ 1ος στίχος ἔγλυπται εὐθὺς ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λίθου. Διαστάσεις μέγ. 0.15× 0.06×0.15.

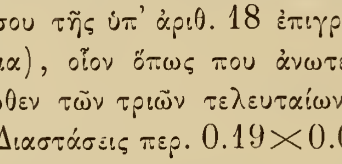
Ὅτι τὸ τεμάχιον δὲν ἀνήκει τῇ προσθίᾳ (πλατείᾳ) ἐπιφανείᾳ τῆς παραστάδος καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἀναθυρώσεως τῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ἐπιφανείας, ἥτις προσηρείδετο τῷ τοίχῳ.

Ἀριθ. 24. Τεμάχιον (δίχα τεθραυσμένον) ἴσως ἐκ τοῦ μέσου τῆς ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῆς (γράμματα ὅμοια), οἷον ὅπως που ἀνωτέρω κεῖται ἢ εὐθὺς ἄνωθεν τῶν τριῶν τελευταίων στίχων αὐτῆς κλπ. Διαστάσεις περ. 0.19×0.09×0.013.

Τὸ *κατὰ* ἔθηκα ἐκ παλαιοτέρας μού τινος σημειώσεως.

25

Τεμάχιον σπονδύλου κίονος δωρικοῦ ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης, μαρμάρου λευκοῦ τῶν Δολιανῶν (πρβ. ἀνωτέρω ἀριθ. 17 ἑξ.). Ὕψ. 0.18. Εὑρέθη ἔμπροσθεν τοῦ στυλοβάτου πρὸς Ν. τῆς ΒΑ. γωνίας αὐτοῦ. Σῴζει μέρη τριῶν ῥαβδώσεων (χορδὴ ῥαβδώσεως 0.12) μετὰ μέρους τῆς ἑτέρας ἐπιπέδου ἐπιφανείας, ἐφ' ἧς τὰ ἑξῆς δύο τεκτονικὰ γράμματα *εξ*. Ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως.

Τῶν γραμμάτων τὸ μὲν *ε* ἔχει ὕψ. 0 05, τὸ δὲ *ξ*, οὗ ἡ κάτω γραμμὴ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν

[1] Ἐν ταῖς διαστάσεσι προτάσσω ἀείποτε τὸ ὕψος, μεθ' ὃ ἕπεται τὸ πλάτος καὶ εἶτα τὸ πάχος.

(μέσην) εὐθεῖαν τοῦ ε, τὸ $^1/_2$ τοῦ ε, ἤτοι 0.025. Πλάτος τοῦ μὲν ε 0.025, τοῦ δὲ ξ 0.05. Τὸ ὅλον πλάτος (ἀμφοτέρων σὺν τῷ μεταξὺ κενῷ) 0.12. Τὰ δύο γράμματα εἶνε ἁπλᾶ ἄνευ ἀκρεμόνων καὶ ἀμελῆ μᾶλλον.

26

Ὄψις βάθρου, λίθου κοινοῦ. Ὕψος 0.82, πλάτ. περίπου 0.73, πάχ. περίπ. 0.37. Εὑρέθη πρανὲς ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης παρὰ τὸν βόρειον τοῖχον πρὸς Α. τοῦ μεγάλου βάθρου καὶ τῆς στενῆς ἐκ λίθων στρώσεως. Ἡ ὄπισθεν ἐπιφάνεια τραχεῖα οὖσα συνείχετο, ὡς φαίνεται, ἤτοι μεθ' ἑνὸς λίθου κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ Ἀδριανείου βάθρου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1896 σελ. 104 ἀριθ. 4), ἢ μετὰ πλειόνων κατ' ἄλλα ἀλλαχοῦ παραδείγματα.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἔμπροσθεν ὁ λίθος φέρει τόρμον (0.06), δι' οὗ συνεδεῖτο μετὰ τοῦ ἐπικράνου· αἱ κάθετοι ἐπιφάνειαι ἔφερον κάτω πέριξ (πλὴν ὀπίσω) τὸν κοινὸν μετὰ κυματίου κόσμον. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας ἔμπροσθεν ἔγλυπται τορμίσκος πρὸς στερέωσιν τοῦ λίθου ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου, οὗ ἀγνώστου ὄντος ἄδηλον διατελεῖ καὶ ποῦ τὸ βάθρον ἔκειτο.

ΞΕΝΑΡΧΟϹΟΝΑϹΙΚΡΑΤΟΥϹ
ΕΚΤΩΝΙΔΙΩΝΑΝΕΘΗΚΕ

Ξέναρχος Ὀνασικράτους
ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκε.

Ὁ λίθος ἐστὶν ἠκρωτηριασμένος ἐν πάσαις ταῖς γωνίαις πλὴν τῆς κάτω ἔμπροσθεν ἀριστερᾶς. Ἄνωθεν τῶν δύο στίχων τῆς ἐπιγραφῆς ὑπῆρχον ἕτεροι δύο, ἐπίτηδες ὕστερον ἐξαλειφθέντες. Τὰ σωζόμενα γράμματα (ὕψ. περ. 0.03) κοσμοῦνται διὰ μικρῶν ἀκρεμόνων· τοῦ α ἡ τεθλασμένη κεραία εἶνε ἁπλῆ, ἤτοι ἄνευ προεκβολῆς κατὰ τὴν γωνίαν τῆς συμπτώσεως, τοῦ δὲ ε ἡ εὐθεῖα ἔχει τὸ δεξιὸν ἄκρον δισχιδές.

Περὶ τοῦ ὀνόματος πρβ. τὸν δι' ἀγάλματος κλπ. τιμώμενον ἀνωτέρω ἀριθ. 17 στίχ. 21.

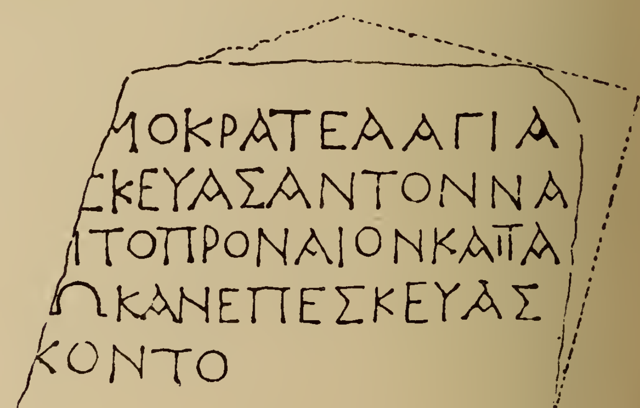
27

Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἀριστερὰ ἐλλιπής, ἄνευ κόσμου. Ὕψος 0.40, πλάτος 0.27, πάχος 0.13. Εὑρέθη ἐν τοῖς ἄνωθεν τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἐρειπίοις ἔν τινι τῶν παρὰ τὴν δεξαμενὴν δωματίων.

Ἡ ἐπιγραφὴ συνέκειτο ἐκ 5 στίχων· ἄνω ἄλλος στίχος δὲν ὑπῆρχεν, οὐδὲ κάτω ὑπὸ τὸ χ]οντο, ὅπου καὶ περατοῦται ἡ ἐπιγραφή. Ὑπὸ τὰ τελευταῖα ταῦτα γράμματα ὑπολείπεται κενὸν (ὕψους 0 12), ὑφ' ὃ ἡ ἐπιφάνεια εἶνε ἀνώμαλος· ἐκ τούτου ἰδίᾳ (ἀσαφὲς διατελεῖ, ἂν ἡ κάτω ἐπιφάνεια εἶνε ἀκατέργαστος ἢ τεθραυσμένη) εἰκάζεται ὅτι ἡ στήλη ἦν που ἐμπεπηγμένη· ὡσαύτως ἡ ὄπισθεν ἐπιφάνεια εἶνε ὠμότατα εἰργασμένη, διότι πιθανῶς προώριστο πρὸς τοίχῳ τινὶ κειμένη νὰ μὴ φαίνηται.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐξέχουσι τριγωνικά πως μέρη ὑποδεικνύοντα ὅτι ὁ λίθος πρότερον εἶχεν ἄλλην ὀρθογωνίαν καὶ δὴ ἄλλην χρῆσιν, ἔπειτα δ' ὡρίσθη πρὸς ὃν βλέπομεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς σκοπόν.

Παρέχομεν ἑξῆς ἐν μεταλλογραφήματι τὸ σωζόμενον κείμενον.

Δεῖνα καὶ Δα;]μοκράτεα Ἀγία
ἐθνικόν; ἐπε;]σκεύασαν τὸν να-
ὸν τᾶς Δεσποίνας; κα]ὶ τὸ προνάιον καὶ τὰ
ἀναθήματα; παρέδ;]ωκαν ἐπεσκευασ-
μένα ὥσπερ ὑπέσ;]χοντο.
(*κενόν*).

Τῆς ἐπιγραφῆς ἕκαστος στίχος ἐστὶν ἐγλυμμένος ἐπὶ ἐδάφους κεχαρακωμένου διὰ δύο παραλλήλων γραμμῶν. Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.017-0.025) φέρουσι κατὰ τἄκρα μικροὺς ἀκρεμόνας· ἐνιαχοῦ ἐξέχει πρὸς τὰ ἄνω τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ α, τὸ δὲ ν

φέρει τὴν λοξὴν γραμμὴν οὐχὶ ἀκριβῶς αὐτὰ τὰ ἄκρα τῶν σκελῶν συνάπτουσαν.

Ἂν ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς ναὸν ἄλλον ἢ τὸν τῆς Δεσποίνης[1] (πρβ. τὴν ἄλλην, τὴν ὑπὸ Ξενάρχου, ἐπισκευὴν ἀνωτ. ἀριθ. 17), τοῦτο ἐκτὸς τοῦ παρόντος κείσθω. Ἐν στίχ. 3 ἀντὶ *τᾶς Δεσποίνας* δύναται νὰ συμπληρωθῇ *τᾶς θεοῦ* (κατὰ τὸ ἀνωτ. ἀριθ. 17 στίχ. 4) ἢ *τᾶς Κόρας* (αὐτ. στίχ. 29), τότε δὲ καὶ οἱ ἑξῆς στίχοι πρεπει νὰ συμπληρωθῶσι δι᾽ ἀναλόγου ἀριθμοῦ γραμμάτων (πρβ. καὶ *τῶν Σεβαστῶν* ἀριθ. 17 στίχ. 27, 28· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φαίνεται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κατασκευῆς, διότι αὔτη λέγεται ἐν τοῖς περὶ Ξενάρχου ἀριθ. 17). — *Προνάιον* ἀναφέρεται καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐκεῖ παραστάδος ἐν τῇ ὑπ᾽ ἀριθ. 18 ἐπιγραφῇ.

Πρὸς τοῖς πιθανωτέροις *Δαμοκράτεα* (πρβ. τὸ ἀρσενικὸν *Δαμοκράτης* ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ στίχ. 3-4) καὶ *Τιμοκράτεα* ἄλλα ὀνόματα ἀπαντῶσι τὰ ἐκ τοῦ *Ἑρμο-*, *Π(τ)ολεμο-* σύνθετα.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ 2ου στίχου, εἰ μὴ οἱ μνημονευόμενοι εἶνε ἐγχώριοι, ἴσως ἐνδέχεται νὰ γραφῇ τὸ καὶ ἐν τῇ κατωτέρω ἐπιγραφῇ ἀριθ. 29 στίχ. 2 *Τευθρώνιοι*, ὅπερ, τιθεμένου ὅτι τῆς προκειμένης πλακὸς ἐλλείπει ἀριστερὰ τοσοῦτόν που ὅσον σῴζεται, πληροῖ ἐνταῦθα ἱκανῶς τὸν οἰκεῖον τόπον.

Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς εἶνε *Ἁγίας* ἢ *Ἁγιάδας*· ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ὑποθέσει ἡ τελευταία συλλαβὴ τοῦ ὀνόματος εὑρίσκετο ἐν ἀρχῇ τοῦ 2ου στίχου.

Στίχ. 3. Τοῦ *καὶ* τὸ *ι* παραλειφθὲν ἐκ σφάλματος ἐνεσφηνώθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ λιθοξόου καὶ δὴ ἐχαράχθη ἔλασσον ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου.

Στίχ. 4. Τὸ ῥῆμα δύναται νὰ εἶνε σύνθετον *ἀπέ-*, *παρέδωκαν* κττ. Πρὸ αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ *ἀναθήματα* δύναται ἴσως νὰ γραφῇ *ἀγάλματα* (πρβ. *προσόντα* *Sal. Reinach* Épigr. gr. σελ. 382) κλπ.

Στίχ. 5. Ἀντὶ τοῦ *ὑπέσχοντο* εἰρήσθω καὶ τὸ *ηὔχοντο* (ἢ *ἐδέχοντο;).*

[1] Περὶ τῆς συναφείας τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης πρὸς τὰ εἰρημένα ἐρείπια, ἔνθα εὑρέθη ἡ προκειμένη ἐπιγραφή, σημειωθήτω ἐν παρέργῳ ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐν τῷ ναῷ, εὑρέθησαν ἱκανὰ τεμάχια κεράμων μετὰ τῆς λέξεως *Δεσποίνας*, ἐνταῦθα δ᾽ ἔτι εὑρέθη, ὡς εἴρηται ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 114 ἀριθ. 10, καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ἱερέως Πομπηίου, ἡ συγγενὴς τῇ αὐτόθι ὑπ᾽ ἀριθ. 11 ἐκδεδομένη, ἥτις εὑρέθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Δεσποίνης.

28

Βωμίσκος λευκοῦ μαρμάρου, σχήματος τετραγώνου, κόσμον φέρων ἐξέχον ἄνω τε καὶ κάτω πέριξ κυμάτιον μετὰ πλίνθου. Ὅλον ὕψ. 0.275, πλάτ. 0.145, πάχ. 0.125. Ἐδημοσιεύθη ἐν *Δελτίῳ Ἀρχαιολ.* 1890 σελ. 44 ἀριθ. 3 (πρβ. Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 104 σημ. 1). Νῦν κεῖται ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως.

Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια φέρει ἀβαθῆ τετράγωνον κοιλότητα καταλαμβάνουσαν ἅπαντα σχεδὸν τὸν χῶρον καὶ περιβαλλομένην ὑπὸ μικροῦ χείλους (0.01). Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας χῶρός τις ἐν μέσῳ φέρει μικρὰ χαράγματα ἢ σφυρηλατήματα, τὸ δὲ πέριξ αὐτοῦ εἶνε λεῖον.

Εὑρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης κατὰ τὸ βόρειον πρόσθιον μέρος τοῦ μεγάλου βάθρου.

ΕΠΑΓΑΘΟΣ
ΤΟΥΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΟΣΤΑ
ΒΕΛΛΑΡΙΟΣ
ΔΕΣΠΟΙΝΑΙϹ
ΕΠΗΚΟΟΙΣ
ΕΥΧΗΝ

Ἐπάγαθος
τοῦ κυρίου
Καίσαρος ταβελλάριος
Δεσποίναις
Ἐπηκόοις
εὐχήν.

Ἡ ἐπιγραφὴ (ὕψ. γραμμ. 0.011-0.015) κεχάρακται ἐπὶ μιᾶς τῶν μεταξὺ τῶν κυματίων καθέτων ἐπιφανειῶν, αἵτινες ἔχουσιν ὕψ. 0.16, πλάτ. 0.13. Τοῦ *α* τὸ δεξιὸν σκέλος πολλαχοῦ μετὰ τὴν πρὸς τὰ ἄνω προεκβολὴν κατακάμπτεται ὀλίγον ἀριστερὰ εἰς μικρὰν γωνίαν ἢ ἀγκίστριον.

Στίχ. 5. Τὸ τελευταῖον γράμμα πολὺ μικρὸν (ὕψ. 0.005) δι᾽ ἔλλειψιν χώρου. Περὶ Δεσποινῶν γίνεται λόγος καὶ ἐν τοῖς περὶ Ὀλυμπίας τοῦ Παυσανίου V, 15, 4 καὶ 10. *Ἐπήκοος* λέγεται, ὡς γνωστόν, καὶ ἡ Ἄρτεμις, ἥτις καὶ συνελατρεύετο ἐν Λυκοσούρᾳ φέρει δὲ καὶ τὸ ἐπίθετον *δέσποινα* (πρβ. καὶ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 107 ἀριθ. 6,

Σοφοκλ. Ἠλ. 626, *Roscher* Myth. Lex. ἐν λέξ. *δέσποινα*).

Περὶ *ταβελλαρίων* (tabellarii) ὅρα *Marquardt* Privatleben der Römer² σελ. 150 καὶ 804⁵· πρβ. ἄλλως *γραμματοφόρος*.

29

Ἐπίκρανον βάθρου, λευκοῦ μαρμάρου, ἐν σχήματι δωρικοῦ κιονοκράνου (πλίνθου μεθ' ἁπλουστάτου ἐχίνου μόνον), ὀπίσω ἐλλιπές. Ὅλον ὕψ. 0.115, ἐχίνου ὕψος 0.045, διάμετρος κάτω 0.39, πλίνθου ὕψ. 0.07, πλάτ. 0.535 (βάθ. σωζ. ὡς 0.40).

Εὑρέθη ἀνεστραμμένον ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης παρὰ τὰς πρὸς τῷ νοτίῳ τοίχῳ βάσεις.

Ἡ ἐπιγραφὴ γέγραπται ἐπὶ τῆς προσθίας τῆς πλίνθου ἐπιφανείας, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς:

ΔΑΜΟΧΑΡΙΣ⁻ΩΤΙΜΙΔΑΚΑΙΑΡΙΣΤΗΔΕΙΑ
ΝΙΚΙΑΤΕΥΘΡ..ΝΙΟΙΣΩΤΙΜΙΔΑΝΤΟΝΥΙΟΝ
ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ ΡΙΟ

Δαμόχαρις [Σω]τιμίδα καὶ *Ἀριστήδεια*
Νικία Τευθρ[ώ]νιοι Σωτιμίδαν τὸν υἱὸν
Δεσποίνα[ι (εὐ)χαριστή;]ρι[ον.

Τὸ ἐπίκρανον κάτω μὲν οὐδένα ἔχει τόρμον, ἄνω δὲ φέρει εὐρεῖαν τετράγωνον κοιλότητα (πλάτ 0.30) πρὸς ὑποδοχὴν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τὸ ἐπίκρανον φέρει ἐπὶ ἑκατέρου ὀπισθίου μέρους τοῦ τὴν κοιλότητα περιχειλοῦντος (ὀπίσω ἐλλείποντος) πλαισίου ἀνὰ ἕνα τόρμον πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ἐλλείποντος ὀπίσω τεμαχίου· δύο δ' αὖ τόρμοι εὕρηνται ἐπὶ τῆς προσθίας τοῦ πλαισίου πλευρᾶς παρὰ τὸ πρὸς τὴν κοιλότητα χεῖλος αὐτοῦ καὶ ἕτερος ὡσαύτως παρὰ τὸν ἀριστερὸν τῶν εἰρημένων ὀπισθίων τόρμων, γενόμενοι, ὡς εἰκάσαι, πρὸς στερέωσιν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ ἐπικράνου διὰ μεταλλίνων γόμφων ἢ συνδέσμων.

Αὐτόθι που ἐν τῷ προνάῳ μεταξὺ τοῦ βάθρου Ἁδριανοῦ (Ἐφημ. Ἀρχ. 1896 σελ. 104) καὶ τῆς ἐντεῦθεν εἰς τὸν σηκὸν εἰσόδου εὑρέθη ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου ἐδάφους (ὕπτιος) κορμὸς ἀνδρικοῦ ἀγάλματος, ᾧπερ προσαρμόττουσι καὶ τὰ ὡσαύτως εὑρεθέντα κάτω τῶν κνημῶν μέρη μετὰ τῶν ἄκρων ποδῶν καὶ τῆς αὐτοῖς συμφυοῦς λεπτῆς πλίνθου (εἰς τρία τεθραυσμένα). Ἡ πλίνθος αὕτη ἔχει πλάτος ἀνάλογον τῇ τοῦ εἰρημένου ἐπικράνου κοιλότητι, πρὸς δὲ πρὸ τῶν δακτύλων τοῦ δεξιοῦ ποδὸς φέρει τορμίσκον ἀντίστοιχον τῷ ἑτέρῳ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ἐπικράνου (ἐπὶ τοῦ πλαισίου) μνημονευθέντων δύο προσθίων. Ἀντίστοιχος τῷ δεξιῷ προσθίῳ τόρμῳ τοῦ ἐπικράνου ὑπῆρχε βεβαίως καὶ ἐπὶ τῆς μὴ σῳζομένης δεξιᾶς γωνίας τῆς πλίνθου πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός· τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ παρὰ τὸν δεξιὸν πόδα ἀντιστοιχοῦντος. Προστεθήτω ὅτι ἡ τέχνη τοῦ ἀγάλματος δὲν ἀπᾴδει ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς καὶ ὅτι τοῦ μὲν ἀγάλματος ὁ θώραξ (ἡ κεφαλή, ὡς εἴρηται, ἐλλείπει) διαπέπλασται οὐχὶ κατ' ἄνδρα προβεβηκότα, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ νεανίαν εὐτραφῆ (διάκρισις μυώνων σχεδὸν δὲν γίνεται ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον), ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς δὲ βλέπομεν ὅτι ὅ τε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀνατιθέασι τὸν υἱόν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων τεκμαίρομαι ὅτι τὸ ἄγαλμα ἀνήκει τῷ ἐνεπιγράφῳ ἐπικράνῳ[1]. Τοῦ ἀγάλματος ἐλλείπει ἡ κεφαλή, ὁ δεξιὸς (γυμνὸς) βραχίων (περιλείπεται πρόσφυσις αὐτοῦ κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν) καὶ ἡ ἄκρα ἀριστερὰ χείρ. Ὅλον ὕψος μετὰ τῆς πλίνθου περ. 1 μέτρ., ὕψος ἀπὸ λαιμοῦ ἕως γονάτων 0.65, πλάτος ὤμων 0.32. Τὸ ἄγαλμα ἐστηρίζετο διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, καμπτομένου τοῦ δεξιοῦ σκέλους οὗ ὁ ἄκρος πούς προέχει τι τοῦ ἑτέρου ἐπὶ τῆς πλίνθου. Τὸ ἄνω τοῦ σώματος μέχρι ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν ἔμπροσθεν εἶνε γυμνόν, τὰ δὲ κάτω καλύπτονται ὑπὸ ἱματίου, οὗ τὸ ἕτερον ἄκρον ἐκ τῶν ὄπισθεν φερόμενον συνέχει ἔμπροσθεν ὁ καθειμένος ἀριστερὸς βραχίων, τὸ δὲ ἄλλο ἀναδιπλουμένης τῆς γωνίας ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς κοιλίας φέρεται πρὸς τὸ ἀριστερὸν πλευρόν· τὰ δύο κράσπεδα καταλήγουσιν ἔμπροσθεν ἑκάτερον εἰς τὸ γνωστὸν κροσσωτὸν κομβίον.

Τοῦ βάθρου ἡ θέσις, ἐλλείποντος μάλιστα τοῦ κιονοειδοῦς αὐτοῦ σώματος, εἶνε ἄγνωστος. Ἐν τῷ προνάῳ μεταξὺ τῶν πρὸς τῷ νοτίῳ τοίχῳ δύο περιφερῶν ὑποβάθρων ἢ βάσεων *κ* (πρβ. Ἐ. Ἀ. 1896 σελ. 115) καὶ *μ* εὕρηται ἀνατετραμμένον (ὡς ὑπό-

[1] Τὸ ἐπίκρανον μετὰ τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν τεμαχίων κατετέθη ἐν τῷ μουσείῳ Μεγαλοπόλεως.

βαθρον) δωρικόν τι κιονόκρανον *λ* (μετὰ ὑποτραχηλίου ἀρραβδώτου ὕψ. 0.07 καὶ μιᾶς δακτυλιοειδοῦς ζώνης) ἄνευ τόρμων, κοινοῦ λίθου (ὅλον ὕψ. 0.235 διαμ. κάτω 0.41, πλάτ. πλίνθου 0.55)· ἂν τὸ βάθρον τοῦ προκειμένου ἐπικράνου ἵστατο ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου τούτου ἤ, ὅπερ ἧττον πιθανόν, πρὸς Β. τοῦ βάθρου Ἁδριανοῦ πλησίον παρὰ τὴν θύραν ὅπου εὑρέθη ὁ κορμὸς τοῦ ἀγάλματος, διατελεῖ ἄδηλον.

Ἡ ἐπιγραφὴ γέγραπται πάνυ ἐπιμελῶς. Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.015) φέρουσι κεραίας καὶ ἀκρεμόνας ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ γωνιῶν (πρβ. τὸ *δ*) καὶ τὴν γνωστὴν προέκτασιν τῶν εἰς γωνίαν συμβαλλουσῶν μέσων γραμμῶν (πρβ. *α*, *μ*), πάνυ ὅμοια ὄντα τοῖς τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 17 λίθου· τὸ *ν* ἐν τῷ *τὸν υἱόν*, καθάπερ ἐνιαχοῦ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐπιγραφῇ (ἀριθ. 17), ἔχει τὴν λοξὴν γραμμὴν φερομένην ἀριστερὰ μὲν ὀλίγῳ κατωτέρω, δεξιὰ δὲ ἀνωτέρω τοῦ οἰκείου ἄκρου σκέλους.

Ἡ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια κατὰ τὸ μέσον ἰδίᾳ σφόδρα ἐστὶν ἀποτετριμμένη. Στίχ. 3· μετὰ τὸ *ρι[ον* δὲν πιστεύω ὅτι ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα, καίτοι ὑποφαίνονται ὡσεὶ ἴχνη τινὰ *ει* (ἢ *εν*).

Στίχ. 2. Τὸ δεύτερον *ι* τοῦ *Σωτιμίδαν* φαίνεται ὡς εἰ παραλειφθὲν ἐνεχαράχθη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ὕστερον.

Τὸ ὄνομα Ἀ*ριστήδεια* δὲν ἀπαντᾷ, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀλλαχοῦ· ἴσως ἐνδέχεται νὰ θεωρηθῇ παροξύτονον. Ἡ διὰ τοῦ *η* γραφὴ δὲν χρῄζει ἐξηγήσεως διαλεκτικῶς (πρβ. ἀνωτ. ἀριθ. 17 στίχ. 31). Ὡς ἀνάλογα ὀνόματα μνημονευθήτωσαν τὰ ἐν Σπάρτης ἐπιγραφαῖς *Σωκλήδεια* Corp. inscr. gr. I 1450, Ἐ*τυμοκλήδεια* CIG. 1373 = *Le Bas—Foucart* Még. et Pél. 202 (πρβ. 328[b]), πρβ. CIG. 1448, — *ια* CIG. 1360.

Βασιλειος Λεοναρδος

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΓΓΕΙΩΝ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τοῦ παρελθόντος ἔτους περιελθόντα εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπετέθησαν πρό τινων μηνῶν εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τρία Βοιωτικὰ ἀγγεῖα.

Τὸ πρῶτον τούτων, φιάλη χαλκῆ κατερρωγυῖα ἔχουσα κατὰ τὸ χεῖλος ὀπὴν μικρὰν πρὸς ἀνάρτησιν (παρ. πίν. εἰκ. I²), φέρει κύκλῳ περὶ αὐτὸ ἔκτυπον ἀρχαϊκὴν ἐπιγραφήν (αὐτ. εἰκ. I¹), ἥτις μεταγραφομένη ἔχει ὧδε: *Ἱαρὸν τῶ ΚαρυκεϜίω ΦλόϜακος Ἀγάρχοντος λεκτοῖς Θειβαίοις ἀνέθεαν.*

Ἀνετέθη λοιπὸν κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἡ φιάλη τῷ Κηρυκείῳ. *Ἑρμῆς Κηρύκειος* φαίνεται τιμώμενος τῆς Βοιωτίας ἐν Τανάγρᾳ. Παρὰ Παυσανίᾳ, IX, XX, 3, ἀναγιγνώσκομεν: *Ἔστιν — ἐν Τανάγρᾳ, καὶ ὄρος Κηρύκιον, ἔνθα Ἑρμῆν τεχθῆναι λέγουσι.*

Ἀνέθεσαν δὲ τὴν φιάλην ὁ *ΦλόϜακος* καὶ ὁ *Ἀγάρχοντος*. Πρὸς τὸ πρῶτον ὄνομα παραβλητέον πρὸς ἄλλοις τὸ προχειρότατον Βοιωτικὸν *Λάβδακος*. Τῷ ἑτέρῳ οὐδὲν εὗρον ὅμοιον· ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις φαίνεταί μοι ἀσφαλής.

Ἐποιήσαντο δ' οὗτοι τὴν ἀνάθεσιν *λεκτοῖς Θηβαίοις*, ἤτοι *ὑπὲρ τῶν λεκτῶν Θηβαίων*. Περὶ τῆς τάξεως ταύτης τῶν Θηβαίων οὐδὲν εἶνε ἡμῖν ἄλλοθεν γνωστόν.

Τὸ δεύτερον ἀγγεῖον, κύλιξ πηλίνη δίωτος μελαμβαφής, συγκεκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ συμπεπληρωμένη, διαμ. 0,2 μ., ὕψ. 0,095, φέρει ἐπὶ τοῦ χείλους ἔξωθεν ἐγχάρακτον τὴν ἐπιγραφήν: *Καλιαία εἰμὶ τῶ κέντρωνος* (παρ. πίν. εἰκ. II).

Καὶ ἐπὶ ἄλλων Βοιωτικῶν ἀγγείων ἔχομεν ἐπίθετον ἀντὶ τῆς γενικῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ κτήτορος. *Γοργίνιός εἰμι ὁ κότυλος καλὸς κ[αλ]ῶ* ἐπὶ ἀγγείου ἐκ Θίσβης (Harvard studies, II. Boston 1891. Σ. 89-101). *Μακυταέα εἰμί* (δῆλον ὅτι *κύλιξ*, ὡς καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ) δὶς ἐπὶ ἀγγείου μελαμβαφοῦς ἐκ Τανάγρας ἀποκειμένου ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσείῳ ὑπ' ἀρ. 1118 (παρ. πίν. εἰκ. III¹·²· Ὅρα Δελτίον ἀρχαιολογικὸν 1888 σ. 99, ἀρ. 21.[1]). *Φιλυταία* ἐπὶ τοῦ χείλους κύλικος μελαμβαφοῦς, ὕψ. 0,082 μ., διαμ. 0,17, ὡσαύτως, ὡς φαίνεται, ἐκ Βοιωτίας προερχομένης, ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσείῳ καὶ ταύτης ἀποκειμένης ὑπ' ἀρ. 2519 (παρ. πίν. εἰκ. IV). Εἶνε προφανῶς τοῦτο ἐπέκτασις τῆς χρήσεως τῶν πατρωνυμικῶν ἐπιθέτων.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως καὶ τὸ κατὰ σύνεσιν σχῆμα· ὡς εἰ προηγεῖτο ἡ γενικὴ *Καλίαο* ἀντὶ τοῦ ἐπιθέτου *Καλιαία*, ἐπιφέρεται τὸ *τῶ κέντρωνος*, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ: *Γοργίνιος - καλῶ*.

Δηλοῖ δὲ τὸ ἐπίθετον *κέντρων* τὸν *κέντρου* (Ἡροδότου III 130) *δεόμενον*, τὸν *μαστιγίαν* καὶ μιαρόν (Σοφοκλέους ἀπόσπασμα 309 παρ' Ἀθηναίῳ, IV, 164ᵃ. Ἀριστοφάνους Νεφελῶν 450). Καὶ ἵνα μή τις ἀπορήσῃ ἐπὶ τῇ ἀποδόσει τοιούτου ἐπιθέτου τῷ κτήτορι τοῦ ἀγγείου ὑπὸ τοῦ χαράξαντος τὴν ἐπιγραφήν, παραπέμπω εἰς I. Gr. ant. 588, ὅπου ὑπὸ τὸν πυθμένα λύχνου κεχάρακται: *Εἰμὶ δὲ Παυσανίου τοῦ καταπυγοτάτου.*

Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου τῶν ἡμετέρων ἀγγείων (παρ. πίν. εἰκ. V⁴·⁵) εἰσὶν ἐγκεχαραγμέναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀμελῶς τρεῖς ἐπιγραφαί. Καὶ ὑπὸ μὲν τὸν πυθμένα ἀναγιγνώσκεται τὸ ὄνομα: *ΚλεϜίχα* (αὐτ. εἰκ. V¹)· ἐπὶ δὲ τοῦ χείλους ἔνθεν μέν: *ΚλεϜίχα καλὰ καὶ φίλα τῷ Ηράψα[ντι* (αὐτ. εἰκ. V²), ἑτέρωθεν δ' ἀντιστρόφως: . . . *α καλὰ ἐπόει Μαίδοκι ἤ: ἐπόει μ' Αἴδοκι* (αὐτ. εἰκ. V³).

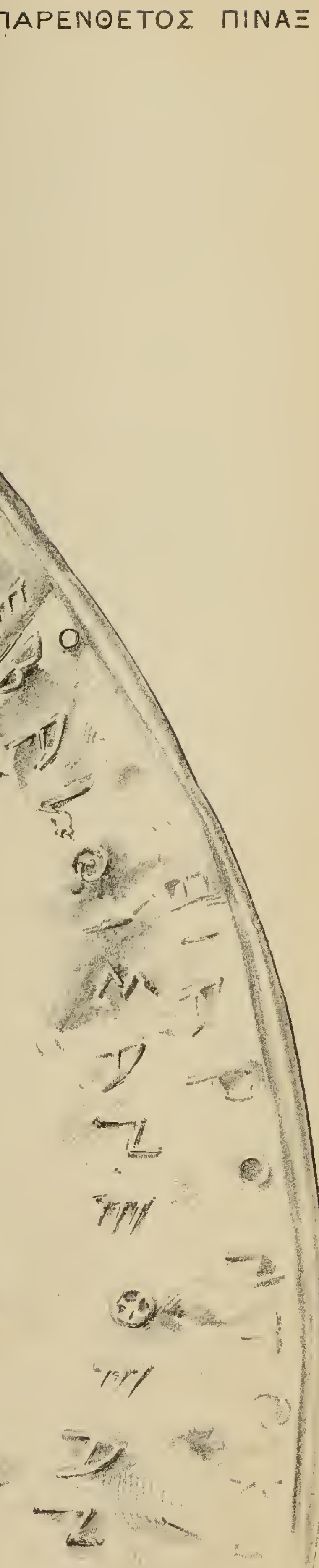
[1] Ἐν τῷ Δελτίῳ ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη *Μαφυταεα εμι·* ὁ δὲ Kretschmer (Die griechischen Vaseninschriften σ. 3-4), μὴ δυνάμενος δικαίως νὰ νοήσῃ ὄνομα *Μαφύτας*, ἀνέγνω *Σαφυταέα ἠμί* ἐκδεχόμενος τὸ πρῶτον γράμμα ὡς σῖγμα. Ἀλλὰ προφανῶς τὸ τρίτον γράμμα εἶνε κόππα καὶ οὐχὶ φῖ.

II (1=1).

IV (1=1).

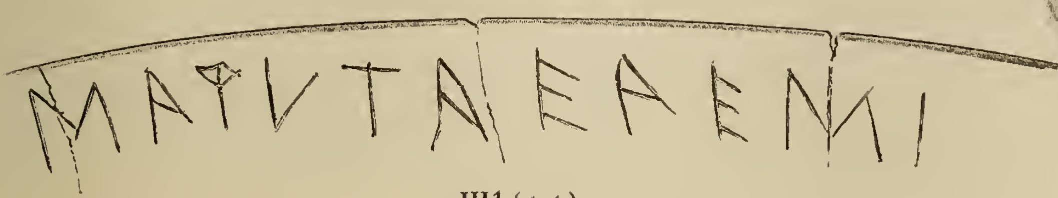
V4 (1=3).

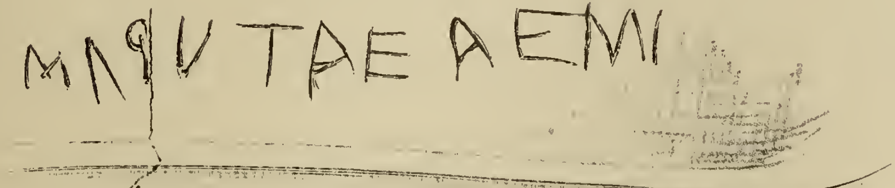
).

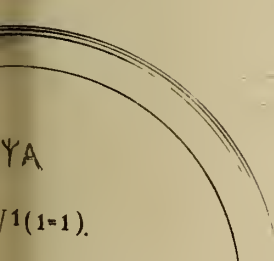
2).

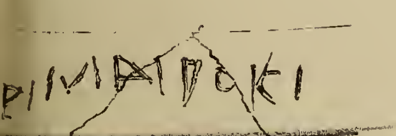
III1 (1=1).

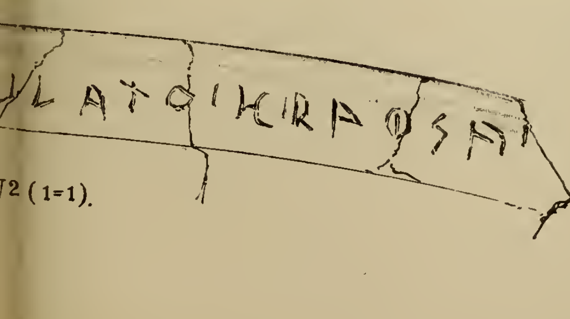
III 2 (1=1).

/1(1=1).

V3 (1=1).

/2 (1=1).

V5 (1=3).

Καὶ ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ τῶν δύο μακροτέρων ἐπιγραφῶν ἀξία παρατηρήσεως εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ Η ἀντὶ τοῦ Γ, μαρτύριον προφορᾶς τοῦ φθόγγου ὁμοίας πρὸς τὴν ἡμετέραν· ἔτι δὲ αὐτὸ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Η, ὅπερ εὕρηται καὶ ἐν ἄλλαις δύο Βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν καταλόγῳ τῆς Τανάγρας τοῦ ε´ π. Χ. αἰῶνος (I. Gr. ant. 157 = C. i. Gr. Gr. sept. I 585, στ. 14γ) καὶ ἐν μεταγενεστέρᾳ ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ τῆς αὐτῆς πόλεως (C. i. Gr. Gr. sept. I 1570), ὅπου διὰ τοῦ γράμματος οὐχὶ πλέον τὸ δασὺ πνεῦμα, ἀλλ' ὁ φθόγγος η δεδήλωται [1].

Πρὸς δὲ τὴν τελευταίαν ἐπιγραφὴν παραβλητέα ἄλλη ἀρχαϊκὴ ἐπιγραφὴ ἀγγείου Βοιωτικοῦ, ἥδε: *Μεναίδας ἔμ' ἐποίϜησε Χάροπι* (Gazette archéologique XIII σ. 168-169. Wiener Vorlegeblätter 1889, πίν. 11. Kretschmer, Die griechischen Vaseninschriften, σ. 53-54, ἀρ. 4).

Ἐν Ἀθήναις Ὀκτωβρίῳ μηνὶ 1896.

Δ. Σπ. Σταυροπουλλος.

Ἦν ἤδη παρεσκευασμένος ὁ πίναξ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ αἱ ἀνωτέρω βραχεῖαι σημειώσεις εἶχον ἀποσταλῇ τοῖς ἐπιτετραμμένοις τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος, ὅτε ἐνθάδε διατρίβων ἔλαβον ἐξ Ἀθηνῶν παρ' ἀνδρῶν φίλων γνῶσιν τῆς ἐκδόσεως τῆς πρώτης τῶν ἐπιγραφῶν, τῆς ἐπὶ τῆς χαλκῆς φιάλης, ἐν τῷ Bulletin de correspondance Hellénique τοῦ λήγοντος ἔτους, σ. 242-243, ὑπὸ Perdrizet. Ἀλλ' οὔτε τὴν ἔκδοσίν μου ἐνόμισα ματαίαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκεῖ γεγραμμένων, οὔτε ἐζήτησα ἐπιστροφὴν τοῦ χειρογράφου μου πρὸς μεταβολήν τινα αὐτοῦ, προτιμήσας νὰ ἀφήσω τὴν ἔκδοσίν μου, ὡς εἶχεν.

Σημειωτέον τέλος ὅτι κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ πίνακος δὲν ἀπετυπώθησαν καλῶς δύο γραμματα, τῆς ἐπιγραφῆς III[2] τὸ δεύτερον (Α), ἐξαφανισθείσης τῆς συνδεούσης τὰ δύο σκέλη γραμμῆς, καὶ τῆς ἐπιγραφῆς V[3] τὸ ἕβδομον (Γ), ἐλλειπούσης ὡσαύτως τῆς ὁριζοντίου κεραίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο γράμμα εὕρηται καλῶς ἀπεικονισμένον ἐν μικρῷ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἐν V[5].

Ἐν Ὀλυμπίᾳ τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου 1896.

Δ. Σ. Σ.

---

[1] Καίτοι ὡς ἐκ τοῦ *ἰώv* ἀντὶ *ἐγὼ* ἡ σημερινὴ προφορὰ τοῦ γ νομίζεται ὡς πολὺ παλαιὰ παρὰ Βοιωτοῖς, ὅμως προκειμένου περὶ οὕτω πρωτοφανοῦς γραφῆς καὶ ταύτης ἀπαντώσης ἐν ἐπιγραφῇ αὐτοσχεδίως κεχαραγμένῃ, νομίζω ὅτι δὲν εἶνε ἄτοπον πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἀναγραφῇ ἐνταῦθα καὶ ἡ ὑποψία μήπως τὸ ἀνωτέρω γράμμα δὲν εἶνε Η, ἀλλ' ἀδεξίως κεχχραγμένον Κ. Γνωστὸν δ' ἄλλως εἶνε ὅτι ὄχι πολὺ σπανίως εὑρίσκονται γεγραμμένα τὰ ψιλὰ ἀντὶ τῶν μέσων καὶ τὰ μέσα ἀντὶ τῶν ψιλῶν, περὶ οὗ καὶ ἡμεῖς ἐγράψαμεν ἐν τῇ *Περὶ τῆς Κρητικῆς διαλέκτου* πραγματείᾳ σελ. 84-85 καὶ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1892 σελ. 110. Α. Ν. Σκιας.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΣΑΜΟΥ

Αἱ παρὰ πόδας ἀνακοινούμεναι ἐπιγραφαὶ εὑρέθησαν πρό τινων μηνῶν ἐν Σάμῳ, ἐν τόπῳ καλουμένῳ *Τηγάνι*[1]. Σχεδὸν εὐθὺς ἅμα τῇ εὑρέσει των μαθὼν τὸ πρᾶγμα ὁ ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ θωρηκτοῦ πλοίου «Ποσειδῶνος» σημαιοφόρος κ. Sausse ἔσπευσε καὶ ἀντέγραψεν αὐτάς, τὸ δὲ ἀντίγραφον ἀνεκοίνωσέ μοι πάνυ φιλοφρόνως. Κατόπιν ἀντέγραψα κἀγὼ αὐτὸς τὰς ἐν λόγῳ ἐπιγραφὰς ἐπὶ ὀλίγας ὥρας εἰς Βαθὺ προσορμισθεὶς τοῦτο τὸ φθινόπωρον.

1. Γωνία μεγάλου βάθρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τὰ ἄνω εἰς ἐπίκρανον ἀπολήγοντος. Ὕψος 0,34, ὕψ. τοῦ ἐπικράνου 0,19, ὕψ. γραμμάτων 0,015. Γράμματα λεπτὰ ἄνευ ἀκρεμόνων. Πλὴν χάσματος κατὰ τὸ μέσον ἡ ἐπιγραφὴ σῴζεται πλήρης.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩ.....ΡΣΕΒΑΣΤΟΣΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ
ΤΟΕΝΑΤΟ......ΧΙΚΗΣΕΞΟΥΣΙΑΣΤΟΕ

Αὐτοκράτω[ρ Καῖσα]ρ Σεβαστὸς αὐτοκράτωρ
τὸ ἕνατο[ν δημαρ]χικῆς ἐξουσίας τὸ ε΄.

Ὁ Αὔγουστος ἀνέλαβε τὸ ε΄ τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν τὴν 27ην Ἰουνίου τοῦ ἔτους 735ου ἀ. κ. Ρ. = 19 π. Χ. Ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἐνεχαράχθη ἐπὶ τοῦ λίθου ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή. Καὶ τῷ ὄντι παρὰ Δίωνι τῷ Κασίῳ (LIV § 9) ἀναγινώσκομεν τάδε. «Ὁ δὲ Αὔγουστος ἔς τε τὴν Σάμον ἐπανῆλθε κἀνταῦθα αὖθις ἐχείμασε καὶ ἐκείνοις τε ἐλευθερίαν μισθὸν τῆς διατριβῆς ἀντέδωκε καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα προσδιῴκησε». Ὁ Αὔγουστος διεχείμασεν ἐν Σάμῳ κατὰ τὸ 20-19 ἔτος π. Χ.[2] Οἱ δὲ Σάμιοι εὐγνωμονοῦντες ἀνήγειραν αὐτῷ τὸ μέγα καὶ ὡραῖον βάθρον, ἐφ' οὗ ἡ ἀνωτέρω ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή[1].

2. Ἐπιστυλίου τμῆμα πρὸς τὰ δεξιὰ ἀποκεκρουσμένον δωρικοῦ μνημείου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ὕψος 0,38, ὕψος γραμμάτων 0,05.

ΟΔΗΜΟΣ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝΚΑΙΣΑΡ.

Ὁ δῆμος
Γερμανικὸν Καίσαρ[α]

Χάρις εἰς τὸν Τάκιτον (Annal. II § 53-55) δυνάμεθα καὶ ταύτης τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας νὰ ὁρίσωμεν τὸν χρόνον. Ὁ Γερμανικὸς ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀπερχόμενος κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον τοῦ ἔτους 17 μ. Χ. Διῆλθε τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 18 ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ τοκετοῦ τῆς γυναικός του Ἀγριππίνης νὰ παραμείνῃ ἐν Λέσβῳ. Ἐκεῖθεν ἀνέπλευσε μέχρι Βυζαντίου ὁπόθεν κατέπλευσε καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος προσορμισθεὶς εἰς Σαμοθράκην, Ἴλιον, καὶ Κλάρον. Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ ἐνιαυτοῦ (18 μ. Χ.) συνηντήθη μὲ τὸν Γν. Πίσωνα νοτίως τῆς Σάμου, ἐν Ῥόδῳ. Τὴν Σάμον λοιπὸν ἐπεσκέφθη μετὰ τὸ ἐν Κλάρῳ μαντεῖον πρὶν δὲ μεταβῇ εἰς Ῥόδον. Τότε δὲ καὶ οἱ Σάμιοι ἀπεφάσισαν νὰ ἱδρύσωσιν εἰς τιμήν του μνημεῖον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μακρηγορήσω ἐνταῦθα περὶ τῶν απονεμηθεισῶν τιμῶν εἰς τὸν Γερμανικὸν ὑπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· ἀρκεῖ νὰ παραθέσω τὰ λόγια τοῦ Τακίτου excepere Graeci quaesitissimis honoribus, vetera suorum facta dictaque praeferentes, quo plus dignationi adulatio haberet (Annal. II § 53). Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν ἀνάγκη νὰ συσχετίσωμεν 1ον τὴν παρὰ τὸ *Τηγάνι* ἐπίσης

[1] Ἴδε τὸ ὑπὸ Φαβρικίου τοπογραφικὸν τῆς πόλεως Σάμου σκαρίφημα ἐν ταῖς Athen. Mittheil. IX πίν. 7. Ἀκριβῶς ὁ τόπος ἔνθα εὑρέθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ κεῖται ἐν αὐτῷ τῷ *Τηγάνι*, ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ Παναγῆ Βαρβούνη κατὰ μῆκος τῆς ἁμαξιτοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Χώραν (Fahrstrasse nach Chora) μεταξὺ τοῦ λιμένος καὶ τοῦ σημείου ἔνθα ἄρχεται ἡ ὁδὸς ἡ εἰς Βαθὺ φέρουσα (Reitweg nach Vathi).

[2] Goyau, Chronologie de l'empire romain σελ. 17.

[1] Εἰς τὰς τοῦ Αὐγούστου πρὸς τὴν Σάμον σχέσεις ἀναφέρονται ἔτι καὶ τάδε τὰ κείμενα· Δίων Κάσιος LIV, § 7, Στράβων XIV, § 14, Σουετώνιος, Αὔγουστος § 17 καὶ 23.

εὑρεθεῖσαν ἐπιγραφὴν (ὁ ἐκδότης αὐτῆς Κοντολέων δὲν ἀναφέρει λεπτομερέστερον τὰ κατὰ τὴν εὕρεσιν αὐτῆς Athen. Mittheil. XIV σελ. 102)

Ὁ δῆμος
Ἀγριππεῖναν Μάρκου θυγατέρα
γυναῖκα Γερμανικοῦ Καίσαρος

καὶ 2ον τὴν ὑπὸ P. Girard ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Σάμου μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ *Τηγανίου* εὑρεθεῖσαν καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἄνευ σχολίων ἐκδοθεῖσαν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν (Bull. Cor. Hell. II σελ. 180)

Ἥραν καὶ Καίσαρα Γερμανικοῦ υἱὸν Γερμανικὸν Σεβαστὸν καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, εὐνοίας δὲ καὶ φιλοδόξου διαθέσεως εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν γερουσίαν.

Πρόκειται καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ περὶ τοῦ Γερμανικοῦ· καλεῖται δὲ ἐν αὐτῇ υἱὸς Γερμανικοῦ διότι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νέρων Κλαύδιος Δροῦσος εἶχε προσλάβει, μετὰ τὸν θάνατόν του, δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους του τὴν ἔνδοξον ταύτην προσωνυμίαν [1].

3. Ὁ φέρων τὴν ἀνωτέρω (ἀριθ. 2) ἐπιγραφὴν λίθος εἶναι παλίμψηστος. Ἐν χρόνοις μεταγενεστέροις, οὓς ἀκριβῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν, ἀπεξέσθη ἡ εἰς τὸν Γερμανικὸν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ ἄλλης ἧττον ἐπιμελῶς ἐγκεχαραγμένης, ἀλλὰ διὰ μεγαλειτέρων γραμμάτων. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐπιγραφὴ (ἡ εἰς τὸν Γερμανικὸν ἀναφερομένη) θὰ ἦτο βαθέως ἐγκεχαραγμένη ὅπως μὴ δυνηθῇ ὁ ἀποξέσας νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὴν καθ' ὁλοκληρίαν.

ΕΥΦΑΝΙΟΥΤΟΥ
ΦΛ'ΛΕΟΝΤΙΟΣΑΠ

4. Ἡ μεταγενεστέρα αὕτη ἐπιγραφὴ ἐπαναλαμβάνεται αὐταῖς λέξεσιν ἅπαξ ἔτι τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιστυλίου. Τμῆμα πλῆρες, πλὴν μικροῦ τἄνω πρὸς τὰ δεξιὰ θραύσματος. Μῆκος 1,80.

[1] Δίων Κάσιος LV, § 2· Γερμανικός τε μετὰ τῶν παίδων ἐπονομασθείς.

ΕΠΙΦΛ'ΕΥΦΑΝΙΟΥΤΟΥΛΑ
ΦΛ'ΛΕΟΝΤΙΟΣΑΠΟ

Ἐπὶ Φλ(αυίου) Εὐφανίου τοῦ Λα...
Φλ(αύιος) Λεόντιος ἀπο[κατέστησεν]

Τὸ μνημεῖον, ὡς φαίνεται, ἐκινδύνευε νὰ ἐρειπωθῇ ὅταν ὁ Φλ. Λεόντιος ἀνήγειρεν αὐτὸ ἐκ νέου. Ὁ Φλ. Εὐφάνιος ἦτο ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ Δημιουργός [1]. Ματαίως ἀνεζήτησα τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα ὡς καὶ ὄνομα ἀπὸ τῶν γραμμάτων ΛΑ ἀρχόμενον εἰς τοὺς καταλόγους τῶν *πρεσβευτῶν* ἤτοι τῶν Σαμίων διαιτητῶν τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς ἀναφερομέναις εἰς τὴν περὶ ὁρίων μεταξὺ Σάμου καὶ Πριήνης ἔριν (Waddington, inscriptions de l'Asie mineure recueillies par Le Bas ἀριθ. 189-207).

5. 6. Δύο ἕτερα τμήματα δωρικοῦ ἐπιστυλίου ἐπίσης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἀλλ' οἰκοδομήματος μικροτέρου τοῦ εἰς τὸν Γερμανικὸν ἀνατεθειμένου σῴζουσι μέρος μόνον μακρᾶς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς ἐπιμελῶς ἐγκεχαραγμένης δι' ὡραίων καὶ ἀκρέμονας ἐχόντων γραμμάτων. Ὕψος τοῦ ἐπιστυλίου 0,34, ὕψ. τῆς ταινίας 0,32, ὕψ. τῶν σταγόνων 0,024, ὕψ. τῶν γραμμάτων 0,055. Τὸ ἕτερον τμῆμα (ἀριθ. 5) πρὸς τἀριστερὰ ἀποκεκρουσμένον ἔχει μῆκος 1,06 Γ. Μ., τὸ δ' ἕτερον (ἀριθ. 6) πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τἀριστερὰ ἀποκεκρουσμένον ἔχει μῆκος 0,88.

5 ΙΚΑΙΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ
ΞΑΓΑΘΑΝΩΡΤΑΣΠΑΡ
vacat ΑΓΩΝΟΘΕΤΩΝ

6 ΕΟΥΥΙΩΙΣΕΒΑΣΤΩΙΚ/
ΞΡΑΤΑΜΕΡΗΤΗΣΔΙΑΦΑΣ
ΞΕΒΑΣΤΩΝΚΑΙΣΑΡΕΙΩΝ

Ἀγῶνες ἐν Σάμῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σεβαστὰ Καισάρεια* δὲν ἦσαν, μοὶ φαίνεται, μέχρι τοῦδε γνωστοί. Ἡ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἀφιέρωσις φαίνε-

[1] Ὁ ἐπώνυμος ἄρχων τῆς Σάμου ἐκαλεῖτο Δημιουργός· παράβ. Waddington ἐ. ἀ. ἀριθ. 189. Δὲν εἴθιστο ὅμως νἀναγράφηται καὶ αὐτὴ καὶ δὲν ἦτο οὐδ' ἐνταῦθα ἀναγεγραμμένη ἐν τῷ 1ῳ στίχῳ. παράβ. J. H. S. 1886, p. 148.

ται ἀναφερομένη εἴς τε τὸν Ἰούλιον Καίσαρα καὶ εἰς τὸν Αὔγουστον Ἰουλίου θεοῦ υἱῷ. Δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω περὶ τίνος ἐγίνετο λόγος ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ· συμπληρωτέον ἆρά γε ΔΙΑΦΑΣ... διὰ Φασ[ήλιδα];

7. Εἰς δὲ τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας τὰς ἄρτι εἰς φῶς ἐλθούσας ἐπισυνάπτω καὶ ἄλλην, ἥτις εἶναι μὲν ἐκδεδομένη, ἧς ὅμως δὲν εἶναι ἀνωφελὲς νὰ παράσχωμεν καλὸν ἀντίγραφον. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ *Ἐπετηρίδι τῆς Σάμου* (1876) ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτῆς κ. Σταματιάδου, κατόπιν δὲ καὶ αὖθις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἔργῳ του, τοῖς *Σαμιακοῖς* (τόμῳ πρώτῳ). Καίπερ δὲ μνημονευομένη ἐν τῷ Jahresbericht (1880) τοῦ Bursian διέλαθε τὸν συγγραφέα τοῦ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Roscher περὶ Διονύσου ἄρθρου.

Ὁ λίθος εὑρέθη ἐπίσης ἐν *Τιγάνι* ἐν οἰκίᾳ κειμένῃ παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Βαθὺ ἄγουσαν, εἶναι δὲ βωμὸς τετράγωνος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου φέρων ἄνω ᾠῶν ταινίαν· τῶν τε ᾠῶν ἡ ἐργασία καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δηλοῦσι τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους.

ΔΑΛΛΙΩ	Δαλλίῳ
ΔΙΟΝΥϹΩ	Διονύσῳ
ΑΝΘΕϹΤΙΟϹ	Ἀνθέστιος

Τὸ ἐπίθετον *Δάλλιος* οὐδαμοῦ ἄλλοθι εὑρέθη. Ὁ κ. Foucart (Revue archéologique 1876 II σελ. 56) φρονεῖ ὅτι πιθανῶς τὸ ὄνομα νὰ ἐγράφη οὕτω κατὰ ἐγχώριον ὀρθογραφίαν ἀντὶ τοῦ Δάλιος = Δήλιος. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ ἀποχρῶσα ἐξήγησις τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ Λ δύσκολον καὶ νὰ δεχθῶμεν τὴν χρῆσιν δωρισμοῦ ἐν τῇ Ἰωνικῇ Σάμῳ καὶ μάλιστα πρὸς δήλωσιν Δηλίου θεοῦ, ἄλλως τε καὶ διότι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ θὰ ἦτο τὸ μόνον μνημεῖον τὸ γνωρίζον ἡμῖν ἔξω τῆς Δήλου τὴν λατρείαν τοῦ *Διονύσου Δηλίου*. Ὅθεν νομίζω ὅτι τὴν ἐξήγησιν τῆς αἰνιγματώδους λέξεως πρέπει νὰ μᾶς παράσχῃ κοινόν τι ὄνομα. Ἴσως ἀναζητητέον αὐτὴν ἐν τῇ λέξει *Δάλα· ἄμπελος*, ἣν ὁ Ἡσύχιος μᾶς διέσωσε.

Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ τοῦ ἐπιθέτου πρὸ τοῦ κυρίου ὀνόματος πρόταξις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11/23 Νοεμβρίου 1896.

PAUL PERDRIZET

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΚΕΡΑΜΙΔΕΣ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΙ ΤΟΥ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΤΕΛΕΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀνασκαπτομένου ὑπὸ Φιλίου τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι Τελεστηρίου εὑρέθησαν ἐν αὐτῷ καὶ πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς[1] πλεῖσται κεραμίδες ἐκ πεντελησίου μαρμάρου, ὧν οὐκ ὀλίγαι φέρουσιν ἐπικεχαραγμένα γράμματα δηλωτικὰ τοῦ ὀνόματος τῶν ἐξεργασαμένων αὐτὰς λιθουργῶν, ἔνιαι δὲ καὶ ὁλόκληρα τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Ὁ χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων τούτων καὶ τὸ βάναυσον τῆς ἐργασίας αὐτῶν τῶν κεραμίδων ἐλέγχουσι τοὺς ὑστέρους ῥωμαϊκοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἀνεκαινίσθη τὸ Τελεστήριον, ὡς γνωστόν· αἱ δ' ἐπίσης πολυάριθμοι εὑρεθεῖσαι κεραμίδες τοῦ *ἀρχαίου νεώ*, ἤτοι τοῦ Πεισιστρατείου διακρίνονται εὐκόλως ἀπ' ἐκείνων ὡς πεποιημέναι ἐκ παρίου μαρμάρου, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐν παλαιοτέρᾳ ἐπιχώσει εὑρεθεῖσαι[1]. Πᾶσαι αἱ εἰρημέναι ἐνεπίγραφοι κεραμίδες προέρχονται ἀναμφιβόλως ἐκ μόνου τοῦ Τελεστηρίου, καίτοι ὅλως ἀδύνατον δὲν εἶνε νὰ ἀνήκωσιν ὀλίγαι τινὲς καὶ εἰς ἄλλα κτίρια, οἷον τὰ Μεγάλα Προπύλαια καὶ τὰ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος οἰκοδομήματα. Ἐν αὐτοῖς ὅμως δὲν εὑρέθησαν τοιαῦται

[1] Ὀλίγιστα μόνον τεμάχια μικρὰ εὑρέθησαν ἀλλαχοῦ διεσκορπισμένα. Τὸν τόπον τῆς εὑρέσεως τῶν κεραμίδων τούτων ἔμαθον ἐκ προφορικῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Φιλίου, ὅστις καί τινας τῶν ἐπιγραφῶν ἀνεκοίνωσεν ἄλλοτε. (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1882 σελ. 101 ὑποσημ.).

[1] Ἐκ τῶν μετὰ τὰ Μηδικὰ οἰκοδομημάτων τοῦ Τελεστηρίου δὲν διεσώθησαν κεραμίδες, καθ' ὅσον γνωρίζω· φαίνεται δ' ὅτι φθαρεῖσαι ὁλοσχερῶς ἀπεκομίσθησαν ἔξω τοῦ ἱεροῦ κατὰ τὴν ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις ἀνακαίνισιν τοῦ Τελεστηρίου.

κεραμίδες, καθ᾽ ὅσον ἐνθυμεῖται ὁ Φίλιος. Τὸ μέγεθος δὲ τῶν κεραμίδων τούτων, ὅσαι εἶνε ἀκέραιαι, εἶνε περίπου ἀείποτε τὸ αὐτό, καίτοι ἡ κατασκευὴ συχνάκις διαφέρει πάμπολυ, κατὰ τοὺς ἐξεργασαμένους αὐτὰς τεχνίτας ἀναμφιβόλως. Τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν γράμματα, καίπερ ἄλλως μικρὰ ἀφανῶν χειρωνάκτων σήματα ὄντα, ἔχουσι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐλευσινιακοῦ ἱεροῦ ἱκανὴν σημασίαν, διότι τινὰ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς λίθοις κτιρίων τινῶν τῶν αὐτῶν χρόνων [1], πιθανῶς δὲ καὶ ἄλλα θὰ εὑρεθῶσιν, ὅταν ἐξετασθῶσι καλῶς ἅπαντα τὰ ἐρείπια· ἐπειδὴ δὲ μαρμάριναι κεραμίδες δυσκόλως δύνανται νὰ φθαρῶσιν ἢ καὶ ἂν φθαρῶσι καὶ ἀντικατασταθῶσί τινες, αὗται θὰ εἶνε ὀλίγαι, οἱ δὲ λιθουργοὶ ἐπέγραφον ἐπ᾽ αὐτῶν τὸ ἴδιον ὄνομα ἀναμφιβόλως μόνον ὅταν συνεκομίζοντο πολλαὶ καὶ ἦτο χρεία νὰ διακριθῶσιν αἱ ἑκάστῳ ἀνήκουσαι, ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῶσι πᾶσαι αἱ ἐνεπίγραφοι κεραμίδες σύγχρονοι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου, ἐξ οὗ προέρχονται, καὶ πᾶν δὲ ἄλλο κτίριον φέρον τῶν αὐτῶν λιθουργῶν τὰ γράμματα σύγχρονον ὡσαύτως πρὸς ἐκεῖνο. Τὰ χρονολογικὰ δὲ ταῦτα τεκμήρια ἔχουσιν ὄχι μικρὰν σπουδαιότητα, ἄλλων μαρτυρίων ἐλλειπόντων.

Αἱ εἰρημέναι ἐνεπίγραφοι κεραμίδες συλλεχθεῖσαι κατεγράφησαν ἐν παραρτήματι τοῦ καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν ὑπ᾽ ἀριθ. Κ 1 - Κ 50, ἀπόκεινται δὲ αἱ μὲν συντετριμμέναι καὶ ὀλίγαι τινὲς τῶν ἀκεραίων ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ μουσείου, αἱ δ᾽ ἀκέραιαι ἔξω τοῦ μουσείου. Τεμάχιά τινα εὑρεθέντα ἢ συλλεχθέντα ὑπ᾽ ἐμοῦ μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου καὶ οὔπω καταγεγραμμένα ἐν αὐτῷ δηλοῦνται ἀκολούθως ὡς *ἀκατάγραφα*. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐνεπιγράφων κεραμίδων εἶνε ὀχεταγωγοὶ ἢ *σωλῆνες*, ὡς ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, φέρουσι δὲ τὴν ἐπιγραφὴν συνήθως μὲν ἐπὶ τῆς ὑπτίας ἐπιφανείας τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένης, σπανιώτερον δὲ ἐπὶ τῆς πρηνοῦς ἐπιφανείας τῆς ἐπικαθημένης ἐπὶ τῆς στέγης, ἢ ἐπί τινος τῶν ἑκατέρωθεν προεχόντων χειλέων. Οἱ καλυπτῆρες εἶνε πολὺ ὀλιγώτεροι, διότι καὶ εὐκολώτερον ὑπόκεινται εἰς καταστροφήν, φέρουσι δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένης ἐπιφανείας αὐτῶν. Ὀρθοκέραμος ἐνεπίγραφος ὑπάρχει μία μόνη, φέρει δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα ἐπί τε τοῦ πρὸς δεξιὰν χείλους αὐτῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου. Ἐπὶ πολλῶν κεραμίδων ὑπάρχουσι δύο λιθουργῶν ὀνόματα, ὁσάκις εἰς ἀμφοτέρους ἀπὸ κοινοῦ ἐργαζομένους ἀνῆκε σωρός τις κεραμίδων, ἐφ᾽ οὗ ἵστατο ἡ ἐνεπίγραφος ὡς σῆμα· ἐνίοτε δ᾽ ὅμως καὶ τοῦ αὐτοῦ λιθουργοῦ τὸ ὄνομα εἶνε ἐπικεχαραγμένον δὶς καὶ δὴ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας τῆς κεραμίδος.

[1] Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 σελ. 180 καὶ 184 ὑποσημ. 3. Ὅτι τὸ αὐτὸ σῆμα Ζ ἀπαντᾷ ἔν τε τοῖς θεμελίοις τοῦ οἰκοδομήματος καὶ ἐν νεωτέρᾳ ἐπισκευῇ αὐτοῦ (σελ. 180) οὐδὲν θαυμαστόν, διότι ἡ ἐπισκευὴ δὲν θὰ ἔγεινε πολλὰ μετὰ τὴν πρώτην κατασκευὴν ἔτη, ὥστε ὁ αὐτὸς λιθουργὸς ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐργασθῇ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἔργοις.

Χάριν συντομίας ἀκολούθως δηλοῦμεν διὰ μὲν τοῦ συντετμημένου *Μ(ἀκ.)* τὸ ἀρχικὸν μῆκος τῆς κεραμίδος, ὁσάκις διετηρήθη ἀκέραιον, διὰ δὲ τοῦ *Μ.* τὸ νῦν σωζόμενον μῆκος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δηλοῦται καὶ τὸ πλάτος διὰ τοῦ *Π(ἀκ.)* καὶ *Π.* Τὸ συντετμημένον *Ὑπ.* δηλοῖ τὴν ὑπτίαν ἐπιφάνειαν τῆς κεραμίδος, ὁσάκις ἐπ᾽ αὐτῆς ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή, τὸ *Πρ.* τὴν πρηνῆ ἐπιφάνειαν, τὸ δὲ *Χειλ.* ἓν ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν χειλέων. Ὁ ἐν παρενθέσει ἀριθμὸς εἶνε ὁ τοῦ παραρτήματος τοῦ καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν, τὸ δὲ συντετμημένον *ἀκατ.* δηλοῖ τὰς ἀκαταγράφους.

---

1. Κεραμὶς ὀχεταγωγὸς (1). Μ(ἀκ.) 0,80.

Ὑπ. ΠΡΩΤΙΩ
ΝΟϹ

Πρωτίωνος.

Τοῦ αὐτοῦ λιθουργοῦ πιθανώτατα εἶνε καὶ αἱ ἑξῆς κεραμίδες ἀριθ. 2-6.

2. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (18), Μ. 0,35, Π. 0,34.

Ὑπ. ΠΡΩ

3. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ ἀποκεκρουσμένον τὸ ἥμισυ τοῦ πάχους (24), Μ. 0,27, Π. 0,24.

Ὑπ. ΠΡΩ

4. Καλυπτὴρ σχεδὸν ὅλως ἀκέραιος (39) Μ. 0,82.

ΠΡΩ

5. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (14), Μ. 0,30, Π. 0,34.

Ὑπ. ϤΠ

6. Τεμάχιον καλυπτῆρος (ἀκατ.) Μ. 0,21.

Ὑπ. ΡΩΤΙ

Πρὸς ἀριστερὰν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα.

Συνεργασίαν τοῦ Πρωτίωνος μετ' ἄλλου λιθουργοῦ δηλοῖ ἡ ἑξῆς.

7. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ πανταχόθεν ἐλλιπὲς (22), Μ. 0,25, Π. 0,13.

Ὑπ. ΠΡ
ΤΕ

Ἑκατέρωθεν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα. Ἂν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ δευτέρου λιθουργοῦ δὲν εἶνε κεκολοβωμένη ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν ἑξῆς κεραμίδων σημειούμενον ΤΕΙ.

8. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (31), Μ 0,18, Π. 0,14.

Πρ. ΤΕΙ

9. Τεμάχιον καλυπτῆρος (ἀκατ.) Μ. 0,16.

ΤΕΙ

Ἀνεκοινώθη καὶ ὑπὸ Φιλίου ἐν Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1882 σελ. 101 ὑποσημ.

Ὁ αὐτὸς ΤΕΙ ἀπαντᾷ πιθανῶς καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ κεραμίδι συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ ΤΕΛ.

10. Ὀχεταγωγὸς (8). Μ(ἀκ.) 0,80.

Ὑπ. ΤΕΛ
ΤΕ

Ἑνὸς τῶν δύο τούτων τὸ ὄνομα πιθανῶς παριστᾷ τὸ Τ ἐν τῇ ἑξῆς κεραμίδι.

11. Ὀχεταγωγὸς (2), Μ(ἀκ.) 0,82.

Τ
Ὑπ. ΘΗΝΙΩΝ

Πρὸς ἀριστερὰν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα, ὥστε ἀναγνωστέον [Ἀ]θηνίων(ος). Ἐπὶ φατνώματός τινος, ὅπερ νομίζω ὅτι προέρχεται ἐκ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα λιθουργοῦ τινος ΑΘΗΝΕΟΥ (Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 164 ὑποσημ.), ὅστις ἐξ ἅπαντος δὲν εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν παρόντα.

12. Ὀχεταγωγὸς (9), Μ(ἀκ.) 0,81.

Ὑπ. ΤΕΛ

13. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (15), Μ. 0,50. Π. 0,23.

Πρ. ΤΕΛ
ΕΝΤΝ

14. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (20), Μ. 0,33, Π. 0,20.

Ὑπ. ΤΕΛ
ΔΙ

15. Τεμάχιον ἀδήλου εἴδους (46), Μ. 0,22, Π. 0,12.

ΤΕΛ
ΔΙ

16. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (32), Μ. 0,20, Π. 0,12.

Πρ. -ΕΛ

Τὸ πρῶτον γράμμα φαίνεται ὅτι ἦτο Τ.

17. Μικρὸν τεμάχιον ἀδήλου εἴδους (45), Μ. 0,09, Π. 0,08.

-ΕΛ

Τὸ πρῶτον γράμμα καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ἦτο Τ.

18. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (21), Μ. 0,25, Π. 0,22.

Ὑπ. ΕΛ

Πρὸς ἀριστερὰν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα, ὥστε πιθανῶς ἔκειτο καὶ ἐνταῦθα ΤΕΛ.

Τὸν αὐτὸν λιθουργὸν δηλοῖ πιθανώτατα καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐν τῇ ἑξῆς κεραμίδι ἐπιγραφῶν.

19. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ, ὡς φαίνεται, πανταχόθεν ἐλλιπὲς (37), Μ. 0,19, Π. 0,10.

Ὑπ. ΛΕ
Ο

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσιν ἑκατέρωθεν, ὥστε δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ [Τε]λε[*σφόρου*] ἢ ἄλλο τοιοῦτον ὄνομα.

Τοῦ *Ἀθηνίωνος* τὸ ὄνομα δηλοῖ πιθανῶς ἡ ἐπιγραφὴ τῆς ἑξῆς κεραμίδος καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐπιγραφῶν τῆς ἑπομένης:

20. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (ἀκατ.), Μ. 0,09, Π. 0,14.

Πρ. ΑΘ

21. Ὀχεταγωγὸς (6), Μ(ἀκ.) 0,83, Π(ἀκ.) 0,60.

Ὑπ. ΘΑ
ΛΞ
Χειλ. ΕΥΑ

Ἡ ἐπὶ τοῦ χείλους ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἐπαναλαμβάνει ἀμφότερα τὰ ἐπὶ τῆς ὑπτίας ἐπιφανείας ὀνόματα, τὸ πρῶτον δὲ παριστᾷ τὸν ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 13 κεραμίδος γνωστὸν ЄVΤV, ἤτοι *Εὐτύ(χιον)* πιθανώτατα. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένον ἐπανειλημμένως καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ κεραμίδι. Ἀλλ' ὅμως πρβλ. καὶ τὰ αὐτόθι σημειούμενα. Ὁ αὐτὸς ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 23-24.

22. Ὀχεταγωγὸς (3), Μ(ἀκ.) 0,84, Π(ἀκ.) 0,60.

Ὑπ. ΛΞ
ЄΥ+
Πρ. ΕVΤ̄ Τ̄
Χειλ. Τ̄ΥΞ

Τὸ σταυροειδὲς γράμμα τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς εἶνε κακῶς γεγραμμένον Τ. Ἀμφίβολον εἶνε ἂν τὸ ἐπὶ τῆς πρηνοῦς ἐπιφανείας πρὸς δεξιὰν κείμενον γραμματοσύμπλεγμα δηλοῖ ἄλλον λιθουργόν, ἢ εἶνε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τούτου τοῦ *Εὐτυχίου* ἡμιτελὲς καταλειφθέν. Τοὐλάχιστον ἄλλου λιθουργοῦ ὄνομα ἀπὸ ΤΥ ἀρχόμενον δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ. Τὸ ΛΞ ἢ ΕV ὡς κεῖται ἐν ἀριθ. 24 (πρβλ. καὶ ἀριθ. 25) δύναται νὰ παριστᾷ ἄλλον λιθουργὸν ἕτερον τοῦ ΕVΤV (πρβλ. καὶ ἀριθ. 56), καίτοι ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνῃ τις τὸ ἐναντίον ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 21 κεραμίδος. Ἴδε καὶ Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 σελ. 184 ὑποσημ. 3.

23. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (36), Μ. 0,14, Π. 0,13.

Πρ. Τ̄ΥΞ

24. Ὀχεταγωγὸς (4), Μ(ἀκ.) 0,81, Π(ἀκ.) 0,60.

Ὑπ. ΕV
Πρ. ΞΞ
Τ̄VΞ
Χειλ. ΕΥΤ̄

Τὸ πρῶτον ἐν τῇ πρηνεῖ ἐπιφανείᾳ γραμματοσύμπλεγμα δηλοῖ πιθανῶς ΕΡ. Ἴδε καὶ ἀριθ. 33.

25. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (27), Μ. 0,21, Π. 0,18.

Πρ. ΕΛ
Χειλ. ΔΙ

Ὁ ἐκ τῆς παρούσης κεραμίδος καὶ τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 14-15 γνωστὸς ΔΙ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς ἑξῆς:

26. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (36), Μ. 0,13, Π. 0,15.

Πρ. ΔΙ

27. Μικρὸν τεμάχιον ἀδήλου εἴδους (50), Μ. 0,12, Π. 0,12.

ΙΔ

28. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (29), Μ. 0,24, Π. 0,13.

Πρ. ΔΙ
Χειλ. ⊓ (πιθανώτατα Π)

29. Τεμάχιον ὀρθοκεράμου (43), Μ. 0,15.

Πρὸς δεξιὰν Δ
Ὄπισθεν Δ

Ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ μεγέθους τῆς ὀρθοκεράμου εἰκάζω ὅτι αὐτὴ δὲν ἀνήκει εἰς τὸ Τελεστήριον, ἀλλ' εἰς τὸ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος ῥωμαϊκὸν κτίριον τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἀποκαλούμενον *ἀνατολικὸν οἰκοδόμημα*. (Πρβλ. Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 σελ. 182). Πληρέστερον τὸ ὄνομα τοῦ λιθουργοῦ εἶνε γεγραμμένον ἐν τῇ ἑξῆς:

30. Ὀχεταγωγὸς (7), Μ(ἀκ.) 0,80.

Ὑπ. ΔΙΑ
Πρ. ΔΟΥ

Πρὸς ἀριστερὰν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα.

Ὄχι ἄλλος τις, ἀλλ' ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ ΕΥΤΥ ἢ τοῦ ΕΥ πιστεύω ὅτι ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἑξῆς.

31. Τεμάχιον ἀδήλου εἴδους (47), Μ. 0,25, Π. 0,12.

/ƎΙΔ

Ὁ ἐν τῇ ἑπομένῃ δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ὁ αὐτός, διότι καὶ τὸ πρῶτον γράμμα φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε Δ (μᾶλλον φαίνεται Ρ), καὶ ἀμφίβολον εἶνε ἂν ἀνήκει εἰς κεραμίδα τὸ τεμάχιον:

32. Τεμάχιον μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές, ὅπερ ἀμφίβολον ἂν εἶνε κεραμὶς (ἀκατ.), Μ. 0,14, Π. 0,11.

>ΙΕ

Καὶ τὸ δεύτερον γράμμα δὲν σώζεται ἀκέραιον πρὸς τὰ κάτω.

33. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (ἀκατ.), Μ. 0,22, Π. 0,30.

Ὑπ. ΠΤΟ

Πρ. ΕΠΙ

Τὸ ἐπὶ τῆς ὑπτίας ἐπιφανείας γραμματοσύμπλεγμα εἶνε ἱκανῶς ἐφθαρμένον πρὸς τὰ ἄνω, ὥστε δυσκόλως δύναται νὰ ὁρισθῇ τίνα γράμματα παριστᾷ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς πρηνοῦς φαίνεται ὅτι παριστᾷ , ὡς τὸ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 24.

34. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (28), Μ. 0,11, Π. 0,17.

Χειλ. ΠΙ

Πρὸς ἀριστερὰν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα· σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ ὄνομα *Ἐπιγό(νου)* ἀπαντᾷ ἐν λίθῳ τινὶ ἐκ τοῦ Τελεστηρίου προερχομένῳ. (Ἰδὲ Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 164 ὑποσημ.). Τὸ ἐν τεμαχίῳ ἀρραβδώτου κίονος ἀπαντῶν ΠΙΝ (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 σελ. 192) παριστᾷ ἄλλον τεχνίτην, διότι ὁ κίων ἀνήκει εἰς οἰκοδόμημα παλαιότερον τοῦ Τελεστηρίου. Ἢ μήπως καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο διαφθαρὲν συγχρόνως μετὰ τοῦ Τελεστηρίου ἀνεκαινίσθη καὶ αὐτό;

35. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (17), Μ. 0,35, Π. 0,30.

Ὑπ. ΠΟΛ

36. Τεμάχιον ἀδήλου εἴδους (44), Μ. 0,37, Π. 0,12.

ΠΟ

37. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ πανταχόθεν ἐλλιπὲς (33, Α), Μ. 0,20, Π. 0,21.

Ὑπ. Π

Πρ. Ζ

Τὸ Ζ ἀναγνωστέον *Ζ(ωπύρου)*. Πρβλ. τὴν ἑπομένην. Τὸ αὐτὸ Ζ εὑρίσκεται καὶ ἐν τοῖς λίθοις τοῦ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος ῥωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 σελ. 180 καὶ 184 ἑξ. ὑποσημ. 3), ὅπερ φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθῇ σύγχρονον τοῦ Τελεστηρίου. Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω ἀριθ. 29 καὶ 25 ἑξ. Τὸ γεγονὸς δὲν εἶνε ἄμοιρον σπουδαιότητος ὡς ἀποδεικνύον ὅτι ἡ κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἐπελθοῦσα καταστροφὴ δὲν περιωρίζετο εἰς μόνον τὸ Τελεστήριον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ λεγόμενον *Βουλευτήριον* συγκατεστράφη μετ' αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα. Πρβλ. ἀριθ. 34

38. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ πανταχόθεν ἐλλιπὲς (19), Μ. 0,56, Π. 0,22.

Ὑπ. ΖΩΠΥ

ἤτοι *Ζωπύ(ρου)*.

39. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (12), Μ. 0,59.

Ὑπ. Ζι

Τὸ δεύτερον κεκολοβωμένον γράμμα φαίνεται ὡς Ω.

Εἰς τὸν αὐτὸν ἀναμφιβόλως ἀνήκουσι καὶ αἱ ἑπόμεναι δύο, καίτοι ἐν αὐταῖς δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ Ζ καὶ Ν.

40. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ, ὡς φαίνεται (33), Μ. 0,20, Π. 0,13.

Πρ. Ζ

41. Μικρὸν τεμάχιον ἀδήλου εἴδους (49), Μ. 0,13, Π. 0,08.

Ζ.

42. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (34), Μ. 0,22, Π. 0,13.

Ὑπ. ΝΟϹ

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσι μόνον πρὸς δεξιάν.

43. Μικρὸν τεμάχιον ἀδήλου εἴδους (48), Μ. 0,09, Π. 0,10.

ΝΟϹ

Τὸ τελευταῖον ἠκρωτηριασμένον γράμμα φαίνεται ὡς C. Τοῦτο τὸ τεμάχιον φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ ὑπὸ Φιλίου ἐκδοθὲν ἐν Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1882 σελ. 101 ὑποσημ.

44. Ὀχεταγωγὸς (5), Μ(ἀκ.) 0,83.

Ὑπ. ΟΝΟ
ΟΝΟ

45. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (25), Μ. 0,30, Π. 0,12.

Πρ. ΟΝΟ

46. Τεμάχιον καλυπτῆρος (41), Μ. 0,35.

ΟΝΟ

47. Τεμάχιον καλυπτῆρος (42), Μ. 0,20.

ΟΝΟ

48. Ὀχεταγωγὸς (10), Μ. 0,72, Π. 0,42.

Ὑπ. ϹⲰΗ

Πιθανῶς *Σωτη(ρίωνος)* ἢ *Σωτη(ρίχου)*. Ὁ αὐτὸς ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ.

49. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (26), Μ. 0,14, Π. 0,13.

Χεῖλ. ϹⲰ

50. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (13), Μ. 0,34.

Ὑπ. ⲀΓⲀΘΟΥ

Πρὸς ἀριστερὰν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα, ὥστε ἀναγνωστέον πιθανῶς [*Ἐπ*]*αγάθου*.

51. Ὀχεταγωγὸς (11), Μ(ἀκ.) 0,69.

Ὑπ. ΘⲈ

52. Καλυπτὴρ (39, Α), Μ. 0,72.

Ὑπ. ΦⲈ

Ἀναμφιβόλως ἀναγνωστέον καὶ ἐνταῦθα *Θε-*.

53. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (16), Μ. 0,29, Π. 0,35.

Ὑπ. ΓΑΙ

ἤτοι *Γαΐ(ου)*.

54. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (30), Μ. 0,19, Π. 0,20.

Πρ. ⲈΥϹΙΝΙ

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσιν ἑκατέρωθεν. Ἀναγνωστέον, ὡς φαίνεται, [*Ἐλ*]*ευσινί(ου)*. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὸν ποιήσαντα λιθουργόν, ἀλλ' εἰς τὸ ἱερόν, δι' ὃ ἦτο προωρισμένη ἡ κεραμίς. Ὅτι δὲ *Ἐλευσίνιον* ἐκαλεῖτο καὶ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐλευσῖνι ἱερὸν ἴδε CIA IV, 1, ἀριθ. 27 b στ. 29, IV 2 ἀριθ. 1054 b στ. 1. (Πρβλ. καὶ Foucart ἐν Bull. d. corr. Hell. 1880 σελ. 237). Τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ τὸ ὄνομα πιστεύω ὅτι κεῖται καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1895 σελ. 99 ἐκδοθείσῃ ἐπιγραφῇ Α, 15, ἔνθα ἀναγνωστέον *ταῖς* [*ἐν*] *Ἐλ*[*ε*]*υσιν*[*ίῳ*].

55. Τεμάχιον καλυπτῆρος (40), Μ. 0,15.

Ὑπ. ϹΤΡ

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσιν ἑκατέρωθεν.

56. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (ἀκατ.), Μ. 0,35, Π. 0, 25.

Ὑπ. ⲈΒⲈ

ἤτοι πιθανῶς *Εὐε-*. Ἂν ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀνωτέρω (ἀριθ. 22) μνημονευθέντα ΕV, ἀμφίβολον.

57. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ πανταχόθεν ἐλλιπὲς (23), Μ. 0,26, Π. 0,20.

Πρ. ⲈΙ

58. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ τέχνης χείρονος τῶν ἄλλων (38), Μ. 0,15, Π. 0,15.

Ὑπ. Α
Χειλ. Λ

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΣΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΑΡΧΑΙΩΝ ΥΔΡΑΓΩΓΩΝ ΣΩΛΗΝΩΝ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

Μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν κεραμίδων ἐπιγραφῶν πρέπον φαίνεται νὰ ἐκδοθῶσι καὶ ἕτερά τινα χειρωνακτικὰ σήματα, ἤτοι τὰ ἐπὶ μολυβδίνων ὑδραγωγῶν σωλήνων ἐν τῷ ἐν Ἐλευσῖνι μουσείῳ ἀποτεθειμένων, εὑρεθέντων δὲ πάντων ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἱεροῦ ἀνασκάπτοντος τοῦ Φιλίου. Οἱ σωλῆνες οὗτοι εἶνε κατεσκευασμένοι ἐκ πλατέος ἐλάσματος συγκεκαμμένου καὶ συγκεκολλημένου καθ' ἅπαν τὸ μῆκος αὐτῶν, διὸ καὶ τὸ σχῆμα αὐτῶν οὐδέποτε εἶνε κυλινδρικόν, ἀλλ' ἀπολήγει εἰς γωνίαν κατὰ τὴν γραμμὴν τῆς συγκολλήσεως· τὰ δ' ἐπ' αὐτῶν σήματα εἶνε ἔκτυπα ἱκανῶς προέχοντα. Καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Φίλιος, εὑρέθησαν ἅπαντες κατὰ τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων μεταγενέστερα ἐρείπια, τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνήθως *Βυζαντινὰ χαλάσματα* ἀποκαλούμενα. Εἷς ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν μεγίστην εὐρύτητα διήρχετο παρὰ τὸν πύργον Α''' τὸ ῥωμαϊκὸν τεῖχος τοῦ περιβόλου ἀπάγων ἔξω ὕδωρ πιθανῶς ὄμβριον, ἕτερος δὲ μικρᾶς διαμέτρου, ὃν δὲν δύναται νὰ ὁρίσῃ ὁ Φίλιος, εὑρέθη κάτωθεν τῆς ἐξωτερικῆς βαθμῖδος τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ἀπάγων τὸ ὕδωρ τῆς παρ' αὐτὰ μεταγενεστέρας δεξαμενῆς η[1], ἀλλ' οὗτος φαίνεται ὅτι εἶνε εἷς ἐκ τῶν μηδὲν σῆμα φερόντων, ὁ μακρότατος πάντων ἔχων μῆκος 2,35 μ. μεγίστην δὲ διάμετρον 0,11.

1) Σωλὴν μήκους 1,54. Μεγίστη διάμετρος 0,14.

Σῆμα VIII

2) Σωλὴν ἐκ δύο τμημάτων συγκεκολλημένων συνιστάμενος. Ὁλικὸν μῆκος αὐτοῦ 2,30, μεγίστη διάμετρος 0,14.

Σῆμα Y ✳

3) Σωλὴν μήκους 1,80. Μεγίστη διάμετρος 0,125.

Σῆμα ←——E HP

4) Σωλὴν μήκους 0,90. Μεγίστη διάμετρος 0,10

Σῆμα ϥH

Μετ' αὐτὸ φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλο σῆμα κατεστραμμένον ὑπὸ τῆς κατιώσεως τοῦ μολύβδου.

5) Σωλὴν μήκους 1,70. Μεγίστη διάμ. 0,11.

Σῆμα ἐφθαρμένον: I' (ἴσως III)

Πλὴν τούτων ὑπάρχουσιν ἐν τῷ μουσείῳ καὶ ἄλλοι σωλῆνες ἄνευ σημάτων, ἤτοι ὁ ἀνωτέρω μνημονευθείς, ἕτερος μήκους 1,60, μεγίστης δὲ διαμέτρου 0,20, ἕτερος μήκους 0,85, μεγίστης δὲ διαμέτρου 0,10 καὶ ἄλλα τινὰ τεμάχια ἐφθαρμένα.

Α. Ν. Σ.

(Ἐξεδόθη τῇ 31ῃ Ἰανουαρίου 1897)

[1] Ἴδε τὸ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1887 *πίν.* 1 σχεδιαγράφημα καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Φιλίου αὐτόθι σελ. 53 ὑποσ. 2.

Α.

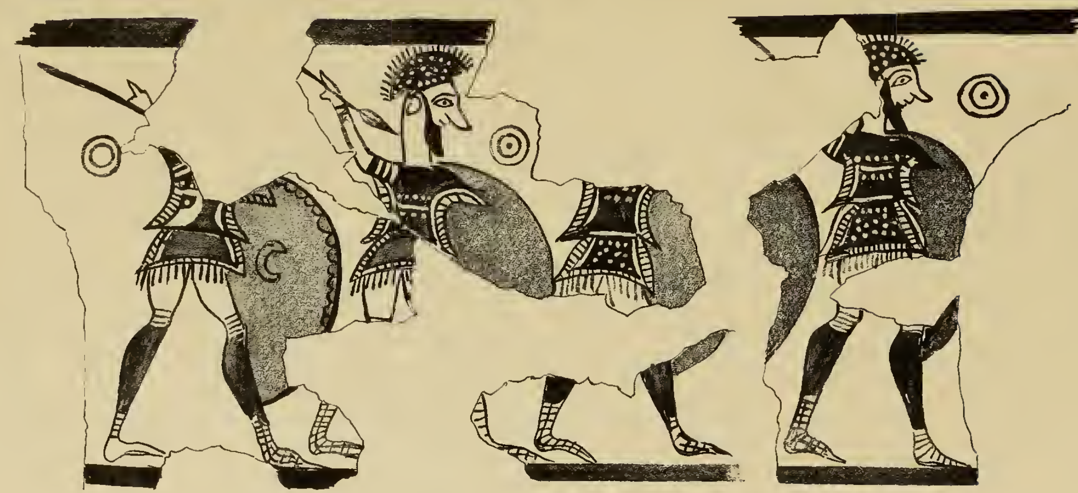

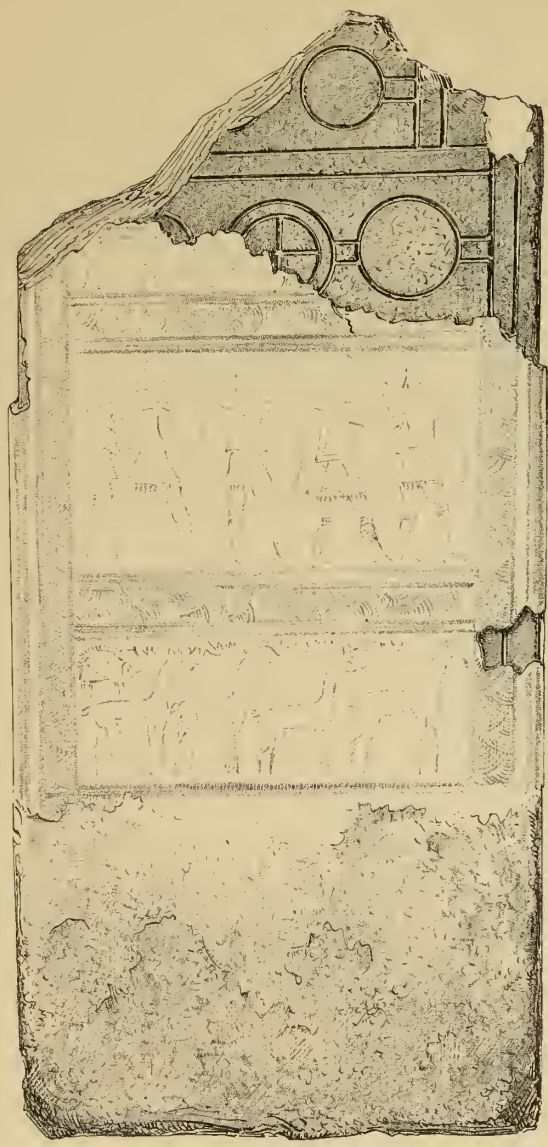
Β.

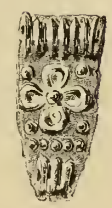
Λιθογρ. Κ.Γροῦνδμαν.

ΓΡΑΠΤΗ ΣΤΗΛΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

Α. ΠΡΟΣΟΨΙΣ Β. ΠΛΑΓΙΑ ΟΨΙΣ

1

2

3

5

4

6

7

8

ΜΥΚΗΝΑΪΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

ΤΕΘΡΙΠΠΟΝ ΠΗΛΙΝΟΝ

ΚΕΦΑΛΗ ΕΦΗΒΟΥ

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ

ΛΕΥΚΑΣ (1), ΚΟΡΙΝΘΟΣ (2–28)

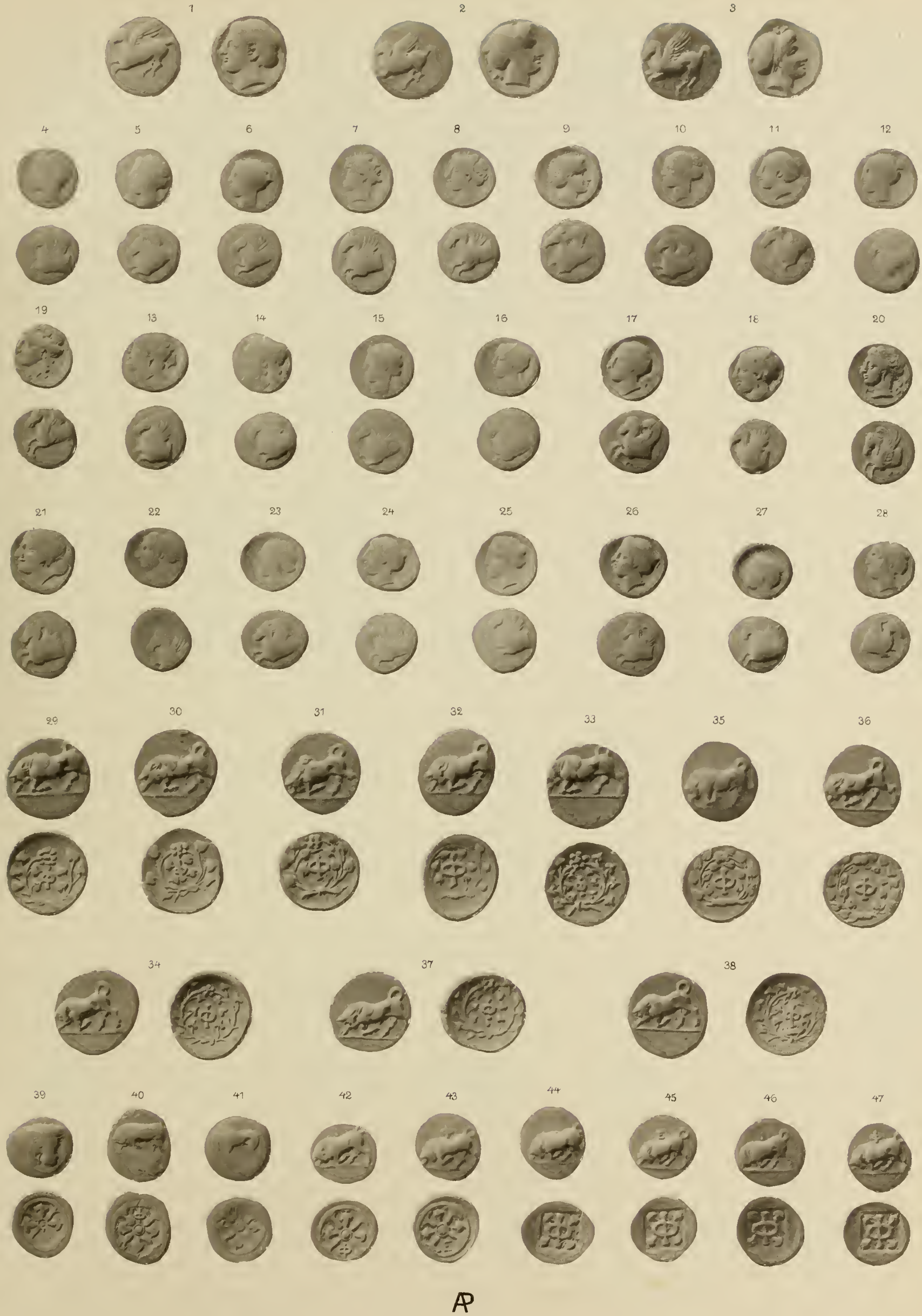
Φωτοτυπία Ἀριστ. Ρωμαΐδου

ΑΡ

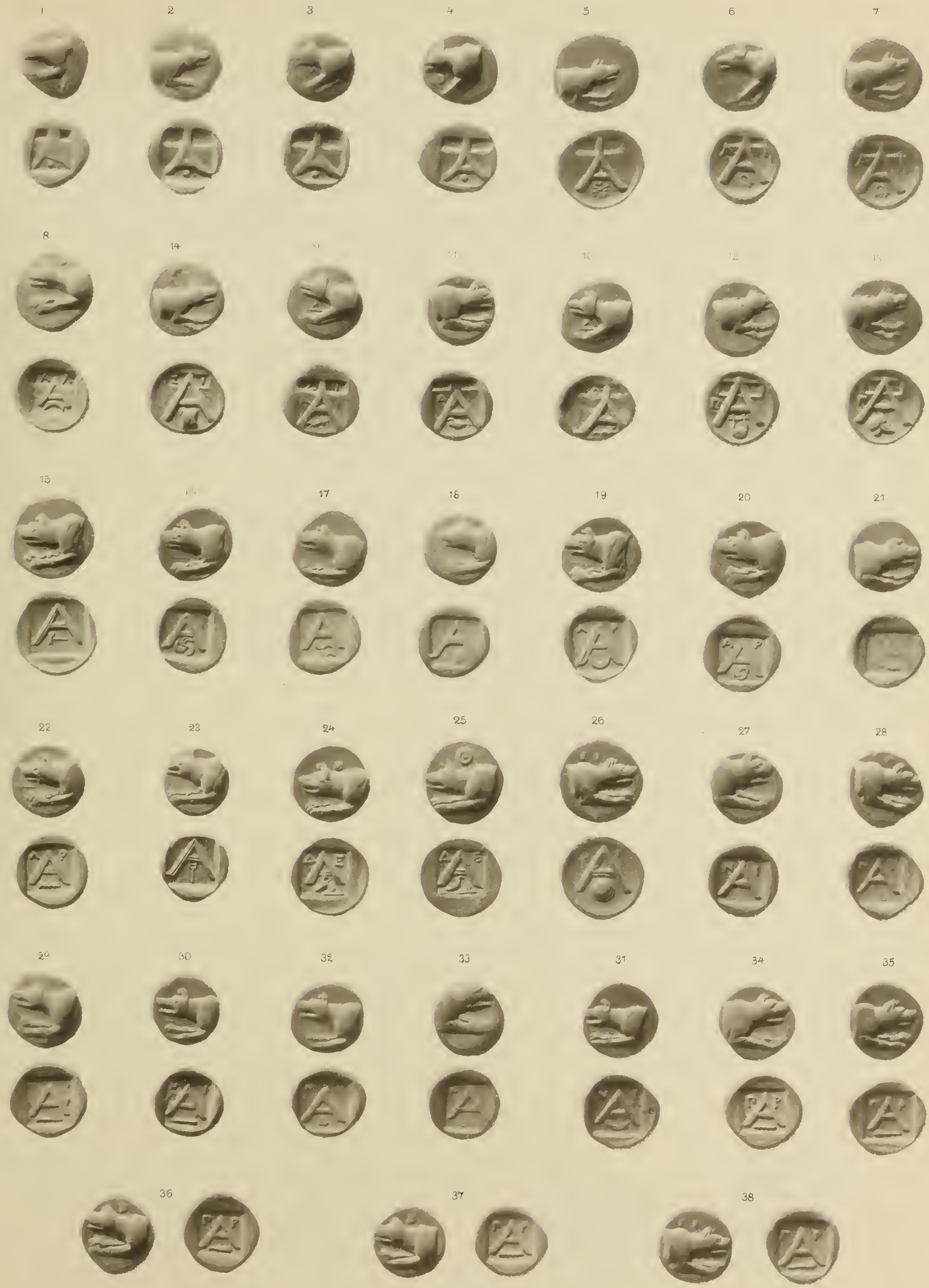
ΚΟΡΙΝΘΟΣ

Φωτοτυπία Ἀριστ. Ρωμαΐδου

ΚΟΡΙΝΘΟΣ (1–28), ΦΛΙΟΥΣ (29–47)

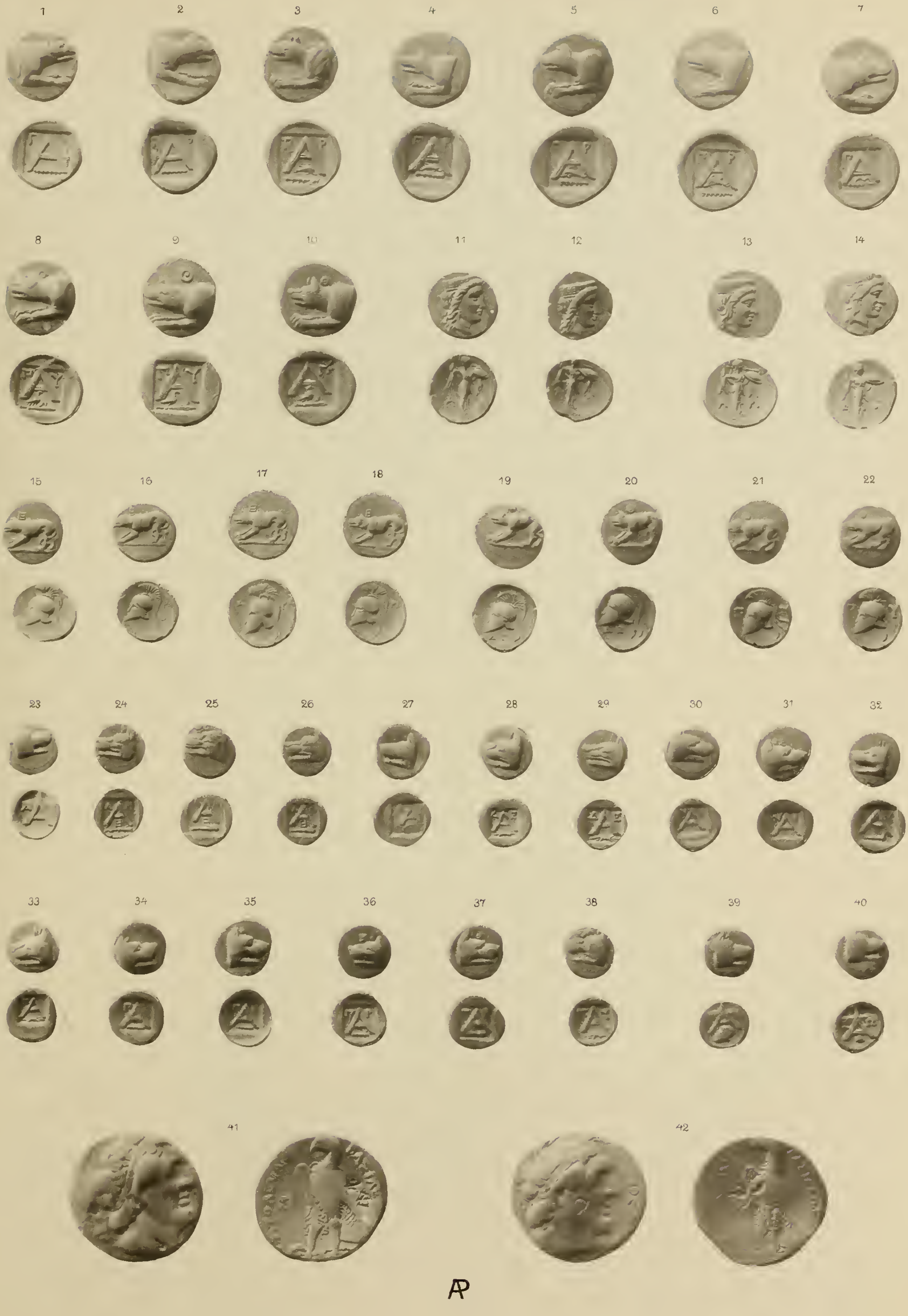
Φωτοτυπία Ἀριστ. Ρωμαΐδου

ΑΡ

ΑΡΓΟΣ

Φωτοτυπία Ἀριστ. Ρωμαΐδου

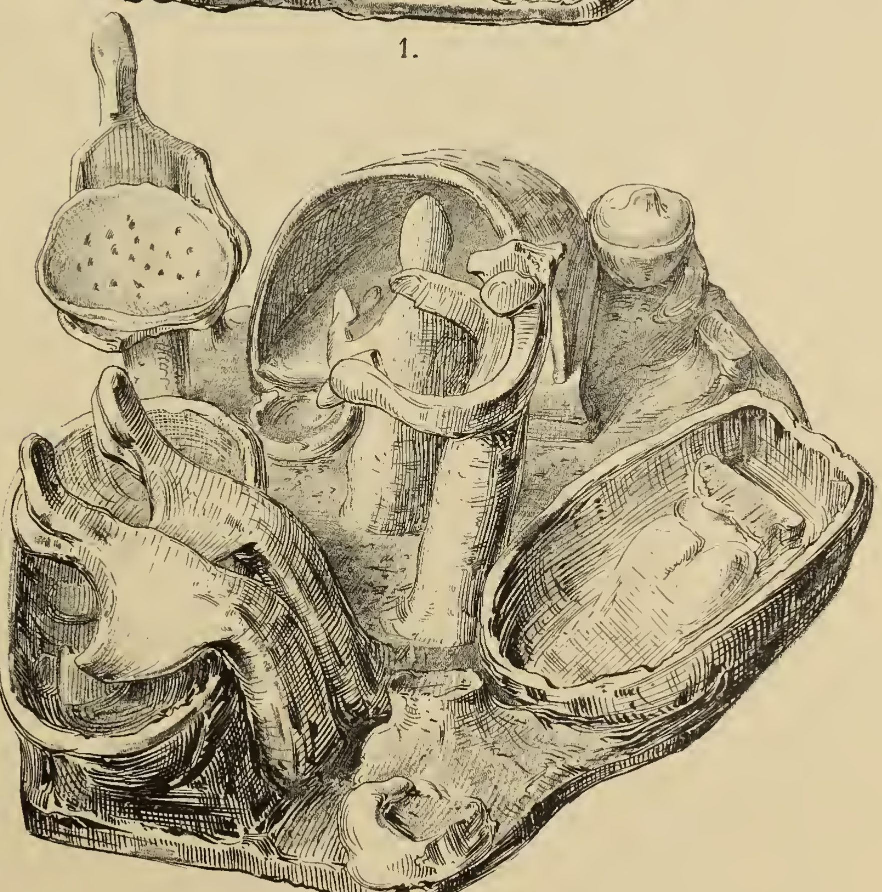

ΑΡΓΟΣ (1–40), ΑΙΓΥΠΤΟΣ (41–42)

Φωτοτυπία Ἀριστ. Ρωμαΐδου

1.

2.

ΠΗΛΙΝΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ

3

6

4

ΠΗΛΙΝΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ